ספר

הזהר הקדוש

(חלק שביעי)

על שיר השירים משלי וקהלת

בהעתקת לשון הקודש עם פירוש זיו הזהר

מאת הרב המפורסם

יהודה יודל ראזענבערג

החופ"ק מאנטרעאל מדינת קאנאדא

עתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ב

ביל גוריא

נדפס בדפוס המשובח של האחים ווינבערג

בשנת תר"צ לפ"ק

ZOHAR OF THE HOLY BIBLE

Song of Solomon, Book of Proverbs. Book of Eclesiastes.

Translated in Hebrew by Rabbi YODEL ROSENBERG Montreal Can

Nabor. w Druk. BRACI WAJNBERG BIŁGORAJ z. lub. (poland)

1930 r.

נסרק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.
ע"י חיים תשס"ב

Printed in Poland

Druk Sz. Sikora i I. Milner
Warszawa, Nowolipki 6

וישמדו הלומדים ויגילו החכמים אשר דעתם נהור
ובינו לשאב בקרבם רוח חכמת האמת להבין
ולהשכיל אור דברי תורתנו הקדושה על פי **פרדס**.
בראותם זיו האור הגדול מן כוכב הזוהר הקדוש המזהיר
כזהר הרקיע ומפיץ אורו על פני תבל אשר יזרח עתה
לפניכם. הלא הוא קובץ כל מאמרי הזוהר הקדוש אשר
על שלשת הספרים. קדושה המשולשת. שיר השירים משלי
וקהלת. המסוזרים בזהר הגדול ובזהר חדש שעל התורה
ובזהר חדש המיוחד לאותן ג' הספרים וגם מאמרי מדרש
הנעלם. הכל עם העתקה בלשון הקודש שורה לעומת
שורה עם פירוש זין **הזוהר** שחברתי על דרך מפרשים
הקדמונים מקובלים המפורסמים על פי קבלת הרמ"ק
זצ"ל. אשר כל איש בעל מוח יוכל להבין לפי ערכו
ולפי מדרגתו. ובלי תפונה נראה בעליל שקרוב להתקיים
דברי רשב"י כפי שאמר אליו אליהו הנביא אשר
בעוקבתא דמשיחא תתפשט לימוד הזוה"ק בעולם. כמו
שתוכיח על זה העובדא שלי שהוצאתי לאור הזוה"ק
שעל התורה בהעתקת לה"ק ה' אלף ספרים. ובמשך שתי
שנים נמכרה כל ההדפסה. ומזה נראה ג"כ שקרוב הדבר
להתקיים הפסוק ומלאה הארץ דעה את ה' וגו'. כי כל
הזוה"ק מיוסד להפיץ דעה את ה'. ואך לימוד הזוה"ק
היא התרופה האחת מיוחדת ללחום לעומת ההפקרות של
אפיקורסית הנפרצה מאד בימים האלה. כדברי חז"ל
שבעוקבתא דמשיחא חוצפא יסגי והאפיקורסות תתגבר
בכח גדול בכח קליפת עמלק. ואך בכח לימוד הזוה"ק
יש בכחנו לקיים מחה תמחה את זכר עמלק מתחת
השמים:

ויש לדקדק מדוע כתוב מתחת השמים. שהי"ל
מעל הארץ. כי הלא אין עמלק עוף יעופף תחת השמים.
אבל הענין הוא מפני שקליפת עמלק היא לקרר מן
האמונה הקדושה בבורא עולם יחיד ובהשגחתו הפרטיות.
והוא מכנים אפיקורסית שלא להאמין אלא במה שנמצא
תחת השמים. והיינו רק מה שאפשר להשיג בחמשה
החושים של האדם. ולפיכך עמל"ק בגימטריא ספ"ק
ובגימטריא ר"ם. כי ראשית מלחמתו להכניס ספק בלב
ישראל אם יש בורא עולם יחיד. ככתוב היש ה'
בקרבנו אם אין. מיד ויבא עמלק וגו'. ועוד זאת שאף אם
יש בורא עולם בא עמלק להלחם באפיקורסת של רם.
ככתוב רם על כל גוים ה'. ואינו משגיח בארץ. וכח
שליטתו ללחום עם ישראל הוא בשביל המעטת תלמוד
תורה. כמו שדרשו על הפסוק וילחם עם ישראל ברפידים.
בשביל רפיון ידיהם מן התורה. ולפיכך מובן שכאשר
ישראל מתחזקים בתלמוד תורה ובפרט בלימוד הזוהר
הקדוש אז נפקחו עיני האדם לראות ולהביי עמקי
תורתנו הקדושה וסודות האמונה הטהורה כי רם ה'
ומכל מקום ושפל יראה. כי מלא כל הארץ כבודו ועיניו
משוטטות בכל הארץ ומלכותו בכל משלה. שבשבילה
כתוב ואתה מחיה את כלם. ואף גם כל מביני מדע
חוקרים ומשכילים אם אך לב טהור להם יזהירו המשכילים
כזהר הרקיע בעיונם בלימודי הזוה"ק כי ימצאו בו
ענינים נסתרים הכוללים כל חכמות שבעולם. ובכן כל
מה שיתפשט יותר בעולם לימוד הזוה"ק יתקרב הדבר
שיתקיים הפסוק ומלאה הארץ דעה את ה'. וזהו שאמר
אליהו הנביא שביאת המשיח תלויה בהתפשטות לימודי
הזוה"ק. שכאשר יהיה וכל בניך לימודי ה' אז יהי' ורב
שלום בניך. כי המשיח משתוקק לבוא אל עם הספר
בעלי תורה וחכמה ולא לעמי הארצים אנשי עמלק
שאינם מאמינים אלא במה שתחת השמים:

וכדי להבין סגולת קדושה המשולשת של אלה שלשת
הספרים של שלמה המלך שיר השירים משלי
קהלת. אביא כאן איזה מאמרי הזוה"ק המדברים מזה:
בתיקוני זהר תקון י"ג איתא. אמר רבי שמעון בההוא
זמנא דיהון תרין שמהן כחדא יתער ברתא דמלכא בשיר
השירים משלי וקהלת דאינון שלשת אלפים משל תלת
יודי"ן. דאינון תלת טפין דמוחא דנחתין מן י. ולאן
אתמשכו לגבי צדיק. ע"כ: ויש לומר כונתו שכאשר
תגיע העת של הגאולה ושני השמות הוי"ה אדנ"י יזדוגו
כחדא. אז יתער ברתא דמלכא. היינו כנסת ישראל ע"י
לימוד שלשת הספרים שיר השירים משלי וקהלת הנקראים
שלשת אלפים משל. יתער כח להמשיך ממקום היותר
גבוה שפע קדושה היותר גדולה הנרמזת בג' יודי"ן
שהן ג' טפין דמוחא דנחתין מן י. פירוש מן עולם
החכמה. ואתמשכו לגבי צדי"ק. היינו ספירת היסו"ד.
וממנו למלכו"ת. וממנה לעולם הזה. וזאת השפע אין היא
שפע גשמיות אלא קדושה רוחניות של חכמה בינה
ודעת. שיתקיים הכתוב ומלאה הארץ דעה את ה' וגו'
ע"י שיושפע לעולם הזה השפע ג' טפין דמוחא. דהיינו
הארת חכמה בינה ודעת שנקראין ג' יודי"ן. כי אות יו"ד
רמז על אור החכמה. וגם בינה גם דעת חכמות הן.
ומאמר הזה של תיקוני זהר מתאים עם דברי הזוה"ק
שאמר שג' הספרים שיר השירים משלי וקהלת הם כנגד
חכמה תבונה ודעת. ובמקום אחר אומר שהם כנגד חסד
גבורה תפארת. ואין זה סתירה כיון שחג"ת הן תולדות
חב"ד: ואלו הם שני מאמרי הזוה"ק המדברים מסגולת
אותן שלשת הספרים. בזוה"ק אחרי דף (ס"ד) איתא
אמר רבי שמעון בוא וראה ג' ספרים של חכמה הוציא
שלמה המלך לעולם. וכלם בחכמה העליונה. שיר הש"ר
כנגד חכמ"ה. קהלת כנגד תבונ"ה. משלי כנגד דע"ת.

כנגד

כנגד שלשת אלה עשה שלמה ג׳ ספרים האלה. ובזוה״ק פרשת בא דף (לח׳) אמר רבי שמעון שלמה המלך עשה ג׳ ספרים שיר השירים קהלת משלי. שיר השירים כנגד חסד. קהלת כנגד דין. משלי כנגד רחמים. בשביל להשלם החכמה. והוא עשה כל מה שעשה בשביל להראות חכמה לעומת מדרגות העליונות. ובזוה״ק פרשת שמות דף (י׳) א״ר אלעזר שלמה המלך עשה ספר קהלת והעמידו על ד׳ הבלים שהעולם עומד עליהם. שהם יסודי העולם כנגד ד׳ הרקיעים וילון רקיע שחקים זבול מעון ומכון וערבות. וכנגדם הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל:

מכל זה נוכל לראות ולהבין עמקי הסודות וגודל המוסר והחסידות הגנוזים וכמוסים באותן ג׳ הספרים. וספר שיר השירים עולה על כלם. ומי יוכל לשער גודל קדושה והסודות הצפונים בו. ולכך אמרו שאמר רבי עקיבא לא היה העולם כדאי כיום שניתן בו שיר השירים לישראל שכל הכתובים קודש ושיר השירים קדש קדשים. וכך אמר גם רבי אלעזר בן עזריה כל הכתובים קודש ושיר השירים קדש קדשים שכולו ידאת שמים וקבול עול מלכותו. ובמדה״נ זהר ויצא דף (צח׳) מביא תנו רבנן כשחלה רבי אליעזר הגדול נכנסו חכמי הדור לבקרו והי׳ ביניהם רבי עקיבא. בכה רבי עקיבא ואמר לו רבי אליף לי אורייתא. פתח רבי אלעזר פיו במעשה מרכבה ולמד לרבי עקיבא רי״ו טעמים בפסוקי שיר השירים. כשהגיע לפסוק סמכוני באשישות רפדוני בתפוחים כי חולת אהבה אני לא יכל עוד רבי עקיבא לסבול. הרים קולו בבכי וגעה ולא יכול לדבר מאימת השכינה שהיתה שם. ולאחר שלמדו כל הסודות של שיר השירים השביעו שלא ישתמש בשום פסוק ממנו. שלא יתריב הקב״ה את העולם. כי אין רצונו שישתמשו בו אנשים מפני גודל קדושתו. ובזוה״ק תרומה דף (קמג׳) איתא שאמר רבי יוסי „תשבחתא דשירתא דא איהו כללא דכל אורייתא. כלל מעשה בראשית. כלל סוד האבות. כלל גלות מצרים ויציאת ישראל ממצרים והשירה שעל הים. כלל עשרת הדברות ומעמד הר סיני והליכת ישראל במדבר עד שנכנסו לארץ ועד שנבנה בית המקדש. וביום שנתגלה שיר השירים בו ביום ירדה השכינה לארץ. בקיצור מה שהיה מת שהוא ומה שעתיד להיות אחר תחיית המתים עד היום השביעי כאשר יהי׳ שבת לה׳ הכל הוא בשיר השירים. ולכך למדנו כל מי שאומר פסוק של שיר השירים בבית המשתה. התורה חוגרת שק ואומרת לפני הקב״ה צחוק עשו לי בניך בבית המשתה. ע״כ:

וכנראה צרה זו היא צרה ישנה. וגם אז לא חסרו פושעים אפיקורסים החורצים לשונם ככלבים לדבר עתק בגאוה ובוז על תורתנו הקדושה. הן תורה שבכתב והן תורה שבע״פ. עפרא לפי הרשעים המשוגעים באפרם על שיר השירים ששלמה המלך נהל אהבה עם רועה נערה ששמה שולמית. ושעל זה נתיסד שיר השירים דברי אהבה וענבים. אוי לאזנים שכך שומעות. אבל אוי ואבוי לשפתי כסילים פושעים ואפיקורסים שכך נובחות. דוצה אני לשאול לאותן אפיקורסים המשכילים ומסקלים. הלא בעל כרחך מוכרחים הם להודות ששלמה המלך היה בקי בדקדוק לשון הקודש. וא״כ אדדבא יאמרו נא הפירוש תיכף בפסוק ראשון ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דודיך מיין. מדוע התחיל בלשון נסתר ומסיים בלשון נוכח. מדוע פיהו ולא פיו. מדוע לריח שמניך ולא ריח שמניך. וכן הלאה והלאה שכל מי שיש לו מוח בקדקדו ובפיו לשון אדם ולא לשון כלב. הוא רואה בעינים פקוחות שבכל פסוק ופסוק של שיר השירים יש גנזי נסתרות סודות נוראים מן הזדוגות העלומות של חכמה ובינה הנקראים אבא ואמא. ומן הזדוגות העלומות של תפארת ומלכות שנקראים ברא וברתא חתן וכלה כנסת ישראל ושכינתא קדישא. וכל הפסוקים של שיר השירים מדברים מהשתוקקות של אהבה רבה ואהבת עולם בענין שני ההזדוגות האלה שנעשים ונתתקנים ע״י עבודת ישראל בתורה ותפלה ומצות. ובפרט בעבודת בית המקדש בקרבנות ושמן וקטרת ישמח לב:

עוד מהראוי לדבר כאן בענין ההתדרות של ג׳ ספרים האלה. מי בראש ומי בסוף. והנה ראיתי בענין זה ז׳ דעות חלוקות. במדרש רבה ד׳ דעות. בגמרא ב׳ דעות. ובזוה״ק דעה ז׳. ואלו הן. במדרש רבה ריש שיר השירים שואל איזה מהן כתב שלמה תחלה. רבי חייא רבה אליביה ב׳ דעות שונות. דעה א׳ משלי שיר השירים קהלת. דעה ב׳ משלי קהלת שיר השירים. רבי יונתן אמר שיר השירים משלי קהלת. רבי ינאי אמר הכל מודים שקהלת בסוף אמרה. ובמסכת ב״ב דף (יד׳) מביא סידרן של כתובים רות ספר תהלים איוב משלי קהלת ושיר השירים. ופירש״י משלי קהלת שניהם ספרי חכמה. שיר השירים נראה בעיני שאמרו לעת זקנתו. עכ״ל. ועוד שם בגפו״א דף (טו׳) חזקיה וסיעתו כתבו ישע׳ משלי שיר השירים וקהלת. עד כאן שש דעות. ובזוה״ק בשני המקומות שהבאתי לעיל דברי רשב״י נראה דעה ז׳ בסדר חדש שיר השירים קהלת משלי כסדר ג׳ הספ״רות חב״ד או חג״ת. מכל אלו ז׳ דעות יש לראות שיש ד׳ דעות שקהלת בסוף אמרה. הלא הן. א) חזקיה וסיעתו. ב) דעה הראשונה אליבא דרבי חייא רבה. ג) רבי יונתן. ד) רבי ינאי. ויש ב׳ דעות ששיר השירים אמר לבסוף והן. א) ברייתא דמסכת ב״ב בענין סידרן של כתובים.

ב) דעה השניה אליבא דרבי חייא רבה. ולכן מאד הי׳ קשה לי לבחור איך לסדר בדפוס פירוש הזוה״ק שעל ג׳ ספרים האלה. וראיתי בסידור התנ״כ הנמצאים בינינו סדר עקלתון. תהלים משלי איוב שיר השירים רות איכה קהלת. ולא אוכל להבין על איזה יסוד ומשום איזה טעם נסתדרו כך. שזה דלא כמאן:

והנה לאחר העיון נראה לי דכפי המובא בזוה״ק שביום שהוקם המקדש נתגלה בעולם הזה שיר השירים. משמע בודאי ששיר השירים אמר שלמה לאחר שהוקם המקדש בתחלת שנות מלכותו. והיינו כרבי יונתן. ולכאורה יפלא על רבי ינאי באמרו הכל מודים שקהלת בסוף אמרה. איך הכל מודים. הלא אנו רואים שמחולקים בזה. ואולי אפשר ליישב דרבי ינאי סובר שמחולקים רק בהסתדרות איך לסדרם בכתובים. אבל איך שאמרם קהלת אכל מודים שקהלת בסוף אמרה. אבל קושיא גדולה יש להקשות על פירשיז״ל בגמרא שהבאתי לעיל במה שכתב וז״ל נראה בעיני ששיר השירים אמרו לעת זקנתו. וזה להיפוך מפשיטותו של רבי ינאי ולהיפוך מחזקיה וסיעתו. ומה גם דרש״י בעצמו מביא בהתחלת פירושו לשיר השירים דברי רבי עקיבא ששיר השירים קודש קדשים ושלא היה העולם כדאי כיום שניתן בו שיר השירים. ומצתה האם שכח רשיז״ל הפסוק ויהי לעת זקנת שלמה נשיו הטו את לבבו וגו׳. ואולי אפשר להעמיס בדברי רשיז״ל שבאמת גם רש״י סובר דקהלת בסוף אמרה. ומה שפירש רש״י כך הוא רק על מה שמובא בגמרא סדר הכתובים משלי קהלת ושיר השירים. על זה אמר נראה בעיני שאמרו לעת זקנתו. והוא משום שהיה קשה לו מדוע סדרו שיר השירים לבסוף והלא מסתבר שאמרו בעת שהי׳ שלמה במדרגה היותר גבוה והיינו לאחר שהוקם המקדש. וצ״ז מתרץ נראה בעיני שאמרו לעת זקנתו. כונתו למה שאמרו חז״ל איזה זקן זה שקנה חכמה. והיינו שבאמת אמרו לאחר שנבנה בית המקדש. שאז היה במדרגה היותר גבוה. ואז נקרא לעת זקנותו כיון שאז קנה החכמה לאחר החלום שלו. ורק אז היה ראוי לומר שיר השירים שהוא קדש קדשים, ולא לעת זקנת שלמה בשנים, כיון שאז לא היה במדרגה גבוה כל כך. ומה שמסדר בגמרא בסדר הכתובים שיר השירים לבסוף הוא משום דמעלין בקדש לפיכך סדרו שיר השירים שהוא קדש קדשים לבסוף. כך נ״ל ליישב דעת רשיז״ל:

מכל הלין גמרתי בדעתי לסדר ג׳ הספרים כעין פשר והכרעה. דכיון שיש רוב דעות שקהלת בסוף אמרה. ומסתבר יותר ששיר השירים אמרו לעת שקנה החכמה אחר שהוקם המקדש בשנים הראשונות של מלכותו. לפיכך סדרתי כרבי יונתן שיר השירים משלי וקהלת. גם אין זה סתירה כל כך לדברי הזוה״ק שזכר שיר השירים קהלת משלי. כיון שטעמו של הזוה״ק הוא שהם כנגד חסד גבורה ותפארת. קהלת גבורה משלי תפארת. וכיון שידוע שגבורה היא דין ותפארת הוא רחמים. ע״כ מהראוי להקדים רחמים לרוגז. ועוד כי הלא גם רשב״י עצמו בתיקוני הזהר שהבאתי לעיל סידר כרבי יונתן באמרו שיתער ברתא דמלכא בשיר השירים משלי וקהלת:

הקדמה ואזהרה לנכנס לטייל בפרדס.

ויען כי שיר השירים הוא מקור חכמת הקבלה וכלו תוארים של זכר ונקבה ותפארת אברי הגוף עם דברי אהבה וענייני הזדווגות ונשיקות של אב ואם בן ובת או חתן וכלה. ויכול הקורא לחשוב ח״ו שיש למעלה ענינים נשמים כאלה. לכן אמרתי כי נחוץ להעתיק כאן מעט מן המעט כטפה מן הים מה שהזהירו בזה רשב״י וחבריא הקדושה וכל חכמי הקבלה. וזה לשון האריז״ל בריש ספר כנפי יונה. דע שדוקא כדי להבין ניתן לנו רשות לעשות משל באבדי נופנו כמש״כ ומבשרי אחזה אלוה. אבל אתה חכם וטהר רעיונך לדעת כי למעלה אין שום דבר גשמי חלילה. ומן קודם האצילות אין לנו רשות לעסוק בו ולא לדמות צורה ודמיון כלל. רק כדי לשכך את האזן אנו צריכין לדבר דרך משל. והחכם יבין מדעתו כי אין שם שום מציאות ציור ח״ו. אמנם מעשר ספירות ולמטה אפשר לדבר דרך משל ודמיון וציור. עכ״ל. ודע כי חכמי הזוה״ק והאריז״ל הוכרחו להשתמש בתוארים וכינויים ממאורעות הגופות כדי לבאר סודות נפלאים אשר אין דרך ואופן לבארם כי אם באלו הכינויים ומשלים גופניים. וכדי להבין ניתן לנו רשות לעשות משל בענינים גופניים. כי תמונת האדם עשויה מסודר בחכמה נפלאה בצלם העליונים. והעליונים הם על דרך אורות השמות. דרך משל שהשם ע״ב דאבא עושה אור כתבנית פרצוף זכר. וכן כל השמות. והשמות הם שמזדווגים ומתחברים ומשפיעים האורות זה לזה. ושמות הספירות הם על שם אורות השמות שיש בתוכם. והכל רוחניות גמור. כי אינם אורות כאור הנר והשמש שהם אור גשמי גרגש בחוש הראות שבעיני בשר. אבל הם כחות רוחניים היותר זך וצח. וכיון שהאור הגשמי הוא היותר זך והיקר שבמוחשים הגופניים הורשנו להשתמש בו למשל ודמיון בעלמא על כחות הרוחניים העליונים אשר בשמי מרומים. שהם כחות אלהיות שהאציל האי״ס כדי להנהיג על ידם נבראים התחתונים. ועוד בספרי קבלה הקדמונים כמה אזהרות על זה שלא לתאר ולא לייחס תוארי הגשם אל הספירות. ובאדרא רבה כתב על זה ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה. ומה שנמצא

כינוי

כינוי זכר ונקבה זיוג ונשיקין וכדומה. תדע כי ענין שם זכר היא המדה המשפעת. ושם נקבה תקרא מדה המקבלת השפע. וסוד הזיוג המיוחס לספירות הוא חיבור ודיבוק הזכר המשפיע עם הנקבה המקבלת. וענינו הוא המתקת גבורות הנקבה בחסדים של הזכר. והשתתפות של מדת הרחמים עם מדת הדין בבריאת העולם הוא עצמו סוד הזיוג. וסוד הנשיקין היינו דבקות רוחא ברוחא רוחניות הספירות זה עם זו. וסוד העיבור הוא שהשפע דקה מן הדקה שהספירה שהיא בבחינת נקבה מקבלת מהזכר. נתתקן בה ונצטייר בציור רוחני יותר מובלטת. כי בעוד השפע בהספירה של בחינת זכר הוא בדקות גדול. ומוסר אותה אל הנקבה להתבשל ולהתתקן בה. להיותה ראויה למציאות והתגלות בפועל ע"י השתלשלות כזו יותר ויותר למטה מטה:

וזה לשון הפרדס בשער הכנוים סוף פרק ראשון. צריך לדעת מה שנזכר בזוה"ק ובספרי מקובלים אבא ואמא ברא וברתא או חתן וכלה. אין הכוונה ח"ו שיש שם אב ואם בן ובת. כי זו כפירה ח"ו. אלא הכוונה כי כמו שמציאות ההולדה באה ע"י חבור זכר ונקבה שע"ז נתהוה הולד. כן הדבר בספירות. וע"י חבור חכמה ובינה והשפעת החכמה בבינה היא סיבת כל האצילות. כי בחכמה הוויות דקין בתכלית. כמו שהבן הוא בהעלם במוח האב. וע"י התפשטות השפע של החכמה בבינה נתגלמו ונצטיירו ציור יותר נגלה. לפיכך נקרא החכמה אב. והבינה שהיא כמו הנקבה אשר תקבל בקרבה כל הציורים הנשפעים מן החכמה. ריצויר בת ציור יותר נגלה להאציל ממנה האצילות. לזה היא תקרא אם אל האצילות. והאצילות יקרא בשם בנים אליהם. וכן מפני זה נקראים תפארת ומלכות בן ובת חתן וכלה. והבינה אם או חמות. והחכמה אב או חמיה. כיון שהתפארת והמלכות נאצלים מן החכמה והבינה. ובמציאות אצילותם הפשוט אין להם זיוג יחד. ואין להם היחוד אלא אחר תקונה וזיונה וקישוטה. שהסיבה לזה היא עבודת ישראל בתורה ותפלה וקיום התרי"ג מצות. ולפיכך מצד אותה הבחינה הפשוטה יקראו התפארת ומלכות בן ובת. והחכמה והבינה אב ואם. ובהיותם מתיחדים בסוד עטרות שמתעטרים. כדכתיב צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה וגו'. יקראו בכן חתן וכלה איש ואשתו. ויקראו אז הבינה חמות. והחכמה חמיה. ויש בענין אותה ההזדוגות כמה וכמה בחינות ומדרגות. ועל דרך זה יקיש המעיין לכל עניני ההזדוגות הנזכרים בחכמת הקבלה:

וזה לשון בעל ספר האורה. דע כי אמתת עצם הבורא יתברך אינה מושגת לזולתו. ואין בכל המוני מעלה יודעים מקומו כל שכן אמיתת עצמותו. מה הם אומרים ברוך כבוד ה' ממקומו. בכל מקום שהוא. ואם בעליונים כן בתחתונים עאכו"כ. ואותן הענינים שאנו קוראים בתורה כגון יד או רגל אוזן עין וכל כיוצא בהם. דע והאמן כי כל אותן הענינים אע"פ שהם מורים ומעידים על גדולתו ואמתו. אין כל בריה יכולה לדעת ולהתבונן מהות אותו הדבר הנקרא יד או רגל או עין או אוזן וכיוצא. ואל יעלה בדעתך כי עין כצורת עין ממש או יד כצורת יד ממש או רגל כצורת רגל ממש. אבל הם ענינים פנימיים באמיתות מציאות השם ית'. והם המקור שהשפע יוצא מהם לכל הנמצאים. אבל אין שם מהות כמהות יד ולא תבנית כתבנית יד. כמו שאמר הכתוב ואל מי תדמיוני ואשוה. ורע והבן שאין בינו ובינינו דמיון מצד העצם והתבנית. אלא שצורת האברים אשר בנו הן עשוים בדמיון סימנים לענינים פנימיים סתומים עליונים שאין הדעת יכול לדעתם אלא כדמיון זכרון. כמו שכותב ראובן בן יעקב. שאין אלו האותיות צורתו ועצמותו של ראובן בן יעקב. אלא לזכרון וסימן כנגד אותו עצם והתבנית הידוע שנקרא ראובן בן יעקב. ולפי שהשי"ת רצה לזכותנו ברא בגוף האדם צורת האברים בדמיון וסימן למעשה מרכבה. כדי שאם יזכה האדם לטהר אבר מאבריו יהיה אותו האבר כדמיון כסא לאותו דבר עליון הפנימי הנקרא בשם זה. וזהו הסוד שאמרו חז"ל האבות הן הן המרכבה. וזהו הסוד שחכמת הקבלה תתיחס ד' הספירות שהן המדות חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד ומלכות לד' הצדיקים שנקראים שבעת הרועים. אברהם יצחק יעקב משה אהרן יוסף דוד. וכן כעין זה לפי הערך מדרגתם הם צדיקי האמת שבכל דור ודור:

כל אותה השקפה קטנה הכרחתי להביא כאן ביותר בשביל שיר השירים המדבר כלו על דרך משל בתוארים גשמיים. והוא קדש קדשים הכל מוסב על הספירות ועולמות העליונים שהם כלם רוחניים. והם בבחינת זכרים ונקבות זה משפיע לזו. ומקבלין דין מן דין במדרגות שאין להם שיעור ומספר. לכן צריך המעיין לזכור כל זה ולהזהר לבל יפול חלילה בטעות:

ואף גם זאת ידעתי ושמעתי הקושיות והשאלות של איש הירא ורך הלבב לאמר. למה יכנס האדם בענינים האלה. פן יהרסו אל ה' לראות וגו'. הלא מוטב להסתפק בפשטיות התורה בלבד. לפיכך אביא כאן תשובות המקובלים הקדמונים צדיקים ויסודי עולם אשר כתבו בענין זה. וזה לשונם. דע כי חיוב ידיעתו ית' מוטל על כל תלמיד חכם שיש בו דעת להכיר את בוראו כמו שכתוב דע את אלהי אביך ועבדהו. וזהו שאמר בד"ח שעל שיר השירים וז"ל. חכמתין דאצטריך בר נש למנדע. חד למנדע ולאסתכלא ברזא דמאריה. וחד למנדע ליה לגופיה לאשתמודע מאן איהו ואיך אתברי ומאן אתי

ולאן יתך. ותיקונא דגופא היאך אתתקן. והאיך איהו זמין למיקם בדינא קמי מלכא דכולא. וחד למנדע ולאסתכלא ברזין דנשמתין מאי היא האי נפש דביה. מאן אתיא ועל מאי אתיא בהאי גופא דטפה טרוחה. וחד למנדע ולאסתכלא בהאי עלמא דאיהו ביה על מאי אתתקן. ולבתר ברזין עלאין דעלמא דלעילא לאשתמודע למאריה. וכל דא יסתכל בר נש מגו רזין דאורייתא: ובזוה"ק פ' תרומה קע"ח כתב וז"ל. בעלמא דאתי יזכה למיקם במחיצת חסידים אע"ג דלא קרי כל צורכיה. כיון דזכה לאשגחא ידיעת מאריה ואיכוון ביה כדקא יאות עכ"ל: ובזוהר פקודי רמ"ז כתב וז"ל וכדין שאלין לה ברזא דחכמתא דמאריה וכו'. דלית לך אגרא בההוא עלמא כאינון דמשתדלי בחכמתא לאסתכלא ביקרא דמאריהון. ולית שיעורא לאגרא דאינון דידעי חכמתא ביקרא דמאריהון וכו'. כי רק ע"י חכמת הקבלה יש ביכולת להבין סוד האחדות. וענין הנהגת האלהית והשגחתו הפרטיות. ועל מה מרמזים האברים והכנוים הכתובים בתורה איך יתיחסו אל הבורא ית'. והשתלשלות הספירות מהא"ס ב"ה והתיחדם בהדוגות ע"י תורה ותפלה ומצות. כי התרי"ג מצות הן כנגד תרי"ג אברים וגידים של האדם ביושר צלם האלהים. וע"י חכמת הקבלה יבין מדרגות הנשמות והמלאכים וג"ע וגיהנם וענין כח הס"א ואחיזת הקליפות ויניקתן מן הקדושה. וענין בירור ניצוצי הקדושה מהם. בקיצור כי רק ע"י סודות התורה יכול האדם להשיג תכלית שלימותו וימצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם:

וזה לשון בעל חסד לאברהם. דע שעיקר כוונת רשב"י בחבור ספר הזהר כי ראה להשכינה בגלות באפס שפע באין תומך ואין עוזר. ורצה ליחדה עם התפארת יחוד מועט ע"י חבור ספר הזהר במה שהיה הוא עם חבריו עוסקים בסודות התורה. שזה גורם לייחד קוב"ה ושכינתיה ע"י הסוד שהוא ר"ז דהיינו אור. וג"כ ע"י חבור ספר הזהר ולימודו הוא ביטול הקליפות וקלות הגלות. והשבתת קיטרוגם של המקטרגים הלחמים בכל עת ובכל שעה נגד השם ית' ונגד שכינתו הקדושה ונגד בניה. שהם עם ישראל הנתונים בגלות בין האומות עכו"ם. הנקראים חיוון בישין ודובין דאכלין ענא שהם ישראל. ככתוב ואתן צאני צאן מרעיתי וגו'. ועסק התורה הוא הקלע והחרב והרומח של ישראל. וביותר העסק בסודות התורה להצילם מכל רע. וספר הזהר עתיד לדתפרסם ולדתפשט בימי מלכא משיחא. וכל אותם שיזכו אליו יזכו לגאולה בעזרת השי"ת. יבו בטחנו שנהיה בכלל הזוכים לגאולה השלמה במהרה בימינו אמן כן יהי רצון:

תפלה זו תיקנה איש האלהים הרמ״ק זצ״ל
לאומרה קודם לימוד הזוהר הקדוש.

יושב המרומים ומשגיח התחתונים. אלוה לכל הנאצלים יחיד מיוחד. אדון דחיל נאמן ידין. מאציל כל נאצל. בורא כל נברא. יוצר כל נוצר. עושה כל נעשה. מי יגיע להשיג אחד מאלפי אלפים ורבי רבבות גודל מעלות נפלאות מעשיך. כל שכן גודל יצירותיך. ומי יחשוב לדעת אחד מאלפי אלפים ורבי רבבות סתרי סודות הצפונים בבריאתך. כל שכן וקל וחומר שאין ביכולתנו להשיג קצת מן הקצת וחלק מן החלק של אלף אלפי אלפים ורבי רבבות מן אצילותך. שאדון אחד יחיד ומיוחד מתייחד עמהם יחוד נמור. לכן אב הרחמן סלח ומחל והעבר על כל חטאותי ועונותי ופשעי שהטאתי ושעויתי ושפשעתי לפניך מיום היותי על האדמה עד היום הזה. שכל רמ״ח אברי ושס״ה גידי ונפשי ורוחי ונשמתי כצאן בלי רועה תעינו ופגמנו את אשר לא נוכל לתקן אם לא בשפע הרב הבא מלמעלה מרום מעלת סדר הצנורות לתקן הפגם שגרמנו. ויהי רצון מלפניך י״י אלהי ואלהי אבותי שתזכך נפשי רוחי ונשמתי שאהיה ראוי והגון לעורר מיין תתאין על ידי לימוד ספר הזוהר הקדוש. גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך [יכוון. נב״ת לי״מ עט״ת יה״ו נג״ר יפ״ת ול״ך אא״ו] וזכני לאור באור תורתך. ואבינה נועם רזי סודותיה ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים. ויהי נעם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו. יהיו לרצון אמרי פי והגיון לב׳ לפניך י״י צוו׳ ונאלי:

שיר השירים

אשר לשלמה. פתח רבי שמעון ואמר. אז ישיר משה ובני ישראל את שירה זאת. אז ישיר ישראל את שירה זאת. שם השירה של המדרגה בחינת נקבה (א) וכאן השיר העולה להעולם של בחי׳ זכר הוא (ב) כאן הוא הסוד שהגוף והרוח מתחברים יחד. גוף בגוף ורוח ברוח. שיר השירים זהו התחברות הגוף בגוף (ג) ישקני מנשיקות פיהו. התחברות הרוח ברוח. והכל הוא בסוד האהבה העליונה להיות הכל אחד ביחוד אחד.. וזהו שהיה צריך שלמה המלך לייחד בהסוד של רוח הקודש. שיתחבר הכל ביחוד אחד בתשוקה. שיתקשר זה בזאת להיות הכל אחד. שהרי שלמה הוא המלך שכל השלום שלו. ולפיכך כל השבח של שיר השירים הוא להמלך שכל השלום שלו (ד) והיחוד שמיחד הכל במקום הזה הוא. לפי שהוא לוקח כל החשקות של כל האברים וכל התענוגים וכל כיסופים העליונים (ה) ומאסף הכל בתוכו. ולכך הוא נקרא אחד. שלמה המלך בהסוד של רוח הקודש כאשר שרתה עליו רוח הקודש ההיא. בקש לחבר הכל בתשוקה שלמה כראוי. וליחד הכל באהבה בתשוקה להיות אחד למעלה ולמטה. ועל הסוד הזה נאמר. יהיה ה׳ אחד ושמו אחד: (ז״ח)

עוד אמר רבי שמעון בוא וראה בזמן שישראל זכאים. כסא הכבוד שלמעלה (ו) נתעלה למעלה מעלה בכמה שמחות באהבה רבה. ומתחברים העולמות בשמחה. וכלם נתברכים מעומק הנחלים. וכל העולמות נשפעים ונתברכים בהרבה ברכות. ונתקדשים בכמה קדושות. והקב״ה שמח עמהם בחדוה בשלמות. ובזמן שישראל אינם זכאים הכל הוא להיפוך. ועם כל זה אהבת הקב״ה לא נמנעה מהם. וכסא הכבוד שלו יושבת עליהם כאם על הבנים (ז) ואינה נמנעת מלתבוע רחמים עליהם. ובאותו הקול היא עולה למעלה (ח) לפי שרצונו הוא במי שמלמד זכות על בניו. מגיין. ממשה. שנתעלה בהתרוממות על שלמד זכות על ישראל. וז״כ ומשה לא ידע כי קרן עור פניו. מתי נתעלה בכבוד הזה. כאשר חטאו ישראל ולמד עליהם זכות.. ובזמן שבנה שלמה בית המקדש. ונשתלם עולם התחתון כדמיון עולם העליון. היו כל ישראל זכאים ונתעלו בהרבה מדרגות עליונות. ואז נתעלה כסא הכבוד בחדוה בכמה שמחות בכמה הטבות. ואז שיר השירים

אשר

שיר השירים

אשר לשלמה. פתח רבי שמעון ואמר. אז ישיר משה ובני ישראל את שירה זאת. אז ישיר ישראל את שירה זאת. שם השירה של המדרגה בחינת נקבה (א) וכאן השיר העולה להעולם של בחי׳ זכר הוא (ב) כאן הוא הסוד שהגוף והרוח מתחברים יחד. גוף בגוף ורוח ברוח. שיר השירים זהו התחברות הגוף בגוף (ג) ישקני מנשיקות פיהו. התחברות הרוח ברוח. והכל הוא בסוד האהבה העליונה להיות הכל אחד ביחוד אחד.. וזהו שהיה צריך שלמה המלך לייחד בהסוד של רוח הקודש. שיתחבר הכל ביחוד אחד בתשוקה. שיתקשר זה בזאת להיות הכל אחד. שהרי שלמה הוא המלך שכל השלום שלו. ולפיכך כל השבח של שיר השירים הוא להמלך שכל השלום שלו (ד) והיחוד שמיחד הכל במקום הזה הוא. לפי שהוא לוקח כל החשקות של כל האברים וכל התענוגים וכל כיסופים העליונים (ה) ומאסף הכל בתוכו. ולכך הוא נקרא אחד. שלמה המלך בהסוד של רוח הקודש כאשר שרתה עליו רוח הקודש ההיא. בקש לחבר הכל בתשוקה שלמה כראוי. וליחד הכל באהבה בתשוקה להיות אחד למעלה ולמטה. ועל הסוד הזה נאמר. יהיה ה׳ אחד ושמו אחד: (ז״ח)

עוד אמר רבי שמעון בוא וראה בזמן שישראל זכאים. כסא הכבוד שלמעלה (ו) נתעלה למעלה מעלה בכמה שמחות באהבה רבה. ומתחברים העולמות בשמחה. וכלם נתברכים מעומק הנחלים. וכל העולמות נשפעים ונתברכים בהרבה ברכות. ונתקדשים בכמה קדושות. והקב״ה שמח עמהם בחדוה בשלמות. ובזמן שישראל אינם זכאים הכל הוא להיפוך. ועם כל זה אהבת הקב״ה לא נמנעה מהם. וכסא הכבוד שלו יושבת עליהם כאם על הבנים (ז) ואינה נמנעת מלתבוע רחמים עליהם. ובאותו הקול היא עולה למעלה (ח) לפי שרצונו הוא במי שמלמד זכות על בניו. מגיין. ממשה. שנתעלה בהתרוממות על שלמד זכות על ישראל. וז״כ ומשה לא ידע כי קרן עור פניו. מתי נתעלה בכבוד הזה. כאשר חטאו ישראל ולמד עליהם זכות.. ובזמן שבנה שלמה בית המקדש. ונשתלם עולם התחתון כדמיון עולם העליון. היו כל ישראל זכאים ונתעלו בהרבה מדרגות עליונות. ואז נתעלה כסא הכבוד בחדוה בכמה שמחות בכמה הטבות. ואז שיר השירים

אשר

זיו הזהר

א (א) זו מדת המלכות שנקראת עלמא דנוקבא: (ב) זו מדת התפארת שנקרא עלמא דדכורא: (ג) פירוש תפארת ומלכות: (ד) זה מדת התפארת שמפירת היסוד שנקרא כ״ל ונקרא שלו״ם הוא שלו כדאיתא בפתח אליהו יסוד סיומא דגופא וכו׳. ועל ידו נתחבר עלמא דדכורא עם עלמא דנוקבא להשפיע בה חשפע מן הספירות ועולמות העליונים: (ה) פירוש מיל״ ריבוייות העליונות שנקראות אברים או כלים: (ו) זו מדת המלכות: (ז) פי׳ שכינה הקדושה: (ח) היינו הקול של תורה ׳ לה להמליץ טוב על ישראל:

אשר לשלמה. העליה בשמחה והירידה בשמחה. כל העולמות בשמחה והיחוד בשמחה. שיר להקב"ה. השירים לעליונים ולתחתונים. אשר לשלמה. התחברות של כל העולמות בשמחה להמלך שכל השלום שלו: (ז"ח)

שיר השירים אשר לשלמה. על פיו של אליהו נחרץ ברשות העליונה (ט) שיר השירים. שבח השבחים להמלך שהשלום שלו (י) לפי שהוא המקום שצריך שמחה. כי אין שם רוגז ודין. שהרי העולם הבא כלו הוא שמחה והוא משמח לכל (יא) ולסיכך הוא משלח חדוה ושמחה לכל המדרגות. וכמו שנצרך שיתעורר התעוררות של שמחה מעולם העליון ההוא (יב) כן נצרך שיתעורר שמחה וחדוה מעולם המלכות לעומת עולם העליון (יג) ולפיכך עומדים העולמות בהשואה אחת. והתעוררות אין עולה אלא מלמטה למעלה.. וע"ז כתיב בנה בניתי בית זבול לך (מלכים א' ח) הוא ההיכל שיש בו תתר"ו מדרגות העולות בשירי התשבחות. ובתוך כלן יש מדרגה אחת פנימית מכלן. ונתבררה האהבה של השיר הזה שהיא בהירת נקודה התחתונה (יד) וכאשר נתבררה מתוך כלן היא עולה למעלה בסוד השיר. ונקרא שיר השירים. לפי שעולה מתוך אותן התשבחות ונתבררה מכלן:

כתיב והבית בהבנותו אבן שלמה מסע נבנה וגו' (מלכים א' ו) והבית בהבנותו. כאשר העולמות של בחי' זכר ונקבה מחוברים יחד. אז אבן שלמה (טו) נשתלמה האבן כמו שנצרך. ולא נשתלמה עד שנעשית מסע. שהסיע אותה הקב"ה והגביר אותה והעדה והביאה אצל האדם (טו) ואז נבנית ונשתלמה מהכל. וכאשר נתחברו זה עם זאת כל רוחות אחרות וכל מינים הרעים נעברו משם. ולא התקרבו למקדש. זש"כ ומקבות והגרזן כל כלי ברזל לא נשמע בבית בהבנותו. שהרי כלם נכנסו תוך עומק תהום רבה. כיון שנבנה בית המקדש למטה והוכן ההיכל בתוקפו. אז נתגלה שיר השירים. כיון שנצרך להתחבר מקדש במקדש.. אשה בבעלה פנים בפנים. וזה הוא שיר השירים אשר לשלמה. בלי ערבוב כלל. שהרי כל מינים הרעים וכל רוחות רעות נעברו אז מן העולם. ולא שלטו כלל. אשר לשלמה. פנים בפנים. אשר לשלמה. שנעתקה ונשתלה במקום שכל השלום שלו: (ז"ח)

עוד נחרץ על פיו של אליהו. כתיב יפתח ה' את אוצרו הטוב וגו' (דברים כח) כאשר ברא הקב"ה את העולם ברא תחלה בריכות העליונות (יז) שהן מקורות להוריד בהן גשמי ברכה וקדושות עליונות שלמעלה.. שהרי ממקור החיים ממקום העליון יוצאים חמשה

אשר לשלמה. סליקו בחדוה ומיתו בחדוה. עלמין כלהו בחדוה ומיבורא בחדוה. שיר לקב"ה. ששיריה לעלמין ותתאין. אשר לשלמה. חבורא דעלמין כלהו בחדוה למלכא דשלמא כלא דיליה: (ז"ח)

שיר השירים אשר לשלמה. על פומא דאליהו אתגזר ברשו עלאה (ט) שיר ששיריה. שבחא דשבחין למלכא דשלמא דיליה (י) בגין דאיהו אתר דכעי חדוה. דלא אית תמן רוגזא ודינא. דהא עלמא דאתי כלא איהו חדוה ואיהו חדי לכלא (יא) ובג"כ מסדר חדו וחדוה לכל דרגין. וכמה דאצטריך אתערו דחדוה לאתערא מההוא עלמא דלעילא (יב) הכי אצטריך לאתערא חדוה וחידו מעלמא דסיהרא לגבי עלמא עלאה (יג) ובגין כך עלמי קיימין בדוגמא חדא. ואתערו לא סלקא אלא מתתא לעילא.. וע"ד כתיב בנה בניתי בית זבול לך (מלכים א' ח) איהו היכלא דאית ביה תתר"ו דרגין דסלקין בשבחי דתושבחתא. ובגו כלהו אית חד דרגא פנימאה מכלהו. ואתבריר רחיתי דהאי תושבחתא בריר דנקודא תתאה (יד) וכד אתבריר מגו כלהו סלקא לעילא ברזא דשיר. ואיקרי שיר ששיריה. דסלקא מגו איגון שבחין ואתבריר מכלהו:

כתיב והבית בהבנותו אבן שלמה מסע נבנה וגו' (מלכים א' ו) והבית בהבנותו. כד הוו דכר ונוקבא בחדא מתחברא. כדין אבן שלמה (טו) אשתלימת כמה דאצטריך. ולא אשתלימת עד דסוות מסע. דנסע לה קב"ה ואתקיף לה וקשיה לה ואייתי לה לגבי דאדם (טו) וכדין נבנה ואשתלימא מכלא. וכד אתחברו דא עם דא כל רוחין אוחרנין וכל זיגין ביסין אתעברו מתמן. ולא אתקריבו לאתקדשא. סס"ד ומקבות והגרזן כל כלי ברזל לא נשמע בבית בהבנותו. דהא כלהו עאל גו נוקבא דתהומא רבא. כיון דאתבני בי מקדשא לתתא ואתתקן היכלא על בוריה. כדין אתגלי שיר ששיריה. דאצטריך לאתחברא מקדשא במקדשא. אתתא בבעלה אפין באפין. ודא איהו שיר ששיריה אשר לשלמה. בלא ערבוביא כלל. דהא כל זיגין ביסין וכל רוחין ביסין אתעברו כדין מעלמא. ולא שליטו כלל. אשר לשלמה. אפין באפין. אשר לשלמה. דאתעקר ואשתיל באתר דשלמא כלא דיליה: (ז"ח)

תו אתגזר על פומא דאליהו. כתיב יפתח ה' את אוצרו הטוב וגו' (דברים כח) בשעתא דברא קב"ה עלמא ברא בקדמיתא שיתין עלאין (יז) דאיגון מקורין לנתתא בהון גשמיא דברכאן וקדושין עלאין דלעילא דהא ממקורא דמיי מאתר עלאה לפרי

חמשה

זך הזהר

(ט) פירוש שזה המאמר נאמר מפי אליהו הנביא: (י) היינו עולם הבינה. (יא) עלמא דאתי זה עולם הבינה. (יב) פירוש להשפיע שפע מעולם הבינה למדת המלכות: (יג) עלמא דסיהרא היינו מדת המלכות שהיא כדוגמת הלבנה שאין לה אור של עצמה אלא מהארת החמה עליה. וכך מדת המלכות לית ליה מגרמה כלום אלא מהארת שמש התפארת עליה ע"י אתערותא דלתתא של שמחה וחדוה מעבודת ישראל העולה למעלה. והתעוררות הזאת נקראת מין נוקבין: (יד) היינו מדת המלכות של עולם העשיה שנקראת עביטרא תתאה כידוע בסוד הפסוק והנה אופן אחד בארץ: (טו) אבן הזאת היינו מדת המלכות: (טו) פירוש למדת התפארת בכתוב כתפארת אדם לשבת בית: (יז) אלו ספירות העליונות:

מ"ם מקורין. וחד סתימא. וחדא דכמים כלא (יח) ואיהו מקורין הוו כד אתברי עלמא. כד"א ברא"ש ברא אלהים וגו'. בראשי"ת. בר"א שי"ת. דא שית איהו מקורא דכמים כל מקורין למיזן עלמין (יט) את השמים. אלין איהו ו' מקורין עלאין דלעילא למיהב לתתא שית (כ) ומיומא דאתברי עלמא עד דאתבני בי מקדשא הוו סתימין. ולא אתפתחו כלל.. ועלמא אתזן מתתליתא. דחיק בלא פתיחא כלל. אלא כזיע דזוע מגו אילנא ואחית לתתא. או מגו אבנא. ובשעתא דאתא שלמה מלכא ואתבני בי מקדשא. והוו עלמין כלהו בשיקולא חדא עילא ותתא. כדין הוה שית דמקבל וכיים לכל איהו שיתין עלאין אתפתח. ואימתי אתפתח. בשעה דאיהו שיתין עלאין אתפתחו. וכיון דאתפתח האי שית נפקו ברכאן לעלמא. אימתי אתפתח. כד אעדיו מיה חד עקימו דיתיב לרגליה (כא) וכיון דהוה אתעבר מתמן אתעביד שיר. ואתפתח אולר הוה בחילא דאיהו אמר שיתין. ודא איהו השירים. דכלהו אתפתחו ואתתקנו למיהב מזונא לכל עלמין. כדין כתיב ויעב ישראל לבטח איש תחת גפנו ותחת תאנתו (מלכים ג' ה) וכתיב אוכלים ושותים ושמחים (מלכים ג' ד). דהא שית ושיתין אתפתחו. וכל עידונין עלאין הוו נחתין לעלמין כלהו. וכלהו הוו חדאן לאלקא לגבי עלמא עלאה למלכא ברכאן ועידונין לעלמין. וכדין חביבו אתער מייהו לגבי מלכא עלאה למהוי כלהו חד בלא פירודא. וכדין סלקא שבחא דעל כל שבחין למלכא דשלמא כלא דיליה. למהוו כלהו בחדוותא לעילא ולתתא: (ז"ח)

שיר השירים אשר לשלמה. ש גדולה. והיא אות תמיכה מסופא דאתווי דאלפ"א בית"א. ש רברבא. והיא אות השניה מסוף האותיות של האל"ף בי"ת. ב דבראשית רברבא. וסיא תמיכא מסירותא דאתווי דאלפ"א בית"א. מאי טעמא. בגין דש"ין רזא דרתיכא עלאה. וע"ד איהי בתלת סמכין (כב) דהא אבהן איהו רתיכא. וכל שיר השירים רזא דרתיכא עלאה איהו. ובג"כ שירותא דילה ש איהי. ב איהי ביתא דעלמא. דעובדא דעלמא איהו. ועל דא עובדא דבראשית שירותא דיליה בתת ב. אתוון רברבין דקיימין בשירותא דספרין ד' איהון. דהא כגוונא דאתעבידו וכהוה רזא דלהון סכי אתוון דשיתין ברישא. ואיהו אתוון רברבן דסלקין על כל שאר אתוון. והסיא את רזא וסתרא דכל ספרא איהו. ואלין איהון. א דדברי הימים. ב דבראשית. מ דמשלי. ש דשיר השירים. אלין ד' אתוון דרים ספרין אתוון רברבין איהון. ומאן דידע בהו ידע רזא דכל ספרא. דהאי את אוליף רזא דכל ספרא.. ש דא איהי מתיחדא ברזא דרתיכא עלאה. דהבהן איהון רתיכא עלאה. אברהם ויצחק אחידן דא

חמשה מקורות. ואחד נסתר. ואחד המאסף הכל (יח) ואותן המקורות היו כאשר נברא העולם. כמו שנאמר בראשית ברא אלהים ונו'. בראשי"ת. בר"א שי"ת. זה השית הוא המקור שנמשכים בו כל המעינות לכלכל העולמות (יט) את השמים. אלו הם ו' מקורות העליונים שלמעלה להשפיע לזה השית (כ) ומיום שנברא העולם עד שנבנה בית המקדש היו סתומים. ולא נפתחו כלל.. והעולם היה ניזון מן המץ. מן בקיע צר בלי פתח כלל. כי אם כזעה הנוטפת מתוך העץ ויורדת למטה. או מתוך אבן. וכאשר בא שלמה המלך ונבנה בית המקדש. והיו כל העולמות במשקל אחד למעלה ולמטה. אז אותו השית המקבל ומאסף השפע מכל אותן בריכות העליונות נפתח. ומתי נפתח. בשעה שאותן בריכות העליונות נפתחות. וכיון שנפתח זה השית נשפעות ברכות להעולם. ומתי נפתח. כאשר מעבירים ממנו עקלתון אחד היושב לרגלו (כא) וכיון שהוא נעבר משם נעשה שיר. ונפתח אוצר הטוב עם השפע של אותן שאר הבריכות. וזה הוא השירים. שכלן נפתחות והתכוננו לתת מזון לכל העולמות. בכן כתיב וישב ישראל לבטח איש תחת גפנו ותחת תאנתו (מלכים א' ה) ונאמר אוכלים ושותים ושמחים (שם א' ד). שהרי השית והבריכות נפתחו. וכל מעדנים העליונים היו יורדים לכל העולמות. וכלם היו שמחים לעלות אל עולם העליון ללקוט שפע ברכות ומעדנים עבור העולמות. ואז נתעוררה אהבה מהם אצל מלך העליון להיות כלם אחד בלי התפרדות. ואז עלה השיר שעל כל השירים להמלך שכל השלום שלו. להיות כלם בשמחה למעלה ולמטה: (ז"ח)

שיר השירים אשר לשלמה. ש גדולה. והיא אות השניה מסוף האותיות של האל"ף בי"ת. ב של בראשית גדולה. והיא השניה מהתחלת האותיות של האל"ף בי"ת. מה הטעם. לפי שהש"ן היא סוד מרכבה העליונה. ולכן היא בשלשה עמודים (כב) שהרי האבות הם המרכבה. וכל שיר השירים הוא סוד מרכבה העליונה. ולפיכך התחלתו אות ש היא. ב רמז על ביתו של העולם. שבעשיית העולם מדבר. ולכך מעשה בראשית התחלתו באות ב. אותיות גדולות הנמצאות בהתחלת הספרים ד' הן. שהרי כדמיון שנעשו הספרים וכאותו הסוד שלהם כן רשימת האותיות בהתחלתם. והן אותיות גדולות העולות על כל שאר האותיות. ואותו האות היא סוד הנסתר של כל הספר. ואלו הן. א של דברי הימים. ב של בראשית. מ של משלי. ש של שיר השירים. אלו ד' האותיות בהתחלת הספרים אותיות גדולות הן. והמבין בהן יודע הסוד של כל הספר. כיון שאותו האות מורה הסוד של הספר. ש הזאת היא מתיחדת בסוד מרכבה העליונה. כי האבות הם מרכבה העליונה. אברהם ויצחק נאחזים

(יח) פירוש שמעולם הבינה יוצאין המש כפירות שהן חסד גבורה תפארת נצח והוד. וחד סתימא. היינו ספירת היסוד המסתתר במדת דמלכות. וחד דכניש כלא. זו מדת המלכות המושלת בכל להשפיע להתדתונים בפרטיות. (יט) זו מדת המלכות: (כ) פי' שהמלכות מקבלת השפע מן שש הספירות שעליה: (כא) זה סמא"ל האורב לחטוף השפע עבור הסטרא אחרא: (כב) שהם בסגר חסד גבורה תפארת שורש אברהם יצחק יעקב:

זה בזה ונכללים זה בזה. ויעקב נכנס באמצע ומסכים לשני הצדדים (כג) ולכך מתיחדים כלם בסוד עולם העליון. ולפיכך שיר הזה בסוד מרכבה העליונה הוא. שמתיחדת בהמלך שכל השלום שלו. ולפיכך היא ש גדולה ונקשרת בהתחלת הספר. להראות שכל הספר על סוד הזה הולך והוכן. ועל כן אות ש תורה השבח של כל הספר: (ז"ח)

שיר השירים אשר לשלמה. פתח רבי יוסי ואמר. שיר זה היה מעורר אותו שלמה המלך כאשר נבנה בית המקדש. וכל העולמות נשתלמו למעלה ולמטה בשלמות אחת. הלבנ"ה נתמלאה בשלמות (כד) ובית המקדש נבנה כדמיון שלמעלה. בזמן שנבנה בית המקדש למטה לא היתה שמחה לפני הקב"ה מיום שנברא העולם כמו ביום ההוא. בית הראשון כאשר נבנה. נבנה עמו בית ראשון אחר והאיר לכל העולם. מתיקות באה לעולם ונפתחו כל החלונות העליונים להאיר. ולא היתה שמחה בכל העולמות כמו ביום ההוא. בכן פתחו העליונים והתחתונים ואמרו שירה. וזהו שיר השירים. שיר של אותן המנגנים שמזמרים להקב"ה. דוד המלך אמר שיר המעלות. שלמה המלך אמר שיר השירים. שיר מאותן המנגנים. מה בין זה לזה. הרי נראה שהכל אחד. אלא ודאי שהכל אחד. אבל בימי דוד המלך לא היו כל אותן המנגנים מתוקנים במקומותם לנגן כראוי. בית המקדש עוד לא נבנה. ולפיכך לא נתתקנו למעלה במקומותם. שהרי כמו שיש תקונים של משמרות בארץ. כן יש ברקיע. וקיימים אלה לעומת אלה. וביום שהוקם בית המקדש נתתקנו כלם במקומותם. והנר שלא האיר התחיל לחאיר (כה) ושיר הזה נתתקן לעומת מלך העליון. מלך שהשלום שלו. ושיר הזה הוא יפה מכל השירים הראשונים. יום שנתגלה בו שיר הזה בעולם אותו היום נמצא שלם בכל. וע"כ הוא קדש קדשים:

בספרן של אדם הראשון היה כתוב בו. ביום שיבנה בית המקדש יעוררו האבות שירה למעלה ולמטה. ולכך נמצאת ש [בהתחלה] מאותיות הגדולות. ואלה הם אשר עוררו. לא שהם היו מזמרים. אלא שהם עוררו למעלה השיר מאותן משוררים הגדולים הממונים על כל העולמות. ולמדנו שביום ההוא עמד יעקב התם ונכנס בגן העדן בשמחה על מקומו. ובכן התחיל גן העדן לזמר. וכן כל עצי בושם שבגן. מי גרם שיר זה ומי אמרו. הוה אומר זה יעקב. שאלמלא הוא לא נכנס בגן העדן לא הי' הגן אומר שירה. שיר הזה הוא שיר שיש בו כלל כל התורה. שיר שעליונים ותחתונים נתעוררים אליו. שיר שהוא כדמיון עולה העליון שהוא שבת העליון. שיר שהשם הקדוש העליון נתעטר על ידו. וע"כ הוא קדש קדשים. מה הטעם. לפי שכל דבריו באהבה וכלו בשמחה.. ולא נמצא כך בשאר

דא בדא וכלילן דא בדא. ויעקב עאל באמלעיתא ואסכים לתרין סטרין (כג) וע"ד מתיחדאן כלהו ברזא דעלמא עלאה. ובג"כ תושבחתא דא ברזא דרתיכא עלאה איסי. דאתיחדא במלכא דשלמא כלא דיליה. ובג"כ איסי רברבא ואתיחדת ברים ספרא. לאחזאה דכל ספרא על רזא דא אזלא ואתתקן. ועל דא אית ש אחזיאת שבחא דכל ספרא: (ז"ח)

שיר השירים אשר לשלמה. פתח רבי יוסי ואמר. שירתא דא אתער לה שלמה מלכא כד אתבני בי מקדשא. ועלאין כלהו אשתלמו שלא ותתא באשלמותא חדא. סיסר"א אתמלי בשלימו (כד) ובי מקדשא אתבני כגוונא דלעילא. בשעתא דאתבני בי מקדשא לתתא לא הוה חדוה קמי קב"ה מיומא דאתברי עלמא כההוא יומא. בית ראשון כד אתבני. בית ראשון אחרא אתבני עמיה ואנהיר לכל עלמין. ואתבסס עלמא ואתפתחו כל משקופי עלאין לאנהרא. ולא הוה חדוה בכל עלאין כההוא יומא. כדין פתחו עלאי ותתאי ואמרו שירתא. והיינו שיר השירים. שירתא דאינון מנגנין דמנגנן לקודשא בריך הוא. דוד מלכא אמר שיר המעלות. שלמה מלכא אמר שיר השירים. שיר מאינון מנגנין. מאי בין האי להאי. דהא אשתעי דכלא חד. אלא ודאי כלא חד. אבל ביומי דדוד מלכא לא הוו כל אינון מנגנין מתתקנן בדוכתייהו לנגנא כדקא יאות. בי מקדשא לא אתבני. ובג"כ לא אתתקנו לעילא בדוכתייהו. דהא כיון דאית תקוני דמשמרות בארעא. אוף הכי ברקיעא. וקיימין אלין לקבל אלין. וביומא דאתבני בי מקדשא אתתקנו כלהו בדוכתייהו. ונהרא דלא נהיר שריאת לאנהרא (כה) ושירתא דא אתתקנת לגבי מלכא עלאה. מלכא דשלמא דיליה. ותושבחתא דא איהי מעלית מכל תושבחן קדמאי. יומא דאתגלי תושבחתא דא בעלמא ההוא יומא אשתכח שלימו בכלא. וע"ד איהו קדש קדשים:

בספרא דאדם קדמאה הוה כתיב ביה. ביומא דיתקם בי מקדשא יתערון אבהן שירתא עילא ותתא. ובג"כ אסכתא ש [בהתחלה] מאתוון רברבן. ואלין אינון דקא אתערו. לאו דאינון מנגנן. אלא דאינון מתערי לגבי עילא שיר דאינון שירין רברבן דממנן על עלמין כלהו. ואינון בההוא יומא קב יעקב שלימא ועאל בגנתא דעדן בחידו על דוכתיה. וכדין גנתא דעדן שארי לנגנא. וכל אינון בוסמין דגנתא. מאן גרים שירתא דא ומאן אמר לה. הוי אימא דא יעקב. דאלמלא איהו לא עאל בגנתא דעדן לא אמר גנתא שירתא. שירתא דא שירתא דאיהי כללא דכל אורייתא. שירתא דעלאי ותתאי מתערין לגבה. שירתא דאיהי כגוונא דעלמא דלעילא דאיהו שבת עלאה. שירתא דשמא קדישא עלאה אתעטר בגויה. וע"ד איהי קדש קדשים. מאי טעמא. בגין דכל מלוי ברחימו ובחדוה כלא.. ולא אשתכח

בשאר

(כג) יעקב הוא בצד מדת הרחמים שנקראת תפארת והיינו התמזגות של חסד וגבורה: (כד) כל מקום שנזכר סיהרא רמז על מדת המלכות: (כה) היינו מדת המלכות:

בשאר כל שירין דעלמא סכי. ובגין דא מסטרא דאבהן אתער שירתא דא. יומא דאתגלי שירתא דא סהוא יומא נחתת שכינתא לארעא. דכתיב (מלכים ח׳ ח) ולא יכלו הכהנים לעמוד לשרת וגו׳. מאי טעמא. בגין כי מלא כבוד ה׳ את בית ה׳. בההוא יומא ממש אתגליאת תוסבחתא דא. ואמרו שלמה ברוח קודש. תוסבחתא דשירתא דא איהי כללא דכל אורייתא. כללא דכל עובדא דבראשית. כללא דרזא דאבהן. כללא דגלותא דמצריים ודנפקו ישראל ממצרים תוסבחתא דימא. כללא דעבר אמירן וקיומא דסר סיני. וכד אולו ישראל במדברא עד דעאלו לארעא ואתבני בי מקדשא. כללא דעטורא דשמא קדישא עלאה ברחימו ובחדוה. כללא דגלותהון דישראל ביני עממיא ופורקנא דילהון. כללא דתחיית המתים עד יומא דאיהו שבת לה׳. מאי דהוה מאי דהוה ומאי דזמין למהוי לבתר ביומא שביעאה. כד יסא שבת לה׳. כלא איהו בשיר השירים. ועל דא תיקון כל מאן דאפיק פסוק דשיר השירים ואמר ליה בני מסתיא. אורייתא איהי מגירת שק וסלקא לגביה דקב״ה ואמרת קמיה. עבדו לי בגיך מחוך בני מסתיא. ודאי אורייתא סלקת וקאתרת סכי. בגין דא אלסריך לגסרא ולסלקא עטרא על ריסיה דבר נש כל מלה ומלה דשיר השירים. ואי תימא אמאי איהי בין הכתובים. הכי הוא ודאי. בגין דאיהי שיר תוסבחתא דכנסת ישראל קא מתעטרא לעילא. ובג״כ כל תוסבחן דעלמא לא סלקא רעותא לגבי קב״ה כתוסבחתא דא. והכי אוליפנא. שיר חד. השירים תרין. אשר הא תלת. ורזא דא דאתיהיב כוס של ברכה ואתנטיל בין ימינא ושמאלא (כו) וכלא אתער לגבי מלכא דשלמא דיליה (כז) ובהאי אסתלק רעותא לעילא לעילא ברזא **דאין סוף**. דתיכא קדישא סכא אסתכם. דהא אבהן איהו דתיכא. דוד מלכא אתחבר עמהון ואיהו אתבע (כח) רזא דתיכא קדישא עלאה. ובג״כ אתבע תיבין בהאי קרא קדמאה (כט) רזא דתיכא קדישא שלימתא: ותו רזא דא. שיר. דא רזא דדוד מלכא. דאיהו רזא לסלקא בשיר. השירים. אלין אבהן. רזא דמתנן רברבין. דתיכא שלימתא בדקא יאות. אשר לשלמה. רזא מאן דרכיב על דתיכא שלימתא דא. ובהאי קרא אסתכם שלימו דרזא מן העולם ועד העולם. רזא דכל מהימנותא. וכלא איהו דתיכא שלימתא למאן דידיע. ולמאן דלא אתידע ולית מאן דקאים למנדע ביה. וע״ד אתמר האי קרא בד׳ תיבין. רזא דתיכא שלימתא מכל סטרין. מכאן ולהלאה רזא להכימין אתמסר:

שירתא דא איהי מעלית על כל שאר שירין דקדמאי. כל שירין דקדמאי אמרו לא סליקו אלא גו שירין דמלאכי עלאי אמרי. ואע״ג דהא אוקמוס אבל כתיב שיר המעלות לדוד. שיר המעלות.

שיר

בשאר כל השירים שבעולם. ולבעבור זה שמצד האבות נתעורר שיר הזה. יום שנתגלה בו שיר הזה בו ביום ירדה השכינה לארץ. ככתוב (מלכים א׳ ח) ולא יכלו הכהנים לעמוד לשרת וגו׳. מה הטעם. לפי כי מלא כבוד ה׳ את בית ה׳. ביום ההוא ממש נתגלה שיר הזה. ואמרו שלמה ברוח הקודש. השבח של שיר הזה הוא כלל של כל התורה. כלל של כל מעשה בראשית. כלל של סוד האבות. כלל של גלות מצרים ושל יציאת ישראל ממצרים והשיר שעל הים. כלל של עשרת הדברות ומעמד הר סיני. והליכת ישראל במדבר עד שנכנסו לארץ ונבנה בית המקדש. כלל הכתרת השם הקדוש העליון באהבה ובשמחה. כלל גלותם של ישראל בין האומות והגאולה שלהם. כלל של תחיית המתים עד היום שהוא שבת לה׳. מה שהיה מה שהוא ומה שעתיד להיות אחר כך ביום השביעי כאשר יהי׳ שבת לה׳. הכל הוא בשיר השירים. ולכן למדנו כל מי שמוציא פסוק של שיר השירים ואומרו בבית המשתה. אז התורה חוגרת שק והיא עולה אצל הקב״ה ואומרת לפניו. עשו לי בניך צחוק בבית המשתה. ודאי שהתורה עולה ואומרת כך. ולפיכך נצרך להזהר ולהעלות כמו עטרה על ראש האדם כל תיבה ותיבה של שיר השירים. ואם תשאל מדוע היא בין הכתובים. כך צריך להיות בודאי לפי שהיא שיר השבח במה שכנסת ישראל מתעטרת למעלה. ולפיכך כל השירות שבעולם לא העלו רצון אצל הקב״ה כמו שיר הזה. וכך למדנו. שיר אחד. השירים שנים. אשר הרי שלשה. וזהו הסוד שכוס של ברכה ניתנית ונלקחת בין ימין ושמאל (כו) והכל נתעורר אצל המלך שהשלום שלו (כז) ובזה השיר נתעלה הרצון למעלה מעלה בסוד של **אין סוף**. מרכבה הקדושה כאן נמצאת. שהרי האבות הם המרכבה. דוד המלך נתחבר עמהם והם ארבעה (כח) סוד מרכבה הקדושה העליונה. ולכך ארבע תיבות בזה הפסוק הראשון (כט) סוד מרכבה שלימה הקדושה: ועוד סוד זה. שיר. זהו סוד דוד המלך. שהוא הסוד לעלות בשיר. השירים. אלו האבות. סוד הממונים הגדולים. מרכבה שלימה כראוי. אשר לשלמה. זה סוד מי שרוכב על מרכבה השלימה הזאת. ובזה הפסוק נמצא שלימות הסוד של מן העולם ועד העולם. סוד כל האמונה. והכל הוא מרכבה שלימה למי שיש בו ידיעה. ולמי שאין בו ידיעה ואין מי שיוכל להשיג בו. ולפיכך נאמר פסוק הזה בד׳ תיבות. סוד מרכבה שלימה מכל הצדדים.

מכאן ולהלאה נמסר הסוד לחכמים:

שיר הזה הוא מעולה מכל שאר השירים של הראשונים. כל השירים שאמרו הראשונים לא עלו אלא תוך השירות שמלאכים העליונים אומרים. ואע״פ שזה נתבאר אבל כתיב שיר המעלות לדוד. שיר המעלות.

שיר

זיו הזהר

(כח) פירוש בין חסד גבורה חזינו תפארת. כי יד ימנית נגד חסד ושמאלית נגד גבורה. (כז) פי׳ לכוון שהכוס שהוא כנ״ל אלהים ומרמז על מדת המלכות תתחבר עם המלך שהשלום שלו דהיינו תפארת (כח) דוד חבר הוא נגד מדת המלכות. (כט) פירוש נגד חסד גבורה תפארת מלכות:

שיר שהמלאכים העליונים אומרים. שאותן המעלות ומדרגות אומרים. למי. לדוד (ג) לבקש טרף ומזון ממנו: ועוד שיר המעלות. ככתוב (תהלים מו) על עלמות שיר. על כן עלמות אהבוך (לא) לדוד. בשביל דוד מלך העליון. שהוא משבח תמיד למלך העליון (לב) כיון שבא שלמה המלך אמר שיר שהוא העליון למעלה. מה ששרי עולם העליונים אומרים לפני מלך העליון שכל השלום שלו. כלם שאמרו שירה לא עלו בשירה ההיא לאמר אלא אותן השירות שמלאכים העליונים אומרים. מלבד שלמה המלך שעלה בשירה הזאת למה ששרים העליונים עמודי העולם אומרים. כל בני העולם אמרו בדבר מרכבות התחתונות. שלמה המלך במרכבות העליונות. ואם תשאל משה שעלה במדרגת הנבואה לפני הקב"ה על כל בני העולם. השירה שאמר במרכבות התחתונות הי' ולא עלה יותר. בוא וראה השירה שאמר משה עלה למעלה ולא למטה. אבל לא אמר שירה כשלמה המלך. ולא היה אדם שעלה בשיר כשלמה. משה עלה בשירה שלו למעלה. ושירה שלו היתה לתת שבח והודיה למלך עליון שהציל את ישראל. ועשה להם נסים וגבורות במצרים ועל הים. אבל דוד המלך ושלמה בנו אמרו שירה באופן אחר. דוד עמל להכין עלמות ולפאר אותן לפני השכינה. שתתראה השכינה עם עלמותיה ביופי. ועל זה היה עמל באותן שירות ותשבחות לפניהן. עד שהכין והפאיר כל העלמות עם השכינה. כיון שבא שלמה מצא להשכינה שהיא מקושטת ועלמותיה ביופי. היה עמל להכניסה אצל החתן (לג) והכניס את החתן לחופה עם המטרונה. והביא דברי אהבה ביניהם כדי לחברם יחד. ולהיות שניהם בשלימות אחת באהבה שלמה. ולכך עלה שלמה בשיר העליון על כל בני העולם. משה זווג לה להשכינה בעולם הזה למטה. להיותה בעולם הזה בזיוג שלם בין התחתונים. שלמה זווג לה להשכינה בזיוג שלם למעלה. הכניס את החתן לחופה בתחלה. ואח"כ הכניס לשניהם בעולם הזה. והזמינם בשמחה בבית המקדש אשר בנה. ואם תשאל איך הכניס משה להמטרונה בלבדה לעולם הזה. הלא נראה פירוד. בוא וראה הקב"ה זווג לה במשה תחלה. והיא היתה כלת משה כמו שנתבאר. וכיון שנזדווגה בו במשה ירדה לעולם הזה בזיוג של עולם הזה. ונתתקנה בזה העולם מה שלא היתה מקודם לזה. ולעולם לא היתה בפירוד. אבל לא היה אדם בעולם מיום שנברא אדם שיכניס אהבה וחביבות ועניני זיוג למעלה מלבד שלמה המלך. שהוא הכין הזיוג שלמעלה בתחלה. ואחר כך הזמינם יחד בבית שהכין להם. זכאים הם דוד ושלמה בנו שהם הכינו הזיוג שלמעלה. ומיום שאמר לה הקב"ה להלבנה לכי ומעטי עצמך לא נזדווגה בזיוג שלם בשמש. מלבד כאשר בא שלמה המלך:

שיר השירים. הרי כאן חמש מדרגות להתדבק בעולם

דין הזהר

(ג) פי' למדת המלכות: (לא) פירוש כי מעלות ועלמות האותיות שוות. והרמז על סוד שבע הנערות ש' המלכות: (לב) פירוש בשביל מדת המלכות שהיא משבחת תמיד להתפארת: (לג) פירוש לעזרי הזיוג של מלכות עם התפארת:

14 1

שיר דמלאכי עלאי אתרי. דאיכון מעלות ודרגין אתרי. למאן. לדוד (ג) לבקשא טרפא ומזונא מניה: תו שיר המעלות. כד"א (תהלים מו) על עלמות שיר. על כן עלמות אהבוך (לא) לדוד. בגין דוד מלכא עלאה. דאיהו משבח תדיר למלכא עלאה (לב) כיון דאתא שלמה מלכא אמר שיר דאיהו עלאה לעילא. דרברבי עלמא עלאין קאתרי לגבי מלכא עלאה דשלמא כלא דיליה. כלהו דאתרי שירתא לא סליקו בהסיא שירתא לומר אלא הסיא שירתא דמלאכי עלאי קאמרי. בר שלמה מלכא דסליק בהאי שירתא למה דרברבין עלאין עמודי עלמא קאמרי. כל בני עלמא ברתיכין תתאין. שלמה מלכא ברתיכין עלאין. ואי תימא משה דסליק בדרגא דנבואה ובחביבו לגבי קב"ה על כל בני עלמא. הסיא שירתא דקאתר ברתיכין תתאין הוה ולא סליק יתיר. תא חזי שירתא דקאמר משה סליק לעילא ולא לתתא. אבל לא אמר שירתא כשלמה מלכא. ולא הוה בר גם דסליק בשירתא כשלמה. משה סליק בתושבחתיה לעילא ותושבחתא דיליה הוה למיהב תושבחן והודאן למלכא עלאה דשזיב לון לישראל. ועביד לון נסין וגבורן במצרים ועל ימא. אבל דוד מלכא ושלמה בריה אמרו שירתא בגווונא אחרא. דוד אשתדל לאתקנא עולמתן ולקשטא לון במטרוניתא. לאתחזאה מטרוניתא ועולמתהא בשפירו. ועל דא אשתדל באיכון שירין ותושבחן לגבייהו. עד דאתקין וקשיט כלהו עולמתן ומטרוניתא. כיון דאתא שלמה אשכח למטרוניתא מתקשטא ועולמתהא בשפירו. אשתדל למיעל לה לגבי חתן (לג) ואעיל חתן לחופה במטרוניתא. ואעיל מלין דרחימו ביניהו בגין לחברא לון כחדא. ולמהוי תרוויהו בשלימו חדא בחביבו שלים. וע"ד שלמה סליק בתושבחתא עלאה על כל בני עלמא. משה זווג לה למטרוניתא בהאי עלמא לתתא. למהוי בהאי עלמא בזווגא שלים בתתאי. שלמה זווג לה למטרוניתא בזווגא שלימא לעילא. אעיל חתן לחופה בקדמיתא. ולבתר אעיל לתרוויהו בהאי עלמא. וזמין לון בחדוה בבי מקדשא דאיהו בנה. ואי תימא איך עייל משה למטרוניתא בלחודהא בהאי עלמא. דהא אתחזי פרודא. תא חזי קב"ה זוג לה במשה בקדמיתא. ואיהי הוות כלת משה כמה דאתאמר. כיון דאזדווגת ביה במשה נחתת בהאי עלמא בזווגא דהאי עלמא. ואתתקנת בהאי עלמא מאי דלא הוות מקדמת דא. ולעולם לא הוות בפרודא. אבל לא הוה בר גם בעלמא מיומא דאתברי אדם דיעיל רחימו וחביבו ומלין דזווגא לעילא בר שלמה מלכא. דאיהו אתקין זווגא דלעילא בקדמיתא. ולבתר זמין לון כחדא בביתא דאתקין לון. זכאין איכון דוד ושלמה בריה דאיכון אתקינו זווגא דלעילא. ומיומא דאמר לה קב"ה לסיהרא זילי ואזעירי גרמיך לא אזדווגת בזווגא שלים בשמשא. בר כד אתא שלמה מלכא:

שיר השירים. הא הכא חמש דרגין לאתדבקא בעלמא

בעלמא דאתי. שיר חד. תשירים תרין סא תלת. אשר סא ארבעה. לשלמה סא המשה. בחמשאה מיסו. דסא יומא דחמשין רזא דיובלא מיסו (לד) תא חזי זווגא דלעילא לא יכיל שלמה לאתקנא. אלא בגין דאשתכח זווגא לתתא מקדמת דנא. ומאן מיסו. זווגא דמשה. דאי לא הוה זווגא דנא לא אתתקן זווגא דלעילא. וכלא ברזא עלאה מיסו לחכימי לבא: כתיב (מלכים א׳ ה) וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף. האי קרא אוקמוה חברייא. אבל וידבר שלשת אלפים משל. ודאי על כל מלה ומלה דמיסו הוה אמר הוו בים תלת אלף משלי. ויהי שירו חמשה ואלף. הכי אוקימנא ויהי שירו של משל. וכלא חד בין מאן דאמר ויהי שירו דשלמה. בין מאן דאמר ויהי שירו של משל. כלא מיסו חד וכלא מיסו קאמר. ויהי שירו. דא שיר השירים. וכי חמשה ואלף מיסו שיר השירים. ודאי הכי הוא (לה) חמשה מיסו תרעין ופתחין דאתפתחו במלכא דשלמה דילה. ומיסו חמש מאה שנין דחיילא דחיי. חמשין שנין דיובלא. ואלף דא מיסו חיילא דחיי חתן דנפיק מסטריה. ומיסו ירית כל מיסו חמשה למיתי לגבי כלה. יומיה דקב״ה אלף שנין מיסו. ודא מיסו נהר דנגיד ונפיק מעדן. [ומהי לגבי יוסף זכאה דאקרי לדיק על שמא דסיסרא כמה דאתני בה קב״ה. ובג״כ שיר השירים קדש קדשים. ולית לך קרא בשיר השירים דלא אית בים רזא דחמשה ואלף ודאי. שיר השירים ודאי הכי הוא. חמש דרגין מיסו בהאי קרא כמה דאתמר. ואי תימא האלף אמאי לא אדכר הכא. ודאי הסוא אלף אמירא הוה ואמירא מיסו עד דאתחברת אתתא בבעלה. ועל דא אשתדל שלמה למיתי הסוא אלף לגבי כלה בשמירו דנוספנקא דחכמתא עלאה. כיון דעבד קדש הקדשים לתתא גניז ומיר. ואעיל רזא דקדש הקדשים לתתן למעבד גניזו דשמושא שליש עילא בעולם הבא. שיר אחד. השירים שנים הרי שלשה. אשר הרי ארבעה. לשלמה הרי חמשה. הוא בחמישי. שהרי יום החמשים סוד של יובל הוא (לו) בוא וראה הזיוג שלמעלה לא היה ביכולת שלמה להכין. אלא מפני שהיה נמצא הזיוג למטה מקודם לזה. ואיזה הוא. זה הזיוג שפעל משה. שאם לא היה אותו הזיוג לא היה ביכולת להכין הזיוג שלמעלה. והכל בסיד עליון הוא לחכמי לב: כתוב (מלכים א׳ ה) וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף. מקרא זה ביארו החברים. אבל וידבר שלשת אלפים משל. ודאי על כל דיבור ודיבור שהוא היה אומר היו בו שלשת אלפים משלים. ויהי שירו חמשה ואלף. כך ביארנו ויהי שירו של משל. והכל אחד בין מי שאומר ויהי שירו של שלמה. בין מי שאומר ויהי שירו של משל. הכל הוא אחד והכל הוא היה אומר. ויהי שירו. זה שיר השירים. וכי חמשה ואלף הוא שיר השירים. ודאי כך הוא (לה) חמשה הם השערים והפתחים שנפתחים בהמלך שהשלום שלו. והם חמש מאה השנים של עץ החיים. חמשים שנות היובל. והאלף זה הוא עץ החיים החתן שיוצא מצדו. והוא נוחל כל אותן החמשה לבוא אל הכלה. יומו של הקב״ה אלף שנים הוא. וזה הוא הנהר שנמשך ויוצא מעדן. [ומגיע אצל] יוסף הצדיק שנקרא צדיק על שם הלבנה כמו שהבטיח לה הקב״ה. ולפיכך שיר השירים קדש קדשים. ואין לך מקרא בשיר השירים שלא יהיה בו הסוד של חמשה ואלף בודאי. שיר השירים ודאי כך הוא. חמש מדרגות הן במקרא הראשון כמו שנתבאר. ואם תשאל האלף למה לא נזכר כאן. ודאי אלף ההוא נסתר היה ונסתר הוא עד שמתחברת האשה עם בעלה. ועל זה התיגע שלמה להביא אלף ההוא אצל הכלה בהסתרת החותם של החכמה העליונה. כיון שעשה קדש הקדשים למטה גנוז ונסתר. והכניס הסוד של קדש הקדשים שמה לעשות הסתרת היחוד שלם למעלה

זיו הזהר

(לד) בפירוש הזה כוונתו לומר שבפסוק הראשון שיר השירים גרמז ה׳ מדרגות. בג׳ התיבות שי״ר השירי״ם אש״ר גרמז ד׳ מדרגות ולשלמ״ה הרי חמשה. ד׳ מדרגות הראשונות הן חסד גבורה תפארת מלכות. דרום צפון מזרח מערב אברהם יצחק יעקב דוד ובמדרגה החמישית הגרמז בלשלמה שם הוא עולם הבינה שנקרא עלמא דאתי וסוד שיר השירים הוא לאתדבקא המלכות בעלמא דאתי שהוא עולם הבינה ה׳ תתאה בה׳ עלאה וע״ז אמר דהא יומא דחמשין רזא דיובלא איהו. כי יומא דחמשין הוא הגבוה ממעל לו׳ פעמים ו׳ של הו׳ ספירות ולפ״כך מדרגה החמישית היא הגבוה ממעל לד׳ המדרגות חנת״מ. וכדי שלא נתפלא מאין היה בה גדול כזה לשלמה המלך לפעול לאתדבקא המלכות בעלמא דאתי. ע״ז מסביר שע״י שהיה תחלה זווגא דמשה היה ביכולת לשלמה לפעול הרמת המלכות יותר עד הבינה. וזה סוד עליון. אחר זה מביא הכתוב וידבר שלשת אלפים משל וגו׳. זהו הקדמה לפירוש האחר: (לה) בפירוש הזה רוצה לומר שד׳ התיבות של פסוק הראשון שגרמז בהן ה׳ מדרגות זה רמז על ה׳ שערים ופתחים שי״ מלכא דשלמא דיליה שהוא התפארת שנקרא עץ החיים. וגם הן נקראין חמשים שנות היובל והן חמש הספירות מן חסד עד יסוד ועניין שיר השירים גרמז בפסוק ויהי שירו חמשה ואלף. ויהי שירו דא שיר השירים. חמשה. אלו חמש הספירות חנת״ה של עימא דרבורא. ואלף דא הוא אילנא דחיי חתן דנפיק מסטריה. זה רמז על ספירת היסוד שנקרא לפעמים עץ חיים כמו התפארת בסוד חי העולמים. וגם דגוף וברית חדא איגון כידוע והיינו חתן דנפיק מסטריה דתפארת. והוא נוחל כל השפע שבא מאותן החמשה שערים ופתחים הנתנ״ה להשפיע להכלה שהיא המלכות. וע״ז בא שיר השירים בשביל התחברות עלמא דרבורא עם עלמא דנוקבא באמצעות האלף. וכא לפרש עוד מפני מה נקרא היסוד בשם אלף. ואומר שהוא כראיתא יומו של הקב״ה אלף שנה. היינו יומו של התפארת והוא היסוד. ושנה בגי׳ ספירה. ולכך נתיחס לספירה זו השם אל״ף. כיון שאותו הנהר דנגיד ונפיק מעדן. היינו השפע שמקבלת הבינה מן החכמה נאסף בהיסוד להשפיע למלכות. וידוע שאות אל״ף רמז על חכמה ובינה. אלף חכמה אלף בינה כראמ״י הדרדקי. וכתוב ואאלפך חכמה. ולפיכך נתיחס לספירת היסוד השם אלף בשביל שפע חכמה ובינה הנאסף. וזהו שאומר שכל פסוקי שיר השירים הם בסוד חמשה ואלף ר״ל בשביל התחברות המלכות עלמא דנוקבא עם החמשה ואלף דהיינו שש הספירות חסד גבורה תפארת נצח הוד ויסוד שנקראין עלמא דרבורא בסמירו דנשפנקא דחכמתא עלאה לקבל השפע שנשפע אליה מן חכמה ובינה ע״י התיחדה בזיווג עם עלמא דרבורא ולבסוף בא לתר״ן מפני מה גרמז. בפסוק הראשון רק׳ החמשה מדרגות ולא מדרגת יאל״ף. ואומר שזה מפני שספירת היסוד סמירא הוא כידוע ומובן.

למעלה ולמטה כראוי. קדש הקדשים הוא למעלה סוד חכמה העליונה והבינה. וכדמיון הזה נוחלים חתן וכלה נחלת האב והאם (לו) וחוזרת ירושת הנחלה באופן אחר. נחלת האב יורשת הבת בהתעלות של שם הקודש הזה (לז) והיא נקראת גם כן קד"ש חכמ"ה. נחלת האם יורש הבן ונקרא קדשי"ם. לפי שהוא מקבל כל אותן קדשים העליונים ומאספם אליו. ואחרי כן נותנם ומכניסם אצל הכלה. ועל כן אמר שיר השירים. שיר לעומת הקד"ש. השירים לעומת הקדשי"ם. להיות הכל קדש קדשים בסוד אחד כראוי. אשר לשלמה. הרי נדרש להמלך שהשלום שלו. ואפשר תאמר שזה השבח שלו הוא. אל תאמר כן. אלא שזה השבח במקום העליון הוא עולה. ותדע שכך הוא הסוד. כאשר מתתקנים תפאר"ת ומלכו"ת כאחד תחת מלך העליון (לח) אז המלך הזה נתעלה למעלה. ונתמלא מכל הקדושות ומכל הברכות הנמשכין למטה. נתמלא ומשפיע למטה. וזאת היא תשוקתו של מלך העליון (לט) כאשר נתמלא קדושות וברכות ומשפיע למטה. ועל זה הן התפלות והתחינות שיתתקן ויתמלא מעין העליון ההוא (מ) כי כאשר הוא מתתקן כראוי. מן הארתו ומן הארת התקון ההוא מתתקנת המלכות עולם התחתון עם עלמותיה. ולא נצרך עולם התחתון להתתקן אלא מהארת עולם העליון. הלבנ"ה אין לה אור מעצמה כלל. מלבד כשנתתקן השמ"ש ומאיר. מן אור השמ"ש והתיקון שלו מתתקנת הלבנ"ה ומאירה. ומה שנצרך תפלות ותחינות. הוא לבעבור שיאור ויתתקן המקום ההוא שהאור יוצא ממנו. כי כאשר מקום ההוא נתתקן. מהארתו נתקן כל מה שלמטה. ולפיכך בשיר הזה שאמר שלמה לא היה עמל אלא לבעבור שהמלך שהשלום שלו יתתקן (מא) וכיון שהוא יתתקן מן הארה שלו הכל יתתקן. ואם הוא לא יתתקן אין לה תקנה להלבנ"ה לעולם. ולפיכך אשר לשלמה. שהוא יתתקן ויתמלא כראוי בתחלה. כמו שנתבאר : (ז"ג—ב—קמג.)

ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דודיך מיין. פתח רבי שמעון ואמר כתיב (מלכים א' ה) וישב יהודה וישראל לבטח. בוא וראה כיון שבא שלמה ובנה בית המקדש. ונתישבו העולמות למעלה ולמטה בצורה אחת. אז נתישרו כל האותיות. ואותן שתי האותיות שהיו נרשמות ביניהן לרעה **דמ** נהפכו לטובה וחזרו להיות **מד**, שנאמר וישב יהודה וישראל לבטח. כל האותיות היה שלום ביניהן בלי קטרוג כלל. והאותיות של האל"ף בי"ת כלן היו שלמות למעלה ולמטה. אותיות הגדולות היו שלמות למעלה. ואותיות הקטנות היו שלמות למטה. ובשעה שהכרובים היו פורשים כנפיהם מלמטה למעלה. והאותיות היו פורחות

עילא ותתא כדקא יאות. קדם סקדסיס איסו לעילא רזא דחכמתא עלאה ויובלא. כגוונא דא ירתין מתן וכלה ירותא דאבא ואמא (לו) ואתהדר אחסנת ירותא בגוונא אחרא. ירותא דאבא ירתא ברתא בסליקו דשמא קדישא דא (לז) ואתקרי אוף סכי קד"ש חכמ"ה. ירותא דאמא ירית ברא ואקרי קדשי"ם. בגין דכסיל כל איגון קדשים עלאין וכניש לון לגביה. ולבתר יסיב לון ואעיל לון לגבי כלה. וע"ד אמר שיר השירים. שיר לגבי קד"ש. השירים לגבי קדשי"ם. למהוי כלא קדש קדשים ברזא חדא כמה דאתחזי. אשר לשלמה. הא אתאמר למלכא דשלמא דיליה. ואי תימא שבחא דא דיליה הוא. לא תימא הכי. אלא שבחא באתר עלאה איהו סלקא. אבל הכי הוא רזא. כד מתתקן דכר ונוקבא כחדא תחות מלכא עלאה (לח) כדין כמה מלכא אתמלי דלעילא. ואתמליא מכל קדושין ומכל ברכאין דנגדין לתתא. אתמלי ואריק לתתא. ודא איהו תיאובתיה דמלכא עלאה (לט) כד אתמלי קדושין וברכאין ואריק לתתא. וע"ד איגון אלוהין וצעותין דיתתקן ויתמלי סהוא מגוונא עלאה (מ) דכיון דאיהו מתתקן כדקא יאות. מחיזו דיליה ומחיזו דסהוא תקונא מתתקנא עלאה אתתא ועולמתהא. ולא אלמריך עלמא תתאה לאתתקנא אלא מחיזו דעלמא עלאה. סיסר"א לית לה חיזו מגרמיה כלל. בר כד אתתקן שמש"א ואנסיר. מחיזו דשמש"א ותקונא דיליה אתתקנת סיסרא ואתנסירת ומאי דאלמריך אלוהין וצעותין. בגין דיתנסיר ויתתקן סהוא אתר דנפקא מיניה נהורא. דכיון דסהוא אתר מתתקן. מחיזו דיליה אתתקן כל מאי דלתתא. ובגין כך תושבחתא דקאמר שלמה לא אסתדל אלא בגין מלכא דשלמא דיליה דיתתקן (מא) וכיון דאיהו אתתקן מחיזו דיליה כלא יתתקן. ואי איהו לא אתתקן לית לה תקונא לסיסר"א לעלמין. ובג"כ אשר לשלמה. דיתתקן ויתמלא כדקא יאות בקדמיתא. כמה דאתמר : (ז"ג—ב—קמג.)

ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דודיך מיין. פתח רבי שמעון ואמר כתיב (מלכים א' ה) וישב יהודה וישראל לבטח. תא חזי כיון דאתא שלמה ובנה בי מקדשא. ואתישבו עלמין עילא ותתא בדיוקנא חדא. כדין אתישרו אתוון כלסו. ואיגון תרין אתוון דהוו רשומין ביניהון לרעה **דמ** אתהפיכו לטב ואתהדרו **מד**, דכתיב וישב יהודה וישראל לבטח. כלהו אתוון הוו שלמא ביניהון בלא קטרוגא כלל. ואתוון דאלפ"א בית"א כלהו הוו שלימין עילא ותתא. אתוון עלאין הוו שלימין לעילא. ואתוון דקיקין הוו שלימין לתתא ובשעתא דכרובים הוו פרסי גדפיהון מתתא לעילא. ואתוון

פרחין

זין הזהר

(לו) פי' שתפארת ומלכות נוחלין האורות והשמות של חכמה ובינה . (לז) פי' שהבת שהיא המלכות נוחלת השם קוד"ש וגם השם חכמ"ה והיינו נחלת עולם החכמה שנקרא אבא והבן שהוא התפארת נוחל נחלת עולם הבינה שנקראת אמא להקרא בשם קדשי"ם : (לח) פי' תחת חכמה ובינה ואז נתעלה מלך התפארת ונתמלא כשפע להשפיע להמטרונה מלכות · (לט) פי' זה התפארת : (מ) כך הוא רצון הבורא ית' שאתערותא דלתתא של תורה ותפלות ישראל תתעורר אתערותא דלעילא לייחד קוב"ה ושכינתיה : (מא) זה התפארת :

פרחין מתתא לעילא ומעילא לתתא. עאלין אלין באלין ואתכלילין אלין באלין בנשיקו דרחימו. וכיון דאתוון מתחברן כל דרגין תתאין ודרגין עלאין ועלמין כלהו מתחבראן כחדא. ונשקין אלין באלין בנשיקו דרחימו. עד דסוו כלהו חד וקב"ה חד בלא פירודא כלל. וכל נשיקין דרחימו לאו איהו אלא למהוי כלא חד בכללא חדא. אתוון באתוון עלמין בעלמין דרגין בדרגין אתתא בבעלה למהוי כלא חד. פיהו. אמאי פיהו. פיו הי' צריך לומר. אלא להכליל שניהם כאחד. פיה"ו. להראות שהרי היא מזומנת אליו. כאשה המתקנת פיה לקבל נשיקות מבעלה. ובשביל זה להראות הזמנת פיה אליו כתיב פיה"ו (מג) כאן יש להבין. אולי תאמר שהנשיקות הן למעלה מעלה באין סוף. לפי שנאמר בדרך נסתר. ישקני. פיהו. ואח"כ חוזר בדרך נגלה דודיך. לא כן. שהרי נשיקות אין להן שייכות שם למעלה. כי אם בענין אשה בבעלה. אלא כאשר עוד לא נתקרבו זה בזאת אמר בדרך נסתר. וכיון שנתקרבו ונשקו בדביקות האהבה זה לזאת. אמרה היא בדרך נגלה דודיך. ולא כתיב דודיו. שהרי נכללים יחד באהבה בחיבור אחד בלי פירוד כלל. כי טובים דודיך מיין. טוב אין הוא כי אם מצד האור הראשון (מג) שנאמר בו ויראו אלהים את האור כי טוב. ועתה שהאותיות בשלימות כיון שנכלל ימין בשמאל. טובים דודיך מיין. זה יינה של תורה שהוא שמחה. טובים. [גם] מצד של שמאל: (ז"ח)

עוד פתח רבי שמעון ואמר. ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דודיך מיין. תורה שבעל פה אומרת לעומת תורה שבכתב. שהיא הולכת אחר אותן הנשיקות של תורה שבכתב. אחר המתיקות שלה להתחבר זה עם זאת באותן הנשיקות שהיא במחלוקת מעלמותיה (מד) להתתקן עמה להיות כלם תכשיטים אצל תורה שבכתב. וכאשר נתחברת ונתכללת בתורה שבכתב בחבור אחד. שמנשקים זה בזאת באהבה. היא מחזקת בו ואומרת אליו באהבה. מה יקרה אהבתך מהיין שלך. שהתגברה בי אהבתך עד שהרוו אותי ביין של אהבה. להחזיק בך בהתכשיטים שנתקשטה תורה שבעל פה מעלמותיה להתחבר בתורה שבכתב. משנה היא ההתחלה של הראש. בסוד התיקון הראוי לה (מה) ברייתא היא בסוד התיקון של ירכים רגלים והגוף בתיקון הראוי לה. העלמות באים וקרבים אליה לתקן אותה. זה אומר מותר וזה אומר אסור. זה הוא תכשיטי הכלה שמקשטים אותה. זה אומר כשמקשטים כך הולך תכשיט זה. וזה אומר לא כן. זה אומר התכשיט של הראש כך צריך להיות קשור ומהידק. וזה אומר הכיפה של הראש צריך להיות מותר בצד זה וקשור ומהידק בצד זה. זה אומר תכשיט

הזהב

פורחות מלמטה למעלה ומלמעלה למטה. נכנסו אלה באלו ונתכללו אלה באלו בנשיקות של אהבה. וכיון שהאותיות מתחברות כל מדרגות התחתונות ומדרגות העליונות וכל העולמות מתחברים יחד. ומנשקים אלה לאלו בנשיקות אהבה. עד שנעשים כלם אחד והקב"ה אחד בלי פירוד כלל. וכל נשיקות האהבה אינן אלא להיות הכל אחד בכלל אחד. אותיות באותיות עולמות בעולמות מדרגות במדרגות אשה בבעלה להיות הכל אחד. פיהו. מדוע פיהו. פיו הי' צריך לומר. אלא להכליל שניהם כאחד. פיה"ו. להראות שהרי היא מזומנת אליו. כאשה המתקנת פיה לקבל נשיקות מבעלה. ובשביל זה להראות הזמנת פיה אליו כתיב פיה"ו (מג) כאן יש להבין. אולי תאמר שהנשיקות הן למעלה מעלה באין סוף. לפי שנאמר בדרך נסתר. ישקני. פיהו. ולבתר אסדר באתגלא דודיך. לאו הכי. דהא נשיקין לא תליין תמן לעילא. אלא אתתא בבעלה. אלא כד לא אתקריבו דא בדא אמר בגורה סתים. וכיון דאתקריבו ואתנשיקו בדביקו דרחימו דא בדא. אמרה איהי באתגלא דודיך. ולא כתיב דודיו. דהא כלילן כחדא ברחימו בחיבורא חדא בלא פירודא כלל. כי טובים דודיך מיין. טוב לאו איהו אלא מסטרא דאור קדמאה (מג) דכתיב וירא אלהים את האור כי טוב. ועתה דאתוון בשלימו דאתכליל ימינא בשמאלא. טובים דודיך מיין. דא יינא דאורייתא דאיהו חדוה. טובים. [אוף] מסטרא דשמאלא: (ז"ח)

תו פתח רבי שמעון ואמר. ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דודיך מיין. אורייתא דבעל פה אומרת לגבי אורייתא דבכתב. דאיהי אזלת בתר איהו נשיקין דתורה דבכתב. בתר מתיקו דילה לאתחברא דא עם דא באיהו נשיקין דאיהי בפלוגתא מעולימתהא (מד) לאתתקנא בהדה למהוי כלהו קשיטין לגבי תורה דבכתב. וכד אתחברת ואתכלילת בתורה דבכתב בחבור חדא. דנשיקת דא בדא ברחימו. אתקפת ביה ואמרת ליה בחביבו כמה יקירין חביבותיך מחמרא דילך. דאתקיף בי רחימו דילך. עד דרוו לי חמר דרחימו. לאתקפא בך בקישוטין דאתקשטת אורייתא דבעל פה מעולימתהא לאתחברא באורייתא דבכתב. מגנס איהי שירותא דרישא. ברזא דתיקונא דאתחזי לה (מה) ברייתא איהי ברזא דתיקונא דירכין רגלין וגופא בתיקונא דאתחזי לה. אתאן עולימתהא ומקרבין לה לתקנא. דא אמר מותר ודא אמר אסור. הדא איהו קישוטא דכלה כד מקשטי לה. דא אמר כד מקשטי הכי אזלא קישוטא דא. ודא אמר לאו הכי. דא אמר קישוטא דרישא הכי אסיר יתהידק. ודא אמר כיפה דרישא מותר בהדא דא ואסיר ומתהידק בהדא דא. דא אמר קישוטא

דדסנא

ויו הזהר

(מג) יש לומר הכוונה שתיבת פיה"ו כאילו היא נחלקת לשתי תיבות כלומר פי של ה"ו. אות ה' רמז על מלכות ואות ו' על תפארת (מג) היינו ס"ת החסד: (מד) עלמותיה היינו לומדי תורה שבעל פה ומעמיקים לפרש ולדרוש בתורה שבכתב כמו חכמי התלמוד ושאר הגאונים שנהלקו זה עם זה איך לפ"ש ולדרוש בתורה שבכתב: (מה) כי משנ"ה היא אותיות נשמ"ה שהיא במות:

הזהב זה בבגד זה פסול הוא להיות תכשיט אצל זה. וזה אומר כשר ויפה הוא שיתראה זה בזה. כל זה הוא תיקונים ותכשיטים להכלה. ועם כל זה בעוד שהם מקשטים ומתוכחים בדבר התכשיטים. היא נוספת בכח ויופי ותואר ותיקון בהם. ויושבת בכבוד ביניהם. והיא נחשבת בנפשה יותר מכמה שהיתה מאה פעמים. וכיון שנתקשטת בהם כלם אוחזים אותה בתכשיטיה ובתיקוני יופיה. ומכניסים אותה אצל המלך התורה שבכתב (מו) וכאשר יושבת המטרונה עם המלך בתיקוני יופיה. והמלך רואה אותה מקושטת ביופי. קישוט הזה מכריז ואומר למלך לנשק אותה. זאת היא התחברות של אהבה להתכלל זה בזאת. מי הביא לאותן נשיקות ולאהבה ההיא. אותן עלמות שהיו מקשטים אותה. וכאשר היא והמלך מבקשים להטיב לעלמותיה לתת להם מתנות. נותן לכלם יחדו. לכלם שהיו מתוכחים זה עם זה בתכשיטיה נותנים המלך והמטרונה אוצרות ומתנות ברצון ובאהבה. להנחילם נחלה באלף עולמות הנכספים לעולם הבא. וכל שכן לאותן היודעים סודות החכמה לקשט אותה בתכשיטיה (מז) שאין שיעור לירושת נחלה שלהם בעולם הבא. עליהם כתוב להנחיל אוהבי י״ש וגו׳:

ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דודיך מיין.

הרי כאן שבע תיבות כנגד ז׳ המדרגות שעליה (מח) וכנגדן שבע הנערות הראויות לתת לה. שהן מקשטות אותה להכניסה אל המלך. ישקני. נגד חי העולמים. מנשיקות. נגד חסדי דוד. פיהו. נגד ישראל סבא. כי טובים. נגד אור הראשון. דודיך. נגד יצחק ידיד מבטן. מיין. נגד יין העליון המשומר תמיד (מט) שבע הנערות הראויות לתת לה מבית המלך הן **מיכאל גבריאל רפאל אוריאל צדקיאל יופיאל רזיאל**. וכמה אלפים ורבבות מחנות עמהם. ככתוב ועלמות אין מספר. ג׳ פסוקים הם כאן שכלם מספרם רמז על סודותם. אחד. שיר השירים אשר לשלמה. סוד ד׳ תיבות האלו הוא סוד המרכבה (נ) השני. ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דודיך מיין. זה הסוד של ז׳ תיבות הוא בסוד ז׳ המדרגות (נא) השלישי. לריח שמניך טובים וגו׳. זה הסוד של עשר תיבות בסוד עשרת הדברות (נב) זהו הסוד של שיר הזה. ישקני מנשיקות פיהו וגו׳. אע״פ שהן ז׳ נשיקות כמו שנזכר. אבל שלש נשיקות נראות בפסוק הזה. ישקני אחד. מנשיקות שתים (הרי שלש) [פיהו הרי שלש]. ומה שהיא תובעת ואומרת מנשיקות. שנשמע נשיקה אחת. ככתוב מנשיקות ולא נשיקות (נג) אלא שזה נצרך לדעת מי שמבקש. שלא יבקש הרבה אלא מעט. הקב״ה כשמבקשים ממנו מעט הוא נותן הרבה. אברהם ביקש מעט בן אחד. והקב״ה נתן לו הרבה. כמו שנאמר הרבה ארבה את זרעך

ככוכבי

דדהבא דא בלבושא דא איהו פסול למהוי קישוטא לגבי דא. ודא אמר כשר ויאות הוא לאתחזאה דא בדא. כל דא איהו תיקונא וקישוטא דכלה. ועם כל דא בעוד דאיהון מקשטן ומיין קטרוגא בקישוטהא. היא אוסיפת חילא וכוי וגוון ותיקונא בהו. ויתבא ביקרא ביניהו. ואתחשבת בנפשהא יתיר מכמה דהות מאה זמין. וכיון דאתקשטת בהו כלהו אחדין לה בקישוטהא ובתיקוני שפירתא. ואעלין לה לגבי מלכא אורייתא דבכתב (מו) וכד יתבא מטרוניתא במלכא בתיקוני שפירא. ומלכא חזי לה אתקשטא בשפירו. האי קישוטא מכריז ואומר למלכא לנשקא לה. הדא איהו דבקותא דרחימו לאתכללא דא בדא. מאן גריס באיהון נשיקין ובהאיא רחימו. איהון עולימתא דקשיטו לה. וכד בעיא היא ומלכא לאוסבא לעולימתהא לאיהב לון נבזבון. לכלהו יחיד כחדא. לכלהו דהוו מקטרגי דא בדא על קישוטהא יהבי מלכא ומטרוניתא נבזבון ומתנן ברעו ובחביבו. לאיחסן לון ירותא באלף עלמין דכסופין לעלמא דאתי. וכל שכן איהון דידעין ברזין דחכמתא לקשטא קישוטהא (מז) דלית שיעורא לאחסנת ירותא דלהון בעלמא דאתי. עלייהו כתיב להנחיל אוהבי י״ש וגו׳:

ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דודיך מיין.

הא הכא שבע תיבין לקבל ז׳ דרגין דעלה (מח) ולקבלייהו שבע נערות הראויות לתת לה. דקא מקשטי לה לאעלא לה לגבי מלכא. ישקני. לגבי חי העולמים. מנשיקות. לגבי חסדי דוד. פיהו. לגבי ישראל סבא. כי טובים. לגבי אור קדמאה. דודיך. לגבי יצחק ידיד מבטן. מיין. לגבי יין עלאה דמטמרא תדיר (מט) שבע נערות הראויות לתת לה מבית המלך איהון **מיכאל גבריאל רפאל אוריאל צדקיאל יופיאל רזיאל**. וכמה אלף ורבוא מסריין עמהון. כד״א ועלמות אין מספר. תלת קרא איהו הכא. דכלהו בחושבנא על רזין דילהון. חד. שיר השירים אשר לשלמה. רזא דארבע תיבין איהו רזא דרתיכא (נ) תרין. ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דודיך מיין. דאיהו רזא דשבע תיבין בשבע דרגין (נא) תלת. לריח שמיך טובים וגו׳. דאיהו רזא דעשר תיבין עשר אמירן (נב) דא איהו רזא דתושבחתא דא.. ישקני מנשיקות פיהו וגו׳. אע״ג דאיהון ז׳ נשיקין כמה דאתמר. תלת נשיקין אתחזון הכא בקרא. ישקני חד. מנשיקות תרין (הא תלת) [פיהו הא תלת]. ומה דאיהי תבעת ואמרת מנשיקות. דמשמע חד נשיקא. דכתיב מנשיקות ולא נשיקות (נג) אלא דא אצטריך מאן דשאיל. דלא לאשאל סגי אלא זעיר. קב״ה שאלין ליה זעיר והוא יהיב סגי. אברהם שאיל זעיר ברא חדא. וקב״ה יהב ליה סגי. כמה דכתיב ברכה אברכה את זרעך

ככוכבי

זיו הזהר

(מו) זה התפארת (מז) היינו על פי סודות חכמת הקבלה. (מח) פירוש מן בינה עד יסוד ועד בכלל. (מט) חי העולמים זה השורש. חסדי דוד היינו נצח והוד. ישראל סבא זה התפארת אור קדמאה היינו אור מדת החסד יצחק זו מדת הגבורה. יין המשומר היינו הבינה (נ) היינו חסד גבורה תפארת ומלכות. (נא) כנגד ז׳ הספירות. (נב) שהן נגד העשר ספירות: (נג) כי משמע רק חלק אחד מן הנשיקות

ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת הים. לפי שכך הוא דרכי הקב"ה. וע"כ היא אומרת מנשיקות ולא נשיקות. ישקני. היינו התחברות של אהבה רוח ברוח. שהרי ד' רוחות מתחברות ונעשין כאחד. זה נותן רוח שלו לחבירו. ומקבל את רוחו של חבירו שנדבק בו. הרי שתים. וכן גם נעשה אצל חבירו. נמצא שארבע רוחות מתחברות כאחד באותן נשיקות. מנשיקות פיהו. מאותן נשיקות העליונות שהיה נושק איתי מלפנים. שהרי אהבה של שמחה אינה אלא מתוך נשיקות של רוח העליון בתחתון. פיהו. ולא כתיב פיו. מהו פיהו אלא זהו הזמנה להעולם שנקרא עולם הבא. מלך שכל השלום שלו (ד) וזהו תוספת ה' שנתוספה בשביל רמז הזה. לפי שכל תשוקת עולם התחתון היא רק להתחבר בעולם העליון עולם הבא. ולכך בכל השירות נתעורר עולם התחתון לעומת עולם העליון. כי טובים. זהו התלהבות והתנוצצות של ספירות העליונות. וכל המאורות מתתקנים ונלהבים ומאירים כראוי. וזהו דודיך. אותן ספירות קדושות אהובות העליונות כלן מאירות ונוצצות בהארה ובהתנוצצות כראוי. מיין. משמחת יין הטוב העליון (ה) המאיר את הפנים ונותן שמחה להלב. וכל העולמות שמחים בחלקם בשמחה ההיא ואותן ספירות הקדושות אהובות העליונות אינן מאירות אלא ע"י היין ההוא. ואיזה הוא. זה השם החקוק המפורש בן ע' אותיות. שהן ספירות קדושות. והשם החקוק הקדוש שבו ע' שמות (ו) ולכך שמחה ורצון באותן נשיקות כדי לעורר אהבה מן יי"ן העליון ההוא. וע"ז כתיב כי טובים דודיך מיין: (ז"ח)

ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת הים. בגין דכך אורחוי דקב"ה. וע"ד אמרת מנשיקות ולא נשיקות. ישקני. דביקו דרחימו רוח ברוח. דהא ד' רוחין מתחברן, ואתעבידו כחדא. דא יהיב רוחא לחבריה. ונטיל ההוא רוחא דחבריה דאתדבק ביה. הא תרין. וחבריה אוף הכי. מהתכחי ד' רוחין דמתחברן כחדא באינון נשיקין. מנשיקות דיהו. מאינון נשיקין עלאין דהוה נשיק מקדמת דנא. דהא רחימו דחדוה לאו איהו אלא מנו נשיקין דרוחא עלאה בתתאה. פיהו. ולא כתיב פיו. מהו פיהו. אלא זמינא דעלמא דאתי. אילנא דשלמא כלא דיליה (ד) ודא איהו תוספת ה' דאתוספת על דא. בגין דכל רחימו דעלמא תתאה לאו איהו אלא לאתחברא בעלמא עלאה עלאה דאתי. וע"ד בכל תושבחן אתער עלמא תתאה לגבי עלמא עלאה. כי טובים. דליקו ונלילו דבוצינין עלאין. וכל שרגין מתתקנן ודלקין ונהרין כדקא יאות. ודא איהו דודיך. איהו בוצינין קדישין רחיצין עלאין כלהו נהירין ונגלין בנהירו ובגלילו כדקא יאות. מיין. מחדוה דחמרא טבא עלאה (ה) דנטיר אנפין ויהיב חדוה ללבא. וכל עלאין בחולקהון חדאן בההיא חדוה. ואינון בוצינין קדישין רחיצין עלאין לא נהרין אלא מנו ההוא יין. ואתון איהו. דא שמא גליפא מפרשא דשבעין אתוון. דאינון בוצינין קדישין. ושמא גליפא קדישא דשבעין שמהן (ו) וכג"כ חדוה ורעוא באינון נשיקין לאתערא רחימו מיי"ן עלאה איהו. וע"ד כתיב כי טובים דודיך מיין: (ז"ח)

סוד השכינה הקדושה

ישקני מנשיקות פיהו וגו'. פתח רבי אלעזר ואמר. כתיב (יחזקאל א) וארא החיות והנה אופן אחד בארץ אצל החיות וגו'. הא אפין סתימין דלא אלים עינא למחזי. והכא אמר וארא. אלא שהיה מסתכל מנו נהירא דלא נהרא (ו) כמאן דחמי בעשתא מנו עיינין סתימין.. אופן אחד בארץ אצל החיות. דא איהי רתיכא תתאה. כלילא בארבע סטרין רתיכא עלאה. דאיהו רזא דארבע סטרין.. ואתנהיר מינה (ח) לזמנין אתנהיר האי פן ואקרי **אדני**. ואיהו אלים ורבון בשלמא דנטירו רבא. ולזמנין אתנהיר האי פן ואקרי **אל**. ואיהו

ישקני מנשיקות פיהו וגו'. פתח רבי אלעזר ואמר. כתיב (יחזקאל א) וארא החיות והנה אופן אחד בארץ אצל החיות וגו'. הלא הם פנים נסתרים שאין העין שולטת לראות. וכאן אמר וארא. אלא שהיה מסתכל מתוך המאור שאינו מאיר (ו) כמי שרואה בעששות מתוך עינים סתימות אופן אחד בארץ אצל החיות. זאת היא מרכבה התחתונה. הנכללת בארבעה הצדדים של מרכבה העליונה. שהוא סוד ארבעה הצדדים. ונואר זה הפן ממנה (ח) לפעמים נואר זה הפן ונקרא **אדני**. והוא אדון המושל בממשלה של הארה גדולה. ולפעמים נואר זה הפן ונקרא **אל**. והוא

זיו הזהר

(ד) כאן דורש שאות ה' רמז על ה' הראשונה של שם הוי"ה. והוא עולם הבינה שנקרא עולם הבא. וגם נקרא מלך שכל השלום שלו כיון שכל ששת הספירות הן תולדות הבינה ולפי"ז צ"ל שהתפארת נקרא מלך שהשלום שלו: (ה) היינו הארת עולם הבינה: (ו) כאן צ"ע מה כונתו בהשם של שבעין אתוון. ואולי כונתו שששת הספירות עד המלכות שהן תולדות הבינה ועם הבינה הן שבע ספירות וכל ספירה יש לה שם הוי"ה במילואי עשר אותיות וכלן נשתלשלות מן הבינה לפ"ז נמצא בבינה שם כן ע' אותיות היינו שמקורם בבינה כי ד"פ עשר הוא שבעים ומה שאמר עוד שיש בבינה גם שם הכולל ע' שמות אולי כונתו שמלבד הארת הבינה לכל ספירה שם הוי"ה במילואי עשר אותיות צריכה עוד להאיר לכל ספירה הארת עשרה שמות הוי"ה. כיון שכל ספירה כוללת עשר ספירות והיינו ע' שמות הוי"ה. עשרה שמות הוי"ה לכל ספירה וספירה. ואם שגיתי השם יכפר לי ואולי אפשר עוד לומר שהשם כן ע' אותיות בבינה היינו ע"ד שכתב האריז"ל בכוונת הקדיש. שהמוחין ולבושיהם הם ד' הוי"ת וג' אהי"ה במילואיהם של עשר אותיות לכל שם ושם. הרי הן ע' אותיות ונקראין ע' עטרות של הבינה. לפ"ז צ"ל תחת כן גן והבן: (ז) זו המלכות (ח) כאן מבאר הסוד של שכינה בתחתונים איך השתלשלותה. שעליה נרמז והנה אופן אחד בארץ והיא נקראת פ"ן בגי' ק"ל. בסוד הכתוב הנה ה' רוכב על עב ק"ל:

והוא מושל להטיב לעולם ברחמים. וליתן מזון לכל אחד ואחד כראוי. ולפעמים נואר זה הפן ונקרא **אלהים**. והוא אדון המושל לדון העולם בדין. לעשות דין לכל מי שנצרך. ולהנהיג הכל בדין.. פן האחד שנשאר ממרכבה התחתונה כלם שואלים עליו. איה הוא פן הזה שנשאר. חוזר ואומר באיזה מקום הוא. בארץ. לבעבור שלא ישארו התחתונים בלי השגחה אפילו רגע אחד. פן הזה נכללים בו כל שלשה האחרים. פן הזה מקבל מכלם ונכלל בכלם והוא לבדו בכלם. בשביל להשגיח בטובם של כל בני העולם. וזה הפן משורר תמיד ומעורר התצוררות אצל אותן שלמעלה ממנו. ואותן שלמעלה ממנו מעוררים אצל אות, שהם למעלה מעלה. ואותן שהם למעלה מעלה מעוררים אצל היותר גבוהים מלמעלה מעלה. ונקשרים זה בזה עד **אין סוף**. וכאשר זה נתעורר בהתעוררות של אותן הפנים (נט) באותן נשיקות העליונות. להיות התחברות בסוד העליון. להשגיח ולכלכל כל העולמות. להיות כל העולמות בשמחה. בכן ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דודיך מיין: (ז"ח)

פתח רבי יצחק ואמר ישקני מנשיקות פיהו וגו'. אמרה כנסת ישראל ישקני מנשיקות פיהו. מפני מה ישקני. יאהבני צריך לומר. מדוע ישקני. אלא כך למדנו. מהו נשיקות. דבקות רוח ברוח. שבשביל זה הנשיקה בפה. כיון שהפה הוא המוציא והמקור של הרוח. וע"כ הנשיקות בפה באהבה. שנדבקים רוח ברוח ואין נפרשים זה מן זה. ולכך מי שמוציא נשמתו בנשיקה מתדבק ברוח אחר (ס) ברוח שאינו נפרש ממנו. וזהו שנקרא נשיקה. ועל כן אמרה כנסת ישראל ישקני מנשיקות פיהו. להדביק רוח ברוח שלא יתפרשו זה מן זה. כי טובים דודיך מיין. מה ענין לכאן יין. והלא כתיב (ישעי' כח) וגם אלה ביין שגו וגו'. וכתיב (ויקרא י) יין ושכר אל תשת וגו'. ומפני מה כאן יין. רבי חייא אמר מיינה של תורה (סא) רבי חזקיה אמר זהו שכתוב (תהלים קד) ויין ישמח לבב אנוש (סב) וע"כ כתוב כי טובים דודיך מיין. לשמחת הלב. מיין. המשמחני יותר מהכל. רבי יהודא אמר כתוב (בראשית כט) וישק יעקב לרחל וישא את קולו ויבך. למה הי' בוכה. אלא מהתדבקות רוחו בה לא יכל הלב לסבל ובכה. ואם תשאל הלא כתוב (שם לג) וישקהו ויבכו. למדנו למה נקוד וישקהו. אלא לפי שלא נדבק רוחו בו כלל. ועל זה כתוב (משלי כז) ונעתרות נשיקות שונא. מהו ונעתרות נשיקות שונא. אלא מי שנמשך באהבה נדבק רוח ברוח בדביקות של אהבה. ומי שאינו מנשק באהבה אין זה בדביקות אלא ונעתרות. מהו נעתרות. געל נפש. שאין הרוח נדבק בנשיקה זו. ואין בזה התחברות כלל

ואיהו עליה לאוסבא לעלמא ברחמי. ולמיסב מזונא לכל חד וחד כדקא יאות. ולזמנין אתקרי אתי פן ואקרי **אלהים**. ואיהו עליה ורבון למידן עלמא בדינא. למיסב דינא לכל מאן דאצטריך. ולאתכנא כלא בדינא.. פן חד דאסתאר מרתיכא תתאה כלא שאלין עליה. אן איהו פן חד דאסתאר. סדר ואמר באן אתר סוף. באתרא. בגין דלא יסתאלון תתאין בלא אסגחותא אפילו רגעא חדא. הא פן ביה אתכלילו כלהו תלתא אחרין. הא פן נסיל מכלהו ואתכליל בכלהו ואיהו בלחודוי בכלהו. בגין לאסגחא בסיבו על כל בני עלמא. והא פן משורר תדיר ואתערת אתערו לגבי איהו דלעילא עליה. ואיהו דלעילא עליה אתערין לגבי איהו עלאין דלעילא. ואיהו עלאין דלעילא אתערין לגבי עילא דלעילא. ואתקשרי דא בדא עד **אין סוף**. והאי כד אתער באתערו דאיהו פניה (נט) באיהו נשיקין עלאין. למיסוי דבוקי ברוחא עלאה. לאסגחא ולמיזן כל עלמין. למסוי עלמין כלהו בחדוה. כדין ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דודיך מיין: (ז"ח)

פתח רבי יצחק ואמר ישקני מנשיקות פיהו וגו'. אמרה כנסת ישראל ישקני מנשיקות פיהו. מאי סעתא ישקני. יאהבני מבעי ליה. אמאי ישקני. אלא הכי תניא. מהו נשיקות. אדבקותא דרוחא ברוחא. דבגיני כך נשיקה בפה. דהא פומא אפקותא ומקורא דרוחא הוא. וע"ד נשיקין בפומא באהביותא. ודבקין רוחא ברוחא דלא מתפרשין דא מן דא. וע"ד מאן דנפיק נשמתיה בנשיקה מתדבק ברוחא אחרא (ס) ברוחא דלא מתפרש מניה. ודאיהו אקרי נשיקה. וע"ד אמרה כנסת ישראל ישקני מנשיקות פיהו. לאדבקא רוחא ברוחא דלא יתפרשו דא מן דא. כי טובים דודיך מיין. מאי בעי הכא יין. והא כתיב (ישעי' כח) וגם אלה ביין שגו וגו'. וכתיב (ויקרא י) יין ושכר אל תשת וגו'. מאי סעתא הכא יין. רבי חייא אמר מיינה דאורייתא (סא) רבי חזקיה אמר דא דכתיב (תהלים קד) ויין ישמח לבב אנוש (סב) וע"ד כתיב כי טובים דודיך מיין. לחדוותא דלבא. מיין. דאדי לי יתיר מכלא. רבי יהודא אמר כתיב (בראשית כט) וישק יעקב לרחל וישא את קולו ויבך. אתאי קא בכא. אלא מאתדבקותא דרוחא בה לא יכיל לבא למסבל ובכא. והא תימא הא כתיב (שם לג) וישקהו ויבכו. תניא אמאי נקוד וישקהו. אלא דלא אתדבק ביה רוחא כלל. וע"ד כתיב (משלי כז) ונעתרות נשיקות שונא. מהו ונעתרות נשיקות שונא. אלא מאן דנשיק באהביותא מתדבק רוחין ברוחא בדביקותא דאהביותא. ומאן דלא נשיק באהביותא לאו בדביקותא הוא אלא ונעתרות. מהו נעתרות. נעתא. דלא דביק רוחיה בהאי נשיקה. **ולא** אתדבק ביה כלל

(נט) פירוש כאשר זה הפן נתעורר להתחברות והתיחדות עם ספירות העליונות. כי הנם שיש הרבה מדרגות במדת המלכות זו תחתי זו על דרך מדות שבמרכות ועוד ועוד עד אופן אחד בארץ בסוד שכינה בתחתונים. מ"מ על חבל נאצר הוא ושמו אחד מגיד בראשית אחרית כיון שהאחרית נאגדת להראשית. וזה יסוד האמונה שלנו: (ס) פירוש ברוח השכינה הקדושה כדכתיב והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה. (סא) פי' מהארת אור התפארת: (סב) פי' מהארת אור הבינה המשמח לבב אנוש. כדכתיב ולבבו יבין. וכדאמר אליהו בינה לבא וכה הלב מבין:

כלל. ובגיני כך כתיב ישקני מנשיקות פיהו. דסוף דבקותא דרוחא ברוחא: (ב—קכד.)

פתח סמוך ינקא ואמר. ישקני מנשיקות פיהו. דא סוף תיאובתא עלאה דנפקא רעותא מפומא לנשקא. ולא נפיק מחוסמא כד אשא נפקא. דהא כד אתחבר פומא לנשקא נפיק אשא ברעותא בנסירו דאנפין במדוס דכלא באתדבקותא דייחא. ובג"כ כי טובים דודיך מיין. מסטוא יין דמחדי ונסיר אנפין וחייכין עיילין ועביד רעותא. ולא מיין דמסכר ועביד רוגזא ואחסיך אנפין ולסטאן עיינין מיין דרוגזא. וע"ד בגין דחמר דא סב נסיר אנפין וחדי עיינין ועביד תיאובתא דרחימו. מקריבין ליס כל יומא על גבי מדבחא. בסעורא דמאן דשתי ליס חדי ליס ועביד ליס ניחא. דכתיב ונסכו יין רביעית הסין. ובג"כ כי טובים דודיך מיין. מסטוא יין דאתער רחימותא ותיאובתא. וכלא כמה דלתתא [סכי] אתער רחימותא דלעילא. תרין שרגין כד אתדעך נסורא דלעילא. בתגנא דסליק מסטוא דלתתא אתדליק סטוא דלעילא (סג) א"ר חזקיה סכי סוא ודאי דעלמא עלאה תליא בתתאה ותתאה בעלאה. ומזמנא דאתחריב בי מקדשא ברכאן לא אסתכלן לעילא ותתא. לאחזאה דדא בדא תליא: (א—ע)

יתיב רבי ברכיה ודרש. ישקני מנשיקות פיהו וגו'. מאי קא חמא שלמה מלכא דאיהו אעיל מלי דרחימו בין עלמא עלאה לעלמא תתאה. ושיורתא דתוסבחתא דרחימו אעיל ביניהו ישקני איהו. אלא הא אוקמוה וסכי איהו דלית רחימו דדביקותא דרוחא ברוחא בר נשיקה. ונשיקה בפומא דאיהו מבועא דרוחא ומפקנו דיליה. וכד נשקין דא לדא מתדבקן רוחין אלין באלין וסוו חד. וכדין איהו רחימו חד. בספרא דרב סמונא סבא קדמאה סוף אמר על סאי קרא. נשיקה דרחימו אתפסם לד' רוחין. וד' רוחין איהו מתדבקן כחדא. ואיהו גו רזא דמסיסנותא. וסלקין בארבע אתוון. ואיהו אתוון דשמא קדישא תליין בסו. ועלאין ותתאין תליין בסו. ותוסבחתא דשיר השירים תליא בסו. ומאן איהו. **אהבה**. ואיהו רתיכא עלאה. ואיהו חברותא ודבקותא ושלימו דכלא. אלין אתוון ארבע רוחין איהו. ואיהו רוחין דרחימו וחדוה דכל שייפי גופא בלא עליבו כלל. ארבע רוחין איהו בנשיקה דכל חד וחד כליל בחבריה. וכד סאי רוחא כליל באחרא. וסטוא אחרא כליל בסאי ואתעבידו תרין רוחין כחדא. כד אתחברן בדביקו חד איהו ארבע בשלימו. ובגין דא בדא ואתכלילן דא בדא. וכד (מתפרשן) מתפסמן אתעביד מאיהו ארבע רוחין חד איבא. ואיהו רוחא חדא דכליל מארבע רוחין. ודא סליק ובקע רקיעין. עד דסליק ויתיב לגבי חד היכלא דאתקרי היכלא דאהבה. ואיהו היכלא דכל רחימו תליא ביה. וסטוא רוחא סכי אקרי אהבה

כלל. ולפיכך כתיב ישקני מנשיקות פיהו. שהוא דביקות רוח ברוח: (ב—קכד)

פתח עלם ההוא ואמר. ישקני מנשיקות פיהו. זו היא תשוקה עליונה שיוצא הרצון מן הפה לנשק. ואינו יוצא מן החוטם כמו שהאש יוצא. שהרי כאשר נתחבר הפה לנשק יוצא אש ברצון בהארת פנים בשמחה רבה בדביקות של נחת. ולפיכך כי טובים דודיך מיין. מאותו היין המשמח ומאיר את הפנים בעינים שוחקות ומצורר את הרצון. ולא מיין המשכר ומצורר רוגז ומחשיך הפנים בעינים נלהבות מיין הרוגז. ולכך לפי שיין הזה הטוב מאיר את הפנים ומשמח העינים ומצורר תשוקת האהבה. היו מקריבים אותו כל יום על המזבח. בשיעור בזה שמי שישתה אותו ישמחנו ויעשה לו נחת רוח. שנאמר ונסכו יין רביעית ההין. ולפיכך כי טובים דודיך מיין. מאותו היין המצורר אהבה ותשוקה. והכל כמו למטה כך נתצורר האהבה שלמעלה. שני נרות דולקות כאשר נכבה נר הגבוה. בעשן לוהט העולה מן הנר הדולק מלמטה נדלק הנר שהוא למעלה (סג) א"ר חזקיה כך הוא בודאי שעולם העליון תולה בהתחתון והתחתון בעליון. ומזמן שנחרב בית המקדש אין הברכות נמצאות לא למעלה ולא למטה. להראות שזה בזה תולה: (א—ע)

ישב רבי ברכיה ודרש. ישקני מנשיקות פיהו וגו'. מה היה רואה שלמה המלך שהוא הכניס דברי אהבה בין עולם העליון לעולם התחתון. והתחלת השיר שהכניס אהבה ביניהם הוא ישקני. אלא זה נתבאר וכך הוא שאין אהבה של התחברות רוח ברוח מלבד נשיקה. והנשיקה בפה שהוא מקור הרוח ומוצאו. כאשר מנשקים זה לזה מתחברות הרוחות אלה באלו ונעשין אחד. ואז היא אהבה של אחדות. בספרו של רב המנונא סבא הראשון הי' אומר על מקרא הזה. נשיקת אהבה נתפשטת לד' רוחות. וד' הרוחות הן נדבקות יחד. והן תוך סוד האמונה. ועולות בארבע אותיות. ואותן האותיות של השם הקדוש תלויות בהן. והעליונים והתחתונים תלוים בהן. והשיר של שיר השירים תולה בהן. ואיזו הן. **אהבה**. והן מרכבה העליונה. והן התחברות ודבקות ושלימות של הכל. אלו האותיות ד' רוחות הן. והן רוחות של אהבה ושמחה מכל אברי הגוף בלי עצבות כלל. ארבע רוחות הן בנשיקה שכל אחת ואחת נכללת בשניה. וכאשר רוח אחת נכללת בשניה ואותה השניה נכללת בראשונה ונעשו שתי הרוחות כאחת. כאשר מתחברות בדביקות אחת אז הן ארבע בשלימות. ונובעית זו בזו ונכללות זו בזו. וכאשר (נפרשות) מתפשטות נעשה מאותן ד' רוחות פרי אחד. והוא רוח אחד הנכלל מן ד' רוחות. וזה עולה ובוקע רקיעים. עד שעולה ויושב אצל היכל אחד שנקרא היכל האהבה. והוא ההיכל שכל האהבות תלויות בו. ואותו הרוח כך נקרא אהבה

(סג) פירוש מן הכל פה של תורה ותפלה נתעוררים עולמות העליונים להתייחד ולהשפיע שפע למטה:

אהבה. וכאשר זה הרוח עולה נתעורר אל היכל ההוא להתחבר עמו למעלה. ארבע אותיות הן אצל ארבע הרוחות והן אהבה. והפרי שלהן אהבה. כשמתחברים אלה באלו מיד נתעורר זה בצד זה וזה בצד זה. [כשנתעורר] א מיד יוצאת ה ומתחברת בא. מתדבקת בדביקות באהבה. ונתעוררות ב׳ אותיות האחרות בה ונכללות רוחות ברוחות בדביקות האהבה. ופורחות אלו האותיות מהן באותו רוח העולה. ומתעטרות בו כראוי. כיון שהולך ועולה אהבה ההוא בשלימות כשהוא כלול בכל אותן ארבע הרוחות. הוא פוגע בממונה אחד עליון גדול הממונה על אלף ותשע מאות ותשעים רקיעים. והוא ממונה על המשכת י״ג נהרי אפרסמון טהור. שנמשך מן סוד הטל שלמעלה. ואותה המשכה נקראת מים רבים. כיון שפוגע באותו השר שעל המחנות עומד אצלו (סד) ואינו יכול לעכב אותו והוא עובר בהן. עד שנכנס לתוך היכל אהבה. על זה אמר שלמה בסוף שירתו מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה. מים רבים. אלה הם מים העליונים שנמשכים מתוך טל העליון. ונהרות לא ישטפוה. אלו אותן נהרי אפרסמון טהור שהם שלשה עשר. ממונה ההוא הוא המלאך הנשלח מלפני הקב״ה. וזה הוא שר המחנות הקושר כתרים לרבונו. (סודו) [הוא] אכתריאל הקושר כתרים לרבונו בשם המפותח החרות יהוה יה צבאות. וכיון שנכנס לתוך היכל אהבה נתעורר אהבת נשיקות העליונות. שנאמר וישק יעקב לרחל. להיות נשיקות אהבה העליונה כראוי. ואותן הנשיקות הן התחלת ההתעוררות של כל אהבה והתחברות והתקשרות שלמעלה. ולכך התחלת שיר השירים היא ישקני. מי ישקני. הוא הנסתר תוך הסתרה העליונה (סה) ואם תשאל היתכן שהנסתר מכל הנסתרות תלויות בו נשיקות והנשיקות מגיעות למטה. בוא וראה נסתר כל הנסתרות אין בו כל ידיעה. אלא שנתגלה ממנו אור אחד דק ונעלם. ואינו נתגלה אלא בנתיב דק אחד שמתפשט מתוכו. והוא אור המאיר לכל (סו) וזו ההתעוררות של כל סודות העליונים. והוא נעלם. לפעמים נעלם ולפעמים נגלה. ואע״פ שאינו נתגלה כלל. מ״מ התעוררות של עליית הנשיקות בו תלויות (סז) ומתוך שהוא נעלם התחלת השיר בדרך נסתר הוא. אבל אם בו תלויות מה ענין יעקב כאן (סח) שהרי בו תלויות הנשיקות. אלא ודאי כך הוא. ישקני. זה הנסתר למעלה. ובמה. באותה מרכבה (מנורה) העליונה. שכל הגוונים

תלוים

אהבה. וכד מאי רוחא סליק אתער לסטרא סיכלא לאתחברא לעילא. ארבע אתיין אינון לגבי ארבע רוחין ואינון אהבה. ואינא דלסון אהבה. כד מתחברן דא בדא מיד אתער דא בסטר דא ודא בסטר דא. [כד אתער] א מיד נפיק ה ואתחבר בא. מתדבק בדביקו ברחימו. ואתערו תרין אתוון אחרנין בה ואתכלילן רוחין ברוחין בדביקו דרחימו. ופרחין אלין אתוון מנייהו בהסטרא רוחא דסליק. ומתעטרן ביה כדקא יאות. כיון דאזיל וסליק סטיא אהבה שלימא כלילא בכל אינון ארבע רוחין. פגע בחד ממנא עלאה רברבא די ממנא על אלף ותשע מאה ותשעין רקיעין. ואינו ממנא על נגידו דתליסר נהרי אפרסמונא דכיא. דנגדא מרזא דמלא דלעילא. והסיא נגידו אתקרי מים רביס. כיון דפגע לגבי סטרא רב משיריין קאים לגביה (סד) ולא יכיל לאעכבא ליה ואעבר בהו. עד דאעיל לגבי היכל אהבה. על דא אמר שלמה בסיום שבחיה מים רביס לא יוכלו לכבות את האהבה. מים רביס. אלין מים עלאין דנגדין מנו מלא עלאה. ונהרות לא ישטפוה. אלין אינון נהרי אפרסמונא דכיא דאינון תליסר. סטרא ממנא איהו מלאכא דשליח מן קדם ס׳. ודא איהו רב משיריין דקשיר כתרין למאריה. (רזא) [איהי] אכתריאל דמעמר עטרין למאריה בשמא גליפא מחקקא יהוה יה צבאות. וכיון דאעיל לגבי היכל אהבה אתער רחימו דנשיקין עלאין. דכתיב וישק יעקב לרחל. למהוי נשיקין דרחימו עלאה כדקא יאות. ואינון נשיקין שירותא דאתערו דכל רחימו ואתדבקותא וקשורא דלעילא. ובג״כ שירותא דתושבחתא דשירתא דא איהו ישקני. מאן ישקני. סטרא דסתים גו סתימו עלאה (סה) ואי תימא סתימא דכל סתימין ביה תליין נשיקין ונשיק לתתא. תא חזי סתימא דכל סתימין לית מאן דידע ליה. ואיהו גלי מיה נהירו חד דקיק סתים. דלא אתגלי כד בחד שביל דק דאתפשט מגויה. ואיהו נהירו דנהיר לכלא (סו) ודא אתערו דכל רזין עלאין. ואיהו סתים. לזמנין סתים ולזמנין אתגלי. ואע״ג דלא אתגלי כלל. אתערו דאיהו סתים דנשיקין ביה תליין (סז) ומנו דאיהו סתים שירותא דתושבחתא באורח סתים איהו. ואי ביה תליין מאי בעי יעקב הכא. עד דאתערו דנשיקין מנשיקין פיהו בדרך נסתר שפיר. אבל מהו כי מובים דודיך בלשון נוכח שזה ודאי מוסב על התפארת. הלא התעוררות הנשיקין אין תלויה ביעקב

תליין

זין הזהר

(סד) פי׳ שזה רוח האהבה נשאר עומד אצל אותו הממונה הגדול. אבל אין זה המלאך יכול לעכב לאותו רוח האהבה מלעבור ולעלות יותר: (סה) פי׳ כי ג׳ ספירות הראשונות כתר חכמה ובינה הן סתימו עליאה כי אין השגה בהן. וישקני מוסב על היותר נסתר ונעלם שבהן. (סו) פי׳ מן כתר נאצלה החכמה ומן החכמה נמשך שביל דק הוא נתיב הדעת אל הבינה. ומהבינה הפעת כל הארות לשאר הספירות. (סז) פי׳ בנתיב הדעת המייחד חכמה ובינה אבא ואמא תליין סוד הנשיקות בהיחוד של תפארת ומלכות שנקראים ברא ובתא דהיינו קוב״ה ושכינתיה: (סח) מקשה דכיון שהתעוררות הנשיקות תליא בנתיב הדעת. א״כ מאי בעי יעקב הכא. היינו התפארת. ומאי דקאמרה ישקני מנשיקות פיהו בדרך נסתר שפיר. אבל מהו כי מובים דודיך בלשון נוכח שזה ודאי מוסב על התפארת. הלא התעוררות הנשיקות אין תלויה ביעקב

תליין ומתחברין ביה. והאי איהו יעקב (פט) כמה דאמרינן דדביקותא לאתדבקא באלכא ביעקב ברא דיליה הוא. וע"ד כתיב מנשיקות פיהו כי טובים דודיך. אסדר לגבי שמש"א דאנסיר לה לסיסר"א מגו נסירו דאיהו בוליין עלאין. איהו נסיל נסורא דכלהו ואנסיר לסיסר"א. ואיהו בוליין דמזדווגין ביה מאן אתר נהרין. סדר ואתר מיין. מסטוא יין דמנטרא. מסטוא יין דאיהו חדוה דכל חדוון. ומאן איהו סטוא יין דיסיב חיין וחדוה לכלא. דא אלהים חיים (ע) יין דיסיב חיין וחדוה לכלא. תו מיין. מסטוא שמא דאקרי ידוד (עא) דא איהי יין דחדוה דרחימו דרחמי. ומן דא כלהו נהירין וחדאן: (ב—קמו)

לריח שמניך טובים שמן תורק שמך וגו'. פתח רבי שמעון ודרש. לריח שמניך טובים וגו'. האי קרא אסתכלנא ביה וסכי טוא. לריח. מאי ריח. ריח דקטרת דאיהו דקיקא ומעליא ופנימאה מכלא (עב) וכד סליק סטוא ריח לאתקשרא בסטוא משם רבות דנחלי מבועא. אתערו דא בדא ואתקשרו כחדא. וכדין איהו משמן מבאן לאנהרא. כד"א לריח שמניך טובים. וכדין אתרך משחא מדרגא לדרגא באיהו דרגין דאקרון שמא קדישא (עג) הה"ד שמן תורק שמך. על כן עלמות אהבוך. מהו עלמות. כמה דאוקימנא עלמות עולמות ממש. ד"א על כן עלמות אהבוך. כד"א (תהלים מו) על עלמות שיר. והכל אחד (עד) ובספרא דרב המונא סבא נאמר מהו עלמות. ככתוב (משלי לא) ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה. נערותיה אלו העולמות אהבוך (עה) לברך את שמך ולזמר לפניך. ומשם נשפע ברכות לכל התחתונים. ומתברכים העליונים והתחתונים: ד"א ע"כ עלמות אהבוך. יפה הוא מי שאומר על מות אהבוך (עו) שהרי בדבר זה שרי הדינים נמתקים. ולפי שזה הקטרת מתקשר בשמן העליון. יותר חשוב הוא לפני הקב"ה מכל קרבנות וצולות. לכך אמרה כנסת ישראל אני כקטרת ואתה כהשמן. משכני אחריך נרוצה וגו'. נרוצה. ככתוב **על כן עלמות אהבוך**. אני וכל המחנות. שהרי כלם בי נאחזים. ועל כן משכני. שהרי בי תלוים. הביאני המלך חדריו. אם יכניסני המלך

תלוים ומחוברים בו. וזה הוא יעקב (פט) כמו שאמרנו שהדביקות להתחבר בהמלך תולה ביעקב בנו. ועל כן כתיב מנשיקות פיהו כי טובים דודיך. חוזר בזה אל השמ"ש המאיר לה להלבנ"ה מתוך הארת אותן ספירות העליונות. הוא מקבל האור של כלן ומאיר להלבנ"ה. ואותן הספירות שמזדוגות עמו מאיזה מקום מאירות. חוזר ואומר מיין. מאותו יין המשומר. מאותו יין שהוא שמחת כל השמחות. ואיזה הוא אותו יין שנותן חיים ושמחה לכל. זה אלהים חיים (ע) הוא היין שנותן חיים ושמחה לכל. ועוד מיין. מן השם ההוא שנקרא ידוד (עא) זה הוא יין של שמחה של אהבה של רחמים. ומזה היין כלם מאירים ושמחים: (ב—קמו.)

לריח שמניך טובים שמן תורק שמך וגו'. פתח רבי שמעון ודרש. לריח שמניך טובים וגו'. מקרא זה עיינתי בו וכך הוא. לריח. איזה ריח. ריח הקטרת שהוא זך וטוב ופנימי מהכל (עב) וכאשר עולה ריח ההוא להתקשר באותו שמן המשחה של הנחל הנובע. נתעוררים זה בזה ומתקשרים יחד. ובכן אותו השמן טוב להאיר. ככתוב לריח שמניך טובים. ואז הורק השמן ממדרגה למדרגה באותן המדרגות הנקראות שם הקודש (עג) זש"כ שמן תורק שמך. על כן עלמות אהבוך. מהו עלמות. כמו שביארנו עלמות עולמות ממש. ד"א על כן עלמות אהבוך. ככתוב (תהלים מו) על עלמות שיר. והכל אחד (עד) ובספרו של רב המנונא סבא נאמר מהו עלמות. ככתוב (משלי לא) ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה. נערותיה אלו העולמות אהבוך (עה) לברך את שמך ולזמר לפניך. ומשם נשפע ברכות לכל התחתונים. ומתברכים העליונים והתחתונים: ד"א ע"כ עלמות אהבוך. יפה הוא מי שאומר על מות אהבוך (עו) שהרי בדבר זה שרי הדינים נמתקים. ולפי שזה הקטרת מתקשר בשמן העליון. יותר חשוב הוא לפני הקב"ה מכל קרבנות וצולות. לכך אמרה כנסת ישראל אני כקטרת ואתה כהשמן. משכני אחריך נרוצה וגו'. נרוצה. ככתוב **על כן עלמות אהבוך**. אני וכל המחנות. שהרי כלם בי נאחזים. ועל כן משכני. שהרי בי תלוים. הביאני המלך חדריו. אם ייעול לי מלכא

זיו הזהר

(פט) מתרץ שהמכוון הוא שיתעורר א"ה נשיקות מן המקור שהוא הדעת ע"י מרכבה העליונה שהוא יעקב תפארת וזהו שאומרת לנוכח כי טובים דודיך. ממה מיין כאשר יושפע בך יין המשומר שהיא השפע הנמשכת מן החכמה לבינה ע"י נתיב הדעת לעצון יהיה להתפארת די שפע דהשפיע לסיה"א שהיא המלכות. (ע) א"הים חיים זו הבינה (עא) כאן נדחקו מפורשי הזוה"ק במחילת בבודם ונלע"ד בעזרת השי"ת שהמכוון על התפארת כי סתם הוי"ה הוא כתפארת והוא כמו שם העצם שלו ויתכן שם יין לתפארת כי כמו שהיין ממוזג מן ארמימות הענבים דהיינו גבורה ומן המים דהיינו חסד או כאופן אחר כמו שהיין ממוזג מן ג' טעמים מתוק מר וחומץ כן התפארת ממוזג מן ג' כחות חסד גבורה ורחמים דהיינו שמחה אהבה ורחמים כי התעוררות אהבה היא מן אש הגבורה בגוד הכתוב שמאלו תחת לראשי וגו' אבל יין המשומר רמז על אור הבינה יין חי רמז על היסוד וכאן על התפארת שפיר מסיים שבמנו כלהו נהירין וחדאן כיון שהוא מ"כז כל הספירות והוא המשפיע למלכות. ומלכותו בכל משלה. לפי זה יפורש שהמלכות איתרת אל התפארת ישקני וגו'. היינו שמבקשת התעוררות הנשיקות מן הנתיב לא ידעו עוד למען יתייחד עמה התפארת להשפיע בה. כי טובים דודיך ממה מן היין שבך היינו שם הוי"ה שלך בנקודות חול"ם שהוא יין ממוזג מן שמחה אהבה ורחמים. ואם שגיתי השם יכפר. (עב) קטרת היא נגד הבינה. כידוע שמזבח העולה היא נגד המלכות. ומזבח הקטרת נגד הבינה ושמן המנורה נגד החכמה. כי חכמה היא אור ושמן מחכים. ועולם החכמה הוא נחל נובע שפע בלי הפסק לקיים העולמות ע"י התיחדו עם הבינה (עג) פי' כי מן יחוד חכמה ובינה אבא ואמא נשפע הארת השפע לששת הספירות והן המדרגות הנקראות ע"י שמא קדישא שם הוי"ה כ"ה שורש התפארת וכיון שהתפארת מרכז כלן לפיכך נקראות כלן על שמו שמא קדישא. (עד) פי' שהעולמות והספירות המקבלים שפע נקראים בשם נקבה. (עה) פי' שגם בספרו של רה"ם מוכא כן שמרמז על עלמא דנוקבא: (עו) דורש עלמו"ת על מות פי' שגם שרי הדין הממונים על מיתה אהבוך כשהדינים נמתקים:

המלך בהכלו נגילה ונשמחה בך (פז) אני וכל המחנות. למדנו בשעה שכנסת ישראל שמחה ומבורכת כל המחנות שמחים. והדין אינו שורה אז בעולם. ועל זה כתוב (תהלים צו) ישמחו השמים ותגל הארץ: (ג—נח.)

עוד א"ר שמעון לריח שמניך טובים וגו'. מקרא זה ציינתי בו והוא סתום בסוד עליון. יש ריח ויש ריח. והרבה ריחות הם לריח. זו היא נקודה העליונה העומדת בסתר מתוך אותו הנסתר בכל הסתרות של כל הנסתרים. שלא נודע כלל. וזאת הנקודה היא ריח מאותו הנסתר מכל. ובשביל ריח הזה כל אותן השמים והבשמים כלם מאירים ונקראים טובים (עח) לפי שזה מעמידם להיות כלם קשר אחד מאירים כאחד. ואם לא אין נקראים טובים. לפי שכאשר ריח העליון הזה נכנס בסתר לתוך נחל העמוק וממלא אותו כראוי. אז כל המדרגות נקראות טובים: (ז"ח)

פתח עלם ההוא ואמר. לריח שמניך טובים. לריח. איזה ריח. אלא יש ריח ויש ריח. ריח הקרבנות וריח הקטרת. ריח הקרבן מקרב ומייחד כל אותן השבטים של היכל בית דוד (עט) וריח הקטרת מקרב ומייחד ומאיר לאותן מאורות העליונים בהארת אפרסמון הטהור (פ) וע"כ שני מזבחות היו. מזבח הקטרת ומזבח העולה. מזבח הקטרת הוא פנימי. מזבח העולה הוא מבחוץ. ריח מזבח העולה מתקן להאיר מאורות התחתונים. ריח מזבח הקטרת מתקן להאיר מאורות העליונים. וע"כ לריח שמניך טובים (פא) לריח של הקטרת ההוא שמניך טובים שאותן המאורות מאירים ונוצצים. כתוב כאן טובים. וכתיב שם ויראו אלהים את האור כי טוב: (ז"ג השמטה לבראשית)

לריח שמניך טובים. אמר רב המנונא סבא אלה הם ימים הטובים שנקראים טובים. והם תפילין של ראש. אותן התפילין הקב"ה מניחם. ולכך נקראים טובים. לפי שהם מאירים בהראש של קדושה העליונה. ובכל מקום ימים טובים הם התפילין של ראש שהקב"ה מניחם. חול המועד שלא נקרא יום טוב היינו תפילין של יד. שהרי אין לה להלבנ"ה אור של עצמה אלא מהארתו של יום טוב. תפילין שעל הזרוע שהיא תפלה של יד אינה מאירה אלא מן הארת תפילין של ראש. תפילין של ראש היינו ימים טובים. תפילין של יד היינו חול המועד. יפה אמר רב המנונא וכך הוא. וע"כ חולו של מועד הוא לענין מלאכה כעין יום טוב. ונצרך לשמחה כעין יום טוב. ולפיכך באלה הימים שהם התפילין של רבון העולמים אסור להניח תפילין

מלכא בתרוי נגילה ונשתמח בך (פז) אנא וכל מחנות תתא בשעתא דכנסת ישראל מחדא ומתברכא כלהו מכלוסין מחדן. ודינא לא שרי כדין בעלמא. ועל דא כתיב (תהלים צו.) ישמחו שמים ותגל ארץ (ג—נח.)

תו א"ר שמעון לריח שמניך טובים וגו'. הא קרא אסתכלנא ביה ואיהו סתים בגוא עלאה. אית ריח ואית ריח. וכמה ריחין אינון.. לריח. דא איהי נקודה עלאה דקיימא בסתימו מגו סתומא דסתים בכל סתימו דכל סתימין. דלא אתידע כלל. והאי נקודה איהי ריח מסתומא סתימא דכלא. ובגין האי ריח כל אינון שמין ובוסמין כלהו נהירין ואקרון טובים (פח) בגין דהאי קיים לון למהוי כלהו חד קישורא נהיר כחדא. ואי לאו לא אקרון טובים. בגין דכד האי ריח עלאה עאיל בסתימו לגו נחלא עמיקא ואמלי ליה כדקא יאות. כדין כלהו דרגין אקרון טובים: (ז"ח)

פתח עלמא ואמר. לריח שמניך טובים. לריח. מאן ריח. אלא אית ריח ואית ריח. ריח קרבן וריח הקטרת. ריח קרבן מקריב ומייחד כל אינון שבטיא דהיכלא דבית דוד (עט) וריח הקטרת מקריב ומייחד ואנהיר אינון בוצינין עלאין נהיר אפרסמונא דכיא (פ) וע"ד תרין מדבחן הוו. מזבח הקטרת ומזבח העולה. מזבח הקטרת הוא פנימאה. מזבח העולה איהו לבר. ריח מזבח העולה מתקין לאנהרא בוצינין תתאין. ריח מזבח הקטרת מתקין לאנהרא בוצינין עלאין. וע"ד לריח שמניך טובים (פא) לריח דהאי קטרת שמניך טובים. דאינון בוצינין נהירין ולילין. כתיב הכא טובים. וכתיב התם וירא אלהים את האור כי טוב: (ז"ג השמטה לבראשית)

לריח שמניך טובים. אתר רב המנונא סבא אלין אינון ימים טובים דאקרון טובים. ואינון תפילין דריש. אינון תפילין דקב"ה מנח לון. וע"ד אקרון טובים. בגין דאינון נהרין בריש דקודשא עלאה. ובכל אתר ימים טובים אינון תפילין דריש דקב"ה מנח לון. חולו של מועד דלא אקרי יום טוב אלין תפילין דדרועא. דהא לית לה לסיהרא מגרמה כלום אלא מנהירו דיום טוב. תפילין דדרועא דאיהו תפלה של יד לא נהיר אלא מנו נהירו דתפילין של ראש. תפילין דריש ימים טובים. תפילין דדרועא חולו של מועד. שפיר קאתר רב המנונא וסבי הוא. וע"ד חולו של מועד איהו לענין עבידתא כגוונא דיום טוב. ואצטריך חדוה כגוונא דיליה. ובג"כ באלין יומין דאינון תפילין דמאריי עלמא אסור לאנחא.

שאר

זיו הזהר

(פז) פי' כאשר היא עת רצון נתעלית המלכות עד שורשה עולם החכמה ועי"ן ווונה עם התפארת בשמחה רבה ובשלמות היותר גדולה (עח) כאן דורש רשב"י הפסוק לריח שמניך וגו' שמדבר בענין שלש ספירות העליונות כתר חכמה בינה. סתים בכל פתיחו דכל סתמין זה הכתר שאינו נודע ואינו מושג כלל. אי"א שנרגש רק בעין ריח שלו המתפשט על נקודה העליונה שהיא החכמה ולכך נקראת אותה נקודה העליונה גם בשם ריח העליון והוא הנכנס בסתר ע"י נתיב לא ידעו עוף שהוא הדעת לתוך הנחל העמוק שהיא הבינה וממלא אותה בשפע העליונה וממנה נתפשט ריח הטוב שהוא שפע העליונה לכל המדרגות היינו הספירות ועי"ן נקראין כלן טובים: (עט) פי' להאיר בשפע העליונה לכל המדרגות של המלכות וכל מחנות המלאכים אשר לה להשפיע על ידם למטה כי מזבח העולה היא כנגד המלכות. (פ) פי' שע"י ריח הקטרת הבא מעל מזבח הזהב שהיא בנגד הבינה נתפשט הארת שפע העליונה שנקרא שמן אפרסמן הטהור מן הבינה להאיר לאותן ספירות ומאורות העליונים: (פא) פי' שבשביל ריח הקטרת שהיא הבינה טובים שמניך הוא אור החכמה והיינו יחוד חכמה ובינה שע"ן כל הספירות מאירות ונוצצות באשר תבוא אליהן משם הארת שפע העליונה:

אחר תפילין. דהא אלין יומין דאינון תפילין עלאין שריין על ריסיסון דישראל.. ואסור לאעברא תפילין דמארי עלמא מעל ריסיסון לאנחא תפילין אחרנין. דאינון דוגמא ודיוקנא לתתא. מתל למלכא דבעי לנסרא ליה לעבדיה. אמר ליה עביד כדיוקנא דחותמא דילי. וכל זמנא דהאי דיוקנא יתחזי עלך כלהו יזעון וידחלון מיכך. לבתר מנו רחימו סגי דקא רחים ליה מלכא יהב בידיה חותמא דנוספנקא עלאה דיליה. כיון דאחיד חותמא עלאה דמלכא בידיה שביק מיניה ההיא דיוקנא דחותמא דאינון עביד. ואי האי עבדא דאי חותמא דנוספקנא עלאה דמלכא בגין ההוא חותמא דאינון עביד. ודאי בר קטלא איהו. בגין דעביד קלנא בחותמא עלאה דמלכא ולא חייש ליקריה. ובג"כ אסור לעמא קדישא לדחיא חותמא דמלכא עלאה דשרי עלן בגין דיוקנא דא דאינון עבדו. וע"ד לריח שמיך טובים. ביום טוב מסהוא ריחא עלאה. שמיך טובים. דא תפילין דריסא. שמן תורק שמך. בחולו של מועד. דא תפלה של יד דקא סלקא לאתאחדא באורח סתים בתפילין דריסא (פג) על כן עלמות אהבוך. ביום טוב בתראה דחג. דהא כדין תפלה של יד אסתליס ואתנהיר בשלימו. לפלגא חולקא לכל אינון משיריין וחילין דלעילא ותתא דאקרון עלמות. וע"ד עלמות אהבוך : (ז"ח)

משכני אחריך נרוצה וגו'. פתח רבי שמעון ואמר. כתיב (ויקרא כו) ונתתי משכני בתוככם וגו'. תא חזי קב"ה יהיב שכינתיה בינאיון דישראל. למהוי רביעא עלייהו כאמא על בנין. ולאגנא עלייהו בכל סמרין. וכל זמנא דהאי אמא קדישא יתבא עלייהו קב"ה אתי לדיירא עמהון. בגין דהא קב"ה לא שביק לה לעלמין. וכל חביבו דלעילא עלה איהו. ובג"כ יהב לה משכונא בגוייהו דישראל. למהדא דלא יכשי לון ולא יעבוק לון לעלמין. מאי טעמא. בגין דהאי משכונא בגוייהו. והיא אמרת. משכונא דיתא בתתאי. אהא משכונא לגבך לסלקא לקבלך. ואנא ובני אחריך נרוצה. ובשעתא דרעותא סליק מתתא ברזא דקורבנא. כמה דכתיב אשה ריח ניחוח לה'. איהי סלקת ואמרת לגבי רחימא דילה. משכני. אושיט ימיך לגבאי לקבל לי ולסלקא לי משמרא דאתערותא דשמאלא וימינא לאחבקא לי. ודא אשה אמרה לגבי ריח. ריח לגבי ניחוח. ניחוח לה' (פג) וכדין אחריך נרוצה. מהו נרוצה. נהא ברעותא. כד"א (ויקרא ז) ונרצה לו לכפר עליו. וכמה דכתיב (בראשית מא) ויריצוהו מן הבור. מהו ויריצוהו. דאתרצו ליה בדברין טובים. לפי שהי' נעצב מאותו הבור. ולכך אחריך נרוצה. נהיה בהתרצות ברצון שלם כראוי.. מכאן שרצון וברכות לא נמצאות אלא במקום שזכר ונקבה מתחברים יחד. ולפיכך משכני אצלך תחלה. בשביל שתקבל רצון מהמקום שכל הרצונות

נובעות

תפילין אחרים שהרי אלה הימים שהם תפילין העליונים שרוים על ראשי ישראל ואסור להעביר התפילין של רבון העולמים מעל הראש להניח תפילין אחרים. שהם התבנית והצורה למטה. משל למלך שהפץ לעשות שמירה לעבדו. א"ל עשה לך כצורת החותם שלי. וכל זמן שהצורה הזאת תתראה עליך כלם יחרדו ויפחדו ממך. אח"כ מתוך אהבה יתרה שאהב אותו המלך נתן בידו חותם טבעת היקרה שלו. כיון שאחז חותם היקר של המלך בידו הניח ממנו צורת החותם ההיא שהוא עשה. ואם עבד הזה מדחה לחותם טבעת היקר של המלך בשביל צורת החותם ההיא שהוא עשה. ודאי בן מות הוא. לפי שעשה בזיון לחותם היקר של המלך ולא דאג על כבודו. ולפיכך אסור לעם הקדוש לדחות חותם היקר של המלך השורה עליו בשביל צורה זו שהם עשו. וע"כ לריח שמניך טובים. ביום טוב מן ריח העליון ההוא. שמניך טובים. אלו תפילין של ראש. שמן תורק שמך. בחול המועד. זו תפלה של יד העולה להתאחד בדרך נסתר עם תפילין של ראש (פג) על כן עלמות אהבוך. ביום טוב האחרון של חג. שהרי אז תפלה של יד משתלמת ונוארה בשלימות. לחלק שפע לכל אותן המחנות והחילות למעלה ולמטה שנקראים עלמות. וע"כ עלמות אהבוך : (ז"ח)

משכני אחריך נרוצה וגו'. פתח רבי שמעון ואמר. כתוב (ויקרא כו) ונתתי משכני בתוככם וגו'. בוא וראה הקב"ה נתן שכינתו בין ישראל. להיותה רובצת עליהם כאם על בנים. ולהגן עליהם בכל הצדדים. וכל זמן שהאם הקדושה הזאת שוכנת עלידם הקב"ה בא לדור עמהם. לפי שהקב"ה אל יעזבנה לעולם. וכל החביבות שלמעלה עליה היא. ולפיכך נתנה להיותה משכון בין ישראל. להודיע שלא ישכחם ולא יעזבם לעולם. מפני מה. לפי שהמשכון הזה ביניהם. והיא אומרת. משכון נעשיתי בתחתונים. אהיה משכון גם אצלך לעלות אליך. ואני ובני אחריך נרוצה. ובשעה שעולה התעוררות מלמטה בסוד הקרבנות. כמו שנאמר אשה ריח ניחוח לה'. היא עולה ואומרת אל אהובה. משכני. שלח ימינך אצלי לקבלני ולהעלות אותי מצד ההתעוררות של שמאלך וימינך תחבקני. כך אומרת אשה אל הריח. הריח אל ניחוח. ניחוח לה' (פג) ובכן אחריך נרוצה. מהו נרוצה. נהיה ברצון. כמו שנאמר (ויקרא א) ונרצה לו לכפר עליו. וכמו שנאמר (בראשית מא) ויריצוהו מן הבור. מהו ויריצוהו. שהרציאו ופייסו אותו בדברים טובים של רצון טוב. לפי שהי' נעצב מאותו הבור. ולכך אחריך נרוצה. נהיה בהתרצות ברצון שלם כראוי.. מכאן שרצון וברכות לא נמצאות אלא במקום שזכר ונקבה מתחברים יחד. ולפיכך משכני אצלך תחלה. בשביל שתקבל רצון מהמקום שכל הרצונות

נובעות

(פג) ביאור שתפילה של יד כנגד המלכות ותפלין של ראש כנגד התפארת . (פג) וי"ל המכוון ששמירה הזאת עולה מן המלכות של עולם הישוה לעולם היצירה ומן עולם היצירה לעולם הבריאה ומן עולם הבריאה להתפארת שבעולם האצילות .

נובעות משם (פד) ואח"כ אחריך נרוצה. נהיה בהתרצות יחדו. ואם לא תמשכני אצלך. רצון העליון לא ישכון עליך. שהרי זכר בלתי נקבה אין הברכות נמצאות בו:

הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה בך. הביאני המלך חדריו. באיזה מקום. באות ה (פה) שהרי התפשטות שלמעלה סוד מלך העליון היא האות ה. וזה שנכנס אליו אני היא (פו) ולפיכך אני בשבחה יתרה ובהתרוממות כבוד וגדולה. ולכן אע"פ שאני בשפלות אצלך (פז) אני וחילותי נגילה ונשמחה בך. שמחה ותשוקה יש לנו להיות אצלך ולא להפרד ממך. שהרי כל שמחה ותשוקה אינן אלא בך. כי אין שמחה ותשוקה לאשה אלא בבעלה. ולא באמה ואביה. הביאני המלך חדריו. אלו הם חדרי גן העדן. ואם תשאל הלא היא הגן עדן. ואיך היא אומרת כך. אלא שהם אותן חדרים העליונים שהג"ע ניזונת מהם ונקראת בשמותם (פח):

נגילה ונשמחה בך. הלא היא והצדדים שלה (פט) לפי שהיא נתתקנת ביופי תיקונה להתחבר. להיות השם שלם בחיבור אחד. שכאשר היא עולה אז השם הוא שלם. היינו סוד השם יהוה אלהים (ק) ואם תשאל הלא כאשר היא עולה להתחבר אז נשתלם השם יהוה ולא יותר (קא) ואיה הוא הסוד של השם אלהים. אלא כאשר נעשה השם בשלימות אז היא נכללת למעלה ולמטה. למעלה בהשם יהוה. ולמטה בהשם אלהים. ובכן היא נשתלמת למעלה ולמטה בכל:

נזכירה דודיך מיין משרים אהבוך. מי הם אותן מישרים אלו יה שהאהבה שלהן היא אל ו. והם בכל הסכמתם וברצון אחד אל ו (קב) ועל כן משכני אצלך להיות עמך. שהרי אותיות הקדושות העליונות יה כשמתחברת עמהן ו הרי זה שם קדוש עליון. ה היושבת תחת אותו השם אין לה אור מעצמה כלל. ותשיקתה לעלות אליו ולהתחבר עמו. ואין לה לעלות אלא ברשות. וזהו שהיא אומרת משכני להיות עמך בחיבור אחד. הביאני המלך חדריו. ויפאר אותי בכל מיני תיקונים בתפארת עליונה. בשביל להיות אצלך. וע"כ נגילה ונשמחה בך. אני עם כל התיקונים שלי כאשר אהיה אצלך בחיבור אחד. נזכירה דודיך מיין. נרוה לכל אחד ואחד ונשמחם מאותו היין המשמח לכל. ולא נחדל מלשמח אותם. שהרי מישרים אהבוך. לא יחדלו מלתת לך. יען כי והם אהבוך ליתן לך להשפיע בך ולהאיר לך: (ז"ח)

עוד

לאתכחון (פד) ולבתר לאחריך נרוצה. נהא ברעוא כחדא. ואי לא תמשכני לגבך. רעוא עלאה לא ישרי עלך. דהא דכר בלא נוקבא לא שריין ביה ברכאן:

הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה בך. הביאני המלך חדריו. באן אתר. באת ה (פה) דהא אתפשטותא דלעילא רזא דמלכא עלאה אות ה איהי. והאי דעאל לגביה אנא איהי (פו) ובג"כ אנא בתוסבחתא סגי ובעלויא יקירא ויקרא. וע"ד אע"ג דאנא בשפלותא לגבך (פז) אנא וחילי נגילה ונשמחה בך. חדוה ורעוותא אית לן למהוי לגבך ולא לאתפרשא מיך. דהא כל חדוה ורעוותא לאו איהי אלא בך. דהא לית חדוה ורעוותא לאתתא אלא בבעלה. ולא באמא ואבוה. הביאני המלך חדריו. אלין איהו חדרי גן עדן. ואי תימא הא איהי גן עדן. ואיך איהי אמרת הכי. אלא איהו חדרין דגן עדן אתזנת מנייהו ואתקרי בהו (פח):

נגילה ונשמחה בך. הא סיא וסטרהא (פט) בגין דאיהי אתתקנת בשפירו תיקונהא לאתחברא. למהוי שמא שלים בחיבורא חדא. דכד סלקא כדין איהו שמא שלים. רזא דשמא יהוה אלהים (ק) ואי תימא הא כד סלקא לאתחברא כדין הוא שמא שלים יהוה ולא יתיר (קא) אן הוא רזא דאלהים. אלא כד הוא שמא בשלימו כדין אתכלילת עילא ותתא. עילא בשמא דיהוה. ותתא בשמא דאלהים. וכדין אשתלימת עילא ותתא בכלא:

נזכירה דודיך מיין משרים אהבוך. מאן איהו מישרים. אלין יה דרחימו דלהון לגבי ו. ואיהו באסכמותא דכלא וברעוותא חדא לגבי ו (קב) וע"ד משכני לגבך למהוי עמך. דהא אתוון קדישין עלאין יה [כד] אתחבר עמהון ו איהו שמא קדישא עלאה. ה דיתבא תחותיה לית לה מגרמה כלום. ותיאובתא דידה לסלקא לגביה ולאתחברא בהדיה. ולא סלקא אלא ברשו. ואיהי אמרת משכני למהוי בהדך בחיבורא חדא. הביאני המלך חדריו. ואתקין לי בכל זיני תיקונין בשפירו עלאה. בגין למהוי לגבך. וע"ד נגילה ונשמחה בך. אנא וכל תיקונין דילי כד אהא לגבך בחיבורא חדא. נזכירה דודיך מיין. נרוי לכל חד וחד ונחדי לון מההוא יין דחדי כלא. ולא נפסוק מלאחדי לון. דהא מישרים אהבוך. לא יפסקון למיתן לך. הואיל והם אהבוך למיתן לך לארקא בך ולאנהרא לך: (ז"ח)

פו

זיו הזהר

(פד) פ' מן האי"ן סר"ף: (פה) זו ה האחרונה של שם הוי"ה ב"ה. (פו) פ' כי כמו שהתפשטות של מלך העליון שהוא החכמה היא באות ה הראשונה של השם הוי"ה ב"ה דהיינו הבינה שבה נהפשט שפע אור. החכמה. כן הוא בהתפשטות התפארת. כי רק אני היינו ה האחרונה של שם הוי"ה ב"ה היא הנבנסת אליו לבעבור התפשטות שפע אורו לקבל השפעתו: (פז) פ' בגלות ביחתר: (פח) היינו שכפי ענין שפע המזון שמקבלת מהם כך נתוסף לה שמות: (פט) פ' לפיכך נאמר בלשון רבים נגילה ולא אנילה: (ק) היינו בשילוב כזה איהההויה"ם או כזה יאהלוהה"ים: (קא) כיון שמקורה היא אות ה האחרונה של השם הוי"ה ב"ה. (קב) פ' שאותן מישרים יה חכמה ובינה אבא ואימא תשוקתם לאות ו להתפארת שנקרא ברא להשפיע אליו שפע רב. ואות ה שהיא המלכות שנקראת בת תשוקתה לעלות להתחבר בהתפארת ולקבל ממנו השפע.

תו א"ר שמעון משכני אחריך נרוצה. מהו משכני. אלא משכני באותיות השם הקדוש. שכאשר מתחברים שני השמות יחד. שהם שם שלם **יהוה אלהים**. שם הראשון מושך אצלו את השם השני. ומה שאומרת אחריך נרוצה ולא ארוצה. לפי שהשם הזה שנקרא **אלהים** הרבה מרכבות והרבה בתי דינין נכללים ומחוברים בו. וע"כ כתוב אחריך נרוצה. רבים הם הנכללים בשם הזה. והוא הכל שם אחד. כי כאשר שם הראשון מושך לשם השני. אז הכל הוא חבור אחד של שם אחד. ועליונים ותחתונים וכל המדרגות נקשרים זה בזה. להיות כלם קשר אחד וחבור אחד ויחוד אחד:

הביאני המלך חדריו. המלך. זו קדושה העליונה. חדריו. אלו חדרים העליונים והיכלות הקדושים של מרכבות העליונות. חדר הראשון הוא אור המאיר מצד הימין. אור המאיר מקצה העולם ועד סוף העולם. אור שכל האורות נכללים בו. אור של ארבעה גונים חקוקים בארבעה צדדי העולם. ונקרא **אל גדול**. אור שהופיע לראשונה. היכל וחדר הראשון. וזה הוא האור שמתאחד לראשונה בהסוד שנקרא **יהוה**. חדר השני הוא אור חשוך היוצא מצד אור הראשון. וזה הוא אור אדום חשוך. והוא נקרא **אלהים**. והוא בצד השמאל להתקשר באור הראשון. שני היכלות האלה הם המתקשרים ומתחברים זה בזה **יאהלוהים**. בהיכלות האלה מדרגה התחתונה נאחזת (נג) ומלך העליון מכניסה לאותן היכלות הקדושים. נגילה ונשמחה בך. אני וכלם בשעה שנתקשר יחד בקשר אחד. נגילה ונשמחה באותן כ"ב אותיות של אל"ף בי"ת שנקראות ב"ך. ככתוב אשר נשבעת להם ב"ך. ב"ך יברך ישראל. ב"ך ודאי. שהרי כל האותיות מקבל זה היסו"ד הקדוש. הסוד של ב"ך.. נזכירה דודיך מיין. מיינה של תורה. דודיך. אלו ע' ממונים הסובבים כסא הקדוש. והם שרים מושלים ולוקחים דין מן יין ההוא. וע"ז כתוב אשקך מיין הרקח. ואותן ע' דודים אלו הם.

עוד א"ר שמעון משכני אחריך נרוצה. מהו משכני. אלא משכני באותיות השם הקדוש. שכאשר מתחברים שני השמות יחד. שהם שם שלם **יהוה אלהים**. שם הראשון מושך אצלו את השם השני. ומה שאומרת אחריך נרוצה ולא ארוצה. לפי שהשם הזה שנקרא **אלהים** הרבה מרכבות והרבה בתי דינין נכללים ומחוברים בו. וע"כ כתוב אחריך נרוצה. רבים הם הנכללים בשם הזה. והוא הכל שם אחד. כי כאשר שם הראשון מושך לשם השני. אז הכל הוא חבור אחד של שם אחד. ועליונים ותחתונים וכל המדרגות נקשרים זה בזה. להיות כלם קשר אחד וחבור אחד ויחוד אחד:

הביאני המלך חדריו. המלך. זו קדושה העליונה. חדריו. אלו חדרים העליונים והיכלות הקדושים של מרכבות העליונות. חדר הראשון הוא אור המאיר מצד הימין. אור המאיר מקצה העולם ועד סוף העולם. אור שכל האורות נכללים בו. אור של ארבעה גונים חקוקים בארבעה צדדי העולם. ונקרא **אל גדול**. אור שהופיע לראשונה. היכל וחדר הראשון. וזה הוא האור שמתאחד לראשונה בהסוד שנקרא **יהוה**. חדר השני הוא אור חשוך היוצא מצד אור הראשון. וזה הוא אור אדום חשוך. והוא נקרא **אלהים**. והוא בצד השמאל להתקשר באור הראשון. שני היכלות האלה הם המתקשרים ומתחברים זה בזה **יאהלוהים**. בהיכלות האלה מדרגה התחתונה נאחזת (נג) ומלך העליון מכניסה לאותן היכלות הקדושים. נגילה ונשמחה בך. אני וכלם בשעה שנתקשר יחד בקשר אחד. נגילה ונשמחה באותן כ"ב אותיות של אל"ף בי"ת שנקראות ב"ך. ככתוב אשר נשבעת להם ב"ך. ב"ך יברך ישראל. ב"ך ודאי. שהרי כל האותיות מקבל זה היסו"ד הקדוש. הסוד של ב"ך.. נזכירה דודיך מיין. מיינה של תורה. דודיך. אלו ע' ממונים הסובבים כסא הקדוש. והם שרים מושלים ולוקחים דין מן יין ההוא. וע"ז כתוב אשקך מיין הרקח. ואותן ע' דודים אלו הם.

אכתריאל מיכאל גבריאל רפאל אוריאל הודריאל נוריאל (קמז) **קדומיאל מלכיאל צדקיאל** (פתח) **פדיאל תומיאל חסדיאל** (לרי) **צוריאל רזיאל יופיאל** (סגל) **סוריאל נזריאל לדהמיאל** (סבת) **שכניאל ברקיאל אהיאל** (חולם) **חוניאל ומיאל לעדיאל מלכיאל** (חירק) **חזקיאל יעזריאל רחמיאל קמואל** (קבוץ) **קפציאל ברכיאל ודריאל צפיאל** (שורק) **שמעיאל וחניאל רהטיאל קניאל** (תשרק) **תומיאל שכניאל רביאל קטוריאל** (לפעם) **צדיאל פניאל ענאל ספריאל** (נמלכ) **נפליאל מלטיאל להודיאל כוכביאל** (יפחז) **יהואל טהוריאל חפניאל זכריאל** (וחדג) **ועריאל הדרניאל דהריאל גדיאל** (בת) **בואל אורפניאל** (סבת) **שמשיאל בריאל אהניאל** (חולם) **חכמיאל וקשיאל להריאל מחניאל** (קמז) **קדושיאל מבניאל צפניאל:**

(הערה) [בשמות ע' המלאכים יש הרבה נסתאות בזהר בתקוני זהר ובזהר חדש. ומי יוכל לדעת איזה נוסח הוא העיקר.]

אלו כלם בכלל אחד. תחתונים מתוך עליונים. וכלם מאירים ונוצצים מתוך אותו יין המשומר (לד) העליונים שהם נסתרים נקראים חיות נסתרות. שהם רצוא ושוב. והם מאירים מתוך עולם העליון עולם הבא (לה) ואלה התחתונים מאירים ונוצצים מתוך אותו האור טמיר ונעלם שאלו נוצצים. וכלם מיי"ן. מאותן שבעים השמות שהם אורות נעלמים. שהרי אותן שבעים הסובבים לכסא הקדוש מלמטה כלם מאירים ונוצצים מאותן שבעים הפנימים. וזה הוא מיי"ן. מאותן מאורות העליונים שהם יינה של תורה. ואותן מאורות העליונים המאירים את הפנים ואת הספירות הם שבעים השמות שהקב"ה נקרא בהם: (ז"ח)

שחורה אני ונאוה בנות ירושלים וגו'. אמר רבי שמעון נר המערבי כאשר הוא מושל וקים אצל נר המזרחי (לו) זה שחור וזה לבן. כמה הוא יפה באותו אור הלבן. בהארת הנר שני אורות מתחברים כאחד. התחתון שחור העליון לבן. זה מושל על זה. אור הלבן על השחור. ועם כל זה כמה היא יפה עם התיקונים אשר תחתיה (לז) הרבה תיקונים קיימים תחתיה. נר פתילה ושמן. והיא עומדת בגדלות עליונה מפוארה באותו אור הלבן. כך הן בנות ירושלים (לח) אלו התיקונים שלמטה הקיימים תחתיה ביופי שלה. כאהלי קדר כיריעות שלמה. זה שחור וזה לבן:

ועוד שחורה אני ונאוה. שחורה אני מצד שלמטה. ונאוה אני מצד התכללות שלמעלה. שחורה אני בראותי כמה רשעים המרגיזים לאדון הכל. ואני מפרנסם בצד אותה ההתכללות שלמטה אשר בי. ונאוה מצד שלמעלה. בנות ירושלים. אע"פ שירושלים ובית המקדש הכל אחד. אבל ביהמ"ק הוא יותר בהרבה קדושות בהרבה הטבות. ביהמ"ק לבד וירושלים לבד. ובית קדש הקדשים בפנימיות מהם. שהוא פנימי מכלם. וזה בשעה שהמטרונה מתקשטת ומבקשת להתקרב ולהתיחד עם בעלה. היא אומרת למחנותיה. שחורה אני מצד שלמטה. ונאוה בהתכללות הצד שלמעלה ביותר. לפי שנאמר ואתם הדבקים בה' אלהיכם. ישראל דבקים בה' בתקון ההוא יותר מכלם והמטרונה אינה אומרת כך אלא כשהיא יוצאת החוצה לשאר המחנות. בכן אומרת לאותן שמבפנים היודעים בתכשוטיה. ויפארוה בעדי עדיים. ישקני מנשיקות פיהו. כמה אני מתוקנת ביופי לקבל הנשיקות מן המלך (לט) ולאותן שמבחוץ שאין יודעים בתכשוטיה אומרת שהיא שחורה מצד התחתונים. מצד ההתכללות שלמטה. כדי שלא יביטו בעין רעה לקטרג על התחתונים. שהרי אין להם קנאה אלא בתחתונים. שכאשר התחתונים בהטבה הם מקנאים אותם ביותר. ואם תשאל הלא אין להם קנאה. ביניהם אין קנאה. אבל על אחרים יש להם קנאה. ולפי

אלין כלהון בכלל חד. תתאין מנו עלאין. וכלהו נהירין ונלילין מנו סהוא יין דמטמרא (לד) עלאין סתירין אינון אקרון חיות סתירין. דאינון רלוא ושוב. ואינון נהרין מנו עלמא עלאה עלמא דאתי (לה) ואלין תתאין נהירין ונלילין מנו סהוא נהירו סמיר ונגיז דאלין נלילין. וכלהו מיי"ן. מאינון שבעין שמסן דאינון נהירין סמירין. דהא אינון שבעין דסחרין כורסיא קדישא לתתא נהירין כלהו ונלילי מאינון שבעין פנימאן. ודא הוא מיי"ן. מאינון נהורין עלאין ייגא דאורייתא. ואינון בוצינין עלאין דנהרין אנפין ובוצינין אינון שבעין שמסן דאתקרי בהו קב"ה: (ז"ח)

שחורה אני ונאוה בנות ירושלים וגו'. אמר רבי שמעון בוצינא דמערב כד שלטא וקיימא לגבי בוצינא דמזרח (לו) דא אוכמא ודא חיורא. כמה הוא יאה בהסוא נהירו חיורא. בנהירו דבוצינא תרין נהורין מתחברן כחדא. תתאה אוכמא עלאה חיורא. דא שלטא על דא. נהורא חיורא על אוכמא. ועם כל דא כמה איהי יאה בתיקונא דתחותה (לז) כמה תיקונין קיימין תחותה. שרגא פתילה ומשחא. ואיהי קיימא ברבו עלאה יאיא בהסוא נהורא חיורא. כך בנות ירושלים (לח) אלין תיקונין דלתתא דקיימין תחותה בגוי דילה. כאהלי קדר כיריעות שלמה. דא אוכמא ודא חיורא:

ותו שחורה אני ונאוה. שחורה אני מסטרא דלתתא. ונאוה אני מסטרא דכלילו דלעילא. שחורה אני כד חזינא כמה חייבין דמרגזין למארי כלא. ואנא זן לון בסטרא דהסוא כלילו דלתתא דבי. ונאוה מסטרא דלעילא. בנות ירושלים. אע"ג דירושלים ובי מקדשא כלא חדא. בי מקדשא איהו יתיר בכמה קידושין בכמה עילויין. בי מקדשא חד וירושלים חד. ובית קדש הקדשים לגו מנייהו. דהוא פנימאה מכלהו. ואתי בשעתא דמטרוניתא אתקשטת ובעיא לאתקרבא ולאתיחדא בבעלה. איהי אמרת לאוכלסהא. שחורה אני מסטרא דלתתא. ונאוה בכלילו דסטרא דלעילא יתיר. בגין דכתיב ואתם הדבקים בה' אלהיכם. ישראל דבקים בה' בהסוא תיקונא יתיר מכלא. ומטרוניתא לא אמרת הא אלא כד נפקת לבר לגבי שאר אוכלסין. אמרת לפנימאי דידעי קישוטהא. וקשיהו לה בכמה קישוטין עלאין. ישקני מנשיקות פיהו. כמה אנא מתתקנא יאות לקבלא נשיקין ממלכא (לט) ולאינון דלבר דלא ידעין בקישוטהא אמרת דאיהי שחורה מסטרא דתתאי. מסטרא דכלילו דלתתא. בגין דלא יסגיחון בעינא ביתא לקטרגא לתתאי. דהא לית לון קנאה אלא בתתאי. דכד תתאי אינון בעילויא אינון מקנאן לון יתיר מכלא. ואי תימא הא לית בהו קנאה. ביניהו לית קנאה. אבל על אחרנין אית קנאה. ובגין

זין הזהר

(לד) זו הארת עולם הבינה: (לה) מתוך עולם הבינה: (לו) נר המערבי זו המלכות. ונר המזרחי זה התפארת. ויען כי המלכות מיקרת מדת הדין לכך נקראת שחורה. ומדת התפארת שהוא רחמים נקרא לבן: (לז) היינו המלכות שנקראת מטרוניתא: (לח) אלו המדרגות והספירות של המלכות כידוע בסוד שבע הנערות: (לט) מן התפארת:

ובגין דאיהי כאימא על בנהא לישראל. הסוא תיקונא ספירא ויאס מכלא דאיהו מסטרא דכלילו דלתתא דבגיניה סלקא לעילא. מכסיא ליה לגבי אוכלסין דלבר. בגין דלא יקלון ולא יקטרגו עלייהו דישראל. ובג"כ לא תסתכלון בהסוא תיקונא דאמי שחרחורת. לא תסתכלין בהסוא תיקונא בגין שאמי שחרחורת. ובגין דבכל תיקונין דילה לית תיקונא ספירא ויאס בעלויא לסלקא לקודשא. בר הסוא תיקונא מסטרא דכלילו דלתתא. ע"ד אמרת לון שחורה אני ונאוה:

ותו שחורה אני ונאוה. שחורה אני מסטרא דלתתא. ונאוה מסטרא דלכון אתון בנות ירושלים. הא תיקונא דילי בכון איהו דאתון אוכלסין קדישין. ובג"כ לא תסתכלון בהסוא תיקונא דספר תתאי (ק) ובכלא איהי כאמא על בנין. דכמה מקטרגין איכון דקיימי התם. ואי יסתכלון בהסוא תיקונא דכלילו דלתתא כמה איהו יאה וכמה איהו ספירא לסלקא ביה לעילא. ייתון לקטרגא ולאדכרא חוביהון דישראל. ומעכבי לה לסלקא לעילא ולאתחברא בבעלה. וע"ד כאהלי קדר. מסטרא דתתאי. כיריעות שלמה. מסטרא דלכון. ובג"כ לא תסתכלון שאמי שחרחורת. לא תסתכלון בי כלל בסביל איכון תיקונין דילי דאיכון בספרא דתתאי. דסא בגיהון נזיף בי שמשא. ולאו איהו בלחודוי אלא בני אמי נחרו בי. אבהן דעלמא כד חמו קדרותא דילי מסטרא דתתאי. ואי תימא היאות הוא למימר הכי. אין. מתרין סטרין יאות הוא. חד בגין אורחא דעלמא. דלא יקטרגון על ישראל בנהא. וחד בגין דלא יעכבון עלה מלסלקא לאתחברא בבעלה:

ותו שחורה אני ונאוה. הסיא כלה דסיהרא בזמנא דמקטרגא גריס לחפיא נהורא דסיהר"א. שנש"א לא אתקרב בהדה (קא) בר חד חופא דחסד עלאה דאתמשיך עלה. והסוא חופא דחסד כרי בהיא קליפה ותבר חילה דילה ויסב לסיהר"א נוי ושפירו. כדין איהי אמרת שחורה אני מסטרא דערלה. ונאוה מסטרא דהסוא חופא דחסד דאתמשך עלי:

ותו שחורה אני ונאוה. שחורה אני מסטרא דחשך עלאה כד אתתקף. כד"א (ישעי' ס) כי הנה החשך יכסה ארץ. ונאוה מסטרא דאור קדמאה (קב) כד"א (מיכה ז) כי אשב בחשך. מסטרא דשמאלא. ה' אור לי. מסטרא דימינא:

ותו שחורה אני ונאוה. שחורה אני. בגין דאתתקף גלותא עלייהו דישראל. ועם כל דא ונאוה. דלא אתערבו בהו. שבטי יה עאלו ושבטי יה נפקו. כאהלי קדר. אתקדרית ביניהון. דגזרו עליהון כמה גזרין ביניהון. ועם כל דא אנא כיריעות שלמה.

בעובדין טבין: (ז"ח)

שחורה אני ונאוה בנות ירושלים. אמר רבי שמעון אמרה כנסת ישראל קמי קב"ה. שחורה אני בגלותא. ונאוה אני בפקודי אורייתא. דאע"ג דישראל

ולפי שהיא כאם על בניה לישראל. לכן אותו תיקון היפה והמפואר מהכל שהוא מצד ההתכללות שלמטה שבעבורו תעלה למעלה. היא תסתירהו אצל המחנות שמבחוץ. כדי שלא יתקנאו ולא יקטרגו על ישראל. ולפיכך אל תראוני שאני שחרחורת. אל תסתכלו באותו התיקון לפי שאני שחרחורת. ולפי שבכל התיקונים שלה אין לה תיקון יפה ומפואר בהתנשאות לעלות לקודש. מלבד אותו התיקון שמצד ההתכללות שלמטה. ע"כ אומרת להם שחורה אני ונאוה:

ועוד שחורה אני ונאוה. שחורה אני מצד שלמטה. ונאוה מצד שלכן אתן בנות ירושלים. הלא תקון שלי תולה בכם שאתם מחנות קדושים. ולפיכך אל תסתכלו באותו התיקון שמצד התחתונים (ק) ובכל היא כאם על בנים. כי הרבה מקטרגים הם העומדים שם. ואם יסתכלו באותו התיקון שמצד ההתכללות שלמטה כמה היא יפה וכמה היא מפוארה לעלות בו למעלה. יבואו לקטרג ולהזכיר חטאי ישראל. ועי"ז יעכבוה מלעלות למעלה להתחבר בבעלה. ולכך כאהלי קדר. מצד התחתונים. כיריעות שלמה. מצד שלכם. ולפיכך אל תראוני שאני שחרחרת. אל תסתכלו בי כלל בדבר אותן התיקונים שלי שהם מצד התחתונים. שהרי בשבילם גער בי השמש. ולא הוא בלבדו אלא בני אמי נחרו בי. אלה אבות העולם כשראו חשכות שלי מצד התחתונים. ואם תשאל היתכן לאמר כך. כן. משני טעמים ראוי כך. אחד מפני דרכי שלום. שלא יקטרגו על ישראל בניה. ואחד למען שלא יעכבו עליה מלעלות להתחבר בבעלה:

ועוד שחורה אני ונאוה. כלה ההיא שהיא בבחינת הלבנה כשהמקטרג גורם להחשיך אור הלבנ"ה. השמ"ש אינו מתקרב אליה (קא) מלבד חוט אחד מחסד העליון שנתמשך עליה. ואותו החוט של חסד מבקיע בקליפה ההיא ומשבר כחה. ונותן להלבנ"ה פאר ויופי. בכן היא אומרת שחורה אני מצד של ערלה. ונאוה מצד אותו חוט של חסד שנמשך עלי:

ועוד שחורה אני ונאוה. שחורה אני מצד חשך העליון כאשר מתגבר. כמ"ש (ישעי' ס) כי הנה החשך יכסה ארץ. ונאוה מצד האור הראשון (קב) כמ"ש (מיכה ז) כי אשב בחשך. מצד של שמאל. ה' אור לי. מצד הימין.

ועוד שחורה אני ונאוה. שחורה אני. לפי שהתגבר הגלות על ישראל. ועם כל זה ונאוה. שלא נתערבו ישראל באומות. שבטי יה נכנסו ושבטי יה יצאו. כאהלי קדר. נשחרתי ביניהם. שגזרו על ישראל כמה גזרות רעות. ועם כל זה אני כיריעות שלמה.

במעשים טובים: (ז"ח)

שחורה אני ונאוה בנות ירושלים. אמר רבי שמעון אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה. שחורה אני בגלות. ונאוה אני במצות התורה. כי אע"פ שישראל

זיו הזהר

(ק) היינו מצד עבודת ישראל בתורה ותפלה ומצות. (קא) פי' שהקטרוג גורם פירוד בין תפארת ומלכות כמו שכתוב וגרגן סעריך אלוף. (קב) היינו אור מדת החסד:

שישראל בגלות אין עוזבים המצות. כאהלי קדר. שהם בני קטורה שפניהם שחורים תמיד. ועם כל זה אני כיריעות שלמה. כעצם השמים לטהר. שכתוב (תלים קד) נוטה שמים כיריעה. אל תראוני שאני שחרחורת. מפני מה אל תראוני שאני שחרחורת. לפי ששזפתני השמש. שלא הביט בי השמ״ש להאיר לי כראוי. ישראל מה הם אומרים. בני אמי נחרי בי. מי הם בני אמי. אלו השרים שליטים הממונים על שאר האומות. ד״א בני אמי ממש. ככתוב (איכה ב) השליך משמים ארץ וגו׳ (קג) וכאשר השליך משמים ארץ שמוני נוטרה את הכרמים. מפני מה. לפי שכרמי שלי לא נטרתי. ולמדנו הסוד שבני אמי ודאי הסכימו עלי. כלומר כאשר נתרחקה ארץ משמים. כמו שביארנו בהכתוב (שמות ב) ותתצב אחותו מרחוק: (ג—נט)

רבי יהודה אמר שחורה אני ונאוה בנות ירושלים. שחורה אני. זו כנסת ישראל שהיא שחורה מן הגלות. ונאוה. שהיא נאה בתורה ובמצות ובמעשים טובים. בנות ירושלים. שבשביל זה זוכים לנחל ירושלים שלמעלה. כאהלי קדר. אע״פ שהיא שחורה בגלות. אבל במעשים היא כיריעות שלמה. של המלך שכל השלום שלו: (ב—יד.)

פתח עלם ההוא ואמר. שחורה אני ונאוה בנות ירושלים וגו׳. אל תראוני שאני שחרחורת וגו׳. ענין זה כבר נתבאר. אבל בשעה שהיא תוך אהבה גדולה אצל אהובה. מתוך שאין יכולה לסבול ממעטת עצמה בקטנות מרובה. עד שאין נראה ממנה אלא כמו נקודה אחת קטנה. זו האות י. ובכן היא נסתרת מכל החילות ומחנות שלה. והיא אומרת שחורה אני. שאין באות זו לבנונית בתוכה כבשאר אותיות. וזהו שחורה אני. שאין לי מקום להכניסכם תחת כנפי. כאהלי קדר. למדנו שזו האות י שאין לה לבנונית בתוכה. כיריעות שלמה. זו ן. ולפיכך אל תראוני שאני שחרחורת. אל תביטו בי כלל. שאני נקודה קטנה. מה עושים האנשים גבורי חיל שלה (קד) שואגים כאריות גבורים. ככתוב (תהלים קד) הכפירים שואגים לטרף. ומתוך הקולות ושאגות חזקים אשר שואגים כאריות האנשים גבורי כח (קה) נשמע קולם אצל אהובה למעלה. ויודע מאת אוהביו שאהובתו היא באהבה אליו כמוהו. עד שאין נראה מן תבניתה ויופיה כלל. ובכן מתוך הקולות ושאגות של אותן גבורי כח שלה. יוצא דודה אהובה מתוך היכלו בכמה מתנות בכמה אוצרות בריחות של בשמים. ונכנס אצלה ומוצא אותה שחורה קטנה בלי תבנית ויופי כלל. מתקרב אליה מחבקה ומנשקה. עד שנתעוררת מעט מעט מתוך ריחות הבושם. ומתוך שמחת אהובה אליה נבנית. ונעשית בתיקוניה בתבניתה ביופיה אות ד׳ כמקדם. ואלה גבורי כח עשו לה שתשוב אליה תבנותה ויופיה. הכח וגבורה שלהם גרמו לזה. וע״ז

כתיב

ד ישראל בגלותא לא שבקי לון. כאהלי קדר. דאינון בני קטורה דאתקדרן אנפייהו תדירא. ועל כל דא כיריעות שלמה. כשהוא חיזו שמיא למדכי. דכתיב (תלים קד) נוטה שמים כיריעה. אל תראוני שאני שחרחורת. מאי טעמא אל תראוני שאני שחרחורת. בגין דשזפתני שמשא. דלא אסתכל בי שמש״א לאנהרא לי כדקא יאות. ישראל מאי אינון אחרין. בני אמי נחרו בי. מאן אינון בני אמי. אלין רברבין תריסין ממנן דעל שאר עמין. ד״א בני אמי ממש. כד״א (איכה ב) השליך משמים ארץ וגו׳ (קג) וכד השליך משמים ארץ שמוני נוטרה את הכרמים. מאי טעמא. בגין דכרמי שלי לא נטרתי. ותמינן בני אמי ודאי אסתכמו עלי. כלומר כד אתעדי ארץ משמים. כמה דאוקימנא דכתיב (שמות ב) ותתצב אחותו מרחוק: (ג—נט:)

רבי יהודה אמר שחורה אני ונאוה בנות ירושלים. שחורה אני. דא כנסת ישראל דאיהי שחורה מן גלותא. ונאוה. דהיא נאה באורייתא ובפקודין ובעובדין דכשרין. בנות ירושלים. דעל דא זכאין לירתא ירושלים דלעילא. כאהלי קדר. אע״ג דהיא קודרא בגלותא. בעובדין היא כיריעות שלמה. דמלכא דשלמא כלא דילה: (ג—יד.)

פתח סטוא יוקא ואמר. שחורה אני ונאוה בנות ירושלים וגו׳. אל תראוני שאני שחרחורת וגו׳. מלין איכון אוקמוה. אבל בשעתא דאיהי גו רחימו סגי לגבי רחימא. מגו דלא יכלא למסבל אזעירת גרמה בזעירו סגי. עד דלא אתחזיאת מינה אלא זעירו דנקודה חדא. את י. וכדין אתכסיאת מכל חילין ומשריין דילה. ואיהי אמרת שחורה אני. דלית בה דא חוורא בגווה כשאר אתוון. ודא שחורה אני. לית לי אתר לאעלא לכון תחות גדפאי. כאהלי קדר. תנינן דא י דלית בה חוורו לגו. כיריעות שלמה. דא ן. ובג״כ אל תראוני שאני שחרחורת. לא תחמון בי כלל. דאנא נקודה זעירא. מאי עבדין גברין תקיפין חיילין דילה (קד) שאגין כאריין תקיפין. כד״א (תהלים קד) הכפירים שואגים לטרף. ומגו קלין ושאגי תקיפין דקא משאגין כאריין גברין תקיפין דחילא (קה) שמע רחימא לעילא. וידע דרחימתיה איהי ברחימו כוותיה מגו רחימו. עד דלא אתחזיאת מדיוקא ושפירו דילה כלל. וכדין מגו קלין ושאגין דאינון גברי חילא דילה. נפיק דודה רחימא מגו היכליה בכמה מתנן בכמה נבזבזן בריחין ובוסמין. ואתי לגבה ואסכם לה שחורה זעירא בלא דיוקא ושפירו כלל. קריב לגבה מחבק לה ומנשיק לה. עד דאתערת זעיר זעיר מגו ריחין ובוסמין. ובחדוה דרחימא דלגבה אתבנית. ואתעבידת בתיקונהא בדיוקנהא בשפירו דילה את ד׳ כמלקדמין. ודא גבורי כח עבדו לה ואסדרו לה לדיוקנהא ושפירו דילה. תוקפא וגבורתא דלהון גרמו דא. וע״ד

כתיב

(קג) פי׳ כי שמים היינו תפארת. ונקרא בן אמי. כלומר בן הבינה. וארץ זו השכינה הקדושה: (קד) אלו צדיקי הדור: (קה) שואגים בתפלה בהתלהבות:

כתיב (תלים קג) גבורי כח עושי דברו. עושי דברו ודאי. דמתקנין ליה לאתוא דב"ר ומסדרין ליה לדיוקנא קדמאה (קו) וכיון דאתתקנת ואתעבידת בדיוקניה ספירא כמלקדמין. כדין איכון וכל שאר חילין קיימין לשמוע מאי דאיהי אמרת. ואיהי קיימא כמלכא גו חילין דילה. ודא איהו עושי דברו ודאי: כגוונא דא לתתא בזמנא דחייבין בדרא. איהי אתכסיא ואזעירת גרמה (קו) עד דלא אתחזיאת מכל דיוקניה בר נקודה חדא. וכד אתתקן גבורי כח חכמי קשוט. כביכול עושים לאותו דב"ר. ואנהירת זעיר זעיר. ואתעבידת בדיוקניה בספירו דילה את ה כמלקדמין: (ג—קצא)

אל תראוני שאני שחרחרת ששזפתני השמש. אמר רבי שמעון כד מסרוניתא אתלבשת בדינא למיזן עלמא. כדין אמרת לבנתא דקרובין לה גו ביתה. אל תראוני שאני שחרחרת. דהא ודאי אי תשתדלון באורייתא דיסבית לכון לא תדחלון. ואי לא תשתדלון באורייתא תגרמון לי דבני אמי נחרו בי. שמוני נוטרה את הכרמים. למנטר לאומי עלמא בגיניכון דתתבדרין תמן. ליתקא ולמיהב לאוכלסין דלהון מסריין דעוכמ"ז. כרמי שלי לא נטרתי. אלין אוכלסין קדושין דילי. דלא יכילנא למיזן לון כדקא חזי בחדוה סגי: (ז"ח)

רבי יהודה אמר אל תראוני שאני שחרחרת. שאי קרא אתמר. אבל בשעתא דסיסר"א אתכסיא בגלותא היא אומרת אל תראוני. לאו דאיהי פקדת דלא למחמי לה. אלא בגין דאיהי חמאת תיאובתא דישראל לגבה למחמי נהוראה. היא אמרת אל תראוני. לא תיכלון למחמי לי. אל תראוני ודאי. מאי טעמא. בגין שאני שחרחרת. בגין דאנא בקדרותא. מסו שחרחרת. שחורה מבעיא ליה. אלא תרין קדרותי. חד ששזפתני השמש. דאסתלק מני שמש"א לאנהרא לי ולאסתכלא בי. וחד דבני אמי נחרו בי. ששזפתני. שזפתני מבעי ליה. אלא רמז הוא דקא רמיז בש"ש. דכד נהרא שמש"א בשש נהורין נהיר (קח) וכד אסתלק כל איכון היה נהורין אסתלקו. בני אמי. אלין איכון דאתיין מסטרא דדינא קשיא (קט) נחרו בי. כד"א נחר גרוני. הס"ד (איכה ה) על לוארנו נרדפנו. דכד הוו עיילין ישראל בגלותא הוו אזלו ידייהו מהדקן מאחורא. וריחיין על לוארייהון. ולא יכלו לאפתחא פומא. שמוני נוטרה את הכרמים. למסך בגלותא לנטרא לשאר עמין בגיניהון דישראל. כרמי שלי לא נטרתי. דהא לא יכילנא לנטרא להון כד בקדמיתא. בקדמיתא נטרנא כרמי שלי ומניה אתנטרו שאר כרמין. השתא נטירנא שאר כרמין בגין כרמי שלי. דלהי נטיר ביניהא: (ג—מה.)

בני אמי נחרו בי שמוני נוטרה את הכרמים וגו'. אמר

כתיב (תלים קג) גבורי כח עושי דברו. עושי דברו ודאי. שמתקנים לו לאותו דב"ר ומחזירים אותו לתבניתו הראשונה (קו) וכיון שנתתקנה ונעשית בתבנותה יפה כמקדם. אז הם וכל שאר החילות עומדים לשמוע מה שהיא אומרת. והיא עומדת כמלך בין החילות שלו. וזהו עושי דברו ודאי: כדמיון הזה למטה בזמן שיש רשעים בדור. היא נתכסית וממעטת עצמה (קו) עד שאין נראה מכל תבניתה מלבד נקודה אחת. וכאשר באים גבורי כח וצדיקי אמת. כביכול עושים לאותו דב"ר. ונוארה מעט מעט. ונתתקנית בתבניתה ביופי שלה לאות ה כמקדם: (ג—קצא.)

אל תראוני שאני שחרחרת ששזפתני השמש. אמר רבי שמעון כאשר המטרונה מתלבשת בדין לכלכל את העולם. בכן אומרת לבניה הקרובים לה תוך ביתה. אל תראוני שאני שחרחרת. שהרי בודאי אם תהיו עמלים בתורה שנתתי לכם אל תפחדו. ואם לא תהיו עמלים בתורה תגרמו לי שבני אמי נחרו בי. שמוני נוטרה את הכרמים. לנטור לאומות העולם בעבורכם שאתם נפזרים ביניהם. להניק ולהשפיע להמונים שלהם מחנות של עכומ"ז. כרמי שלי לא נטרתי. אלה המונים הקדושים שלי. שאין ביכולתי לכלכלם כראוי בשמחה גדולה: (ז"ח)

רבי יהודה אמר אל תראוני שאני שחרחרת. מקרא זה נתבאר. אבל בזמן שהלבנ"ה נתכסית בגלות היא אומרת אל תראוני. לא שהיא מפקדת לבלתי לראותה. אלא לפי שהיא רואה תשוקת ישראל אליה להסתכל באורה. היא אומרת אל תראוני. אל תוכלו להסתכל בי. אל תראוני בודאי. מה הטעם. לפי שאני שחרחרת. לפי שאני בחשכות. מהו שחרחרת. שחורה היה צריך לומר. אלא חשכות כפולה. אחד ששזפתני השמש. שנתרחק ממני השמ"ש מלהאיר לי ומהסתכל בי. ועוד שבני אמי נחרו בי. ששזפתני. שזפתני היה צריך לומר. אלא רמז הוא שמרמז בש"ש. שכאשר השמ"ש מאיר בששה מאורות מאיר (קח) וכאשר נעתק אורו כל אותן ששה מאורות נעתק אורם. בני אמי. אלו הם הבאים מצד הדין הקשה (קט) נחרו בי. כמש"כ נחר גרוני. זש"כ (איכה ה) על צוארנו נרדפנו. שכאשר הלכו ישראל בגלות היו הולכים בידים אסירות לאחור. וריחיים על צואריהם. ולא יכלו לכתוח פיהם. שמוני נוטרה את הכרמים. ללכת בגלות לנטור לשאר אומות בעבור ישראל. כרמי שלי לא נטרתי. שהרי אין ביכולתי לנטור להם כמו מקדם. כי מקדם נטרתי כרמי שלי וממנו נשתמרו שאר כרמים. ועתה אני נוטר שאר כרמים לבעבור כרמי שלי. שיהיה נשמר ביניהם: (ג—מה.)

בני אמי נחרו בי שמוני נוטרה את הכרמים וגו'. אמר

זיו הזהר

(קו) המלכות נקראת דבר. יען כי בה כח הדבור. מלכות פה: (קו) כמו בראש השנה: (קח) כי השמש היינו התפארת הוא מרכז שש הספירות מן חסד עד מלכות ובאורו יראו אור: (קט) מדת המלכות קוראת למדת הגבורה אמי. כיון שהיא יסודה מדת הדין והגבורה:

אמר רבי שמעון בני אמי. כמו שכתוב (איכה ב) השליך משמים ארץ. שכאשר חפץ הקב"ה להחריב ביתו שלמטה ולהגלות לישראל בין העמים. העביר הקב"ה מלפניו לההיא אר"ץ ונתרחקה ממנו. ככתוב (שמות ב) ותתצב אחותו מרחוק. וכאשר ארץ ההיא נתרחקה מן השמי"ם שלמ"לה. זאת הארץ שלמטה חרבה וישראל נפזרו בין העמים. אמרה כנסת ישראל מי גרם לי זאת ומי עשה לי כך. בני אמי שנחרו בי ונתרחקו ממני. בני אמי ודאי: (א—ריט.)

שמוני נוטרה את הכרמים וגו'. כאשר ישראל אין עושים חסד עם אנשים. ושאר אומות עושים חסד בעולם. אז אותן הברכות הנשפעות מלמעלה מצד הימין יונקים אותן שאר עמים. זש"כ שמוני נוטרה את הכרמים. אלו שאר האומות. כרמי שלי לא נטרתי. אלה הם ישראל. לפי ששאר האומות נמשך להם השפע. בשביל אותן החסדים שעושים עם האנשים. וישראל מרחיקים השפע מהם. מפני שאין רודפים לעשות הסדים כשאר עמים: (ב—ריט)

הגידה לי שאהבה נפשי איכה תרעה איכה תרביץ בצהרים. אמר רבי שמעון הרי העירותי שבכל מקום שנאמר הגד הגיד ויגד. כלם עניני אגדה הם ויש לעיין בהם. וכאן כתיב הגידה לי. סוד של חכמה הוא. כאשר ברא הקב"ה את העולם ואמר יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד. מתחת השמים בודאי. ונאמר ויקרא אלהים ליבשה ארץ. אז כל חדוה וכל שמחה וכל התיקונים נתתקנו. וכיון שכל התיקונים נתתקנו להמטרונה. בכן צלתה אל העולם שהוא בחינת זכר ואמרה. הגידה לי שאהבה נפשי איכה תרעה איכה תרביץ בצהרים. איכה איכה שני פעמים. רמז על שני החרבנות. בית ראשון ובית שני. ולפיכך איכה תרעה בחורבן הראשון. ואיכה תרביץ בחורבן השני. שהרי השמחה שלנו היא טוב ויפה. ומתוך שמחה זו יש לי לבקש על שני המקדשים. אחד מקדש העליון. ואחד מקדש התחתון. שלמה אהיה כעוטיה. אלמלא אותן שני פעמים שאני עתידה לקרות איכה. שלמה אהיה. בשלום אהיה בלי גלות כלל. בשלום על בני למטה. כעוטיה. כמו שכתוב (שמואל א' כח) והוא עוטה מציל. אהיה נעטפת במעטפה של קדושה העליונה. שהוא השם הקדוש יה"ו. שלמה אהיה. בשלום אהיה בכל שלמות שלמעלה. כעוטי"ה. כעוטה יה"ו. להיות בכל שלמות העליונה על עדרי חבירך. אלו מדרגות הקדושות שכלן כדמיון שלמעלה: ובכן הוא משיב לה ומתחיל מן דבור האחרון של השבח וזה ואומר. אם לא תדעי לך היפה בנשים. אם את אינך יודעת השני איכה איכה למה הם. צאי לך. צאי וראי בעקבי הצאן בשביל מה יהיו חורבן בית ראשון ובית שני. צאי לך בעקבי הצאן ורעי את גדיותיך. ותדעי בשביל מה החרבנות של משכנות הרועים. שהרי עתידים לבטל התורה בבית ראשון ובבית שני: (ז"ח)

עוד פתח רבי שמעון ואמר. כתוב (דברים ד) וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד. זכאים הם

אמר רבי שמעון בני אמי. כמו שכתוב (איכה ב) השליך משמים ארץ. דכד בעא קב"ה למחרבא ביתיה דלתתא ולאגלאה לישראל ביני עממיא. אעבר קב"ה מקמיה לסטיא אר"ץ ואתרחקא מניה. כדכתיב (שמות ב) ותתצב אחותו מרחוק. וכד סטיא ארץ אתרחקא מסמי"ם דלעילא. סלי ארץ דלתתא חרבא וישראל אתפזרו ביני עממיא. אמרה כנסת ישראל מאן גרים לי סלי ומאן עביד לי סלי. בני אמי דנחרו בי ואתרחקו מני. בני אמי ודאי: (ח—ריט.)

שמוני נוטרה את הכרמים וגו'. כד ישראל לא עבדין חסד עם בני נשא. ושאר עמין עבדין חסד בעלמא. כדין איכון ברכאן דנחתין מלעילא מסטר ימינא יהבי לון שאר עמין. הה"ד שמוני נוטרה את הכרמים. אלין שאר עמין. כרמי שלי לא נטרתי. אלין ישראל. בגין דשאר עמין משכין לסו בגווייסו. בגין איכון חסדים דעבדין עם בני נשא. וישראל מרחקין לסו מגווייסו. בגין דלא משתדלין באיכון חסדים כשאר עמין: (ב—רסו.)

הגידה לי שאהבה נפשי איכה תרעה איכה תרביץ בצהרים. אמר רבי שמעון הא אתערנא בכל אתר דכתיב הגד הגיד ויגד. כלהו מלי דאגדה איכון ואית לאסתכלא בהו. והכא כתיב הגידה לי. רזא דחכמתא איהו כד ברא קב"ה עלמא ואמר יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד. מתחת השמים ודאי. וכתיב ויקרא אלהים ליבשה ארץ. כדין כל חדוה וכל חידו וכל תיקונא אתתקן. וכיון דכל תיקונא אתתקנו למטרוניתא. בדין צלקא לגבי דכורא ואיהי אמרת. הגידה לי שאהבה נפשי איכה תרעה איכה תרביץ בצהרים. איכה איכה תרי זמנין. רמז על תרין חרבנין. בית ראשון ובית שני. ובגין כך איכה תרעה בחורבן קדמאה. ואיכה תרביץ בחורבן תניינא. דהא חדוה דילן בב ויאות. ובגו חדוה דא אית לי לבעיא על תרין מקדשין. חד מקדשא עלאה. וחד מקדשא תתאה. שלמה אהיה כעוטיה. אי לאו הני תרי זמני דאתא זמינא למקרי איכה. שלמה אהיה. בשלם אהא בלא גלותא כלל. בשלם על בני לתתא. כעוטיה. כמה דאת אמר (שמואל א' כח) והוא עוטה מעיל. אהא אתעטפא בעיטופא דקודשא עלאה. דאיהו שמא קדישא יה"ו. שלמה אהיה. בשלם אהא בכל שלימו דלעילא. כעוטי"ה. כעוטה יה"ו. למהוי בכל שלימו עלאה על עדרי חבירך. אלין דרגין קדישין דכלהו כגוונא דלעילא: כדין איהו אתיב לגבה ואמרי מן מלה בתראה דהאי שבחא ואמר. אם לא תדעי לך היפה בנשים. אם את לא ידעת תרין איכה איכה למאי ניכהו. לאי לך. פוקי ואתי בעקבי הצאן על מאי יהא חורבן בית ראשון ובית שני. לאי לך בעקבי הצאן ורעי את גדיותיך. ותבדע על מאי חורבנין דמשכנות הרועים. דהא זמינין לבטלא אורייתא בבית ראשון ובבית שני: (ז"ח)

תנו פתח רבי שמעון ואמר. כתיב (דברים ד) וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד. זכאין

אינון דמשתדלין באורייתא למנדע בחכמתא דמאריהון. ואינון ידעין ומסתכלין ברזין עלאין. **חכמתא** דאלמריך לי׳ לבר כם למנדע סגיאין אינון: חד. למנדע ליה לגופיה ולאשתמודע מאן איהו. איך אתברי. ומאן אתי. ולאן יסך. ותיקונא דגופא איאך אתתקן. וסאיך איהו זמין למיעל בדינא קמי מלכא דכלא: וחד. למנדע ולאסתכלא ברזין דנשמתין. מאי איהי האי נפשא דבגופיה. מאן אתיא. ועל מאי אתיא בהאי גופא דנפש סרוחה. דהיוס כאן ולמחר בקבר: וחד. לאסתכלא בהאי עלמא. למנדע עלמא דאיהו ביה על מאי אתתקן. ולבתר ברזין עלאין דעלמא דלעילא לאשתמודע למאריה. למנדע ולאסתכלא ברזין דמאריה. וכל דא יכיל ב״נ לאסתכלא מגו רזין דאורייתא. תא חזי כל מאן דאזיל להסוא עלמא בלא ידיעא דחכמתא. אפילו אית ביה עובדין טבין סגיאין מפקין ליה מכל תרעי דהסוא עלמא. ועל דא כתיב הגידה לי שאהבה נפשי. אנת רחימא דנפשאי הגידה לי ברזא דחכמתא עלאה. איכה תרעה. איך אנת רעי ואנהיגת בלהריה. בהסוא עלמא עלאה. אוליף לי רזין דחכמתא דלא ידענא ולא אוליפנא עד כען. בגין דלא אהא בכיסופא כעוטיה על עדרי חבריך. בגין אינון דרגין עלאין דאנא עאל ביניהו. דהא עד כען לא אסתכלנא בהו: תא חזי מאי כתיב אם לא תדעי לך היפה בנשים. אי אנת אתיא בלא ידיעה ולא אסתכלת בחכמתא עד דלא תיעול לסהוא עלמא. ולא ידעת ברזין דעלמא עלאה. לאי לך. ליה אנת כדאי למיעל הכא בלא ידיעה. ברם כד אנת בעלמא דלתתא לאי לך בעקבי הצאן. מאן אינון עקבי הצאן. אלין אינון זכאין דבני נשא דשין לון בעקב. וידעין רזין עלאין דמאריהון. ובהו תנדע לאסתכלא ולמנדע. ורעי את גדיותיך. אלין אינון תינוקות של בית רבן. ינוקי דאינון בני מדרשא ואולפין אורייתא. על משכנות הרועים. על אינון בתי כנסיות ובתי מדרשות דתמן אולפין אורייתא. ואע״ג דאינון לא ידעין. אנת תנדע מגו מלין דחכמתא דקאמרי: (ז״ח)

תו פתח רבי שמעון ואמר. כתיב ויברא אלהים את שני המאורות הגדולים וגו׳. בקדמיתא תרין נהורין הוו שקולין דא לקבל דא כמה דאוקמוה חבריא. אמרה הלבנה קמי קב״ה. הגידה לי שאהבה נפשי איכה תרעה. איכדין אפשר לך לאנהגא עלמא בתרין כתרין כחדא. איכה תרביץ בצהרים. דהא כדין סיהרא לית היא כדאי לאנהרא. ואי אפשר לך לאנהגא בתרין כתרין כחדא בשמשא ובסיהרא. דהא סיהרא מאי נהורא איית לה בלהריה. בג״כ אי אפשר לך לאשתמשא בתרין כתרין כחדא. שלמה אהיה כעוטיה. איכדין אהא אנא מתעטפא בלהריה. כד נהירו ותוקפא דשמשא למהוי אזיל ואתקיף. הא אנא מתעטפא בכיסופא קמיה ולא איכול לשמשא קמך. ואנת איך תיכול לאנהגא ולאשתמשא בתרין כתרין כחדא. אמר לה קב״ה. הא ידענא ביך. זילי ואזעירי גרמך. אם לא תדעי לך היפה בנשים. דאמרת אי אפשר לי לאנהגא עלמא בתרין כתרין כחדא. זילי

הם העמלים בתורה להבין בהחכמה של רבונם. והם היודעים ומסתכלים בסודות העליונים. **הדחכמות** שנצרך לו לאדם לדעת מרובות הן: אחת. להבין את גופו ולהכיר מי הוא. איך נברא. ומאין בא. ואנה ילך. ותיקון הגוף איך נתתקן. ואיך הוא עתיד לעמוד בדין לפני ממהה״ב: ואחת. להבין ולהסתכל בסוד הנשמות. מה היא הנפש הזאת שבגופו. מאין באה. ובשביל מה באה בגוף הזה של טפה סרוחה. שהיום כאן ולמחר בקבר: ואחת. להסתכל בעולם הזה. להבין בשביל מה נתתקן זה העולם שהאדם עומד בו. ואח״כ לעיין בסודות עליונים של עולם העליון להכיר את רבונו. להבין ולהסתכל בסודות רבונו. וכל זה יכול האדם להבין מתוך סודות התורה. בוא וראה כל מי שהולך לעולם ההוא בלי ידיעת החכמה. אפילו אם יש בו מעשים טובים הרבה מוציאים אותו מכל שערי עולם ההוא. ועל זה כתוב הגידה לי שאהבה נפשי. אתה אהוב נפשי הגידה לי בסוד החכמה העליונה. איכה תרעה. איך אתה רועה ומנהיג בצהרים. בעולם העליון ההוא. למדני סודות החכמה שאינני יודע ולא למדתי עד עתה. למען לא אהיה בבושה כעוטיה על עדרי חבריך. לפני אותן מדרגות העליונות שאני עתיד לכנוס ביניהן. שהרי עד עתה עוד לא עייניתי בהם: בוא וראה מה כתוב אם לא תדעי לך היפה בנשים. אם את תבוא בלי ידיעה ולא הבנת בחכמה טרם שתבוא לעולם ההוא. ולא ידעת בסודות של עולם העליון. צאי לך. אין את כדאי לכנוס לכאן בלי ידיעה. אכן כאשר את עדיין בעולם שלמטה צאי לך בעקבי הצאן. מי הם עקבי הצאן. אלה הם הצדיקים אשר האנשים דשים אותם בעקב. שהם יודעים סודות העליונים של רבונם. ועל ידם תבין להשכיל ולדעת. ורעי את גדיותיך. אלה הם תינוקות של בית רבם. נערים שהם בבתי מדרשים ולומדים בתורה. על משכנות הרועים. על אותן בתי כנסיות ובתי מדרשות אשר שם לומדים בתורה. ואע״פ שהם אין מבינים עוד. אבל אתה תבין מתוך דברי חכמה שהם אומרים: (ז״ח)

עוד פתח רבי שמעון ואמר. כתוב ויברא אלהים את שני המאורות הגדולים וגו׳. בתחלה שני המאורות היו שקולים זה לעומת זה כמו שביארו החברים. אמרה הלבנה לפני הקב״ה. הגידה לי שאהבה נפשי איכה תרעה. איך איפה אפשר לך להנהיג את העולם בשני כתרים כאחד. איכה תרביץ בצהרים. שהרי אז אין ביכולת הלבנה להאיר. ואי אפשר לך להנהיג בשני כתרים יחדו בשמש ובלבנה. שהרי הלבנה איזה אור יש לה בצהרים. לפיכך אי אפשר לך להשתמש בשני כתרים יחדו. שלמה אהיה כעוטיה. איך איפה אני אהיה מעוטפת בצהרים. כאשר אור הגדול של השמש יהיה הולך וחזק. הרי אז אני אהיה מעוטפת בבושה לפניו ולא אוכל לשמש לפניך. ולכך איך אתה תוכל להנהיג ולהשתמש בשני כתרים יחדו. אמר לה הקב״ה. הן שמעתי לדבריך. לכי ומעטי עצמך. אם לא תדעי לך היפה בנשים. שאמות אי אפשר לי להנהיג העולם בשני כתרים יחדו. לכי

ומעטי עצמך ותהי ראש לשועלים. צאי לך בעקבי הצאן. צאי ותהי למלך על כל התחתונים. ותנהג לכל אחד ואחד כראוי לו. והיי שולטת בלילה בודאי. צאי ומעטי עצמך וכך ראוי לך: (ז"ח)

הגידה לי שאהבה נפשי וגו'. על פיו של אליהו נחרץ. כאשר המטרונה ההיא עולה למעלה ומתרחקת מן חילותיה ומחנותיה בסוד האות ו'. היא אומרת הגידה לי שאהבה נפשי (קי) אתה אהוב נפשי איכה תרעה. כיון שאני נקודה אחת בלי התפשטות כלל. שהלא אני נכללת בפני עצמי ואין ביכולתי לקחת וליתן. לפי שאני יושבת קמוטה בפני עצמי בנקודה אחת. זו האות ו' הקטנה מכל האותיות. שלמה אהיה כעוטיה. נכללת בפני עצמי שאין לי התפשטות בכל הצדדים כלל. לפי שהאות ו' סתומה מכל הצדדים יותר מכל שאר האותיות. וכאשר המלך יחפץ לכנוס בתוכה (קיא) כמש"כ (קהלת ט) ובא אליה מלך גדול. אומר לה. אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך. התפשטי עצמך בכל הצדדים. ותקבל עדנים ותענוגות באותה ההתפשטות. ומה היא התפשטות ההיא. בעקבי הצאן. שתיעשה כאותה הסוכה האחת השומרת עדרי הצאן. וזו היא האות ד'. ובשביל זה לא נכתב צאי אלא צאי לך. כמש"כ (ישעי' נד) הרחיבי מקום אהלך ויריעות משכנותיך יטו. שהרי בתחלה לא היתה אלא נקודה אחת שחורה סתומה בתוכה. ועתה שבעלה התחבר עמה הוא אומר לה צאי לך. הרחיבי מקום אהלך. התפשטי עצמך. ובכן ורעי את גדיותיך. תוכלי לקבל עדנים ותענוגות. שהרי בשעה שהיא נקודה אחת ועולה למעלה. ומלך עליון ההוא יורד אליה להתחבר בה. הוא דופק בנקודה הזאת ומתפשטת בכל הצדדים. ונעשית נקודה הזאת לאות ד'. ונשתלמת מכל הצדדים ומקבלת עדנים ותענוגות. בכן אומר לה ורעי את גדיותיך. קחי הארות ומזונות ולכי ותחלק לכל אותן החילות והמחנות שלך קטנים וגדולים ותני למו. על משכנות הרועים. אלה הם הרועים מנהיגי העולם (קיב) לתת להם ממשלה וגבורה לכל אחד ואחד כראוי לו. וכל זה נעשה בהתפשטות נקודה הזאת. שהיתה סתומה מקודם לזה: (ז"ח)

תו פתח ואמר. הגידה לי שאהבה נפשי וגו'. באלו דברי אהבה מושכת אליה המטרונה להקב"ה ואומרת אליו. הגידה לי שאהבה נפשי. אתה שכל אהבת נפשי בך. אם לא תתחבר עמי איכה תרעה את העולם. איך תקבל השפע מעומק העליון לך ולאחרים. שהרי הברכות שלמעלה אינן שריות אלא במקום של זכר ונקבה. שלמה אהיה כעוטיה. איך איפה אהיה בבושה כשיבקשו ממני מזון בני האבות שהם עדרי חבריך. עדר ה' ממש. הם עדרים הקדושים הסמוכים על שלחני. והקב"ה מה משיבה. אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן ורעי את גדיותיך. אמר לה הקב"ה. הרי לך עצה טובה. צאי לך בעקבי הצאן

ומזעירי גרמך ותהוי ריסא לשועלים. לאי לך בעקבי סלאן. פוקי והוי מלכא דכלהו תתאי. ואנסיני לכל חד וחד כדקא חזי ליה. והוי שלטא בלילא ולאי. פוקי ומזעירי גרמך וסכי אתחזי לך: (ז"ח)

הגידה לי שאהבה נפשי וגו'. על פומא דאליהו אתגזר. כיון דאיהי סלקת לעילא ואשתמיטת מגו חילהא ואוכלוסהא ברזא דאת ו'. איהי אמרת הגידה לי שאהבה נפשי (קי) אנת רחימא דנפשאי איכה תרעה. סומיל ואנא נקידא חדא בלא פשיטו כלל. דהא אנא כלילא בגרמאי ולא יכילנא למנקס ולמיהב. בגין דאנא יתבא קמוסא בגרמאי בנקודא חדא. איהי את ו' זעירא מכלהו. שלמה אהיה כעוטיה. כלילא בגוואי דלית לי פשיטו בכל סטרין כלל. בגין דאיהי סתימא מכל סטרין יתיר מכל שאר אתוון. וכד איהו בעי לאעלא בגוה (קיא) כד"א (קהלת ט) ובא אליה מלך גדול. אמר לה. אם לא תדעי לך היפה בנשים לאי לך. אשתיצי גרמך בכל סטרין. ונקיטי עדוין וכיסופין בההוא פשיטו. ומאי איהי הסיא פשיטו. בעקבי הצאן. דאתעבידי כחד סכה דאיהון נטורי עדרי עגלא. ודא איהי את ד'. ובגין דא לא כתיב לאי אלא לאי לך. כד"א (ישעי' נד) הרחיבי מקום אהלך ויריעות משכנותיך יטו. דהא בקדמיתא לא הוות אלא נקודא חדא שחורה סתימא בגווה. כשתא דבעלה אתחבר בה איהו אמר לה לאי לך. הרחיבי מקום אהלך. אפשיטי גרמיך. וכדין ורעי את גדיותיך. תוכלי למנקס עדוין וכוסיפין. דהא בשעתא דאיהי נקודא חדא וסלקא לעילא. וההוא מלכא עלאה נחית לגבה למיעל בה. בשע בהאי נקודא ואתפשטת בכל סטרין. ואתעבידת האי נקודא את ד'. ואשתלימת מכל סטרין ונקטא עדוין וכיסופין. כדין אמר לה ורעי את גדיותיך. אולי נהורין ומזונין וזולי ופלגי לכל אינון חיילין ואוכלסין דילך זעירין ורברבין וסב לון. על משכנות הרועים. אלין אינון רועים מנהיגי עלמא (קיב) למיהב לון שולטני ותוקפא לכל חד וחד כדקא חזי ליה. וכל דא באתפשטו דהאי נקודא. דהוות סתימא מן קדמת דנא: (ז"ח)

תו פתח ואמר. הגידה לי שאהבה נפשי וגו'. במלין אלין דרחימו משכת ליה מטרוניתא לקב"ה ואמרת ליה. הגידה לי שאהבה נפשי. אנת דכל רחימו דנפשאי ביך אי לא תתחבר בי איכה תרעה עלמא. איך תזין נפשך מעמיקא עלאה לך ולאחריני. דהא ברכאן דלעילא לא שריין אלא באתרא דדכר ונוקבא. שלמה אהיה כעוטיה. איכדין אהא בכסופא כד יבעון מני מזונא בני אבהן דאיהון עדרי חבריך. עדר ה' ממש. איהון עדרין קדישין דסמכין על פתורי. קב"ה מאי אתיב לה אם לא תדעי לך היפה בנשים לאי לך בעקבי הצאן ורעי את גדיותיך. אמר לה קב"ה. הא עיטא עלאה לכי. לאי לך בעקבי סלאן

זיו הזהר

(ק) כך אותיות המלכות להתפארת: (קיא) זה התפארת כשרוצה להזדווג עם הנ"כות: (קיב) אלו צדיקי הדור:

שלמן. אלין זכאין שלימין דתתעטרי בהו קדמי. ורעי את גדיותיך וגו׳. איכון דאתאסכין אבתרך. ואיכון חייבי דרא יתמסכנין בחובייהו. אלקי יתהון ברלועא ולא יוספין למחסי. ותערי בגייך דאזלין אבתרך דלא יותמשך לוף עליהון דינא דקשוט: (ז״ח)

הגידה לי שאהבה נפשי וגו׳. אמר רבי אבא בוא וראה מקראות האלו כנסת ישראל אמרתן למלך הקדוש. הגידה לי שאהבה נפשי. ככתוב את שאהבה נפשי ראיתם. ועל המלך הקדוש זאת נאמר. אתה שאהבה נפשי איכה תרעה. בספרו של רב המנונא סבא נמצא. כל זמן שכנסת ישראל נמצאת עם הקב״ה. כביכול הקב״ה בשלימות. והוא רועה ברצון לו לעצמו מאותה יניקת החלב של האם העליונה. ומאותה היניקה שהוא יונק הוא משקה לכל שאר האחרים ומניקם. ולמדנו שא״ר שמעון כל זמן שכנסת ישראל נמצאת עם הקב״ה. אז הקב״ה בשלמות ובשמחה. הברכות בו שריות ויוצאות ממנו לכל שאר האחרים. וכל זמן שכנסת ישראל אינה נמצאת עם הקב״ה. כביכול הברכות נמנעות ממנו ומכל שאר האחרים. וסוד הדבר בכל מקום שלא נמצא זכר ונקבה אין הברכות שריות עליו. ועל זה הקב״ה גועה ובוכה. כמש״כ (ירמי׳ כה) שאג ישאג על נוהו. ומה אומר. אוי שהחרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי וכו׳. ובשעה שכנסת ישראל יצאה בגלות אמרה לפניו. הגידה לי שאהבה נפשי. אתה אהוב נפשי. אתה שכל אהבת נפשי בך. איכה תרעה. איך תכלכל עצמך מעומק הנחל שאינו פוסק (קיג) איך תפרנס עצמך מהארת עדן העליון (קיד) איכה תרביץ בצהרים. איך תפרנס לכל אותן אחרים הנשפעים ממך תמיד. ואני הייתי ניזונת ממך בכל יום ויונקת. והריקותי שפע לכל אותן התחתונים. וישראל נתפרנסו ממני. ועתה שלמה אהיה כעוטיה. איך אהיה מעוטפת בלי ברכות כאשר יצטרכו לאותן הברכות ולא תהיינה בידי. על עדרי חבריך. איך אשכנה עליהם ולא אהיה מפרנס ומכלכל להם. עדרי חבריך. אלה הם ישראל שהם בני האבות. שהם המרכבה הקדושה למעלה. אמר לה הקב״ה. עזבי את מלדאג במה שנוגע לי. שהרי מה שנוגע לי הוא דבר נעלם מלהבין. אבל אם לא תדעי לך. במה שנוגע לעצמך הרי לך עצה. היפה בנשים. ככתוב הנך יפה רעיתי. צאי לך בעקבי הצאן. אלה הם הצדיקים שהם נידושים בעקבים. ובעבורם אתן לך כח להתקיים. ורעי את גדיותיך על משכנות הרועים. אלה הם תינוקות של בית רבם. שהעולם נתקיים בזכותם ונותנים כח לכנסת ישראל בגלות. משכנות הרועים. אלו בתי הרבנים ומקומות בתי המדרשים שהתורה נמצאת בהם תמיד: (ג—יז)

עוד א״ר אבא. הגידה לי שאהבה נפשי. בוא וראה כנסת ישראל היא אמרה בתחלה שחורה אני ונאוה. הקטינה עצמה לפני מלך העליון. ובכן שאלה ממנו

הצאן. אלו צדיקים תמימים שתתעטרי בהם לפני. ורעי את גדיותיך וגו׳. אותן הנמשכים אחריך. ואותן רשעי הדור יתמשכנו בעונותם. תכי אותם ברצועה ואל יוסיפו לחטא. ותשמר לבניך ההולכים אחריך שלא יתמשך גם עליהם דין האמת: (ז״ח)

הגידה לי שאהבה נפשי וגו׳. אמר רבי אבא בוא וראה מקראות האלו כנסת ישראל אמרתן למלך הקדוש. הגידה לי שאהבה נפשי. כד״א את שאהבה נפשי ראיתם. ולמלכא קדישא אתמר. אנת שאהבה נפשי איכה תרעה. בספרא דרב המנונא סבא אחר. כל זמנא דכנסת ישראל אשתכחת ביה בקב״ה. כביכול קב״ה בשלימו. ורעי ברעותא ליה לגרמיה מסטרא יניקו דמלבא דאמא עלאה. ומסטרא יניקו דאיהו יניק אשקי לכל שאר אחרנין ויניק לון. ואוליפנא דא״ר שמעון כל זמנא דכנסת ישראל אשתכחת בקב״ה. קב״ה בשלימו בחדוה. ברכאן ביה שריין ונפקין מניה לכל שאר אחרנין. וכל זמנא דכנסת ישראל לא אשתכחת ביה בקב״ה. כביכול ברכאן אתמנעו מניה ומכל שאר אחרנין. ורזא דמלתא בכל אתר דלא אשתכח דכר ונוקבא ברכאן לא שרן עליו. ועל דא קב״ה געי ובכי. כד״א (ירמיה כה) שאג ישאג על נוהו. ומאי אומר. אוי שהחרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי וכו׳. ובשעתא דכנסת ישראל נפקת בגלותא אמרת קמיה. הגידה לי שאהבה נפשי. אנת רחימא דנפשאי. אנת דכל רחימו דנפשאי בך. איכה תרעה. איך תזון גרמך מעמיקא דנחלא דלא פסקא (קיג) איך תזון גרמך מנהירו דעדן עלאה (קיד) איכה תרביץ בצהריים. איך תזון לכל איכון אחרנין דאתשקיין מינך תדירא. ואנא הויא אתזנא מינך בכל יומא ומתשקיא. ואשקיא לכל איכון תתאי. וישראל אתזנו בי. והשתא שלמה אהיה כעוטיה. איך אהוי מתעטפא בלא ברכאן כד ילמרכון איכון ברכאן ולא ישתכחון בידי. על עדרי חבריך. היאך איכוס עלייהו ולא אהיה רעיא להו וזנא להו. עדרי חבריך. אלין איכון ישראל דאיכון בני אבהן. דאיכון רתיכא קדישא לעילא. אמר לה קב״ה. עבוק אנת דידי. דהא דידי מלה סתירא סוגא לאתידע. אבל אם לא תדעי לך. לגרמך הרי לך עיצה. היפה בנשים. כד״א הנך יפה רעיתי. לאי לך בעקבי הצאן. אלין איכון לדיקיא דאיכון נידשין בין עקבין. ובגיניהון יהיבנא לך חילא לקיימא. ורעי את גדיותיך על משכנות הרועים. אלין איכון תינוקות של בית רבן. דעלמא מתקיימא בגיניהון ויסדין חילא לכנסת ישראל בגלותא. משכנות הרועים. אלין בתי רבנן ואתר בית מדרשא דאשתכח אורייתא בהון תדירא: (ג—יז.)

תו א״ר אבא. הגידה לי שאהבה נפשי. בוא וראה כנסתא דישראל איהי אמרת בקדמיתא שחורה אני ונאוה. אזעירת גרמה לקמי מלכא עלאה. וכדין שאילת מניה

(קיג) זה עולם הבינה: (קיד) זה עולם החכמה:

ממנו ואמרה. הגידה לי שאהבה נפשי איכה תרעה איכה תרביץ בצהרים. שני פעמים איכה איכה למה. אלא שהיא מרמזת על שני חרבנות של שני מקדשים. שכלם קוראים איכה איכה. איכה תרעה בחרבן בית הראשון. איכה תרביץ בחרבן בית השני. ועל זה נרמז שני פעמים איכה איכה. תרעה תרביץ. אין זה כזה. גלות בבל שהוא זמן קטן קורא בו תרעה. ועל גלות אדום שהוא זמן גדול קורא בו תרביץ. ועל כן שני פעמים איכה איכה. ועוד תרעה תרביץ. ירעה הי׳ צריך לומר. וכן ירביץ הי׳ צריך לומר (קטו) שהרי על ישראל אמרה. אלא היא אמרה כך על נפשה. איכה תרעה כלתך לבניה בגלות כשיהיו בין שאר האומות. איכה תרביץ בצהרים. איך תנטף היא עליהם טללים ומים בעת חמימת צהרים. שלמה אהיה כעוטיה. בזמן שישראל צועקים מתוך הצרה והלחץ שלהם. ושאר האומות מחרפים ומגדפים אותם. מתי תצאו מן הגלות. מדוע אין אלהיכם עושה לכם נסים. ואני יושבת כעוטיה ואין ביכולתי לעשות להם נסים וליתן להם נקמות. הוא משיב לה. אם לא תדעי לך היפה בנשים. מקרא זה כך הי׳ צריך לומר. אם לא תדעי היפה בנשים. לך למה. אלא אם לא תדעי לך במה להתחזק בגלות ולהגביר כחך להגן על בניך (קטו) צאי לך. צאי לך להתחזק בעקבי הצאן. אלו תינוקות של בית רבם הלומדים תורה. ורעי את גדיותיך. אלו עתיקי שדים שמסתלקים מן העולם ונמשכים לבית הישיבה העליונה. שהיא על משכנות הרועים. על דוקא. במשכנות הרועים לא כתוב אלא על משכנות הרועים. זו ישיבת **מטטרון**. אשר שם כל הגבורים והנערים של העולם. ומנהיגי התורה של עולם הזה באיסור והיתר ובכל מה שנצרכים בני העולם. שהרי עקבי הצאן הם התינוקות כמו שנתבאר. א״ר אלעזר עקבי הצאן הם תלמידי הישיבות. הבאים לעולם בזמן מאוחר ומוצאים התורה בדרך ישר ושער פתוח. ועל כן הם מחדשים דברים עתיקים בכל יום. והשכינה שורה עליהם ושומעת דבריהם. כמש״כ (מלאכי ג) ויקשב ה׳ וישמע. א״ר אבא כך הוא בודאי והכל ענין אחד: דבר אחר אם לא תדעי לך. לך למה. אלא בכל מקום שישראל בגלות היא עמהם בגלות. ועל זה כתוב לך. ונאמר (ישעי׳ סג) בכל צרתם לו צר. וזה הוא לך (קיז) היפה בנשים. היפה. היא אומרת שהיא שחורה. ככתוב שחורה אני. והוא אומר לה יפה. שמכל מקום את יפה. היפה בנשים. יופיה היא על כל המדרגות. וכתוב יפה את רעיתי: ד״א היפה בנשים. יפה במעשים טובים. שעושה טוב לבניה בסתר בסוד. והקב״ה מטיב מאד עמה בעבור כל מה שהיא עושה לבניה בסתר בסוד. אע״פ שאין מעשיהם כשרים. מכאן שהאב צריך להיות שבע רצון מזה שהאם מרחמת על הבנים. וחבוב עליו מה שהיא מרחמת על בניה בסתר. אע״פ שאין מעשיהם כשרים: (ג—קצז.)

לסוסתי

מניס ואמרת. סגידה לי שאסבה נפשי איכה תרעה איכה תרביץ בצהרים. תרין זמנין איכה איכה אמאי. אלא איסי רמיזא על תרין חורבנין דתרין מקדשין. דקרלן כלהו איכה איכה. איכה תרעה בחרבן בית ראשון. איכה תרביץ בחרבן בית שני. ועל דא תרין זמנין איכה איכה. תרעה תרביץ. לאו דא כדא. גלותא דבבל דאיהו זמן זעיר קאמי ביה תרעה. ועל גלותא דאדום דאיהו זמן סגי קאמי ביה תרביץ. ועל דא תרין זמנין איכה איכה. ותו תרעה תרביץ. ירעה מבעי ליה. ירביץ מבעי ליה אוף הכי (קטו) דהא על ישראל אמרת. אלא איסי אמרת על נפשה. איכה תרעה כלתך לבנהא בגלותא דאיהון בין שאר עמין. איכה תרביץ בצהרים. איך תנטיף עליהון טלין ומיין גו חמימו דצהרים. שלמה אהיה כעוטיה. בשעתא דישראל קראן מגו עקו דאיקו דלהון. ושאר עמין מחרפין ומגדפין לון. אימתי תפקון מן גלותא. אלהכון איך לא עביד לכון נסין. ואנא יתיב כעוטיה ולא יכילנא למעבד לון נסין ולמיסב לון נוקמין. איהו אתיב לנבה. אם לא תדעי לך היפה בנשים. האי קרא הכי מבעי ליה. אם לא תדעי היפה בנשים. לך אמאי. אלא אם לא תדעי לך לאתקפא גרמך בגלותא ולאתקפא חילא לאגנא על בנך (קטו) לאי לך. לאי לך לאתקפא בעקבי הצאן. איהון תינוקות דבי רבן דאולפין תורה. ורעי את גדיותיך. אלין עתיקי שדיה דקא מסתלקי מעלמא ואתמשכן לבי מתיבתא עלאה. דאיסי על משכנות הרועים. על דייקא. במשכנות הרועים לא כתיב אלא על משכנות הרועים. דא מתיבתא **דמטטרון**. דתמן כל תקיפין ויתוקין דעלמא. ומנהיגי אורייתא דהאי עלמא באיסור והיתר ובכל מאי דאלעריכו בני עלמא. דהא עקבי הצאן איהון תינוקות כדאמרן. א״ר אלעזר עקבי הצאן איהון תלמידי בני רב. דקא אתיין לבתר בעלמא ואתכנן אורייתא באחרא מיסר ואורחא פתיחא. ועל דא איהון מחדשין מלין עתיקין בכל יומא. ושכינתא שריא עלייהו ולייתא למליהון. כד״א (מלאכי ג) ויקשב ה׳ וישמע. א״ר אבא הכי הוא ודאי וכלא חד מלה: דבר אחר אם לא תדעי לך. לך למה. אלא בכל אתר דישראל בגלותא איהי עמהון בגלותא. ועל דא כתיב לך. וכתיב (ישעי׳ סג) בכל צרתם לו צר. ודא הוא לך (קיז) היפה בנשים. היפה. איהי אתרת דאיהי אוכמתא. כד״א שחורה אני. ואיהו אמר לנבה יפה. את שפירתא. היפה בנשים. שפירתא איהי על כל דרגין. וכתיב יפה את רעיתי: ד״א היפה בנשים. מבתא בשיבו. דעבידת מיבו לבנהא בממירו בגניזו. וקב״ה סגי מב עליה בכל מה דעבידת לבנהא בשיריו בגניזו. אע״ג דלא מכסרן עובדין. מכאן דאתחזי לאבא כד אמא רחמא על בנין. ותאיב עליה כל מאי דעבדת לבנהא רחמין בממירו. אע״ג דלא מכסרן עובדוי דלהון: (ג—קצז.)

לסוסתי

זיו הזהר

(קטו) פי׳ איך ירעה ואיך ירביץ לישראל: (קטו) דורש לך במשמעות לעצמך. והיינו לחזק כחך: (קיז) פי׳ שצרות ישראל נוגע להשכינה הקדושה כמו שאמרו חז״ל אפילו אם פושעי ישראל בצער השכינה מה אומרת קלני מראשי וכו׳:

לסוסתי ברכבי פרעה דמיתיך רעיתי. אמר רבי שמעון מאי סאי לגבי קרלי דלעילא. ובגין דרחימו וחדוה דתשבחתא דא מאי בעאן סגא רתיכין דפרעה. ומאי קא אתיב לגבה. אלא תא חזי דכד קב"ה מני לה למסרוניתא על כל אינון אוכלסין ומשרייין דלתתא לאסוי ריגא דלהון. מסטא זמנא איסי משבחת תדיר ולא סכיכת. וכל אוכלסין דילה משבחין תדיר ולא סכיכין לעלאין. וכד נפקת ממלריס וכל אוכלסין דלעילא ותתא סוו קיה. וסוסוון דפרעה ורתיכוי סוו כלין אבתרייהו דישראל. כדין איסי סריאת בתושבחתא דרחימו לגבי עילא. וקב"ה לא בעי בתושבחתא בסטא זמנא. כמד"א ולא קרב זה אל זה כל הלילה. איסי אסתיקת מגו תושבחתא דרחימו דסריאת.. וכיון דסבעי כל אינון סוסוון ורתיכין דפרעה בימא. ואתו ישראל כל אינון גבורתן ומיסין דעבד לון קב"ה. סבאו ישראל בארעא תיבבחתא בגיסא וקביל לון קב"ה. דכתיב אז ישיר משה ובנ"י את השירה הזאת לה'.. וכד בנה שלמה בי מקדשא ועלמין כלהו סוו בשיקולא חדא. כדין איסי אתערת רחימו ותושבחתא עלאה. ואזרת מלין ותושבחן ברחימו לגביה. וקב"ה מנו רחימו ותיאובתא דכלה בעי לאדכורי לה סטיא שתיקו דעבד לה למשתק ולא בעי בתושבחתא דילה. פתח ואמר לסוסתי ברכבי פרעה. כד אינון סוסוון ורתיכין דפרעה סוו אתיין ורדפין אבתריהון דישראל. דמיתיך רעיתי. אשתיקת לך בשתקותא. דמיתיך. כד"א וידוס אסרן. שתק בגבעון דוס. והכי אלמריך. דהא בסטא זמנא עד כען בגין ואוכסלין דאתרעא וכל תיקונין דילך לא סוי שלמין כדקא יאות. ואת לא סוית מתעטרא בהו כדקא יאות בתיקוניך. אבל הסתא נאוו לחייך בתורים. כמה יאיין כל תיקונין דילך. וכמה שפירין אינון בתורים. דכבר קבילו אורייתא. תורה שבכתב ותורה שבעל פה ואתעטרת בהו. מאי דלא הוית מקדמת דנא. ובג"כ דמיתיך רעיתי. לא בעינא בתושבחתיך ואתערו דרחימו דילך. בגין דאת הוית ערום וערים ולא הוית מתתקנא בתיקונין. והסתא כמה יאיין תיקונין דילך. ורעותא דילי בך ובמילי תושבחתיך. לואריך בחרוזים. הא אית ליך בי מקדשא בארעא בגוונא דכלהו ליורין עלאין. וכמה לדיקים וחסידים עלאין בגויה. והסתא דאת מתעטרא בתיקוניך ובשלימו דלהון. הא כל מקורין עלאין וכל דרגין שאפין אינון לקבלא לך. ולאתקנא לך בתיקונין עלאין. וע"ד תורי זהב נעשה לך. נעשה ודאי. אעשה לא כתיב אלא נעשה. מריש דנקודא עלאה עד יסודא תתאה נתקן ליך ונעביד ליך מסטרא דוסב (קיח) דתמן אתערו דרחימו. עם נקודות הכסף. מסטרא דימינא. לאחזאה דהא אתערו דלעילא לא אתער ולא אתתקן לגבה אלא כד אתתקנא איסי בקדמיתא בתיקוני דהאי עלמא (קיט) וכיון דתיקונין דהאי עלמא אתתקנו

לסוסתי ברכבי פרעה דמיתיך רעיתי. אמר רבי שמעון מה שייכות לזה אצל הפסוקים שלמעלה. ובסוד האהבה והשמחה של שיר הזה מה ענין לכאן מרכבות פרעה. ומה הוא משיב לה. אלא בוא וראה שכאשר השלים הקב"ה את המטרונה על כל אותן המונים והמחנות שלמטה להיות הראש שלהם. מזמן ההוא והלאה היא משוררת תמיד בלי הרף. וכל המונים שלה משוררים תמיד ולא ידמו לעולם. וכאשר יצאה ממצרים וכל המחנות שלמעלה ושלמטה היו לפניה. וסוסי פרעה עם מרכבותיו היו נוסעים מאחריהם של ישראל. בכן היא התחילה בשיר אהבה לאל עליון. והקב"ה לא רצה בשיריה בזמן ההוא. כמש"כ ולא קרב זה אל זה כל הלילה. אז נשתתקה מלשיר שיר האהבה שהתחילה וכיון שטבעו כל אותן הסוסים ומרכבות פרעה בים. וראו ישראל כל אותן הגבורות והנסים שעשה להם הקב"ה. אז שוררו ישראל בארץ שירה בשבילה וקבלם הקב"ה. שנאמר אז ישיר משה ובנ"י את השירה הזאת לה'.. וכאשר בנה שלמה בית המקדש והיו כל העולמות במשקל אחד. אז עוררה היא אהבה בשיר עליון. ואמרה דברי השיר באהבה אליו. והקב"ה מתוך האהבה והתשוקה של הכלה רצה להזכירה אותה השתיקה שעשה לה לשתוק ולא חפץ אז בשיר שלה. פתח ואמר לסוסתי ברכבי פרעה. כאשר אותן הסוסים והמרכבות של פרעה היו באים ורודפים אחרי ישראל. דמיתיך רעיתי. החרשתיך אז בדמיה. דמיתיך. כמש"כ וידום אהרן. שתק בגבעון דום. וכך נצרך. שהרי בזמן ההוא עד אז בנין ביהמ"ק והמחנות שבארץ וכל התיקונים שלך לא היו בשלמות כראוי. ואת לא היית מתעטרת בהם בתיקוניך כראוי. אבל עתה נאוו לחייך בתורים כמה נאים הם כל התיקונים שלך. וכמה יפים הם בתורים. שכבר קבלו ישראל התורה. תורה שבכתב ותורה שבע"פ ונתעטרת בהם. מה שלא היית כן מקודם לזה. ולפיכך דמיתיך רעיתי. לא חפצתי בשיר שלך ובהתעוררות אהבה שלך. לפי שהיית ערום ועריה ולא היית מתוקנת בתיקונים. ועתה כמה נאים התיקונים שלך. ורצון שלי בך ובדברי שירתך. צואריך בחרוזים. הרי יש לך בית המקדש בארץ בדמיון כל הצורות העליונות. והרבה צדיקים וחסידים גדולים בתוכו. ועכשו שאת מתעטרת בתיקוניך בשלמותם. הרי כל מקורות העליונים וכל המדרגות כוספים הם אליך לקבל אותך. ולתקן אותך בתיקונים עליונים. וע"כ תורי זהב נעשה לך. נעשה בודאי. אעשה לא כתוב אלא נעשה. מראשית נקודה העליונה עד היסוד התחתון נתקן לך ונעשה לך מן הצד בחינת הזהב (קיח) אשר שם התעוררות האהבה. עם נקודות הכסף. היינו מצד בחינת הימין. להראות שהתעוררות העליון אינו נתעורר ולא נתתקן לה אלא כאשר נתתקנה היא תחלה בתיקונים של זה העולם (קיט) וכיון שהתיקונים של זה העולם נתתקנו

(קיח) זהב מורה על גבורה. אש. שמאל. כבתוב שמאלו תחת לראשי. וכסף מורה על חסד. מים. ימין. כבתוב וימינו תחבקני
(קיט) שע"י אתערותא דלתתא נעשה אתערותא דלעילא.

נתתקנו בה כראוי. בכן תיקונים שלמעלה מתתקנים בה וגותנים לה תורי זהב עם נקודות הכסף. תורי. כמש"כ תור אסתר בת אביחיל (קכ) עכשו נכון הדבר שהרי נאוו לחייך בתורים וגו'. ובעבור זה ודאי תורי זהב נעשה לך וגו'. נתקן אותך כראוי (קכא) כל אחד ואחד מאתנו לפי דרכו : (ז"ח)

ועוד לסוסתי ברכבי פרעה דמיתיך רעיתי. כתוב וה' הולך לפניהם יומם בעמוד ענן וגו'. כאשר הוציא הקב"ה את ישראל ממצרים לא היו רוצים ללכת במדבר ארץ חרבה. כי היו רגולים למצרים שהיתה כגן עדן. כמש"כ כגן ה' כארץ מצרים. ועכשו ילכו בארץ ציה בדרך יבשה בלי ישוב. מה עשה הקב"ה. שלח לפניהם שכינה הקדושה שהיתה מהלכת בכל גונים של זוהר. בכל גונים מפליאים. והיו נמהרים אחריה להביט בהשתוקקות. והלכו ולא היו נעכבים.. וכדמיון שהם הלכו במהירות כמו כן עשה פרעה במרכבותיו וסוסים שלו. כדי לרדוף במהירות ולא יתעכבו מרכבותיו וסוסיו בדרך. מה עשה. לקח סוסים נקבות וסוסים זכרים. ויאסר הנקבות מלפנים והזכרים מאחריהן. הזכרים היו רצים אחר הנקבות. והנקבות היו נמהרות מלפני הזכרים. וכלם רדפו במהירות אחרי ישראל. כאשר השיגם ובקש להתגר מלחמה בישראל. נטל הנקבות ואסר אותן לאחור והזכרים מלפנים להשוות מרכבותיו. כך כאן בתחלה כתוב וה' הולך לפניהם יומם. ואח"כ כתוב ויסע מלאך האלהים ההולך לפני מחנה ישראל וילך מאחריהם. ויסע. בשביל שישראל יהיו נשמרים. וכל אותן החצים ואבני בליסטראות והכדורים של מרכבות פרעה לא הגיעו אצל ישראל. וזהו שכתוב התיצבו וראו. ולפיכך דמיתיך רעיתי. בדמיון ההוא ממש של מרכבות פרעה. וכיון שאותן המונים של מצרים נאבדו. וראו ישראל כל אותן הנסים והגבורות שעשה להם הקב"ה על הים. בכן נאוו לחייך בתורים. נתתקנו ישראל בסוד האמונה. שנאמר ויאמינו בה' ובמשה עבדו. וקבלו התורה על הר סיני. תורה שבכתב ותורה שבעל פה. ובכן נתתקנו כלם למעלה ולמטה כראוי :

בזמן ששלמה המלך בנה בית המקדש. והיו ישראל כלם צדיקים וחסידים שוקטים כיין על שמריו. אז נתפתח הכל ונתגלה שיר הזה למעלה ולמטה. ביציאת מצרים נאמר לסוסתי ברכבי פרעה דמיתיך רעיתי. מה הסוסים של מרכבות פרעה היו מזוינים בכל מיני כלי זיין. כמו כן את היית מלובשת בכמה מיני כלי זיין להתגיר מלחמה. ומה הסוסים של פרעה היו טעונים בכמה כלי מלחמה. אבני בליסטראות חיצים וכדורים להתגר מלחמה. כמו כן אני העמסתי בך כל מיני כלי מלחמה להתגר מלחמות בהם. ולהתקדש בך לעיני כל. ועתה אני רואה אותך בגוון אחר. בכמה תיקונים יפים ונאים. נאוו לחייך בתורים. בשתי ההי"ן. שהרי הכל נתפתח אצלך ונתגלה.

אתתקנו בס כדקא יאות. כדין תיקונין דלעילא מתתקני בס ויסבי לס תורי זסב עס נקודות סכסף. תורי. כמד"א תור אסתר בת אביחיל (קכ) סבתא יאות סוא דסא נאוו לחייך בתורים וגו'. ובגין דא ודאי תורי זסב נעשס לך וגו'. נתקן ליך כדקא יאות (קכא) כל חד וחד כפוס אורחוי : (ז"ח)

ותו לסוסתי ברכבי פרעס דמיתיך רעיתי. כתיב וס' סולך לפניסס יומס בעמוד ענן וגו'. בשעתא דאפיק לון קב"ס ליסראל ממצריס לא סוו בעאן לאיזל במדברא באורח גניבו. דסוו רגילין במצריס דסויא כגנתא דעדן. כמד"א כגן ס' כארץ מצריס. וכען דיסון אזלין באתר גניבו באורחא דחורבא בלא יסובא. מאי עביד קב"ס. שדר קדמייסו שכינתא דסות אזלא בכל גווונין דזוסרא. בכל גווונין דתיאובתא. וסוו רסמי אבתריס למסוי בתיאובתא. ואזלי ולא סוו מתעכבי.. וכגוונא דאלין אזלו בבסילו אוף סכי עבד פרעס ברתיכוי וסוסווין דיליס. בגין למרדף בבסילו ולא יתעכבון רתיכוי באורחא. מאי עביד. נטל סוסווין נוקבי וסוסווין דכורי. ושוי נוקבי לקמייסו ודכורי מאחורא. דכורי סוו רסמי בתר נוקבי. ונוקבי סוו רסמי מקמי דכורי. וכלסו רסמו בבסילו אבתרייסו דיסראל. כיון דאדביק לון ובעא לאגחא קרבא ביסראל. נטל נוקבי ואגר לון לאחורא ודכורי לקדמייסו בגין לייסרא רתיכוי. כך בקדמיתא כתיב וס' סולך לפניסס יומס. ולבתר כתיב ויסע מלאך האלהים ההולך לפני מחנה ישראל וילך מאחריהם. ויסע. בגין דיסראל יסון נטירין. וכל אינון נירין ובליסטראין אבנין וקולפין דרתיכי פרעס לא מטי לגבייסו דיסראל. וסיינו דכתיב התיצבו וראו. ובג"כ דמיתיך רעיתי. בהסוא גוונא מתס דרכבי פרעס. וכיון דאינון אוכלסין דמצראי אתעבדו. ואמו יסראל כל אינון נסין וגבורין דעבד לון קב"ס על ימא. כדין נאוו לחייך בתורים. אתתקנו יסראל ברזא דמסימנותא. דכתיב ויאמינו בס' ובמשס עבדו. וקבלו אורייתא על טורא דסיני. תורס שבכתב ותורס שבעל פס. וכדין אתתקנו כלסו עילא ותתא כדקא יאות :

בזמנא דשלמס מלכא בנס בי מקדשא. וסוו יסראל כלסו צדיקי וחסידי שקטי כחדא על דוכדיס. כדין אתפתח כלא ואתגלי שירתא דא עילא ותתא. בהסיא שעתא כתיב לסוסתי ברכבי פרעס דמיתיך רעיתי. מס סוסווותא דרתיכין דפרעס סוו מזוינין בכל זייני קרבא. אוף סכי אנת סוית מתלבשא בכמס זיני קרבא לאגחא קרבא. ומס סוסווין דפרעס סוו טעינין בכמס מאני קרבין. אבנין גורין בליסטראין וגסמירון לאגחא קרבא. אוף סכי אנא טעינא ביך כל זיני קרבין לאגחא קרבין בסון. ולאתקדשא ביך לעיניסון דכלא. וסשתא חזינא ליך בגוונא אחרא. בכמס תיקונין שפירין ויאין. נאוו לחייך בתוריס. בתרי ססי"ן. דסא כלא אתפתח לגביך ואתגלי.

ת

זיו הזהר

(קכ) פירוש יחוד וזיוג מלשון עונתה לא יגרע : (קכא) מי נשפיע לך די שפע :

ה עלאה חדי ביך ויאי לקבלך ואתפתחא. ואינת אתעברת מאת ד ועיילת באת ה (קכג) ובאלין תרין נאוו לחייך ואתתקנו לגביך בתוריס. דאינון תרין סיי"ן איכון תוריס. תוריס שבכתב ותורה שבע"פ. לואלך בחרוזיס. איכון תיקונין עלאין דכל מקורין דאתתקנו לגביך. וכל דא איהו דכיר לגבה בחביבו ורחימו סגי. בגין לנחמא ולאלגא על לבה ולאחזאה לה רחימו סגי. וע"ד אמר לגבה תורי זהב נעשה לך וגו'. דהא מכאן ואילך אית לאוסיפא לך שפירו על שפירו. תיקונין

על תיקונין : (ז"ח)

לסוסתי ברכבי פרעה דמיתיך רעיתי. א"ר יוסי תא חזי אית רתיכין לשמאלא ברזא דסטרא אחרא. ואית רתיכין לימינא ברזא דעילא דקדושה. ואלין לקבל אלין. אלין דרחמי ואלין דדינא. וכד קב"ה עבד דינא במצרי. כל דינא דעבד כסוסא גווגא דאיכון רתיכין ממש. וכגווגא דיליה דסוסא סטרא ממש. מה סוסא סטרא קטיל ואפיק נשמתין. אף קב"ה עבד בסוסא גווגא מיתא. דכתיב (שמות יג) ויהרג ה' כל בכור. וכן כלא במצריס בסוסא גווגא ממש. ובג"כ דמיתיך רעיתי כגווגא דיליה ממש לקטלא. דכתיב כי אני ה'. אני הוא ולא אחר. ולזמנא דאתי כתיב (ישעי' סג) מי זה בא מאדום חמוץ בגדיס

מבצרה וגו' : (א—ריא')

נאוו לחייך בתוריס וגו'. א"ר שמעון בוא וראה כל גווניו דלבו. וכל מחשבין ורעותין דעלמא דאיכון בו לבא. כלהו אתחזון באנפין. ובאנפין אשתמודע בר נש מאן איהו. אי עובדוי לטב אי עובדוי לבים. כד"א (ישעי' ג) הכרת פניהם ענתה בם. ועל דא אמר נאוו לחייך בתוריס. דהשתא דתיקונין דכלה כלהו כדקא יאות בתיקונין דכסרא. בתיקונין דעובדין טבין. מיד נאוו לחייך בלא כיסופא כלל. וכל דא הוי בזמנא דאתבני בי מקדשא. דעלאין כלהו בחדוה. עלאי ותתאי בחבורא חדא. וכדין אנפין אתתקנו כדקא יאות. ואתחברו אנפין באנפין כדקא חזי (קכג) לחייך כתיב ולא פניך. בגין דכלא חד. אבל לחייס איכון אתקנו לפלופא ומילולא לאסתכלא בהו. ובג"כ שירותא דא אתתקנא בזמנא דאתבני בי מקדשא יתיר מאתר זמנין דעלמא :

ותא חזי כיון דאתא שלמה ואתבני בי מקדשא. מאי כתיב (דה"א כט) ויושב שלמה על כסא ה' למלך. כדין הסיא כס"א אתעברא עילא ותיונא (קכד) וסלקא בתוסבחתא לגבי עילא. כיון דסלקא בתוסבחתא אושיב לה מלכא ימינא לקבלא לה. וקביל לה בין דרועוי ואמר לה מילין דרחימו. ופקיד למיהב לה מתנן ובזבזין ויקר סגי. ואמר תורי זהב נעשה לך עם נקודת הכסף. תורי זהב הן איכון פסוקי עטמי. בגין דאינון אולפין אורחא לאעלא. אי לימינא ואי לשמאלא. ועל מאי אקרון תורי. בגין דכד מטא תור וזמנא דהאי דרגא למיהב לה

על

ה העליונה תשמח בך ונכונה לקבלך ונתפתחה. ואת נעברת מאות ד ונכנסת באות ה (קכג) ובשתי אלה נאוו לחייך ונתתקנו אצלך בתורים. כי אותן שתי ה"י"ן הן תורים. תורה שבכתב ותורה שבע"פ. צוארך בחרוזים. הם תיקונים העליונים מכל המקורות שנתתקנו לך. וכל זה הוא מזכירה בחביבות ואהבה רבה. בשביל לנחמה ולדבר על לבה ולהראות לה אהבה גדולה. וע"כ אמר לה תורי זהב נעשה לך וגו'. שהרי מכאן ואילך יש להוסיף לך יופי על יופי. תיקונים

על תיקונים : (ז"ח)

לסוסתי ברכבי פרעה דמיתיך רעיתי. א"ר יוסי בוא וראה יש מרכבות לשמאל בסוד של צד הטומאה. ויש מרכבות לימין בסוד העליון של הקדושה. ואלה לעומת אלה. אלו של רחמים ואלו של דין. וכשעשה הקב"ה דין במצרים. כל דין שעשה הי' כדמיון אותן המרכבות ממש. וכדמיון של צד ההוא ממש. כמו שצד ההוא הורג ומוציא הנשמות. אף הקב"ה עשה באותו הדמיון ממש. שנאמר (שמות יג) ויהרג ה' כל בכור. וכן הכל במצרים הי' באותו הדמיון ממש. ולפיכך דמיתיך רעיתי כדמיון שלו ממש להרוג. שנאמר כי אני ה'. אני הוא ולא אחר. ולעתיד לבוא כתוב (ישעי' סג) מי זה בא מאדום חמוץ בגדים

מבצרה וגו' : (א—ריא')

נאוו לחייך בתורים וגו'. א"ר שמעון בוא וראה כל הגונים שבפנים. וכל המחשבות והרצונות שבעולם שהם תוך הלב. כלם ניכרים בהפנים. ובהפנים ניכר האיש מי הוא. אם מעשיו לטוב או שמעשיו לרע. כמש"כ (ישעי' ג) הכרת פניהם ענתה בם. ועל זה אמר נאוו לחייך בתורים. כי עתה שתיקוני הכלה כלם כראוי בתיקונים ישרים. בתיקונים של מעשים טובים. מיד נאוו לחייך בלי בושה כלל. וכל זה היה בזמן שנבנה בית המקדש. שכל העולמות היו בשמחה. עליונים ותחתונים בחבור אחד. ואז נתתקנו הפנים כראוי. שנתחברו פנים בפנים כראוי (קכג) לחייך כתוב ולא פניך. לפי שהכל אחד. אבל לחיים הם מתקנים הצפצוף והדיבור להבין בהן. ולפיכך שיר הזה נתתקן בזמן שנבנה בית המקדש יותר מבשאר זמנים שבעולם :

ובוא וראה כיון שבא שלמה ונבנה ביהמ"ק. מה כתוב (דה"א כט) וישב שלמה על כסא ה' למלך. שאז כס"א ההיא נתעטרה למעלה ולמטה (קכד) ועלו ה בשיר למעלה. כיון שעלתה בשיר הושיט לה המלך ימינו לקבל אותה. וקבלה בין זרועיו ואמר לה דברי אהבה. ויפקד לתת לה מתנות ואוצרות וכבוד גדול. ואמר תורי זהב נעשה לך עם נקודת הכסף. תורי זהב הן פסקי הטעמים. לפי שהן מלמדים הדרך לכנוס. אם לימין ואם לשמאל. ומפני מה נקראים תורי. לפי שכאשר מגיע התור והזמן של איזו מדרגה להשפיע בה

על

זיו הזהר

(קכג) אות ד מורה שהשכינה בדלות דרבה בלי שפע. ואות ה מורה שהיא מלאה בשפע. עדה"כ הא לכם ורע : (קכג) פנים בפנים מורה על הזדוגות עלמא דדכורא עם עלמא דנוקבא דהיינו תפארת ומלכות להשפיע בה שפע : (קכד) כסא ה' היינו מדת המלכות :

על ידי היסו"ד ההוא. עושה בה רושם לכנוס וללכת בדרך ההוא שנצרך ללכת. כמו כן כאשר מדרגה אחרת מגיע לו התור והזמן להשפיע בה. עושה בה רושם באופן אחר לכנוס וללכת בדרך ההוא ממש. ועל זה הסוד כתוב (הושע יד) כי ישרים דרכי ה'. אלו הן תנועות הטעמים כל אחד ואחד כראוי לו. תורי זהב. לפי שהטעמים כך תלוים על האותיות כמו שתלוים עגילי נזמים על גבי האזנים של הכלה. כמו תלשא ושאר התנועות. שהן הנזמים והעגילים של תיקוני האותיות. ואם האותיות הן בלי טעמים ואין בהן תנועות. הרי הן כאזני הכלה בלי נזמים ועגילים וחסר בהן התיקונים. תיבות בלי נקודות הן כאשה בלי מלבושי כבוד. לפיכך הטעמים והתנועות הן תיקוני האותיות והלבשה שלהן. וע"כ תורי זהב הן תנועות הטעמים. ומה שאמר זהב. לפי שהן באות מראש המלך ליתן דעת ושכל לכל האותיות. לפיכך כלן בסוד אחד עומדות. נקודות וטעמים ב' מדרגות הן. אלו ואלו נצרכות להתתקן בהן האותיות. והאותיות הן מצוירות בסודות עליונים. שהרי כלן יוצאות מסוד חכמ"ה העליונה. באותן שלשים ושתים נתיבות היוצאות מן חכמ"ה. וכל האותיות חקיקות למטה ותורה שבכתב יורשת אותן. וכאשר כל המדרגות באות לתקן אותה בסוד אותן האותיות (קכה) עושים בה נקודות וטעמים. ואפשר תאמר שהנקודות תקון סופרים הוא. חס ושלום. שאפילו כל נביאי העולם יהיו כמשה שקיבל התורה מהר סיני. אין להם רשות לחדש אפילו נקודה אחת קטנה באות אחת שבתורה. אלא כאן סודות עליונים לאותן מביני מדע. צורות כל האותיות הן על פי סוד ונקראות גופי התורה. שעומדות ללמד ולהודיע בסודות עליונים. הנקודות יוצאות מסוד המוח להעמיד האותיות על תיקונן. ובנקודה אחת נשתנה התיבה. ומעבירה את התיבה כמצמדה לאופן אחר והטעמים הם כמתג לסוס. ללכת בדרך ישר לימין או לשמאל לפי רצון הטעמים. ואין רשות לכל האותיות ללכת לצד זה או לצד זה. אלא ברשות כמה טעמים המנהיגים אותן ללכת בדרך ישר בנקודות וטעמים יחדו. וזהו הסוד שכתוב (משלי כה) תפוחי זהב במשכיות כסף דבר דבור על אופניו. תפוחי זהב הן הטעמים והתנועות. במשכיות כסף. אלו הנקודות. דבר דבור על אופניו. שהרי אין תיבה כראוי אלא בשתי אלה. ולפיכך תורי זהב נעשה לך עם נקודת הכסף: (ז"ח)

עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו. א"ר אבא מקרא זה ביארו החברים. בשעה שהקב"ה הי' נמצא על הר סיני והי' מוכן ליתן התורה לישראל. נרדי נתן ריחו. ישראל נתנו והעלו ריח טוב שעומד ומגין עליהם לדורי דורות. ואמרו (שמות כד) כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע: ד"א עד שהמלך במסבו. בעוד שעלה משה לקבל התורה מהקב"ה שנחקקה בשני לוחות אבנים

על ידא דסהוא יסוד"א. עביד בה רשימו לאעלא ולמסך בסהוא אורחא דבעי למיסך. אוף הכי כד דרגא אחרא מטא ליה תור וזמנא למיסב בה. עביד בה רשימו בגווא אחרא לאעלא ולמסך בסהוא אורח ממש. ועל דזא דא כתיב (הושע יד) כי ישרים דרכי ה'. אלין אינון תנועי דטעמי כל חד וחד כדקא חזי ליה. תורי זהב. בגין דטעמי הכי תליין על אתוון כמא דתליין נזורין דזמין על גבי אודנין דכלה. כגון תלשא ושאר תנועי. דאינון נזמין ונזורי דתיקונין דאתוון. ואי אתוון יתיבין בלא טעמי ולא אית בהו תנועי. הא אינון כאודנין דכלה בלא נזמין ועגולין ושלילן מתיקונא. תיבין בלא נקודין אינון כאתתא בלא לבושין. בג"כ טעמי ותנועי אינון תיקוני דאתוון ומלבושין דלהון. וע"ד תורי זהב אינון תנועי דטעמי. ומאי דאמר זהב. בגין דאינון אתיין מריש דמלכא למיסב דעתא וסכלתנו לאתוון כלהו. בג"כ כלהו ברזא חדא קיימין. נקודי וטעמי תרין דרגין אינון. אלין ואלין אצטריכו לאתתקנא בהו אתוון. ואתוון אינון רשימין ברזין עלאין. דהא כלהו נפקין מרזא דחכמת"א עלאה. באינון תלתין ותרין שבילין דנפקין מחכמת"א. ואתוון כלהו חקיקין לתתא וירתא לון תורה שבכתב. וכד כלהו אתיין לאתקנא ולה ברזא דאינון אתוון (קכה) עבדין בה נקודי טעמי.. ואי תימא נקודי תיקון סופרים הוא. חס ושלום. דאפילו כל נביאי דעלמא יהון כמשה דקביל אורייתא מטורא דסיני. לית לון רשו לחדתא אפילו נקודא חדא זעירא בהא חד דאורייתא. אלא הכא רזין עלאין לאינון דידעי מדין. אתוון כלהו רשימין ברזא ואקרון גופי תורה. דקיימין למילף ולמגדע ברזין עלאין. נקודי אינון נכקין מרזא דמוחא לקיימא אתוון על תיקונייהו. ובנקודה חדא אשתני תיבה. ואעבר להאי תיבה מקיומא בגווא אחרא.. ואינון טעמי. כמתג לסוסיא. למסך באורח מישר לימינא או לשמאלא לפוס רעותא דטעמי. ולית רשו לכל אתוון למסך לסטרא דא ולסטרא דא. בר ברשו כמה דטעמי מדברי לון למסך באורח מישר בנקודי וטעמי כחדא. ודזא דא (משלי כה) תפוחי זהב במשכיות כסף דבר דבור על אופניו. תפוחי זהב אינון טעמי ותנועי. במשכיות כסף. אלין נקודי. דבר דבור על אופניו. דהא לית מלה כדקא יאות לבר בתרין אלין. ובג"כ תורי זהב נעשה לך עם נקודת הכסף: (ז"ח)

עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו. א"ר אבא הא קרא אוקמוה חברייא. בשעתא דקב"ה אשתכח וזמין בטורא דסיני למיהב אורייתא לישראל. נרדי נתן ריחו. ישראל יהבו וסליקו ריחא טב דקאים ואגין עלייהו לדרי דרין. ואמרו (שמות כד) כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע: ד"א עד שהמלך במסבו. בעוד דסליק משה לקבלא אורייתא מקב"ה דאתחקקא בתרי לוחי אבנין

זין הזהר

(קכה) פירוש דהשפיע שפע בברית המלכות:

אבנין. ישראל שבקו סטרא ריחא מבא דסוס מתעבר עלייהו. ואינון לעגל אלה אלהיך ישראל:

דשפא סאי קרא ברזא דחכמתא סוא. תא חזי כתיב (בראשית ב) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. סאי נהרא אתפשט בסטרוי בשעתא דמזדווג עתיק בזווגא שלים סטרא עדן (קכו) בסטרא כתיב דלא אתידע לעילא ותתא. כד"א (איוב כח) כתיב לא ידעו עיש. ואשתכחו ברעותא דלא מתפרשן תדירא חד מחד. כדין נפקין מבועין ונחלין ומעברי למלכא קדישא דאקרי בן בכל אינון כתרין (קכו) כדין כתיב בעברה שעברה לו אמו. ובסטרא שעתא ירית סטרא מלכא קדישא דאקרי בן אתסנתא דאבוי ואמיה. כדין אינו אשתעבד בסאי עוגא ותפנוקא. ותאנא בשעתא דמלכא קדישא עלאה בתפנוקי מלכין יתיב בעטריי. כדין כתיב עד שסתלך במסבו. דא מלך עלאה. נרדי נתן ריחו. דא יסו"ד דאפיק ברכאן לאזדווגא סאי מלכא קדישא תתאה דאקרי בן במטרוניתא. וכדין אתיהבון ברכאן בכלסו עלמין ומתברכין עלאין ותתאין: (ג—פא:)

תו א"ר אבא עד שסתלך במסבו. דא סוא מלך עלאה. בסטרא חברותא ותפנוקא דעדן עלאה (קכח) בסטרא שביל דסתיס וגניז ולא אתידע. אתמליא מניה [ימא] ונפקא בנחלין ידיעין (קכט) נרדי נתן ריחו. דא יס בתראה דברא עלמא תתאה כגוונא דלעילא. ואליק ריחא מבא לעילא לשלשאה ולמעבד. ויכיל ואליס ונסיר בנסורא עלאה. תא חזי בשעתא דאסי נרדא סלקא ריחא לעילא (קל) כדין חביבותא אתקשרת ואלקא סאי נרדא לאתאחדא לעילא. וכלסו רתיכין קדישין סלקין ריחין לאתעטרא לגבי דלעילא. ואינון רתיכין כלסו אקרון עלאות שיר. כד"א (תפלים מו) על עלמות שיר. וסא אוקיוס מסו עלמות שיר. אלא כד"א ועלמות אין מספר (קלא) מסו ועלמות אין מספר. כד"א (איוב כה) היש מספר לגדודיו. ובגין דלית לסו חושבנא כתיב ועלמות אין מספר: (ג—רכז.)

רבי יוסי אמר עד שסתלך במסבו נרדי נתן ריחו. תא חזי כך אתמוי דקב"ס. בשעתא דב"נ אתדבק ביה. וסוא אסרי דיוריס עליה. וידע לבתר יומין יסרת. אקדיס ולקיס ריחיס סב מניה ואליק ליס מעלמא סס"ד עד שסתלך במסבו נרדי נתן ריחו. עד שסתלך. דא קב"ס. במסבו. דא סטרא בר נס דאתדבק ביה ואזיל באתרוי. נרדי נתן ריחו. אינון עובדין טבין דביה. דבגינסון יסתלק מעלמא עד דלא מטא זמניה. וע"ד אמר שלמה מלכא (קהלת ח) יש הבל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים וגו'. יש לדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים. כמה דאוקימנא דבגין דעובדיסון טבין קב"ס סליק לון מעלתא עד דלא מטא זמנייהו. ויש רשעים אשר מגיע אליהם כמעשה הצדיקים. דקב"ס אוריך לון יומין ואריך רוגזיה בהו.

אלין אבנים. עזבו ישראל ריח הטוב ההוא שהיה מכתיר עליהם. ואמרו לעגל אלה אלהיך ישראל:

עתה נבאר מקרא זה בסוד החכמה. בוא וראה כתוב (בראשית ב) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. נהר הזה מתפשט בצדדיו בשעה שמזדווג עמו בזיוג שלם עדן ההוא (קכו) בנתיב ההוא שאינו ידוע למעלה ולמטה. כמש"כ (איוב כח) נתיב לא ידעו עיט. ונמצאים בחביבות שאין נפרשים תמיד זה מזו. בכן יוצאים מעינות ונחלים ומעברים להמלך הקדוש שנקרא בן בכל אותן הכתרים (קכו) על זה כתוב בעברה שעברה לו אמו. ובשעה ההיא יורש מלך הקדוש ההוא שנקרא בן נחלת אביו ואמו. בכן הוא משתעשע בזה התענוג והדשן. ולמדנו בשעה שמלך העליון הקדוש יושב במעדני מלכים בכתרו. ע"ז כתוב עד שהמלך במסבו. זה מלך העליון. נרדי נתן ריחו. זה היסו"ד שמוציא ברכות להזדווג זה מלך הקדוש התחתון שנקרא בן בהמטרונה. ואז נשפע ברכות בכל העולמות ונתברכים עליונים ותחתונים: (ג—סא)

עוד א"ר אבא עד שהמלך במסבו. זה הוא מלך העליון. באותו התחברות ודשן של עדן העליון (קכח) בנתיב ההוא הנסתר והנעלם שאינו ידוע נתמלא ממנו [ים הגדול] ומתפשט בנחלים ידועים (קכט) נרדי נתן ריחו. זה ים האחרון שברא עולם התחתון כדמיון שלמעלה. ומעלה ריח טוב למעלה למשול ולעשות. והוא יכול ומושל ומאיר באור העליון. בוא וראה בשעה שזאת הנרד מעלה ריח למעלה (קל) בכן חביבות מתקשרת ועולה זאת הנרד להתיחד למעלה. וכל המרכבות הקדושות מעלין ריח להתעטר אצל שלמעלה. וכל אותן המרכבות נקראין עלמות שיר. כמש"כ (תהלים מו) על עלמות שיר. והרי ביארנו מהו עלמות שיר. והיינו ככתוב ועלמות אין מספר (קלא) מהו ועלמות אין מספר. כמש"כ (איוב כה) היש מספר לגדודיו. ומפני שאין להן מספר כתוב ועלמות אין מספר: (ב—רכז)

רבי יוסי אמר עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו. בוא וראה כך דרכי הקב"ה. כאשר האדם מתדבק בו. והוא משרה שכינתו עליו. ויודע שלאחר זמן יחטא. הוא מקדים ולוקח ריח הטוב ממנו ומסלקהו מן העולם. זש"כ עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו. עד שהמלך. זה הקב"ה. במסבו. זה אותו האדם שנדבק בו והולך בדרכיו. נרדי נתן ריחו. הם מעשים טובים שבו. שבשבילם יסתלק מן העולם קודם זמנו. וע"ז אמר שלמה המלך (קהלת ח) יש הבל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים וגו'. יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים. כמו שביארנו שבשביל מעשיהם הטובים מסלקם הקב"ה מן העולם קודם זמנם. ויש רשעים אשר מגיע אליהם כמעשה הצדיקים. שהקב"ה מאריך להם שנותיהם ומאריך אפו בהם.

אלה

זיו הזהר

(קכו) פי' נהר היינו בינה עדן היינו חכמה גתיב גתיב היינו דעת. (קכז) זה התפארת: (קכח) כאן דורש רבי אבא שזות הוא סלך העליון. חכמה. הנקרא אבא: (קכט) ים הגדול היינו בינה ים האחרון זו המלכות: (קל) זו השכינה הקדושה: (קלא) אלו המדרגות של המלכות ומחנות המלאכים אשר לה:

אלה בשביל שלא יתקלקלו. ואלה בשביל שיחזרו בתשובה. או בשביל שיצאו מהם בנים טובים: (א—נו.)

תוספתא

אשכל הכפר דודי לי. אשכל. זו אם העליונה. מה אשכל מתקשט בכמה עלים בכמה זמורות לישראל האוכלים אותו. כך שכינה העליונה מתקשטת בכמה עדיים של שמנה כלים. מכמה קרבנות. מכמה מיני תכשוטים לכפר על בניה. והיא עומדת בהם לפני המלך. ומיד (בראשית ט) וראיתיה לזכור ברית עולם. ונותן לה כל משאלותיה באותן הברכות שתקנו החכמים בתפלה לבקש מלפני המלך. בזמן ההוא כל הדינים של שכינה התחתונה. שהן הוה"י אדנ"י. נהפכים לרחמים כזה יהו"ה. לקיים (ישעי' א) אם יהיו חטאיכם כשנים. הוה"י. כשלג ילבינו. יהו"ה. אם יאדימו כתולע. הוה"י. כצמר יהיו. יהו"ה. וכל הדינים של שכינה התחתונה נתלבנים מן השכינה העליונה.

ע"כ: (ב—כז.)

הנך יפה רעיתי וגו'. אמר רבי שמעון בוא וראה שם הקדוש הוא כולל הכל. ו היא הכולל ספירת **חכמה**. ועולם הבא ההוא נברא ביו"ד. זש"כ (בראשית ב) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. מהו עדן. זהו **חכמה** העליונה וזהו ו ונקרא אב. אב לכל. התחלת הכל. בית של הכל. שכתוב (משלי כד) בחכמה יבנה בית. וכתוב (תהלים קד) כלם בחכמה עשית. ה הראשונה זו ספירת **בינה** ונקראת אם. **חכמה** ההיא לא נתגלה ואינו נודע במקומו. ומשנתחבר בהאם נרמז בהאם. **וה** אלו נקראים שני בנים בן ובת שנתעטרים מן האם. ובשעה שהאם מנקת לשני הבנים **בן ובת** שהן **וה** נקראת **תבונה**. לפי שהכל נכלל באותן האותיות ב"ן וב"ת. הכל כלל אחד וזהו תבונ"ה. **בינה** היינו **בן יה**. אב ואם שהם יה ובן שהוא ו ביניהם. בספרו של רב המנונא סבא מובא. כי שלמה המלך תקון הראשון שהיה מגלה ואמר הנך יפה רעיתי. מאותה אם העליונה הוא שאמר. ובתקון השני נקראת כלה שהיא השכינה שלמטה. ואלה האומרים ששני התיקונים לזאת השכינה שלמטה נאמרים. לא כן. כי ה הראשונה לא נקראת כלה. רק ה האחרונה נקראת כלה לזמנים ידועים. שהרי הרבה זמנים יש שהמלך אינו מתחבר עמה ומרוחק ממנה (קלב) ועל אותו הזמן נאמר (ויקרא יח) ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב. וכאשר השכינה נטהרת והמלך יחפץ להתחבר עמה. אז נקראת כלה. ככלה ממש היא באה. אבל ביחוד אם העליונה ההיא לא נפסקה התחברות של שניהם לעולם. יחדו יופיעו ויחדו חונים. לא מתרחקים זה מזאת ולא נפרשים זה מזאת. ולפיכך כתוב ונהר יוצא מעדן. יוצא תמיד ואינו

אלין בנין דלא יסרחון. ואלין בנין דלסדרו לגביה. לו בנין דיפוק מנייהו בנין דמעלי: (ח—נו.)

תוספתא

אשכל הכפר דודי לי. אשכל. דא אמא עלאה. מה אשכל מתקשט בכמה עלין בכמה זמורות ליסראל דאכלין ליה. הכי שכינתא עלאה מתקשטת בכמה קשוטין דשמנה כלים. מכמה קרבנין. מכמה מיני תכשוטין דכפרה לבנהא. ואיהי קמת בהון קמי מלכא. ומיד (בראשית ט) וראיתיה לזכור ברית עולם. ויהיב לה שאלתין דילה באלין ברכאן דתקינו רבנן בצלותא למשאל קמי מלכא. בההוא זמנא כל דינין דשכינתא תתאה. דאיהי הוה"י אדנ"י. מתהפכן לרחמי כגוונא דא יהו"ה. לקיים (ישעי' א) אם יהיו חטאיכם כשנים. הוה"י. כשלג ילבינו. יהו"ה. אם יאדימו כתולע. הוה"י. כצמר יהיו. יהו"ה. וכל דינין דשכינתא תתאה מתלבנין משכינתא עלאה.

ע"כ: (ג—כז.)

הנך יפה רעיתי וגו'. אמר רבי שמעון תא חזי שאת קדישא איהו כללא דכלא. ו כליל בהאי **חכמה**. וההוא עלמא דאתי אבדי ביו"ד. הה"ד (בראשית ב) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. מהו עדן. דא **חכמה** עלאה ודא ו ואקרי אבא. אבא לכלא. שירותא דכלא. בית דכלא. דכתיב (משלי כד) בחכמה יבנה בית. וכתיב (תהלים קד) כלם בחכמה עשית. ה קדמאה דא **בינה** ואתקריאת אמא. ההיא **חכמה** לא אתגליא ולא אתידע באתריה. ומדאתחבר באמא אתרמיז באמא. **וה** אלין תרין בנין בנין ברא ובריתא דמתעטרין מאמא. ובשעתא דאמא יניקא לתרין בנין **בן ובת** דאיהון **וה** אתקריאת **תבונה**. בגין דכליל כלא באלין אתוון ב"ן וב"ת. כלא חד כללא והייהו תבונ"ה. **בינה** הייהו **בן יה**. אבא ואמא דאיהון **יה** ובן דאיהו ו בגווייהו. בספרא דרב המנונא סבא אמר. דשלמה מלכא תקונא קדמאה דגלי ואמר הנך יפה רעיתי. מהאי אמא עלאה הוא דאמר. ובתקונא תניינא אקרי כלה דאיהי נוקבא דלתתא. ואיהון דאתרי דתרווייהו לאלין נוקבא דלתתא איהון. לאו הכי. **הה** קדמאה לא אתקריאת כלה. אלא **ה** בתראה אתקריאת כלה לזמנין ידיען. דהא זמנין סגיאין איהון דדכורא לא אתחבר עמה ואסתלק מינה (קלב) בההוא זמנא כתיב (ויקרא יח) ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב. ובשעתא דאתדכיאת נוקבא ודכורא בעי לאתחברא עמה. כדין אתקריאת כלה. ככלה ממש אתיא. אבל ההיא אמא עלאה לא אפסיק רעותא דתרווייהו לעלמין. בחד נפקין ובחד שריין. לא אפסיק דא מן דא ולא אסתלק דא מן דא. ובג"כ כתיב ונהר יוצא מעדן. יוצא תדיר ולא

(קלב) כי מאמת חטאי ישראל יש כח לסמא"ל הטמא לקרב אליה למנוע ולהחשיך אור הקדוש הנשפע אליה מן התפארת עלמא דדכורא וזהו שכתוב ונרגן מפריד אלוף • וכאשר ישראל מטיבים מעשיהם בתש כה ותפלה וצדקה מעבירים אותו מן הקדושת. וזה הענין שהשכינה תטהר. ונעשה יחוד קב"ה ושכינתיה להשפיע אליה די שפע מבל טוב לישראל:

ולא אפסיק. הס"ד (ישעי' נח) וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו. ובג"כ כתיב רעיתי. ברעותא דאמוה שריין באחדותא שלימתא. אבל סכא אתקריאת כלה. דכד אתא דכורא לאתחברא עמה היא כלה. ככלה איסי אתיא ממש. ובג"כ תרי תקונין דנוקבי פרים שלמה. תקונא דקדמיתא סתימא. בגין דאיסי סתימא. ותקונא תניינא פרים יתיר ולא אסתים כולא האי. ולבתר תליא כל שבחא בסיסיא דלעילא. דכתיב אחת היא לאמה ברה היא ליולדתה. ובגין דאיסי אחא דמעטרא לכלהו. ורעותא דיו"ד לא אפסיק מינה לעלמין. אתיסיב ברעותא דילה כל חירו דעבדין. כל חירו דכלא. כל חירו דחייביא לדכאה לכלא. דכתיב (ויקרא טז) כי ביום הזה יכפר עליכם וגו'. וכתיב (ויקרא כה) וקדשתם את שנת החמשים שנה וגו' יובל היא. מהו יובל. כמד"א (ירמי' יז) ועל יובל ישלח שרשיו. משום דסוף לסר דאתי ונגיד נפיק ואתי תדיר ולא פסיק: (ג—ד:)

ב

אני חבצלת השרון שושנת העמקים. פתח רבי שמעון ואמר תא חזי כמה חביבה כנסת ישראל קמי קב"ה. דקב"ה משבח לה והיא משבחת ליה תדיר. וכמה שבחין ומזמרין אזמינת ליה תדיר לקב"ה. זכאה חולקהון דישראל דאחידן ביה בעבדא דמולקא קדישא. כמה דכתיב (דברים לב) כי חלק ה' עמו וגו'. אני חבצלת השרון. דא כנסת ישראל דקיימא בשפירו דנוי בגנתא דעדן. השרון. דהיא שרת ומשבחת למלכא עלאה: ד"א אני חבצלת השרון. דבעיא לאשקאה משקיו דנחלא עמיקא מבועא דנחלין (א) כד"א (ישעי' לה) הדר הכרמל והשרון. שושנת העמקים. דקיימא בעמיקתא דכלא (ב) מאן איזון עמקים. כד"א (תלים קז) ממעמקים קראתיך ה'. חבצלת השרון. חבצלת מסהוא אתר דשקיו דנחלין נפקין ולא פסקין לעלמין (ג) שושנת העמקים. שושנה מההוא אתר דאקרי עמיקא דכלא. סתים מכל סטרין. תא חזי בקדמיתא ירוקא כחבצלת דסרפין דילה ירוקין. לבתר שושנה סומקא בגווניין אחרנין. שושנה בשית סרפין. שושנה דאשתיאת מגוונא לגוונא ושניאת גוונהא (ד) שושנה. בקדמיתא חבצלת. בעידנא דבעיא לאזדווגא ביה במלכא אקרי חבצלת. בתר דאתדבקת ביה במלכא באיזון נשיקין אתקריא שושנה. בגין דכתיב שפתותיו שושנים. שושנת העמקים. דהיא משניא גווניהא זמנין למב וזמנין לבים. זמנין לרחמי וזמנין לדינא: (א—ו:)

כשושנה

ואינו פוסק. וש"כ (ישעי' נח) וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו. ולפיכך כתוב רעיתי. ברצון של אה ה חונים באחדות השלימות. אבל כאן נקראת כלה. שכאשר בא המלך להתחבר עמה היא כלה. ככלה היא באה ממש. ולכך ב' תיקונים של בחינת נקבה מפרש שלמה. תקון הראשון בלשון נסתר. לפי שהיא נסתרת. ותקון השני מפרש יותר ולא בהסתר כל כך. ואח"כ תולה כל שבח השכינה בהאם שלמעלה. שכתוב אחת היא לאמה ברה היא ליולדתה. ומפני שאותה האם היא המעטרת לכלם. ורצון היו"ד לא נפסק ממנה לעולם. לכך ניתן ברשותה כל החירות של עבדים. כל החירות של כלם. כל החירות המביאה מחילה לחוטאים לטהר לכלם. שנאמר (ויקרא טז) כי ביום הזה יכפר עליכם וגו'. ונאמר (ויקרא כה) וקדשתם את שנת החמשים שנה וגו' יובל היא. מהו יובל. כמש"כ (ירמי' יז) ועל יובל ישלח שרשיו. בשביל נהר ההוא שבא ונמשך יוצא ובא תמיד ואינו פוסק: (ג—ד)

ב

אני חבצלת השרון שושנת העמקים. פתח רבי שמעון ואמר בוא וראה כמה חביבה כנסת ישראל לפני הקב"ה. שהקב"ה משבח אותה והיא משבחתו תמיד. וכמה שבחות וזמירות מכינה אליו תמיד להקב"ה. אשרי חלקם של ישראל שנאחזים בו בהגורל של חלק הקב"ה. כמו שכתוב (דברים לב) כי חלק ה' עמו וגו'. אני חבצלת השרון. זו כנסת ישראל העומדת ביופי הדרה בגן העדן. השרון. שהיא משוררת ומשבחת למלך העליון: ד"א אני חבצלת השרון. שחפצה לינוק מהשפעת נחל העמוק מקור הנחלים (א) כמש"כ (ישעי' לה) הדר הכרמל והשרון. שושנת העמקים. העומדת בעומק של הכל (ב) מי הם העמקים. כמש"כ (תלים קל) ממעמקים קראתיך ה'. חבצלת השרון. חבצלת ממקום ההוא שהשפעת הנחלים יוצא ואינו נפסק לעולם (ג) שושנת העמקים. שושנה ממקום ההוא שנקרא עומק של הכל. נסתר מכל הצדדים. בוא וראה בתחלה ירוקה כחבצלת שהצלים שלה ירוקים. ואח"כ שושנה אדומה בגונים אחרים. שושנה בששה צלים. שושנה שנשתנית מגון לגון ומחלפת צבעיה (ד) שושנה. בתחלה חבצלת. בשעה שמשתוקקת להזדווג עם המלך נקראת חבצלת. ולאחר שנדבקה בו בהמלך באותן הנשיקות נקראת שושנה. לפי שכתוב שפתותיו שושנים. שושנת העמקים. שהיא מחלפת צבעיה פעמים לטובה ופעמים לרעה. פעמים לרחמים ופעמים לדין: (א—ו)

כשושנה

זיו הזהר

ב (א) זו השפע הנובעת מן יחוד חכמה ובינה: (ב) י"ל המכוון שהמלכות היא לבסוף העשר ספירות. או הפירוש שהמלכות שורשה בחכמה שנקרא עומק הכל כידוע דאבא יסד ברתא והעמקים היינו חכמה ובינה: (ג) כאן כוראי הפירוש שהחבצלת דהיינו המלכות נאצלה מן החכמה אשר השפע שלו אינו פוסק לעולם לקיום העולמות. (ד) פירוש כי קודם הזדוגותה עם התפארת מראיה ירוק דומה יותר לחכלת המורה על דין ואחר הזדוגותה נעשית אדומה בתערובות גונים אחרים. היינו שהגבורות שבה נמתקות ע"י קבלתה השפע מן התפארת הכולל ששת הספירות ומחלפת צבעיה כפי ענין השפע שמקבלת מן ששת הספירות כי כל גון מורה על ענין שפע אחרת.

כשושנה בין החוחים כן רעיתי בין הבנות. פתח רבי יוסי ואמר כשושנה בין החוחים. זו כנסת ישראל. והרי ביארנו שהקב"ה משבח לה לכנסת ישראל. ואהבתו של הקב"ה אליה להתדבק בה. ולכן מי שנושא אשה צריך לשבח לו להקב"ה ולשבח לה לכנסת ישראל. שהרי למדנו בכל נצרך להראות עשיה. כמו שאיש הזה מתדבק בבת זוגו ואהבתו אליה. כך כאשר הוא בא לעבוד לפני המלך הקדוש הוא יכול לעורר זיוג אחר. שהרי הקב"ה אהבה שלו להתדבק עם כנסת ישראל. ומי שמעורר הדבר הקב"ה מברך אותו. וכנסת ישראל מברכת אותו. וזה נתבאר. וע"כ שבחו של הקב"ה שמשבח לה לכנסת ישראל שהיא כשושנה בין החוחים. שהיא משובחת ועולה על הכל. כך כנסת ישראל בין שאר העמים. לפי שהיא עולה ומעוטרת על הכל. והיינו שושנה בין החוחים. ואתרג בין החוחים. להראות שבחה של כנסת ישראל על הכל: (ג—לז)

עוד א"ר יוסי כשושנה בין החוחים כן רעיתי בין הבנות. רצה הקב"ה לעשותם לישראל כדמיון שלמעלה. ולהיות שושנה אחת בארץ כדמיון העליונה. ישושנה המעלה ריח נתברר מכל שאר שושנים שבעולם שאין כן אלא זאת העולה בין החוחים. וזו מריחה כראוי. ועל כן זרע שבעים זגים שנעשו שבעים נפש והכניסם בין החוחים. ואותן החוחים מיד כשבאו אותן הזגים שמה העלו ענפים ועלים ומשלו על העולם. ואז פרחה השושנה ביניהם. וכיון שרצה הקב"ה להוציא השושנה ולקטה מביניהם. אז יבשו החוחים ונשלכו ספו תמו ולא נחשבו מאומה: (ב—קפט)

רבי אלעזר אמר כשושנה בין החוחים. מהו שושנה. זו כנסת ישראל. מה שושנה שהיא בין החוחים יש בה אדום ולבן. אף כנסת ישראל יש בה דין ורחמים. מה שושנה יש בה י"ג עלים. אף כנסת ישראל יש בה י"ג מדות הרחמים הסובבות לה מכל צדדיה. כוס של ברכה צריך להיות על חמש אצבעות ולא יותר. כדמיון השושנה שיושבת על חמשה עלים חזקים כעין חמש האצבעות (ה) ושושנה זו היא כוס של ברכה: (א—א)

כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים בצלו חמדתי וישבתי ופריו מתוק לחכי. פתח רבי חייא ואמר כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים. מקרא זה ביארו החברים. אמנם כמה חביבה כנסת ישראל לפני הקב"ה שהיא משבחת לו כך. כאן יש לעיין. מפני מה משבחת לו בתפוח ולא בענין אחר. או בגונים או בריח או בטעם. אבל כיון שכתוב תפוח. בכל היא משבחת לו. בגונים בריח ובטעם. מה תפוח הוא רפואה לכל. אף הקב"ה רפואה לכל. מה תפוח נמצא בגונים שונים כמו שביארנו (ו) אף הקב"ה נמצא בגונים עליונים. ; תפוח יש בו ריח נעים

כשושנה בין החוחים כן רעיתי בין הבנות. פתח רבי יוסי ואמר כשושנה בין החוחים. דא כנסת ישראל. והא אוקמוה דקב"ה משבח לה לכנסת ישראל. וחביבותא דקב"ה לקבלה לאתדבקא בה. וע"ד מאן דאנסיב בעי לשבחא ליה לקב"ה ולשבחא לה לכנסת ישראל. דהא תנינן בכלא בעי לאחזאה עובדא. כמה דאינון בר נש מתדבק בבת זוגיה וחביבותא דיליה לקבלה. כד איהו אתי למפלח קמי מלכא קדישא סוא אתער זווגא אחרא. דהא קב"ה חביבותא דיליה לאתדבקא בכנסת ישראל. ומאן דאתער מלה קב"ה מברך ליה. וכנסת ישראל מברכא ליה. והא אתמר. וע"ד שבחא דקב"ה דמשבח לה לכנסת ישראל כשושנה דאיהי בין החוחים. דאיהי מעלה וסלקא על כלא. כך כנסת ישראל בין שאר אומות אינון. בגין דהיא סלקא ומתעטרא על כלא. ודא שושנה בין החוחים. ואתרג בין החוחים. לאחזאה שבחא דכנסת ישראל על כלא: (ג—לז)

תו א"ר יוסי כשושנה בין החוחים כן רעיתי בין הבנות. בעא קב"ה למעבד לון לישראל כגוונא דלעילא. ולמהוי שושנה חדא בארעא כגוונא עלאה. ושושנה דסלקא ריחא אתבריר מכל שאר וורדין דעלמא דלא הוה אלא הדא דסלקא בין החוחים. ודא ארחא כדקא יאות. ועל דא זרע שבעין זגין דהוו שבעים נפש ואעיל לון בין החוחים. ואינון חוחים מיד דהוו אינון זגין תמן סליקו ענפין ופרפין ושליטו על עלמא. וכדין פרחת שושנה ביניהון. וכיון דבעא קב"ה לאפקא שושנה ולקיט לה מביניהון. כדין יבשו חוחים ואזדריקו ואשתליו ולא אתחשבו לכלום: (ג—קפט)

רבי אלעזר אמר כשושנה בין החוחים. מהו שושנה. דא כנסת ישראל. מה שושנה דאיהי בין החוחים אית בה סומק וחוור. אוף כנסת ישראל אית בה דין ורחמי. מה שושנה אית בה תליסר עלין. אוף כנסת ישראל אית בה תליסר מכילין דרחמי דסחרין לה מכל סטרהא. כוס של ברכה אצטריך למהוי על חמש אצבען ולא יתיר. כגוונא דשושנה דיתבא על חמש עלין תקיפין דוגמא דחמש אצבען (ה) ושושנה דא איהי כוס של ברכה: (ה—ח.)

כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים בצלו חמדתי וישבתי ופריו מתוק לחכי. פתח רבי חייא ואמר כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים. הא קרא אוקמוה חברייא. אבל כמה חביבה כנסת ישראל קמי קב"ה דהיא משבחת ליה בהאי. הכא אית לאסתכלא. אמאי משבחת ליה בתפוח ולא במלה אחרא. או בגוונין או בריחא או בטעמא. אבל הואיל וכתיב תפוח. בכלא איהי משבחת ליה. בגוונין בריחא ובטעמא. מה תפוח הוא אסוותא לכלא. אוף קב"ה אסוותא לכלא. מה תפוח אשתכח בגוונין עלאין. מה תפוח אית ביה ריחא דקיק

זיו הזהר

(ה) פי' לאחר קבלת הכוס בשתי ידים ישאר עומד על ה' אצבעות יד ימנית המורה על ה' חסדים. כוס היינו שושנה מרכות כי כו"כ בני' איהי"ם. (ו) היינו לבן אודם ירוק המורה על חד"ר:

דקיק מכל שאר אלני. אוף קב"ה כתיב ביה וריח לו כלבנון. מה תפוח טעמיה מתיקא. אוף קב"ה כתיב ביה הכו ממתקים. וקב"ה משבח לה לכנסת ישראל כשושנה. והא אוקימנא מילי אמאי כשושנה וזה אתמר. רבי יהודה אמר בשעתא דאסגיאו זכאין בעלמא. כנסת ישראל סלקא ריחין טבין ומתברכא ממלכא קדישא ואנפהא נהירין. ובזמנא דאסגיאו חייבין בעלמא. כביכול כנסת ישראל לא סלקא ריחין טבין. ואטעמת מסטרא אחרא מרירא. כדין כתיב (איכה ב) הסליך משמים ארץ וגו'. ואנפהא חשוכין. רבי יוסי אמר בשעתא דאסגיאו זכאין בעלמא כתיב שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. ובזמנא דאסגיאו חייבין בעלמא כתיב (איכה ב) הסיב אחור ימינו. רבי חזקיה אמר מסכא (משלי טז) ונרגן מפריד אלוף. כלומר פרים מלכא מן מסרוגיתא: (ג—עד)

פתח רבי אלעזר ואמר כתפוח בעצי היער וגו'. כתפוח. דא קב"ה. דאיהו חמיד ומתעטר בגווניו מכל שאר אילנין. דלא אית דדמי ליה. רשים איהו מכלא. רשים הוא דלית אחרא כוותיה. בג"כ בצלו חמדתי. בצלו ולא בצלא אחרא. בצלו ולא בצלא דשאר ממנן. חמדתי. אימתי. מן יומא דהוה אברהם בעלמא. דאיהו חיוד ורחים ליה לקב"ה באהבה. כד"א (ישעי' מא) אברהם אוהבי. ופריו מתוק לחכי. דא הוה ילחק דאיהו איבא קדישא: ד"א בצלו חמדתי וישבתי. דא יעקב. ופריו מתוק לחכי. דא יוסף הצדיק דעבד פירין קדישין בעלמא. וע"ד כתיב אלה תולדות יעקב יוסף. דכל אינון תולדות דיעקב ביוסף הצדיק קיימי ואיהו עביד תולדות כעין כלהו. ובג"כ אקרון ישראל על שמא דאפרים. דכתיב (ירמי' לא) הבן יקיר לי אפרים וגו': ד"א כתפוח בעצי היער. דא אברהם דדמי ליה לתפוח. דסליק ריחין ואתרשים במהימנותא עלימתא על כל בני דריה. אתרשים חד לעילא ואתרשים חד לתתא. דכתיב (יחזקאל לג) אחד הי' אברהם. מאי טעמא הוה אחד. דלא הוה אחרא בעלמא די סליק למהימנותא דקב"ה בר איהו. א"ל רבי חזקיה והא כתיב ואת הנפש אשר עשו בחרן. א"ל עד כען אינון לא הוו בדרגין עלאין דאתעטר בהו אברהם. לבתר אמר ליה תו שמעתא דלא אקרי אברהם אחד עד דאסתלק בילחק ויעקב. והוו כלהו תלתהון אבהן דעלמא. כדין אקרי אברהם אחד. וכדין הוה תפוח בעלמא. רשים מכל בני עלמא (ז) א"ל שפיר קא אמרת:

ד"א כתפוח בעצי היער. דא קב"ה. כן דודי. דא קב"ה. בצלו. דא קב"ה (ח) חמדתי וישבתי. ביומא דאתגלי קב"ה על טורא דסיני. וקבלו ישראל אורייתא ואמרו נעשה ונשמע. ופריו מתוק לחכי. אלין מלין דאורייתא דכתיב בהו (תהלים יט) ומתוקים מדבש ונופת צופים. ד"א ופריו מתוק לחכי. אלין נשמתהון דלדיקיא

נעים מכל שאר עצים. אף הקב"ה כתוב בו וריח לו כלבנון. מה תפוח טעמו מתוק. אף הקב"ה כתוב בו חכו ממתקים. והקב"ה משבח לה לכנסת ישראל כשושנה. והרי ביארנו הענין מפני מה כשושנה וזה נתבאר. רבי יהודה אמר בזמן שיש הרבה צדיקים בעולם. כנסת ישראל תעלה ריחות טובים ונתברכת ממלך הקדוש ופניה מאירים. ובזמן שהרבה רשעים בעולם. כביכול כנסת ישראל אינה מעלה ריחות טובים. וטועמת מצד אחר מרירות. בכן כתוב (איכה ב) השליך משמים ארץ וגו'. ופניה חשוכים. רבי יוסי אמר בזמן שהרבה צדיקים בעולם כתוב שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. ובזמן שהרבה רשעים בעולם כתוב (איכה ב) השיב אחור ימינו. רבי חזקיה אמר מכאן (משלי טז) ונרגן מפריד אלוף. כלומר מפריד המלך מן המלכה: (ג—עד.)

פתח רבי אלעזר ואמר כתפוח בעצי היער וגו'. כתפוח. זה הקב"ה. שהוא נחמד ונתעטר בגונים מכל שאר העצים. שאין נמצא בדומה לו. גיכר הוא מהכל. גיכר הוא שאין אחר כמוהו. לפיכך בצלו חמדתי. בצלו ולא בצל אחר. בצלו ולא בצל מושלים אחרים. חמדתי. מאיזה זמן. מן היום שהיה אברהם בעולם. שהוא השתוקק ואהב לו להקב"ה באהבה. כמש"כ (ישעי' מא) אברהם אוהבי. ופריו מתוק לחכי. זה היה יצחק שהוא פרי קדוש: ד"א בצלו חמדתי וישבתי. זה יעקב. ופריו מתוק לחכי. זה יוסף הצדיק שעשה פירות קדושים בעולם. וע"כ כתוב אלה תולדות יעקב יוסף. שכל אותן תולדות יעקב ביוסף הצדיק נתקיימו. והוא העמיד תולדות כעין כלם. ולכך נקראים ישראל על שם אפרים. שנאמר (ירמי' לא) הבן יקיר לי אפרים וגו': ד"א כתפוח בעצי היער. זה אברהם שיש לדמותו לתפוח. שהעלה ריחות ונרשם באמונה שלימה על כל בני דורו. נרשם לאחד למעלה ונרשם לאחד למטה. שנאמר (יחזקאל לג) אחד היה אברהם. מה הטעם שהיה אחד. לפי שלא היה אחר בעולם שנתעלה לאמונת הקב"ה כמו הוא. א"ל רבי חזקיה והרי כתוב ואת הנפש אשר עשו בחרן. א"ל הם לא היו עוד באותן מדרגות העליונות שנתעטר בהן אברהם. אח"כ אמר לו עוד שמעתי שלא נקרא אברהם אחד עד שנתעלה עם יצחק ויעקב. ונעשו כל השלשה אבות העולם. אז נקרא אברהם אחד. ואז נעשה כמו תפוח בעולם. רשום מכל בני העולם (ז) א"ל יפה אמרת.

ד"א כתפוח בעצי היער. זה הקב"ה. כן דודי. זה הקב"ה. בצלו. זה הקב"ה (ח) חמדתי וישבתי. ביום שנגלה הקב"ה על הר סיני. וקבלו ישראל התורה ואמרו נעשה ונשמע. ופריו מתוק לחכי. אלו דברי התורה שנאמר עליהם (תהלים יט) ומתוקים מדבש ונופת צופים. ד"א ופריו מתוק לחכי. אלו נשמות הצדיקים

זיו הזהר

(ז) כי הגונים של הרפוח לבן אדום ירוק מורה על ג' המדות הד"ר דהיינו אברהם יצחק יעקב: (ח) נ"פ הקב"ה הראשון מרמז על התפארת מדת הרחמים שהוא התכללות של חסד וגבורה כעין גונים של דתפוח השני מרמז על החסד כי דודי הוא לשון אהבה. דשלישי מרמז על הבינה אמא עילאה דפורסת צ"ל של סכת שלום על כנסת ישראל

הצדיקים. שכלם פרי מעשיו של הקב"ה ועומדים עמו למעלה:

בוא וראה כל נשמות העולם שהן פרי מעשיו של הקב"ה כלן אחד בסוד אחד. וכאשר יורדות לעולם הזה כלן נפרשות בגונים של זכר ונקבה. והן זכר ונקבה מחוברות ביחד. ובוא וראה תשוקת הנקבה אל הזכר עושה נפש. ותשוקת הזכר אל הנקבה עושה נפש. והרצון של תשוקת הזכר אל הנקבה עם התחברותו בה מוציא הנפש. והתכללות תשוקת הנקבה היא לקבלת הנפש. ונכללת תשוקה שלמטה בתשוקה שלמעלה ונעשין רצון אחד בלי פירוד. ואז הנקבה מקבלת הכל ונתעברת מן הזכר. ותשוקות שניהם מתדבקות יחדו. ועל כן הכל נכלל זה בזה (ט) וכאשר הנשמות יוצאות זכר ונקבה יחדו יוצאות. ולאחר שיורדות נפרשות. זה לצד אחד וזה לצד אחר. והקב"ה מזווגם אח"כ. ולא נמסר ענין הזיוג לאחר אלא שהוא ביד הקב"ה בלבדו. שהוא יודע זיוג שלהן לחבר אותן כראוי. אשרי לו לאיש שזוכה במעשיו הטובים והולך בדרך האמת. לפי שאז נתחבר נפש בנפש כמו שהיו בתחלה. שאם האיש זוכה במעשיו זה הוא אדם שלם כראוי. ולפיכך ופריו מתוק לחכי. שהוא בתיקון הטוב להתברך ממנו העולם. לפי שהכל תולה במעשה האיש. אם הוא זוכה או אינו זוכה: (א—מה)

רבי יצחק פתח. כתפוח בעצי היער וגו'. אשרי הלקם של ישראל מכל העמים עכו"ם. שהרי כל שאר העמים ניתנו לשרים הממונים בממשלה עליהם. וישראל קדושים אשרי חלקם בעולם דזה ובעולם הבא. שלא מסרם הקב"ה לא למלאך ולא למושל אחר. אלא הוא בחר אותם להלקו. זש"כ (האזינו לב) כי חלק ה' עמו. וכתוב (תהלים קלה) כי יעקב בחר לו יה. כתפוח בעצי היער. מה תפוח נפרש בגווניו מכל שאר עצי השדה. כך הקב"ה נפרש ונתעלה על כל חילות העליונים והתחתונים. ולפיכך ה' צבאות שמו. אות הוא בכל הצבא שלמעלה. בוא וראה הקב"ה נמשל לתפוח שיש בו ג' גונים. כנסת ישראל נמשלה לשושנה. איזו שושנה. א"ר אבא שושנה סוגה. סתם שושנה הנכללת בששה עלים. שושנה זו גונים שלה לבן ואדום. והיא כולה בשני גונים אדום ולבן. כך היא כנסת ישראל (י) הקב"ה כתפוח. כנסת ישראל כשושנה. שכך אמרה כנסת ישראל תחת התפוח עוררתיך. תחת התפוח. באיזה מקום הוא. אלא אלו האבות כמו שאמרנו. ר' יוסי אמר זה היובל (יא) אבא אמר הכל נכון. אמנם אלו האבות שאמרנו הלא הם ג' הגונים המחוברים בתפוח. ר' יצחק אמר באיזה מקום נכללת כנסת ישראל בשושנה. באותן נשיקות האהבה שמתחברת במלך העליון לוקחת שני שושנים. כמש"כ שפתותיו שושנים

דלדיקין. דכלהו מיבא דעובדוי דקב"ה וקיימי עמיה לעילא:

תא חזי כל נשמתין דעלמא דאיתון מיבא דעובדוי דקב"ה כלהו חד ברזא חד. וכד נתין לעלמא כלהו מתפרשין בגווין דדכר ונוקבא. ואיתון דכר ונוקבא מחוברין כחדא. ותא חזי תיאובתא דנוקבא לגבי דכורא עביד נפש. ותיאובתא דדכורא לגבי נוקבא עביד נפש. ורעותא דתיאובתא דדכורא לגבי נוקבא ומתדבקותא דיליה בה מפיק נפש. וכליל תיאובתא דנוקבא ונטיל לה. ואתכליל תיאובתא תתאה בתיאובתא דלעילא ואתעבידו רעותא חדא בלא פירודא. וכדין נטיל כלא נוקבא ואתעברת מן דכורא. ותיאובתין דתרווייהו מתדבקן כחדא. ועל דא כלא כליל דא בדא (ט) וכד נטמתין נפקין דכר ונוקבא כחדא נפקין. לבתר כיון דנתתי מתפרשין. דא לסטרא דא ודא לסטרא דא. וקב"ה מזווג לון לבתר. ולא אתיסיד זווגא לאחרא אלא לקב"ה בלחודוי. דאיהו ידע זווגא דלסון לחברא לון כדקא יאות. זכאה הוא בר נש דזכי בעובדוי ואזיל באורח קשוט. בגין דאתחבר נפש בנפש כמה דהוו מעיקרא. דהא מי זכי בעובדוי דא הוא ב"נ שלים כדקא יאות. ובג"כ ופריו מתוק לחכי. דהוא בתיקונא (מבורך) לאתברכא מניה עלמא. בגין דכלא בעובדין דבר נש תליא. מי זכי מי לא זכי: (א – פה.)

רבי יצחק פתח. כתפוח בעצי היער וגו'. זכאה חולקסון דישראל מכל עמין עכו"ם. דהא כל שאר עמין אתיסיבו לרברבן ממנן בשלטנותא עלייהו. וישראל קדישין זכאה חולקסון בעלמא דין ובעלמא דאתי. דלא יהב לון קב"ה לא למלאכא ולא לשליחא אחרא. אלא הוא אחיד לון לחולקיה. דס"ד (האזינו לב) כי חלק ה' עמו. וכתיב (תהלים קלה) כי יעקב בחר לו יה. כתפוח בעצי היער. מה תפוח מתפרשא בגווני על כל שאר אילני חקלא. כך קב"ה מתפרש ואתרשים על כל חילין עלאין ותתאין. ובג"כ ה' צבאות שמו. אות הוא בכל חילא דלעילא. תא חזי קב"ה כתפוח דאית ביה תלת גווין. כנסת ישראל כשושנה. מאן שושנה. א"ר אבא שושנה סוגה. סתם שושנה דאתכלילת בשית עלין. שושנה דא גווניה חוור וסומק. וכלא היא תרין גווין סומק וחוור. הכי היא כנסת ישראל (י) קב"ה כתפוח. כנסת ישראל כשושנה. דהכי אמרה כנסת ישראל תחת התפוח עוררתיך. תחת התפוח. באן אתר הוא. אלא אלין אבהתין כדאמרן. ר' יוסי אמר דא יובלא (יא) ר' אבא אמר כלא שפיר. אלא אלין אבהין דקאמרן אלין איתון ג' גווין דמתחברן בתפוח. ר' יצחק אמר באן אתר אתכלילת כנסת ישראל בשושנה. באיתון נשיקין דרחימותא דאתדבקת במלכא עלאה נטלה תרי שושנין. כד"א שפתותיו

שושנים

זיו הזהר

(ט) ובזה מסביר להבין שטרם גזירת הקב"ה על הטיפה מה שתהיה ממנה יש בכחה להעשות או זכר או נקבה. ואומר עוד שכמו בזיוג הנשמי כן בזיוג הרוחני שכאשר הנשמות יוצאות מן חכמה ובינה תפארת ויסוד למלכות הן ג"כ באופן חזה שבתחלה הן כלילן מן ב' כחות של זכר ונקבה ביחד ואח"כ נפרשים עפ"י השגחת הבורא: (י) רצה לומר בגונים של חסד וגבורה: (יא) רבי יוסי רוצה לומר דהיינו הבינה. לפי שכתוב אח"כ בצלו חמדתי וישבתי:

שושנים. וכנ"כ אתרם כנסת ישראל ישקני מנשיקות פיהו. בגין דאתכלילת בשושנים בתרי שפוון דיליה: (ג—רפו:)

תו א"ר ילחק כתפוח בעצי היער וגו'. כתפוח ולא תפוח. כתפוח דמתפרסא בגווניו. ובגווניו אתאחדא מלה. הדא הוא כתיב דכתיב (יחזקאל א) ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם. כמראה אדם ולא מראה אדם: (ג—קכב)

תו א"ר ילחק. בצלו חמדתי וישבתי וגו'. תא חזי על כל חסד דעבד קב"ה בישראל קשיר עמהון ז' ענני יקירין (יג) וקשיר להו בכנסת ישראל. דהא עננא דילה אתקשר בשיתא אחרנין. ובכלהו שבעה אזלו ישראל במדברא. מאי מעמא. בגין דכלהו קשרא דמהימנותא כיסו. וע"ד בסכות תשבו שבעת ימים. מאי קא מיירי. אלא בגין דכתיב בצלו חמדתי וישבתי ופריו מתוק לחכי (יג) ובעי ב"נ לאחזאה גרמיה דיתיב תחות צלא דמהימנותא. ותא חזי כל אינון שנין דקאים אהרן הוו ישראל בצלא דמהימנותא תחות אלין ענני: (ג—קג)

רבי שמעון אזל בצלו חמדתי וישבתי וגו'. בצלו שיינו בצלאל. דאיהו אתקין משכנא ועבד ליה. דכתיב חמדתי וישבתי. דמשכנא חידא איהו למיתב ביה. איהו עביד חמידא לכנסת ישראל. וכנסת ישראל יתבא בצלא דאל. ודא איהו בצלאל. ופריו מתוק לחכי. דא איהו דעביד פירין טבין בעלמא (יד) דכתיב (הושע יד) ממני פריך נמצא. מאן הוא פריך. אלין אינון נשמתהון דצדיקיא דאינון איבא דעובדי דקב"ה. דהסוא נסר דנפיק מעדן איהו אפיק וזריק נשתין לעלמא (טו) ואינון פירין דקב"ה. וכנ"כ פריו דא איהו כדאתרן. בצלו. דא הוא בצלאל. ועל דא

תקונא דמשכנא על ידא דבצלאל הוה: (ג—רכג:)

סמכוני באשישות רפדוני בתפוחים וגו'. פתח רבי יהודה ואתר סמכוני באשישות רפדוני בתפוחים וגו'. מאי קרא הא אתאר ושפיר. אבל כנסת ישראל אקאמרא דא בגלותא. סיתכוני. מהו סמכוני. אלא מאן דנפיל בעא לסיתכא ליה. הס"ד (תהלים קמה) סומך ה' לכל הנופלים וגו'. וכנ"כ כנסת ישראל דנפלה. דכתיב (עמוס ה) נפלה לא תוסיף קום. בעיא לאסיתכא לה (טז) וסיא אתרת סיתכוני. למאן אתרת. לישראל בגיה דאינון בגלותא עיתה. ובמאי. באשישות. אלין אינון אבסן (יז) דאינון אתאלין בקדמיתא מסטוא חיל

שושנים. ולפיכך אמרה כנסת ישראל ישקני מנשיקות פיהו. לפי שנכללת בשושנים בשתי שפתים שלו: (ג—רפו:)

עוד א"ר יצחק כתפוח בעצי היער וגו'. כתפוח ולא תפוח. כתפוח שנפרש בגווניו. ובגונים הוא התקשרות הענין. זהו שכתוב (יחזקאל א) ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם. כמראה אדם ולא מראה אדם: (ג—קכב)

עוד א"ר יצחק. בצלו חמדתי וישבתי וגו'. בוא וראה על כל החסד שעשה הקב"ה לישראל קשר עמהם ז' ענני כבוד (יג) וקשר אותם בכנסת ישראל. שהרי הענן שלה נקשר בששה עננים אחרים. ובכל ז' הענגים הלכו ישראל במדבר. מה הטעם. לפי שכלם קשר של האמונה הם. וע"כ בסכות תשבו שבעת ימים. ומה ענין זה לזה. אלא מפני שכתוב בצלו חמדתי וישבתי ופריו מתוק לחכי (יג) וצריך כל איש להראות עצמו שישב תחת צל האמונה. ובוא וראה כל אותן השנים שאהרן היה קיים היו ישראל בצל האמונה תחת אותן הענגים: (ג—קג)

רבי שמעון אמר בצלו חמדתי וישבתי וגו'. בצלו זה בצלאל. שהוא הכין המשכן ועשה אותו. שנאמר חמדתי וישבתי. שהמשכן נחמד הוא לשבת בו. הוא עשה חמדה לכנסת ישראל. וכנסת ישראל ישבה בצלו של אל. וזה הוא בצלאל. ופריו מתוק לחכי. זה הוא שעושה פירות טובים בעולם (יד) שנאמר (הושע יד) ממני פריך נמצא. איזה הוא פריך. אלו הן נשמות הצדיקים שהן פרי מעשיו של הקב"ה. שהנהר ההוא היוצא מעדן הוא מוציא וזורק נשמות לעולם (טו) והן פירות של הקב"ה. ולפיכך פריו זה הוא כמו שאמרנו. בצלו. זה הוא בצלאל. ועל כן

תיקון המשכן על ידי בצלאל היה: (ב—רכג:)

סמכוני באשישות רפדוני בתפוחים וגו'. פתח רבי יהודה ואמר סמכוני באשישות רפדוני בתפוחים וגו'. מקרא זה הרי נתבאר יפה. אמנם כנסת ישראל אומרת כך בגלות. סמכוני. מהו סמכוני. אלא מי שנופל נצרך לתמכו. זהו שכתוב (תהלים קמה) סומך ה' לכל הנופלים וגו'. ולפיכך כנסת ישראל שנפלה. שנאמר (עמוס ה) נפלה לא תוסיף קום. נצרכה לסמוך לה (טז) והיא אומרת סמכוני. למי אומרת. לישראל בניה שהם בגלות עמה. ובמה. באשישות. אלה הם האבות (יז) שהם נמלאים תחלה מאותו יין

טוב

מב

זיו הזהר

(יג) חיינו הארת ו' הספירות מן בינה עד מלכות. (יג) שזה רמז על מצות סוכה דהיינו צל הבינה אמא עלאה החופפת על בניה.
(יד) זה ספירת היסוד (טו) זו הבינה אמא עלאה ואח"כ אותן הנשמות נעשין פירין דקב"ה. פירוש של תפארת ויסוד המשפיעים אותן למלכות. (טו) מאמר הזה מבאר יסוד ועיקר גדול באמונת ישראל ובעבודת ישראל בגליות יען כי נמצא בזוה"ק במה פעמים שאין היחוד של תפארת ומלכות בגליות בראוי בסוד שכינתא בגלותא ובסוד הצדיק אבד. וא"כ יש לחשוב מ: מועיל בונת היחודים בתפלות וברכות בזמן הגלות. לפיכך מבאר כאן רבי יהודה שח"ו לחשוב ככה. ואומר בסוד זה הפסוק שהשכינה הקדושה שנקראת כנסת ישראל מבקשת תמיכה בגלות ע"י בונות היחודים בתפלות וברכות. כדי להמשיך אליה השפע מן האבות שהן ג' הספירות חסד גבורה תפארת שנשפע להם מן יחורא עלאה של חכמה ובינה הנקראים אבא ואמא: **במקדש מלך** מביא כאן זה לשון מורנו וזקנ"ל דע כי היודע לייחד יחודים משפיע שפע רב אל המלכות שהיא במעמ נופלות בגלות וע"י יחודים סומך אותה ומעמידה לפי שמושך לה שפע מהבינה בסוד סומך ה' לכל הנופלים. וסמ"ך היא הבינה וכו' עכ"ל: (יז) פירוש שקורא להאבות שהן הספירות חג"ת כשם אש שות ביון שהן כלים הראשונים לקבל השפע מן הבינה שאותה השפע נקראת יין דסנטרא. כמו שאשישה שהיא גרבא דחמרא הוא כלי לקבלת יין הגשמי:

טוב המשומר. וכאשר הם נמלאים הרי ברכות נמצאות אצלה על ידי מדרגה אחת שנקראת צדיק (יח) ומי שיודע לייחד שם הקדוש. אע"פ ששפע הברכות לא נמצא בעולם. הוא סומך ותומך לה לכנסת ישראל בגלות. רפדוני בתפוחים. הכל אחד כמו שאמרנו (יט) אבל זה סוד. אשישה מכניס היין. תפוח מפיג היין ומיישב הרצון. וע"כ אשישות ותפוחים. אשישות לרוות מיין. תפוחים ליישב הרצון שלא יזיק היין. וכל זה למה. כי חולת אהבה אני בגלות. ומי שמייחד שם הקדוש צריך לייחד דין ברחמים. ולהכליל אותם כראוי. להמתיק ולתקן הכל כראוי. וכוונת היחוד

סומך לה לכנסת ישראל בגלות: (ג—מ)

שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. א"ר אלעזר

למדנו שהשם הקדוש הוא החחלת הכל. עליון הכל. קדושת הכל. הכל נכלל בו. י מזרח. הוא התחלת ההארה (כ) הולך ומשוטט ומוציא לדרום. ודרום יוצא והוא תולה בהתחלת המזרח. ה דרום (כא) ממנה יוצא דרום בעולם. שנכנס י התחלת המזרח והוציא לדרום. ומן ה תלוים דרום וצפון וזה אשר ביניהם. י מזרח. ה דרום וצפון תלוים בה (כב) ו באמצע. וזה הוא שנקרא בן זכר. לפיכך הוא בין צפון לדרום. ועל זה למדנו מי שנותן מטתו בין צפון לדרום יהיו לו בנים זכרים. שהרי הסוד ההוא שנקרא בן זכר הוא בין צפון לדרום. ה העליונה בה תלוים צפון ודרום. ובן זכר ביניהם בסוד (יו"ה) [וא"ו] (כג) ה האחרונה מערב (כד) וצל זה למדנו שמצד החכמ"ה נאחז ותולה חסד העליון. ומצד הבינ"ה תלויה הגבורה (כה) כדמיון זה נאחז הכל זה בזה. קרנות המזבח כמו כן הוסבו ובא לו לקרן דרומית מזרחית. שהדרום תוקפו במזרח. שהוא התחלת זריחת השמש (כו) ותוקף השמש עקרו הוא בההתחלה. מזרחית צפונית. כיון שהדרום לקח תוקפו של

סב דמגמרא. וכד איכון אתמלין הא ברכאן מסתכמין לגבה על ידא דחד דרגא דאיהו לדיק (יח) ומאן דידע ליחדא שמא קדישא. אע"ג דברכאן לא מסתכמי בעלמא. איהו סייך וסעיד לה לכנסת ישראל בגלותא. רפדוני בתפוחים. כלא חד כמה דאתמרן (יט) אבל רזא דא. אשישא עייל חמרא. תפוח אפיק מיזגא ומכוון רעותא. וע"ד אשישות ותפוחים. אשישות לרוותא מממרא. תפוחים לכו נא רעותא דלא יזיק חמרא. וכל דא למה. כי חולת אהבה אני בגלותא. ומאן דמיחד שמא קדישא בעי ליחדא דינא ברחמיו. ולאכללא לון כדקא חזי. לאתבסמא ולאתתקנא כלא כדקא יאות. ודא

סמוך לה לכנסת ישראל בגלותא: (ג—מ.)

שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. א"ר אלעזר

תאנא שמא קדישא דכלא. כלא אתכליל ביה. י מזרח. הוא שירותא דנהורא (כ) אזיל ושאט ואפיק לדרום. ודרום יפיק ותליא בשירותא דמזרח. ה דרום (כא) מינה נפיק דרום בעלמא. דעייל י שירותא דמזרח ואפיק ליה. ומן ה תליין דרום ולפון ופסוא דביניהון. י מזרח. ה דרום ולפון תליין בה (כב) ו באמצעיתא. ודא הוא דאקרי בן דכר. בג"כ איהו בין לפון לדרום. וע"ד תינן מאן דיהיב מתנו בין לפון לדרום סויין ליה בנים זכרים. דהא רזא דהאוא דאקרי בן דכר איהו בין לפון לדרום. ה עלאה בה תליין לפון ודרום. ובן דכר ביניהון ברזא (דיו"ה) [דוא"ו] (כג). ה בתראה מערב (כד) ועל דא תנינן מסמרא דאבא אחיד ותליא חסד עלאה. ומסמרא דאמא תליא גבורה (כה) גוונא דא אחיד כלא דא בדא. זויין דמדבחא הכי נמי אסתחרן ובא לו לקרן דרומית מזרחית. דדרום תוקפיה במזרח. דאיהו שירותא דשמשא (כו) ותוקפא דשמשא לא שריא אלא בשירותא. מזרחית לפונית. כיון דדרום נפיל תוקפיה

דמזרח

זיו הזהר

(יח) זה כפירת היסוד שאע"פ שהצדיק אבר ואין היחוד כראוי ושפע הברכות לא נמצא בעולם בדרך ישר דהשכינה כמו שהיה קודם החרבן מ"מ מגיע דהשכינה גם בגלות הארת השפע מן הצדיק בדרך נסתר להיות לה כסיבה ותמיכה (ט) כי התפוח בשביל ג' הגונים שלו ג"כ מורה על ג' הספירות חג"ת כמו האשישות והחילוק ביניהם הוא שאשישות מורה על הכלים ותפוחים על העצמיות שהיא השפע פנימיות שלהן ונלפע"ד שזהו ג"כ הסכיון במה שאומר סוד החילוק בין אשישות לתפוחים שאשישות לרוואה חמרא. פי' שהם כלים מיוחדים לקבלת שפע היין כל כלי וכלי בלבדי. א"כ יכול להיות באשישה שהיא כלי הגבורה יין המזיק ומצניש. גבורות ודינים בלתי ממותקות. אבל תפוחים מורה על התכללות של הג"ת דהיינו חסד דין ורחמים בכללות אחר כמו התפוח שמעורבים בו ג' הגונים יחד. ועי"ז נעשה התישבות הרצון שלא יזיק לעולם היין של ספירת הגבורה וזהו שסמיק שכונת היחוד צריך להיות ליחדא דינא ברחמי בהתכללות להמתיק הדינים שיהפכו לרחמים (כ) היינו ספירת החכמה ואומר אזיל ושאט ואפיק לדרום. רוצתו על ספירת החסד. כי החסד הוא קו החכמה וכך אמר אזיל ושאט משמעותו מרחק כיון שאין החסד יוצא מן החכמה בסמיכות א"א באמצעית הב ג' ורק הוא מהובר ותולה בקו בהתחלת המזרח דהיינו חכמה שהיא נקראת ראשית הבריאה · (כא) עתה אומר שה"א הראשונה מן השם הוי"ה נקשרת בדרום היינו שמצמה יוצאה הדרום לעולם פי' שמצמה יוצא ספירה הראשונה לעולם שהוא ספירת החסד אשר בשעת ימי המעשה שנברא בהם העולם ומבאר עוד כונתו שהלא בתחלה אמר שהחסד תולדת החכמה ועתה אומר שהוא תולדת הבינה. לכך מפרש ששניהם אמת כיון שנכנס החכמה בהבינה וע"י הזדוגות הואת יצא החסד לעולם · (כב) עתה מפרש עוד לבל נחשוב שהחסד הוליד והוציא לשאר הספירות כמו שהבינה הולידה והוציאה להחסד. לכך מבאר שלא כן הוא אלא שמן ה' הראשונה שהיא הבינה תלוים דרום וצפון דהיינו חסד וגבורה וגם זה אשר ביניהם. היינו התפארת שמקורו הוא האות וא"ו משם הוי"ה והוא נקרא בן זכר נמצא לפי זה סדר עמידתן. כתר חכמה ובינה למזרח. חסד לדרום גבורה לצפון. תפארת באמצעותן בזה: (כג) ברזא דוא"ו בצ"ל ובזהר איתא ברזא דיו"ה וקשה לפרשו ברוחק: (כד) זו המלכות · (כה) פירוש כמו שהחסד תולה ע"י קו בחכמה כן הגבורה ת"ויה ע"י קו בהבינה: (כו) פי' שהחסד נאחז בחכמה:

כתר
חכמה בינה
חסד (יוד) (הא) גבורה
תפארת
נצח (ואו) הוד
יסוד
מלכות
(הא)

דמזרח הוא מאיר לצפון. ולפון אתכליל בדרום. דהא שמאלא אתכליל בימינא. לפונית מערבית דהא מערב דאיהי ה בתראה נמלא מלפון (כז) וע"ד לפון אזיל למערב. מערבית דרומית. היא אזלא לאתחברא בדרום (כח) כמה דדרום תלא במזרח ותוקפיה אזיל בשירותא. הכי נמי מערב אזלא לאתאחדא בדרום. הה"ד וימינו תחבקני. ימינו דא הוא דרום. בג"כ יקרא מתרין סטרין מלפון ומדרום. הה"ד שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. שמאלו דא הוא לפון. וימינו דא הוא דרום. ורזא דא אוליפנא דקב"ה יהיב מטתיה בין לפון לדרום (כט) ואחידת להאי דרגא דאקרי בן ודאי (ל) וע"ד אית להו לבני נשא למיהב מטתייהו בין לפון לדרום. והכי אוליף לי אבא. דיהבין להו בנין דכרין. דהא איהו אתכוין כלפי מהימנותא שלימא עלאה בשלימותא דכלא לגבי קב"ה. דאיהו בין לפון לדרום. ולגבי כנסת ישראל דאתחברא בין לפון לדרום. ודאי יהוון ליה בנין דכרין. ובכלא בעי לאחזאה עובדא כגוונא דלעילא. וכמה דאחזי עובדא לתתא סכא נמי אתער לעילא ואוקיתוה. והא אוקימנא ודאי מטתו שלשלמה בין לפון לדרום לאתחברא בנופא. וכדין

כללא חד לאתברכא עלמא: (ג—קיח:)

השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות וגו'. אמר רבי שמעון בצבאות. דא מלכא (משיחא) דאקרי צבאות. או באילות השדה. אלין שאר חילין ומשיריין דלתתא. אם תעירו ואם תעוררו את האהבה. דא ימינא דקב"ה דאקרי אהב"ה. עד שתחפץ. הסיא דסכיבת לעפרא ויהא רעותא דמלכא בה. זכאה איהו מאן דיזכי להסוא דרא. זכאה איהו בעלמא דין וזכאה

איהו בעלמא דאתי: (ג—ט)

דומה דודי לצבי או לעופר האילים הנה זה עומד אחר כתלנו וגו'. פתח רבי יצחק ואמר (ויקרא כו) ונתתי משכני בתוככם ולא תגעל נפשי אתכם. זכאין איגון ישראל דזכו דמשכונא דא למהוי נבייהו מן מלכא עלאה. ובכל אתר דגלי ישראל שכינה עמהון. דאע"ג דאיגון בגלותא. קב"ה אתי בכל ריש ירחי ושבתי וזמני לאשגחא עלייהו. ולאסתכלא בהסוא משכונא דאית ליה נבייהו. דאיהו כסופא דיליה. למלכא דסרחא מטרוניתא. אפקה מהיכליה. מאי עבדת. נטלת ברא דיליה כסופא דמלכא רחימא דיליה. ובגין דדעתא דמלכא עלה שבקיה בידהא. ובשעתא דסליק רעותא דמלכא על מטרוניתא ועל ברה. הוה סליק אגרין ונחית דרגין וסליק כתלין לאסתכלא ולאשגחא בין נוקבי כותלי עלייהו. כיון דחמי לון שארי בני מאחורי קוסמי כותלא. ולבתר אזיל ליה.

כך

של המזרח הוא מאיר לצפון. והצפון נכלל בדרום. שהרי השמאל נכלל בהימין. צפונית מערבית. שהרי המערב שהיא ה' האחרונה מקבלת מצפון (כז) ולכך צפון הולך למערב. מערבית דרומית. שהיא הולכת להתחבר בדרום (כח) כמו שהדרום תולה במזרח ותוקפו הולך לראשונה אף כך מערב הולך להתחבר בדרום. זש"כ וימינו תחבקני. ימינו זה הוא דרום. לפיכך היא יונקת משני הצדדים מצפון ומדרום. זש"כ שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. שמאלו זה הוא צפון. וימינו זה הוא דרום. וסוד זה למדנו שהקב"ה נותן מטתו בין צפון לדרום (כט) והיא נאחזת לאותה המדרגה שנקרא בן בודאי (ל) ולכך יש להם לאנשים לתתן מטתם בין צפון לדרום. וכך למדני אבי. שבעבור זה נותנים להם בנים זכרים. שהרי הוא היה מתכוון כנגד אמונה שלימה העליונה בכל השלימות לעומת הקדוש ברוך הוא. שהוא בין צפון לדרום. ולעומת כנסת ישראל שמאירה בין צפון לדרום. ולכך נותנים לו בנים זכרים. ובכל נצרך להראות עשיה כדמיון שלמעלה. וכמו שמראה העשיה שלמטה כן גם נתעורר למעלה וזה נתבאר. ועוד ביארנו בודאי שמטתו שלשלמה היא בין צפון לדרום להתחבר בהגוף. ואז

נעשה כלל אחד להתברך העולם: (ג—קיח:)

השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות וגו'. אמר רבי שמעון בצבאות. זה המלך (משיח) שנקרא צבאות. או באילות השדה. אלו שאר חילות ומחנות שלמטה. אם תעירו ואם תעוררו את האהבה. זה ימינו של הקב"ה שנקראת אהב"ה. עד שתחפץ. זו השוכבת לעפר ויהיה רצון המלך בה. זכאי זה מי שיזכה לדור ההוא. אשרי חלקו בעולם הזה ואשרי

חלקו בעולם הבא: (ג—ט)

דומה דודי לצבי או לעופר האילים הנה זה עומד אחר כתלנו וגו'. פתח רבי יצחק ואמר (ויקרא כו) ונתתי משכני בתוככם ולא תגעל נפשי אתכם. זכאים הם ישראל שזכו שמשכון זה יהיה אצלם מן המלך העליון. ובכל מקום שגלו ישראל שכינה עמהם. שאע"פ שהם בגלות. בא הקב"ה בכל ראש חודש ושבת ומועד להשגיח עליהם. ולהסתכל במשכון ההוא שיש לו אצלם. שהוא חמדה שלו. משל למלך שסרחה נגדו המטרונה. הוציאה מהיכלו. מה עשתה. לקחה עמה בנו שהוא חמדת המלך ואהבת המלך. ולפי שעוד דעת המלך על המטרונה הניחו בידה. ובשעה שעולה רצון המלך על המטרונה ועל בנה. היה עולה על הגגות וירד על המדרגות והרים כתלים להסתכל ולהשגיח בין נקבי הכתלים עליהם. כיון שרואה אותם מתחיל לבכות מאחורי חרכי הכותל. ואח"כ הולך לו.

כך

ויז הזהר

(כז) פ' שהמלכות עיקר בנינה הוא מן גבורות ודינים: (כח) פ' שהיא משתוקקת לקבלת שפע של חסדים: (כט) פ' זה התפארת כמבואר. במקדש מלך מביא כאן שבשלחן ערוך ארח"ח סי' ר"מ כתב יזהר ליתן מטתו ראשה ומרגלותיה זה לצפון וזה לדרום כי כן הוא פירושו של בין צפון לדרום. אבל האריז"ל כתב בספר הכוונות שצריך להיות ראשה למזרח ומרגליותיה למערב וצדדיה בין צפון לדרום עכ"ל האריז"ל. ומלשון חזהר דכאן מוכח כדבריו שכתב דהא בן דכר איהו בין צפון לדרום. וידוע שהתפארת שהוא נקרא בן דכר ראשו למזרח שהוא אבא. ורגליו למערב שהיא מלכות וצדדיו בין צפון לדרום. עכ"ל: (ל) פ' שהמלכות מזדוגות עם התפארת שהוא בין צפון לדרום:

כך ישראל אע"פ שהם יצאו מהיכלו של המלך. משכון ההוא לא עזבו. ולפי שרצון המלך על ישראל הניח משכונו עמהם. ובשעה שעולה רצון המלך הקדוש על שכינתו ועל ישראל. עולה על הגגות (מקפץ על הגבעות) יורד מדרגות ומרים כתלים להסתכל ולהשגיח בין חרכי הכותל עליהם. כיון שרואה אותם מתחיל לבכות. וז"כ דומה דודי לצבי או לעופר האילים. לקפץ מן כותל לגג ומן גג לכותל. הנה זה עומד אחר כתלנו. בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים. להסתכל ולהשגיח עליהם: (ג—קיד:)

עוד אמר רבי יצחק הנה זה עומד אחר כתלנו. זה כותל מערבי של בית המקדש. שאמר רבי יהודה מעולם לא זזה השכינה מכותל מערבי של בית המקדש: (ז"ג שמות ה:) משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים. א"ר שמעון אלו הם החלונות של העינים ואזנים ונקבי החוטם והפה: (ג—קיז)

הנצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו. אמר רבי שמעון מקרא זה יש לעיין בו. כיון שכתוב נראו בארץ מדוע כתב נשמע בארצנו. שהרי בארץ אחת די. אלא הנצנים אלו הם הנטיעות שצקרן הקב"ה ונטען במקום אחר (לא) ונתגדלו כהנטיעות שמוציאים פרחים. נראו בארץ. שארץ הזאת נתברכת מהם כראוי. ואיזו היא. זו ארץ הקדושה ארץ העליונה. זאת היא ארץ בודאי. עת הזמיר הגיע. העת לעקור ממשלת שרי האומות שלא ישלטו בישראל בשעה שהוקם המשכן. וקול התור נשמע בארצנו. זו ארץ שלמטה שירשו ישראל על ידי יהושע. איזה הוא קול התור. זה הוא תייר חעליון (לב) שנזדווג עמה כאשר בנה שלמה בית המקדש למטה. ואז נתעטר הקב"ה בכתריו כחתן בכלה. כמש"כ צאנה וראנה בנות ציון במלך שלמה וגו'. בספר האגדות אומר קול התור זו תורה שבעל פה. כי התורה שבכתב נקראת תורה סתם. תורה שבע"פ נקראת תור. כמש"כ ויקר ויקרא. זה בשלימות והשנית לא כן. ואני דורש כמו שנתבאר וכך הוא: (ג—ד)

רבי חייא אמר הנצנים נראו בארץ. כאשר ברא הקב"ה את העולם נתן בארץ כל הכח הראוי לה. הכל הי' בארץ. ולא הוציאה פירות בעולם עד שנברא האדם. כיון שנברא האדם הכל נתגלה בעולם. והארץ גלתה פירותיה וכחותיה שנטמנו בה. כדמיון זה השמים לא נתנו הכחות לארץ עד שבא האדם. זהו שכתוב (בראשית ב) וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וגו' כי לא המטיר וגו' ואדם אין לעבוד את האדמה. צפונים היו כל אותן התולדות ולא נתגלו. ושמים נעצרו שלא המטירו על הארץ. לפי שאדם אין. שעוד לא נמצא ולא נברא. והכל נתעכב בעבילו. כיון שנראה

כך ישראל אע"ג דאיתון נפקו מסיכלים דמלכא. הסות משכונא לא שבקו. ובגין דרעותא דמלכא עלייהו שבקיה עיהון. ובשעתא דסליק רעותא דמלכא קדישא על מערוביתא ועל ישראל. סליק אגרין (מקפץ על הגבעות) נחית דרגין וסליק כתלין לאסתכלא ולאסגחא בין קוסמי כותלא עלייהו. כיון דחמי לון שארי בכי. הס"ד דומה דודי לצבי או לעופר האילים. לדלגא מכתלא לאינרא ומאינרא לכתלא. הנה זה עומד אחר כתלנו. בבתי כנסיות ובבי מדרשות. משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים. לאסתכלא ולאסגחא עלייהו: (ג—קיד.)

תו אמר רבי יצחק הנה זה עומד אחר כתלנו. דא כותל מערבי דבי מקדשא. דאמר רבי יהודה מעולם לא זזה שכינתא מכותל מערבי דבי מקדשא: (ז"ג שמות ה:) משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים. א"ר שמעון אלין איתון חלונות דעיינין ואודנין ונוקבי חוטמא ופומא: (ג—קיז.)

הנצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו. אמר רבי שמעון האי קרא אית לאסתכלא ביה. כיון דכתיב נראו בארץ מהו דכתיב נשמע בארצנו. דהא בחד ארץ סגי. אלא הנצנים אלין איתון נטיען דעקרן קב"ה ואתיל לון באתרא אחרא (לא) ואתרביאו כנטיעתא כד אפיק פרחין. נראו בארץ. דהאי ארץ מתברכא מנייהו כדקא חזי. ומאי איהי. ארץ קדישא ארץ עלאה. ארץ ודאי. עת הזמיר הגיע. עידן לאעקרא שולטנותא דרברבי עמין דלא ישלטון בהו בישראל בשעתא דאתקם משכנא. וקול התור נשמע בארצנו. דא ארץ דלתתא דאתחסנו ישראל על ידא דיהושע. מאן הוא קול התור. דא הוא תייר עלאה (לב) דאזדווג עמה כד בנה שלמה בי מקדשא לתתא. וכדין אתעטר קב"ה בעטרוי כחתן בכלה. כד"א לאנה וראנה בנות ציון במלך שלמה וגו'. בספרא דאגדתא אמר קול התור דא תורה שבעל פה. דתורה שבכתב אקרי תורה סתם. תורה שבע"פ אקרי תור. כד"א ויקר ויקרא. דא שליטו ודא לאו הכי. ואנא אוקימנא כמה דאתמר והכי הוא: (ג—ד)

רבי חייא אמר הנצנים נראו בארץ. כד ברא קב"ה עלמא יהיב בארעא כל חילא דאתחזי לה. כלא הוה בארעא. ולא אפיקת איבין בעלמא עד דאתברי אדם. כיון דאתברי אדם כלא אתחזי בעלמא. וארעא גליאת איבהא וחילהא דאתפקדו בה. כגוונא דא שמיא לא יהבו חילין לארעא עד דאתא אדם. הדא הוא דכתיב (בראשית ב) וכל שיח השדה טרם יהי' בארץ וגו' כי לא המטיר וגו' ואדם אין לעבוד את האדמה. אמרו כל איתון תולדין ולא אתגלון ושמיא אתעכבו דלא אמטירו על ארעא. בגין דאדם אין. דלא אשתכח ולא אתברי. וכלא אתעכב בגוויה. כיון דאתחזי

זיו הזהר

(לא) אשר כונתו על ענין ד' מלכין דמיתו עד ויטלך הדר. שנשאר ההתקיטות במדת המלכות שנקראת ארץ העליונה: (לב) זה הארת כח הקול והמלכות כח הדבור וכבגין בית המקדש בימי שלמה היה הזיו של תפארת ומלכות בשלמות היותר גדול:

דאתחזי אדם יחיד סגלגים גרמו בארץ. וכל חילין דאתפתרו אתגליאו ואתיסיבו בם. עת הזמיר הגיע. דאתתקן תקונא דיובבתן לזמרא קמי קב"ה. מאי דלא אסתכם עד לא אתברי אדם. וקול התור נשמע בארצנו. דא מלא דקב"ה דלא אסתכם בעלמא עד דאתברי אדם. כיון דאסתכם אדם כלא אסתכם: (א—לז.)

רבי יוסי אחר הגלגים גרמו בארץ. דא הוא רזא דשית דרגין (אברהם יצחק יעקב יכין ובועז ויוסף) כלהו גרמו בארץ (לג) בגין דאימון דיוקנין לאתחזאה בסאי דרגא. עת הזמיר הגיע. דהא כדין משבחת ומשוררת. כד"א (תהלים ז) למען יזמרך כבוד ולא ידום. ובגין כך אתקריא מזמור. כמה דתניגן דכתיב מזמור לדוד. דשרתא עליה שכינתא בריחא. ודא הוא עת הזמיר הגיע. רבי חייא אמר דהא כדין יתבא זמנא לשבחא: (א—לט.)

*) רבי שמעון אמר הנצנים גראו בארץ וגו'. הנצנים. אלין אילנין אבא"ן דעאלו במחשב"ה. ונכנסו בעולמ"ם הב"א ונגנזו שם. ומשם יצאו בהסתר ונגנזו תוך נביא"י האמ"ת. נולד יוס"ף ונגנזו בו. נכנס יוסף בארמ"ץ הקדוש"ה והקים אותם שם. ואז נראו בארמ"ץ ונתגלו שם. ומתי נראים. בשעה שנראה קשת בעולם. שהרי בשעה שהקשת נראה אז הם נתגלים. ובשעה ההיא עת הזמיר הגיע. שהגיעה העת להכרית הרשעים מן העולם. ולמה ניצולים. לפי שהנצנים נראו בארץ. ולולי שנראו לא נשארו הרשעים בעולם והעולם לא נתקיים. ומי מקיים העולם וגורם להאבות שיתגלו. קול התינוקות לומדי התורה. ובשביל אותן הילדים ניצל העולם: (א—ב ז)

רועה הנאמן

התאנה חנטה פגיה והגפנים סמדר נתנו ריח וגו'. אמר רעיא מהימנא ישראל נקראים עץ גדול וחזק. ומזון לכל בו. בו התורה שהיא מזון למצלה. בו תפלה שהיא מזון למטה. ואפילו מלאכים אין להם מזון אלא ע"י ישראל. כי לולא שישראל עוסקים בתורה לא היה יורד להם מזון מצד התורה שנמשלה לעץ. זש"כ (משלי ג) עץ חיים היא למחזיקים בה. גם מים לא היו יורדים מלמעלה. והחמה שהוא אש לא היה יורד לבשל פירות העץ. אלא הכל בשביל ישראל. ולפיכך נאמר בישראל התאנה חנטה פגיה. אלו בעלי מצות. והגפנים נתנו ריח. כאשר פותחים בתשובה. ואז מיד נאמר בישראל קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך מן הגלות: (ב—קכא.)

יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה וגו'. א"ר יוסי יונתי. זו כנסת ישראל. מה יונה אינה עוזבת בן זוגה לעולם. אף כך כנסת ישראל אינה עוזבת להקב"ה לעולם. בחגוי הסלע. אלו תלמידי חכמים שנראה האדם מיד הנצנים נראו בארץ. וכל כחות הצפונים נתגלו ת"תנו בה. עת הזמיר הגיע. שנתתקן תיקון של תשבחות לזמר לפני הקב"ה. מה שלא נמצא טרם שנברא האדם. וקול התור נשמע בארצנו. זה דבר הקב"ה שלא נמצא בעולם עד שנברא האדם. כיון שנמצא אדם הכל נמצא: (א—צז)

רבי יוסי אמר הנצנים נראו בארץ. זה הוא סוד ששת המדרגות (אברהם יצחק יעקב יכין ובועז ויוסף) כלהו נראו בארץ (לג) לפי שהן תמונות להתראות בזאת המדרגה. עת הזמיר הגיע. שהו"י אז משבחת ומשוררת. כמש"כ (תהלים ז) למען יזמרך כבוד ולא ידום. ולפיכך נקראת מזמור. כמו שלמדנו במה שכתוב מזמור לדוד. היינו ששרתה עליו השכינה בתחלה. וזש"כ עת הזמיר הגיע. רבי חייא אמר מפני שאז הגיע העת לשבח: (א—לט.)

*) רבי שמעון אמר הנצנים נראו בארץ וגו'. הנצנים. אלו הם האבו"ת שעלו במחשב"ה. ונכנסו בעולמ"ם הב"א ונגנזו שם. ומשם יצאו בהסתר ונגנזו תוך נביא"י האמ"ת. נולד יוס"ף ונגנזו בו. נכנס יוסף בארמ"ץ הקדוש"ה והקים אותם שם. ואז נראו בארמ"ץ ונתגלו שם. ומתי נראים. בשעה שנראה קשת בעולם. שהרי בשעה שהקשת נראה אז הם נתגלים. ובשעה ההיא עת הזמיר הגיע. שהגיעה העת להכרית הרשעים מן העולם. ולמה ניצולים. לפי שהנצנים נראו בארץ. ולולי שנראו לא נשארו הרשעים בעולם והעולם לא נתקיים. ומי מקיים העולם וגורם להאבות שיתגלו. קול התינוקות לומדי התורה. ובשביל אותן הילדים ניצל העולם: (א—ב ז)

רעיא מהימנא

התאנה חנטה פגיה והגפנים סמדר נתנו ריח וגו'. אמר רעיא מהימנא ישראל אתקריאו אילנא רבא ותקיף. ומזון לכלא ביה. ביה אוריתא דאיהי מזונא לעילא. ביה צלותא דאיהי מזונא לתתא. ואפילו מלאכין לית להו מזונא אלא ביישראל. דאי לאו דישראל יתסקון באוריתא לא הוה נחית לון מזונא מסטרא דאוריתא דאתתילא לעץ. הה"ד (משלי ג) עץ חיים היא למחזיקים בה. ולא הוה נחית מיא מלעילא. ואמאי דאיהו אשא לא הוה נחית לבשלא פירוי דאילן. אלא כלא בגין ישראל. ובג"כ אתתר בישראל התאנה חנטה פגיה. אלין מארי מלות. והגפנים נתנו ריח. כד פתחין בתיובתא. ומיד אתמר בישראל קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך מן גלותא: (ב—קכא.)

יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה וגו'. א"ר יוסי יונתי. דא כנסת ישראל. מה יונה לא שבקת בן זוגה לעלמין. אף הכי כנסת ישראל לא שבקת לקב"ה לעלמין. בחגוי הסלע. אלין תלמידי חכמים שאין

דלא

זיו הזהר

(לא) פי' שכל ששת הספירות הג"ת נה"י משפיעין למלכות שנקראת ארץ: *) זה המאמר עמוק מאד וקשה להביא כאי הביאורים של מפורשי הזהר. לכן ארשום בדרך רמז לדשת ולהבין שאבהן היינו חסד גבורה תפארת במחשבה היינו עולם ההכטה אצילות בעלמא דאתי היינו עולם הבינה בריאה. נפיאי קשוט היינו נצח והוד. יסוד ארעא קדישא זו המלכות ומי שיזכה יבין מהורא:

שאין נמצאים במנוחה בעולם הזה. בסתר המדרגה. אלו תלמידי חכמים הצנועים. שבהם חסידים יראי הקב"ה. והשכינה לא סרה מהם לעולם. ואז הקב"ה תובע בשבילם לכנסת ישראל ואומר. הראיני את מראיך השמיעיני את קולך כי קולך ערב. שאין קול נשמע למעלה אלא הקול של אותם העוסקים בתורה. ולמדנו כל אותם העוסקים בתורה בלילה צורותם נחקקין למעלה לפני הקב"ה. והקב"ה משתעשע בהם כל היום ומסתכל בהם. וזה הקול עולה ובוקע כל אותן הרקיעים. עד שעולה לפני הקב"ה. בכן כתוב כי קולך ערב ומראך נאוה: (ג—סא.)

דלא מסתכמי בגייסא בעלמא דין. בסתר סמדרגה. אלין תלמידי חכמים הלמוטין. דבסון חסידין דחלי קב"ה. וסכינתא לא אעדיאת מגייסו לעלמין. וכדין קב"ה תבע בגיוייסו לכנסת ישראל ואמר. הראיני את מראיך השמיעיני את קולך כי קולך ערב. דלית קלא משתמע לעילא אלא קלא דאינון דעסקין באורייתא. ותלגא כל אינון דעסקין באורייתא בליליא דיוקניהון אתחקק לעילא קמי קב"ה. וקב"ה משתעשע בהו כלא יומא ומסתכל בהו. וסלי קלא סליק ובקע כל אינון רקיעין. עד דסליק קמי קב"ה. כדין כתיב כי קולך ערב ומראך נאוה: (ג—פא)

דודי לי ואני לו הרועה בשושנים. אמר רבי שמעון בשעה שעלה במחשבה לפני הקב"ה לברוא עולמו. עלו כל העולמות במחשבה אחת. ובמחשבה זו נבראו כלם. הה"ד (תהלים קד) כלם בחכמה עשית. ובמחשבה זו שהיא החכמה נברא העולם הזה והעולם של מעלה. נטה ימינו וברא העולם של מעלה. נטה שמאלו וברא עולם הזה. הה"ד (ישעי' מח) אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים קורא אני אליהם יעמדו יחדו. וכלם ברגע אחד נבראו. ועשה עולם הזה כנגד העולם של מעלה. וכל מה שיש למעלה יש כדוגמתו למטה. וכל מה שיש למטה יש כדוגמתו בים והכל אחד. ברא בעליונים המלאכים. וברא בעוה"ז בני אדם. וברא בים לויתן. כד"א (שמות לו) לחבר את האהל להיות אחד בחר בעליונים ובחר בישראל. לעליונים לא קרא בנים. לתחתונים קרא בנים. הה"ד בני בכורי ישראל. הוא קרא להם בנים. והם קראו לו אב. דכתיב (ישעי' סג) כי אתה אבינו. וכתיב דודי לי ואני לו. הוא בחר בי ואני בחרתי בו. הרועה בשושנים. הוא רועה בשושנים אע"פ שהקוצים סביב להם. ואין אחר יכול לרעות בשושנים כמותו. ד"א הרועה בשושנים. מה שושן זה הוא אדום ומימיו לבנים. כך הקב"ה מנהיג עולמו ממדת הדין למדת הרחמים. כדכתיב (ישעי' א) אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו:

פתח רבי אבא ואמר. דודי לי ואני לו הרועה בשושנים. מי גרם לי שאני לדודי ודודי לי מפני שהוא מנהיג עולמו בשושנים. מה שושן יש בו ריח והוא אדום. מוצקין אותו והוא מתהפך ללבן. ולעולם ריחו לא זז. כך הקב"ה מנהיג עולמו בדרך זה. שאלמלא כן לא יתקיים העולם בשביל האדם החוטא. והחוטא נקרא אדום. כד"א אם יהיו חטאיכם כשנים וגו'. מקריב קרבנו לאש שהוא אדום. זורק הדם סביב למזבח שהוא אדום. מדת הדין אדום. מוצקין אותו ועולה העשן כלו לבן. ואז האדום נהפך ללבן. נהפך מדת הדין למדת הרחמים א"ר יצחק ועוד שהרי לעולם אודם ולבן נקרב והריח עולה משתיהן. מה השושן אדום ולבן כך ריח הקרבן. והקרבן מאדום ולבן הוא. בוא וראה מריח הקטרת שהסמנים מהם אדומים ומהם לבנים. כגון הלבונה שהוא לבן. מר דרור אדום. והריח עולה מאדום ולבן. וע"כ מנהיג עולמו בשושנים שהוא אדום ולבן. וכתיב (יחזקאל מד) להקריב לי חלב ודם. כנגד זה אדם מקריב חלבו ודמו ומתכפר לו. זה אדום וזה לבן. מה השושן שהוא אדום והוא לבן אין מוצקין אותו לחזור כלו לבן אלא באש. כך הקרבן אין מוצקין אותו לחזור כלו לבן אלא באש. עכשיו מי שיושב בתעניתו ומקריב חלבו ודמו. אינו נצמק לחזור כלו לבן אלא באש. דאמר רבי יהודה מתוך תעניתו של אדם נחלשין אבריו וגובר עליו האש. ובאותה שעה צריך להקריב חלבו ודמו באותו האש. והוא הנקרא מזבח כפרה. והיינו דרבי אלעזר כשהיה יושב בתענית היה מתפלל ואומר: גלוי וידוע לפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שהקרבתי לפניך חלבי ודמי. והרתחתי אותם בחמימות חולשת גופי. יהי רצון מלפניך שיהא הריח העולה מפי בשעה זו. כריח העולה מהקרבן שנקרב באש המזבח ותרצני: נמצא שהאדם הוא מקריב בתעניתו החלב והדם. והריח שעולה מפיו הוא מזבח כפרה. ולפיכך תקנו התפלה במקום הקרבן. ובלבד שיתכוין למה שאמרנו. א"ר יצחק מכאן והלאה כתיב (במדבר לא) כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר. א"ר יוסי כשהיה ביהמ"ק קיים אדם מקריב קרבנו בענין זה ומתכפר לו. עכשיו תפלתו של אדם מכפר לו במקום הקרבן כדמיון הזה: ד"א דודי לי ואני לו הרועה בשושנים. מה השושנים קוצים מצויין בתוכם. אף הקב"ה מנהיג עולמו בצדיקים ורשעים. מה השושנים אלמלא הקוצים אין השושנים מתקיימין. כך אלמלא הרשעים אין הצדיקים ניכרים. דא"ר יהודה במה הצדיקים ניכרים. מתוך שיש רשעים. דאלמלא רשעים אין הצדיקים ניכרים: ד"א הרועה בשושנים. המנהיג עולמו בשש שנים (לד) והשביעית שבת לה': ד"א בשושנים. באותן ששונים בתורה: (ב—כ.)

עד שיפיח היום ונסו הצללים וגו'. רבי יוסי פתח. עד שיפוח היום ונסו הצללים. כמה יש להם לאנשים להזהר מעונותיהם שלא יחטאו לפני רבונם. שהרי

עד שיפוח סיוס וכסו הצלליס וגו'. רבי יוסי פתח. עד שיפוח סיוס וכסו הצלליס. כמה אית לבני נשא למזדהרא מחוביהון דלא למחטי קמי מאריהון. דהא

זיו הזהר

(לד) פי' בשש הספירות מן חסד עד המלכות. בי שנה בגי' ספירה. וכל ספירה מנהגת אלף שנים. והיינו כמאמר תו"ל שית אלפי שני הוה עלמא וחד חרב:

דאת בכל יומא ויומא כרוזא נפיק וקארי. אתערו בני עלמא לגייכו לקמי מלכא קדישא. אתערו לאזדהרא מחוביכו. אתערו נשמתא קדישא דיהב בגוויכו מאתר קדישא עלאה. דתיכן בשעתא דקב"ה אפיק נשמתא לגחתא בבני נשא. אסהיד בה בכמה יעודין בכמה קסורין. בגין לגטרא פקודוי. ולא עוד אלא דאעבר לה באלף ותמניא עלמין לאתעטפא ולמחמי בהו יקרא דאיכון דמשתדלי באורייתא. ואיהי קיימא קמי מלכא בלבוש יקר בדיוקנא דהאי עלמא. בלבוש יקר עלאה. מסתכלא ביקרא דמלכא כל יומא. ואעטר לה בכמה עטרין. ובשעתא דמטי זמנא לגחתא לעלמא. עבדת מדורהא בגנתא דעדן דארעא תלתין יומין. למחמי יקרא דמאריהון דלדיקיא. וסלקא לאתרהא לעילא. ובתר דא נחתא לעלמא. כדין אעטר לה מלכא קדישא בשבע עטרין. עד דאתת ועאלת בגו גופא דבר נש. וכד איהי בגופא דב"נ ונחתא בהאי עלמא ואשתדלת בחשוכא. אורייתא תוהא עלה ואמרת. ומה כל יקרא דא וכל אשלמותא אשליס לנפשתא מלכא עלאה ואיהי חבאת קאים. ובגין דא אולפת עיפא לאהי נפש לאזדהרא מחובהא. ותיתוב לאתדכאה עד שיפוח היום. עד שלא יפוח יומא דהאי עלמא. וייתי הסוא יומא תקיפא דיתבע לה מלכא לדינא לנפקא מהאי עלמא. ונסו הצללים. דא הוא רזא בין חבריא דקא אמרי דבשעתא דמטי זמנא דבר נש לנפקא מהאי עלמא. לזלמא דבר נש אתעבר מנהון. הס"ד עד שיפוח היום. עד דלא יכשוף יומא לנפקא מהאי עלמא. ונסו הצללים. דאתעבר לזלמא. יתוב קמי מאריהון. רבי אלעזר אמר תרין לזלמין אית ליה לבר נש כד איהו בקיומיה. חד רברבא וחד זעירא. דכתיב הצללים תרי. וכד משתכחי כחדא כדין הוא ב"נ בקיומיה. וע"ד ונסו הצללים כתיב. כדין בעי ב"נ לאסתכלא בעובדוי ולתקנא לון קמי מאריהון ויודי עלייהו. בגין דקב"ה אקרי רחום וחנון. ומקבל לאיכון דתבין קמיה. ודא הוא עד שיפוח היום ונסו הצללים. דכיון דאיכון גללים מתעברן מיניה ואיהו תפיס בקולרא (לה) תשובה היא. אבל לא מעלין כ"כ כזתא דאיהו קאים בקיומיה. ושלמה מלכא אכריז ואמר (קהלת יב) וזכור את בוראך בימי בחורותיך עד אשר לא יבאו ימי הרעה: (ג—יג)

פתח רבי אבא ואמר כתיב (תהלים קד) מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית. מה רבו מעשיך ה'. כמה סגיאין איכון עובדוהי דמלכא קדישא. וכלהו סתימין בחכמ"ה. הס"ד כלם בחכמה עשית. כלהו בחכמ"ה כלילן ולא נפקו לבר אלא בשבילין ידיען לגבי ביג"ה. ומתתן אתעבידו כלהו ואתתקנו. הס"ד (משלי כד) ובתבונה יתכונן. וע"ד כלם בחכמ"ה עשית בביג"ה. מלאה הארץ. הארץ. זו כנסת ישראל שמהבינה היא נתמלאית מהכל. כמש"כ (קהלת א) כל הנחלים הולכים

שהרי בכל יום ויום כרוז יוצא וקורא. התעוררו בני העולם בלבבכם לפני מלך הקדוש. התעוררו להזהר מעונותיכם. עוררו לנשמה הקדושה שניתנה בכם ממקום עליון הקדוש. שלמדנו בשעה שהקב"ה מוציא את הנשמה להורידה באנש"ם. מזהיר אותה בכמה אזהרות בכמה עונשין. בשביל לשמור מצותיו. ולא עוד אלא שמעבירה באלף ושמנה עולמות להשתעשע ולראות בהם הכבוד של אותם העמלים בתורה. והיא עומדת לפני המלך בלבוש הכבוד בצורה של עולם הזה. בלבוש כבוד העליון. מסתכלת בכבוד המלך כל היום. ומעטרים לה בכמה עטרות. וכאשר מגיע זמנה לרדת לעולם. היא עושה מדורה בגן עדן התחתון שלש"ם יום. לראות בכבודם של הצדיקים. והיא עולה למקומה למעלה. ואח"כ יורדת לעולם. אז מעטר לה מלך הקדוש בשבע עטרות. עד שבאה ונכנסת בתוך גוף האיש. וכאשר היא בגוף האיש וחוטאת בעולם הזה ועמלה בחשכות. התורה תתמה עליה ואומרת. ומה כל הכבוד הזה וכל אותה השלמות השלים מלך העליון להנפש והיא חוטאת לפניו. ובעבור זה היא תלמד עצה לנפש הזאת להזהר מחטאותיה. ותשוב להטהר עד שיפוח היום. עד שלא יפוח יום האחרון של עולם הזה. ויבוא יום נורא ההוא שיתבע לה המלך לדין לצאת מעולם הזה. ונסו הצללים. זה הוא סוד בין החברים שאמרו כי בשעה שמגיע זמנו של אדם לצאת מעולם הזה. צלמו של אותו האדם נעבר ממנו. וז"כ עד שיפוח היום. עד שלא ינשף היום לצאת מעולם הזה. ונסו הצללים. שיברח הצלם. ישוב לפני רבונו. רבי אלעזר אמר שני צללים יש לו לאדם כאשר הוא בחייו. אחד גדול ואחד קטון. שנאמר הצללים משמע שנים. וכאשר נמצאים יחדו אז האדם הוא בקיומו. ולכך ונסו הצללים כתוב. לפיכך צריך האדם להסתכל במעשיו ולהתקן אותם לפני רבונו ויתודה עליהם. לפי שהקב"ה נקרא רחום וחנון. ומקבל לאותם השבים לפניו. וזהו שכתוב עד ש"פוח היום ונסו הצללים. כי כאשר אותן הצלל"ם בורחים ממנו והוא אסור באזיקים (לה) תשובה היא. אבל אינה מעולה כל כך כמו בזמן שהאדם נמצא בבריאות. ושלמה המלך מכריז ואומר (קהלת יב) וזכור את בוראך בימי בחורותיך עד אשר לא יבאו ימי הרעה: (ג—יג)

פתח רבי אבא ואמר כתוב (תהלים קד) מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית. מה רבו מעשיך ה'. כמה גדולים הם מעשיו של המלך הקדוש. וכלם נסתרים בחכמ"ה. וז"כ כלם בחכמה עשית. כלם בחכמ"ה היו נכללים ולא יצאו לחוץ אלא בנתיבות פליאות אל הבינ"ה. ומשם נעשו כלם ונתתקנו. וז"כ (משלי כד) ובתבונה יתכונן. ולכך כלם בחכמ"ה עשית בבינ"ה. מלאה הארץ. הארץ. זו כנסת ישראל שמהבינה היא נתמלאית מהכל. כמש"כ (קהלת א) כל הנחלים הולכים

(לה) פי' ששוכב על ערש דוי:

הולכים אל הים וגו׳ (לו) קנינך. שהיא הוציאה אותם אח״כ. זש״כ (בראשית ב) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם. בה״ בראם. לפיכך מלאה הארץ קנינך: בוא וראה בשעה שהאדם בא להתקדש להתחבר באשתו ברצון הקדוש שלו. נתעורר עליו רוח קדוש הכולל זכר ונקבה. והקב״ה מרמז לשליח אחד הממונה על הריון האנשים (לז) ומוסר בידו את הרוח הזה. ומודיע לו לאיזה מקום יפקוד אותו. זש״כ (איוב ג) והלילה אמר הורה גבר. הלילה אמר לממונה ההוא הורה גבר מפלוני (לח) והקב״ה מצוה לו לרוח הזה כל מה שנצרך לצותו וזה נתבאר. אז יורד הרוח וצל אחד עמו. זה הצל שעמד בצורתו למעלה. בצל הזה הוא נברא. בצל הזה הוא הולך בעולם הזה. זש״כ (תהלים לט) אך בצלם יתהל״ך איש. בעוד שצל הזה נמצא עמו יכול האדם להתקיים בעולם הזה. ושני צללים הם שמתחברים כאחד. ושלמה המלך מזהיר לאנשים ואומר עד שיפוח היום ונסו הצללים שנים. בוא וראה זה הצל הקדוש כאשר האדם הולך וגדל. ונעשה מזה צורת הפנים שלו. אז נעשה עוד צל אחר ומתחברים כאחד. וזה נושא לזה. ובזמן שנמצאים שני הצללים נשמר הוא אדם הזה. הגוף שלו בתוקפו ורוחו שורה בתוכו. ובזמן שקרבו ימיו לצאת מצולם הזה נעברים ממנו. זה מדחה לזה ונשאר האדם בלי שמירה. בכן עד שיפוח היום ונסו הצללים. שנים: (ג—מג.)

ג

על משכבי בלילות בקשתי את שאהבה נפשי. רבי אלעזר פתח. על משכבי בלילות בקשתי וגו׳. על משכבי. במשכבי הי׳ צריך לומר. מהו על משכבי (א) אלא כנסת ישראל אומרת לפני הקב״ה ומבקשת ממנו על הגלות. לפי שהיא יושבת בין שאר העמים עם בניה ושוכבת לעפר. ועל שהיא שוכבת בארץ אחרת הטמאה. אומרת על משכבי אני מבקשת. שאני שוכבת וכואבת בגלות. וע״כ בקשתי את שאהבה נפשי שיוציאני מן הגלות. בקשתיו ולא מצאתיו. שאין דרכו להזדווג עמי אלא בהיכלו. קראתיו ולא ענני. שהרי בין עמים אחרים אני יושבת. וקולו של הקב״ה לא נשמע אלא לבניו. שנאמר (דברים ד) השמע עם קול אלהים וגו׳. רבי יצחק אמר על משכבי בלילות. כנסת ישראל אומרת. על משכבי אני מתרעמת לפניו שיהיה מזדווג עמי. לשמחני ולברך אותי בשמחה שלימה. כי כך למדנו מן זיווגו של המלך עם כנסת ישראל יורשים כמה

סולכים אל הים וגו׳ (לו) קנינך. דהיא אפיקת לון לבתר. הס״ד (בראשית ב) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם. בה״ בראם. בג״כ מלאה הארץ קנינך: תא חזי בשעתא דבר נש אתי לאתקדשא לאזדווגא בנוקבין ברעותא קדישא דיליה. אתער עליה רוחא קדישא כליל דכר ונוקבא. ורמיז קב״ה לחד שליחא דממנא על עדוייהון דבני נשא (לז) ומני בידיה האי רוחא. ואודע ליה לאן אתר יפקוד ליה. הס״ד (איוב ג) והלילה אמר הורה גבר. הלילה אמר לממונא הורה גבר מפלוני (לח) וקב״ה אפקיד ליה להאי רוחא כל מה דאפקיד והא אוקמוה. כדין רוחא נחתא וחד לולבא עמיה. האי דקאים בדיוקניה לעילא. בהאי לולבא אתברי. בהאי לולבא אזיל בהאי עלמא. הס״ד (תהלים לט) אך בצלם יתהלך איש. בעוד דהאי לולבא אשתכח עמיה קאים בר נש בהאי עלמא. ותרין אינון דמתחברן כחדא. ושלמה מלכא אזהר לבני נשא ואמר עד שיפוח היום ונסו הצללים תרי. תא חזי האי צלא דקדישא כד אזיל ב״נ ואתרבי. ואתעביד מהאי פרלופא דיוקנא דיליה. אתעביד לולבא אחרא ומתחברן כחדא. ודא נטיל לדא. ובשעתא דאשתכחו תרין לולבין נטיר הוא בר נש. גופא דיליה בקיומא ורוחיה שריא בגויה. ובשעתא דקריבו יומוי למיפק מהאי עלמא מתעברן מנה. ודא סליק לדא ואשתאר ב״נ בלא נטירו. כדין עד שיפוח היום ונסו הצללים. תרי: (ג—מג.)

ג

על משכבי בלילות בקשתי את שאהבה נפשי. רבי אלעזר פתח. על משכבי בלילות בקשתי וגו׳. על משכבי. במשכבי מבעי ליה. מהו על משכבי (א) אלא כנסת ישראל אמרת קמי קב״ה ובעת מנה על גלותא. בגין דהיא יתבא בין שאר עמין עם בנהא ושכיבא לעפרא. ועל דהיא שכיבא בארעא אחרא מסאבא. אמרת על משכבי אנא בעינא. דשכיבנא וכאיבנא בגלותא. וע״ד בקשתי את שאהבה נפשי לאפקא לי מן גלותא. בקשתיו ולא מלאתיו. דלאו אורחיה לאזדווגא בי אלא בהיכלא. קראתיו ולא ענני. דהא ביני עמין אחרנין יתיבנא. וקלא דקב״ה לא אתעין אלא בגוי. דכתיב (דברים ד) השמע עם קול אלהים וגו׳. רבי יצחק אמר על משכבי בלילות. כנסת ישראל אמרת. על משכבי אתרעמנא קמיה דיהא מזדווג עמי. למחדי לי ולברכא לי בחידו שלים. דהכי תנינן דמזווגא דמלכא בכנסת ישראל ירתין כמה

זיו הזהר

(לו) ארץ. יפ. כנסת ישראל. שמות מדת המלכות: (לז) זה המלאך גבריאל: (לח) הלילה זו מדת המלכות שמוסרת ביד המלאך גבריאל לגמור שליחות הזאת:

ג (א) נראה דיי דקשיא ליה שכודאי אין לומר שעל מוסב על מקום המשכב שהרי לא יתכן לבקש ולחפש דבר גדול על מקום המשכב שאינו תופס מקום גדול רק יתכן לחפש שם מחט או טבעת וכדומה. וא״כ נראה יותר המכוון שמוסב על זמן השכיבה. ולכך מקשה דלאי זה מוסב היה לו לומר במשכבי ותהיה משמעותו בהגיע עת משכבי אז בקשתי אותו. ועי״ז מתרץ שהמכוון הוא על דבר משכבי בלילות היינו זמן הלילות שהלילות נחשב כלילה.

כמה צדיקים ירושת נחלה הקדושה. והרבה ברכות נמצאות בעולם : (ג—מב.)

על משכבי בלילות בקשתי את שאהבה נפשי וגו'. על משכבי בלילות שהם הגליות בקשתי את שאהבה נפשי. שהרי עכשו בגלות האחרון ברח דודי בכעס גדול. ואני שואלת עליו ועוד לא מצאתי מי שיאמר לי דבר ממנו. והייתי משביע אודותו לכל בנות העיר. וש"כ השבעתי אתכם בנות ירושלים אם תמצאו את דודי מה תגידו לו שחולת אהבה אני. ובעבור זה אני אומרת שבזמן שיבא אלי אחזה בידו שלא יזח ממני. וש"כ אחזתיו ולא ארפנו עד שהבאתיו אל בית אמי. זה בית המקדש שלמעלה. ואל חדר הורתי. זה בית המקדש שלמטה. ובזמן שאחזה בידו בגאולה האחרונה הוא לא יהיה אלי כבזמנים אחרים. שבכל גאולה וגאולה היה בא. ואח"כ פרח ממני. אבל בגאולה האחרונה אני אחזה בו ואקשרהו אלי בכמה קשרים של אהבה שלא יסור ממני לעולם ולעולמי עולמים. שבכל גלות וגלות היה הולך ממני. והייתי שואלת עליו לכל עובר ושב. וש"כ כמעט שעברתי מהם עד שמצאתי את שאהבה נפשי אחזתיו ולא ארפנו. אחזתיו בקשר תפלין של יד. ולא ארפנו בתפלין של ראש. בוא וראה שבודאי כשיבא אלי יאמר אל שני המשיחים (ג) נשכימה לכרמים. שהם ישראל. אשר בהם נאמר (ישעי' ה) כי כרם ה' צבאות בית ישראל. נראה הפרחה הגפן. אם נמצאת השכינה בהם. הנצו הרמונים. אלה הם שמלאים מצות כרמון. שם אתן את דודי לך. אלה שהם אוהבים שלך. שם אתן אותם לך. כי הנה הסתו עבר. ממשלת שאר הממונים. הגשם חלף הלך לו. ממשלת הערב רב. הנצנים נראו בארץ. אלה האבות. הזכיות שלהם יתגלו על השכינה שהיא ארץ החיים. ועל בניה שנאמר בהם והיה זרעך כעפר הארץ. עת הזמיר הגיע. אז ישיר משה ובני ישראל. וקול התור נשמע בארצנו (ישעי' נב) קול צופיך נשאו קול יחדו ירננו כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון. בזמן ההוא יאמר לה הקב"ה. שובי שובי השולמית. בשני הבתים שהם בית ראשון ובית שני למטה. שובי שובי בבית ראשון ושני למעלה ונחזה בך. ועל זמן ההוא הקב"ה משבח אותה. צוארך כמגדל השן. זה ירושלים שעליה נאמר כמגדל דוד צוארך. תכשיטים שלה הם כהנים לוים וישראלים. בנוי לתלפיות. זה צדי"ק (ג) שהוא תל שהכל פונים אליו. ראשך עליך ככרמל. כלה זו כמה מתתקנת ראשה בתפלין שהם פאר על ראשה. שעליהם נאמר פארך חבוש עליך. ורצועות תלויות מצד זה ומצד זה. מה שהיו תלתלים שחורות כעורב הרי הם ירוקים ככרמל. כעלים ירוקים שהם בגפנים ככרמל (ד) ודלת ראשך כארגמן. מה שהיתה בגלות דלה. תפלה לעני. וזו תפלה של יד שבה היתה מתעטפת העניה בתפלות בגלות. וש"כ (תהלים קב) תפלה לעני כי יעטף. עכשו את

כמה צדיקים ירושת נחלה הקדושה. והרבה ברכות מצאות בעולם : (ג—מב.)

על משכבי בלילות בקשתי את שאהבה נפשי וגו'. על משכבי בלילות דאיכון גליות. בקשתי את שאהבה נפשי. דהא כען בגלותא בתרייתא ברח דודי בכעסא סגיא. ואתילנא בגיסיה ולא הוינא אשכח מאן דיימא לי מדי מניה. והוינא אומי בגיסיה לכל בני קרתא. הה"ד השבעתי אתכם בנות ירושלים אם תמצאו את דודי מה תגידו לו שחולת אהבה אני. ובגין דא אנא אמינא דבזמנא דייתי אחידנא בידוי דלא יזוז מנאי. הה"ד אחזתיו ולא ארפנו עד שהבאתיו אל בית אמי. דא בי מקדשא דלעילא. ואל חדר הורתי. דא בי מקדשא דלתתא. ובזמנא דאחידנא בידיה בפורקנא בתרייתא לא יהא לי כזמנין אוחרנין. דבכל פורקנא ופורקנא הוה אתי. ולבתר הוה פרח מנאי. אבל בפורקנא בתרייתא אנא אחידנא ביה וקשיר ליה בכמה קשורין דרחימו דלא יזוז מנאי לעלם ולעלמי עלמין. דבכל גלותא וגלותא הוה אזיל מנאי. והוינא שאיל עליה לכל עובר ושב. הה"ד כמעט שעברתי מהם עד שמצאתי את שאהבה נפשי אחזתיו ולא ארפנו. אחזתיו בקשורא דתפלין דיד. ולא ארפנו בתפלין דרישא. תא חזי דודאי כד ייתי לגבאי יימא לגבי תרין משיחין (ג) נשכימה לכרמים. דאיכון ישראל. די בהון אתיהיר (ישעי' ה) כי כרם ה' צבאות בית ישראל. נראה הפרחה הגפן. דאיתא שכינתא בהון. הנצו הרמונים. אלין איכון דמליין מצות כרמון. שם אתן את דודי לך. אלין דאיכון רחימין דילך. תמן יהיבנא לון לך. כי הנה הסתו עבר. שולטנו דשאר ממנן. הגשם חלף הלך לו. שלטנותא דערב רב. הנצנים נראו בארץ. אלין אבהן. זכיון דלהון אתגליאן על שכינתא דאיהי ארץ החיים. ועל בנהא דאתמר בהון והיה זרעך כעפר הארץ. עת הזמיר הגיע. אז ישיר משה ובני ישראל. וקול התור נשמע בארצנו (ישעי' נב) קול צופיך נשאו קול יחדו ירננו כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון. בההוא זמנא יימא קב"ה לגבה. שובי שובי השולמית. בתרי בתים דאיכון בית ראשון ובית שני לתתא. שובי שובי בית ראשון ושני לעילא ונחזה בך. בההוא זמנא קב"ה משבח ליה. צוארך כמגדל השן. דא ירושלים דעלה אתיהיר כמגדל דוד צוארך. תכשיטין דילה כהנים לוים וישראלים. בנוי לתלפיות. דא לדי"ק (ג) דאיהו תל שהכל פונים בו. ראשך עליך ככרמל. כלה כמה מתתקנה ראשה בתפלין דאיכון פאר על ראשה. דעלייהו אתמר פארך חבוש עליך. ורצועין תליין מהאי סטרא ומהאי סטרא. מאי דהוו תלתלים שחורות כעורב הא איכון ירוקין ככרמל. כעלין ירוקין דאיכון בגפנים ככרמל (ד) ודלת ראשך כארגמן. מאי דהות בגלותא דלת. תפלה לעני. ודא תפלה דיד דבה הות מתעטפא עניה בגלותא בגלותא. הה"ד (תהלים קב) תפלה לעני כי יעטף. כען אנא

זיו הזהר

(ג) משיח בן דוד ומשיח בן יוסף : (ג) היינו ספירת היסוד . (ד) כי שחור אדום הוא אלא שלקה. והיינו דין. אבל ירוק הוא רחמים :

את לבושה כארגמ"ן. שהוא סוד "אוריאל "רפאל "גבריאל "מיכאל "נוריאל. מלך אסור ברהטים. זה הקב"ה הויה שיהיה אסור בד' בתים שלה שהם אדני. ארבע תלתלי המוח. ויהיה אסור ברהטים כדמיון הזה יאהדונהי. כי שמך בך ובך שמך (ה) וזה הוא הסוד של אמ"ן וארגמ"ן: (ת"ז תכ"ז)

סתרי תורה

מצאוני השומרים הסובבים בעיר וגו' נשאו את רדידי מעלי וגו'. בוא וראה כשמגיע זמנו של אדם לצאת מזה העולם. הרוח שלו יוצאת ונכנסת בתוך המערה שאדם הראשון והאבות שם. הם נותנים לו **פנקס** לסימן (ו) והולכת בזה אצל גן העדן. כשמתקרבת שמה מוצאת הכרובים ואותו להט החרב המתהפכת. אם היא זכאה מסתכלים בפנקס הסימן ופותחים לה הפתח ונכנסת. ואם לא דוחים אותה החוצה. זאת שהיא זכאה יושבת שם כל הזמן שהורשה לה לשבת. מתלבשת שם בהצורה של זה העולם. ובר"ח ושבתות כשהיא רוצה לעלות. הצדיקים שבגן עדן נותנים לה פנקס לסימן. והיא עולה ופוגעת באותן שומרי חומות ירושלים. אם היא זכאה פותחים לה הפתח ונכנסת. ואם לא. נוטלים ממנה אותו הפנקס ודוחים לה החוצה. היא שבה לגן ואומרת מצאוני השומרים הסובבים בעיר וגו' נשאו את רדידי מעלי. זה הוא פנקס הסימן שנטלו ממנה. שומרי החומות. אלו הם שומרי חומות ירושלים שלמעלה. ע"כ: (א—פא')

השבעתי אתכם בנות ירושלים אם תמצאו את דודי וגו'. פתח רבי בון ואמר. השבעתי אתכם בנות ירושלים אם תמצאו את דודי. וכי מי קרוב למלך ככנסת ישראל שהיא אומרת אם תמצאו את דודי מה תגידו לו. אלא בנות ירושלים אלו הן נשמות הצדיקים. שהם קרובים למלך תמיד. ומודיעים למלך תמיד. ומודיעים למלך בכל יום הצטרכות המטרונה. כי כך למדנו. בשעה שהנשמה יורדת לעולם. כנסת ישראל מכניסה בברית השבועה. שתגיד למלך ותודיע לו אהבתה אליו. לבעבור שיתפייס עמה. ובמה. לפי שהייב האדם לייחד שם הקדוש בפה בלב ובנפש (ז) ולקשר הכל כשלהבת הקשורה בגחלת. וביחוד הזה שעושה גורם שיתפייס המלך עם המטרונה. ותודיע לו למלך אהבתה אליו: דבר אחר בנות ירושלים. אלה שנים עשר השבטים. שלמדנו ירושלים על י"ב הרים עומדת (ח) ומי שאומר על שבעה אינו אומר להשלים בשלימות. ואע"פ שהכל אחד שיש שבעה ויש ארבעה ויש י"ב והכל אחד (ט) שבודאי

על

לגת לבושה כארגמ"ן. דאיהו סוד "אוריאל "רפאל "גבריאל "מיכאל "נוריאל. מלך אסור ברהטים. דא קב"ה הויה דאיהו אסור בארבע בתים דילה דאיהו אדני. ארבע רסני מוחא. ואיהו אסור ברהטים כגוונא דא יאהדונהי. כי שמך בך ובך שמך (ה) ודא איהו רזא דאמ"ן וארגמ"ן: (ת"ז תכ"ז)

סתרי תורה

מצאוני סגומרים סגובבים בעיר וגו' נטלו את רדידי מעלי וגו'. תא חזי כד מטא זמנא דבר נש לנפקא מהאי עלמא. רוחא דילה נפקת ועאלת בגו מערתא דאדם וחבון תמן. איהו יסבין ליה **פנקס** סימנא (ו) ואעלת לגבי גנתא דעדן. קרבת תמן ואתכחת כרובים והאוא להט החרב המתהפכת. אי זכאת תמן פנקס סימנא ופתחין לה פתחא ועאלת. ואי לא דחיין לה לבר. האי דזכאת יתבא תמן כל סגוא זמנא דיתבא. מתלבשא תמן בדיוקנא דהאי עלמא. ובריש ירחי וסבתי כד בעאת לסלקא. לדיקיא דבגנתא דעדן יסבין לה פנקס סימנא. וסלקת ופגעת באינון נטרי חומות ירושלים. אי זכאת פתחין לה פתחא ועאלת. ואי לא. נטלין מינה האוא פנקס ידחיין לה לבר. תבת לגנתא ואמרת מצאוני השומרים הסובבים בעיר וגו' נטלו את רדידי מעלי. דא איהו פנקס סימנא דנטלי מינה. שומרי החומות. אלין איהו נטרי חומות ירושלים דלעילא. ע"כ: (א—פא')

השבעתי אתכם בנות ירושלים אם תמצאו את דודי וגו'. פתח רבי בון ואמר. השבעתי אתכם בנות ירושלים אם תמצאו את דודי. וכי מאן קריב למלכא ככנסת ישראל דאיהי אמרת אם תמצאו את דודי מה תגידו לו. אלא בנות ירושלים אלין איהו נשמתהון דלדיקיא. דאיהו קרבין למלכא תדיר. ומודיעין למלכא תדיר. ומודעין למלכא בכל יומא עסקוי דמטרוניתא. דהכי אוליפנא. בשעתא דנחתא נחתא לעלמא. כנסת ישראל עאלת עלא בקיומא דאומאה. דתחוי למלכא ותודע ליה רחימותא דילה לגביה. בגין לאתפייסא בהדה. ובמה. בגין דחיובא על בר נש ליחדא שמא קדישא בפומא בלבא ובנפשא (ז) ולאקשרא כלא כשלהובא דאתקשרא בגחלא. ובהאי יחודא דעביד גרים לאתפייסא מלכא במטרוניתא. ואודע ליה למלכא רחימותא דילה לגביה: דבר אחר בנות ירושלים. אלין תריסר שבטין. דתמינן ירושלים על תריסר טורין קיימא (ח) ומאן דאמר על שבעה לא קאמר לאשלמא שלימו. ואע"ג דכלא חד דאית שבעה ואית ד' ואית תריסר וכלא חד (ט) ודאי

על

זין הזהר

(ה) פי' שמך היינו השם אדנ"י. כך היינו השם הוי"ה לפעמים שמך כך כזה יאהדונה"י. ולפעמים כך כשמך כזה אדהנו"ה. וכן אמ"ן בגימטריא ב' שמות האלה: (ו) נראה דכל זה אחר המשפט של נתינת דין והשבון לפני ב"ד שלמעלה וענין הפנקס הוא ספר קטן כתב תעודה שיתנוהו ללכת לגן עדן ואפשר שבו נסמן שורש נשמתו להיכן היא שייכת ואף לאחר המשפט יכול להיות לפעמים עכוב מלכנוס לגן העדן. כי הרבה משפטים יש ככתוב כי גבוה מעל גבוה שומר: (ז) פי' בדבור ברצון ובמחשבה לקשר יחודא תתאה ביחודא עלאה והכל באור **אי"ם** ב"ה. (ח) בסוד השנים עשר בקר שתחת המלכות: (ט) שבעה היינו ו' הספירות שלה. וארבעה היינו ד' רגלי המרכבה:

על תריסר מורין קיימא. תלת מורין לסטרא דא ותלת מורין לסטרא דא. וכן לארבע זוויין. וכדין אתקרי חיה. כד"א (יחזקאל י) היא החיה אשר ראיתי תחת אלהי ישראל. ואלין אקרון בנות ירושלים בגין דקיימא עלייהו. ואינון סהדי סהדותא למלכא על כנסת ישראל. הס"ד (תהלים קכב) שבטי יה עדות לישראל להודות לשם ה'. א"ר יהודה זכאה חולקהון דישראל דידעי אורחוי דקב"ה. עליהם נאמר (דברים יד) כי עם קדוש אתה לה' אלהיך ובך בחר ה' וגו' : (א—רמב)

מי זאת עולה מן המדבר כתמרות עשן מקוטרת מר ולבונה וגו'. פתח רבי אלעזר ואמר. מי זאת עולה מן המדבר וגו'. מ"י זא"ת כולל של שתי קדושות של שני עולמות בחבור אחד וקשר אחד (י) עולה ממש להיותה קודש קדשים. שהרי קודש קדשים היא מ"י ומתחברת בזא"ת. בשביל להיות עולה שהיא קודש קדשים. מן המדבר. שהרי מן המדבר נוחלת להיות כלה ולכנוס לחופה (יא) ועוד מן המדבר היא עולה. ככתוב ומדברך נאוה. באותו הדבור של לחישות השפתים היא עולה (יב) ולמדנו מהו שכתוב (שמואל א' ד) האלהים האדירים האלה. אלה הם האלהים המכים את מצרים בכל מכה במדבר. וכי כל מה שעשה להם הקב"ה במדבר היה. והלא בישוב היה. אלא במדבר בדבור. כמש"כ ומדברך נאוה. וכתוב (תהלים עה) ממדבר הרים. אף כך עולה מן המדבר. מן המדובר בודאי. בזה הדבור של הפה היא עולה ונכנסת בין כנפי האם (יג) ואח"כ יורדת בדבור ושוכנות על ראשי עם הקדוש : (א—י)

מי זאת עולה מן המדבר כתמרת עשן מקטרת מר ולבונה וגו'. השב נה היא קרבנו של הקב"ה בודאי. ובעבור זה תקנו תפלה תחת הקרבן. היא העולה. עולה בודאי. זכאי הוא זה מי שמעלה אותה אליו כראוי. שהיא שואל בשבילה מי זא"ת עולה. עולה בודאי. מן המדבר. מן המדובר בודאי. שפיו חושב הקב"ה כהר סיני. ולפיכך מי זאת עולה מן המדבר וגו'. מקטרת מר. זו תפלת שחרית שתיקן אברהם שהוא מר. ועוד מקטרת מר. ככתוב צרור המר דודי לי. וזה **נצח** שמעלה אותה בימין. זש"כ (תהלים טו) נעימות בימינך נצ"ח. ולבונה. זה **הוד** שמעלה אותה בשמאל. מכל אבקת רוכל. זה **צדיק** שמעלה אותה בעמוד האמצעי (יד) ואם אין השכינה עולה בתפלתו קרבן להקב"ה. הרי כלב הוא יורד לאכול קרבנו. אוי לו. מוטב לו שלא הי' נברא בעולם. עליו נאמר (משלי יט) גם בלא דעת נפש לא טוב. וכאשר השכינה עולה בתפלתו. כמה חיות ומרכבות וגלגלי הכסא כלם נתעוררים אליה במנגינות של שמחה. וכלם כנפיהם פתיחות לקבל אותה : (ת"ז תקון כ"א)

אמר

על י"ב הרים עומדת. ג' הרים לצד זה וג' הרים לצד זה. וכן לארבע זויות. ובכן נקראת חיה. ככתוב (יחזקאל י) היא החיה אשר ראיתי תחת אלהי ישראל. והם נקראים בנות ירושלים לפי שעומדת עליהם. והם מעידים עדות למלך על כנסת ישראל. זש"כ (תהלים קכב) שבטי יה עדות לישראל להודות לשם ה'. א"ר יהודה אשרי חלקם של ישראל היודעים דרכי הקב"ה. עליהם נאמר (דברים יד) כי עם קדוש אתה לה' אלהיך ובך בחר ה' וגו' : (א—רמב)

מי זאת עולה מן המדבר כתמרות עשן מקוטרת מר ולבונה וגו'. פתח רבי אלעזר ואמר. מי זאת עולה מן המדבר וגו'. מ"י זא"ת כולל דתרין קדושין דתרין עלמין בחבורא חדא וקשורא חדא (י) עולה ממש למסוי קדש קדשין. דהא קדש קדשין מ"י ואתחברת בזא"ת. בגין לאסוי עולה דאיסי קדש קדשין. מן המדבר. דהא מן המדבר ירתא למהוי כלה ולמיעל לחופה (יא) ותו מן המדבר איסי עולה. כד"א ומדברך נאוה. בהסוא מדבר דלחישו בשפוון איסי עולה (יב) ותנינן מאי דכתיב (שמואל א' ד) האלהים האדירים האלה אלה הם האלהים המכים את מצרים בכל מכה במדבר. וכי כל דעבד לון קב"ה במדבר הוה. והא בישובא הוה. אלא במדבר בדבורא. כד"א ומדברך נאוה. וכתיב (תהלים עה) ממדבר הריס. אוף הכי עולה מן המדבר. מן המדובר ודאי. בהאי מלה דפומא איסי סלקא ועאלת בין גדפי דאמא (יג) ; ולבתר בדבורא נחתא ושריא על ריסייהו דעתא קדישא : (א—י.)

מי זאת עולה מן המדבר כתמרת עשן מקטרת מר ולבונה וגו'. הכיתא איסי קרבנא דקב"ה ודאי. ובגין דא תקינו צלותא תחת קרבנא. היא העולה. עולה ודאי. זכאה איהו מאן דסליק לה לגביה כדקא יאות. דאיהו שאיל בגינה מי זא"ת עולה. עולה ודאי. מן המדבר. מן המדובר ודאי. דפומוי חשיב קב"ה כאורא דסיני. ובג"ד מי זאת עולה מן המדבר וגו'. מקטרת מר. דא צלותא דשחרית דתקון אברהם דהוא מר. ותו מקטרת מר. כמד"כ צרור המר דודי לי. ודא **נצח** דסליק לה בימינא. הס"ד (תהלים טו) נעימות בימינך נצ"ח. ולבונה. דא **הוד** דסליק לה בשמאלא. מכל אבקת רוכל. דא **צדיק** דסליק לה בעמודא דאמצעיתא (יד) ואי לא סלקת שכינתא בצלותיה קרבנא לקב"ה. הא כלבא קא נחית למיכל קרבנא דיליה. ווי ליה. טב ליה דלא אתברי בעלמא. עליה אתמר (משלי י"ט) גם בלא דעת נפש לא טוב. וכד סלקא שכינתא בצלותיה. כמה חיוון ומרכבתא וגלגלי דכורסיא כלהו יתערון לגבה בנגונא בחדוה. וכלהו גדפייהו פתיחן לקבלא לה : (ת"ז תקונא כ"א)

אמר

זין הזהר

(י) פי' מ"י בגימטריא נ' רמז על חמשים שערי בינה. וזא"ת היינו מלכות · (יא) פי' ע"י קבלת התורה במדבר סיני · (יב) היינו דיבורי תורה ותפלה : (יג) פי' שע"י תורה ותפלה נתעלית המלכות עם התפארת להתכלל בהבינה. ואח"כ יורדת מלאה שפע להשפיע על ראשי עם הקדוש . (יד) פי' להזדווג עם התפארת :

רועה הנאמן

אמר רועה הנאמן. תפלת האדם עולה באותן שבעה בשמים. שהם נרד וכרכם קנה וקנמון עם כל עצי לבונה מר ואהלות עם כל ראשי בשמים. באותה שעה שהתפלה עולה כך מקוטרת מר ולבונה. הקב"ה שואל עליה מי זאת עולה מן המדבר מקוטרת מר ולבונה וגו'. מ"י זא"ת בודאי. מצד של מ"י היא בודאי. שהבינ"ה נכללת משבעה מיני בשמים (טו) וזו קריאת שמע נכללת מחמשים שערים שהם כ"ה כ"ה. ונכללת משבע ברכות. בשחר שתים לפניה ואחת לאחריה. ובערב שתים לפניה ושתים לאחריה. והן הגדול"ה והגבור"ה והתפאר"ת והנצ"ח וההו"ד עד לך ה' הממלכה שהיא מלכו"ת. שהיא נכללת משלשה בשמים (טו) מקוטרת מר. זה כת"ר. ולבונה. זה חכמ"ה. מכל אבקת רוכל. זו בינ"ה : (ב—קיו.)

רעיא מהימנא

אמר רעיא מהימנא. לגותא דב"כ סליקת בתלין שבעה בוסמין. דתיגון נרד וכרכם קנה וקנמון עם כל עצי לבונה מר ואהלות עם כל ראשי בשמים. בהתי זמנא דלגותא הכי סליקת מקוטרת מר ולבונה. קב"ה שאיל עלה מי זאת עולה מן המדבר מקוטרת מר ולבונה וגו'. מ"י זא"ת ודאי. מסברא דמ"י איהי ודאי. דביג"ה כלילא משבעה מיני בוסמין (טו) ודא קריאת שמע כלילא מחמשין תרעין דתיגון כ"ה כ"ה. וכלילא משבעה ברכאן. בשחר שתים לפניה ואחת לאחריה. ובערב שתים לפניה ושתים לאחריה. ותיגון גדול"ה והגבור"ה והתפאר"ת והנצ"ח והוד"ה עד לך ה' הממלכה דאיהי מלכו"ת. דאיהי כלילא מתלת בוסמין (טו) מקוטרת מר. דא כת"ר. ולבונה. דא חכמ"ה. מכל אבקת רוכל. דא בינ"ה : (ב—קיו.)

מדרש הנעלם

מי זאת עולה מן המדבר. אמר רבי יצחק כיון שהנשמה זוכה ליכנס בשערי ירושלים של מעלה. **מיכאל** השר הגדול הולך עמה ומקדים לה שלום. מלאכי השרת תמהים בה ושואלים עליה. מי זאת עולה מן המדבר. מי זאת עולה בין העליונים מהגוף החרוב שדומה להבל. דכתיב (תהלים קמ"ד) אדם להבל דמה. הוא משיב ואומר. אחת היא יונתי תמתי. אחת היא. מיוחדת היא. אחת היא לאמה. לאמה. זו היא כס"א הכבו"ד. שהיא אם לנשמה ויולדת לה שנגזרה ממנה. ראוה בנות ויאשרוה. אלו שאר הנשמות שהן במעלתן למעלה. והן הנקראות בנות ירושלים : (מדה"ג א—קכה.)

הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל וגו'. אמר רבי שמעון הנה מטתו שלשלמה. זה הוא כסא הכבוד של המלך שכל השלום שלו (יז) ששים גבורים סביב לה. אלו ששים מלאכים גדולים משמשים עליונים הקדושים. שהם משמשים אצל כסא הכבוד של מלך העליון. מגבורי ישראל. שהם ממונים תחת ממשלת מלאך הגדול הקדוש **מיכאל** אפטרופס של ישראל. ולפי שהם תחת ידו הרי כלם מלאכים גדולים אפטרופסים של ישראל. זש"כ מגבורי ישראל : (ז"ח לד)

עוד פתח רבי שמעון ואמר. הנה מטתו שלשלמה. מהו מטתו. זה כסא הכבוד של המלך. שכתוב בו (משלי לא) בטח בה לב בעלה. שלשלמה. זה המלך שכל השלום שלו. ששים גבורים סביב לה. שנאחזים בצד שלה מדין הקשה. ונקראים ששים שבטי אש שהנע"ר ההוא מתלבש בהם. מימינו להט החרב החזקה. משמאלו גחלי אש החזק שנאחז בקשקשיו בשבעים אלף שלהובי אש האוכלת. ואותן הששים הם מזוינים בכלי זיין קשים מאותן גבירות קשות הבאות מגבורה עליונה ההיא של הקב"ה. זש"כ מגבורי ישראל. ולמדנו במטה ההיא מה כתוב בה. ותקם בעוד לילה. כאשר יונקת מצד הדין (יח) ותתן טרף לביתה. מהו טרף. כמש"כ (מיכה ז) וטרף ואין מציל. זש"כ כלם אחוזי

הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל וגו'. אמר רבי שמעון הנה מטתו שלשלמה. דא היא כורסי יקרא דמלכא דשלמא כלא דילה (יז) ששים גבורים סביב לה. אלין שתין רברבין משמשין עלאין קדישין. דתיגון משמשין גבי כורסי יקרא דמלכא עלאה. מגבורי ישראל. דתיגון ממנן תחות שולטנא רברבא קדישא **מיכאל** אפטרופסא דישראל. ובגין דתיגון תחות ידיה הא כלהו רברבין אפטרופסין דישראל. הה"ד מגבורי ישראל : (ז"ח לד)

תו פתח רבי שמעון ואמר. הנה מטתו שלשלמה. מהו מטתו. דא כורסי יקרא דמלכא. דכתיב ביה (משלי לא) בטח בה לב בעלה. שלשלמה. מלכא די שלמא כלא דילה הוא. ששים גבורים סביב לה. דאתאחדן בסטרסא מדינא קשיא. ואיקרון שתין פולסי דנורא דהסוא נע"ר אתלבש בהו. מימינה שננא דחרבא תקיפא. משמאלה גומרי דנורא תקיפא דמתאחדא בקליפוי בשבעין אלף להבי נורא דאכלא. ותיגון שתין מזייני זיוני קשין מתיגון גבורן תקיפן דהסיא גבורה עלאה דקב"ה. הה"ד מגבורי ישראל. ואתמר בהסיא ערסא מאי כתיב בה. ותקם בעוד לילה. כד יונקא מסטרא דדינא (יח) ותתן טרף לביתה. מהו טרף. כד"א (מיכה ה) וטרף ואין מציל. הה"ד כלם אחוזי

(טו) פי' מן ז' הסצירות עד המלכות • (טו) פי' שע"י קריאת שמע בכונה נשפע הארה למרכות מן ג' סצירות הראשונות : (יז) פי' מדת המלכות נקראת כסא הכבוד למדת התפארת ; (יח) לילה רמז על מדת הדין ;

אחוזי חרב מלומדי מלחמה. זמינין בכל אתר למעבד דינא. ואקרון מארי דיבבא וילולא (יט) איש חרבו על ירכו. כד"א (תהלים מה) חגור חרבך על ירך גבור. מפחד בלילות. הא אוקמוה מפחדה דניסנס וכו'. אבל מפחד בלילות. כלומר כל זה מאן אתר נפלין. מפחד. מסטרא אתר דאקרי פחד (כ) כד"א (בראשית לא) ופחד יצחק היה לי. וישבע יעקב בפחד אביו יצחק. בלילות. בזמנין דאינון מתפקדין למעבד דינא.. וכד אינון מארי דיבבא וילולא סלקין. סלקין מארי דרמחין וסייפין דלית לון חושבנא. סחרנייהו דאינון שתין עלאין דסחרנא דהסיא ערסא קיימין אלף אלפין ורבוא רבבן בכל ספרא דהסיא ערסא לעילא. מנה אתזן כלהו וכלהו קמה יקיזון. מתחות כלהו נפקין כמה אלף ורבבן דלית לון חושבנא. ומתתין ומאתין בעלמא עד דתקעי מארי שופרא ומתכנשין. והני בזוהמא דשופרי אחידן. ודא ערסא כליל לון. דא ערסא רגלוהי אחידן בארבע ספרי עלמא. וכלהו עאלין בכללא דאשתכח לעילא ואשתכח לתתא. בשמים ממעל ועל הארץ מתחת. וע"ד כתיב הנה. מהו הנה. בגין דזמינא לכלהו לעילא ולתתא. ורשומא הסיא ערסא מכלא. אדני אתקרי. רבונא דכלא ורשומא דין חילהא: (ג—ס.)

רבי אבא אמר. כמה אלפים כמה רבבן דמסריין קדישין אית ליה לקב"ה. מארי דאנפין עלאין. מארי דעייניין. מארי דזייניין. מארי דילולא. מארי דיבבא. מארי דרחמי. מארי דדינא. ועילא מנייהו אפקיד למסרוניתא לשמשא בהיכלא קמיה. לקבל אלין אית לה למסרוניתא מסיריין מזייניין. בשתין אנפין משתכחו מסריין מזייניין. וכלה חגירן חרבא קיימין בסחרנהא. כמה נפקין כמה עיילין. בשית גדפין מאתין כל עלמא. קמי כל חד וחד גומרין דור דליק. לבושי מתלבשא אשא. בגבוי שנגא דחרבא מתלבשא בכל עלמא לנטרא קמה. הה"ד (בראשית ג) ואת להט החרב המתהפכת לשמור את דרך עץ החיים. איזהו הדרך של עץ החיים. זו היא המטרונה הגדולה. שהיא היא הדרך לעץ הגדול והתקיף ההוא עץ החיים (כא) שכתוב הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל. ישראל דלעילא. כלם אחוזי חרב. וכאשר המטרונה נוסעת כלם נוסעים עמה. וכי זה הוא כבודו של מלך שהמטרונה תלך והיא תתגר מלחמה. איא משל למלך שנזדוג במטרונה כבודה. ראה המלך לכבדה על כל שאר המטרונות שבעולם. אמר כלן תהיינה נחשבות כפלגשים לעומת זאת המטרונה שלי. היא תתעלה על כלן. ומה אעשה לה. אלא כל ביתי יהיה בידה. הוציא המלך כרוז. מהיום והלאה כל עניני המלוכה בידי המטרונה נמסרים. מה עשה. הפקיד המלך בידה כל הנשק שלו. כל אותן השרים מגירי מלחמה. כל אותן אבנים יקרות של המלך. כל

אחוזי חרב מלומדי מלחמה. מוכנים בכל מקום לעשות דין. ונקראים שרי שברים ותרועה (יט) איש חרבו על ירכו. ככתוב (תהלים מה) חגור חרבך על ירך גבור. מפחד בלילות. זה נתבאר מפחד של גיהנם וכו'. אבל מפחד בלילות. כלומר כל זה מאיזה מקום מקבלים. מפחד. ממקום ההוא שנקרא פחד (כ) כמו שנאמר (בראשית לא) ופחד יצחק היה לי. וישבע יעקב בפחד אביו יצחק. בלילות. בזמן שהם נפקדים לעשות דין.. וכאשר אותן שרי השברים ותרועה עולים. עולים שרי רמחים וחרבות שאין להם מספר. מסביב לאותן ששים העליונים הסובבים למטה ההיא עומדים אלף אלפים ורבוא רבבות בכל צדדי מטה ההיא למעלה. ממנה ניזונים כלם וכלם לפניה יעמודו. מתחת כלם יוצאים כמה אלפים ורבבות שאין להם מספר. ויורדים ומשוטטים בעולם עד שתוקעים שרי השופר ונאספים. ואלו בזוהם הצפרנים נאחזים. וזאת המטה כוללת אותם. זאת המטה רגליה נאחזים בד' צדדי העולם. וכלם נכנסים בהכלל שנמצא למעלה ושנמצא למטה. בשמים ממעל ועל הארץ מתחת. וע"כ כתוב הנה. מזה הנה. לפי שהיא מזמנת לכלם למעלה ולמטה. ומצוינת מטה ההיא מהכל. אדני נקראת. אדון הכל ומצוינת בין חילותיה: (ג—ס)

רבי אבא אמר. כמה אלפים כמה רבבות של מחנות קדושים יש לו להקב"ה. שרי הפנים העליונים. שרי העינים. שרי כלי זיין. שרי יללה. שרי אנחה. שרי רחמים. שרי הדין. וגבוה עליהם שהפקיד להמטרונה לשמש בהיכל לפניו. כנגד אלה יש לה להמטרונה מחנות מזוינים. בששים פנים נמצאים מחנות המזוינים. וכלם חגורי חרב עומדים סביבה. הרבה יוצאים הרבה נכנסים. בשש כנפים יעופפו כל העולם. לפני כל אחד ואחד גחלי אש שורף. לבושו אש לוהט. בגבו חרב שנונה מתלהטת בכל העולם לשמור לפניה. זש"כ (בראשית ג) ואת להט החרב המתהפכת לשמור את דרך עץ החיים. איזהו הדרך של עץ החיים. זו היא המטרונה הגדולה. שהיא היא הדרך לעץ הגדול והתקיף ההוא עץ החיים (כא) שכתוב הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל. ישראל שלמעלה. כלם אחוזי חרב. וכאשר המטרונה נוסעת כלם נוסעים עמה. וכי זה הוא כבודו של מלך שהמטרונה תלך והיא תתגר מלחמה. איא משל למלך שנזדוג במטרונה כבודה. ראה המלך לכבדה על כל שאר המטרונות שבעולם. אמר כלן תהיינה נחשבות כפלגשים לעומת זאת המטרונה שלי. היא תתעלה על כלן. ומה אעשה לה. אלא כל ביתי יהיה בידה. הוציא המלך כרוז. מהיום והלאה כל עניני המלוכה בידי המטרונה נמסרים. מה עשה. הפקיד המלך בידה כל הנשק שלו. כל אותן השרים מגירי מלחמה. כל אותן אבנים יקרות של המלך. כל

גנזי נסיא

זיו הזהר

(יט) שאין יבבא וילולה אלא מחמת עונש הדין: (כ) היינו מדת הגבורה. (כא) מדת המרכות היא הדרך להשיג על ידה מ־ התפארת שנקרא עץ החיים עם כל שאר הספירות. ולפיכך נקראת שערי צדק:

גנזי המלך. אמר מהיום והלאה כל מי שנצרך לדבר עמי אל יוכל לדבר עמי עד שיודיע לה להמטרונה. כך הקב"ה מרוב חביבות ואהבה שלו בכנסת ישראל. הפקיד הכל ברשותה. אמר הן כל שאר מלכות אינן נחשבות מאומה לעומתה. ואמר (שיר ו) ששים המה מלכות וגו' אחת היא יונתי תמתי. מה אעשה לה. אלא הרי כל ביתי בידה. הוציא המלך כרוז. מהיום והלאה כל עניני המלך בידי המטרונה נמסרים. הפקיד בידה כל הנשק שלו. רמחים וחרבות קשתות חצים וחניתות. כידונים כדירים עצים ואבנים. כל הנשק של מגירי מלחמות הקב"ה. זש"כ הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה כלם אחוזי חרב מלומדי מלחמה וגו'. אמר המלך מהיום והלאה מלחמות שלי נמסרות בידך. הנשק שלי והשרים מגירי מלחמה בידך. מהיום והלאה את תהי השומר שלי. זש"כ (תלים קכא) הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל. מהיום והלאה מי שיצטרך לי אל יוכל לדבר עמי עד שיודיע להמטרונה. זש"כ (ויקרא טז) בזא"ת יבא אהרן אל הקדש. כי היא שליחו של המלך בכל כמו שביארנו. נמצא שהכל בידיה. וזהו כבודה של המטרונה: (ב—גא)

פתח רבי אלעזר ואמר. הנה מטתו שלשלמה וגו'. הרי למדנו שא"ר יצחק כל הקורא קריאת שמע כתקנה על מטתו. נשמתו עולה לשוט בארץ החיים. זש"כ ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל. בוא וראה בקריאת שמע יש ששים אותיות ידיעות עד ובשעריך. ועל כל אות ואות יש סוד יקר של המלכות הקדושה ממשלת העליונה. ועבודתו של אדם עולה לפניה אם יקרב בכונתו לכסא הכבוד של מלכות הקדושה. ובאותה שעה מקבל אותן האותיות מפיו שר הפנים אשר שמו כשם רבו (כג) והוא מעלה אותן למעלה עם נשמות הצדיקים לפני מזבח היקר שלמעלה. ושם מקבלים אותן ששים מלאכים הסובבים לכסא הכבוד. כל אחד ואחד אות אחד. ומצהירים בהן כל הלילה. זש"כ (דברים כו) ולקח הכהן הטנא מידך והניחו לפני מזבח ה' אלהיך. ולקח הכהן. זה הוא **מטטרון**. הטנ"א. אלו ששים אותיות של קריאת שמע שבלילה: (ז"ח לך)

אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון וגו'. פתח רבי שמעון ואמר. אפריון עשה לו המלך שלמה. מקרא זה כבר נדרש ונתבאר. אבל אפריון זה ההיכל שלמטה שהוא כדמיון היכל העליון. והקב"ה קורא לו גן העדן (כד) שהוא נטע לו להנאתו ולתשוקתו. להשתעשע בו עם אותן נש זות הצדיקים. כי שם כלם קיימים ומצוינים בתוכו. אותן הנשמות שאין עוד להם גוף בעולם הזה כלן עולות ונתעטרות שם. ויש להן מקומות לראות להתענג תיך ענג דעליון שנקרא נועם ה'. ושם נתמלאות מכל התשוקות של נהרי

גנזיא דמלכא. אמר מהשתא כל מאן דיצטריך לי לגלא עמי לא יכיל למלגא עמי עד דאודע לה למטרוניתא. כך קב"ה מסגיאות חביבותא ורחימותא דיליה בכנסת ישראל. אפקיד כלא ברשותא. אמר הא כל שאר מלכי לא משתכחי כלום לגבהא. ואמר (שיר ו) ששים המה מלכות וגו' אחת היא יונתי תמתי. מאי אעביד לה. אלא הא כל ביתא דילי בידא. אפיק מלכא כרוזא. מהשתא כל מלין דמלכא בידא דמטרוניתא יתיסרון. אפקיד בידא כל זיינין דיליה. רומחין וסייפין קשתין חלין וחרבין. בלסטרין קסטירין אתין ואבנין. כל אינון מאני מגיחי קרבא דקב"ה. הא"ד הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה כלם אחוזי חרב מלומדי מלחמה וגו'. אתר מלכא מכאן ולהלאה קרבא דילי יתמסר בידך. זיינין דילי ומאני מגיחי קרבא בידך. מכאן ולהלאה את הוי נטרא לי. הא"ד (תלים קכא) הנא לא ינום ולא יישן שומר ישראל. מכאן ולהלאה מאן דאצטריך לי לא יכיל למלגא עמי עד דאודע למטרוניתא. הא"ד (ויקרא טז) בזא"ת יבא אהרן אל הקדש. שליחא היא דמלכא בכלא כמה דאוקימנא. אשתכח דכלא בידהא. ודא היא יקרא דמטרוניתא: (כ—כא)

פתח רבי אלעזר ואמר. הנה מטתו שלשלמה וגו'. הא תניין דא"ר יצחק כל הקורא קריאת שמע כתקנה על מטתו. נשמתו עולה לשוט בארץ החיים. הא"ד ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל. תא חזי בקריאת שמע איית שתין אתוון ידיעאן עד ובשעריך. ועל כל את ואת איית רזא יקרא דמלכותא קדישא דעליא עלאה. ופולחניה דבר נש סלקא קמה עד דיקרב דעתיה לכורסי יקרא דמלכותא קדישא. ובההיא שעתא נסיב לון מן פומיה מאני דאנפין די שמיה כשמא דמאריה (כב) והוא אסיק להון לעילא עם נשמתהון דצדיקיא קמי מדבחא יקרא דלעילא. ונסבין לון שתין מלאכין דסחרין כורסי יקרא. כל חד וחד את חד. ומזהירין בהון כל ליליא. הא"ד (דברים כו) ולקח הכהן הטנא מידך והניחו לפני מזבח ה' אלהיך. ולקח הכהן. דא הוא **מטטרון**. הטנ"א. אלין שתין אתוון דקריאת שמע דליליא (ז"ח לך)

אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון וגו'. פתח רבי שמעון ואמר. אפריון עשה לו המלך שלמה. הא קרא אוקימנא ליה ואתמר. אבל אפריון דא היכלא דלתתא דאיהו כגוונא דהיכלא עלאה. וקב"ה קרא ליה גנתא דעדן (כג) דאיהו נטע ליה לאנאתיה וכסופא דיליה. לאשתעשעא ביה גו איהו נשמתין דצדיקיא. דתמן כלהו קיימין ורשימין בגויה. איהו נשמתין דלית להון גופא בהאי עלמא כלהו סלקין ומתעטרן תמן. ואית לון דוכתין למחזי לאתענגא גו עטוגא עלאה דאקרי נועם ה'. ותמן אתמליין מכל כסופין

דנהרי

(כב) זה המלאך מטט': (כג) היינו העולם של מדת המלכות:

דנהרי אפרסמונא דכיא. **אפרסמון** דא היכלא עלאה ממירא ינגיזא (כד) **אפריון** דא היכלא דלתתא דלית ביה סמ"ך עד דאסתמיך מגו היכלא עלאה (כה) ובג"כ את **ס** איהו סתים בכל סמרוי. כגוונא דא את **ם** סתימא. מאי בין סתי לסתי. אלא בשעתא דסתים ואתגניז בגויה נהורא עלאה דלעילא (כו) כדין איהי קיימא בדיוקנא דאת סמ"ך (כז) סתים בגויה ואתגניז ביה לסלקא לעילא. ובשעתא דסדרא ויתבא רביעא על בנין לתתא ליקרא לון (כח) כדין איהי אפרסמו"ן. ודא סוד אפריו"ן (כט) ובאתר דאיהו תרין אתוון **סמ** קיימא **י** רזא דברית דאתגניז בגוויה. דאיהו זמין לנסלא כלא רזא דמאה ברכאן. דאיהו סתין ואתרבעין. סתין לקבל שית ספרין דנפקי מאת **ס**. אתרבעין לקבל ד' ספרי עלמא. וכלהו אשלימו למאה. ואת יו"ד איהו אשליס לרזא דמאה כגוונא דלעילא. וע"ד דא אפרסמון ודא אפריון. איהו נהרי נפקין מאפרסמון דא. ונשתיין עלאין דלית לון גופא בשאי עלמא יקין מסטרא נהירו דנפיק מאיהו נהרי אפרסמונא דכיא. ומתענגי בעונגא דא עלאה. ונשמתין דאית להון גופא בשאי עלמא סלקין ויקין מסטרא נהירו דאפריון דא ונחתין. ואלין יהבי ונטלי. יהבי ריחא מאיהו עובדין דכשרין דמשתדלי בהו בשאי עלמא. ונטלי מסטרא ריחא דאשתאר ביה בגנתא. כד"א (בראשית כז) כריח שדה אשר ברכו ה'. ריחא דאשתאר ביה בסטרא חלקא. וכלהו קיימי בסטרא גנתא. אלין מתענגי לעילא ואילן מתענגי לתתא. עשה לו המלך שלמה. עשה לו לגרמיה. ואי תימא הא נשמתין דצדיקיא משתעשען ביה. ואת אמרת עשה ל"ו. אבל כך הוא בודאי. בגין דשאי אפריון וכל איהו נשמתין דצדיקיא כלהו קיימי לאשתעשעא בהו קב"ה. המלך שלמה. מלכא דשלמא דיליה. ודא איהו מלכא עלאה (ל) המלך סתם דא מלכא משיחא (לא) דא עלמא דדכורא ודא עלמא דנוקבא. מעצי הלבנון. איהו אילנין נפיען דעקר לון קב"ה ונתיל לון באתר אחרא (לב) ואלין אקרון ארזי לבנון. כד"א (תהלים קד) ארזי לבנון אשר נטע. ולא אתבני שאי אפריון ולא אשתכלל אלא בהו:

רזא דמעשה בראשית

ותו מעצי הלבנון. אלין שית יומין דבראשית. דכל יומא ויומא מסדר בשאי אפריון סדורא דאתחזי ליה. **סדורא קדמאה** אתגניד מסטרא דימינא אור קדמאה

נהרי אפרסמון הטהור. **אפרסמון** זה היכל העליון טמיר ונעלם (כד) **אפריון** זה היכל התחתון שאין בו סמ"ך עד שנסמך מתוך היכל העליון (כה) ולפיכך את **ס** היא סתימה בכל צדדיה. כדמיון זה את **ם** סתימה. מה בין זו לזו. אלא בשעה שנסתר ונעלם בתוכה אור העליון שלמעלה (כו) אז היא קיימת בהצורה של את סמ"ך (כז) נסתר בתוכה ונעלם בה לעלות למעלה. ובשעה שחוזרת ויושבת רובצת על הבנים למטה להניק להם (כח) אז היא אפרסמו"ן. וזה הוא אפריו"ן (כט) ובמקום שהן שתי אותיות **סמ** קיימת את **י** סוד הברית שנסתר בתוכה. ושהוא מוכן לקבל כל הסוד של מאה ברכות. שהן ששים וארבעים. ששים כנגד ששה הצדדים שיוצאים מאות **ס**. ארבעים כנגד ד' צדדי העולם. וכלם משלימים למאה. ואות יו"ד היא משלמת לסוד של מאה כדמיון שלמעלה. ולכן היינו אפרסמון והיינו אפריון. אותן הנהרות יוצאים מאפרסמון הזה. ונשמות הגבוהות שאין עוד להן גוף בזה העולם יונקות מהאור ההוא שיוצא מאותן נהרי אפרסמון הטהור. ומתענגין בענג עליון ההוא. והנשמות שיש להן גוף בזה העולם עולות ויונקות מהאור ההוא של אפרסמון הזה ויורדות. ואלו נותנים ומקבלים. נותנים ריח טוב מאותן מעשים טובים שעמלים בהם בעולם הזה. ומקבלים מאותו הריח שנשאר בתוך הגן. כמו שנאמר (בראשית כז) כריח שדה אשר ברכו ה'. זה הריח שנשאר בתוך השדה ההוא. וכלן קיימות בגן ההוא. אלו מתענגין למעלה ואלו מתענגין למטה. עשה לו המלך שלמה. עשה לו לעצמו. ואם תשאל הלא נשמות הצדיקים משתעשעית בו. ואתה אומר עשה ל"ו. אבל כך הוא בודאי. לפי שזה האפריון וכל אותן נשמות הצדיקים כלם קיימים להשתעשע בהם הקב"ה. המלך שלמה. מלך שהשלום שלו. וזה הוא מלך העליון (ל) המלך סתם זה הוא מלך המשיח (לא) זה עולם של בחינת זכר וזה עולם של בחי' נקבה. מעצי הלבנון. אלו עצי הנטיעות שעקרן הקב"ה ושתלן במקום אחר (לב) והם נקראים ארזי הלבנון. כמש"כ (תהלים קד) ארזי לבנון אשר נטע. ולא נבנה אפריון הזה ולא נתיסד אלא בהם:

סוד מעשה בראשית

ועוד מעצי הלבנון. אלה ששת ימי בראשית שכל יום ויום היה מסדר בזה האפריון את הסדר הראוי לו. **סדר הראשון** שנמשך מצד הימין אור הראשון

זיו הזהר

(כד) היינו העולם של הבינה: (כה) פי' שכל השפע הבא למלכות מקורה הוא לראשונה בהיכל העליון שהוא הבינה. (כו) היינו הארת החכמה: (כז) שאין לה פתח למטה: (כח) בידוע בסוד קן צפור ואז ניתוסף בה האות מ' שיש לה פתח למטה להשפיע להספירות שבתחתיה שנקראין בנים והבינה נקראת אפרסמון: (כט) פירוש שהאפריון הוא כמו האפרסמון היינו שהמלכות אמא תתאה היא כגוונא דבינה אמא עלאה. אלא שבמקום ב' האותיות מ' מ' בהאפרסמון יש להמלכות אות יו"ד ונקראת אפריון. שאות יו"ד רמז על ספירת היסוד שנסתר בתוכה להשפיע בה השפע הבא מן האפרסמון על ידי התפארת. וזהו שאמר כגוונא דלעילא כי כמו בהבינה נסתרת האות יו"ד שהיא אור החכמה הנקרא אבא. כן בהמלכות נסתר היסוד שנקרא וא"ו זעירא וגם אות יו"ד. והיסוד הוא מוכן לקבל השפע מן עשר ספירות שבל ספירה נכללת מעשר. והיינו מאה ברכות. להשפיע בהמלכות: (ל) היינו תפארת ויסוד (לא) היינו מלכות: (לב) פי' כי מן הספירות של עולם התהו נבנו הספירות של עולם התיקון.

הראשון שנגנז ונלקח מצד הימין (לג) ונכנס באפריון הזה על ידי יסו"ד אחד. ועשה בו תשמוש .אח"כ הוציא אפריון הזה צורה אחת כדמיון אור ההוא. וזהו הסוד שנאמר יהי אור ויהי אור. כיון שאמר יהי אור למה נכתב ויהי אור. לא נצרך המקרא לומר אלא ויהי כן. מהו ויהי אור. אלא שהאור ההוא הוציא אור אחר הראוי לו. וזה הוא יום הראשון מאותן עצי הלבנון: **סדר השני** שנמשך מצד השמאל התחלקות המים בהמשכת אש החזקה (לד) ונלקח מצד השמאל ונכנס באפריון הזה ועשה בו תשמוש. והפריש בין דמ"ם שבצד הימין ובין אותן המים שבצד השמאל. אח"כ הוציא אפריון הזה צורה אחת כדמיון שלו. וזהו הסוד שנאמר בין המים אשר מתחת לרקיע ובין המים אשר מעל לרקיע ויהי כן. וזה הוא יום השני מאותן עצי הלבנון: **סדר השלישי** שנמשך מצד הימין ומצד השמאל יום אחד השלישי שעשה שלום בעולם (לה) ומשם נמשכים פירות לכל. וזה עשה תשמוש באותו אפריון והוציא מין למינו. מין להרבה פעולות. מין הראוי לו. וכל דשאים ועשבים ועצים בכמה כחות. וצורתו נשארה שם. ואפריון הזה היציא מין כדמיון הזה ממש. וזה הוא יום השלישי שנכלל משני הצדדים מאותן עצי הלבנון: **סדר הרביעי** שנמשך והאיר אור השמש להאיר לאפריון הזה תוך החשכות שלו (לו) נכנס בו להאיר. ולא עשה בו תשמוש עד יום החמישי. שאז הוציא זה האפריון לאותו אור השמש שנכנס בו ביום הרביעי. והוציא זה האפריון כדמיון הזה ממש של האור ההוא. וזה הוא יום הרביעי. אחד מאותן עצי הלבנון: **סדר החמישי** שנמשך המשכה אחת של השרצת המים (לז) ועשה תשמוש להוציא אור ההוא של סדר יום הרביעי. ועשה באפריון הזה תשמוש והוציא מין למינו אותן. הנראים כדמיון הזה ממש. ויום הזה הי' משמש תשמוש ההוא יותר מכל שאר הימים. והכל היה תולה עד יום הששי. שאז הוציא זה האפריון כל מה שהיה נגנז בו. שנאמר תוצא הארץ נפש חיה למינה וגו'. וזה הוא יום החמישי. אחד מאותן עצי הלבנון: **סדר הששי** זה הוא היום שהתקין לכל האפריון הזה (לח) אין לו תקון ואין לו תוקף מלבד מן היום הזה. כאשר בא זה היום נתתקן אפריון הזה בכמה רוחות בכמה נשמות עלמות יפות מראה. אלו הראויות לשבת בהיכל הנ"ל. אף כך נתתקנו בהתיפות כל שאר ימים הראשונים. והתקינם בהשתוקקות אחת ברצון ובשמחה. תיקון שלמעלה ושלמטה. בכן נתקדש אפריון הזה בקדושה עליונה ונתעטר בעטרותיו. עד שנתעלה בהתעלות של עטרת

מנוחה

קדמאה דאתגניז ואתכסיל מסטרא דימינא (לג) ועאל בהאי אפריון על ידא דיסוד"א חד. ועביד ביה שמושא. לבתר אפיק האי אפריון חד דיוקנא כגוונא דההוא אור. ודא הוא רזא דכתיב יהי אור ויהי אור. כיון דאמר יהי אור אתאי כתיב ויהי אור. לא אצטריך קרא למכתב אלא ויהי כן. מהו ויהי אור. אלא דההוא אור אפיק אור אחרא דאתחזי ליה. ודא איהו יומא קדמאה מאינון עלי הלבנון: **סדורא תנינא** אתגניד מסטרא דשמאלא פריהו דמיא בגנידו דאשא תקיפא (לד) ואתכסיל מסטרא דשמאלא ועאל בהאי אפריון ועביד ביה שמושא. ואפרים בין מיין דבסטר ימינא ובין איהו מיין דבסטר שמאלא. לבתר אפיק האי אפריון חד דיוקנא כגוונא דיליה. ודא איהו רזא דכתיב בין המים אשר מתחת לרקיע ובין המים אשר מעל לרקיע ויהי כן. ודא איהו יומא תניינא מאינון עלי הלבנון: **סדורא תליתאה** אתגניד מסטרא דימינא ומסטרא דשמאלא חד יומא תליתאה דעביד שלמא בעלמא (לה) ומתמן אתמשיכו איבין לכלא. ודא עביד שמושא בהאי אפריון ואפיק זינא לזיניה. זינא לעובדין סגיאין. זינא דאתחזי ליה. וכל דשאין ועשבין ואילנין בכמה חילין. ואשתאר דיוקניה תמן. ואפיק זינא האי אפריון כהאי גוונא ממש. ודא איהו יומא תליתאה דאתכליל מתרין סטרין מאינון עלי הלבנון: **סדורא רביעאה** אתגניד ואתנהיר נהירו דשמשא לאנהרא להאי אפריון גו חשוך דיליה (לו) ועאל ביה לאנהרא. ולא עביד ביה שמושא עד יומא חמישאה. דאפיק האי אפריון ההוא שמשא דנהירו דעאל ביה ביומא רביעאה. ואפיק האי אפריון כהאי גוונא ממש דההוא נהירו. ודא איהו יומא רביעאה. חד מאינון עלי הלבנון: **סדורא חמישאה** אתגניד חד מציבו דרחיצו דמיא (לז) ועביד שמושא לאפקא ההוא נהירו דסדורא דיומא רביעאה. ועביד בהאי אפריון שמושא ואפיק זיניו לזיניה. איהו דאתחזי כהאי גוונא ממש. והאי יומא שמש ההוא שמושא יתיר מכל שאר יומין. וכלא תליא עד יומא שתיתאה. דאפיק האי אפריון כל מאי דהוה גניז ביה. דכתיב תוצא הארץ נפש חיה למינה וגו'. ודא איהו יומא חמישאה. חד מאינון עלי הלבנון: **סדורא שתיתאה** דא איהו יומא דאתתקן כל האי אפריון (לח) ליה ליה תקונא ולית ליה תקפא בר מהאי יומא. כד אתא האי יומא אתתקן האי אפריון בכמה רוחין בכמה נשמתין עולימתן שפירו בחיזו. איהו דאתחזן למיתב בהיכלא דמלכא. אוף הכי אתתקן בשפירו כל שאר יומין דהוו בקדמיתא. ואתקין לון בתיאובתא חדא ברעותא בחדוה. תקונא דלעילא ותתא. כדין אתקדש האי אפריון בקידושין עלאין ואתעטר בעטרוי. עד דאסליק בסליקו דעטרה

דנייחא

זיו הזהר

(לג) כאן מדבר בסוד מעשה בראשית איך שפעלה הבינה ע"י שיתא יומין עלאין שהן שש הספירות מן חסד עד מלכות לברוא בל מה שנברא בששת ימי המעשה. והכל יצא לפועל ע"י האפריון מדת המלכות. וזה אור הראשון שמצד הימין היינו אור ספירת החסד (לד) היינו אש ספירת הגבורה: (לה) זו ספירת התפארת הכלול מחסד וגבורה: (לו) פי' שע"י ספירת נצח נעשה שהשמש ישלח קרני אורו להאיר לארץ שנקראת אפריון. אבל לא עשה עוד זה האור פעולה להוציא דבר מן הארץ עד יום החמישי שנצטרף עמו ספירת ההוד (לז) פי' שע"י הצטרפות ספירת ההוד עם ספירת נצח שנקראין תרין סמכי קשוט נעשה הפעולה של הוצאות הארץ. (לח) פי' שספירת היסוד הוא תיקון של בל הספירות. כי הוא המעביר השפע של בל הספירות למדת המלכות שנקראת שבת מלכתא:

דמיימא. ואקרי בשמא עלאה שמא קדישא דאיהו שבת. מיימא דכלא תיאובתא דכלא דבקותא דכלא. דעילא ותתא כחדא. כדין כתיב אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון. ואמר רבי שמעון מאן דזכי באפריון זכי בכלא. זכי למיתב ביימא דלא דקודשא בריך הוא. כמה דאת אמר בצלו חמדתי וישבתי: (ב—קכז)

ותא חזי הא שבת כל אקרי. בגין דחמשין תרעין איתפתחין ואיתעבר (לט) וכד הא כל אתעבר לכלה. כדין אמא עלאה אלבישת ליה גבורן עלאין (מ) ואתעבר רחמין בעלמין. ותיקונא עלאה אתתקן בהאי אפריון. וע"ד כתיב אפריון עשה לו המלך שלמה. דא תיקונין דעלמא. עמודוי עשה כסף. דא אברהם. רפידתו זהב. זה יצחק. מרכבו ארגמן. זה יעקב כולל שני הצדדים. והוא רוכב על הכסא שנקרא אהבה זעירה (מא) ד"א תוכו רצוף אהבה. זו אהבה רבה שהיא בפנימיות. מבנות ירושלים. [אלו שבטים הקדושים הפועלים] שיאיר לה השמש לזה האפריון: (ז"ח חקת)

ועוד אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון. הרי למדנו כל שלמה שנאמר בשיר השירים מלך שהשלום שלו. אפריון. זה הוא תיקון עולם התחתון מעולם העליון. כי טרם שברא הקב"ה את העולם הי' שמו נסתר בו.. והיה מצייר ובונה ולא נתקיים. עד שנתעטף במעטה אחד של זוהר העליון וברא את העולם. והוציא ארזים עליונים גדולים מאותו האור של זוהר העליון. וישם מרכבתו על עשרים ושתים אותיות מצוירות שנחקקו בעשרה מאמרות ונתקיימו. וש"כ מעצי הלבנון. ככתוב (תהלים קד) ארזי לבנון אשר נטע. שהרי מאותן עצי הלבנון עשה זה האפריון. עשה לו המלך שלמה. לו לעצמו. לו לתיקונו. לו להראות כבוד העליון. לו להודיע שהוא אחד ושמו אחד (זכ) כמש"כ (זכרי' יד) יהי' ה' אחד ושמו אחד. וכתוב (תהלים פג) וידע כי אתה שמך ה' לבדך וגו': (א—כט)

צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתנתו וביום שמחת לבו. פתח סבא ההוא ואמר צאינה וראינה. וכי מי יכול לראות במלך שלמה שהוא המלך שהשלום שלו. והלא נסתר הוא מכל צבא מרום שלמעלה במקום ההוא (ישעיה סד) אשר עין לא ראתה אלהים זולתך. ואתה אומר צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה. ועוד שהרי כבוד שלו כל מלאכים העליונים שואלים ואומרים איה מקום כבודו. אלא מה שאומר צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה. בעטרה כתוב ולא כתוב

מנוחה. ונקרא בשם העליון שם הקדוש שהוא שבת. מנוחת הכל תשוקת הכל דבקות הכל. שלמעלה ושלמטה כאחד. בכן כתוב אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון. ואמר רבי שמעון מי שזוכה באפריון הזה זוכה בכל. זוכה לשבת במנוחת הצל של הקדוש ברוך הוא. כמו שנאמר בצלו חמדתי וישבתי: (ב—קכז)

ובוא וראה זה השבת כל נקרא. לפי שהחמשים שערים בו נפתחים ונתעורר (לט) וכאשר כל הזה מעורר להכלה. אז אם העליונה מלבשת לו גבורות עליונות (מ) ונתעורר רחמים בעולמות. ותיקון העליון נתתקן באפריון הזה. וע"כ כתוב אפריון עשה לו המלך שלמה. זהו תיקונו של העולם. עמודיו עשה כסף. זה אברהם. רפידתו זהב. זה יצחק. מרכבו ארגמן. זה יעקב כולל שני הצדדים. והוא רוכב על הכסא שנקרא אהבה זעירה (מא) ד"א תוכו רצוף אהבה. זו אהבה רבה שהיא בפנימיות. מבנות ירושלים. [אלו שבטים הקדושים הפועלים] שיאיר לה השמש לזה האפריון: (ז"ח חקת)

תו אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון. הא תניגן כל שלמה דאתמר בשיר השירים מלכא דשלמא דיליה. אפריון. דא תקונא דעלמא תתאה מעלמא עלאה. דעד לא ברא קב"ה עלמא הוה סתים שמיה ביה.. והוה רשים ובני ולא קיימא. עד דאתעטף בעטופא חד דזוהרא עלאה וברא עלמא. ואפיק ארזין עלאין רברבין מסטרא נהורא דזוהרא עלאה. ושוי רתיכוי על עשרין ותרין אתוון רשימין דאתגליפו בעשר אמירין ואתיסדו. הה"ד מעצי הלבנון. כדכתיב (תהלים קד) ארזי לבנון אשר נטע. דהא מאלין עצי הלבנון עביד הא אפריון. עשה לו המלך שלמה. לו לגרמיה. לו לתקוניה. לו לאחזאה יקרא עלאה. לו לאודעא דאיהו חד ושמיה חד (מב) כד"א (זכרי' יד) יהיה ה' אחד ושמו אחד. וכתיב (תהלים פג) וידעו כי אתה שמך ה' לבדך וגו': (א—כט.)

צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתנתו וביום שמחת לבו. פתח הסוא סבא ואתר לאינה וראינה. וכי מאן יכיל לאחזאי במלך שלמה דהוא מלכא דשלמא דילה. והא סתים הוא מכל חילי מרומין דלעילא בההוא אתר (ישעיה סד) דעין לא ראתה אלהים זולתך. ואת אמרת לאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה. ותו דהא כבוד דילה כלהו מלאכי עלאי שאלי ואמרי איה מקום כבודו. אלא מאי דאמר לאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה. בעטרה כתיב ולא כתיב

זיו הזהר

(לט) עניין זה הסוד שמתחלה אמר שהשבת נקרא כ"ל. וידוע שהשבת היא מדת המלכות שנקראת כלה אח"כ אמר שיש כ"ל המעורר להכלה ועניינו הוא שספירת היסוד נקרא כ"ל שהיא בגימטריא חמשים כיון שהוא מקבל שפע מן החמשים שערי בינה שנשפע בו באמצעות הספירות שבין בינה והיסוד. וזה היסוד הוא המעורר את השבת להשפיע בה שפע הבינה ובעבור זה גם השבת נקראת כ"ל ובתוספת אות ה' של שורשה נקראת כלה. והרוצה להבין זה יעיין בהרמב"ן על התורה על הפסוק וה' ברך את אברהם בכל: (מ) פי' כי הבינה הנם שהיא מלאה רחמים מ"ם גבורות מתערין ממנה הנשפעין עם שפע החסדים ונצרכות הגבורות לשמירת השפע כמו למשל בבלכותא דארעא שבאשר אוצר המלך נוסע הולך עמו חיל הצבא בחרבות שלופות לשמירה וענין זה עמוק מאד. (מא) פי' שעקב דהיינו תפארת רוכב על הכסא דהיינו מדת המלכות: (מב) פי' להודיע כי שמו דהיינו מדת מלכותו היא כבוד נאצל מעצמות אור א"ס ב"ה. ובתר עליון איהו כתר מלכות. סוף מעשה במחשבה תחילה:

כתוב ובעטרה. שכל מי שרואה עטרה ההיא רואה נועם המלך שהשלום שלו. שעטרה לו אמו. הרי למדנו קרא לה בת וקרא לה אחות וקרא לה אם. היא הכל והכל תהי׳. מי שיסתכל ויבין בזה יבין חכמה יקרה: (ב—ק׳)

ד.

הנך יפה רעיתי הנך יפה עיניך יונים. אמר רבי שמעון. הנך יפה עיניך יונים. כיונים ודאי שהן מרוקמות בגופן ובכנפיהן. וברקמה שלהן ניכרות בין שאר עופות. ועוד כיונים. שאין בכל עופות נאמנות לבעליהן כיונה. עיניהן גבנגות מסתכלות באורח ישר מול בעלה. כנפי יונים אלו כנפי העין אשר בהן תעיף יונה אל בעלה. יונים נקראות לבנות מצד של חסד. ואדומות מצד של גבורה. וירוקות מצד התפארת. ושחורות מצד המלכות. שנאמר בה שחורה אני ונאוה. הלבנונית שלהן כמשכיות כסף. והיינו כלובן השושנה. האדמומית שלהן כתפוחי זהב. והיינו כאודם השושנה. הירקות שלהן כולל שני גונים. השחרות שלהן יופיה של התורה. שהיא שחורה יפה. כמו שנאמר שחורה אני ונאוה. בגוון לבן היא יפה כלבנה. בגוון אדום ברה כחמה. איומה כנדגלות. בשני גונים אחרים: (ד״ח יתרו)

כחוט השני שפתותיך ומדברך נאוה. אמר רבי שמעון בוא וראה המחשבה היא ראשית הכל (ה) ומפני שהיא מחשבה לכן היא בפנימיות. נסתרת ולא נודעה. כאשר נתפשטה מחשבה ההיא יותר באה להמקום שהרוח ישכון (ב) וכאשר מגיע למקום ההוא נקרא בינה, ובזה אינו נסתר כבראשיתו. ואע״פ שעוד הוא נסתר נתפשט רוח ההוא והוצ א קול כלול מאש ומים ורוח (ג) שהם צפון דרום ומזרח. וקול הזה כולל כל שאר הכחות. וזה הקול מנהיג לדבור (ד) והוא הנותן שהדבור יהי׳ בתיקון. לפי שהקול נשלח ממקום הרוח ובא לנהג הדבור להוציא דיבורים ישרים. וכאשר תחקור בהמדרגות תבין שהוא המחשבה הוא הקול הוא הדבור והכל אחד. והיא היא המחשבה ראשית הכל. ולא נעשה פירוד אלא הכל אחד וקשר אחד. ומחשבה ההיא נקשרת באין ואינה נפרשת לעולם. וזה הוא (זכרי׳ יד) ה׳ אחד ושמו אחד.. זש״כ כחוט השני שפתותיך ומדברך נאוה. לפי שהקול

כתיב ובעטרה. דכל מאן דחמי סטיא עטרה חמי נעם מלכא דשלמא דיליה. שעטרה לו אמו. הא תניין קרי לה בת וקרי לה אחות וקרי לה אם. וכלא איהי וכלא הוי. מאן דיסתכל ויבין בסתמי ידע חכמתא יקירא: (ב—ק׳)

ד.

הנך יפה רעיתי הנך יפה עיניך יוניס. אמר רבי שמעון. הנך יפה עיניך יוניס. כיוניס ודאי דאיון מרקמין בגופיהון ובגנפייהו. וברקימו דילהון אשתמודען בשאר עופין. ועוד כיוניס. דלית בכל עופין מהימנא לגבי בעלה כיונס. עיינין גבהין מסתכלין באורח מישור לגבי בעלה. נגפי דיונים אלין כנפי עינא די בהון פרחת יונה לגבי בעלה. יוניס אתקריאו חוורן מסטרא דחסד. וסומקן מסטרא דגבורה. וירוקן מסטרא דתפארת. ואוכמן מסטרא דמלכות. דאתמר בה שחורה אני ונאוה. חוורו דילהון כמשכיות כסף. ואיהו כחוורו דשושנה. סומקי דילהון כתפוחי זהב. ואיהו כסומקי דשושנה. ירוקא דילהון כליל תרי גוונין. אוכמי דילהון שפירו דאורייתא. דאיהי אוכמי שפירתא. כמה דאתמר שחורה אני ונאוה. בגוון חיור איהי יפה כלבנה. בגוון סומק ברה כחמה. איומה כנדגלות. בתרין גוונין אחרנין: (ז״ח יתרו)

כחוט סגני שפתותיך ומדברך נאוה. אמר רבי שמעון תא חזי מחשבה דאשיתא דכלא (ה) ובגין דאיהי מחשבה איהי לגו. סתימא ולא אתידע. כד אתפשט סטיא מחשבה יתיר אתיא לאתר דרוחא שריא (ב) וכד מטי לסטוא אתר אקרי בינה, ואפי לאו סתים כקדמיתא. ואע״ג דאיהו סתים סטוא רוחא אתפשט ואפיק קלא כליל מאשא ומיא ורוחא (ג) דאיהו לפון ודרום ומזרח. ואתי קלא כללא דכל שאר חילין. וקלא דא מדבר לדבור (ד) ודא יסיב מלה בתקונא. בגין דקול אשתלח מאתר דרוחא ואתי לדברא מלה לאפקא מלין תרילין. וכד תסתכל בדרגין הוא מחשבה היא קול הוא דבור וכלא חד. והיא היא מחשבה דאשיתא דכלא. ולא סוי פירוד אלא כלא חד וקשורא חד. וסטיא מחשבה אתקשר באין ולא אתפרש לעלמין. ודא הוא (זכרי׳ יד) ה׳ אחד ושמו אחד דה״ד כחוט סגני שפתותיך ומדברך נאוה. בגין דקול

זיו הזהר

ד (ה) היינו ספירת החכמה. כראיתא חכמה מוחא איהי מחשבה מלגאו והאמנם שספירה הראשונה הוא כתר. אבל החכמה היא ראשית ההתפשטות של אור הא״ס ב״ה. והכתר לגודל תעלומתו יחשב כמו התמצעות לבין עצמיות האדהות ובין האצילות. ולכך כדי להשלים מספר העשר ספירות תחשב כספירת הדעת אחר הבינה: (ב) כאן יקרא לספירת הבינה רוח כי היא מדרגה השניה אחר ספירת החכמה. כמו בארם שתרות מדרגה השניה אחר הנשמה נמצא שהדרגות חכמה ובינה שהחכמה משפיע להבינה היינו כמו באדם הדרגות נשמה ורוח מוח ולב שהמוח משפיע כח להלב: (ג) פי׳ שהבינה הוציאה להתפארת שנקרא קול. והוא התכללות מן מים אש ורוח דהיינו חסד גבורה תפארת. או חסד דין ורחמים. והתפארת כולל גם שאר הכחות. שהם ג׳ הספירות נצח הוד ויסוד: (ד) דבור היינו מ״כות פה. שמקבלת השפע מן התפארת שנקרא קול. וכמו שהחכמה ובינה הן כמו הדרגות של נשמה ורוח באדם. כך תפארת ומלכות הן כמו הדרגות של נפש וגוף באדם וכמו שהחכמה ובינה הן בבחינת זכר ונקבה משפיע ומקבל שנקראים אבא ואמא. כן תפארת ומלכות הן בבחי׳ זכר ונקבה משפיע ומקבל ונקראים ברא ובתא. מזה יש להבין שאלו הד׳ ספירות חכמה ובינה תפארת ומלכות הן ספירות כלליות שיש בכל אחת אלפי אלפים ספירות פרטיות. והן נחשבין לארבעה עולמות שהן אצילות בריאה יצירה עשיה. ובלם קצורים זה בזה באופן שהכל אחד כי הכל נקשר באור א״ס ב״ה על דרך השתלשלות. וכל זאת ההשתלשלות היא כדי שיהי׳ באפשרות להמצא מן הרוחניות היותר רוחני גשמיות היותר גשמי. ומן הטוב והמטיב ימצא עונשין רעים הרעות ביותר. ודע והבין שענין זה הוא היסוד של חכמת הקבלה בידוע למביני מדע:

דקול מדבר ליה לדבור. ולית קול בלא דבור. והאי קול אתתלא מאתר עמיקא דלעילא. ושליח מקמיה לאכסגא לדבור. דהא לית קול בלא דבור ולא דבור בלא קול. ודא כלל דלריך לפרש ופרש דלריך לכלל : (א—רמו :)

כמגדל דוד צוארך בנוי לתלפיות אלף המגן תלוי עליו כל שלטי הגבורים. פתח רבי יצחק ואמר. כמגדל דוד. מאן מגדל דוד. הא מגדל דוד ודאי דבנה ליה דוד וסליק ליה גו ירושלם. אלא כמגדל דוד דא ירושלים דלעילא (ה) דכתיב ביה (משלי יח) מגדל עז שם ה׳ בו ירוץ לדיק ונשגב. מאן נשגב. אלא אותו המגדל נשגב. בגין דביה ירוץ לדי״ק. צוארך. דא בי מקדשא דלתתא דאיהו קאים בתקונא דשפירו כקדלא לגופא. מה צואר איהו שפירא דכל גופא. הכי נמי בי מקדשא איהו שפירו דכל עלמא. בנוי לתלפיות. תלא דכל בני עלמא הוו מסתכלן ביה. והכי אוקמוה תלפיות תל דכל פיות דעלמא מסבחן ומצלאן לגביה. אלף המגן תלוי עליו. אלין אלף תקונין דמתקנן ביה כדקא יאות. כל שלטי הגבורים. דכלהו קא אתיין מסטרא דדינא קשיא. מה צואר כל תקונין דאתתא ביה תליין. כך בי מקדשא כל תקונין דעלמא ביה תליין ושריין. והא אוקמוה דכתיב (איכה ה) על צוארנו נרדפנו. על בי מקדשא דאיהו צואר ושפירו דכל עלמא נרדפנו. יגענו. למבני ליה תרין זמנין. ולא סוגה לנו. דהא לא שבקוה לן ואתחרב ולא אתבני לבתר. מה צואר כיון דאשתלי כל גופא אשתלי עמיה. הכי נמי בי מקדשא כיון דאיהו אשתלי ואתחשך. כל עלמא הכי נמי אתחשך. ולא נהיר שמשא ולא שמיא וארעא וכוכביא : (א—רט :)

שהקול מנהיג לו להדבור. ואין קול בלי דבור. וזה הקול נשלח ממקום העמוק שלמעלה. ונשלח מלפניו לנהג את הדבור. שהרי אין קול בלי דבור ואין דבור בלי קול. וזהו כלל שנצרך לפרש ופרט שנצרך לכלל : (א—רמו :)

כמגדל דוד צוארך בנוי לתלפיות אלף המגן תלוי עליו כל שלטי הגבורים. פתח רבי יצחק ואמר. כמגדל דוד. איזה מגדל דוד. הלא מגדל דוד ודאי זה שבנה דוד והעלהו לתוך ירושלים. אלא כמגדל דוד זה ירושלים שלמעלה (ה) שכתוב בו (משלי יח) מגדל עז שם ה׳ בו ירוץ צדיק ונשגב. מי נשגב. אלא אותו המגדל הוא נשגב. לפי שבו ירוץ צדי״ק. צוארך. זה בית המקדש שלמטה שהוא עומד בתקון היופי כצואר לגוף. מה צואר הוא היופי של כל הגוף. אף כך בית המקדש הוא היופי של כל העולם. בנוי לתלפיות. התל שכל בני העולם היו מסתכלים בו. וכך נדרש תלפיות תל שכל פיות העולם משבחים ומתפללים לנגדו. אלף המגן תלוי עליו. אלו אלף תקונים שמתתקנים בו כראוי. כל שלטי הגבורים. אשר כלם באים מצד הדין הקשה. מה הצואר כל תיקוני אשה בו תלוים. כך בית המקדש כל תיקוני העולם בו תלוים ונמצאים. והרי נדרש הכתוב (איכה ה) על צוארנו נרדפנו. על בית המקדש שהוא הצואר והיופי של כל העולם נרדפנו. יגענו. לבנותו שני פעמים. ולא הונח לנו. שהרי לא נתנו לנו ונחרב ולא נבנה עוד. מה הצואר כיון שנצמת כל הגוף נצמת עמו. אף כך בית המקדש כיון שהוא נחרב ונחשך. כמו כן כל העולם נחשך. ואין השמש מאיר ולא השמים וארץ והכוכבים : (א—רט :)

ואי״ר יצחק מהו דכתיב כמגדל דוד צוארך בנוי לתלפיות. אם מרבים ומגדלים הצדיקים תורה כמגדל הזה. מיד צוארך בנוי לתלפיות. זהו שהוא צוארו של עולם בנוי בבנין קדוש שכל פה תלא ונלאו כל פיות לדעת השגחתו. וזהו תלפיות כד״א (בראשית מז) ותלה ארץ מצרים. ואז אלף המגן תלוי עליו וכל שלטי הגבורים. אותן הנקראים אלף אלפין. כד״א אלף אלפין ישמשמיניה (דניאל ז) וכל השאר תלוים עליו. וכל השליטים וכל העולמות מלאים מטובו של מקום : (ז״ח מדה״נ ויצא)

עד שיפוח היום ונסו הצללים אלך לי אל הר המור וגו׳. פתח רבי יצחק ואמר. עד שיפוח היום. האי קרא על גלותא דישראל אתמר. דאינון יתעבדון בגלותא עד דיסתיים הסוא יומא דשלמותא דאומין. דתנן תר״י אלף שנין הוא שלמותא דכל אומין כחדא עלייהו דישראל. ולית לך אומה דלא יתעבד בהון. ויומא חדא הוא לקבליה. דכתיב (זכרי׳ יד) והיה יום אחד הוא יודע לה׳ וגו׳. ד״א עד שיפוח היום. טרם שיפוח יום ההוא של האומות. ונסו הצללים. אותן השרים המושלים עליהם. אלך לי אל הר המור. כמו שנאמר בהר המוריה אשר בירושלים. ואל גבעת הלבונה. זה בית המקדש אשר בציון. שכתוב בו (תהלים מח) יפה נוף משוש כל הארץ הר ציון וגו׳. וכמו שנאמר (איוב לח) לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה. כזה

עד שיפוח היום ונסו הצללים אלך לי אל הר המור וגו׳. פתח רבי יצחק ואמר. עד שיפוח היום. מקרא זה על גלות ישראל נאמר. שהם ישתעבדו בגלות עד שיכלה יום ההוא של ממשלת האומות. שלמדנו אר״י אלף שנים היא ממשלת כל האומות ביחד על ישראל. ואין לך אומה שלא תשתעבד בהם. ויום אחד הוא לנגדו. שנאמר (זכרי׳ יד) והיה יום אחד הוא יודע לה׳ וגו׳. ד״א עד שיפוח היום. טרם שיפוח יום ההוא של האומות. ונסו הצללים. אותן השרים המושלים עליהם. אלך לי אל הר המור. כמו שנאמר בהר המוריה אשר בירושלים. ואל גבעת הלבונה. זה בית המקדש אשר בציון. שכתוב בו (תהלים מח) יפה נוף משוש כל הארץ הר ציון וגו׳. וכמו שנאמר (איוב לח) לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה. כהאי

(ה) זו המרכבה אשר בה ירוץ צדיק ונשגב. זה היסוד :

בזה שאוחז בטלית לנעור טנופת ממנה. א"ר יוסי עתיד הקב"ה להתגלות בירושלים שלמטה ולטהר אותה מטנופי העמים. והיינו לאחר גמר יום ההוא של האומות. שא"ר חייא אין ממשלה לאומות על ישראל אלא יום אחד בלבד. שהוא יומו של הקב"ה והוא אלף שנים. וש"כ (איכה א) נתנני שוממה כל היום דוה. יום אחד בלבד ולא יותר. א"ר יוסי אם ישתעבדון יותר לא על פי גזרת המלך הוא. אלא על שאין מבקשים לשוב בתשובה לפניו. ונאמר (דברים ל) והיה כי יבאו עליך כל הדברים האלה וגו'. ונאמר אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך וגו' : (ב—יז)

כלך יפה רעיתי ומום אין בך. א"ר אלעזר כלך יפה רעיתי. זו כנסת ישראל. ומום אין בך. אלו סנהדרין שהם כנגד שבעים ושנים שמות. שבעים נפש שירדו עם יעקב למצרים והקב"ה על כלם. ולכך למדנו שאין בודקין מן הסנהדרין ולמעלה : (ג—לד ז)

אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבאי תשורי מראש אמנה מראש שניר וחרמון ממעונות אריות מהררי נמרים. אמר רבי חייא מקרא זה על כנסת ישראל נאמר. בשעה שיצאו ישראל ממצרים וקרבו להר סיני לקבל התורה. אמר לה הקב"ה אתי מלבנון כלה. מן עדן עליון ההיא באה כלה השלימה (ו) כלבנה הזאת שנשתלמת מן השמש בכל האור והזיו. אתי מלבנון תבאי. בשביל שיקבלו בניך התורה. תשורי מראש אמנה. תשורי. כמש"כ (שמואל א' ט) ותשורה אין להביא. תקבלי תשורה עבור בניך. מראש אמנה. מראשית כניסתם באמונה העליונה ואמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע. והיו במשקל אחד כמלאכים העליונים. שכך כתוב בהם (תהלים קג) ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו. אז קבלה כנסת ישראל התשורה (ז) מראש שניר וחרמון. זה הר סיני שקרבו אליו והתיצבו תחתיו. כמו שנאמר ויתיצבו בתחתית ההר. ממעונות אריות. אלה בני שעיר שהקב"ה הזמינם להתורה ולא חפצו לקבלה. מהררי נמרים. אלה בני ישמעאל. שנאמר (דברים לג) ה' מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן ואתא מרבבות קודש. מהו ואתא מרבבות קודש. שלמדנו כאשר בקש הקב"ה ליתן התורה לישראל. באו מחנות מלאכים עליונים פתחו ואמרו (תהלים ח) ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים. בקשו שתנתן להם התורה.. והרי ביארו שכאשר הוכיח להם הקב"ה שהתורה הזאת לא לפניהם היא. מיד פתחו ואמרו ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ. ואילו אשר תנה הודך על השמים לא נאמר. ולכך ואתא מרבבות קודש. ואז מימינו אש דת למו. רבי יוסי דרש מקרא הזה על אשר ירדה השכינה בגלות מצרים. ורבי שמעון אמר שמקרא הזה על סוד יחוד האמונה נאמר. אתי מלבנון כלה. הקול אמר להדבור

כהאי דאחיד בטליתא לנערא סנופא מינה. א"ר יוסי עתיד קב"ה לאתגלי בירושלם דלתתא ולדכאה יתה מסנופי עממיא. עד דלא תשתליס ההוא יומא דאומין. דא"ר חייא לית שולטנו לאומין עלייהו דישראל אלא יומא חדא לחוד. דהוא יומו דקב"ה והוא אלף שנים. הה"ד (איכה א) נתנני שוממה כל היום דוה. יומא חדא לחוד ולא יתיר. א"ר יוסי אי יתיר יתעבדון לא על פוס גזרת מלכא הוא. אלא על דלא בעיין למיהדר לקבליה. וכתיב (דברים ל) והיה כי יבאו עליך כל הדברים האלה וגו'. וכתיב אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך וגו' : (ב—יז.)

כלך יפה רעיתי ומום אין בך. א"ר אלעזר כלך יפה רעיתי. דא כנסת ישראל. ומום אין בך. אלו סנהדרין דאינון לקבל שבעין ותרין שמהן. שבעים נפש דנחתו עם יעקב וקב"ה [על כלהו. וע"ד אין בודקין מן הסנהדרין ולמעלה תנן : (ג—לד ז)

אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבאי תשורי מראש אמנה מראש שניר וחרמון ממעונות אריות מהררי נמרים. אמר רבי חייא האי קרא על כנסת ישראל אתמר. בשעתא דנפקו ישראל ממצרים וקריבו לטורא דסיני לקבלא אורייתא. אמר לה קב"ה אתי מלבנון כלה. מן ההוא עדונא עלאה קא אתת כלה שלימתא (ו) כהאי סיהרא דאשתלימת מן שמשא בכל נהורא ונגיהו. אתי מלבנון תבאי. בגין לקבלא בניך אורייתא. תשורי מראש אמנה. תשורי. כד"א (שמואל א' ט) ותשורה אין להביא. תקבלי תקרובתא על בניך. מראש אמנה. מראשיתא דעאלו במהימנותא עלאה ואמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע. והוו במתקלא חדא כמלאכין עלאין. דהכי כתיב בהו (תהלים קג) ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו. כדין קבילת כנסת ישראל תשורה (ז) מראש שניר וחרמון. דא טורא דסיני דקריבו לגביה ואתעתדו תחותיה. דכתיב ויתיצבו בתחתית ההר. ממעונות אריות. אלין בני שעיר דקב"ה זמין לון לאורייתא ולא בעו לקבלה. מהררי נמרים. אלין בני ישמעאל. דכתיב (דברים לג) ה' מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן ואתא מרבבות קודש. מהו ואתא מרבבות קודש. דתנינן כד בעא קב"ה למיהב אורייתא לישראל. אתו משריין דמלאכין עלאין פתחו ואמרו (תהלים ח) ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים. בעאן דיתיהיב לון אורייתא.. והא אוקמוה כד קב"ה אוכח לון דאורייתא דא לא קדמהון מיסי. מיד פתחו ואמרו ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ. ואילו אשר תנה הודך על השמים לא כתיב. ועל דא ואתא מרבבות קודש. כדין מימינו אש דת למו. רבי יוסי אוקים להאי קרא כד נחתא שכינתא בגלותא דמצרים. ורבי שמעון אמר האי קרא על רזא דיחודא דמהימנותא אתמר. אתי מלבנון כלה. קול אמר לדבור

זיו הזהר

(ו) עדן העליון זה החכמה. כידוע דאבא יסד ברתא · (ז) כמו שנדרש על ממדבר סתנה ·

לדבור אתי (ח) בגין דהא קול אתי לדבור ומדבר לה בהדיה למסוי כחדא בלא פרודא כלל. בגין דקול איהו כלל. דבור איהו פרט. וע"ד כלל אצטריך לפרט. ופרט אצטריך לכלל. דהא לית קול בלא דבור. ולית דבור בלא קול. וע"ד אתי מלבנון כלה וגו'. דעקרא דתרווייהו מלבנון קא אתיין (ט) תשורי מראש אמנה. דא איהו גרון. דמתמן נפקא רוחא לאשלמא כלא (כ"א לכלה) מרזא דלבנון סתים וגניז. מראש שניר וחרמון. דא איהו ליבא (י) ריאה ואמצעיתא דמחתכא לדבור. ממעונות אריות. אלין איהון שיניים. מהררי נמרים. אלין איהון שפוון שלימו דאשתליס בהו דבור: (נ—ב.)

רבי אבא פתח ואמר. אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבאי. תא חזי ווי לון לבני נשא דלא ידעין ולא משגיחין בפולחנא דמאריהון. דתניא א"ר יצחק בכל יומא ויומא בת קול נפקא מסורא דחורב ואתר. ווי לון לבני נשא מפולחנא דמאריהון. ווי לון לבני נשא מעלבונא דאורייתא. דא"ר יהודה כל מאן דאשתדל באורייתא בהאי עלמא ואסגל עובדין טבין ירית עלמא עלימא. וכל מאן דלא אשתדל באורייתא בהאי עלמא ולא עביד עובדין טבין. לא ירית לא האי ולא האי. והא תנן אית מאן דירית עלמיה כפוס אתריה וכפוס מאי דמזי ליה (יא) א"ר יצחק לא תנן אלא מאן דלית ליה עובדין טבין כלל. אמר רבי יהודה אלמלי הוו ידעין בני נשא רחימותא דרחים קב"ה לישראל. הוו שאגין ככפירים לרדוף אחריו. שלמדנו בשעה שירד יעקב למצרים קרא הקב"ה לכל פמליא שלו ואמר להם. כלכם רדו למצרים ואני ארד עמכם. אמרה השכינה רבונו של עולם. היש צבאות בלי מלך. אמר לה אתי מלבנון כלה. מלבנון. ממקום העדן שמלובן בכל מעשיו. כלה. זו השכינה שהיא ככלה בחופתה. ויתכן זה כמו שלמדנו שא"ר יהודה מהו שכתוב (במדבר ז) ויהי ביום כלות משה. כלת כתוב. שזה ביום שנכנסה כלה לחופה. והשכינה זו היא כלה. אתי מלבנון תבאי. ממקום בית המקדש שלמעלה. תשורי מראש אמנה. מראשו של מי. מראשם של בני האמונה. ומי הם. יעקב ובניו. מראש שניר וחרמון. שהם עתידים לקבל התורה שלי מהר חרמון ולהגן עליהם בגלותם. ממעונות אריות. אלה הם העמים עכו"ם שדומים לאריות ונמרים. ומענים לישראל בכל עבודות קשות:

עוד א"ר אבא אתי מלבנון כלה וגו'. וכי מלבנון באה. והלא ללבנון נכנסה. אלא א"ר אבא בשעה שירדה השכינה למצרים ירדו עמה ששים רבוא מלאכי

להדבור אתי (ח) לפי שזה הקול בא להדבור ונוהג אותה עמו להיות ביחד בלא פירוד כלל. לפי שהקול הוא כלל. דבור הוא פרט. ולכך כלל נצרך לפרט. ופרט נצרך לכלל. שהרי אין קול בלי דבור. ואין דבור בלי קול. וזש"כ אתי מלבנון כלה וגו'. שעיקר שניהם מלבנון הם באים (ט) תשורי מראש אמנה. זה הוא הגרון. שמשם יוצא הרוח להשלים הכל (נ"א להכלה) מסוד הלבנון נסתר ונעלם. מראש שניר וחרמון. זה הוא הלשון (י) ראשיתה ואמצעותה שמחתכת להדבור. ממעונות אריות. אלו הן השיניים. מהררי נמרים. אלו הן שפתים שלימות שנשתלם בהן הדבור: (נ—ב.)

רבי אבא פתח ואמר. אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבאי. בוא וראה אוי להם לאנשים שאין יודעים ואין משגיחים בעבודת רבונם. שלמדנו א"ר יצחק בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ואומרת. אוי להם לאנשים מחסרון עבודת רבונם. אוי להם לאנשים מעלבונה של תורה. שא"ר יהודה כל מי שמתיגע בתורה בעולם הזה ומסגל מעשים טובים נוחל עולם שלם. וכל מי שאינו מתיגע בתורה בעולם הזה ואינו עושה מעשים טובים. אינו נוחל לא זה ולא זה. והלא למדנו יש מי שנוחל עולמו כפי מקומו ולפי תכינתו הראוי לו (יא) אמר רבי יצחק לא למדנו שאינו נוחל כלל אלא זה שאין לו מעשים טובים כלל. א"ר יהודה לולי היו יודעים אנשים האהבה שאוהב הקב"ה לישראל. היו שואגים ככפירים לרדוף אחריו. שלמדנו בשעה שירד יעקב למצרים קרא הקב"ה לכל פמליא שלו ואמר להם. כלכם רדו למצרים ואני ארד עמכם. אמרה השכינה רבונו של עולם. היש צבאות בלי מלך. אמר לה אתי מלבנון כלה. מלבנון. ממקום העדן שמלובן בכל מעשיו. כלה. זו השכינה שהיא ככלה בחופתה. ויתכן זה כמו שלמדנו שא"ר יהודה מהו שכתוב (במדבר ז) ויהי ביום כלות משה. כלת כתוב. שזה ביום שנכנסה כלה לחופה. והשכינה זו היא כלה. אתי מלבנון תבאי. ממקום בית המקדש שלמעלה. תשורי מראש אמנה. מראשו של מי. מראשם של בני האמונה. ומי הם. יעקב ובניו. מראש שניר וחרמון. שהם עתידים לקבל התורה שלי מהר חרמון ולהגן עליהם בגלותם. ממעונות אריות. אלה הם העמים עכו"ם שדומים לאריות ונמרים. ומענים לישראל בכל עבודות קשות:

עוד א"ר אבא אתי מלבנון כלה וגו'. וכי מלבנון באה. והלא ללבנון נכנסה. אלא א"ר אבא בשעה שירדה השכינה למצרים ירדו עמה ששים רבוא

מלבנון אתת. והלא ללבנון עלת. אלא א"ר אבא בשעתא דאתתא שכינתא למצרים אתתו בסדר שתין רבוא

של

זיו הזהר

(ח) קול היינו תפארת ודבור היינו מלכות. ועיין לעיל אות ג' ד': (ט) פירוש מן הזדוגות אבא ואמא. ויחוד הזה נקרא לבנון כי שם הכל רחמים וחסדים: (י) כאן חושב ד' מוצאות הפה. גרון לשון שינים שפתים. וקשה מדוע אינו חושב גם החיך שהוא מוציא האותיות גיב"ק. ואפשר לומר דמשום זה מחלק הלשון לשנים ראשא ואמצעותא. ראשא היינו ממעל סמוך לגרון ששם הוא עיקר מקום החיך. ודורש כאן הפסוק תשורי מראש אמנה. שהבלה דהיינו מלכות פה שנקראת גם אמונה היא תשיר אל התפארת והשירה תעלה מראשה מן כל ה' מוצאות הפה. גרון חיך לשון שינים שפתים שבהן נשתלם הדבור בכח הקול. היינו התפארת שמשפיע בה ומנהיג אותה: (יא) לפי תכינתו כמו שראוי לו לפי מזג טבעו של תולדתו. ומקשה דלפי זה משמע שגם האיש שאינו טוב כראוי ג"כ יש לו עוה"ב. ומתרץ ר' יצחק דחבת קול מוסב רק על בור גמור.

מלאכי השרת. והקב"ה לראשונה. זש"כ (מיכה ב) ויעבר מלכם לפניהם וה' בראשם. רבי יצחק אמר. אתי מלבנון כלה. זו היא השכינה. אתי מלבנון תבאי. ממקום בית המקדש שלמעלה. תשורי מראש אמנה. ממקום ביהמ"ק שלמעלה וממקום ביהמ"ק שלמטה. שא"ר יהודה מעולם לא זזה השכינה מכותל מערבי של ביהמ"ק. שנא' (שיר ב) הנה זה עומד אחר כתלנו. והיא ראש האמונה לכל העולם. מראש שניר וחרמון. ממקום שהתורה יוצאת לעולם. ולמה. להגן על ישראל ממעונות אריות. אלה הצמים עכו"ם. רבי יודן אמר ממעונות אריות. אלו תלמידי חכמים העוסקים בתורה במעונות בתי מדרשות ובתי כנסיות. שהם אֲריות ונמרים בתורה: (ב—ה)

גן נעול אחותי כלה גל נעול מעין חתום. א"ר יהודה גן נעול. שהכל נסתם בו. שהכל נכלל בו. גל נעול. שהנהר ההוא שנמשך ויוצא נכנס בו ונכלל ואינו מוציא (יב) ונקפאים המים בו ועומדים. מה הטעם. לפי שרוח צפון מנשב באותן המים ונקפאו. ואין יוצאים לחוץ עד שנעשין קרח. ולולי הצד של דרום שמנפץ תוקפו של אותו הקרח לא היו יוצאים ממנו המים לעולם: (א—לב)

רבי יוסי אמר גן נעול. זו כנסת ישראל שהיא גן נעול. שא"ר אלעזר מה הגן הזה נצרך לשמור לעדור להשקות ולזמור. אף כך כנסת ישראל נצרכת לשמור לעדור להשקות ולזמור. ונקראת גן ונקראת כרם. מה הכרם הזה נצרך לעדור להשקות לזמור ולחפור. כך ישראל. זש"כ (ישעי' ה) כי כרם ה' צבאות בית ישראל. וכתיב ויעזקהו ויסקלהו וגו': (ב—ד.)

גן נעול אחותי כלה גל נעול מעין חתום. זכאי הוא מי שמעלה אמונת הקב"ה שהיא שכינתו כלולה מעשרה מאמרות במחשבה אחת ברצון אחד בלי ערבוב כלל. כי כל ספירה וספירה נטיעות בה. והיא הגן שכל הספירות הן אחד בה. וכל אחת עושה בה פרי למינו (יג) היא המין שכל ספירה וספירה אין מוציאה ממנה זרעים לחוץ. וכך צריך להיות האדם שלא יוציא זרע לחוץ מבת זוגו. שהיא המין שלו והיחוד שלו. ובאותה שעה שצריך האדם לייחד קב"ה בשכינתיה. צריך להפשיט ממנו כל מחשבות זרות שהן קליפות. שנאמר בהן (משלי יט) רבות מחשבות בלב איש. ולהעלות השכינה אליו במחשבה אחת. זש"כ ועצת ה' היא תקום. כדמיון שהאדם מתיחד עם בת זוגו ופושט בגדיו להיות עמה אחד. כמו שכתוב והיו לבשר אחד. כך צריך האדם להפשיט ממנו כל מחשבות זרות. בשעה שמייחד להקב"ה פעמים בכל יום ואומר. שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד: (ת"ז תקון סו)

מעין גנים באר מים חיים ונוזלים מן לבנון. פתח רבי

שלמלאכי שרת. וקב"ה בקדמיתא. סס"ד (מיכה ב) ויעבר מלכם לפניהם וה' בראשם. רבי יצחק אמר. אתי מלבנון כלה. דא איהי שכינתא. אתי מלבנון תבאי. מאתר די מקדשא דלעילא. תשורי מראש אמנה. מאתר די מקדשא דלעילא ומאתר די מקדשא דלתתא. דא"ר יהודה מעולם לא זזה שכינתא מכותל מערבא דבי מקדשא. דכתיב (שיר ב) הנה זה עומד אחר כתלנו. והיא ראש אמנה לכל עלמא. מראש שניר וחרמון. מאתרא דאורייתא נפקא לעלמא. ולמה. לאגנא על ישראל ממעונות אריות. אלין עמין עכו"ם. רבי יודן אמר ממעונות אריות. אלין תלמידי חכמים דעסקין באורייתא במעונות סמדרשות ובבתי כנסיות. דאינון אריות ונמרים באורייתא: (ב—ה.)

גן נעול אחותי כלה גל נעול מעין חתום. א"ר יהודה גן נעול. דכלא אסתים ביה. דכלא אתכליל ביה. גל נעול. דהאהוא נהר דנגיד ונפיק עייל ביה וכליל ולא אפיק (יב) וקרסי מיא ביה וקיימי. מאי טעמא. בגין דרוח לפון נסיב באינון מיא ואתקריסו. ולא נפקין לבר עד דאתעביד קרח. ואלמלי סטרא דדרום דאקים תקפיה דהאהוא קרח לא נפקי מנה מיא לעלמין: (א—לב.)

רבי יוסי אמר גן נעול. דא כנסת ישראל דאיהי גן נעול. דא"ר אלעזר מה גן דא אצטריך לנטרא לפלחא לאתשקיא ולמחלד. אוף הכי כנסת ישראל אצטריכא לנטרא לפלחא לאתשקיא ולמחלד. ואתקריא גן ואתקריא כרם. מה כרמא דא אצטריך לפלחא לאתשקיא לאחלד ולאחפרא. הכי ישראל. סס"ד (ישעי' ה) כי כרם ה' צבאות בית ישראל. וכתיב ויעזקהו ויסקלהו וגו': (ב—ד.)

גן נעול אחותי כלה גל נעול מעין חתום. זכאה איהו מאן דסליק אמונה דקב"ה דאיהי שכינתיה כלילא מעשר אמירן במחשבתא חדא ברעותא חדא בלא ערבוביא כלל. דכל ספירה וספירה נטיען בה. ואיהי גן דכלהו ספירן אינון חד בה. וכל חד עביד בה פרי למינו (יג) איהי מין דכל חד וחד לא נפיק מנה זרעין לבר. והכי אצטריך בר נש דלא יפיק זרעא לבר מבת זוגיה. דאיהי מין דיליה יחודא דיליה. ובהאהוא זמנא דצריך ב"נ ליחדא לקב"ה בשכינתיה. צריך לאפשטא מנה כל מחשבין דאינון קליפין. דאתמר בהון (משלי יט) רבות מחשבות בלב איש. ולסלקא שכינתא לגביה במחשבתא חדא. סס"ד ועצת ה' היא תקום. כגונא דבר נש דמתיחד בבת זוגיה ואתפשט מלבושוי למהוי עמה חד. כמה דכתיב והיו לבשר אחד. הכי צריך בר נש לאפשטא מנה כל מחשבין אחרנין. בזמנא דמייחד לקב"ה בכל יומא תרין זמנין ואומר. שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד: (ת"ז תקונא שתין ושיתא)

מעין גניס באר מיא חייא ונחלין מן לבנון. פתח רבי

(יב) נהר דנגיד ונפיק זה ספירת היסוד המביא השפע למדת המלכות. ולפעמים נעשית המלכות גן נעול ומעין חתום שנקפא בה השפע ואינה משפעת למטה מחמת רוח צפון היינו מדת הדין קשה שנוכר בה עד שצד הדרום היינו מדת החסד בא ומבטל תדיר:
(יג) פי' שכל ספירה משפיע בה שפע אחרת כפי מדתה:

רבי פנחס ואמר. מעין גנים. וכי אין מעין אלא זה דמן גנים. והא כמה מעיינין מבין ויקירין אית בעלמא. אלא לית כל הנאות שווין. אית מעין דנפיק במדברא באתר יבישא. סגאה אית למאן דיתיב ושתי. אבל מעין גנים כמה איהו מב ויקירא. הא מעין עביד מיבו לעבדין ואיבין. מאן דקריב לגביה אתסי בכלא. אתסי במיא אתסי בעבדין אתסי באיבין. הא מעין מתעבר בכלא. כמה וורדין כמה עבדין דריחא סחריה. כמה יאות הא מעין משאר מעיינין. באר מים חיים. הכי אוקימנא דכלא בכנסת ישראל קאמר. איהי מעין גנים (יד) מאן גנים. ממש גנים אית ליה לקב"ה דקא משתעשע בהו (טו) ומעיינא חדא עלוויהו דקא אשקי לון ורוי לון תמיד וגניז (טז) וכלהו עבדין פירין ואיבין. גנתא חדא אית לתתא מגייהו. והא גנתא כסיר סחרא מכל סטרין דעלמא (יז) תחות הא גנתא אית גנים אחרנין דעבדין איבין לזייהו. והא גנתא אתספך והוי מעין דאשקי לון באר מים חיים. כד אלעריך הוי מעין. וכד אלעריך הוי באר. מאי בין הא להא. לא דמי כד אתמשכון מיא מאלייהו לכד שאבין מיא לאשקאה (יח) ונוזלים מן לבנון. מהו נוזלים. אלא כמה דנוזלים אהדרו למעין כד נוזלים מלעילא עפין אלין באר אלין מיין מתיקן דנפשא אלא אבתרייהו (יט) כך איהו ממש מקורין דנפקו מן לבנון אתעבידו נוזלים ואהדרו למעין. (ס"א מהו נוזלים. אלין מתש מקורין דנפקו מן לבנון לעילא אתעבידו נוזלים. וכד אהדרו למעין נבעין מיין ונוזלים עפין אלין באר אלין מיין מתיקן דנפשא אזלא אבתרייהו:) (ג—רא:)

רבי יהודה אמר מעין גנים באר מים חיים ונוזלים מן לבנון. הא קרא אתמר. אבל הא אוקמיה מעין גנים דא אברהם. באר מים חיים דא יצחק. ונוזלים מן לבנון דא יעקב (כ) באר מים חיים דא יצחק. הה"ד (בראשית כה) וישב יצחק עם באר לחי רואי. מהו באר. דא שכינתא לחי. דא חי העולמים. לדי"ק חי העולמים. ולית לאפרשא לון. חי הוא בתרי עלמין

רבי פנחס ואמר. מעין גנים. וכי אין מעין אלא זה שהוא מן גנים. והלא כמה מעינות טובים ויקרים יש בעולם. אלא שאין כל הנאות שוות. יש מעין היוצא במדבר במקום יבש. יש לו הנאה לזה שיושב ושותה. אבל מעין גנים כמה הוא טוב ויקר. מעין הזה עושה טובה להעשבים ולפירות. כל הקרב אליו נהנה בכל. נהנה מן המים נהנה מן העשבים נהנה מן הפירות. זה המעין מעוטר בכל. הרבה שושנים ועשבים של ריח טוב סביבו. כמה יפה זה המעין משאר מעינות. באר מים חיים. כך ביארו שהכל על כנסת ישראל נאמר. היא מעין גנים (יד) איזה גנים. חמשה גנים יש לו להקב"ה שהוא משתעשע בהם (טו) ומעין אחד עליהם המשקה אותם ומרוה להם הוא תמיד ונעלם (טז) וכלם עושים פירות ותנובה. גן אחד יש למטה מהם. וזה הגן נשמר מכל צדדי העולם (יז) תחת זה הגן יש גנים אחרים שעושים פירות למיניהם. וזה הגן מתהפך ונעשה מעין להשקותם באר מים חיים. כאשר נצרך נעשה מעין. וכאשר נצרך נעשה באר. מה בין זה לזה. אינו דומה כשנמשכים המים מאליהם לכאשר שואבים מים להשקות (יח) ונוזלים מן לבנון. מהו נוזלים. אלא כמו שהנוזלים נעשין למעין כאשר נוזלים מלמעלה טפה אחר טפה מ"מ מתוקים שהנפש מחזרת אחריהם (יט) כך אותן חמשה מקורות היוצאים מן לבנון נעשין נוזלים וחוזרים להיות מעין. (ס"א מהו נוזלים. אלו ה' מקורות היוצא"ם מן לבנון למעלה נעשין נוזלים. וכאשר חוזרים להיות מעין נובעים מים ונוזלים טפה אחר טפה מים מתוקים שהנפש מחזרת אחריהם:) (ג—רא:)

רבי יהודה אמר מעין גנים באר מים חיים ונוזלים מן לבנון. מקרא זה נדרש. אמנם הרי ביארו מעין גנים זה אברהם. באר מים חיים זה יצחק. ונוזלים מן לבנון זה יעקב (כ) באר מים חיים זה יצחק. זש"כ (בראשית כה) וישב יצחק עם באר לחי רואי. מהו באר. זו השכינה לחי. זה חי העולמים. צדי"ק חי העולמים. ואין להפרידם. חי הוא בשני עולמים

זיו הזהר

(יד) פי' שהמלכות היא מעין של גנים והולך ומפורש מפני מה נקראת מעין גנים. ולפי שכאן קשה להבין ענין העמוק הזה ורבו הפירושים. לכך נצרך להקדים לדעת החילוק בין מקור ונוזלים ומעין. מקור הוא יותר דק ונסתר. ויותר יש ליחסו לבחינת זכר. מעין הוא בהתגלות יותר כמו באר שממנו שואבים או שממנו מתפשט לנהר גדול. וכל מעין יש לו מקור הנוזל בו. ולפיכך יותר יש ליחס המעין לבחינת נקבה וגן ודאי בחי' נקבה כיון שמקבל מן המעין. וענין הנוזלים היינו מה שנמשך כהסתר טפה אחר טפה מן המקור להמעין ועל פי זה יש להבין מה שמבאר המעם שהמלכות נקראת מעין גנים. שהוא מפני שהמלכות אמא תתאה היא כדמיון הבינה אמא עלאה וכמו שהבינה נקראת מעין גנים או מעין סתם כיון שהיא משקה לחמשה גנים שהם ה' ספירות חסד גבורה תפארת נצח והוד. ואותן המשה גנים נהפכים למקורות כשהן משפיעות השפע ע"י ספירת היסוד לגן אחד שהיא המלכות. ולכן כיון שתחת זה הגן היינו מלכות דאצילות יש עוד גנים אחרים המקבלים שפע ממנה. לפיכך נהפך זה הגן מן מקבל להיות מעין או כאר מים חיים להשפיע להשקות את הגנים שתחת מלכות דאצילות. ולכך מובן המעם שנקראת המלכות מעין גנים. גן על שהיא מקבל. מעין על שהיא משפיע ובזה מובן כל הענין: (טו) היינו הג"ת נצח והוד דאצילות: (טז) זו הבינה: (יז) זו מ"כות דאצילות: (יח) פי' שהמלכות נקראת מעין כאשר העולם הגשמי הוא במצב היותר טוב. אז השפע הולכת ויורדת במדה מרובה מאליה בלי שום עיכוב. אבל כאשר העולם הגשמי אינו במצב היותר טוב ונצרך פעולות ועבודה לשאוב ממנה השפע ולהמשיכה לעולם הזה אז נקראת באר. (יט) רצונו לבאר בזה סוף הפסוק ונוזלים מן לבנון דפירושא קא מפרש לראשית הפסוק שקורא להמלכות מעין גנים. ולכך אומר לדעת המעם שזה היא מפני שמקבלת השפע מן החמשה מקורות שהן ה' הספירות הנוזל דהן מן המקור והמעין שנקראים לבנון. והו הודוגות אבא ואמא חכמה ובינה שבכלל נקראים לבנון וכמו שהבינה נקראת מעין מפני שיוזל אליה השפע מ"מעלה טפה אחר טפה מן המקור חכמה וקורא לזו השפע שהנפש מחזרת אחריה פי' הנפש היינו התפארת שהוא הכולל ע"י החמשה גנים כמו כן המלכות מפני שנוזל אליה השפע מן החמשה מקורות שלעומת הבינה נקראים גנים כיון שמקבלים ולעומת דמלכות נקראים מקורות כיון שאליה משפיעים. בשביל זה גם המלכות יש לקרותה מעין גנים. ודוק היטב (כ) רבי יהודה דורש זה הפסוק לרמז על ג' הספירות חסד גבורה תפארת שנקראות אברהם יצחק ויעקב:

עולמים. חי למעלה שהוא עולם העליון. חי אצל עולם התחתון. ועולם התחתון בשב"ל קים ומאיר: (א—קלח ז)

רבי חייא אמר מעין גנים. זה הוא השמי"ם. באר מים חיים. זה הוא שנאמר (בראשית כז) ויכרו שם עבדי יצחק באר. ונאמר ויעתק משם ויחפר באר אחרת וגו' (כו) ונוזלים מן לבנון. שהם מתעטרים למעלה ועולים בראש המלך. שכתוב (תהלים קח) כי גדול מעל שמים חסדך. מן לבנון. משם יוצאים לבינה ונמשך ונתפשט לכל הזויות. עד שנמשכים אותן המעינות ויורדים להתאסף בהמקום שנקרא ים הגדול (כי) שכתוב (קהלת א) כל הנחלים הולכים אל הים וגו'. ונאמר (ישעי' נא) הביטו אל צור חוצבתם וגו'. ואח"כ גן נעול אחותי כלה וגו' (כג) ומכאן יצאו תולדות לכל. שנאמר בהברא"ם בה' בראם. ממש באברה"ם (כד) א"ר יצחק ואפילו ביעקב ממש. והכל ענין אחד: (ג—חצר.)

פתח רבי אלעזר ואמר מעין גנים באר מים חיים ונוזלים מן לבנון. קורא לה מעין. אח"כ באר. ואח"כ נוזלים. במקרא זה יש לראות שזה המעין נמשך מן באר ובאר מן נוזלים ונוזלים מן לבנון. להבין שכלם נאצלו זה מזה וזה מזה (כה) אף כך השמש אין האור שלו הוא. אלא שנמשך חוט אחד של זוהר ומאיר להשמש. שהרי למדנו במשנה שלנו אור שברא הקב"ה בתחלה. אדם היה רואה בו וצופה מראש העולם ועד סופו. בוא וראה אור השמש הוא אחד מששים אלף ושבעים וחמשה חלקים מאותה האורת המאור של האור הגנוז ההוא. ואפילו בהארה הזאת של השמש אין איש יכול להסתכל בה. כל שכן באור ההוא. ומה שאמרו שאדם הי' מביט בו מראש העולם עד סוף העולם כך מפורש בברייתא שלנו. שבזותו האור יכול האדם לדעת ולראות בהארת החכמה כל מה שהיה וכל מה שיהי' מראש העולם עד סוף העולם. ואור ההוא נגנז לצדיקים לעולם הבא. ומהו לעולם הבא. כאשר תצא נשמה הקדושה מעולם הזה וילך עמה לעולם הבא: (ז"ח בראשית)

מעין גנים באר מים חיים ונוזלים מן לבנון. מעין זה חכמה. כתר הוא אמון מופלא שחפץ לנטוע

עלמין. חי לעילא דאיהו עלאה עלאה. חי לגבי עלמא תתאה. ועלמא תתאה בגיניה קיימא ונהרא: (ת—קלח ז)

רבי חייא אמר מעין גנים. דא הוא השמי"ם. באר מים חיים. דא הוא דכתיב (בראשית כז) ויכרו שם עבדי יצחק באר. וכתיב ויעתק משם ויחפר באר אחרת וגו' (כו) ונוזלים מן לבנון. דאינון מתעטרין לעילא וסלקין בריחא דאלכא. דכתיב (תהלים קח) כי גדול מעל שמים חסדך. מן לבנון. מתמן נפקין לבינה ונגיד ואתתשך לכל זוויין. עד דנגדין אינון מבועין ונחתין לאתכנשא לאתר דאקרי ימא רבא (כי) דכתיב (קהלת א) כל הנחלים הולכים אל הים וגו'. וכתיב (ישעי' נא) הביטו אל צור חוצבתם וגו'. ולבתר גן נעול אחותי כלה וגו' (כג) ומכאן נפקו תולדות לכלא. דכתיב בהברא"ם בה' בראם. ממש באברה"ם (כד) א"ר יצחק ואפילו ביעקב ממש. וכלא חד מלה: (ג—חצר.)

פתח רבי אלעזר ואמר מעין גנים באר מים חיים ונוזלים מן לבנון. קורא לה מעין. לבתר באר. ולבתר נוזלים. בהדא פסוקא אית לאסתכלא. דהאי מעין אתתשיך מן בירא ובירא מן נוזלים ונוזלים מן לבנון. לאנדע דכלהו נאצלו דא מן דא ודא מן דא (כה) אוף הכי שמשא לאו נהורא דילה הוא. אלא דאתתשיך חד חוטא דזיווא ונהיר לשמשא. דהא תנן במתניתין דילן אור שברא הקב"ה בתחלה. אדם היה רואה בו וצופה מראש העולם ועד סופו. תא חזי נהירא דשמשא הוא חד משתין אלפין ושבעין וחמש חולקין מסתיא נהירותא דאספקלריא דהוא נהורא דאתגניז. ואפילו בהאי נהירותא דשמשא לית איהו יכיל לאסתכלא ביה. כל שכן בהוא נהורא. והא דאמרן דאדם אסתכל ביה מרישא עלמא עד סייפי עלמא הכי גזרנא במתניתא דילן. דבהוא נהורא יכיל איהו למנדע ולמחזי בנהירו דחכמתא כל מאי דהוה וכל מאי דיהוי מרישא דעלמא עד סייפי עלמא. והוא אתגניז לצדיקיא לעלמא דאתי. ומהו לעלמא דאתי. כד יפיק נשמתא קדישא מהאי עלמא ויזיל בה לעלמא דאתי: (ז"ח בראשית)

מעין גנים באר מים חיים ונוזלים מן לבנון. מעין דא **חכמה. כתר** איהו אמון מופלא דבעא לנטעא

זיו הזהר

(כא) רבי חייא רוצה זה הפסוק. מעין גנים היינו תפארת. באר מ"ח מלכות. ונוזלים מן לבנון. יפורש איך תבוא השפע לתפארת ומלכות ואומר שהוא ע"י ונוזלים מן לבנון פי' שקודם לכל מתעטרין הנוזלים בראש המלך זה מלך העליון חכמה שנקרא לבנון. היינו שהשפע באה מן הכתר לחכמה זו הבונה של מתעטרין ואח"כ נוזלים מן לבנון לבינה ומן הבינה למעין גנים ובאר מים חיים דהיינו תפארת ומלכות ויש לדעת שהשם לבנון מרמז לפעמים על החכמה ולפעמים על הבינה. כי הלובן מורה על רחמים ושם הכי רחמים. ולפעמים מורה לבנון על חכמה ובינה ביחד וי"ל כי לבנו"ן הוא צירוף ל"ב נו"ן ל"ב רמז על ל"ב נתיבות החכמה נו"ן רמז של חמשים שערי בינה: (כב) זו מדת המלכות שממנה נחצבות נשמות ישראל: (כג) פי' לאחר שהמלכות תקבל השפע נעשית גן נעול להשמר מן יניקת הסטרא אחרא. (כד) פירוש אות ה' זו המלכות ששורשה היא ה"א האחרונה מן שם הוי"ה ב"ה ואברהם היינו מדת החסד והסכוון הוא שע"י שבא למלכות הארה מצד הדרום שהיא מדת החסד היא משפעת השפע למטה. כי מצד הצפון שהוא מדת הדין נעצרה השפע מלהשפיע למטה כנזכר לעיל ור' יצחק אומר שע"י הארה מן יעקב דהיינו מדת הרחמים נתבטל העצרת הבאה מצד הצפון והכל ענין אחד מדת החסד ומדת הרחמים. (כה) ר' אלעזר דורש זה הפסוק באופן אחר. שבאן נרמז ד' הפירות חכמה ובינה תפארת ומלכות שכל אחת מהן כוללת מן הרבה פירות וכל אחת עולם מ"א ושל"ם בפני עצמו. או שכל אחת שורש לעולם מ"א ושלם בפני עצמו והם ד' העולמות אצילות בריאה יצירה עשיה. וכמו בהמשל שהמעין יותר נגלה מן באר. ובאר יותר נגלה מן הנוזלים בתוך הגידים שבעומק האדמה. והלבנון היינו המקור של הנוזלים הוא עור יותר טמיר ונעלם. וכ"ם מקושרים ומחוברים זה בזה. כן הוא בהנמשל מעין היינו מלכות. באר היינו תפארת. נוזלים היינו בינה. ולבנון היינו החכמה. וכ"ם קשר אחד שכ"ם נאצלו זה מזה:

נפשא אילין בגנתא. אסתכל בכל גנתא ולא אשכח תמן מבשמא דמיא. מאי עביד. אמר אפיק מעין ולבתר אסע גן ויתרבו אילין. ובגין דא מעין גנים (כו) בקדמיתא אדכיר מעין ולבתר גנים. ודא ג"ן סדרים דאורייתא (כז) וכמה דאית גן לתתא סכי אית גן לעילא (כח) וסתום מעין איהו מוחא. אילנא איהו גופא. ענפין דיליה דרועין ורגלין. וכולהו מן לבנון (כט) דא **לבנה** דאיהי **דלת**. דלה בגלותא. ועלה אתמר (במדבר כד) יזל מים מדליו. וי לון לבני נשא דלא משתדלין [לקיימא פקודין דאורייתא. דאתקריאו עלים יבשים. ואינון עתידין לאתוקדא בנורא דגיהנם. ולהו למגנא אמרו מארי מתניתין דאינון עמלים וירתין גיהנם. ואע"ג דמתרבי אילנא דאיהו גופא דאורייתא. אי לית ליה איבא דאינון פקודין דעשה. מאי כתיב ביה. (דברים כ) רק עץ אשר תדע כי לא עץ מאכל הוא אותו תשחית וכרת. ובגין דא אמרו מארי מתניתין דלית מדרשא עיקר אלא המעשה איהו עיקר: (ת"ז תקונא נב)

עורי צפון ובאי תימן הפיחי גני יזלו בשמיו וגו'.

פתח רבי אבא ואמר. עורי צפון. אלין עולות דנשחטות בצפון. בגין דאינון מחשבות בצפוני הלב נמצאות. ובמקום הדין. לפי שמחשבה [הרעה] נמצאת בלילה בשעה שהדין נמצא. ורוח צפון מנשב בחצות הלילה כאשר נתעוררים האנשים. ומחשבות האנשים נתעורר. וכנור של דוד מנגן מאליו. ובאי תימן. אלו שלמים שנשחטים בדרום. לפי שהם השלום של כלם. שלום העליונים והתחתונים. והם שלימות צדדי העולם. שלימות הכל מצד האמונה. ומפני שהשלמים הם שלום של כלם אוכלים מהם הבעלים ונהנים מהם. שהרי שלום נעשה לו ולכל העולם במדרגה אחת. חטאות ואשמות נאכלים לכהנים. מפני שהם באים לכפר עליהם ולהעביר עונותם. ומכל הקרבנות אינם חביבים לפני הקב"ה כמו שלמים. לפי שבשבילם נמצא שלום בעליונים ובתחתונים. [הפיחי גני יזלו בשמיו] למעלה מהכל היא הקטרת שה"א בשלימות מהכל. ואין באה לא על חטא ולא על אשם ולא על עון. אלא על שמחה. כמש"כ (משלי כז) שמן וקטרת ישמח לב. וזה נתבאר. וע"כ הקטרת לא נקרב אלא בשעה שהשמן מתקרב. כמו שנאמר (שמות ל) והקטיר עליו אהרן קטרת סמים בבקר בבקר בהטיבו את הנרות יקטירנה. ונאמר ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה. בשביל שיהיו נמצאים שמן וקטרת ביחד: (ג—יא.)

אמר רבי חייא בוא וראה סוד הדבר. בשעה שהקב"ה נתגלה על הגן (ל) כל הגן מתחבר ואינו נפרש מן העדן. ומזה העדן יוצאים מעינות לכמה דרכים ונתיבות. וזה הגן נקרא צרור החיים. כי שם מתעדנים לנטוע עצים בגן. היה מביט בכל הגן ולא מצא שם מעין מים. מה עשה. אמר אוציא מעין ואח"כ אטע גן ויגדלו עצים. ובשביל זה מעין גנים (כו) בתחלה הזכיר מעין ואח"כ גנים. והם ג"ן סדרים של התורה (כז) וכמו שיש גן למטה כך יש גן למעלה (כח) ומעין ההוא הוא בבחינת מוח. עץ הוא בבחי' נוף. ענפים שלו ידים ורגלים. ונוזלים מן לבנון (כט) זו **הלבנה** שהיא **דלת**. דלה בגלות. ועליה נאמר (במדבר כד) יזל מים מדליו. אוי להם לאנשים שאינם מתיגעים [לקיים מצות] התורה. שנקראים עצים יבשים. והם עתידים להשרף באש הגיהנם. ולא לחנם אמרו בעלי משנה שהם עמלים ויורשים גיהנם. ואע"פ שנתגדל העץ שהוא גופה של תורה. אם אין לו פירות שהם המצות עשה. מה כתוב בו. (דברים כ) רק עץ אשר תדע כי לא עץ מאכל הוא אותו תשחית וכרת. ולפיכך אמרו בעלי משנה שאין המדרש עיקר אלא המעשה הוא העיקר: (ת"ז תקון נב)

עורי צפון ובאי תימן הפיחי גני יזלו בשמיו וגו'.

פתח רבי אבא ואמר. עורי צפון. אלו העולות שנשחטות בצפון. לפי שאותן המחשבות במצפוני הלב נמצאות. ובמקום הדין. לפי שמחשבה [הרעה] נמצאת בלילה בשעה שהדין נמצא. ורוח צפון מנשב בחצות הלילה כאשר נתעוררים האנשים. ומחשבות האנשים נתעורר. וכנור של דוד מנגן מאליו. ובאי תימן. אלו שלמים שנשחטים בדרום. לפי שהם השלום של כלם. שלום העליונים והתחתונים. והם שלימות צדדי העולם. שלימות הכל מצד האמונה. ומפני שהשלמים הם שלום של כלם אוכלים מהם הבעלים ונהנים מהם. שהרי שלום נעשה לו ולכל העולם במדרגה אחת. חטאות ואשמות נאכלים לכהנים. מפני שהם באים לכפר עליהם ולהעביר עונותם. ומכל הקרבנות אינם חביבים לפני הקב"ה כמו שלמים. לפי שבשבילם נמצא שלום בעליונים ובתחתונים. [הפיחי גני יזלו בשמיו] למעלה מהכל היא הקטרת שה"א בשלימות מהכל. ואין באה לא על חטא ולא על אשם ולא על עון. אלא על שמחה. כמש"כ (משלי כז) שמן וקטרת ישמח לב. וזה נתבאר. וע"כ הקטרת לא נקרב אלא בשעה שהשמן מתקרב. כמו שנאמר (שמות ל) והקטיר עליו אהרן קטרת סמים בבקר בבקר בהטיבו את הנרות יקטירנה. ונאמר ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה. בשביל שיהיו נמצאים שמן וקטרת כחדא: (ג—יא)

אמר רבי חייא בוא וראה מה חזי רזא דמלה. בשעתא דקב"ה אתחזי על גנתא (ל) כל גנתא אתכנש ולא מתפרש מעדן. ומהאי עדן מבועי נפקין לכמה אורחין ושבילין. והאי גנתא אתקרי צרורא דחיי. דתמן מתעדנין

זין הזהר

(כו) התיקוני זהר דורש זה הפסוק לגמרי באופן אחר. שחושב כסדר מלמעלה למטה. מעין היינו חכמה. ולכנון היינו מלכות שנקראת לבנה על שהיא דלה כמו הלבנה שאין לה אור של עצמה: (כז) התורה שבכתב מהכמה עלאה נפקת: (כח) גן דלתתא היינו מלכות תורה שבע"פ וגן דלעילא היינו בינה: (כט) זה נתבאר בהמאמר פתח אליהו: (ל) זה הגן היינו עולם המלכות. והעדן היינו עולם הבינה. וגן עדן משמעותו הגן של העדן. כלומר שמחובר אל העדן:

מתעדנים הצדיקים מהארת עולם הבא. ובאותה שעה שהקב"ה נתעורר בגן העדן להשתעשע עם הצדיקים. כרוז יוצא וקורא. עורי צפון ובאי תימן וגו'. יבא רודי לגנו ויאכל פרי מגדיו. מהו ויאכל פרי מגדיו. אלו הקרבנית שנקרבו לפניו מן הנשמות של הצדיקים. וזה בחצות הלילה. בשעה אחרת שאר קרבנות ממש: (ב–לו:)

ה.

באתי לגני אחותי כלה אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי אכלו רעים שתו ושכרו דודים. פתח רבי חייא ואמר. באתי לגני אחותי כלה וגו'. מקרא זה אין ראשו סופו ואין סופו ראשו. שכתוב אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי. ואח"כ אכלו רעים. מי שמזמין לאחר כאשר המזון מוכן לפניו. לאחר שהוא אכל איך יזמין לאחר. אלא אשריהם של ישראל שהקב"ה מבקש לטהר אותם. ובחר בהם מכל שאר העמים עכו"ם. ומשבחר בהם מבקש להצלותם מכל מקטרגי העולם. בוא וראה ביום שהוקם המשכן למטה. באותו יום הוקם משכן אחר למעלה עמו. שנאמר (שמות מ) הוקם המשכן. סתם. ויום ההוא שמחתו של הקב"ה היה. כיון שהוקם המשכן מיד ויקרא אל משה. אמר לו. משה חנוכת הבית במה עושים. בסעודה. אדם כי יקריב מכם קרבן לה'. זש"כ באתי לגני אחותי כלה אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי וגו':

דבר אחר באתי לגני. זה גן עדן שלמעלה. אחותי כלה. זו כנסת ישראל. שביום ההוא נזדווגו זווגים בכל. נזדווגו זווגים בגן עדן ההוא. למען יתברכו כלם מהשפעת הנחל (ה) ונתקשרו כל אחד בחברו. זש"כ אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי (ב) כלם ינקו ונשבעו מנבועת הנחל. אכלו רעים שתו ושכרו דודים. כל אותן שמלמטה. וכל הענפים (העולמות) נתברכו וניזונו כאשר אלה נתברכו למעלה. ובמה מתברכים ונמתקים כלם. בריח הקרבנות. בוא וראה כאשר ירדה כנסת ישראל לשכן מדורה בארץ. אמר לה הקב"ה מקרא הזה (ג) בשביל שיהיו נמצאים ברכות ושמחה בכל העולמות. והיא נמתקה לצאת ממנה ברכות לכל. שכאשר אלה הששה [מורי. בשמי. יערי. דבשי. ייני. חלבי] נתברכים. אז כל העולמות מתברכים יחד למטה ומתברכים למעלה. וישראל מתברכים מכלם: ד"א באתי לגני אחותי כלה. א"ר יצחק לא נזדווג הקב"ה מתעדנין נדיקיא מנסירו דעלמא דאתי. ובסיה שעתא דקב"ה אתער בגנתא דעדן לאתעשעא עם לדיקיא. כרוזא נפיק וקרי. עורי לפון ובאי תימן וגו'. יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו. מהו ויאכל פרי מגדיו. אלין קרבנין דאתקרבו קמיה מנפשתהון דלדיקיא. והאי בפלגית לילה. בשעתא אחרא שאר קרבנין ממש: (ב–לו:)

ה.

באתי לגני אחותי כלה אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי אכלו רעים שתו ושכרו דודים. פתח רבי חייא ואמר. באתי לגני אחותי כלה וגו'. מקרא זה אין ראשו סופו ואין סופו ראשו. שכתוב אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי. ואח"כ אכלו רעים. מאן דמזמן לאחרא כד מזונא אתתקן קמיה. בתר דאיהו אכל היאך יזמן לאחרא. אלא זכאין אינון ישראל דקב"ה בעא לדכאה לון. ואתרעי בהון מכל שאר עמין עכו"ם. ומדאתרעי בהון בעא לסלקא לסין מכל מקטרגי עלמא. תא חזי ביומא דאתקם משכנא לתתא. בההוא יומא אתתקם משכנא אחרא לעילא עמיה. דכתיב (שמות מ) הוקם המשכן. סתם. וההוא יומא חדותא דקב"ה הוה. כיון דאתקם משכנא מיד ויקרא אל משה. אמר ליה. משה חנוכא דבית במאי הוה. בסעודתא. אדם כי יקריב מכם קרבן לה'. הה"ד באתי לגני אחותי כלה אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי וגו':

דבר אחר באתי לגני. דא גן עדן דלעילא אחותי כלה. דא כנסת ישראל. דבההוא יומא אזדווגו זווגין בכלא. אזדווגו זווגין בההוא גן עדן. בגין דיתברכין כלהו משקיו דנחלא (ה) ואתקשרו כל חד בחבריה. הה"ד אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי (ב) כלהו אתשקיו ואתרוו ממבועא דנחלא. אכלו רעים שתו ושכרו דודים. כל אינון דלתתא. וכלהו ענפין (עלמין) אתברכו ואתזנו כד אלין אתברכו לעילא. ובמאי מתברכאן ומתבשמאן כלהו. בריחא דקרבנא. תא חזי בשעתא דנחתא כנסת ישראל לאתרא דיורתא בארעא. קב"ה אמר לה הא קרא (ג) בגין דאשתכחו ברכאן וחדוה בכלהו עלמין. ואתבשמת איהי לנפקא מינה ברכאן לכלא. דכד אלין שית [מורי. בשמי. יערי. דבשי. ייני. חלבי] אתברכאן. כדין כלהו עלמין מתברכאן כחדא לתתא ומתברכאן לעילא. וישראל מתברכאן מכלהו: ד"א באתי לגני אחותי כלה. א"ר יצחק לא אזדווג קב"ה

זיו הזהר

ד. (ה) זה עולם הבינה: (ב) פי' במקדש מ"ך בשם האריז"ל דהיינו שנקשר חסד עם נצח שהם מורי עם בשמי. וכן גבורה עם הוד שהם יערי עם דבשי. וכן נקשר תפארת עם יסוד שהם ייני עם חלבי. (ג) פי' שהתפארת אומר למלכות איך להשפיע השפע בפרשיות בעודם הזה לאחר שתקבל השפע ממנו. וזהו הפירוש של אכלתי יערי עם דבשי וגו' היינו לאחר שנעשה הזדוגות שש הספירות עם הבלה שהיא המלכות ונשפע שפע עליונה מהזדוגות חו"ב להזדוגות תפארת ומלכות או אח"כ אכלו רעים שתו ושכרו דודים. היינו אלה שלמטה המקבלים שפע מן המלכות:

קב"ה בכנסת ישראל אלא בשעה שאלה הששה נרוים מהשפעת הנחל שאינו פוסק (ד) רבי יהודה אמר אכלו רעים שתו ושכרו דודים. אלו כל שרי יבבה ויללה שנמתקים כלם ונתברכים יחדו. שהרי מסעודת המלך נהנים כלם (ה) ומתי אוכלים כלם. בשעה שהמלך בשמחה. וכאשר המלך בשמחה משמח תחלה להמטרונה. ואח"כ כלם אוכלים ושמחים: רבי אבא אמר אכלו רעים שתו ושכרו דודים. אלו אותן השש שאמרנו. ואלו אותן שכתוב בהם הביאני המלך חדריו וגו'. שתו ושכרו מיין ההוא המרוה לכל (ו): רבי אלעזר אמר כל אותן שמלמטה כיון שאלה השש נתברכין כלם שמלמטה מתברכים (ז):

רבי שמעון אמר הכל נכון. אבל סוד הדבר אכלו רעים למעלה. שתו ושכרו דודים למטה. אמר לו רבי אלעזר מי הם למעלה ומי הם למטה. אמר לו יפה שאלת. אותו מקום העליון שהם באחדות ובשמחה שאין נפרשים לעולם. אלה נקראים רעים. זהו שכתוב ונהר יוצא מעדן וגו'. העדן והנהר ההוא אין נפרשים לעולם. ונמצאים לעולם ברצון באחדות ובשמחה. שתו ושכרו דודים. אלו הם אותן שלמטה שנקראים דודים לזמנים ידועים (ח) וזה ביארנו. בוא וראה באותן העליונים כתוב בהם אכילה בלא שתיה. מה הטעם. כי מי שיש לו נבלי יין מבקש אכילה. ולפי שנמצא שם יין המשומר כתוב בהם אכילה. ובאותן שלמטה שמבקשים לשתות כתוב בהם שתיה. אלו רעים ואלה דודים. א"ל רבי אלעזר הרי נראה שדודים בחביבות הם. ולמה הם למטה. א"ל אותן שמשתוקקים זה לזה ולא נמצאים תמיד ביחד נקראים דודים. ואותן שנמצאים תמיד יחדו ואין נסתרים ואין נפרשים זה מזה נקראים רעים. ולכך אלו דודים ואלה

קב"ס בכנסת ישראל אלא בזמנא דאלין תרין מסקיו דנחלא דלא פסיק (ד) רבי יסודה אמר אכלו רעים שתו ושכרו דודים. אלין כל מארי דיבבא וילולה דאתבסמו כלסו ואתברכו כחדא. דהא מסעודתא דמלכא מתסיין כלא (ה) ואימתי אכלין כלסו. בשעתא דמלכא אתחדי. וכד מלכא אתחדי חדי למטרוניתא בקדמיתא. ולבתר כלסו אכלן וחדאן: רבי אבא אמר אכלו רעים שתו ושכרו דודים. אלין איכון דתרין דקאמרן. ואלין איכון דכתיב בהו הביאני המלך חדריו וגו'. שתו ושכרו מסהוא יין דרוי לכלא (ו): רבי אלעזר אמר כל איכון דלתתא דכיון דאיכון דתרין אתברכאן כלסו דלתתא מתברכאן (ז):

ר' שמעון אמר כלא שפיר. אבל רזא דמלה אכלו רעים לעילא. שתו ושכרו דודים לתתא. אמר ליה רבי אלעזר מאן איכון לעילא ומאן איכון לתתא. אמר ליה יאות שאילתא. דא אתר עלאה דאיכון באחדותא בחדותא דלא מתפרשין לעלמין. אלין אקרון רעים. הדא הוא דכתיב ונהר יולא מעדן וגו'. עדן וההוא נהר לא מתפרשין לעלמין. ואתתכאן לעלמין ברעותא באחדותא בחדותא. שתו ושכרו דודים. אלין איכון דלתתא דאקרון דודים לזמנין ידיען (ח) והא אוקימנא. תא חזי באיכון עלאי כתיב בהו אכילה בלא שתיה. מאי טעמא. מאן דאית ליה גרבי דחמרא אכילה בעיא. ובגין דתיין שריא חמרא דמנטרא כתיב בהו אכילה. ובאיכון תתאי דבעיין שקיו כתיב בהו שתיה. אלין רעים ואלין דודים. א"ל רבי אלעזר אתחזי דהא דודים חביבותא איכון. ואמאי איכון תתאי. א"ל איכון דתתאין דא לדא ולא יתתכאן תדיר אקרין דודים. ואיכון דמתתכאי תדיר ולא מתכסיין ולא מתפרשין דא מן דא אקרין רעים. וע"ד אלין דודים ואלין

זין הזהר

(ד) כאן רבו הפירושים בעשר הדיעות איך לדרוש זה הפסוק. ונראה לי בעזרתו ית' שר' יצחק בא להוסיף על דברי ר' חייא דכיון שר' חייא מפורש זה הפסוק על זמן הקמת המשכן ועבודת הקרבנות שהשש ספירות מתברכאן ומתבסמאן כלהו בריחא דקרבנא ועי"ז כלהו מתברכאן משקיו דנחלא ואתרוו ממבועא דנחלא. וסתם נחל יש לחשוב שזהו המרכות והמכוון שכ"ם מתברכים משפע המלכות. א"כ לא נזכר בדבריו ענין הזדוגות חו"ב לדעת שעיקר השפע באה מהבינה. ולכך מוסיף ר' יצחק ואומר אמת הדבר שעבודת ישראל גורם הזדוגות שש הספירות עם הכלה אבל אין די באתערותא דלתתא הזאת בלבד לגרום ההזדוגות להשפיע שפע בעולם הזה. אלא שנצרך לזה גם אתערותא דלעילא שאותן שש הספירות יתרוו משקיו דנחלא דלא פסיק והיא הבינה. ולא סתם נחל שיש לחשוב דהיינו מלכות. נמצא שעבודת ישראל גורם ב' ענינים. שהם המשכת השפע מן הבינה להתפארת וגם הזדוגות תפארת ומלכות ואח"כ משפעת המלכות לעולם הזה בפרטיות: (ה) ד' יהודה ג"כ לא פליג אלא שמוסיף ענין אחר. דקשיא ליה הלשון שכרו מה ענין שכרות לכאן. לכך מתרץ שזה מוסב על שרי הדין המביאים יבבות וילילות בעוה"ז מעונשין שלהם. וע"י שתבוא ותגיע גם להם רב שפע מיין הבינה המתוק כל הדינים יתבסמו כלהו ויהיו נעשים כשיכורים שלא יקטרגו ואל ירעו ואל ישחיתו לעם ישראל: (ו) ר' אבא ג"כ לא פליג וגם הוא פירוש שהתפארת בהזדוגותו עם הכלה אומר באתי לגני וגו'. הכל כנזכר לעיל. אלא מחדש שאכ"ו רעים מוסב על כלל שש הספירות. היינו שעם התפארת הן שש התפארת הוא העיקר והשאר רעים יו"ד גם יש לקרותן חדריו והתפארת הוא מקבל הראשון את השפע מן הבינה וקודם שמשפיע למלכות הוא מחלק השפע להרעים שי"ן חסד וגבורה נצח והוד שהן חדריו של התפארת וההתחלקות היא לפי ענין הנצרך. או לעשות החסד לעיקר ההשפעה או לעשות הגבורה לעיקר ההשפעה ואח"כ שתו ושכרו דודים יסוד ומלכות מן השפע הבאה מן הבינה: (ז) ר' אלעזר לא ניחא לי' לפרש אכלו רעים וגו' על כלל השש ספירות אלא מפרש כדעת הקודמים שאכ"ו רעים וגו' מוסב הכל על כלהו דלתתא המקבלים השפע ולא על המשפיעים: (ח) רבי שמעון אומר דכלא שפיר כמו שפירשו שהתפארת אומר להכ"ח באתי לגני בשביל ההזדוג מוכן ומזומן בחבור והתקשרות עם שאר הספירות ש"ן. מורי עם בשמי דהיינו חסד עם נצח וכו' הכל כנזכר לעיל. אבל סוף הפסוק אכלו רעים שתו ושכרו דודים הא מבאר באופן אחר וענינו כך הוא. כאשר התפארת משתוקק להזדוג עם הכלה שהיא המלכות להשפיע לה שפע. נצרך לזה אתערותא דלתתא של עבודת ישראל אשר תעלה ותגיע ותבוא למעלה מעלה לריח ניחוח לאותן תרין רעין דלא מתפרשין חכמה ובינה שהם משתוקקין לריח הניחוח של עבודת ישראל. וזאת היא אצלם כמו ענין אכילה שאין רוחני כל כך כיון שבא מגבראים הגשמים. ועי"ז הם משפיעים להתפארת יין המשומר למען הזדוגותו עם המלכות. מה שהם משתוקקים לקבל השפעה הזאת מן הבינה. וזהו שמסיים התפארת לאחר שאומר באתי לגני להזדוג אריתי מורי עם בשמי וגו'. היינו שמודיע כי מצדו הכל בהתקשרות ואין עיכוב ומניעה אבל כיון שנצרך לזה המשכת השפע מן המוחין שהיא ההזדוגות של תרין רעין חו"ב אל התפארת שדבר זה תולה אם תגיע למו ריח הניחוח של עבודת ישראל לכן מבקש התפארת שיהיה אכלו רעים. היינו שתעלה עבודת ישראל לריח ניחוח אל חכמה ובינה. ועי"ז הם יאמרו לתפארת ומלכות שתו ושכרו דודים מן היין המשומר שתשפיע הבינה. ובזה יובן ויתבאר כאור העמוק הזה למבין. ודוק:

ואלה רעים. אלה ברצון באחדות תמיד. ואלו בתשוקה לפעמים. וזה הוא שלימות הכל בשביל שתתברך כנסת ישראל. ואז שמחה בכל העולמות: רבי חזקיה דרש מקרא הזה בקרבנות. לפי שהם סעודת המלך להקריב לפניו. ונהנים מהם שרי הדין ונמתקים כלם ונמצאת שמחה בכלם: רבי אחא דרש מקרא הזה על השעה שנכנסה השכינה למשכן. שנמצאו ברכות ושמחות בכלם. ונכנסה השכינה ככלה לחופה. ואז נשתלמו ישראל למטה והתדבקו בו בהקב"ה בארץ. זש"כ (שמות כה) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. ואז עליונים ותחתונים נמתקו: (ג—ג')

אמר רבי אבא בוא וראה בזמן שנמצא מזון למטה נמצא מזון למעלה. משל למלך שהכין סעודתו. ולא אכל עד שהוכן גם לעבדיו. כאשר הוכן לעבדיו אכל המלך סעודתו. והם אכלו הסעודות שלהם. זש"כ אכלתי יערי עם דבשי. זו סעודת המלך. אכלו רעים שתו ושכרו דודים. זו הסעודה שלהם מריח הקרבן כאשר ריח הקרבן היה עולה. ולפיכך נקרא ריח ניחוח לה'. ריח לעבדיו. ניחוח לה' (מקום שהענג של הקדמון נמצא). ועל כן סעודת המלך תתעכב בשביל סעודת עבדיו. ולפיכך ישראל מפרנסים לאביהם שבשמים למדנו. ומסעודת המלך מי אוכל. אלא אותן נשמות של הצדיקים: (ג—ז')

סוד הקרבנות

פתח רבי אלעזר ואמר. באתי לגני אחותי כלה וגו'. מקרא זה נתבאר. אבל כאן יש סוד הקרבנות. (ששה סדרי הקרבן) והכל נדרש. א"ל רבי שמעון וכי כך יפה הוא שהתחלת הענין וסתמת. מפני מה. א"ל לפי שראיתי בספרו של חנוך הענין ולמדתי. א"ר שמעון אכור אותו הענין שראית ואשמע. אמר הכל ענין אחד. הקב"ה אמר זה. באתי לגני. לפי שכל קרבנות העולם כאשר עולים. נכנסים כלם לתוך גן העדן לראשונה. זה סוד כנסת ישראל (ט) ואיך. בראשית והתחלת הקרבן. בשעה שהאדם מתודה חטאו עליו. ובשחיטת וזריקת דמו על המזבח: עכשו יש לעיין. איך אותן רוחות הקדושים נהנים מזה. ומה הטעם של קרבן בהמה. והלא יותר מוטב היה שישבר האדם רוחו ולהשיב בתשובה. מה הטעם של שחיטת הבהמה ולשרפה באש המזבח. אלא סוד הוא. לפי שיש בהמ"ה הרובצת על אלף הרים (י) ואלף הרים אוכלת בכל יום (יא) וכלן נקראות בהמות בהררי אלף. ולכך למדנו שיש בהמה אוכלת בהמות. וממה הן. מאש. וכלן לוחכת אותן בהמה ההיא בלחיכה אחת. זש"כ (דברים ד) כי ה' אלהיך אש אכלה הוא אל קנא. וכל מימי הירדן שנתמלא בשש שנים היא עושה אותן

ואלין רעים. אלין ברעותא באחדותא תדיר. ואלין בתיאובתא לזמנין. ודא הוא שלימותא דכלא בגין דתתברכא כנסת ישראל. וכדין חדותא בכלהו עלמין: רבי חזקיה אוקיס מאי קרא בקרבנין. בגין דאינון סעודתא דמלכא לקרבא קמיה. ומתמיין מיניהו מאריהון דדינין ומתבסמן כלהו ואתכא חדותא בכלהו: רבי אחא אוקיס מאי קרא בשעתא דעאלת שכינתא למשכנא. דאתכחו ברכאן וחדוון בכלהו. ועאלת שכינתא ככלה לחופה. וכדין אתתליאו ישראל לתתא ואתאחדו ביה בקב"ה בארעא. הה"ד (שמות כה) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. וכדין עלאין ותתאין אתבסמו: (ג—ג')

אמר רבי אבא תא חזי בשעתא דאשתכח מזונא לתתא אשתכח מזונא לעילא. למלכא דאתקין סעודתא דיליה. ולא אכיל עד דאתתקן לעבדוהי. כד אתתקן לעבדוהי אכיל הוא סעודתא דיליה. ואינון אכלי סעודתייהו. הה"ד אכלתי יערי עם דבשי. דא סעודתא דמלכא. אכלו רעים שתו ושכרו דודים. דא סעודתא דידהו מריחא דקרבנא כד ריחא דקרבנא הוא סליק. ובג"כ אקרי ריח ניחוח לה'. ריח לעבדוהי. ניחוח לה' (אתר דענוגא דעתיקא אשתכח). ועל דא סעודתא דמלכא אתעכב בגין סעודתא דעבדוהי. ובג"כ ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים תנינן. ומסעודתא דמלכא מאן אכיל. אלא אינון נשמתין דלדיקיא: (ג—ז')

רזא דקרבנין

פתח רבי אלעזר ואמר. באתי לגני אחותי כלה וגו'. מאי קרא אוקמוה. אבל הכא אית סתרים דקרבנא. (שית סדרין דקרבנא) וכלא אתמר. א"ל רבי שמעון יאות הוא דשרית מלה וסתמית. אמאי. א"ל בגין דתמינא בספרא דחנוך מלה ואוליפנא. א"ר שמעון אימא הכי מלה דתמית ושמעית. אמר כלא חד מלה. קב"ה אמר דא. באתי לגני. בגין דכל קרבנין דעלמא כד סלקין. עיילין כלהו לגו גנתא דעדן בקדמיתא. רזא דכנסת ישראל (ט) ואיך. בקדמיתא ושירותא דקרבנא. בשעתא דבר נש אודי חטאוי עליה. וככיסו וזליקו דדמיה על מדבחא: הכתא אית לאסתכלא. הכי אינון רוחין קדישין אתהנון מהאי. ומאי טעמא דקרבנא דבהמה. והא יתיר הוא סגיא לתברא ב"נ הכוא רוחא ולאתבא בתיובתא. מאי טעמא נכיסו דבהמה ולאוקדא ליה באורא דמדבחא. אלא רזא הוא. בגין דאית בהמ"ה דרביעא על אלף טורין (י) ואלף טורין אכלת בכל יומא (יא) וכלהון אקרון בהמות בהררי אלף. וע"ד תינן דאית בעירא אכיל בעירי. וממאי הוו. מאשא. וכלהו לחיך לון הכיא בהמה בלחוכא חדא. הה"ד (דברים ד) כי ה' אלהיך אש אכלה הוא אל קנא. וכל מיא דירדן דאתמלא בשית שנין היא עבדת ליה

זיו הזהר

(ט) פי' למדת המלכות שהיא השער שעליה אמר דוד פתחו לי שערי צדק וגו'. ומשם תעלה ותבא ותגיע למעלה מעלה התפלא והכונה והמחשבה עד אי"ן סו"ף כידוע. (י) בהמ"ה בגי' ב"ן. שם הוי"ה במילוי ההי"ן וזה שורש מדת המלכות הרוכצת על אלף הרים הייגו העולמות והכפירות שלה. (יא) אפשר לומר שזהו המאה ברכות שחייב אדם לברך בכל יום. וכל ברכה כוללת עשר ספירות הרי אלף. וזהו הסוד שאמרו בגמרא דברכה שויא עשרה זהובים. והברכות הן של אש על דרך הכתוב מימינו אש דת למו. וגם שצריכות להאמר בהתלהבות:

ליס גיזעא חדא. סס"ד (איוב מ) יבטח כי יגיח ירדן אל פיהו. סתרא דמלה ממירא דכל סמי עקרא ויסודא לסמי בעירי דלתתא. בגין דרוחי דסמי בעירי מגייסו אתפסמו לתתא. ואתלייר סהוא רוחא לתתא בבעירי. וכד ב"כ חב ואייתי בעירא לקרבנא. סמי רוחא דבעירא דא סלקא ותב לאתריס. ומתפסס סמי רוחא בכלסו. וכל מיגון דזיגא דא מתקרבין ואתיין ואתסיין מסמי חלבא ודמא דסוו לבוסא דרוחא דא. דסא מסמרא דלסון סוס סמי רוחא. וכלסון אתסנו ואתזנו ואתעבדו סגיגורין על סמי ב"כ. ובג"כ קרבנא מן סבסמס.. ואע"ג דכלסו מתערין. דרגין דחקוקין בכסא מתערין לגבי דרגין דאתרעא. יסודא דילסון. ומיגון דרגין עלאין דמסמרן כלסו מתערי ומתקרבי לסעודתא ומתעדני. אבל לית רשו לחד מיגייסו למיכל. לא לדרגי עלאי ולא לדרגי תתאי למתהנאס סוס הנאה. ולא לאושיט ידא בקרבנא. עד דמלכא עלאס אכיל ואתהנא (יג) ויסיב לון רשו. ולבתר דיסיב לון רשו כל חד וחד אתהנא ואכיל. סס"ד אריתי מורי עם בשמי. אלין מיגון דרגין עלאין. מורי עם בשמי אכלי ואתהנאי כדקא יאות. דא דרועא ימינא בירכא שמאלא (יג) אכלתי יערי עם דבשי. דא יעקב ברחל אכילה כדקא יאות (יד) שתיתי ייני עם חלבי. דא דרועא שמאלא בירכא ימינא (טו) הא כלסו דרגין עלאין דאתהנא בסו מלכא קדישא בקדמיתא. ודא מיכלא דיליס וסנאס דיליס. עד סכא מיכלא דמלכא עלאס בקדמיתא. מכאן ולהלאס יסיב רשו לד' דיוקנין דחקוקין בכורסיא. ולכל מיגון דמתפסמין מגייסו לאתהנאס ולמיכל. סס"ד אכלו רעים שתו ושכרו דודים. אכלו רעים. אלין מיגון ארבע דיוקנין דאמרן. שתו ושכרו דודים. כל מיגון דמתפסמין מגייסו. וכלסו אכלין ואתסנו כדקא יאות. אנפין אנסירו ועלאין כלסו בחדוס. וכל חד וחד בין דרגין עלאין ובין דרגין תתאין ביסודא דילסון מתקרבין ומתסיין. דא מיסו רזא וסתרא דקרבנא כדקא חזי: (ג—רמ.)

ודא מיסו רזא דכתיב אכלתי יערי עם דבשי וגו' בקדמיתא. ולבתר פליג לכלסו ואמר אכלו רעים שתו ושכרו דודים. אריך ברכאן לכלסו. ופליג לון לכל חד וחד כדקא חזי ליס. שמא קדישא יתברך בקדמיתא. ולבתר פליג ברכאן לכלסו עלאין. ולא תימא דקורבנא מתקריב לון ולא לגוס חילא אחרא. אלא כלא מתקרב לקב"ס. והוא אריך ברכאן ופליג ברכאן לכלסו עלאין. ובג"כ כתיב אדם כי יקריב מכם קרבן לס'. ולא לאחרא. אמר רבי שמעון בני ספיר קא אמרת. ותו אתערותא אחרא בכל קרבנין. בגין לאמשכא ברכאן ולאתערא ברכאן דיתברכון כלסו עלאין. בקדמיתא אדם כי יקריב מכם קרבן לס'. ולא לאחרא. והשתא מן סבסמס מן סבקר ומן הלאן תקריבו אותן גמיצה אחת. וש"כ (איוב מ) יבטח כי יגיח ירדן אל פיהו. סוד הענין הנסתר הוא שכל אלה הן עיקר ויסוד לאותן הבהמות שלמטה. לפי שהרוחות של אותן הבהמות נתפשטו מהן למטה. ונצטייר תבנית אותן הרוחות למטה בבהמות. וכאשר האדם חוטא ומביא בהמה לקרבן. רוח בהמה הזאת עולה ושב למקומו. ונתפשט רוח הזה בין כלן. וכל הרוחות של זה המין מתקרבים ובאים ונהנים מזה החלב והדם שהיו לבוש לרוח הזה. שהרי מצד שלהם היה רוח הזה. וכלם נהנים וניזונים ונעשו מליצים טובים על זה האיש. ולפיכך הקרבן מן הבהמה.. ואע"פ שכלן נתעוררין. מדרגות החקוקות בכסא נתעוררות לעומת מדרגות הארץ. שהן היסוד שלהן. ואותן מדרגות עליונות הנסתרות כלן נתעוררות ומתקרבות להסעודה ונהנות. אבל אין רשות לאחד מהן לאכול. לא למדרגות העליונות ולא למדרגות התחתונות ליהנות איזו הנאה. ולא להושיט יד בקרבן. עד שמלך העליון אוכל ונהנה (יג) ונותן להם רשות. ולאחר שנותן להם רשות כל אחד ואחד נהנה ואוכל. וש"כ אריתי מורי עם בשמי. אלו הן מדרגות העליונות. מורי עם בשמי אכלו ונהנו כראוי. זו זרוע הימנית בירך שמאלית (יג) אכלתי יערי עם דבשי. זה יעקב ברחל אכילה כראוי (יד) שתיתי ייני עם חלבי. זו זרוע השמאלית בירך הימנית (טו) הרי כל מדרגות העליונות שנהנה מהן מלך הקדוש תחלה. וזה המאכל הוא שלו והנאה שלו. עד כאן מאכלו של מלך העליון לראשונה. מכאן ואילך נותן רשות לארבע צורות החקוקות בכסא. ולכל אותן שמתפשטים מהן ליהנות ולאכול. וש"כ אכלו רעים שתו ושכרו דודים. אכלו רעים. אלו הן ארבע הצורות שאמרנו. שתו ושכרו דודים. כל אותן שמתפשטים מהן. וכלם אוכלים ונהנים כראוי. הפנים נוארים וכל העולמות בשמחה. וכל אחד ואחד בין מדרגות העליונות ובין מדרגות התחתונות בהיסוד שלהם מתקרבים ונהנים. זהו הסוד והנסתר של הקרבן כראוי: (ג—רמ)

וזה הוא הסוד שכתוב אכלתי יערי עם דבשי וגו' בתחלה. ואח"כ מחלק לכלם ואומר אכלו רעים שתו ושכרו דודים. משפיע ברכות לכלם. ומחלק להם לכל אחד ואחד כראוי לו. שמו הקדוש יתברך לראשונה. ואחר כך מחלק ברכות לכל העולמות. ואל תאמר שהקרבן נקרב להם ולא לשום כח אחר. אלא הכל נקרב להקב"ה. והוא משפיע ברכות ומחלק ברכות לכל העולמות. ולפיכך כתוב אדם כי יקריב מכם קרבן לה'. ולא לאחר. אמר רבי שמעון בני יפה אמרת. ועוד יש התעוררות אחר בכל הקרבנות. בשביל להמשיך ברכות ולעורר ברכות שיתברכו כל העולמות. בתחלה אדם כי יקריב מכם קרבן לה'. ולא לאחר. ועכשו מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו

את

זיו הזהר

(יג) פי' שנהנה מן הוידוי והתפלה והמחשבה של השב בתשובה והכונה של הכהן המקריב: (יג) זהו ההתקשרות חסד בהוד.
(יד) פי' הזדווגות תפארת במלכות. וענין החזדוגות נקרא בלשון אכילה כידוע: (טו) זהו התקשרות גבורה עם נצח. וכל זאת ההתקשרות נעשה ע"י אתערותא דלתתא לייחד קב"ה ושכינתיה.

את קרבנכם (טז) שיתקשרו כל העולמות יחדו. ויתחברו ויתברכו עליונים ותחתונים: (ב—רמח)

עוד אמר רבי אלעזר. באתי לגני אחותי כלה אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערי עם דבשי וגו'. למדנו כל מי שאומר תהלה לדוד בכל יום ג' פעמים. הוא בן עולם הבא. והרי אמרו הטעם כי ב' פעמים הוא חיוב על האדם. כדי להתפלל על מזון ופרנסה בכל יום. ואחד אין הוא בשביל חיוב. אלא בשביל שהוא שבח תוך התשבחות של דוד המלך. לתת עוז למקום ההוא של פתיחת ידו ובוא וראה שפרנסה אין ראוי לשאול אלא אחר התפלה שהיא פרנסת רבונו. המלך יאכל לראשונה ואח"כ יאכלו עבדיו. זש"כ באתי לגני אחותי כלה אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי. ואח"כ אכלו רעים. אכלתי יערי. זו תפלת מיושב. עם דבשי. זו קריאת שמע. אכלתי יערי. זו תפלת מיושב. היינו יער הלבנון. יוצ"ר אור ומשרתים. האופנים וחיות הקודש. כל אלה נקראים יער עצים ונטיעות אשר בו. עם דבשי. זו קריאת שמע שהיא מתיקות של הכל בכמה צופים מתוקים. שתיתי ייני. זו תפלת מעומד. מיטב יין העליון המשומר. וזהו בשלש ברכות הראשונות. עם חלבי. אלו הן שלש ברכות האחרונות. ונכללות אלו באלה (יז) עד כאן מאכל למלך. ולאחר שאכל המלך אכלו רעים למעלה. שתו ושכרו דודים למטה. וע"כ החיוב לשאול מזון ופרנסה בתפלת שחרית הוא לאחר התפלה. אבל בתפלת מנחה הוא קודם התפלה. מה הטעם. לפי שעוד לא נמצא דין הקשה. בעוד שפני המלך מאירים יאמר תהלה לדוד. כי בו סדר המזון ופרנסה. אבל לאחר שהדין שורה ותולה על העולם אין הזמן ראוי לזה: (ג—רטו)

רועה הנאמן

פתח רועה הנאמן ואמר. באתי לגני אחותי כלה. זו היא **מלכות**. **אדני** [מדרגה של דוד]. אריתי מורי. זה **חסד** מדרגה של אברהם שנאמר עליו אלך לי אל הר המור. עם בשמי. זה **נצח** מדרגה של אהרן. שנאמר בו (שמות ל) ואתה קח לך בשמים ראש. והן זרוע הימנית עם ירך הימנית. וסוד הדבר (תהלים טו) נעימות בימינך **נצח**. וכנגדם הן שתי הברכות. אחת מגן אברהם. והשנית עבודה שהיא רצה. אכלתי יערי. זו **גבורה** פחד יצחק. עם דבשי. זה **הוד** מדרגה של [משה]. והן זרוע השמאלית עם ירך השמאלית. שתיתי ייני עם חלבי. [זה **תפארת ויסוד**] גוף וברית יעקב עם שלמה. אח"כ אכלו רעים שתו ושכרו דודים. י"ב שבטים בי"ב ברכות [האמצעות]. תוספת ברכת המינים מי אוכלה. זה

את קרבנכם (טז) דיתקשרון כלהו עלמין כחדא. ויתחברון ויתברכון עלאי ותתאי: (ב—רמח)

תנו אמר רבי אלעזר. באתי לגני אחותי כלה אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערי עם דבשי וגו'. תמיכן כל מאן דאמר תהלה לדוד בכל יום תלת זמנין איהו בר עלמא דאתי. והא אתיר פעמא דתרי זמנין איהו חובא על ב"כ. בגין למשאל מזונא ופרנסה בכל יומא. וחד לאו בגין חובה איהו. אלא בגין שבחא גו תושבחן דדוד מלכא. למיסב תוקפא לסהוא אתר דפתיחו ידוי.. ותא חזי דפרנסה לא חזי למשאל אלא בתר צלותא ופרנסה דמאריה. מלכא ייכול בקדמיתא ולבתר ייכלון עבדוי. סה"ד באתי לגני אחותי כלה אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי. ולבתר אכלו רעים. אכלתי יערי. דא צלותא דמיושב. עם דבשי. דא קריאת שמע. אכלתי יערי. דא צלותא דמיושב. סהוא יער לבנון. יוצר אור ומשרתים. האופנים וחיות הקודש. כל אלין יער אילנין ונטיעין דביה. עם דבשי. דא קריאת שמע דאיהו מתיקו דכלא בכמה לופין מתיקין. שתיתי ייני. דא צלותא דמעומד. מיבו דייגא עלאה דאתנסר. ודא בשלש ברכות קדמאות. עם חלבי. אלין איהו שלש ברכות האחרונות. ואתכלילן אלין באלין (יז) עד כאן מיכלא למלכא. ולבתר דאכל מלכא אכלו רעים לעילא. שתו ושכרו דודים לתתא. וע"ד חיובא למשאל מזונא ופרנסה בצלותא דשחרית לבתר צלותא איהו. אבל בצלותא דמנחה קודם צלותא. מאי טעמא. בגין דעד לא אשתכח דינא קשיא. בעוד דאנפין דמלכא נהירין ייתא תהלה לדוד. דביה סדורא דמזונא ופרנסה. לבתר דדינא קשיא ותלי על עלמא לאו שעתא איהו לדא: (ג—רטו)

רעיא מהימנא

פתח רעיא מהימנא ואמר. באתי לגני אחותי כלה. איהי **מלכות**. **אדני** [דרגא דדוד]. אריתי מורי. דא **חסד** דרגא דאברהם דאתמר עליה אלך לי אל הר המור. עם בשמי. דא **נצח** דרגא דאהרן. דכתיב ביה (שמות ל) ואתה קח לך בשמים ראש. ואיהו דרועא ימינא עם ירכא ימינא. ורזא דמלה (תהלים טו) נעימות בימינך **נצח**. לקבלייהו איהו תרין ברכאן. חד מגן אברהם. ותניינא עבודה דאיהי רצה. אכלתי יערי. דא **גבורה** פחד יצחק. עם דבשי. דא **הוד** דרגא [דמשה]. ואיהו דרועא שמאלא עם ירכא שמאלא. שתיתי ייני עם חלבי. [דא **תפארת ויסוד**] גוף וברית יעקב עם שלמה. לבתר אכלו רעים שתו ושכרו דודים. י"ב שבטין בי"ב ברכאן [אמצעאן]. תוספת ברכת המינים מאן אכיל לה. סהוא

זיו הזהר

(טז) והשתא מ"טעותו כמו אח"כ. והמכוון שכאשר יה' קרבן לה' תהלה מן עבודת התתתונים. ע"ז יומשך להם אח"כ השפע למטה. וזהו תקריבו את קרבנכם. פי' שיבוא לכם שפע כל טוב מן השמים: (יז) כי שלש הראשונות הן כנגד אברהם יצחק יעקב. חסד גבורה ותפארת. ושלש האחרונות הן כנגד משה אהרן ויוסף. נצח הוד ויסוד. וע"י התפלה בכונה לייחד קב"ה ושכינתיה נכללות אלה כאלה להשפיע למלכות וממנה תבוא השפע למטה:

סטות דאתמר ביס באתי לגני אחותי כלה: ואית דפליג לון ברזא אחרא. אריתי מורי עם בשמי. גוף ובריה. יצרי עם דבשי. שוקא ימינא עם שמאלא. ייני עם חלבי. דרועא שמאלא עם ימינא. דאיכון ייני **גבורה.**
חלבי **חסד.** ע״כ ר״מ (ג—ג:)

אני ישנה ולבי ער קול דודי דופק פתחי לי אחותי רעיתי יונתי תמתי וגו׳. אמר רבי שמעון מהו תמתי. אלא כמה דכתיב (איכה ד) תם עונך בת ציון לא יוסיף להגלותך. שראשי נמלא טל. מהו נמלא טל. אלא אמר הקב״ה את תחשוב שמיום שנחרב בית המקדש אני אכנוס בביתי ואשב בו. לא כן. לא אכנוס כל זמן שאת בגלות. הרי לך סימן. שראשי נמלא טל. השכינה **הא** היא בגלות. שלימות שלה וחיים שלה הוא **טל.** וזהו **יוד הא** ואו. והשכינה היא **הא** שאינה במספר **טל.** אלא **יוד הא ואו** צולות האותיות למספר **טל.** הוא הממלא להשכינה מן המצין של כל מקורות העליונים: (ת״ז תקון א)

אני ישנה ולבי ער קול דודי דופק פתחי לי אחותי וגו׳. פתח זקן ההוא ואמר אני ישנה ולב׳ ער. אני ישנה ממה שאוהבי התרחק כשני. ולבי ער. כאשר יבא אלי. משל לכלה שהיתה נשואה לחתן והתרחק ממנה. נפלה על ערש דו׳ ינאספו כל הרופאים אצלה. ולא יכלו לדעת מחלתה. רופא קטן היה שם שהיה מבין בהדופק. בעשרה מיני דפיקים שצריך הרופא להסתכל בהם. שהם כנגד עשר האצבעות. ולא היו מבינים **בחלוה אלא** הוא. כי הרבה משקאות וריחות טוב **מתפוחים** שנאמר בהם וריח אפך כתפוחים. והובה משקאות מעסיס רמונים היו משקים לה רופאים אחרים ולא היי מועילים לה. עד שבא זה רופא הקטן. הסתכל בדופק שלה. והיא היתה מכרת ברופא הזה ואמרה לו. קול דודי דופק (יח) והוא אמר לה. פתחי לי. פתחי לאות ו׳ שהוא עשרה מיני דפיקים. קול דודי דופק. זה ן דופק על השער בששה פרקים של הזרועות. וסוד הדבר ידיו גלולי זהב ממולאים בתרשיש. בתר״י ש״ש. בשתי זרועות יש ששה פרקים שראשי נמלא **טל.** סוד הדבר הוי״ה אח״ד עולה למספר **טל**: (ת״ז תקון סט)

אני ישנה ולבי ער קול דודי דופק פתחי לי אחותי רעיתי וגו׳. פתח רבי חייא ואמר. אני ישנה. אמרה כנסת ישראל בגלות מצרים. שהיו בני בשעבוד הקשה. ולבי ער. לשמרם שלא יטמעו בגלות. קול דודי דופק. זה הקב״ה שאמר (שמות ו) ואזכר את בריתי. פתחי לי פתח כחדו של מחט. ואני אפתח לך שערים עליונים. פתחי לי אחותי. שהרי בך הוא הפתח ליכנס אלי. שלא יכנסו אלי בני אלא בך את הוא הפתח ליכנס אלי. אם את לא תפתח פתחך הרי אני מסוגר שלא ימצאוני. לפיכך פתחי לי. לי בודאי.

ועי״ד

זה שכתוב בו באתי לגני אחותי כלה: ויש מי שמחלק אותן בסוד אחר. אריתי מורי עם בשמי. גוף ובריה. יצרי עם דבשי. שוק ימנית עם השמאלית. ייני עם חלבי. זרוע שמאלית עם ימנית. שהן ייני **גבורה.**
חלבי **חסד.** ע״כ ר״מ: (ג—ג:)

אני ישנה ולבי ער קול דודי דופק פתחי לי אחותי רעיתי יונתי תמתי וגו׳. אמר רבי שמעון מהו תמתי. אלא כמו שכתוב (איכה ד) תם עונך בת ציון לא יוסיף להגלותך. שראשי נמלא טל. מהו נמלא טל. אלא אמר הקב״ה את תחשוב שמיום שנחרב בית המקדש אני אכנוס בביתי ואשב בו. לא כן. לא אכנוס כל זמן שאת בגלות. הרי לך סימן. שראשי נמלא טל. **הא** שכינתא בגלותא. שלימו דילה וחיים דילה איהו **טל.** ודא איהו **יוד הא ואו. והא** איהי שכינתא דלא ממוסכן **טל.** אלא **יוד הא ואו** דסליקו אתוון למוסכן **טל.** איהו מלוא לשכינתא מנביעו דכל מקורין עלאין: (ת״ז תקונא קדמאה)

אני ישנה ולבי ער קול דודי דופק פתחי לי אחותי וגו׳. פתח חד זקן ואמר אני ישנה ולבי ער. אני ישנה מרחימאי דאתרחק מני. ולבי ער. כד אתיא לגבאי. משל לכלה דהות נשואה לחתן ואתרחק מינה. נפלת בני מרעא ואתכנשו כל אסיין לגבה. ולא הוו יכלין למנדע מרעא דילה. אסיא קרמנא הוה תמן דהוה אסתמודע בדפיקו. בעשר מיני דפיקין דבעי אסיא לאסתכלא בהון. לקבל עשר אצבען. ולא הוו אסתמודעאן במרעא דילה אלא איהו. דכמה משקין וריחין טבין מתפוחין דאתמר בהון וריח אפך כתפוחים. וכמה משקין מעסיס רמונים הוו משקין לה אסיין אחרנין ולא הוו מסגיין לה. עד דאתא האי אסיא קרמנא. אסתכל בדפיקו דילה. ואיהי אסתמודעת באסיא דא ואמרת ליה. קול דודי דופק (יח) ואיהו אמר לה. פתחי לי. פתחי לאת ו׳ דאיהו עשר מיני דפיקו. קול דודי דופק. דא ן דפיק לתרעא בשית פרקין דדרועין. ורזא דמלה ידיו גלולי זהב ממולאים בתרשיש. בתר״י ש״ש. בתרין דרועין אית שית פרקין. שראשי נמלא **טל.** סוד דמלה הוי״ה אח״ד דסליק למוסכן **טל**: (ת״ז תקונא סט)

אני ישנה ולבי ער קול דודי דופק פתחי לי אחותי רעיתי וגו׳. פתח רבי חייא ואמר. אני ישנה. אמרה כנסת ישראל בגלותא דמצרים. דהוו בני בשעבודא דקשיו. ולבי ער. לנטרא להו דלא יתטלון בגלותא. קול דודי דופק. דא קב״ה דאמר (שמות ו) ואזכר את בריתי. פתחי לי פתחא כחדודא דמחטא. ואנא אפתח לך תרעין עלאין. פתחי לי אחותי. דהא פתחא לאעלא לי בך הוא. דלא ייעלון לגבאי בני אלא בך. אנת הוא פתחא לאעלא לי. אי את לא תפתח פתחך הא אנא סגיר דלא יסכחון לי. בגי״כ פתחי לי. לי ודאי.

ועי״ד

זיו הזהר

(יח) אפשר לפרש המכוון של אסיא קרמנא שזהו צדיק הדור שהוא ענו וקטון בעיני עצמו כדכתיב והאיש משה ענו מאד ובודאי שהשכינה הקדושה יש לה היכרות עם צדיק הזה. והוא מדבר אליה תנחומין שהקב״ה מתגעגע אליה ומצפה עד הזמן שתהיה ראויה לגאולה השלימה.

וע"כ דוד כאשר חפץ ליכנס אל המלך אמר (תהלים קיח) פתחו לי שערי צד"ק אבא בם אודה יה. זה השער לה'. זה הוא הפתח בודאי ליכנס אל המלך. זה השער לה'. למצא אותו ולהדבק בו. וע"כ פתחי לי אחותי רעיתי יונתי תמתי וגו'. בשביל להזדווג עמך ולהיות עמך בשלום לעולם: (ז"ג אמור צה)

אמר רבי שמעון כשמגיע השעה להאיר השחר. נעשה חשכות ונשחר האור ושחרות נמצאת. בכן מתחברת אשה בבעלה. שלמדנו אשה מספרת עם בעלה. לספר עמו ונכנסת להיכלו. אח"כ כאשר מתחיל השמש לעלות נעשה אור. כאשר בא הליל ומעביר את האור. אז כל השערים נסגרים. חמורים נוערים וכלבים נובחים. בחצות הלילה מתחיל המלך (לקרות) לקום והמטרונה מתחלת לזמר. בא המלך ודופק על שער ההיכל ואומר. פתחי לי אחותי רעיתי יונתי תמתי וגו'. ואז הוא משתעשע עם נשמות הצדיקים. אשרי חלקו מי שנתעורר באותו הזמן בדברי תורה. ובעבור זה כל אותן בני היכלה של המטרונה כלם מבקשים לקום בזמן ההוא לשבח להמלך. כלם משבחים לפניו. והשבח שעולה מזה הצולם שהוא רחוק ביותר. זאת תכון לפני הקב"ה יותר מהכל. כאשר יעבר הלילה ובא הבקר נעשה חשכות ושחרות. אז המלך והמטרונה בסוד של חדוה. ונותן לה מתנות ולכל בני היכלה. אשרי חלקו מי שהוא באותו מנין: (ב—מו)

שראשי נמלא טל וגו'. אמר רבי שמעון מאותו הטל יתעוררו המתים לעולם הבא. שנאמר (ישעי' כו) כי טל אורות טלך. אורות. זה אור הלבן של הקדמון. ומאותו הטל מתקיימים קדושי עליונים. והוא המן שטוחנים לצדיקים לעולם הבא. ונוטף אותו הטל לשדה התפוחים הקדושים (יט) זש"כ (שמות טז) ותעל שכבת הטל והנה על פני המדבר דק מחוספס. ומראה של אותו הטל הוא לבן. כדמיון אבני הבדלח. שנראים כל הגונים בתוכה. כמו שנאמר ועינו כעין הבדלח: (ג—קכח.)

וע"ד דוד כד בעי לאעלא למלכא אחר (תהלים קיח) פתחו לי שערי לד"ק אבא בם אודה יה. זה סטר לה'. דא סוא פתחא ודאי לאעלא למלכא. זה סטר לה'. לאסכחא ליה ולאתדבקא ביה. וע"ד פתחי לי אחותי רעיתי יונתי תמתי וגו'. בגין לאזדווגא עמך ולמהוי עמך בשלם לעלמין: (ז"ג אמור לה.)

אמר רבי שמעון כד אתעתד לאתגלגלא לאתנהרא לפרא. אתחסך ואתקדר נהורא וקדרותא אסתכם. כדין אתחברת אתתא בבעלה. דתנינן אסה מספרת עם בעלה. למסתעי בהדיה ועאלת להיכליה. לבתר כד בעי שמשא למיעל אתנהירא. כד אתת ליליא ונפלת ליה. כדין כל תרעין סתימין. חמרין נוערין וכלבין נבחין. כד אתפלג ליליא אתי מלכא (למקרי) למיקם ומטרוניתא לזמרא. אתי מלכא ואקים לתרעא דהיכלא ואמר. פתחי לי אחותי רעיתי יונתי תמתי וגו'. וכדין אסתעשע בנשמתהון דצדיקיא. זכאה חולקיה דההוא דאתער בהאי זמנא במלי דאורייתא. בגין דא כל אינון בני היכלא דמטרוניתא כלהו בעיין למיקם בההוא זמנא לשבחא למלכא. כלהו משבחן קמיה. ושבחא דסליק מהאי עלמא דא דאיהו רחיק יתיר. דא ניחא ליה לקב"ה יתיר מכלא. כד אסתלק ליליא ואתי לפרא אתחסך ואתקדר. כדין מלכא ומטרוניתא ברזא בחדוה. ויהיב לה מתנן ולכל בני היכלא. זכאה חולקיה מאן דאיהו במנינא: (ג—מו)

שראשי נמלא טל וגו'. אמר רבי שמעון מההוא טלא יתערון מתיא לעלמא דאתי. דכתיב (ישעי' כו) כי טל אורות טלך. אורות. נהורא חוורתא דעתיקא. ומההוא טלא מתקיימין קדישי עליונים. והוא מנא דמחנין לצדיקיא לעלמא דאתי. ונטיף ההוא טלא לחקלא דתפוחין קדישין (יט) הה"ד (שמות טז) ותעל שכבת הטל והנה על פני המדבר דק מחוספס. ואיזו דההוא טלא חוור. כהאי גוונא דאבנין דבדולחא דאתחזיא כל גוונין בגווה. כמה דכתיב ועינו כעין הבדלח: (ג—קכח)

עוד אמר רבי שמעון בוא וראה גודל רחמנותו של הקב"ה אצל כנסת ישראל. הה"ד פתחי לי אחותי רעיתי וגו'. פתחי לי פתח של תשובה למען תזכי לכל טוב שבעולם. שראשי נמלא טל. זהו ראש העולם. קוצותי רסיסי לילה. זהו קצה העולם. כלומר ראש העולם וקצהו מלאתי כל טוב בשבילך. ואתה לא פתחת לי באותו זמן. ולאחר כך כשהעיק לך מה כתיב. קמתי אני לפתוח לדודי ודודי חמק עבר נפשי יצאה בדברו:

ד"א קמתי אני לפתוח לדודי. זו היא הנשמה אצל הגוף. בעוד שהנשמה בגוף אין האיש רוצה להעיר דרכי התשובה. דאמר רבי פנחס בשעה שהנשמה רוצה לצאת מן הגוף מתחרט האיש למה לא שב בתשובה עד שיוצאת מן הגוף. ונשאר הגוף ככלי אין חפץ בו. וא"ר פנחס כל שבעת הימים נפשו מתאבלת עליו ואומרת קמתי אני לפתוח לדודי. ידע האדם שבעוד שהנשמה בגוף והגוף עומד בכחו. זו היא תשובה טובה ולא בשעה שאינו יכול לחטא. משל למה הדבר דומה. לאדם היושב על שלחנו והוא רעב ותאב לאכול. ובעוד שהוא אוכל בא עני. עמד על הפתח ושאל ממנו להאכילו. ולא החזיר לו פנים. הלך העני בפחי נפש. לאחר שעה הגישו לפניו עוד לאכול. ואכל עד שנתמלא בטנו מכל. כיון שראה שאינו יכול לאכול עוד אמר תנו השיריים לעני. היה חכם אחד עומד אצלו אמר לו. שוטה אילו יכולת לאכול עוד לא היית נותן לעני. עכשו שאין בך כח לאכול יותר אתה רוצה ליתן השיריים לעני. כך הוא האדם בעולם הזה הולך בהבליו רעב ותאב לתאוות גופו ולהרויח ממון. בא העני הוא יצר הטוב ושואל ממנו בבקשה שיחזור בתשובה ויעסוק בתורה. והוא אינו רוצה

זין הזהר

(יט) זה עולם המלכות והגן עדן. וכיון שהמן ירד ממקום הטל נאסר בו ותעל שכבת הטל

רוצה. לאחר זמן כשתופסין אותו בקולר ורואה שאינו יכול להרויח יותר אומר לחזור בתשובה. והקב"ה אומר לו. שוטה עכשו שאינך יכול להרויח יותר אתה אומר שתחזור בתשובה. ואילו יכולת להרויח עוד לא היית חוזר בתשובה. ובעוד כך יוצאת נשמתו ממנו. אריב"ל למה לן כל כך. על זה כתוב (קהלת יב) וזכור את בוראך בימי בחורותיך עד אשר לא יבאו ימי הרעה וגו' : (ז"ח לך)

פתחתי אני לדודי ודודי חמק עבר וגו' בקשתיהו ולא מצאתיהו וגו'. א"ר יהודה מאי כתיב לעילא אני ישנה ולבי ער וגו'. אתרא כנסת ישראל אני ישנה מפקודי אורייתא בזמנא דאזילנא במדברא. ולבי ער. לאעלא לארעא לאעבד להו. דהא באורעא מסתכחין כל פקודי אורייתא. קול דודי דופק. דא משה דאוכח להו לישראל בכמה ויכוחין בכיה קפסין. דכתיב אלה הדברים וגו' (דברים ט) ממריס הייתם וגו'. ובחרב הקצפתם וגו'. הה"ד דופק. ועל כל זה שמשה הוכיח להם לישראל היו כל דבריו באהבה. שנאמר (דברים ז) כי עם קדוש אתה לה' אלהיך ובך בחר ה' אלהיך להיות לו לעם וגו'. (שם יד) בנים אתם לה' אלהיכם. (שם ד) ואתם הדבקים בה"א. ועל כן (שם כז) ושמעת בקול ה' אלהיך. (שם ז) כי מאהבת ה' אתכם. זש"כ פתחי לי אחותי רעיתי. מה כתוב אחריו. קמתי אני לפתוח לדודי. פתחתי אני לדודי. אמרו ישראל בעוד שהיינו מוכנים ליכנס לארץ. ולקבל אותן מצות התורה על ידי משה. מה כתוב ודודי חמק עבר. שנאמר (דברים לד) וימת שם משה עבד ה'. בקשתיהו ולא מצאתיהו. שנאמר ולא קם נביא עוד בישראל כמשה. קראתיו ולא עניני. שלא היה דור כדורו של משה. שהקב"ה שמע לקולם ועשה להם נסים ונפלאות כמו שעשה על ידי משה : ר' יצחק אמר קמתי אני לפתוח לדודי. זה הקב"ה בימי משה. שכל ימיו לא חפץ שמלאך ושליח ינהג עמו. שנאמר (שמות לג) אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה. אשרי חלקו של משה שהקב"ה הסכים לרצונו. ודודי חמק עבר. בימי יהושע שנאמר (יהושע ה) לא כי אני שר צבא ה' עתה באתי. בוא וראה משה היה שומע קול הקדוש של מלך העליון ולא נזדעזע. וכל שכן מלאך שלא חפץ לקבלו. לאחר שמת מה כתוב. ויאמר לא כי אני שר צבא ה'. וכתוב ויפול יהושע על פניו ארצה. עתה באתי. בימי משה רבך באתי ולא קבל אותי. באותה שעה הבינו ישראל שבחו של משה. בזמן ההוא בקשו ישראל להקב"ה ולא נזדמן להם כמו בימי משה. זש"כ בקשתיהו ולא מצאתיהו וגו' : (ג—רפו)

פתחתי מאי לדודי ודודי חמק עבר וגו' בקשתיהו ולא מצאתיהו וגו'. א"ר יהודה מאי כתיב לעילא אני ישנה ולבי ער וגו'. אתרא כנסת ישראל מאי ישנה מפקודי אורייתא בזמנא דאזילנא במדברא. ולבי ער. לאעלא לארעא לאעבד להו. דהא באורעא מסתכחין כל פקודי אורייתא. קול דודי דופק. דא משה דאוכח להו לישראל בכמה ויכוחין בכיה קפסין. דכתיב אלה הדברים וגו' (דברים ט) ממריס הייתם וגו'. ובחרב הקצפתם וגו'. הה"ד דופק. ועל כל זה דמשה אוכח להו לישראל הוו כל מלוי ברחימותא. דכתיב (דברים ז) כי עם קדוש אתה לה' אלהיך ובך בחר ה' אלהיך להיות לו לעם וגו'. (שם יד) בנים אתם לה' אלהיכם. (שם ד) ואתם הדבקים בה"א. ועל דא (שם כז) ושמעת בקול ה' אלהיך. (שם ז) כי מאהבת ה' אתכם. הה"ד פתחי לי אחותי רעיתי. מאי כתיב אבתריה. קמתי אני לפתוח לדודי. פתחתי אני לדודי. אמרו ישראל בעוד דהוינן זמינין למיעל לארעא. ולקבלא אינון פקודי אורייתא על ידוי דמשה. מאי כתיב ודודי חמק עבר. דכתיב (דברים לד) וימת שם משה עבד ה'. בקשתיהו ולא מצאתיהו. דכתיב ולא קם נביא עוד בישראל כמשה. קראתיו ולא עניני. דלא הוה דרא כדרא דמשה. דקב"ה שמע לקליהון ועביד להו נסין ונימוסין כמה דעבד על ידוי : רבי יצחק אמר קמתי אני לפתוח לדודי. דא קב"ה ביומוי דמשה. דכל יומוי לא בעא מלאכא ושליחא לדברא עמיה. דכתיב (שמות לג) אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה. זכאה חולקיה דמשה דקב"ה אסתכם לרעותיה. ודודי חמק עבר. ביומוי דיהושע דכתיב (יהושע ה) לא כי אני שר צבא ה' עתה באתי. תא חזי משה הוה שמע קלא קדישא דמלכא עלאה ולא אזדעזע. וכל שכן מלאכא דלא בעא לקבליה. בתר דשכיב מאי כתיב. ויאמר לא כי אני שר צבא ה'. וכתיב ויפול יהושע על פניו ארצה. עתה באתי. ביומוי דמשה רבך אתינא ולא קבלני. בהא שעתא ידעו ישראל שבחא דמשה. בההוא זמנא בעו ישראל לקב"ה ולא אזדמן להו כמה ביומוי דמשה. הה"ד בקשתיהו ולא מצאתיהו וגו' : (ג—רפו)

השבעתי אתכם בנות ירושלים אם תמצאו את דודי מה תגידו לו שחולת אהבה אני. תנן התם אמר רבי יהודה מצינו ששלשה משמורות הן בלילה. ובכל אחד ואחד יש ענין של הקב"ה באדם. כאשר נשמתו יוצאת ממנו ונשאר אותו גולם של הגוף ישן על מטתו. אז תעלה נשמתו בכל לילה לפני הקב"ה. א"ר יצחק אם נמצאת זכאי שמחים שם עמה. ואם לא דוחים אותה החוצה. ואמר רב יהודה אמר רב מה דכתיב השבעתי אתכם בנות ירושלים וגו'. א"ר פנחס אר"י הנשמה אומרת לאותן הנשמות הזוכות ליכנס לירושלים של מעלה. והן הנקראות בנות ירושלים. על שזוכות ליכנס שמה. ולפיכך הנשמה אומרת להן. השבעתי אתכם בנות ירושלים אם תמצאו את דודי. זה הקב"ה. רב אמר זה זיו אספקלריא של מעלה. מה תגידו לו. שחולת אהבה אני. מפני אותה התשוקה והחמדה שחמדתי בעולם לכל. לפיכך אני חולה. רבי יהודה אמר מפני אותה האהבה שאוהבת הנשמה לגוף [לפיכך אני חולה] : (מדה"נ א—קכב)

סוד זמן קץ האחרון של „לא זכו" בעתה.

רועה הנאמן

השבעתי אתכם בנות ירושלים אם תמצאו את דודי מה תגידו לו שחולת אהבה אני. אמר רועה הנאמן הנה נצרך לרופא לדעת בכמה מדרגות נתעלה הדופק של אותו החולה בגלות אדום. שנאמר עליו שחולת אהבה אני. שהרי כמה רופאים התאספו עליו לדעת קץ מחלתו על ידי דפיקים האלה. ולא היה אחד מהם שיוכל להכיר בהם. כי הדופק של זה החולה אין כל רופא בקי להכיר בו. שיש דפיקים של קשר"ק קש"ק קר"ק. שאמר הנביא עליהם (ישעי' כו) כמו הרה תקריב ללדת תחיל תזעק בחבליה. וכל עשרה שופרות נכללים בשלשה שסימנם קש"ר. שהוא תקיעה שברים תרועה. תקיעה מורה אריכת הגלות. שברים סוף הגלות. תרועה בה תבא הגאולה. שהיא מורה על צרה אחר צרה שאין ריוח בין זה לזה. כי בודאי כיון ששאר האומות מעכבים לישראל בגלות. הדחק שלהם מקרב לנו הגאולה. אף כך במהירות הדופק זה אחר זה תצא נפש האיש. לאחר שאין הפסק בין זה לזה. קשר"ק קש"ק קר"ק זהו עושה קשר. תקיעה שברים תרועה. שיתבטל בו השקר מן העולם. שעל זה השבועה (שמות יז) מלחמה לה' בעמלק. ויתעורר בעולם שיר פשוט כפול ומשולש ומרובע. שהוא האותיות שלו עולות עשר. י יה יהו יהוה ע"ב. בזמן ההוא ובכ"ן צדיקים יראו וישמחו וישרים יעלוזו וחסידים ברנה יגילו. בתוספת אלף שתיתאה. התחלת הגלות בשנת עק"ב חרב ביהמ"ק. ואחרית הגלות עד השלמת רע"ב יהיה ער"ב. וש"כ (שם סז) ער"ב וידעתם כי ה' הוציא אתכם וגו'. (בראשית מד) כי עבדך ער"ב את הנער וגו': [(זכריה יד) והיה לעת ער"ב יהיה אור]: (ג—ריט)

ובזהר

רעיא מהימנא

השבעתי אתכם בנות ירושלים אם תמצאו את דודי מה תגידו לו שחולת אהבה אני. אמר רעיא מהימנא כען צריך אסיא למנדע בכמה דרגין אסתלק דפיקו דסטוא חולה בגלותא דאדום. דאתיל עליה שחולת אהבה אני. דהא כמה אסיין אתכנשו עליה למנדע קץ דמרעא דיליה באלין דפיקין. ולא סוף חד מנייהו דאסתמודע בהון. דדפיקו דסטוא חולה לא כל אסיא בקי לאסתמודע ביה. דאית דפיקין דקשר"ק קש"ק קר"ק. דאמר נביא עלייהו (ישעי' כו) כמו הרה תקריב ללדת תחיל תזעק בחבליה. וכלהו עשר שופרות כלילן בתלת דאיהון סימן קש"ר. דאיהו תקיעה שבריה תרועה. תקיעה אחזי אריכו דגלותא. שבריה קרייבו דגלותא. תרועה בה ייתי פורקנא. דאחזי דוחקא בתר דוחקא ולית רווחא בין דא לדא. דודאי כיון דשאר עמין מעכבין לון לישראל בגלותא. דוחקא דילהון מקרב לון פורקנא. אוף הכי מסירו דדפיקו דא בתר דא ביה נפיק נפשא דבר נש. בתר דלית ריוח בין דא לדא. קשר"ק קש"ק קר"ק איהו דשוי קשר. תקיעה שבריה תרועה. דאתעבר ביה שקר מן עלמא. דביה אתעבר (שמות יז) מלחמה לה' בעמלק. ויתעור בעלמא שיר פשוט כפול ומשולש ומרובע. דאיהו סליק אתוון דיליה עשר. י יה יהו יהוה ע"ב. בההוא זמנא ובכ"ן לדיקיא יראו וישמחו וישריה יעלוזו וחסידיה ברנה יגילו. בתוספת אלף שתיתאה. קדם דיליה עק"ב חרב בי מקדשא. ולבתר דיליה עד תשלום רע"ב יהיה ער"ב. הה"ד (שם סז) ער"ב וידעתם כי ה' הוציא אתכם וגו'. (בראשית מד) כי עבדך ער"ב את הנער וגו'. [(זכריה יד) והיה לעת ער"ב יהיה אור] : (ג—ריט.)

ובזהר

זין הזהר

ברשות אל איום וגורא. אשר עמיה שריא נהורא אבאר דברי רעיא מהימנא כמורא ובבקשת כריחה מאת נותן זאת התורה. הנה לפער"ג שכוונת רעיא מהימנא היא שהגדות אפשר להמשך ר"ט מאות שנה עד שתגיע תוספות שבת של אלף הששי כי אלף השביעי נקרא שבת. וזמן התוספות הוא רע"ב שנה קודם השבת. לפי שהחורבן נתקדם עק"ב שנה לפני אלף החמישי בענין תוספות. כי עיקר גזרת הגלות היא על אלף החמישי כידוע בסוד הכתוב כל היום דוה. שנהפך מן הו"ד לדו"ה ולפיכך בתר דיליה. פי' אחר גזרת הגלות. בהגיע לתשלום רע"ב שנה אשר ישארו מן אלף הששי יהיה נחשב זה הזמן לתוספות שבת שבו תהיה גאולה השלמת של בעתה ויתקיים הפסוק. ער"ב וידעתם כי ה' הוציא אתכם. וזה חסד של הקב"ה כי אם לא הקדים החורבן קע"ב שנה לא הי' נשאר אחר ר"ט מאות שנה שגות גאולה אלא מאה שנה לתוספות שבת שהן פחות מעט מן ג' שעות. כפי החשבון יומו של הקב"ה אלף שנה. אבל כיון שהקדים החורבן קע"ב שנה נשאר על תוספות שבת רע"ב שנה. שהן ר"ן שנה לשש שעות ש" ערב שאחר חצות היום ועוד כ"ב שנים קודם זמן הערב של חצות היום. וזהו הסוד של דברי רעיא מהימנא שתקיעה שברים תרועה רמז עד ימי הגלות. תקיעה על אריכת הגלות. ושברים תרועה גנוחי גנח ויליל יליל היינו על הצרות הדופקות לישראל בגלות כמו הדפק של החולה והיינו סוד הכתוב. ודפקום יום אחד ומתו כל הצאן קדשים חס ושלום. וזהו שאומר „תרועה ביה ייתי פורקנא". פי' לאחר תשלום שנות הגלות של מספר תרוע"ה שהיא אחר מספר שנית הגלות של תקיע"ה ושברי"ם. אז תתחיל להתנוצץ פורקנא. שיתחילו חבלי משיח ומלחמת לה' בעמלק להעביר השקר מן העולם שהיא שליטת עמ"ק ע"י הגלות של קש"ר. היינו ע"י שנות הגלות של מספר תקיע"ה שברי"ם תרוע"ה הנרמזות כתיבת קש"ר. וכל השרים של עמלק אשר בשמים עם כל המלכים שלו אשר על הארץ תהי' להם ירידה והעברה מעט מעט וצריך לדעת שכך הוא החשבון. המספר של תקיע"ה שברי"ם תרוע"ה הוא ח"י מאות וח"י שנה. והיה זה בשנת תרו"ם לאלף הששי ונשאר פ"ב שנות חבלי משיח עד וי"ט אליו חסד להיות כהן פ"חמה לה' בעמלק בכח התנוצצות של האורה שם הוי"ה ב"ה בדרך פשוט כפול משולש ומרובע שעולה ע"ב ועם מספר עשר האותיות שלו עולה פ"ב כזה י יה יהו יהוה. ואחרי בכלות ר"ט מאות שנות הגלות בשנת תשכ"ח לאלף הששי ישאר ע"ב שנה מן מאה השמינית כמנין בכ"ן. וזהו דברי הזוה"ק שמרמז ואומר שאז יתקיים ובכ"ן צדיקים יראו וישמחו וכו' בתוספות אלף שתיתאה. היינו בתוספות שבת. ועד תשלום רע"ב יהיה ער"ב פי' שער השלום רע"ב שנה מן האלף הששי. שכל זה יחשב לזמן תוספות שבת יהיה הער"ב של הגאולה הנרמז בהפסוק ער"ב וידעתם כי ה' הוציא אתכם וגו'. והפסוק כי עבדך ער"ב את הנער וגו'. ואני מוסיף הכתוב (זכריה יד) והיה לעת ער"ב יהיה אור. לכל בני ישראל.

ועוד

ובזכר חדש פרשת בלק על הפסוק מרמו ולא פתח וגו'. איתא. בכה רבי שמעון ואמר ווי דגלותא מתמשך. ומאן יכיל למסבל ליה.. כמה קשיא מלה ומריך זימנא. כמה עמקו על עמקו זמינין לסגאיהון דישראל בגלותא. וכמה ישלטון חיותא. וכמה יסגון למיסרף מרפין דישראל בכל זמנא וזמנא עד סוף יומיא. לסוף יומיא כפום שעתא דיומא. בעידן די זרח שמשא מן יומא שתיתאה. בשעתא דיזדמנון לפום מנין שנין דיובל ושמטה כחדא. דאיהו רע"ד מן יומא שתיתאה. זמינא קלא חדא לאתערא מרוח רומי רקיעין. וכן יתמר. אילתי. רחימא סות לי מן יומין קדמאי ואתגניתא מינאי. רחומין קדימין סוו לי בחדה. אדכרנא דחותמא דדיוקנאה הוה חתים על לבאי. והוה חתים על דרועאי. והוה תקיף כגו רחימו דילה. ורשפי שלהבתא מוקדין בגווי.. בין זימנא יתתקף קב"ה ויפיים לאילתיה בכמה פיוסין. ויתקוף בה ויוקים לה מעפרא. איהו ולא אחרא:

ובזהר חדש פרשת בלק על הפסוק אראנו ולא עתה וגו'. איתא. בכה רבי שמעון ואמר אוי שהגלות יתמשך. ומי יוכל לסבלו. כמה קשה הדבר והזמן ארוך. כמה צרות על צרות עתידים לשונאי ישראל בגלות. וכמה ישלטו חיות הפראות. וכמה ישאגו לטרוף טרף ישראל בכל זמן וזמן עד קץ הימים. לסוף קץ הימים לפי שעות היום. בזמן זריחת השמש מן יום הששי. בעת שיזדמנו לפי מספר השנים של יובל ושמטה יחדו. שהיא רע"ד מן יום הששי. עתיד קול אחד להתעורר מן רום רוממות הרקיעים.. וכך יאמר. אילתי. רחימא סות לי מן ימים הראשונים ונשכחת ממני. אהבה קדמוניה היה לי עמה. זכור אני שהחותם של צורתה היה חקוק על לבי. והיה חקוק על זרועי. והיה התגברות עזה בתוך אהבתה. ורשפי שלהבתה בערו בקרבי. בזמן ההוא יתגבר הקב"ה ויפייס לאילתו בכמה פיוסים. ויחזיק בה ויקימה מעפר. הוא ולא אחר:

ו.

דזדי ירד לגנו לערוגת הבשם לרעות בגנים וללקוט שושנים. אמר רבי ישמעאל הרי למדנו שאין בית דין שלמעלה דנין את האדם עד שיהי' בן עשרים שנה. ובית דין שלמטה מן י"ג שנים ולמעלה. והרי אנו רואים עלם שאינו עוד בן עשרים והוא טוב וקורא ושונה ומת. מי הוציאו מן העולם. אפשר תאמר שבחטא אביו מת. לא. שהרי הוא לאחר י"ג שנה. ואפשר תאמר בחטאו מת. הלא אינו עוד בן עשרים שנה. א"ר יהודה משל למה"ד למלך שהיה לו פרדס. יום אחד נכנס לטייל באותו פרדס וראה שושנים קטנים צומחים בתוכו. והיה עולה ריחם לפניו שאין כמותן בעולם. אמר המלך אם עכשו כשהם קטנים כך. כשיגדלו על אחת כמה וכמה. לאחר ימים נכנס באותו פרדס. והיה חושב שימצא אותן השושנים שנתנו ריח בתחלה כשהיו לחים וטובים עם עלים גדולים וטובים ויהנה מהם. כיון שהשגיח בהם ראה שהם יבשים בלי ריח. כעס ואמר אילו בתחלה כשהיו לחים וטובים ומעלים ריח לקטתים הייתי נהנה מהם. עכשיו במה אהנה הלא יבשים

זיו הזהר

עוד אני יהודה הקטן נותן כזה סימן של משלות היונה מן חתיכה לאחר המבול משלות הראשון רמז על גלות בבל ע' שנה. ואחר שלא מצאה היונה מנוח לכף רגלה ותשב אליו תיכף. ומשלות השני רמז על גלות אדום ותשב אליו לעת ער"ב וזה דבר המוכן בודאי שכאם יזכו ישראל תהי' הגאולה קודם באופן של אחישנה. גם יכול לה ות שע"י חכלי משיח גדולים ורעים מאד תתקדם הגאולה כמו שחשב הקב"ה לעשות את הקץ במצרים:

עתה אפרש דברי הז"ח שאומר שזמן קץ האחרון הוא לסוף יומיא כפום שעתא דיומא כעידן די זרח שמשא מן יומא שתיתאה בשעתא דיזדמנון לפום מנין שנין דיובל ושמטה כחדא דאיהו רע"ד מן יומא שתיתאה וכו'. הנה כל מבין יבין דבריו דהיינו הך כדברי הרביא מהימנא. ומה שאומר לסוף יומיא כפום שעתא דיומא כעידן די זרח שמשא מן יומא שתיתאה כונתו על עת הצהרים לפי החשבון שיומו של הקב"ה הוא אלף שנים. ומה שאמר בשעתא דיומנון לפום מנין שנין דיובל ושמטה כחדא דאיהו רע"ד. הוא כוונה פשוטה וברורה כי יובל ושמטה גימטריא של שניהם הוא רע"ד. והמבין יבין. ומה שאמר מן יומא שתיתאה. כונתו על השנים הנותרות מן יומא שתיתאה שהוא אלף הששי והיא שנת **תשכ"ו**. ומה שהז"ח מחולק עם הר"מ ומקדים הקץ ב' שנים י"ל כונתו שהגאולה תתחיל ב' שנים קודם ותתמשך להגמר בשלימות ב' שנים עד רע"ב. או אולי חושב זמן החרבן ב' שנים קודם. דהיינו מהתחלת המלחמה של החרבן. כי יש דיעות שונות בחשבון זמן החרבן ויש שמאחרים החרבן ב' שנים וזהו לפי החשבון שהחרבן היה בשנת תתכ"ו באלף הרביעי. אבל ב' החשבונות מורים על י"ט מאות זמן הגלות והמתקן כו"ח (שפ"ד) במקום [רע"ד] במחילת כבודו לא הבין כוונת הזהר ושכח תכלית הי"ד שנה שעבר יעקב אבינו אצל לבן הארמי. והמבין יבין כיורה הדברים. והאל הטוב יכפר לי על שאני מגלה סוד. כי באת העת לחוק ידים רפות וברכים כושלות לאמץ. והאמנם שיש כמה דעות שהגאולה האחרונה תהי' על פי דרך הטבע. אבל גאולה השלימה תהי' רק באופן המובא בזהר חדש. דביה זמנא יתתקף קב"ה ויפיים לאילתיה. דהיינו בגסת ישראל. בכמה פיוסין. ויתקוף בה ויוקים לה מעפרא. ולא שתקים מעצמה. איהו ולא אחרא. **הוא ולא אחר**. ויהי רצון שנזכה לראות בבוא לציון גואל צדק במהרה בימינו אמן:

אגב ראוי להעיר כאן בענין תחיית המתים. שכפי הנזכר בזוה"ק באיזה מקומות נראה שזמן תחיית המתים יהיה בשנת הארבעים אחר ביאת הכשיח ולפי זמן הגאולה הנזכר לעיל ראוי להיות תתה"מ בשנת תשס"ח אבל בספר הקדוש **אור החמה** שעל הזוה"ק בסדרא שמות דף י"ז של דפי הזוה"ק מביא בשם הרמ"ק וצ"ל בקבלה שתחיית המתים תהיה בשנת ת"ת באלף הששי וצריך עיון. אבל י"ל כוונת הזוה"ק שארבעים שנה אחר ביאת המשיח תתחיל תחיית המתים בפרטיות כתות כתות של גדולי הדור. וגם הם יחיו מתים אחרים במשענתם אשר בידם מעט מעט בידוע דרשת חז"ל ויומשך עד שנת ת"ת שאז תהיה תחיית המתים הכללית ואז תגמור התחיה שרבים מישיני אדמת עפר יקיצו מעצמם לחיי עולם:

יבשים הם. לשנה האחרת נכנס המלך בפרדס וראה שושנים קטנים שנותנים ריח. אמר המלך לקטו אותן עכשיו ואהנה מהן קודם שייבשו. כך הקב"ה רואה בני אדם קטנים שנותנים ריח. והכל גלוי לפניו ורואה שעתידים להרשיע ויהיו חשובים כקש יבש. מקדים להם חסד כדי ליהנות מהן בגן עדן. ועכשיו כשהם עדיין טובים מסלקם מן העולם הזה. ליתן להם שכר טוב בעולם הבא. הה"ד אני לדודי ודודי לי הרועה בשושנים. המנהיג עולמו כענין שושנים. וכתיב דודי ירד לגנו לערוגת הבושם לרעות בגנים וללקוט שושנים. דודי. זה הקב"ה. כמ"ש דודי לי ואני לו הרועה בשושנים. ירד לגנו. זה גורן הרקיע שעומד הגורן. לערוגת הבשם. זו הישיבה של מטטרון. לרעות בגנים וללקוט שושנים. להשגיח ולהסתכל באותן הישיבות שלו. מהו וללקוט שושנים. אל תקרי שושנים אלא ששונים. אלה הם המקדימים ריח בעולם הזה. ונלקטים ונסתלקים מעולם הזה טרם שבא זמנם. ובכן קורא המלאך מטטרון להמלאך גבריאל אשר קסת הסופר במתניו. ואומר לו כתוב פתקא ותן למלאך המות על פלוני ללקוט אותו מן העולם. מיד נלקט ומעלים אותו להישיבה של מטטרון לראשונה. ושם אומר תלמודו שהביא בידו. ולומד שם מה שלמד. אחר כך מעלים אותו לישיבה העליונה של הקב"ה ונזמן להישיבה שלו. ושם הקב"ה משתעשע עמהם בהלימודים שלו בסודות העליונים וטעמי התורה שהיו סתומים בעולם הזה. לפי ששתי ישיבות יש למעלה. ישיבה של המלאך מטטרון וישיבה העליונה של הקב"ה. ובכל מקום שנזכר ישיבה העליונה. זו של הקב"ה. ישיבה שברקיע זו של מטטרון. והמלאך יופיאל הממונה הגדול הולך ובא מתוך ישיבה העליונה וחותם הנסתרות וסודות התורה מבין שתי הישיבות. כל מה שמקשים בהישיבה שברקיע. אותן שבישיבה העליונה מתרצים. בישיבה העליונה אין שם פרכי וקושיות אלא בהישיבה שברקיע. ומלאך ההוא חותם מן שתי הישיבות דברי התורה כראוי. וע"ז כתוב (תהלים פד) ילכו מחיל אל חיל. וכתוב (תהלים קכב) יהי שלום בחילך שלוה בארמנותיך: (מדה"ג ז"ח בראשית וסתרי תורה יתרו)

פתח רבי יוסי ואמר דודי ירד לגנו לערוגת הבשם וגו'. לגנו. זו כנסת ישראל (ח) לפי שהיא ערוגת הבשם. שהיא נכללת מכל מיני בשמים וריחות טובים של עולם הבא. בשעה שהקב"ה יורד לגן הזה (של העדן) כל אותן נשמות הצדיקים שנתעטרות שם כלן נותנין ריח טוב. ככתוב וריח שמניך מכל בשמים. אלו הן נשמות הצדיקים. שא"ר יצחק כל אותן נשמות הצדיקים שהיו בעולם הזה. וכל אותן נשמות העתידות לרדת לעולם הזה. כלן בהגן אשר בארץ קיימות באותה דמות וצורה שהיו קיימות בעולם הזה. וסוד נסתר הזה נמסר לחכמים: (ז"ג שמות יא)

אני לדודי ודודי לי הרועה בשושנים. אמר רבי שמעון מהו שושנים. אלא שושנה עליונה זו שכינה העליונה (כ) והיא קריאת שמע של שחרית. ושושנה שניה היא קריאת שמע של ערבית שכינה התחתונה (ג) זו לימין וזו לשמאל. הרועה בשושנים. זה עמוד התוך (ד) שושנה העליונה קריאת שמע של שחרית שהוא בקר ימינו של אברהם יש לה חמש תיבות. והן שמע ישראל ה' אלהינו ה'. וי"ג עלים מבפנים [שהוא] אח"ד. וכן בשושנה ששה עלים אדומים וששה לבנים. והשושנה שנכללת בהם הרי י"ג כמספר אח"ד (ה) שושנה העליונה יש לה כ"ה אותיות של היחוד. וכן שושנה בה כ"ה גרעינים בהתפוח שלה כמספר כ"ה אותיות של היחוד. ובשושנה השניה כמו כן כ"ה אותיות. וכלן עולות לחמשים: (ת"ז תקון כה) שושנה התחתונה בה פחד והיא יראה. שושנה העליונה חבה של אהבה. ובה נאמר אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ: (תקון כו) יראה נקראת מן צד של שמאל. ואהבה נקראת מצד של ימין. יש יראה

פתח רבי יוסי ומר דודי ירד לגנו לערוגת הבשם וגו'. לגנו. דא כנסת ישראל (ח) בגין דהיא ערוגת הבשם. דאיהי כלילא מכל זיני בוסמין וריחין דעלמא דאתי. בשעתא דקב"ה נחית לגנתא דא (דעדן) כל אינון נשמתין דצדיקיא דמתעטרן תמן כלהו יהבי ריחא. כד"א וריח שמניך מכל בשמים. אלין אינון נשמתהון דצדיקיא. דא"ר יצחק כל אינון נשמתין דצדיקיא דהוו בהאי עלמא. וכל אינון נשמתין דזמינין לנחתא להאי עלמא. כלהו בגנתא די באתרא קיימין בדיוקנא ואיורא דהוו קיימין בהאי עלמא. וסתרא דא אתמסר לחכימי: (ז"ג שמות יא)

אני לדודי ודודי לי הרועה בשושנים. אמר רבי שמעון מאן שושנים. אלא שושנה עלאה שכינתא עלאה (כ) ואיהי קרינתא שמע דשחרית. ושושנה תניינא קרינתא שמע דערבית שכינתא תתאה (ג) דא לימינא ודא לשמאלא. הרועה בשושנים. דא עמודא דאמצעותא (ד) שושנה עלאה דק"ש דשחרית דאיהו בקר ימינא דאברהם אית לה חמש תיבין. ואינון שמע ישראל ה' אלהינו ה'. ותלת עשר עלין מלגו [דאיהו אח"ד]. וכן שושנה שית סומקי ושית חווריי. ושושנה דאתכלילת בהון הא תלת עשר כחושבן אח"ד (ה) שושנה עלאה אית לה כ"ה אתוון דיחודא. וכן שושנה בה כ"ה גרעינין בתפוח דילה כחושבן כ"ה אתוון דיחודא. ובשושנה תניינא אוף הכי כ"ה אתוון. וכלקין כלהו לחמשין: (ת"ז תקונא כה) שושנה תתאה בה דחילו ואיהי ירא. שושנה עלאה רחימו דאהבה. ובה אתמר אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ: (תקון כו) ירא אתקריאת מסטרא דשמאלא. ואהבה אתקריאת מסטרא דימינא. אית ירא

זיו הזהר

ו (ח) פירוש מדת המלכות שמקבלת כל מיני השפעות מן הבינה ע"י הספירות שבנתיים (כ) בינה. (ג) מלכות. הבינה ליסוד שהיא חסד ורחמים והמלכות שמאלא שהיא גבורות ודין. (ד) תפארת (ה) זה מורה על המתקת גבורות בחסדים:

ירא ואית ירא. אית אהבה ואית אהבה. ירא דדחיל ב"ג לקב"ה בגין דלא יחית מנכסוי. או בגין דלא יתותון בנוי בחייוי. אסתכם דאם יחית מנכסוי או אם יתותון בנוי בחייוי דלא הוה דחיל ליה ולא הוה רחים ליה. האי לא שוי לירא ה' ולאהבה דיליה לעקרא. ובג"ד אתקריאת האי ירא ואהבה ע"מ לקבל פרס. אבל רחימו ודחילו עקרא דיליה בין עב ובין בים. ובג"ד אמר קב"ה (שיר ב) השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות או באילות השדה אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ. דאיהי רחימו לא ע"מ לקבל פרס. דירא ואהבה ע"מ לקבל פרס איהי של שפחה. (משלי ל) ותחת שלש רגזה ארץ וגו' תחת עבד כי ימלך ושפחה כי תירש גבירתה: (ת"ז תקונא ל) ובגין דא מני באוריתא ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך. ואוקיתוהו קדמאין אם חביב עליך נפשך מתמונך לכך כאחר בכל נפשך. ואם חביב עליך ממונך מנפשך לכן כאחר בכל מאדך. דאית בר נש דלא ואזיל בכל פקודין דלא יהיב עלייהו אגרא. ואי הוה יהיב אגרא עלייהו לא הוה עביד לון. ואית ב"נ דמחבב ממונא מנפשא. ואי הוו יהבין ליה כל אורייתא באתא זוזי לא הוה יהיב להו בגינה. בגין דאיתוגא חביב עליה מנפשא. ועותרא דנופא ממונא ועדונא בעלמא דין חביב עליה מעותרא דנפשא. דאיהו פקודין מבין בעלמא דאתי. ומאי דדחיל ורחים לאורייתא וקב"ה לאי איהו אלא בגין ממונא. והאי שוי ממונא עקרא. ורחיימו ודחילו דאורייתא וקב"ה ספל. האי רחימו ודחילו לא חביב ליה קב"ה. אלא עקרא דרחימו ודחילו דקב"ה ואורייתא להוי במאי דחביב עליה דבר נש ולא בספל דיליה. לכך נאמר בכל מאדך. אוף הכי מאן דחביב נפשיה מממוניה. והוה יהיב כל ממונא דעלמא דלא להוי מזיק אפילו באבר זעירא דיל ה. לכך נאמר בכל נפשך. במאי דרחים ליה: (ת"ז תקונא כה)

הסבי עיניך מנגדי שהם הרהבוני. רבי אבא פתח ואמר כתוב (תהלים פו) פנה אלי וחנני תנה עוזך לעבדך. פנה אלי וחנני. וכי לא היה לו להקב"ה בעולם אדם יפה כדוד. שהוא אמר פנה אלי וחנני. אלא כך למדנו דו"ד אחר יש לו להקב"ה (י) והוא ממונה על כמה צבאות ומחנות עליונים. וכשרוצה הקב"ה לרחם על העולם מביט בדו"ד הזה ומאיר לו פנים. והוא מאיר להעולמות ומרחם העולם. ויופיו של דו"ד ההוא מאיר לכל העולמות. ראשו גלגולת של זהב (ז) מרוקם בז' מינים תכשיטי זהב (ח) וזה נתבאר. ואהבתו של הקב"ה לעומתו. ומגודל האהבה שלו להקב"ה. אמר לו להקב"ה שיסוב עיניו לנגדו ויסתכל בו. לפי שהן יפות בכל. ככתוב הסבי עיניך מנגדי. שבשעה שאותן העינים מסתכלות בו בהקב"ה. אז נתעוררים בלבו כדורי קלע באהבה עליונה. ובהתגברות

יראה ויש יראה. יש אהבה ויש אהבה. יראה שמפחד האיש את הקב"ה בשביל שלא ירד מנכסיו. או בשביל שלא ימותו בניו בחייו. נמצא שאם ירד מנכסיו או אם ימותו בניו בחייו לא היה ירא שמים ולא היה אוהבו. הרי זה אינו מחשב ליראת ה' ולאהבה שלו לעיקר. ולכך נקראות יראה ואהבה כזו ע"מ לקבל פרס. אבל העיקר של אהבה ויראה הוא בין טוב לו ובין רע לו. ולפיכך אמר הקב"ה (שיר ב) השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות או באילות השדה אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ. שהיא אהבה שלא ע"מ לקבל פרס. כי היראה והאהבה ע"מ לקבל פרס היא של השפחה. (משלי ל) ותחת שלש רגזה ארץ וגו' תחת עבד כי ימלך ושפחה כי תירש גבירתה: (ת"ז תקון ל) ובשביל זה צוה התורה ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך. ודרשו הקדמונים שאם חביב עליך נפשך מממונך לכך נאמר בכל נפשך. ואם חביב עליך ממונך מנפשך לכן נאמר בכל מאדך. שיש אדם שמתפלל ומקיים אותן המצות שאין מוציא עליהן ממון. ואם היה צריך להוציא ממין עליהן לא היה מקיים אותן ויש אדם שמחבב ממון מן הנפש. ואם היו נותנים לו כל התורה במאה זהובים לא היה נותנם בעבורה. לפי שהממון חביב עליו מן הנפש. ועושר הגוף שהוא ממון ותאות עולם הזה חביב עליו יותר מעושר הנפש. שהוא מצות ומעשים טובים לעוה"ב. ומה שהוא ירא ואוהב להתורה ולהקב"ה אין זה אלא בשביל ממון. והוא מחשב את הממון לעיקר. ואהבה ויראה של התורה ושל הקב"ה מחשב לטפל. אהבה ויראה כזאת אינה חשובה לפני הקב"ה. אלא עיקר אהבה ויראה של הקב"ה והתורה צריך להיות במה שחשוב אצל האיש ולא במה שטפל אצלו. לכך נאמר בכל מאדך. וכמו כן מי שמחשב נפשו יותר מממונו. והוא היה נותן כל ממון שבעולם שלא יהיה ניזק אפילו באבר קטן שלו. לכך נאמר בכל נפשך. במה שאהוב לו: (ת"ז תקון כה)

הסבי עיניך מנגדי שהם הרהבוני. רבי אבא פתח ואמר כתוב (תהלים פו) פנה אלי וחנני תנה עוזך לעבדך. פנה אלי וחנני. וכי לא הוה ליה לקב"ה בעלמא שפירא כדוד. דאיהו אמר פנה אלי וחנני. אלא הכי תניין דו"ד אחרא אית ליה לקב"ה (ו) והוא ממנא על כמה אכלוסין עלאין ומסריין. וכד בעי קב"ה לרחמא על עלמא אסתכל בהאי דו"ד ונהיר ליה אנפין. והוא נהיר לעלמין וחיים עלמא. ושפירו דהאוא דו"ד נהיר לעלמין כלהו. ריסיה גולגלתא דדהבא (ז) אתרקימת בשבעא תכשיטי זיין דדהבא (ח) והא אוקמוה. וחביבותא דקב"ה לקבליה. ומסגיאות רחימותא דיליה נביה אמר ליה לקב"ה דיסדר עינוי לקבליה ויסתכל ביה. בגין דאיהו שפירן בכלא. כד"א הסבי עיניך מנגדי. דבשעתא דאלין עייניין מסתכלן ביה בקב"ה. כדין מתערין בלביה קסטין דבלסטראי ברחימותא עלאה. ובסגיאות

זין הזהר

(ו) זו מדת דמרכות (ז) והב רומו על גבורה ודינא רשיא: (ח) הייגו ז' חללי דגולגלתא. ב' עינים. ב' אונים. ב' נקבי החוטם והפה

ובהתגברות השלהבת של אהבה. העליונה אליו אמר (ט) הסבי עיניך מנגדי. תסוב עיניך לצד אחר ממני. שהן שורפות אותי בשלהבת האהבה. וע"כ כתוב בו בדוד (שמואל א' טז) והוא אדמוני עם יפה עינים וטוב ראי. ובשביל דו"ד העליון היפה ההוא שאהבתו והשתוקקותו של הקב"ה להדבק בו. אמר דוד פנה אלי וחנני (י) : (ג—פד.)

ששים המה מלכות ושמנים פלגשים ועלמות אין מספר וגו'. אמר רבי אלעזר ששים המה מלכות. הם הגבורים שלמעלה מכח הגבורה. הנאחזים בקשקשות (בהחקיקות) של החיה הקדושה שנקראת ישראל (יא) ושמנים פלגשים. הממונים בקליפות שתחתיה באחד ממאה (יב) ועלמות אין מספר. כמש"כ (איוב כה) היש מספר לגדודיו (יג) ועל כל זה כתוב אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה. זאת היא שכינה הקדושה שנשתלשלה מן המאורות הגדולים. צח הצחצחות המאיר לכל (יד) והיא נקראת אמא. כדמיון זה עשה הקב"ה בארץ. הפיץ כל האומות לכל צדדי הארץ והשליט עליהם שרים. וש"כ (דברים ד) אשר חלק ה' אלהיך אותם לכל העמים. והוא לקח לחלקו עם ישראל. וש"כ (שם לב) כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו. וקרא לה אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה. זו היא שכינת כבודו שהשכין ביניהם. אחת היא ומיוחדת לו. ראוה בנות ויאשרוה. כמש"כ (משלי לא) רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כלנה. מלכות ופלגשים ויהללוה. אלה שרי העמים שנפקדו עליהם : (כ—יד.)

מי זאת הנשקפה כמו שחר יפה כלבנה ברה כחמה איומה כנגדלות. פתח רבי יהודה ואמר מקרא זה נתבאר ונדרש. אבל מי זאת הנשקפה. אלה הם ישראל בזמן שהקב"ה יקים אותם ויוציאם מן הגלות. אז יפתח להם פתח של אור דק וקטן. ואח"כ פתח אחר שהוא גדול מן הראשון. עד שהקב"ה יפתח להם שערים עליונים פתוחים לארבע רוחות העולם (טו) וכן כל מה שעושה הקב"ה לישראל ולהצדיקים שבהם כך הם כלם. **ולא בפעם אחת.** משל לאדם שנמצא במקום חשך ומדורו היה בחשך תמיד. כאשר רוצים להאיר לו צריכים לפתוח לו אור קטן כמו עין המחט. ואח"כ גדול מזה. וכן בכל פעם. עד שיש ביכולת להאיר לו כל האור כראוי. וכך הם ישראל. כמש"כ (שמות כג) מעט מעט אגרשנו מפניך עד אשר תפרה וגו'. **וכן לחולה שמביאים לו רפואה אין נותנים לו בפעם**

וכסגיאות שלטונותא דרחימו עלאה לגביה אתר (ט) הסבי עיניך מנגדי. אסחר עיניך לסטר אחרא מני. דאינון מוקדין לי בשלהובי רחימותא. וע"ד כתיב ביה בדוד (שמואל א' טז) והוא אדמוני עם יפה עינים וטוב רואי. ובגין הסוא דו"ד עלאה שפירא רחיצא ותיאובתא דקב"ה לאדבקא ביה. אמר דוד פנה אלי וחנני (י) : (ג—פד.)

ששים סמה מלכות ושמנים פלגשים ועלמות אין מספר וגו'. אתר רבי אלעזר ששים סמה מלכות. אינון גבוריא דלעילא מחילא דגבורה. דאתאחדן בקילפין (בגליפין) דחיותא קדישא דישראל (יא) ושמנים פלגשים. דממנן בקליפין דתחותה בחד ממאה (יב) ועלמות אין מספר. כד"א (איוב כה) היש מספר לגדודיו (יג) ועל כל דא כתיב אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה. דא היא שכינתא קדישא דנפקא מתריסין. וחרא דזריא דנהיר לכלא (יד) ואיהי אתקריא אמא. כגוונא דא עביד קב"ה בארעא. זריק לכל עמין לכל עיבר ומני עליהון רברבי. הה"ד (דברים ד) אשר חלק ה' אלהיך אותם לכל העמים. והוא נסיב לחילקיה כנישתא דישראל. הה"ד (שם לב) כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו. וקרא לה אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה. דא היא שכינתא יקריה דאבהי ביניהון. אחת היא ומיוחדת ליה. ראוה בנות ויאשרוה. כד"א (משלי לא) רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כלנה. מלכות ופלגשים ויהללוה. אלין רברבי עמין דאתפקדן עלייהו : (כ—יד.)

מי זאת הנשקפה כמו שחר יפה כלבנה ברה כחמה איומה כנדגלות. פתח רבי יהודה ואתר הא אוקמוה ואתתר. אבל מי זאת הנשקפה. אלין אינון ישראל בזמנא דקב"ה יוקים לון ויפיק לון מן גלותא. כדין יפתח לון פתחא דנהורא דקיק זעיר. ולבתר פתחא אחרינא דאיהו רב מניה. עד דקב"ה יפתח לון תרעין עלאין פתיחן לארבע רוחי עלמא (טו) וכן כל מאי דעביד קב"ה לישראל ולצדיקיא די בהו סני כלהו. **ולא בזמנא חדא.** לבר נש דאתיסיב בחשוכא ודיוליה הוה בחשוכא תדיר. כד יבעון לאנהרא ליה בעיין לאפתחא ליה נהורא זעירתא כעינא דמחטא. ולבתר רב מניה. וכדין בכל זמנא. עד דיכהון ליה כל נהורא כדקא יאות. כך אינון ישראל. כד"א (שמות כג) מעט מעט אגרשנו מלפניך עד אשר תפרה וגו'. וכן למאן דאתיין אסוותא לאו איהו בשעתא

זין הזהר

(ט) פי' חתפארת אומר למלכות (י) כי דוד המלך בעוה"ז הוא נגד מדת המלכות שבשמים · (יא) זו מדת המלכות. והגבורים הם שנאמר בהם ששים גבורים סביב לה : (יב) אפשר לומר המכוון שכל אחד מן המדרגות שנקראות פלגשים ממונה על מאה ; (יג) שיש גם הממונים על עשרה עשרה ואין מספר למו : (יד) זו הבינה : (טו) דא אתיא כמ"ד שגאולה האחרונה תהי' באופן שבעיני העולם תהי' נראה שהכל נעשה על פי דרך הטבע. ככתוב ציון במשפט תפדה. וכל דבר שבטבע מתפתח הולך וגדל לאט לאט. עד שלבסוף יתקיים כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות. וכן דעת איזה גדולים מהגאונים. ואפילו רבי של חסידים ה"ה המגיד הקדוש ממוריסק זצוק"ל כתב כן בספרו מגן אברהם שעל התורה פרשת וארא עה"פ ולקחתי אתכם לי לעם והנה כן בימינו אלה שמזמן שנת תר"פ לאלף הששי מעת שמלכות אנגליא פרשה כנפיה על ארץ הקדושה לאט לאט מתישבים בה עוד גולה אע"פ שהשמן מרקד ועובר בכל כחותיו שהתיהודים ישמאו את הארץ בחילול שבת ועוד כדומה. כדי שהארץ תמצא במצב של פרוץ מרובה על העומד. למען תקיא הארץ אותם. אבל בודאי בעוהשי' עם ישראל לא יתמו נצחון להשמן ויראו בכל כחם שהעומד יהי' מרובה על הפרוץ. וברוב תהי' הארץ נידחת :

בשעתא חדא. אלא זעיר זעיר עד דיתתקף. אבל לעשו לאו הכי. אלא בזמנא חדא נהיר ליה. ואתאביד מיה זעיר זעיר. עד דיתתקפון ישראל ויסילון ליה מכלא. מעלמא דין ומעלמא דאתי. ובגין דנהיר להו בשעתא חדא הוה להו שליטו מכלא. אבל ישראל נהורא דלהון זעיר זעיר עד דיתתקפון וינהיר לון קב"ה לעלמין. וכלא שאלין לון ואמרי. מי זאת הנשקפה כמו שחר. היכו קדרותא דלפרא. ודא היכו נהורא דקיק. ולבתר יפה כלבנה. בגין דסיהרא נהורא דילה נהיר יתיר משחר. ולבתר ברה כחמה. בגין דנהוריה תקיף ונהיר יתיר מסיהרא. ולבתר איומה כנדגלות. תקיפא בנהורא תקיף כדקא יאות. תא חזי בעוד דאתחשך יממא ואתכסיא נהורא ואתי לפרא. יתנהיר בקדמיתא זעיר זעיר עד דיתרבי נהורא כדקא יאות. דהא כיון דקב"ה יתער לאנהרא לה לכנסת ישראל יתנהיר בקדמיתא כיו שחר. דאיהו אוכמא. ולבתר יפה כלבנה. ולבתר ברה כחמה. ולבתר איומה כנדגלות: (א—קא.)

פתח רבי שמעון ואמר מי זאת הנשקפה כמו שחר יפה כלבנה ברה כחמה איומה כנדגלות. מ"י זא"ת. רזא דתרין עלמין מתחברן כחדא. ודא הוא עולם ועולם. **מי**. הא איקימנא דרגא עלאה לעילא. שירותא דקיימא בשאלתא ואקרי **מי** (טז) כד"א (ישעי' מ) שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה. **זאת**. דרגא תתאה לתתא עלמא תתאה (יז) ותרווייהו תרין עלמין בחבורא חדא בקשורא חדא כחדא. הנשקפה. כד מתחברן תרווייהו כחדא (יח) כמו שחר. כד בעיא שחרותא לאנהרא. ולבתר אתנהיר כסיהרא כד בעא בא נהירו דשמשא. ולבתר כשמשא כד קיימא סיהרא בשלימו. איומה. תקיפא לאגנא על כלא. דהא כדין אית לה שליטו ותקיפו למעבד חילא. וכלא חילא מעלמא עלאה על ידא דיעקב שלימא דחבר לון כחדא. חבר לון כחדא לעילא וחבר לון כחדא לתתא (יט) ומתמן נפקו תריסר שבטין קדישין כגוונא דלעילא. יעקב דהוה שליט אעיל רחימו בתרין עלמין כמה דאוקימנא (כ) שאר בני נשא דעבדין כדין מגלין עריין לעילא ותתא. גריס דבבו בתרין עלמין וגריס פרודא. הה"ד (ויקרא יח) ואשה אל אחותה לא תקח לצרור. דאתעבידו מארי דבבו דא לדא. ואי תימא (בראשית ל) ותקנא רחל באחותה. הכי הוא ודאי. דהא עלמא תתאה כל תיאובתה לאו איהי אלא בגין למהוי כגוונא דעלמא עלאה ולמירת דוכתהא. בדוכתא אחרא קנאת סופרים אסגיאת חכמתא. והכא קנאת סופרים. בגין דאית ספר וספר דאסגיאו חכמתא עלאה לגבייהו (כא) ועל כל דא אפילו יעקב לא אשלים לגבייהו כדקא חזי (כ"א ועל דא יעקב

ו אשלים

בפעם אחת. אלא מעט מעט עד שיתחזק. אבל לעשו לא כן. אלא בזמן אחד האיר לו. ונאבד ממנו האיר מעט מעט. עד שיתחזקו ישראל וישמידו אותו מהכל. מעולם הזה ומעולם הבא. ולפי שהאיר להם בפעם אחת באה להם כליה מהכל. אבל ישראל הארה שלהם מעט מעט עד שיתחזקו ויאיר להם הקב"ה לעולם. וכלם ישאלו עליהם ויאמרו. מי זאת הנשקפה כמו שחר. הוא חשכות הבקר. והשחר הוא אור דק. ואח"כ יפה כלבנה. לפי שהלבנה האור שלה מאיר יותר מן השחר. ואח"כ ברה כחמה. לפי שאורו חזק ומאיר יותר מן הלבנה. ואח"כ איומה כנדגלות. תקיף באור חזק כראוי. בוא וראה בעוד שהיום נחשך והאור נתכסה ובא הבקר. יאיר תחלה מעט מעט עד שיתגדל האור כראוי. שהרי כיון שהקב"ה יעורר להאיר לה לכנסת ישראל יאיר לה בתחלה כמו שחר. שהוא חשוך. ואח"כ יפה כלבנה. ואח"כ ברה כחמה. ואח"כ איומה כנדגלות: (א—קא)

פתח רבי שמעון ואמר מי זאת הנשקפה כמו שחר יפה כלבנה ברה כחמה איומה כנדגלות. מ"י זא"ת. זה סוד שני העולמות שמתחברים כאחד. וזהו עולם ועולם. **מי**. הרי ביארנו זו מדרגה העליונה למעלה. הראשונה שעומדת בשאלה ונקראת **מי** (טז) כמש"כ (ישעי' מ) שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה. **זאת**. זו מדרגה התחתונה למטה עולם התחתון (יז) ושניהן שני עולמות בחבור אחד בקשר אחד יחדו. הנשקפה. כאשר מתחברים שניהם יחדו (יח) כמו שחר. כאשר רוצה השחר להאיר. ואח"כ מאירה כהלבנה כאשר ינקש בה אור השמש. ואח"כ כהשמש כאשר הלבנה עומדת בשלימות. איומה. תקיפה היא להגן על הכל. שהרי אז יש לה שלימות וגבורה לעשות חיל. ומקבלת הכח מעולם העליון על ידי יעקב התם שמחברם יחד. מחברם יחד למעלה ומחברם יחד למטה (יט) ומשם יצאו שנים עשר שבטים קדושים כדמיון שלמעלה. יעקב שהיה תם הכניס אהבה בשני העולמות כמו שביארנו (כ) שאר אנשים שעושים כך מגלים עריות למעלה ולמטה. גורם שנאה בשני העולמות וגורם פירוד. זש"כ (ויקרא יח) ואשה אל אחותה לא תקח לצרור. שנעשין בעלי שנאה זו לזו. ואם תשאל (בראשית ל) ותקנא רחל באחותה. כך הוא בודאי. שהרי עולם התחתון כל תשוקתה אינה אלא בשביל להיות כדמיון עולם העליון ולירש מקומה. במקום אחר נזכר קנאת סופרים תרבה חכמה. וכן כאן קנאת סופרים. לפי שיש ספר וספר שמרבים המשכת חכמה העליונה אצלם (כא) ועל כל זה אפילו יעקב לא השלים אצלם כראוי (נ"א ועל כן יעקב

השלים

זין הזהר

(טז) פירוש שעל הבינה אמא עלאה מותר רק השאלה אבל לא להשיגה. כמו שנדרש בזוה"ק עה"פ שית תשית את האם וגו'. אבל על החכמה וכתר אפילו השאלה אי אפשר: (יז) זו המלכות אמא תתאה: (יח) פי' וכזה יובן מדוע כתוב בלשון יחיד הנשקפה ולא הנשקפות: (יט) פי' שהמלכות מקבלת השפע מן הבינה ע"י התפארת שמחבר אמא עילאה ואמא תתאה ביחד. ליקח מן הבינה ונותן למלכות ולפעמים התפארת כמו משפיע להבינה כאשר שולח אליה האתערותא דלתתא הכל פיהם של ישראל מן תורה ותפלה

(כ) סוד יעקב לאה ורח"ל הוא בנגד תפארת בינה ומלכות: (כא) ספר וספר היינו בינה ומלכות. ושתיהן שואפות ליקבל שפע מן המקור שהוא עולם החכמה:

השלים אצלם כראוי). שאר בני עולם גורמים שנאה וגורמים פירוד ומגלים עריות של הכל. עריות שלמעלה ושלמטה. בסוד הזה יש סוד העריות. ערות אשה ובתה. והכל בסוד אחד. **מי זאת** נקראות אחיות. לפי שהן באחוה ובאהבה ובהתחברות הרצון. ונקראות אשה ובתה. מי שמגלה ערותן אין לו חלק לעולם הבא. ואין לו חלק בהאמונה. בוא וראה (תהלים קלה) כי יעקב בחר לו יה. זה סוד העליון למעלה. כיון שנשתלם ונקרא ישראל בכן לסגולתו (כג) לקח הכל בכל הצדדים. לקח למעלה ולקח למטה ונשתלם בכל:

אמר רבי שמעון הרי למדנו שכאשר ברא הקב"ה את העולם. חקק בחקיקות של סוד האמונה תוך הצחצחות בסודות עליונים. חקק למעלה וחקק למטה. והכל בסוד אחד. בסוד חקיקת השם הקדוש יהוה המושל עם האותיות שלו למעלה ולמטה. ובסוד הזה נתיסדו העולמות. עולם העליון ועולם התחתון. עולם העליון נתיסד בהסוד של האות י. נקודה עליונה הראשונה שיצאה מתוך הטמיר ונעלם (כג) שאינו ידוע ואינו עומד להוודע ולא נודע כלל ונתעלה בסוד **אין סוף**. ומתוך הסתרה זו האיר מאור אחד דק ונסתר. שנכלל בתוכו התכללות של כל האורות (כד) ובאותו מאור הנסתר דפק בו מי שלא דפק. האיר בו מי שלא האיר. ובכן הוציא מאור אחד שהוא עדנה לעדן להשתעשע (כה) להגנז מאור הדק והנסתר בתוך המאור ההוא.. והמאור ההוא שיצא מתוך המאור הדק הוא נורא ומפוחד והתגברותו רבה. והוא נתפשט ונעשה עולם אחד המאיר לכל העולמות. והוא עולם נסתר שלא נודע כלל. ובו דרים ששת רבוא אלף שהם חילות ומחנות דרי מעלה ובו נרקמו (נתקיימו) ונתיסדו שש חקיקות (כו) שאינן נודעות. וכיון שהוציא אותן ונתיסדו כאחד. בכן הכל חבור אחד. והם הסוד של אות ו שנתחבר בעולם הנסתר ההוא. ועל זה כתוב (תהלים קלה) כי יעקב בחר לו יה. כאשר יצא ו ונתיסד מתוך יה אז ישראל לסגלתו. שאר בני העולם לא ניתנה להם רשות לעלות כך אלא לסגלתו. שהוא מקום שמקבל ומאסף לכל (כז) וזו היא המדרגה שלמטה. ומתוך זאת מתנשאים למעלה בהסתר של המחשבה. אבל לא בהתגלות כמו שלקח יעקב: (ב—קכו)

אל גנת אגוז ירדתי לראות באבי הנחל וגו'. אמר רבי שמעון מקרא זה נתבאר. אבל מה אגוז יש לו קליפה הסובבת ומכסה על המוח והמוח מבפנים. אף כך בכל דבר שבקדושה הקדושה מבפנים וצד הטומאה מבחוץ. וזהו הסוד (חבקוק א) רשע מכתיר

אתליס לגבייהו כדקא חזי). שאר בני עלמא גרמין דבבו וגרמין פרודא ומגלין עריין דכלא. עריין דלעילא ותתא. ברזא דא אית רזא דעריין. עריין דאמא ובריתא. וכלא ברזא חדא. **מי זאת** אתקרון אחתן. בגין דאיכון באחוה ובריחמו ובחבורא דרעותא. ואתקרון אתא ובריתא. מאן דגלי ערייתהון לית ליה חולקא לעלמא דאתי. ולית ליה חולקא במהימנותא. תא חזי (תהלים קלה) כי יעקב בחר לו יה. רזא עלאה לעילא. כיון דאתליס ואקרי ישראל כדין לסגולתו (כג) נסיל כלא בכל סטרין. נסיל לעילא ונסיל לתתא ואתתליס בכלא:

אמר רבי שמעון הא תיקון דכד ברא קב"ה עלמא. גליף בגליפוי דרזי מהימנותא גו סתירין ברזין עלאין. גליף לעילא וגליף לתתא. וכלא ברזא חדא. ברזא דגליפי דשמא קדישא **יהוה** דאתיוי בתווי עילא ותתא. וברזא דא אתכללו עלמין. עלמא עלאה אתכלל ברזא דאת י. נקודה עלאה קדמאה דנפקא מגו דסתים וגניז (כג) דלא ידיע ולא קיימא למנדע ולא אתידע כלל סליקו ברזא **דאין סוף**. ומגו סתימו דא נהיר נהירו חד דקיק וסתים. כליל בגויה כללא דכל נהורין (כד) ובסהוא נהירו דסתים בעם ביה יתאן דלא בעם. נהיר ביה מאן דלא נהיר. וכדין אפיק חד נהירו דאיהו עדונא לעדונא לאשתעשעא (כה) לאתגנזא נהירו דקיק וסתים בגו סהוא נהירו. וסהוא נהירו דנפיק מגו נהירו דקיק איהו דחילא ואמתני ותקיפא יתירא. ואתפשט הלי ואתעביד עלמא חדא דנהיר לכל עלאין. עלמא סתימא דלא ידיעא כלל. ובגויה דיירין שית רבוא אלף דאיכון דיירין וחיילין ומשיריין עלאין. וביה אתרקימו (אתקיימו) ואשתכללו שית רשימין (כו) דלא ידיען. וכיון דאפיק לון ואשתכללו כחדא. כדין איהו חבורא חדא. ואיכון רזא דאת ו דאתחבר בסהוא עלאה סתימא. ועל דא כתיב (תהלים קלה) כי יעקב בחר לו יה. כד נפיק ו ואשתכלל מגו יה כדין ישראל לסגלתו. שאר בני עלמא לא אתיהיב לו רשו לסלקא הכי אלא לסגלתו. אתר דנסיל וכנים כלא (כז) ודא איהו דרגא דלתתא. ומגו דא נסלין לעילא בסתימו דרעו. אבל לא בתגליא כמה דנסיל יעקב: (ב—קכו)

אל גנת אגוז ירדתי לראות באבי הנחל וגו'. אמר רבי שמעון הלי קרא הא אוקמוה. אבל מה אגוז אית ליה קליפא דסחרא וחפיא על מוחא ומוחא לגו. אוף הכי בכל מלה דקודשא קדושה לגו יסמרא אחרא לבר. ורזא דא (חבקוק א) רשע מכתיר

זיו הזהר

(כג) אפשר לומר המכוון כי כאשר התפא"ת מקבל השפע מן זווג העליון של חו"ב המרומזים בהשם יה. יו"ד חכמה ה"א בינה אז נקרא בשם יעקב בחינת נקבה וכאשר משפיע השפע למלכות שהיא סגילתו אז נקרא בשם ישראל בחי' זכר. (כג) זה כתר עליון שאינו מושג אלא בקוצו של יו"ד (כד) והו חכמה שמקורו אות יו"ד ונקרא עדן. אבא. (כה) זו הבינה לבוש לחכמה שמקורה אות ה' הראשונה ונקראת עדנה אמא ואלו הם תרין רעין דלא מתפרשין. (כו) פי' הבינה הוציאה שש הספירות של עולם האצילות חג"ת נה"י והן נכללין בספירת התפארת שמקורו האות וא"ו (כז) פי' כאשר ספירות העליונות מתיחדין עם המלכות שנקרא סגילה שהיא סגולת התפארת גם סגילת"ו צירוף סגולת וא"ו אז ישראל יכולים להסתכל ולהכין בהמדרגה שלמטה שהיא המלכות. וממנה יוכלו להתנשא במחשבה להכין מה שלמעלה ממנה עד הבינה.

מכתיר את הצדיק. וע"כ נקרא אגוז: (ב—רלג ז)

שלמה המלך כאשר ירד להבין עומק האגוז. ככתוב אל גנת אגוז ירדתי. לקח קליפת אגוז והסתכל בכל אותן הקליפות (כח) והבין שכל אותן הרוחות קליפות האגוז אינם אלא להתדבק באנשים ולטמא אותם. שכתוב (קהלת ב) ותענוגות בני אדם שדה ושדות. ועוד תענוגי בני אדם. אלה המתענגים בשינה בלילה יוצאין מהם שדה ושדות (כט) הי' צריך הקב"ה לברוא בעולם ולתקן העולם בהם. ובהכל המוח מבפנים וכמה קליפות מכסות על המוח. וכל העולם כדמיון הזה למעלה ולמטה. מראשית סוד נקודה העליונה עד סוף כל המדרגות. כלם הם זה לבוש לזה וזה לזה. מוח לפנים מן מוח. זה לפנים מזה. וזה לפנים מזה. עד שנמצא שזה קליפה לזה וזה לזה. נקודה הראשונה הוא אור היותר פנימי (ל) שאין לו שיעור לדעת הצחות והרוחניות והבהירות שלו. עד שנתפשט ממנו התפשטות. ואותה ההתפשטות של נקודה ההיא נעשית היכל אחד (לא) להלביש לנקודה ההיא שהוא האור שאין בו השגה לגודל צחותו. זה ההיכל שהוא לבוש לאותה נקודה הנסתרת הוא אור שאין לו שיעור. ועם כל זה אין הוא רוחני וצח כאותה נקודה הראשונה שהוא אור טמיר ונעלם. מן היכל ההוא נתפשט ההתפשטות של אור הראשון (לב) ואותה ההתפשטות הוא לבוש להיכל ההוא הפנימי. שהוא רוחני וצח יותר מאותה ההתפשטות. מכאן ולהלאה נתפשט זה בזה ונתלבש זה בזה. עד שנמצא זה לבוש לזה וזה לזה. זה מוח וזה קליפה. לבוש זה נעשה מוח להמדרגה שמתחתיה. והכל כדמיון הזה נעשה כך למטה. עד כי בצלם כזה נברא האדם בעולם הזה. מוח וקליפה רוח וגוף. והכל הוא תקון העולם: (א—יט)

רבי אלעזר אמר. אל גנת אגוז ירדתי. בוא וראה זאת הגנה יצאה מעדן. וזו היא השכינה. אגוז. זו היא מרכבה עליונה הקדושה. שהם ארבעה ראשי נהרות הנפרדים מן הגנה (לג) כאגוז הזה שיש בו ארבעה ראשי קרשינים בפנים. ומה שאמר ירדתי (לד) היינו על דרך שלמדנו ירד פלוני למרכבה. א"ל רבי עקיבא א"כ הי' לו לומר לאגוז ירדתי. מהו אל גנת אגוז ירדתי. א"ל מפני שהגנה היא השבח של האגוז (לה) מה האגוז נסתר ומכוסה מכל צדדיו כך המרכבה היוצאת מן הגנה מכוסה מכל צד. וכמו שאותן ארבעה קרשינים שבתוך האגוז מחוברים בצד זה ונפרדים מצד השני. כך הוא בהמרכבה שמחוברים באחדות בשמחה בשלימות (לו) ומתפרד כל אחד בצדו על מה שנתמנה. זש"כ (בראשית ב) הוא הסובב

את

מכתיר את הצדיק. וע"ד אקרי אגוז: (ב—רלג ז)

שלמה מלכא כד נחית לעומקא דאגוזא. דכתיב אל גנת אגוז ירדתי. נסל קליפה דאגוזא ואסתכל בכל אינון קליפין (כח) וידע דכל אינון רוחין קליפין דאגוזא לאו איהו אלא לאתדבקא בבני נשא לאסתאבא לון. דכתיב (קהלת ב) ותענוגות בני אדם שדה ושדות. ותו תענוגי בני אדם. דמתענגי בשינתא דליליא נפקין מנייהו שדה ושדות (כט) וכלא אצטריך קב"ה למברי בעלמא ולאתקנא עלמא בהו. וכלא מוחא לגו וכמה קליפין חפיין ליוחא. וכל עלמא כהאי גוונא עילא ותתא. מריש רזא דנקודה עלאה עד סיפא דכל דרגין. כלהו אינון דא לבושא לדא ודא לדא. מוחא לגו מוחא. דא לגו מן דא. ודא לגו מן דא. עד דאשתכח דהאי קליפה להאי והאי להאי. נקודה קדמאה הוא נהירו פנימאה (ל) דלית ליה שעורא למנדע זכיכו ודקיקו ונקיו דיליה. עד דאתפשט פשיטו. והשתא פשיטו דהשתא נקודה אתעביד חד היכלא (לא) לאלבשא השתא נקודה נהירו דלא ידיע לסגיאו זכיכו דיליה. היכלא דאיהו לבושא לנקודה סתימא איהו נהירו דלית ליה שעורא. ועם כל דא לאו דקיק וזכיך איהו כהשתא נקודה קדמאה סמיר וגניז. מהשתא היכלא אתפשט פשיטו דאור קדמאה (לב) והשתא פשיטו איהו לבושא להשתא היכלא פנימאה. דאיהו דקיק וזכיך יתיר מהשתא פשיטו. מכאן ולהלאה אתפשט דא בדא ואתלבש דא בדא. עד דאשתכח דא לבושא לדא ודא לדא. דא מוחא ודא קליפה. לבושא דא אתעביד מוחא לדרגא אחרא. וכלא כגוונא דא אתעביד הכי לתתא. עד כי בצלמא דא איהו בר נש בהאי עלמא. מוחא וקליפה רוחא וגופא. וכלא איהו תקונא דעלמא: (א—יט)

רבי אלעזר אמר. אל גנת אגוז ירדתי. תא חזי האי גנתא נפקא מעדן. ודא היא שכינתא. אגוז. דא היא רתיכא עלאה קדישא. דאינון ארבע רישין דנהרין דאתפרשן מן גנתא (לג) כהאי אגוזא דאינון ארבע רישין קדישין לגו. ומאי דאמר ירדתי (לד) כמה דתנן ירד פלוני למרכבה. א"ל רבי עקיבא אי הכי הוה ליה לאימר לאגוז ירדתי. מהו אל גנת אגוז ירדתי. א"ל משום דהיא שבחא דאגוזא (לה) מה אגוזא סתירא וסתימא מכל סטרוי. כך רתיכא דנפקא מגנתא סתימא מכל ספרוי. ותא אינון ארבע קרישין די באגוזא מתחברן בהאי גיסא ואתפרשן מהאי גיסא. כך רתיכא מתחברן באחדותא במדוותא בשלימותא (לו) ואתפרש כל חד בעברוי על מאי דאתמני. הה"ד (בראשית ב) הוא הסובב

את

זיו הזהר

(כח) ודל זה הוא הרמז הידוע שאגוז עם כולל התיבה בגי' חט"א: (כט) פי' מן קרי: (ל) חכמה: (לא) בינה: (לב) חסד: (לג) כידוע בסוד מרכבו ארגמ"ן וכמו שנאמר במרכבת יחזקאל הסוד של ארבע חיות הקודש של המרכבה להמלכות. (לד) קשיא ליה שאם הגינה היינו מלכות. הלא זה אמרי התפארת ומדוע יאמר ירדתי הלא בהתיחדם היא עולה למעלה ופניהם איש אל אחיו בידוע. וע"ז מתרץ שירדתי אינו אומר בשביל הגנה אלא בשביל האגוז שמרמז על מרכבת המלכות: (לה) ר"ל שהגנה היא שברח של המרכבה ותואר שלה. כי הלא יש כמה וכמה מרכבות: (לו) היינו האחדות של ארבע חיות הקודש של המרכבה וכן האחדות במלאכי ארגמ"ן שלה:

את כל ארץ החוילה. הוא ההולך קדמת אשור. וכן כלם. אמר רבי עקיבא פסולת זו של קליפות האגוז על מה תרמז. א"ל אע"פ שהתורה לא גלתה לה בזה. אבל בזה גלתה (לו) בוא וראה [שקדים] מהם מרים ומהם מתוקים. ורמז יש להם. יש שרי הדין הקשה. ויש שרים של שירות. אבל כל רמז שגלתה התורה בשקדים נראה שעל הדין הוא. וכך הוא לירמיהו נראה לו על דין. שנאמר (ירמי' א) מקל שקד אני רואה. מהו שקד. שקדים ממש. אף כך במטה אהרן (במדבר יז) ויגמל שקדים. ומן משמעות התיבה ממש נשמע שהוא דין הקשה. שכתוב (דניאל ט) וישקד ה' על הרעה. וכן (ירמי' א) שוקד אני על דברי. וכן כלם. א"ל רבי עקיבא מזה נשמע שכל מה שעשה הקב"ה הוא בשביל ללמוד מהם חכמות גדולות. שכתוב (משלי טז) כל פעל ה' למענהו. רבי אלעזר אמר מכאן. שנאמר וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד. מהו מאד. ללמוד מזה חכמה עליונה: (ב–טו ;)

את כל ארץ החוילה. הוא ההולך קדמת אשור. וכן כלם. אמר רבי עקיבא פסולת זו של קליפות האגוז למאי רמיזא. א"ל אע"פ דאוריתא לא גלי ליה בהאי. בהאי גלי (לו) תא חזי [שקדים] מהון מרירן ומהון מתיקין. ורמיזא אית לון. אית מארי דדינא קשיא. ואית מארי דשירותא. אבל כל רמיזא דגלי באוריתא חזינן דדינא הוו. וסבי הוא לירמיהו אחזי ליה בדינא. דכתיב (ירמי' א) מקל שקד אני רואה. מהו שקד. שקדים ממש. אוף סבי במטה אהרן (כמדבר יז) ויגמל שקדים. ומן תיבותא ממש אשתמע דהוא דינא קשיא. דכתיב (דניאל ט) וישקד ה' על הרעה. וכן (ירמי' א) שוקד אני על דברי. וכן כלהו. א"ל רבי עקיבא משמע כל מאי דעבד קב"ה למילף מנה חכמתא סגיאה ליהו. דכתיב (משלי טז) כל פעל ה' למענהו. רבי אלעזר אמר מהכא. דכתיב וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד. מהו מאד. למילף מנה חכמתא עלאה: (ב–טו ;)

אל גנת אגוז ירדתי לראות וגו'. אמר רבי יוחנן אמר רב כשהקב"ה יוצא מאותן העולמות שכוסף בהם. ובא ליכנס עם הצדיקים בגן עדן. הוא ממתין ורואה אם שומע קול העוסק בתורה. דתנן קול תורה יפה לפניו מכל שירות ותשבחות שאומרים מלאכי השרת למעלה. זהו שכתוב אל גנת אגוז ירדתי לראות. מהו לראות. לראות אותם העוסקים בתורה. א"ר יצחק וכי גן עדן הוא נקרא גנת אגוז. א"ל רבי יוחנן כך הוא שנקרא גנת אגוז. כלומר גנת העדן. מה האגוז הוא סתום מכל עבריו ויש עליו כמה קליפות. כך העדן שלמעלה הוא סתום מכל עבריו. ויש עליו כמה שמירות שלא שלטו לראות. לא מלאך ולא שרף לא חשמל ולא עין נביא ולא חוזה. דכתיב (ישעי' סד) עין לא ראתה אלהים זולתך. ומה האגוז קליפה אחר קליפה ופריו מבפנים. כן העדן עולם אחר עולם והוא מבפנים: (ז"ח מדרש"ג בראשית)

ז.

מה יפו פעמיך בנעלים וגו'. כאשר השכינה היא עומדת על ישראל. וישראל הם הרגלים שעליהן עומדת השכינה בגלות. משבח אותה הקב"ה בהם ואומר מה יפו פעמיך בנעלים. ועוד מה יפו פעמיך בנעלים. כשישראל היו מקיימים מצות ראיה ג"פ בשנה. ועוד מה יפו פעמיך בנעלים. בזמן שעמדו ישראל על הר סיני. שעליהם נאמר (זכרי' יד) ועמדו רגליו ביום ההוא. ועוד מה יפו פעמיך בנעלים. כשישראל עומדים בראש השנה וביום הדין בתפלה. הקב"ה עומד בשבילם מכסא הדין ויושב על כסא רחמים. בזמן שישראל עומדים עם השכינה בגלות וסובלים עליה כמה עונשין וכמה יסורין ואומרים (תהלים מד) כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה: (ת"ז תקון ח"י)

עיניך ברכות בחשבון על שער בת רבים. פתח רבי ייסא

ז.

מה יפו פעמיך בנעלים וגו'. כד שכינתא ליסי עומדת על ישראל. וישראל אינון רגלין דקמת עלייהו בגלותא. קב"ה משבח לה בהון ואומר מה יפו פעמיך בנעלים. ותו מה יפו פעמיך בנעלים. כד ישראל הוו מקיימין מצות ראיה ג"פ בשנה. ותו מה יפו פעמיך בנעלים. בזמנא דקיימו ישראל על טורא דסיני. דעלייהו אתמר (זכרי' יד) ועמדו רגליו ביום ההוא. ותו מה יפו פעמיך בנעלים. כד קיימי בראש השנה וביומא דדינא בצלותא. קב"ה בגיניהון עומד מכסא דין ויתיב על כסא רחמים. בזמנא דאינון קיימין בשכינתא בגלותא וסבלין עלה כמה דינין וכמה יסורין ואתרין (תהלים מד) כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן מבחה: (ת"ז תקונא ת"י)

עיניך ברכות בחשבון על שער בת רבים. פתח רבי ייסא

זין הזהר

(לו) פי' כאן לא גלתה התורה שכמו כן יש ארבע קליפות הסובבות להמרכבה זו לפנים מזו. כלומר זו מקודשת מזו. וקליפה החיצונה היא כעין פסולת לקליפות הפנימיות וכנגדה קליפה החיצונה הירוקה שעל האגוז. והן רוח סערה ענן גדול אש מתלקחת והיותר פנימית היא נוגה לו סביב. אבל בהאי גלי פי' בשקדים גלתה התורה איך שכל צמח או פרי או ירק עשב אשר בארץ הכל רומז על ענינים רוחנים. ושקדים המרים רמז על דין. והמתוקים רמז על רחמים ;

ייסא ואמר. כתיב (ישעי' לג) והיה אמונת עתיך חסן ישועת חכמה ודעת יראת ה' היא אוצרו. מקרא זה ביארו החברים. אבל הרי למדנו כל אדם העוסק בתורה בעולם הזה. וזוכה לקבוע עתים לה צריך להיות באמונה. שהרצון שלו יתכוון להקב"ה. יתכוון לשם שמים (א) לפי שהאמונה לזה תתכוון. חוסן ישועות. להכליל רחמים בדין. חכמה ודעת. אלה השנים שרוים זה על זה. (זה תמיד ונעלם להשרות זה על זה) יראת ה' היא אוצרו. אוצרו של כל אלה. לפי שזאת יראת ה' נאספים בה כל אותן הנחלים. והיא נעשית אוצר לכלם (ב) וכאשר יוצאים ממנה כל אותן האוצרות היא מוציאתם בחשבון. מניין. שכתוב עיניך ברכות בחשבון. בחשבון ודאי תעשה ותוציא אותן בריכות מים ותשקה לכל. ותשגיח להוציא הכל בחשבון. וע"כ נקראת אמונה. ובכל נקראת אמונה. וזה נתבאר: (ב—רכג.)

אמר רבי יוסא כתיב (קהלת ז) אחת לאחת למצוא חשבון. חשבון הגימטריאות שקיימות בהלבנה באיזו מדרגות שלה הם. נפל מקרא זה בפיו. שכתוב עיניך ברכות בחשבון על שער בת רבים. אלו העינים שלה הן פרפראות אל חכמה העליונה הנמשכת מלמעלה. ומתוך חשבון ותקיפות ועיבורין נתמלאות (אותן עינים) ונעשית בריכות המוציאות מים לכל הצדדים. עד שמפקדות לכל חשבון ועיבורין של הלבנה שמבחוץ והכוכבים והמזלות לעשות חשבון (ג) וזהו על שער בת רבים. זו היא הלבנה שמבחוץ: (ג—רכ ז)

ראשך עליך ככרמל ודלת ראשך כארגמן מלך אסור ברהטים. אמר רבי שמעון ראשך עליך ככרמל. מקרא זה ביארנו ונדרש. אבל ראשך עליך ככרמל. זה ראש העליון תפלין של ראש. שמו של מלך עליון הקדוש יהוה באותיות נרשמות כל אות ואות לפרשה אחת. ושם הקדוש חקוק בהן בסדור האותיות כראוי. ולמדנו (דברים כח) וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך. אלו תפלין שבראש. שהם שם הקדוש בסדור האותיות שלו: פרשה הראשונה קדש לי כל בכור. זו ו' שהיא קודש. בכור לכל קדושות העליונות (ד) פטר כל רחם. באותו נתיב הנעלם (ה) שנמשך מן ו' הוא פותח הרחם לעשות פירות ותנובה כראוי. והוא קודש עליון: פרשה שניה והיה כי יביאך. זו ה'. היכל שנפתח רחם שלה מתוך ו' בחמשים פתחים אכסדראות וגורנות נסתרות שבה (ו) ו' עשה פטר הזה בהיכל ההוא להשמיע בו הקול שיוצא מתוך שופר הזה (ז) לפי שזה השופר הוא סתום בכל הצדדים. ובא ו' ופתח

לו

ראשך עליך ככרמל ודלת ראשך כארגמן מלך אסור ברהטים. אמר רבי שמעון ראשך עליך ככרמל. הלי קרא לוקימנא ואתמר. אבל ראשך עליך ככרמל. דא ריש עלאה תפלין דריש. שמא דמלכא עלאה קדישא ידוד באתוון רשימין כל חד וחד פרשתא חדא. ושמא קדישא גליפא בסדורא דאתוון כדקא יאות. ותנן (דברים כח) וראו כל עמי הארץ כי שם ס' נקרא עליך ויראו ממך. אלין תפלין דריש. דאינון שמא קדישא בסדורא דאתווי: פרשתא קדמאה קדש לי כל בכור. דא ו' דאיהי קדש. בוכרא דכל קודשין עלאין (ד) פטר כל רחם. בההוא שביל דקיק (ה) דנחית מן ו' איהו אפתח רחמא למעבד פירין ואיביי כדקא יאות. ואיהו קדש עלאה: פרשתא תנינא והיה כי יביאך. דא ה'. היכלא דאתפתח רחמא דילה מנו ו' בחמשין פתחין אכסדראין ואדרין סתימין דבה (ו) דההוא פטר עביד ו' בהאי היכלא למשמע ביה קלא די נפקא מנו שופר דא (ז) בגין דשופר דא סוא סתים בכל סטרין. ואתא ו' ופתח

ליה

זין הזהר

ן (א) פי' שדורש אמונת עתך שהעתים לתורה יהיו בשביל תקון השכינה שנקראת אמונה ע"י שילמוד בכונה לייחד קוב"ה ושכינתיה. וזהו לשם שמים כי ש"ם היינו מלכות. ושמים היינו תפארת לפי שהאמונה דהיינו מלכות להכי אתכוון פי' שכונתה ורצונה היא להתיחד עם קוב"ה דהיינו התפארת. (ב) יראת ה' נקראת המלכות ובה נאספים כל מיני השפעות מכל הנחלים. היינו מספירת העליונות. (ג) פי' שעיני המלכות מפקדות בהשגחתה להלבנה שמבחוץ זו הלבנה המאירה על האדמה עם הכוכבים ומזלות שעל ידן משפעת המלכות כל מיני שפע על האדמה בפרטות ובצמצום לפי חשבונה: (ד) היינו חכמה: (ה) נתיב הנעלם היינו דעת: (ו) היינו בינה עם החמשים שערי בינה שלה: (ז) קול היוצא מתוך השופר. פי' שהבינה שנקראת שופר תוציא להתפארת שנקרא קול

לו להוציא ממנו הקול. וכיון שפתחו תקע לו. והוציא ממנו הקול להוציא עבדים לחירות (ח) ובתקיעת שופר הזה יצאו ישראל ממצרים. וכך עתיד להיות זמן אחר לקץ הימים. וכל גאולה משופר ההוא באה. ולפיכך יש בה יציאת מצרים בפרשה זו. שהרי מאותו השופר בא הכח של ו שפתח רחם שלה. והוציא הקול לגאולת העבדים. וזו ה אות השניה של השם הקדוש: פרשה השלישית סוד היחוד של שמע ישראל. זו ן הכולל הכל. ובו יחוד של הכל (ט) בו מתיחדים והוא מקבל הכל: פרשה הרביעית והיה אם שמע. כוללת של שני הצדדים שמתיחדת בהם כנסת ישראל (י) והיא הגבורה שלמטה. וזו ך האחרונה מקבלתן ונכללת מהם. ותפלין הם ממש אותיות השם הקדוש. וע"כ ראשך עליך ככרמל. אלו תפלין של ראש. ודלת ראשך כארגמן. זו היא תפלה של יד. שהיא דלה לעומת העליון. ויש לה ג"כ שלימות כדמיון העליון. מלך אסור ברהטים. קשור הוא ונאחז באותן בתים להתאחד בשם הקדוש ההוא כראוי. וע"כ מי שנתתקן בהם הרי הוא בצלם אלהים. מה האלהים נתיחד בו השם הקדוש (יא) אף זה נתיחד בו שם הקדוש כראוי. זכר ונקבה ברא אותם. אלו תפלין של ראש ותפלה של יד (יב) והכל אחד. ארבע פרשיות למעלה וארבע למטה. ארבע במקום המוח. ארבע במקום שהלב מונח. לפי שזה בזה נקשר. וצריך האדם להתעטר בהם לפי שהם שם עליון הקדוש. שנאמר וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך וגו'. וכל מי שמתעטר בעטרה עליונה הקדושה זה נקרא מלך בארץ. והקב"ה מלך ברקיע. וש"כ מלך אסור ברהטים: (א—יג ג—רסד)

זאת קומתך דמתה לתמר וגו'. פתח אליהו ואמר רבונו של עולם יהי רצון מלפניך שאדבר דברים בדרך הישר כראוי. כלם במדה ובמשקל בשיעור קומה של השכינה. פתח ואמר זאת קומתך דמתה לתמר. מהו לתמר. אלא לאותו שנאמר בו צדיק כתמר יפרח. כפת תמרים קומתך דומה ודאי ללולב שא"ן בו קצוץ ופרוד. ולא לחנם דרשו בעלי משנה נפרצו עליו פסול. לולב הוא דומה לשדרה של הגוף. שהוא ן קומת הכל. והוא ששה במספר. כי חמשה ענפים מתפשטים ממנו. והוא גוף העץ באמצע. והחמשה ענפים הם שנים מצד אחד ושלשה מצד השני. ועליהם נאמר (ויקרא כג) וענף עץ עבות וערבי נחל. ענף עץ עבות שלשה. ענף לצד שמאל. עבות לצד ימין. העץ באמצע. ערבי נחל שתים. וכלם חמשה. והם כנגד שתי שוקים וברית ושתי זרועות. באמצע עיקר העץ וענפיו. אתרג כנגד לב. הוא פרי העץ. ובו הוא עץ פרי עושה פרי למינו אתרג הוא ירוק (יג) ואסתר משם ירקרקת היתה: (ת"ז תקון ז)

זאת

ליה לאפקא ממיה קלא. וכיון דאפתח ליה תקע ליה. ואפיק מניה קלא לאפקא עבדין לחירו (ח) ובתקיעו דשופרא דא נפקו ישראל מצלרים. וכך זמין זמנא אחרא לסוף יומיא. וכל פורקנא מסהוא שופר אתיא. ובג"כ אית בה יציאת מצרים בפרשתא דא. דהא מהאי שופר אתיא מילא די דפתח רחמא דילה. ואפיק קלא לפורקנא דעבדין. ודא ה אות תניינא דשמא קדישא: פרשתא תליתאה רזא דיחודא דשמע ישראל. דא ן דכליל כלא. ובה יחודא דכלא (ט) בה אתיחדן והוא נסיל כלא: פרשתא רביעאה והיה אם שמע. כלילו דתרין דאתאחדת בהו כנסת ישראל (י) גבורה דלתתא. ודא ך בתראה דנטלא לון ואתכלילת מנהון. ותפלין אתוון דשמא קדישא אינון ממש. וע"ד ראשך עליך ככרמל. אלין תפלין דריש. ודלת ראשך כארגמן. דא היא תפלה של יד. דאיהי מסכנא לגבי עילא. ושלימו אית לה אוף סכי כגווונא דלעילא. מלך אסור ברהטים. קשיר איהו ואחיד באינון בתי לאתאחדא בההוא שמא קדישא כדקא יאות. וע"ד מאן דאתתקן בהו איהו הוי בצלם אלהים. מה אלהים אתיחדא ביה שמא קדישא (יא) אף הוא אתיחד ביה שמא קדישא כדקא יאות. זכר ונקבה ברא אותם. אלין תפלין דריש ותפלה של יד (יב) והכל חד.. ארבע [פרשיין] לעילא וארבע לתתא. ארבע באתר דמוחא. ארבע באתר דלבא שריא. בגין דדא בדא אתקשר. ובעי ב"נ לאתעטרא בהו בגין דאינון שמא קדישא עלאה. דכתיב וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך וגו'. וכל מאן דמתעטר בעטרא קדישא עלאה דא אקרי מלך בארעא. וקב"ה מלך ברקיעא. הה"ד מלך אסור ברהטים: (א—יג ג—רסד)

זאת קומתך דמתה לתמר וגו'. פתח אליהו ואמר רבון עלמא יהא רעוא דילך דאימא מלין באורח מישר כדקא יאות. כלהו במדה במשקל בשעור קומה דשכינתך. פתח ואמר זאת קומתך דמתה לתמר. מהו לתמר. אלא לאסוא דאתמר ביה לדיק כתמר יפרח. כפת תמרים. קומתך ודאי דמיא ללולב דלית ביה קלוץ ופרוד. ולאו לחינא אוקמוהו מארי מתניתין נפרצו עליו פסול. לולב איהו דומה לשדרה דגופא. דאיהו ן קומה דכלא. ואיהו שית בחוסבן. דחמש ענפין מתפשטין מיניה. ואיהו גופא דאילנא באמצעיתא. וחמש ענפין אינון תרין מסאי סטרא ותלת מסאי סטרא. ועלייהו אתמר (ויקרא כג) וענף עץ עבות וערבי נחל. ענף עץ עבות שלשה. ענף לסמאלא. עבות לימינא. עץ באמצעיתא. ערבי נחל תרין. וכלהו חמש. ואינון לקבל תרין שוקין וברית ותרין דרועין. באמצעיתא עקרא דאילנא וענפוי. אתרג לבא. איהו איבא דאילנא. ובה איהו עץ פרי עושה פרי למינו.. אתרג איהו ירוק (יג) ואסתר מתמן הות ירקרוקת: (ת"ז תקונא שבעין)

זאת

זין הזהר

(ח) מהארת הבינה בא הכח של כ' מיני חירות. (ט) זה התפארת הכולל כל שאר הספירות חו"ג נה"י והוא מקבל כל השפע מבינת להשפיע למלכות. (י) פרשה הרביעית שהיא כנגד המלכות היא כולל שני הצדדים ימין ושמאל חסד וגבורה שנזכר בה שכד ועונש (יא) אלהים הוא שם המ"כות ונתיחד בו השם הויה וכן אדם המניח תפילין (יב) תש"ר בבחי' זכר ותש"ר בבחי' נקבה: (יג) ירקות חזאת היינו צבע מורכב מן ב' מראות ירוק שהם עשב וזהב. וכמו שהאתרג מרמז על מ"כות כן ותלבש אסתר מלכות:

זאת קמתך דמתה לתמר. אמר רבי יהודה כמה חביבה כנסת ישראל לפני הקב"ה שאינה נפרשת ממנו. כתמר הזה שעץ הזכר אינו נפרש מן הנקבה לעולם. ואין עולה זה בלא זה. כך כנסת ישראל אינה נפרשת מן הקדוש ברוך הוא לעולמים: (ב—קכו)

רעיא מהימנא

אמרתי אעלה בתמר אחזה בסנסניו. אמר רעיא מהימנא כתיב (ישעי' נח) אז תקרא וה' יענה. א"ז. ז' יומין דסכות וחג שמיני עצרת. א"ז. מצה וז' יומין דפסח. א"ז. סוכה וז' מינין דלולב. דאיכון שלש הדסים ושתי ערבות לולב ואתרג. ונכללין בארבעה (יד) הרי אחד עשר כמספר וה. וצריך לומר הלל עליהם להשלים שם **יהוה** (טו) ונצרך להעליתה במחשבה בד' מינים. זש"כ אמרתי אעלה בתמר. **אעלה** סימן אתרג ערבה לולב הדס. והמחשבה של שם המפורש משלמת בה י"ד (טז) כדמיון י"ד פרקים של יד הימנית שבה נצרך לנטילת לולב (ג—רפג)

וחכך כיין הטוב הולך לדודי למישרים דובב שפתי ישנים. פתח רבי יצחק ואמר. וחכך כיין הטוב. זה יינה של תורה שהוא טוב. שהרי יין אחר אין הוא טוב. ויינה של תורה טוב לכל. טוב לעולם הזה וטוב לעולם הבא. וזה הוא היין שחביב לפני הקב"ה יותר מהכל. ובזכות זה מי שהרויה עצמו מיינה של תורה יתעורר לעולם הבא. ויזכה להחיות כאשר יקים הקב"ה להצדיקים. א"ר יהודה דובב שפתי ישנים. הרי למדנו שאפילו בעולם הזה יזכה לעמלה של תורה (יז) זש"כ דובב שפתי ישנים. אמר עלם ההוא אם היה נכתב וחכך מיין הטוב הייתי אומר כך. אבל כיין הטוב כתוב ולא מיין. הסתכלו בו. א"ר יהודה בני אמור דבריך כי יפה אמרת. אמר אני שמעתי כי מי שמתיגע בתורה ונדבק בה. ואלו דברי התורה נשמעים בפיו ואינו לוחש אותן בלחש. אלא שמרים קולו בה. שהתורה כך נצרכת להרמת קול. שכתוב (משלי א) בראש הומיות תקרא. להרים רנה בתורה ולא בלחש. כיין הטוב. כמו יין טוב שאינו שותק והוא עתיד להרים קול. וכשיצא מעולם הזה יהיה הולך לדודי למישרים. שלא יטה לימין ולשמאל. ולא ימצא מי שיעכב בידו. דובב שפתי ישנים. אפילו בעולם ההוא שפתיו מרחשות תורה: עוד שמעתי וחכך כיין הטוב. מקרא זה על כנסת ישראל נאמר ובשבחה מדבר. אם כן מי הוא שמשבחה בזה. אם הקב"ה. מהו הולך לדודי. הולך אלי צריך לומר

זאת קמתך דמתה לתמר. אמר רבי יהודה כמה חביבה כנסת ישראל קמי קב"ה דלא מתפרשא מנייה. כהאי תמר דלא פרים דכר מן נוקבא לעלמין. ולא סליק דא בלא דא. כך כנסת ישראל לא מתפרשא מן קודשא בריך הוא לעלמין: (ג—קכו)

רעיא מהימנא

אמרתי אעלה בתמר אחזה בסנסניו. אמר רעיא מהימנא כתיב (ישעי' נח) אז תקרא וה' יענה. א"ז. ז' יומין דסכות וחג שמיני עצרת. א"ז. מצה וז' יומין דפסח. א"ז. סוכה וז' מינין דלולב. דאיכון שלש הדסים ושתי ערבות לולב ואתרג וכללין באַרבע (יד) הא חד סרי כחושבן וה. ולריך לומר הלל עלייהו לאשלמא שם **יהוה** (טו) ולריך לסלקא לה באחשבה באַרבע מינין. הה"ד אמרתי אעלה בתמר. **אעלה** סימן אתרג ערבה לולב הדס. ואחשבה דשמא אפרש אשתליש בה י"ד (טז) כגוונא די"ד פרקין דידא דימינא דביש לריך לנטלא לולב: (ג—רפג.)

וחכך כיין הטוב הולך לדודי למישרים דובב שפתי ישנים. פתח רבי יצחק ואמר. וחכך כיין הטוב. דא יינא דאורייתא דאיהו טב. דהא יינא אחרא לאו איהו טב. ויינא דאורייתא טב לכלא. טב לעלמא דא וטב לעלמא דאתי. ודא הוא יינא דנייחא ליה לקב"ה יתיר מכלא. ובזכו דא מאן דאתרוי מיינא דאורייתא יתער לעלמא דאתי. ויזכי לאחיא כד יוקיס קב"ה לצדיקיא. א"ר יהודה דובב שפתי ישנים. הא תמינן דאפילו בהאי עלמא יזכי לאלעי באורייתא (יז) הה"ד דובב שפתי ישנים. אתר הוה רבינא אי הוה כתיב וחכך מיין הטוב הוינא אמרי הכי. אבל כיין הטוב כתיב ולא מיין. אסתכלו ביה. א"ר יהודה בני אימא מילך דשפיר קא אמרת. אתר אנא שמעינא דאמאן דאשתדל באורייתא ודביק בה. והאי מלה דאורייתא אשתמע בפומיה ולא אחיש לה בלחישו. אלא אריס קליה בה. דאורייתא הכי בעיא לאתרמא קלא. דכתיב (משלי א) בראש הומיות תקרא. לאתרמא רנה דאורייתא ולא בלחישו. כיין הטוב. כאתר הא דלא שתיק והוא עתיד לאתרמא קלא. וכד יפוק מהאי עלמא הולך לדודי למישריס. דלא יסטי לימינא ולשמאלא. ולא ישתכח דימחי בידוי. דובב שפתי ישנים. אפילו בההוא עלמא שפוותיה מרחשן אורייתא: תו שמעינא וחכך כיין הטוב. האי קרא לכנסת ישראל אתמר ובתושבחתא אתמר. אי הכי מאן הוא דמשבח לה בהאי. אי קב"ה. מהו הולך לדודי. הולך אלי מבעי ליה

זיו הזהר

(יד) בכללם הם רק ד' מינים. (טו) כי ההלל הוא כנגד חכמה ובינה והיינו השם י"ה. מן המצר קראתי יה. לפיכך נשתלם השם הוי"ה ב"ה ע"י נטילת לולב ואמירת ההלל ומה שאמר שנצרך להעלותה במחשבה בר"מ זהו הפירוש של אעלה בתמר. שהמ"כות אומרת שתהיה לה עליה עם התפארת שהם ו"ה עד י"ה. שהם העולמות של תר"ב כיון שישתלם שם הוי"ה ב"ה ע"י עבודת ישראל של נטילת לולב ואמירת הלל. וע"ז בא גם הרמז של ר"ת אעל"ה אתרג ערבה לולב הדס שהם גורמים עלייתה: (טז) זו עוד כונה אחרת שהד' מינים עם המחשבה של שם המפורש דהיינו שם הוי"ה במיליאיו שיש בו עשר אותיות נשלם בזה מספר י"ד כנגד י"ד פרקים של יד ימנית להמשיך משם חסדים למ"כות ע"י הנענועים כידוע. (יז) ר' יהודה מוסיף על דברי ר' יצחק ע"פ דובבות לאו דוקא בעולם התחיה אלא אפילו בעוה"ז פי' קודם התחיה בעוד הגוף בקבר יוכה לשפתותיו דובבות:

לומר. אלא ודאי שהקב"ה משבחה לכנסת ישראל (יח) וחכך כיין הטוב. יין הטוב שהוא יין המשומר. הולך לדודי. זה יצחק שנקרא ידיד מבטן. למישרים. ככתוב (תהלים צט) אתה כוננת מישרים. להכליל שמאל בימין. וזה הוא מישרים. שבשביל השמחה של יין הטוב ההוא נכלל שמאל בימין וכלם שמחים. (דובב שפתי ישנים) שהרי כלם נתעוררים בשמחות וברכות. וכל העולמות נמצאים בשמחה. ונתעוררים להשפיע ברכות למטה: (ג—לט)

למדנו שא"ר יהודה סודות התורה לחכמים נמסרו. לאותן העוסקים בתורה תמיד. עוד למדנו שא"ר יהודה כל מי שהוא עוסק בתורה כראוי. מעלים לה לנשמתו למעלה כאשר הוא ישן בשנתו. ומלמדים לה עמקות התורה. ומזה דובבות ומרחשות שפתיו ביום. זש"כ דובב שפתי ישנים. א"ר יצחק כל מי שעוסק בתורה לשמה. כאשר הוא ישן בלילה נשמתו עולה. ומראים לה אותן ענינים העתידים להיות בעולם הזה: (ז"ח מדה"ג ויצא)

אני לדודי ועלי תשוקתו. פתח רבי יהודה ואמר. אני לדודי ועלי תשוקתו. זה נתבאר. אבל בהתעוררות שלמטה נמצא התעוררות למעלה. שהרי לא נתעורר למעלה עד שנתעורר למטה. וברכות שלמעלה לא נמצאות אלא במה שיש בה ממש. ולא במקום ריק. מניין. מאשת עובדיהו שאמר לה אלישע (מלכים ב' ד) הגידי לי מה יש לך בבית. שהרי ברכות שלמעלה אינן שריות על שלחן ריק ולא במקום ריק. מה כתוב ותאמר אין לשפחתך כל בבית כי אם אסוך שמן. מהו אסוך. אלא אמרה לו שיצור זה השמן אינו אלא כדי משיחת אצבע הקטנה. אמר לה נחמתני. שהרי לא ידעתי איך תשרה הברכה שלמעלה במקום ריק. אבל עכשו שיש לך שמן. זה הוא מקום להמצא בו ברכות. מניין. שכתוב (תהלים קלג) כשמן הטוב על הראש יורד וגו'. ולבסוף מה כתוב כי שם צוה ה' את הברכה חיים עד העולם. ובמקום זה שורה הברכה. ואם תשאל כטל חרמון שיורד על הררי ציון. ולא כתוב שמן אלא טל. אבל זה שמן וזה טל. ואותו הטל הלא הוא שמוריד הקב"ה משמן העליון (יט) כי שמן ההוא יוצא לצד הימין. שנים הם יין ושמן. והולכים לשני צדדים. יין לצד שמאל. שמן לצד ימין (כ) ומצד הימין יוצאות ברכות לעולם. ומשם נמשח מלכות הקדושה (כא) ולפי ששמן היה מוכן למטה. נזדמן שהשמן שלמעלה השפיע ברכות (כב) בוא וראה מהתעוררות שמן עליון ההוא קיים להשפיע על דוד ושלמה בנו להתברך. מניין. שנאמר ויעמד

השמן

ליס. אלא ודאי קב"ה קא משבח לס לכנסת ישראל (יח) וחכך כיין טעיב. יין טעוב דסוא חמרא דמנטרא. סולך לדודי. דא יצחק דאקרי ידיד מבטן. למיסריס. כד"א (תהלים צט) אתס כוננת מיסריס. לאתכללא שמאלא בימינא. ודא סוא מיסריס דבגין חדוותא דסטוא חמר טב אתכליל שמאלא בימינא וחדאן כלא. (דובב שפתי ישנים) דסא כלסו מתערי בחדוותן וברכאן. ועלמין כלסו משתכחי בחדו. ומתערי לארקא ברכאן לתתא: (ג—לט.)

תאנא א"ר יהודה רזין דאורייתא לחכימין אתיסיבו. לאינון דעסקין באורייתא תדיר. תו תאנא רבי יהודה כל מאן דסוא עסיק באורייתא כדקא יאות. סלקין לה לנשמתא דיליס לעילא כד איהו נאים בשינתיס. ואולפן לה מעומקי אורייתא. ומינס דובבן ומרחשן שפוותיס ביממא. סא"ד דובב שפתי ישנים. א"ר יצחק כל מאן דעסיק באורייתא לשמה. כד איהו נאים בליליא נשמתיס סלקא. ואחזין לה אלין עניניא דעתידין למסוי בהאי עלמא: (ז"ח מדה"ג ויצא)

אני לדודי ועלי תשוקתו. פתח רבי יהודה ואמר. אני לדודי ועלי תשוקתו. אנא אוקמוס. אבל באתערותא דלתתא אשתכח אתערותא לעילא. דהא לא אתער לעילא עד דאתער לתתא. וברכאן דלעילא לא משתכחין אלא במאי דאית ביס ממשא. ולאו איהו ריקניא. מגלן. מאשת עובדיהו דאמר לס אלישע (מלכים ב' ד) הגידי לי מה יש לך בבית. דהא ברכאן דלעילא לא שריין על פתורא ריקניא ולא באתר ריקניא. מאי כתיב ותאמר אין לשפחתך כל בבית כי אם אסוך שמן. מהו אסוך. אלא אמרה ליס שיעורא דהאי משחא לאו איהו אלא כדי משיחת אצבעא זעירא. אמר לס נחמתני. דהא לא ידענא איך ישרון ברכאן דלעילא בדוכתא ריקניא. אבל השתא דאית לך שמן. דא הוא אתר לאשתכחא ביס ברכאן. מגלן. דכתיב (תהלים קלג) כשמן הטוב על הראש יורד וגו'. וסיפיס מאי כתיב כי שם צוה ס' את הברכה חיים עד העולם. ובאתרא דא שרון ברכאן. ואי תימא כטל חרמון שיורד על הרי ציון. ולא כתיב שמן אלא טל. אלא איהו שמן ואיהו טל. הטוא טל הוא איהו דאתיל קב"ה ממשחא עלאה (יט) דהטוא שמן נפיק לסטרא דימינא. תרין איהון יין ושמן. ואזלין לתרין סטרין. יין לסטר שמאלא. שמן לסטר ימינא (כ) ומסטרא דימינא נפקי ברכאן לעלמא. ומתמן אתמשח מלכותא קדישא (כא) ובגין דשמן הוה מתתקן לתתא. אזדמן דשמן דלעילא אריקו ברכאן (כב) תא חזי מאתערותא דהטוא שמן דלעילא קאים לארקא על דוד ושלמה בנוי לאתברכא. מנא לן. דכתיב ויעמד

השמן

זין הזהר

(יח) ר"ל שהתפארת משבח למלכות ואומר וחכך כיין הטוב. כי המלכות היא כחינת פה שגוזר ומקיים כיין הטוב היינו שיצא מפיה רק מוב ע"י שתקבל שפע של חסדים שנקרא יין הטוב יין המשומר מן הבינה. כי הארת הבינה ממתיק הגבורות והדינים של יצחק. וזהו שאומר הולך לדודי זה יצחק שהארת יין המשומר מן הבינה תמתיק הגבורות של יצחק להכליל שמאל בימין ומשם תגיע למישרים אלו נצח הוד ויסוד. להיות דובב שפתי ישנים בשיתעוררו בשמחה רבה ע"י שתבא להם שפע רב ברכות מן המלכות.

(יט) שמן העליון היינו השפע הנמשך מן המקור שהוא עולם החכמה (כ) שמן חכמה מקום החסדים. יין בינה שהגם שהיא אם רחסניה ס"ם דיגין מתערין מינה כידוע: (כא) פי' מן החכמה שהוא המקור נמשך השפע ע"י אמצעות הבינה והתפארת למלכות

(כב) פי' על פי זה הנזכר לעיל מובן שבמקום שיש שמן למטה נקל להמשיך השפעת הברכה לשם כמו שעשה אריש:

סמן. כתיב סכא ויעמד. וכתיב סתם (ישעי' יד) שורש ישי אשר עומד לנס עמים. תא חזי מסלחן לחם הפנים. דמתמן נפקין ברכאן ומזונא לעלמא. לא בעי לאסתכתא ריקניא אפילו רגעא חדא. בגין דלא יסתלקון ברכאן מתמן. אוף סכי לא מברכין על סלחן ריקניא. תא חזי מאי כתיב אני לדודי ועלי תשוקתו. אני לדודי בקדמיתא ולבתר ועלי תשוקתו (כג) אני לדודי לאתקנא ליה דוכתא בקדמיתא. ולבתר ועלי תשוקתו: ד"א אני לדודי. דהא תיכון דשכינתא לא אסתכלת עמהון דחייביא. וכיון דאתי בר נש לאתדכאה ולמקרב גבי דקב"ה. כדין שכינתא שריא עליה. הה"ד אני לדודי בקדמיתא. ועלי תשוקתו לבתר. אתי ב"נ לאתדכאה מדכאין ליה: (א—פת.)

רבי חזקיה אמר אני לדודי ועלי תשוקתו. מי גרם שאני לדודי (כד) משום דעלי תשוקתו: (ג—קלב ז)

הדודאים נתנו ריח ועל פתחינו כל מגדים חדשים גם ישנים וגו'. אמר רבי שמעון הדודאים נתנו ריח. אלין דאשכח רחובן. כד"א (בראשית ל) וימצא דודאים בשדה. ולא אתחדשן מלי דאורייתא בישראל אלא על ידו. כמד"א (ד"ה א' יב) ומבני יששכר יודעי בינה לעתים וגו'. ועל פתחינו כל מגדים. איכון נרמו למהוי על פתחינו. על פתחי בתי כנסיות ובתי מדרשות כל מגדים. חדשים גם ישנים. כמה מלי חדתאן ועתיקין דאורייתא דאתגליין על ידייהו. לקרבא לישראל לאבוהון דלעילא. הה"ד (שם) לדעת מה יעשה ישראל. דודי צפנתי לך. מהכא אוליפנא כל מאן דאסתדל באורייתא כדקא יאות. וידע למחזי מלין ולחדתותי מלין כדקא יאות. איכון מלין סלקין עד כורסיא דמלכא. וכנסת ישראל פתחא לון תרעין וגניזת לון. ובשעתא דעאל קב"ה לאסתעשע עם צדיקיא בגנתא דעדן אפיקת לון קמיה. וקב"ה מסתכל בהו וחדי. כדין קב"ה מתעטר בעטרין עלאין וחדי במסרוניתא. הה"ד חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך. ומהשתא שעתא מלוי כתיבין בספרא. הה"ד (מלאכי ג) ויכתב ספר זכרון לפניו. זכאה חולקיה מאן דאסתדל באורייתא כדקא יאות. זכאה הוא בהאי עלמא. וזכאה הוא בעלמא דאתי: (א—רמב)

השמן. כתוב כאן ויעמד. וכתוב שם (ישעי' יד) שורש ישי אשר עומד לנס עמים. בוא וראה משלחן של לחם הפנים. שמשם יצאו ברכות ומזונות לעולם. לא הי' נצרך להמצא ריק אפילו רגע אחד. בשביל שלא ינטלו הברכות משם. אף כך אין לברך על שלחן ריק. בוא וראה מה כתוב אני לדודי ועלי תשוקתו. אני לדודי תחלה ואח"כ ועלי תשוקתו (כג) אני לדודי להכין לו מקום תחלה. ואח"כ ועלי תשוקתו: ד"א אני לדודי. שהרי למדנו שהשכינה לא נמצאת עם הרשעים. וכיון שבא אדם להטהר ולהתקרב לפני הקב"ה. אז השכינה שורה עליו. זש"כ אני לדודי תחלה. ועלי תשוקתו אח"כ. בא אדם להטהר מטהרים אותו: (א—פח)

רבי חזקיה אמר אני לדודי ועלי תשוקתו. מי גרם שאני לדודי (כד) מפני שעלי תשוקתו: (ג—קלב ז)

הדודאים נתנו ריח ועל פתחינו כל מגדים חדשים גם ישנים וגו'. אמר רבי שמעון הדודאים נתנו ריח. אלו שמצא ראובן. כמ"ש (בראשית ל) וימצא דודאים בשדה. ואין מתחדשים דברי תורה בישראל אלא על ידו. כמש"כ (ד"ה א' יב) ומבני יששכר יודעי בינה לעתים וגו'. ועל פתחינו כל מגדים הם גרמו להיות על פתחינו. על פתחי בתי כנסיות ובתי מדרשות כל מגדים. חדשים גם ישנים. הרבה דברי תורה חדשים וישנים נתגלים על ידיהם. להקרב את ישראל לאביהם שלמעלה. זש"כ (שם) לדעת מה יעשה ישראל. דודי צפנתי לך. מכאן נלמד כל מי שמתיגע בתורה כראוי. ויודע להבין הדברים ולחדש דברי תורה כראוי. אותן הדיבורים עולים עד כסא המלך. וכנסת ישראל פותחת להם שערים וגונזת אותם. ובשעה שנכנס הקב"ה להשתעשע עם הצדיקים בגן עדן תוציא אותם לפניו. והקב"ה מסתכל בהם ושמח. אז הקב"ה נתעטר בעטרות עליונות ושמח עם המטרונה. זש"כ חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך. ומאותה השעה נכתבים דבריו בספר. זש"כ (מלאכי ג) ויכתב ספר זכרון לפניו. אשרי חלקו מי שמתיגע בתורה כראוי. זכאי הוא בעולם הזה. וזכאי הוא בעולם הבא: (א—רמב ז)

הדודאים נתנו ריח ועל פתחינו כל מגדים וגו'. רבי יצחק פתח הדודאים נתנו ריח. תנו רבנן לעתיד לבוא הקב"ה מחיה את המתים וינער אותם מעפרם. שלא יהיו בנין עפר כמו שהיו בתחלה שנבראו מעפר ממש. דבר שאינו מתקיים. כמו שכתוב וייצר ה"א את האדם עפר מן האדמה. אבל באותה שעה יתנערו מעפר מאותו הבנין. ויעמדו בבנין מקוים להיות להם קיום. זהו שכתוב (ישעי' נב) התנערי מעפר קומי שבי יתקיימו בקיום ויעלו מתחת לארץ. ויקבלו נשמתם בארץ ישראל. באותה שעה ינשב הקב"ה כל מיני ריחין שבגן עדן עליהם. זהו שכתוב הדודאים נתנו ריח. א"ר יצחק אל תקרי הדודאים אלא הדודים. אלו הגוף והנשמה שהם דודים ורעים זה עם זה. רב נחמן אמר דודאים ממש. מה הדודאים מולידים אהבה בעולם. אף הם מולידים אהבה בעולם. ומהו נתנו ריח. כשרון מעשיהם לדעת ולהכיר לבוראם. ועל פתחינו. אלו פתחי שמים שהם פתוחים להוריד נשמות לפגרים. כל מגדים. אלו הנשמות. חדשים גם ישנים. אותן שיצאו נשמתם

זין הזהר

(כג) זה הכלל שאתערותא דלתתא גורם אתערותא דלעילא: (כד) רבי חזקיה מגלה הסוד שאף גם האתערותא דלתתא הוא כהסדר מלעילא כי מי שזוכה להיות ע"יו תשוקתו של השי"ת נשלח לו כח והתעוררות מלעילא לעבודת השי"ת. ובכן נאמר גם על זה מי הקדמני ואשלם וענין זה הוא כענין דברי המשנה דאבות מצוה גוררת מצוה:

נשמתם מימים מועטים. וזכו בכשרון מעשיהם להכנס בעולם הבא. ואותן שיצאו נשמתן לפני כמה שנים. כלן עתידות לירד בבת אחת ולהכנס בגופות המוכנים להם. א"ר אחא בר יעקב בת קול יוצאת ואומרת חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך. צפנתי אותם באותן העולמות לך בשבילך. בשביל שאתה גוף קדוש ונקי. ד"א הדודאים. אלו מלאכי שלום. נתנו ריח. אלו הנשמות שהם ריח העולם. נתנו. שבקו כמו שכתוב (במדבר כא) ולא נתן סיחון את ישראל עבור בגבולו. שלמדנו דאמר רבי יהודה שלש כתות של מלאכי השרת הולכים בכל חודש ובכל שבת ללוות לנשמות עד מקום מצלתן. ובמה יתבאר על פתחינו כל מגדים. א"ר יהודה אלו הם הגופות שהם עומדים בפתחי הקברות לקבל נשמתם. ומלאך דומה נותן פתקא דחושבנא. והוא מכריז ואומר רבונו של עולם חדשים גם ישנים. אותן שנקברו מזמן מועט. ואותן שנקברו מכמה ימים. כלם צפנתי לך.

להעלותן במספר: (מדה"נ א–קלד.)

ח.

שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. אמר רבי אלעזר מהו שכתוב שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. מי שמניח תפילין כאשר מניח תפלה של יד צריך לפשוט זרועו השמאלית. לקבל לה לכנסת ישראל. ולקשור הקשר עם הימנית. בשביל לחבק אותה. לקיים מה שנאמר שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. שיתראה האדם כדמיון שלמעלה ולהתעטר בכל. ואז האדם שלם בכל בקדושה העליונה. והקב"ה קורא עליו (ישע' מט) ישראל אשר בך אתפאר: (ג–נה)

שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך וגו'. פתח רבי אלעזר ואמר שימני כחותם על לבך וגו'. רשפיה רשפי אש שלהבת יה. מקרא זה כבר העירותי עליו. אבל לילה אחד היה כשהייתי עומד לפני אבי ושמעתי ממנו דבר. שאין שלימות ורצון ותשוקת כנסת ישראל אצל הקב"ה אלא בנשמותיהם של הצדיקים (ח) שהם מעוררים נביעת מים התחתונים לעומת העליונים. ובאותה שעה נשתלם הרצון והתשוקה ברביקות אחת לעשות פירות. בוא וראה כיון שהתדבקו זה בזה. והיא קבלה את רצונו. בכן היא אומרת שימני כחותם על לבך. מפני מה כחותם. אלא דרכו של החותם כיון שנדבק במקום אחד. אע"פ שנעתק משם. מ"מ נשאר רושם במקום הזה ואל יסיר ממנו. כי כל הרושם וכל הצורה שלו נשאר בו. וכך אמרה כנסת ישראל הלא נדבקתי בך. ואע"פ שאתרחק ממך ואלך בגלות. שימני כחותם על לבך. למען תשאר כל צורתי בך. כחותם הזה שנשארה כל צורתו במקום הזה שנדבק בו. כי עזה כמות אהבה. חזקה היא כמו בהפרדת הרוח מן הגוף. שלמדנו כאשר תגיע השעה שיפטור האדם מן העולם. ורואה מה שרואה. רוחו הולכת בכל אברי הגוף. ותרומם גליו כמי שהולך בים בלי משוטות. צולה ויורד ואין מנוח לו. הוא הולך ונפרד מכל אברי הגוף. ואין תוקף כיום שנפרש הרוח מן הגוף. וכך תוקף האהבה של כנסת ישראל אל הקב"ה כתוקף המיתה בשעה שמבקש הרוח להפרד מן הגוף. קשה כשאול

ח.

שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. אמר רבי אלעזר מהו דכתיב שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. מאן דאלבש תפילין כד יתבר תפלה של יד בעי לאוסרא דרועא שמאלא. לקבלא לה לכנסת ישראל. ולקשרא קשרא עם ימינא. בגין לחבקא לה. לקיימא מאי דכתיב שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. לאתחזאה בר נש כגוונא דלעילא ולאתעטרא בכלא. וכדין ב"נ שלים בכלא בקדישא עלאה. וקב"ה קארי עליה (ישע' מט) ישראל אשר בך אתפאר: (ג–נה.)

שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך וגו'. פתח רבי אלעזר ואמר שימני כחותם על לבך וגו'. רשפיה רשפי אש שלהבת יה. מאי קרא אתערנא ביה. אבל לילא חד סוף כד סוינא קאים קמי אבא ושמענא מניה מלה. דלית שלימו ורעותא וכסופא דכנסת ישראל לגבי קב"ה אלא בנשמתהון דצדיקיא (ח) דאינון מתערי נביעו דמיא תתאי לקבלי עלאי. ובההיא שעתא שלימו דרעותא וכסופא בדביקו חדא לאעבד פירין. תא חזי כתר דאתדבקו דא בדא. והיא קבילת רעותא דילה. היא אמרת שימני כחותם על לבך. מאי כחותם. אלא אורחיה דחותם כיון דאתדבק באתר חד. אע"ג דאתעדי מניה. הא אשתאר רשימו בהאי אתר ולא אעדי מניה. דכל רשימו וכל דיוקנא דילה אשתאר ביה. כך אמרה כנסת ישראל הא אתדבקנא בך. אע"ג דאתעדי מיכך ואיזיל בגלותא. שימני כחותם על לבך. בגין דישתאר כל דיוקאי בך. כהאי חותם דאשתאר כל דיוקניה בהאי אתר דאתדבק ביה. כי עזה כמות אהבה. תקיפא היא כפריסו דרוחא מן גופא. דתניין בשעתא דבר נש מפי לאסתלקא מן עלמא. ומאי מאי דחמי. רוחא אזלא בכל שייפי דגופא. וסליק גלגלוי כמאן דאזיל בימא בלא שייטין. סליק ונחית ולא מסגיא ליה. אתא ואשתאיל מכל שייפי גופא. ולית תקיפו כיומא דפרים רוחא מן גופא. כך תקיפו דרחימו דכנסת ישראל לגבי קב"ה כתקיפו דמותא בשעתא דבעי רוחא לאתפרשא מן גופא. קשה כשאול

זין הזהר

ח (ח) פירוש שהתעוררות התשוקה אצל הקב"ה דכנסת ישראל מדת הטלכות באה ע"י נשמות הצדיקים:

כשאול קנאה. כל מאן דרחים ולא קשיר עמיה קנאה לאו רחימותיה רחימו (ב) כיון דקני הא רחימותיה אשתכיח. מכאן אוליפנא דבעי בר נש לקנאה לאנתתיה. בגין דיתקשר עמה ברחימותא שלים. דהא מנו כך לא יהיב עינוי באינתו אחרא. מהו קשה כשאול קנאה. אלא מה שאול קשיא בעינייהו דחייבין למיתת ביה. כך קנאה קשיא בעינייהו דמאן דרחים וקני לאתפרשא מרחימותא: ד"א קשה כשאול קנאה. מה שאול בשעתא דנחתין לון למייבא ביה מודיעין לון חובייהו על מה נחתין ליה. ודא קשיא לה. כך מאן דקני הוא תבע על חוביה וחביב וחביב כמה עובדין. וכדין קשורא דרחימותא אתקשר ביה. רשפיה רשפי אש שלהבת יה. מאן שלהבת יה. דא שלהובא דאתוקדא ונפקא מנו שופר (ג) דאיהו אתער ואוקיד. ומאן איהו. שמאלא. הה"ד שמאלו תחת לראשי. דא אוקיד שלהובא דרחימי דכנסת ישראל לגבי קב"ה. ובג"כ מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה. דהא כד אתי ימינא דאיהו מים אוסיף יקידו דרחימותא (ד) ולא כבי שלהובא דשמאלא. כמד"א וימינו תחבקני. הא איהו מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה. וכן כלא כהאי גוונא:

אדהכי אתא רבי שמעון אמר ליה. ברי באתי עסקית. א"ל רבי אלעזר ברחימו עלאה וקשירו דחביבותא אסתכלית. פתח רבי שמעון ואמר תא חזי בכל אתר דכורא רדיף בתר נוקבא. ואתער לגבה רחימותא. והכא אסכחנא דאיהי אתערת רחימותא ורדפת אבתריה. ואורחא דעלמא דלית סבחא דנוקבא למרדף בתריה דדכורא. אלא מלה סתימא היא. ומלה עלאה דבי גנזיא דאלכא.. תא חזי אתערותא דרחימו דכנסת ישראל לגבי קב"ה כשתיסון דלדיקיא מתערין לה. בגין דאיהון אתיין מסטרא דדכורא. ואתערותא דא מטי לנוקבא מסטרא דדכורא ואתער רחימותא. אסתכם דדכורא אתער חביבו ורחימותא לנוקבא. וכדין נוקבא אתקשרת ברחימותא לגבי דכורא. וכהאי גוונא תיאובתא דנוקבא ליסדי מיין תתאין לקביל מיין עלאין לאו איהו אלא בכשתיסון דלדיקיא. זכאין איהון לדיקיא בהאי עלמא ובעלמא דאתי. דעליסון קיימין עלאין ותתאין. וע"ד (משלי י) ולדיק יסוד עולם כתיב סתם. ורזא דכלא לדיק איהו יסודא דלעילא (ה) ואיהו יסודא לתתא. וכנסת ישראל אתכלילת מלדיק לעילא ולתתא. לדיק מהאי סטרא ולדיק מהסוא סטרא ירתין לה. הה"ד (תהלים לז) לדיקים יירשו ארץ. יירשו אר"ץ ודאי: (א—רמד י)

תו פתח רבי אלעזר ואמר. שימני כחותם על לבך וגו'. כנסת ישראל אחרת דא לקב"ה שימני כחותם. מאן הוא חותם. דא חותם דגושפנקא דקשוט. כחותם על לבך. דא חותם של תפילין דאנח בר נש על לביה. כחותם על זרועך. דא יד כהה דאנח בהאי

כשאול קנאה. כל מי שאוהב ואין קנאה נקשרת עמו אין אהבתו אהבה (ב) כיון שיש קנאה הרי אהבתו שלימה. מכאן למדנו שצריך האדם לקנא לאשתו. בשביל שיתקשר עמה באהבה שלימה. שהרי מתוך כך אינו נותן עיניו באשה אחרת. מהו קשה כשאול קנאה. אלא מה שאול קשה בעיני הרשעים לרדת בו. כך קנאה קשה בעיניו של זה האוהב ומקנא להפרד מן האהבה: ד"א קשה כשאול קנאה. מה שאול בשעה שמורידים לרשעים בו מודיעים להם חטאותיהם על מה יורדים בו. וזה קשה להם. כך מי שמקנא הוא תובע על חטאו וחושד ומחשב כמה מעשים. ובכן קשר של אהבה נקשר בו. רשפיה רשפי אש שלהבת יה. איזהו שלהבת יה. זו שלהבת לוהטת ויוצאה מתוך השופר (ג) שהיא מעוררת ומלהטת. ומי הוא. זה שמאל. וזש"כ שמאלו תחת לראשי. שהיא מלהטת שלהבת האהבה של כנסת ישראל אצל הקב"ה. ולפיכך מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה. שהרי כאשר בא הימין שהוא מים נתוסף אש האהבה (ד) ואינו מכבה שלהבת השמאל. כמש"כ וימינו תחבקני. וזה הוא מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה. וכן הכל כדמיון הזה:

בתוך כך בא רבי שמעון אמר לו. בני במה עסקת. א"ל רבי אלעזר באהבה העליונה וקשר החביבות עיינתי. פתח רבי שמעון ואמר בוא וראה בכל מקום הזכר רודף אחר הנקבה. ומעורר אצלה אהבה. וכאן נמצא שהיא מעוררת אהבה ורודפת אחריו. ודרך העולם שאין שבחה של נקבה להיות רודפת אחר הזכר. אלא דבר סתר הוא. וזה ענין עליון של אוצר המלך בוא וראה התעוררות אהבה של כנסת ישראל אצל הקב"ה נשמות הצדיקים מעוררות אותה. לפי שהם באים מצד בחינת זכר. והתעוררות זו תבא לנקבה מצד הזכר ומעוררת אהבה. נמצא שהזכר מעורר חביבות ואהבה להנקבה. ובכן הנקבה נקשרת באהבה אל הזכר. וכמו כן השתוקקת הנקבה להטל מים התחתונים כנגד מים העליונים אינה אלא בנשמות הצדיקים. זכאים הם הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא. שעליהם קיימים עליונים ותחתונים. ולכך (משלי י) וצדיק יסוד עולם כתוב סתם. וסוד הכל הוא שצדיק הוא היסוד שלמעלה (ה) והוא היסוד שלמטה. וכנסת ישראל נכללת מן הצדיק למעלה ולמטה. צדיק מצד זה וצדיק מצד שלמעלה מנחילים לה. זש"כ (תהלים לז) צדיקים יירשו ארץ. יירשו אר"ץ בודאי (א—רמד)

עוד פתח רבי אלעזר ואמר. שימני כחותם על לבך וגו'. כנסת ישראל אומרת כך להקב"ה שימני כחותם. איזהו חותם. זה חותם הטבעת של אמת. כחותם על לבך. זה חותם של תפילין שמניח האדם אצל לבו. כחותם על זרועך. זו יד כהה שמחוברת

בזרוע

זין הזהר

(ב) ענין הקנאה הוא כמש"כ ועבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו. זה איש שאינו סובל שתהיה נדנוד אהבה מאשתו לאחר או מאחר על אשתו. וכן בין אוהבו ובין אחר (ג) הבינה נקראת שופר. ומסנה נתעורר אש שלהבת האהבה שנקרא אש הגבורה בחי' שמאל. וזאת השלהבת מביא ומעורר ההזדוגות עם המלכות. (ד) הארת החסד בחי' ימין שנקרא מים מוסיף אהבה.
(ה) ספירת היסוד נקרא צדיק וצדיקי עולם הזה פועלים בעבודתם שהצדיק דלעילא ישפיע השפע שרמעיה לסדכות

בזרוע ההיא (ו) ומי הוא. זה יצחק: ועוד כנסת ישראל אומרת שימני כחותם. חותם היה צריך לומר מהו כחותם. כאותן תפילין של ראש המביאים שבה לכל הגוף. [כחותם על זרועך. זו תפילין של יד. שהן בזרוע על הלב.] ובזה נמצא האדם שלם כדמיון שלמעלה. כי עזה כמות אהבה. מהו כי עזה כמות. אלא לא נמצא דבר קשה בעולם כמו הפרשת הנפש מן הגוף כשצריכים להתפרש. וכך היא אהבת כנסת ישראל להקב"ה שאין מתפרשים לעולם. ולפיכך תפלה של יד נקשרת בזרוע. לקיים הכתוב שמאלו תחת לראשי. קשה כשאול קנאה. בכל מדרגות הגיהנם אין קשה כשאול. שיורד למטה מכלם. מלבד זו המדרגה שנקרא אבדון. וזה וזה משתתפים יחד. וזהו קשה להם לרשעים יותר מהכל. וכך קשה כשאול קנאה. שאין קנאה אלא מאהבה. ומתוך אהבה באה קנאה. ומי שמקנא לזה שאוהב אותו. קשה וכאב לו להפרד ממנו יותר מאותה המדרגה שנקרא שאול. שהוא קשה מכל מדרגות הגיהנם. רשפיה רשפי אש שלהבת יה. מי הוא שלהבת יה. זה האש היוצא מתוך השופר כלול מרוח ומים. ומתוך שלהבת ההוא כאשר מתלהם בכנסת ישראל שורף העולם בשלהבת מקנאת הקב"ה (ו) ובשעה שהיא מקנאת לו אוי למי שיפגע בשלהבת שלה. שהוא ישרף בהם: (ג—גד.)

פתח רבי חייא ואמר שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך וגו'. שימני כחותם. בשעה שמתדבקת כנסת ישראל בבעלה היא אומרת שימני כחותם. דרך החותם כיון שנדבק. במקום ההא שנדבק מניח בו כל צורתו. אע"פ שאותו החותם מטולטל לכאן וכאן. ואינו מונח שם כיון שנעתק משם. מ"מ כל צורתו הניח שם ושם קיימת. אף כך אומרת כנסת ישראל. כיון שנדבקתי בך. כל צורתי תהי חקוקה בך. שאע"פ שאלך כאן או כאן תמצא צורתי חקוקה בך ותזכור אותי. כחותם על זרועך. ככתוב שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. אף כך תהי צורתי חקוקה שם. ובכן אהיה דבוקה בך לעולם ולא תשכח אותי. כי עזה כמות אהבה. עזה כמות האהבה בתוקף חזק כמקום ההוא ששורה בו מיתה (ח) אהבה. זה המקום שנקרא אהבת עולם. קשה כשאול קנאה כמו כן. שהרי שמות האלה מצד ההוא הם. רשפיה רשפי אש. מי הם רשפים האלה. הם האבנים ומרגליות טובות שנולדות מאש ההוא (ט) שלהבת יה. מאותה השלהבת שיוצאת מעולם העליון ( ) ונאחזת בכנסת ישראל להיות הכל יחוד אחד: (ג—קיד.)

קם רבי שמעון ואמר שימני חותם לא כתוב אלא כחותם. השכינה אומרת. רבון העולמים שימני כחותם. כאותו רשם של החותם שלך. שאע"פ שהחותם נשאר בידך. מ"מ הרושם שלו בכתב הוא. ומאותו רושם

בסיסיא זרוע (ו) ומנו. ילחק: ותו כנסת ישראל קאמרת שימני כחותם. חותם מבעי ליה. מסו כחותם. כאינון תפילין דרישא דאתיין שבחא לכל גופא. [כחותם על זרועך. דא תפילין של יד. דאינון בזרוע על לבא.] ובדא אסתכם ב"נ אלים כגוונא דלעילא. כי עזה כמות אהבה. מסו כי עזה כמות. אלא לא אסתכם קשיותא בעלמא כמה דפריסו דנפשא מגופא כד בעיין לאתפרשא. כך אהבת כנסת ישראל לקב"ה דלא אתפרשן לעלמין. ובג"כ תפלה של יד אתקשרא בזרוע. לקיימא דכתיב שמאלו תחת לראשי. קשה כשאול קנאה. בכל דרגין דגיהנם לא אית קשיא כשאול. דאחית לתתא מכולהו. בר אסיא דרגא דאבדון. ודא ודא אשתתפו כחדא. ודא קשיא לסו לחייביא מכלא. וכך קשה כשאול קנאה. דלית קנאה אלא ברחימותא. ומנו רחימותא אתי קנאה. ומאן דקני לאלין דרחים. קשיא ליה לאתפרשא מניה יתיר מאסיא דרגא דאבדון שאול. דאיהי קשיא מכל דרגין דגיהנם. רשפיה רשפי אש שלהבת יה. מאן איהי שלהבת יה. דא אשא דנפיק מגו שופר כלול מרוחא ומיא. ומנו אסיא שלהבא כד מתלהטא בכנסת ישראל אוקיד עלמא בשלהבותא מקנאה דקב"ה (ו) ובשעתא דאיהי מקנאה ליה ווי דאתרע בשלהובתא. דאיהי יתוקד בסו: (ג—גד:)

פתח רבי חייא ואמר שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך וגו'. שימני כחותם. בשעה דאתדבקת כנסת ישראל בבעלה איהי אמרת שימני כחותם. אורחא דחותם כיון דאתדבק. בסהוא אתר דאתדבק שביק ביה כל דיוקניה. אע"ג דסהוא חותם אזיל הכא והכא. ולא קיימא תמן והא אתעבר מניה. כל דיוקניה שבק תמן ותמן קיימא. אוף הכי אמרת כנסת ישראל. כיון דאתדבקנא בך. כל דיוקני ליהוי חקיק בך. דאע"ג דאזיל הכא או הכא תהכא דיוקני חקיק בך ותדכר לי. כחותם על זרועך. כתיב דכתיב שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. אוף הכי תהא דיוקני חקיק תמן. ובכן אהא מתדבקא בך לעלמין ולא אתנשי מיניך. כי עזה כמות אהבה. תהיפא כמות אהבה בתוקפא תקיף כסהוא אתר דשריא ביה מותא (ח) אהבה. סהוא אתר דאקרי אהבת עולם. קשה כשאול קנאה אוף הכי. דהא אלין שמהן מסהוא סטרא אינון. רשפיה רשפי אש. מאן אינון רשפין אלין. אינון אבנין ומרגלאן טבאן דאתילידו מסהוא אש (ט) שלהבת יה. מסהיא שלהובא דנפקא מעלמא עלאה (ו) ואתאחדא בכנסת ישראל למהוי כלא חד יחודא: (ג—קיד)

קם רבי שמעון ואמר שימני חותם לא כתיב אלא כחותם. אמרת שכינתא. רבון עלמין שימני כחותם. כההוא רשימו דחותמא דילך. דאע"ג דחותמא אשתאר בידך. רשימו דיליה בפתקא איהו. ומסהוא רשימו

זין הזהר

(ו) פי' המלכות שנקראת יד כהה בגינה מגבורה שנקרא יצחק: (ו) כאן דורש דבינה פינה דינין מתערין והיינו אש השופר: (ח) המלכות, יקראת מקום ששורה בו מיתה כידוע בסוד הכתוב רגייה יורדות מות. והיינו ג"כ שאול ששניהם הגבורות והדינים במוקם כל סוף של המלכות: (ט) פי' היינו מלאכי אש לוהט הסובבים למרכבת המלכות: (י) עולם עליון זו הבינה מקור האש. שמשם נשפע אש הטוב למלכות. ונקרא זה האש שלהבת יה כיון שבא מהדרגות חרב דהיינו השם ריה:

רשימו מזדעזעין עלאין ותתאין. כגוונא דמלכא דאיהו בשרא ודמא דרשים בפתקא רשימו דילים. וחותמא בידיה הוא. ואע"ג דחותמיה בידיה אתאחר. הכי דאילין מרשימו דחותמא כאילו הוה מלכא. על אחת כמה וכמה אי הוה חותמא גופא:

שימני כחותם על לבך. וכי מאן שוי חותמא על לבא. אלא אלין תפילין. דרלועין דילהון תליין על לבא. ואלין תפילין דרישא. ותפלה דיד דאיהי בשמאלא לקבל לבא. ודא איהו כחותם על לבך. וכחותם על זרועך. דא תפלה דיד. ואיהו רשימו דשמא קדישא. דאיהו י קדש לי כל בכור. ה והיה כי יביאך. ו שמע ישראל. ה והיה אם שמוע. ומסהון רשימו מזדעזעין אומין דעלמא. הס"ד (דברים כח) וראו כל עמי הארץ כי שם ס' נקרא עליך ויראו ממך. והכי אוקמוהו שם ס'. אלין תפילין דרישא:

שימני כחותם. דא אות ברית מילה ואות דיומין סבין. דאיהו רשימו דשמא קדישא כגוונא דא (דברים ו) "מ"י "יעל"ה "לנ"ו "השמימ"ה. ראשי תיבות אותיות מיל"ה. וסופי תיבות אותיות הוי"ה. מאן דנטיר האי רשימו כאילו נטיר שמא קדישא. ומאן דמשקר בהאי רשימו כאילו משקר בשמא קדישא. דהאי אתקרי חותמא דנוטפנקא דמלכא. וכל בר נש דנטיר האי רשימו לתתא. דאיהו אות ברית אות שבת אות תפילין אות דיומין סבין איהו רשוש וחקיק לעילא ונטיר לעילא. ומניס מזדעזעין עלאין ותתאין. כמד"א וראו כל עמי הארץ כי שם ס' נקרא עליך ויראו ממך. שם הוי"ה ודאי דא ההוא רשימו דאות ברית מילה ואות דתפילין ואות דשבת ויומין סבין. ומאן דמשקר ביה לתתא אתעבר גליפו דיליה מלעילא. ובההוא זמנא שלמין עליה כל מקטרגין עלאין ותתאין:

שימני כחותם. דא נשמתא דרשימו דילה גליפא לעילא. כמה דאוקמוהו ביעקב. דיוקנו של יעקב חקוקה בכסא הכבוד. וכל נשמתין דאיהון גזירין מתמן גליפא דילהון איהו חקוק לעילא. ורשימו דילהון לתתא. ההוא גליפו דלעילא איהו חותם. ורשימו דלתתא רשימו דחותם. וכד גליפו דנשמתא איהו לעילא ורשימו דילה לתתא. אתמר בה והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו. סלקין לעילא ומסתכלין בדיוקנא דנשמתא דנהרא בהסוא גליפו ומזדעזעין מניס. נחתין לתתא ומסתכלין ברשימו דהסיא דיוקנא דלתתא. ומזמן דלא אשתני מדיוקנא דלעילא (יא) ודאלין מניס:

שימני כחותם. דא גלותא. דבה איהו חקוק ורשים ח"י עלמין בתמני סרי ברכאן דגלותא. חותמא דא עמודא דאמצעיתא דאיהי קריאת שמע. גליפו דאתוון דחותמא דא לדי"ק ח"י עלמין. רשימו דחותמא בפתקא דא איהי אורייתא [דבע"פ] (יב) והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו. מלאכי אלהים עולים

רושם מזדעזעים עליונים ותחתונים. כדמיון מלך בשר ודם שרושם בכתב החתימה שלו. וחותם הטבעת בידו הוא. ואע"פ שחותמו בידו נשאר. מ"מ כך מפחדים מן הרושם של החותם כאילו היה המלך בעצמו. על אחת כמה וכמה אם רואים גוף החותם:

שימני כחותם על לבך. וכי מי מניח חותם על הלב. אלא אלו התפילין. שהרצועות שלהם תלויות על הלב. והם תפילין של ראש. ותפלה של יד שהיא בשמאל כנגד הלב. וזה הוא כחותם על לבך. וכחותם על זרועך. זו תפלה של יד. והם הרושם של שם הקדוש. שהוא י קדש לי כל בכור. ה והיה כי יביאך. ו שמע ישראל. ה והיה אם שמוע. ומזה הרושם מזדעזעים אומות העולם. זש"כ (דברים כח) וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך. וכך דרשו שם ה'. אלו תפילין שבראש:

שימני כחותם. זה אות ברית מילה ואות של ימים טובים. שהוא חותם שם הקדוש כדמיון הזה (דברים ו) "מ"י "יעל"ה "לנ"ו "השמימ"ה. ראשי תיבות אותיות מיל"ה. וסופי תיבות אותיות הוי"ה. מי שנוטר לזה החותם כאילו נוטר לשם הקדוש. ומי שמשקר בחותם הזה כאילו משקר בהשם הקדוש. שזה נקרא חותם טבעת המלך. וכל אדם שנוטר לחותם הזה למטה. שהוא אות ברית אות שבת אות תפילין אות של ימים טובים הוא נרשם ונחקק למעלה ומאיר למעלה. וממנו מזדעזעים עליונים ותחתונים. כמש"כ וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך. שם הוי"ה ודאי זה אותו הרושם של אות ברית מילה ואות תפילין ואות של שבת וימים טובים. ומי שמשקר בזה למטה נתבטלה חקיקה שלו למעלה. ובזמן ההוא מושלים עליו כל מקטרגים עליונים ותחתונים:

שימני כחותם. זו הנשמה שהחותם שלה חקוק למעלה. כמו שביארו ביעקב. שצורתו של יעקב חקוקה בכסא הכבוד. וכל הנשמות שהן נגזרות משם החותם שלהן הוא חקוק למעלה. והרושם שלהן למטה. אותה החקיקה שלמעלה הוא החותם. והרושם שלמטה הוא רשימת החותם. וכאשר חקיקת הנשמה היא למעלה והרושם שלה למטה. נאמר בה והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו. עולים למעלה ומסתכלים בצורת הנשמה המאירה בחקיקה ההיא ומזדעזעים ממנה. יורדים למטה ומסתכלים בהרושם של אותה הצורה למטה. ורואים שלא נשתנה מן הצורה שלמעלה (יא) ומפחדים ממנו:

שימני כחותם. זו תפלה. שבה הוא חקוק ונרשם ח"י עולמות בשמנה עשרה ברכות של התפלה. החותם הוא עמוד האמצעי שהיא קריאת שמע. חקיקת האותיות של החותם זה צדי"ק ח"י העולמים. רשימת החותם בכתב זו היא תורה [שבע"פ] (יב) והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו. מלאכי אלהים עולים

זין הזהר

(יא) כי כשראדם הוטא מעביר ממנו צלם אלהים היינו צורת נשמתו: (יב) כראיתא בפתח אליהו. מלכות פה ותורה שבע"פ קיינן רח:

עולים בזמן שהוא עומד בדין. שעומדים כלם ומלמדים עליו זכות. ויורדים בזמן שנוצחים לו בדין ויורד למטה. כלם יורדים עמו. כמו שנאמר ביעקב (בראשית טו) אָנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה:

שימני כחותם על לבך. זו הנשמה שהיא חקוקה בכסא. בזמן שהיא תתעורר למטה בתפלה נתעורר הכסא למעלה. כחותם. זה הרוח שהוא ציור החקוק במלאכים. בזמן שהרוח נתעורר למטה בתפלה נתעוררים עמו המלאכים למעלה. על זרועך. זו הנפש שהיא חקוקה בארבעה צדדי העולם. בזמן שתתעורר הנפש בתפלה למטה. ארבעה צדדי העולם נתעוררים עמה (יג) נשמה. היא החותם. רוח. הוא ציור האותיות שהן חקוקות בחותם. נפש. זו רשימת האותיות בחותם. שהן נרשמות בציור האדם כרשימת החותם בכתב. ובזה הרושם של הנפש ניכרת צורת הפנים בגוף האדם מאיזה מקום הוא:

שימני כחותם על לבך. מקרא הזה על השכינה נאמר שהיא בגלות. חותם לא כתוב אלא כחותם. כאותו חותם של הטבעת שהוא חותם האמת. ובו חתמנו לחיים. ואיזהו החותם שבו חיים. אלא זה עץ החיים. שממנו בנים חיים ומזונות יוצאים. עץ ודאי זה שנאמר בו עץ החיים מהלך ת"ק שנה. וזה העץ הוא ו. מהלך ת"ק שנה זו ה. החיים. הם הא"ב והא"ם שהם יה. י היא חכמ"ה. ומניין שנקראים חיים. כמש"כ (קהלת ז) והחכמה תחי' בעליה. ה היא האם העליונה (יד) מניין שנקראת חיים. כמש"כ (משלי ג) עץ חיים היא למחזיקים בה. חיים היא בודאי. ושניהם (שם ד) כי חיים הם למוצאיהם. ושכינה התחתונה היא נרשמת בחותם ההוא שהוא חותם האמת. וכל הציורים של החותם ההוא רשומים בה (טו) להוודע שהיא הציור של עמוד האמצעי שהוא אמת. והחותם שלו יו"ד ה"א וא"ו ה"א. היא נחתמת בו לחיים. וממנו נוחלים ישראל בנים חיים ומזונות. חיים מצד הא"ב והא"ם שהם יה. בנים מצד עמוד האמצעי. שעל שמו נקראים ישראל למטה בני בכורי ישראל והוא ו. מזונות מצד של ה [התחתונה] שהיא המוציא לחם מן הארץ. ובזמן שנוחלים ממנו ישראל אלו השלשה הנכללים בשמו. נקראים למטה בניו של הקב"ה. כמש"נ (דברים יד) בנים אתם לה' אלהיכם: (ת"ז תכ"ב)

שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך וגו'. כך אומרת כנסת ישראל בגלות. אע"פ שאתה עלית למעלה. צורתך אל תסיר ממני לעולם. כחותם הזה שבמקום הזה שנדבק בו הרושם של בעל החותם. אין סרה ממנו צורת החותם וניכר בו. ולפיכך אומרת כנסת ישראל בגלות שימני כחותם על לבך. כרשימת תפלין של יד שהם כנגד הלב. כחותם על

זרועך

עולים בזמנא דאיהו קאים בדינא. דקיימין כלהו ומולפין עליה זכות. ויורדים בזמנא דנלחין ליה בדינא ונחית לתתא. כלהון נחתין עמיה. כמד"כ ביעקב (בראשית טו) אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה:

שימני כחותם על לבך. דא נשמתא דאיהי חקוקא בכורסיא. בזמנא דאיהי אתערא לתתא בגלותא כרסיא אתער לעילא. כחותם. דא רוח דאיהו ציורא דחקוקא במלאכיא. בזמנא דאיהו אתער לתתא בגלותא מלאכיא אתערון עמיה לעילא. על זרועך. דא נפשא דאיהי חקוקא בד' סטרין דעלמא. בזמנא דאתערא איהי בגלותא לתתא. ד' סטרין דעלמא מתערין עמה (יג) נשמה. איהי חותמא. רוח. ציורא דאתוון דאיהון חקוקין בחותמא. נפש. רשימו דאתוון בחותמא. דאיהון רשימין בציורא דכר כם כרשימו דחותמא בפתקא. ובהאי רשומא דנפשא אשתמודע פרצופא בגופא דכר כם מאן אתר איהו:

שימני כחותם על לבך. האי קרא על שכינתא אתמר דאיהי בגלותא. חותם לא כתיב אלא כחותם. כהאי חותם דגושפנקא דאיהו חותם אמת. ובה אתחתמו לחיים. ומאי איהו האי חותם דביה חיים. אלא דא עץ החיים. דביה בני חיי ומזוני נפקין. עץ ודאי הסוא דאתמר ביה עץ החיים מהלך ת"ה שנה. והאי עץ איהו ו. מהלך ת"ק שנה דא ה. החיים. איהו אב"א ואמ"א דאיהון יה. י איהו חכמ"ה. ומנא לן דאתקרי חיים. כד"א (קהלת ז) והחכמה תחיה בעליה. ה איהי אמא עלאה (יד) מנא לן דאתקרי חיים. כד"א (משלי ג) עץ חיים היא למחזיקים בה. חיים היא ודאי. ותרוויהו (שם ד) כי חיים הם למוצאיהם. ושכינתא תתאה איהי רשומא בהסוא חותמא דאיהו חותם אמת. וכל ציורין דהסוא חותמא איהון רשימין בה (טו) לאשתמודעא דאיהי ציורא דעמודא דאמצעיתא דאיהו אמת. וחותם דיליה יו"ד ה"א וא"ו ה"א. איהי אתחתם ביה לחיים. ומניה ירתין ישראל בני חיי ומזוני. חיי מסטרא דאב"א ואמ"א דאיהון יה. בני מסטרא דעמודא דאמצעותא. דעל שמיה אתקריאו ישראל למטה בני בכורי ישראל ואיהו ו. מזוני מסטרא דה [אתתא] דאיהי המוציא לחם מן הארץ. ובזמנא דירתין מניה ישראל אלין תלת דכלילן בשמיה. אתקריאו לתתא בנוי דקב"ה. כד"א (דברים יד) בנים אתם לה' אלהיכם: (ת"ז תכ"ב)

שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך וגו'. הכי אמרת כנסת ישראל בגלותא. אע"ג דאת אסתלק לעילא. דיוקיך לא אתעדי מנאי לעלם. כהאי חותם דבהאי אתר דאתדבק ביה רשימו דמארי חותמא. לא אתעדי מניה דיוקא דחותמא ואשתמודע ביה. וכג"כ אמרת כנסת ישראל בגלותא שימני כחותם על לבך. כרשימו דתפלין דיד דאיהון לקבל לבא. כחותם על

זרועך

זיו הזהר

(יג) מכאן שכל אדם יש בכחו לפעול התעוררות למעלה בתפלתו. אבל יש בזה מדרגות אדם גדול שהוא בעל נשמה פועל התעוררות בכסא הכבוד. בעל רוח פועל התעוררות בעולם המלאכים בעל נפש פועל התעוררות רק בארבעה צדדי העולם: (יד) היינו עולם הבינה: (טו) שכינה התחתונה זו המלכות. ונחתמת בחותם האמת של התפארת. בבתוב תתן אמת ליעקב:

זרועך. כתפלין דרישא דאימון תליין לתרין לכל סטרין. על לבא וזרועא. ובסון אימון רשימין דאימון עמיה דקב״ה: ועוד שימני כחותם. דא חותמא דאות ברית קודש ואות ברית דשבת קודש וימים טובים. כי עזה כמות אהבה. תקיפא איהי אפרשותא דקב״ה ושכינתיה מישראל כפריש נשמתא רוחא ונפשא מגופא: ותו כי עזה כמות אהבה. כד ישראל מיחדין שמא דקב״ה ברחימו ואתרי שבחר בעמו ישראל באהבה. קשה כשאול קנאה. דקב״ה איהו יהא מקנא עלייהו בזמנא דיפקון מן גלותא. דאיהו יהא בהסתא זמנא קנא ונוקם ובעל חימה. רשפיה רשפי אש. בהסתא זמנא יתער שמאלא בשלהובין דיליה. דאימון רשפי אש שלהבת יה. ויוקיד כמה היכלין דבתי פלחי ככבייא. ויסול נוקמין מעמלק. דאיהו אומי בתרין אתיון דשמא קדישא דאימון יה״ו לנמלא נוקמא מייה. הס״ד (שמות יז) ויאמר כי יד על כס יה״ו. ודא איהו רשפי אש שלהבת יה״ו: וישראל אמרי. רבון עלמא אע״ג דאנן בגלותא מרחקן ממך. שימני כחותם על לבך. ולא יתעדי מינן דיוקנך. דאיהו חותם דילך שכינתא דילך. דבגינה אנא חוי דכיר לן בגלותא. וחותמא דקב״ה ודאי איהי שכינתא: (ת״ז ת״א ליום ג)

ותו שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך כי עזה כמות אהבה. בזמנא דירתין ישראל משמיה דקב״ה אלין תלת. בני חיי ומזוני. אתיר בהון כי עזה כמות אהבה. תקיפא איהי ממיתה אפרשותא דקב״ה מבנוי. ומנא לן דאית אפרשותא בין קב״ה ובנוי. הכא אוכח דכתיב (ישעי׳ יח) כי אם עונותיכם היו מבדילים וגו׳. וקשה איהי ממיתה. ועליה אתיר (רות ג) כי סמות יפריד ביני וביכך. ובזמנא דישראל מקיימין פקודין דאורייתא ברחימו. קשה כשאול קנאה. דמקנא קב״ה על סמא״ל ועל נוקביה דאימון גרמין לבני נשא מיתא בחוביהון. על דגרמין לון למחטי. ובגין דא עתיד קב״ה לנמלא נוקמא מנייהו ולאעברא לון מן עלמא.. כמה דכתיב כי יד על כס יה וגו׳. וכד מסיא זמנא לנקמא מנייה. אלהובין דאשא נפקין מסהתא יה״ו. כד״א רשפיה רשפי אש שלהבת יה. ואימון אלהובין דאי״ש ואש״ה. דתמן א״ש א״ש ותמן יה״ו. איש. כד״א ס׳ איש מלחמה. דנמל נוקמין מפרעה ומעמיה. אשה. דא שכינתא דאתמר בה (משלי ח) מצא אשה מצא טוב: (ת״ז תקונא כג)

רבי יוסי אמר שימני כחותם על לבך. בוא חזי רוחא דנמית לבני נשא דאיהו מסטרא דנוקבא (סז) מתגלפא תדיר בגלופא כסאי חותם. ליורא דגופא דבר כם כסאי

זרועך. כתפלין של ראש שמהם תלויות רצועות לכל הצדדים. על הלב והזרוע. ובהם נרשמים ישראל שהם עמו של הקב״ה: ועוד שימני כחותם. זה החותם של אות ברית קודש ואות ברית דשבת קודש וימים טובים. כי עזה כמות אהבה. עזה היא הפרשת הקב״ה ושכינתו מישראל כהפרשת נשמה רוח ונפש מן הגוף: ועוד כי עזה כמות אהבה. כאשר ישראל מיחדים שם הקב״ה באהבה ואומרים הבוחר בעמו ישראל באהבה. קשה כשאול קנאה. שהקב״ה יהיה מקנא עליהם בזמן שיצאו מן הגלות. שהוא יהיה בזמן ההוא קנא ונוקם ובעל חימה. רשפיה רשפי אש. בזמן ההוא יעורר שמאל בלהבות שלו. שהם רשפי אש שלהבת יה״ו. וישרף כמה היכלות של בתי עכו״ם. ויקח נקמות מעמלק. כי הוא נשבע בשתי אותיות של השם הקדוש שהן יה״ו לקחת נקמה ממנו. זש״כ (שמות יז) ויאמר כי יד על כס יה״ו. וזה הוא רשפי אש שלהבת יה״ו: וישראל אומרים. רבון העולמים אע״פ שאנחנו בגלות מרוחקים ממך. שימני כחותם על לבך. ואל תסיר מאתנו צורתך. שהוא החותם שלך השכינה שלך. שבשבילה אתה תזכר אותנו בגלות. והחותם של הקב״ה בודאי היא השכינה: (ת״ז ת״א ליום ב)

ועוד שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך כי עזה כמות אהבה. בזמן שנוחלים ישראל משמו של הקב״ה שלשה אלה. בנים חיים ומזונות. נאמר בהם כי עזה כמות אהבה. עזה היא ממיתה הפרשת הקב״ה מבניו. ומניין שיש הפרשה בין הקב״ה ובניו. מכאן ראיה שנאמר (ישעי׳ יח) כי אם עונותיכם היו מבדילים וגו׳. וקשה היא ממיתה. ועליה נאמר (רות א) כי המות יפריד ביני ובינך. ובזמן שישראל מקיימים מצות התורה באהבה. קשה כשאול קנאה. שמקנא הקב״ה על סמא״ל ועל נוקבתו שהם גורמים לאנשים מיתה בחטאותיהם. על שגורמים להם לחטוא. ובשביל זה עתיד הקב״ה לקחת נקמה מהם ולהעבירם מן העולם. כמו שנאמר כי יד על כס יה וגו׳. וכאשר יגיע הזמן לנקום ממנו. להבות אש יצאו מן השם יה״ו. כמש״כ רשפיה רשפי אש שלהבת יה. והם להבות של אי״ש ואש״ה. כי שם א״ש א״ש ושם יה״ו. איש. כמש״כ ה׳ איש מלחמה. שלקח נקמות מפרעה ומעמו. אשה. זו השכינה שנאמר בה (משלי ח) מצא אשה מצא טוב: (ת״ז תקון כב)

רבי יוסי אמר שימני כחותם על לבך. בוא וראה רוח היורד לאנשים שהוא מצד הנקבה (סז) נחקק תמיד בחקיקה כחותם הזה. ציור הגוף של אדם בעולם

זיו הזהר

(סז) מפורשי הזהר הקשו כאן שהלא נמצא בכמה מקומות בזוה״ק שהנפש מן מלכות והרוח מן תפארת והנשמה מן הבינה וכאן אומר שהרוח הוא מצד עלמא דנוקבא דהיינו מלכות. והנשמה היא מעץ החיים דהיינו תפארת. וצריך לומר שאין כל הנשמות שוות בסדרגתן ורק הנשמה הגבוה ששורשה בבינה. הרוח שלה מן התפארת והנפש מן המלכות. אבל סתם נשמה שורשה בתפארת. והרוח והנפש שלה מן המלכות. ועוד ר״ל שיש נשמות ששורשן במלכות וקורא לאותן הנשמות בשם רוח. כי נמצא בזוה״ק איזה פעמים שקורא לנשמה בשם רוח ולפעמים גם בשם נפש. כמו שהרמב״ם קורא להנשמה בשם נפש ונראה מכאן שרק הרוח נבנס בג״ע שלמטה להצטיר כמו הגוף והנשמה נצטיירת בג״ע שלמעלה. אבל הנפש נשארת בעוה״ז חופפת על הקבר ואם אין לה עונש ברת יש עתים שיש לה התחברות עם הרוח ולפעמים גם עם הנשמה כנזכר בזוה״ק בכמה מקומות:

בעולם הזה בולט לחוץ. והרוח נחקק בפנים. וכאשר נפשט הרוח מן הגוף נקפא אותו הרוח בגן עדן שבארץ בהציור והצורה של גופו ממש שבעולם הזה. לפי שהיה תמיד כמו חותם. וע"כ אומרת היא שימני כחותם (יז) מה חותם חקוק בחקיקה שוקעת. ומצייר בציור בולט לחוץ. אף כך הוא הרוח שנתהוה מן הצד שלה כדמיון הזה ממש. בעולם הזה הוא חקוק בחקיקה שקועה בתוך הגוף. וכאשר נפשט מן הגוף ונכנס בגן עדן שבארץ. האויר אשר שם מקפיא לאותה חקיקה להתצייר לחוץ. ונצטייר בציור בולט לחוץ. כדמיון ציור הגוף שבעולם הזה. והנשמה שהיא מצץ החיים נצטיירת שם למעלה באותו צרור החיים. להתענג בנועם ה'. ככתוב (תהלים כז) לחזות בנועם ד'. ולבקר בהיכלו: (ב—יא.)

מים רבים לא יכלו לכבות את האהבה ונו'. פתח רבי אלעזר ואמר. מים רבים לא יכלו לכבות ונו'. מים רבים. זו זרוע הימנית (יח) שצריך לקשור בה קשר של תפילין על זרוע השמאלית. לקיים וימינו תחבקני: ד"א מים רבים. זה הוא נהר העליון שממנו יוצאים נהרות לכל צד (יט) וכלם גוחים ונמשכים ממנו. ונהרות. כמש"כ נשאו נהרות ה'. אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה. שאוהב כנסת ישראל להקב"ה יבוזו לו. בוז יבוזו לו. יבוז היה צריך לומר. מהו יבוזו לו (כ) אלא אם יתן איש. זה הקב"ה. את כל הון ביתו. כמש"כ (משלי כד) כל הון יקר ונעים. באהבה של כנסת ישראל אליו שלא יתקשר עמה (כא) בוז יבוזו לו כל אותן המונים וכל אותן המחנות שלמעלה לאותו הון יקר. שהרי אין נחת לכלם אלא בשעה שכנסת ישראל מתקשרת בו בהקב"ה ונתעטרה עמו. שאז כל אותן המונים וכל אותן המחנות וכל העולמות בשמחה בהארה ובברכות: (ג—נד ז)

אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו. אמר רבי שמעון הרי דרשו מהו בו"ז. זה יום השני ויום הששי ויום השביעי של חג הסכות (כב) שבהם היו מנסכים מים ויין [לתת חלק לשאר עמים. וכמו כן] שבעת ימי החג שבהם היו מקריבים ישראל שבעים פרים. לכפר על השבעים שרים. בשביל שלא ישאר העולם חרוב מהם: (ז"ג פנחס רנו.) ועם כל זה לא נקרב הכל אלא להקב"ה בלבדו. אותן השרים קרבו שם והקב"ה חלק להם. וע"ז כתוב (משלי כח) אם רעב שונאך האכילהו לחם. אלו הם קרבנות החג. ואם צמא השקהו מים. אלו המים שנרשמים כאן בימי החג. ביום

בסתי עלמא כלים לבר. ורוחא אתגליף לגו. וכד אתפשט רוחא מן גופא אבלים סטוא רוח בגנתא דארעא. בציורא ודיוקנא דגופיס ממש דבסתי עלמא. בגין דסוס תדיר כחותם. וע"ד אמרת אימי שימני כחותם (יז) מס חותם גליף בגלופא לגו. ואתצייר בציורא בליטא לבר. אוף הכי אימו רוחא דסוס מסטרא דילס כסתי גווגא ממש. בסתי עלמא גליף בגלופא לגו. וכד אתפשט מן גופא ועאל בגנתא דארעא. אוירא דתמן (בליים) [אבלים] הוי גלופא לאתגליא לבר. ואתצייר בציורא בליטא לבר. כגווגא דגופא בסתי עלמא. וכשמתא דאימי מאילנא דחיי אתגליא תמן לגילא בסטוא לרוגא דחיי. לאתענגא בנועם ס'. כמד"א (תהלים כז) לחזות בנועם ס' ולבקר בהיכלו: (כ—יא.)

מים רבים לא יכלו לכבות את האהבה ונו'. פתח רבי אלעזר ואמר. מים רבים לא יכלו לכבות ונו'. מים רבים. דא דרועא ימינא (יח) דבעי לקשרא ביה קשרא דתפלה על דרועא שמאלא. לקיימא וימינו תחבקני: ד"א מים רבים. דא סוא נהרא עלאה דמיס נפקין נהרין לכל עבר (יט) וכלהו גוחין ואתמשכן מניה. ונהרות. כד"א נשאו נהרות ה'. אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה. דרחים כנסת ישראל לקב"ה יבוזו לו. בוז יבוזו לו. יבוז מבעי ליה. מהו יבוזו לו (כ) אלא אם יתן איש. דא קב"ה. את כל הון ביתו. כד"א (משלי כד) כל הון יקר ונעים. באהבה דכנסת ישראל לגביה דלא לאתקשרא בסדה (כא) בוז יבוזו לו כל אינון אכלוסין וכל אינון משיריין דלעילא לסטוא הון יקר. דהא לית רעותא לכלהו אלא בשעתא דכנסת ישראל מתקשרא ביה בקב"ה ומתעטרא בהדיה. כדין כל אינון אכלוסין וכל אינון משיריין וכלהו עלמין בחדו בנהירו ובברכאן: (ג—נד ז)

אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו. אמר רבי שמעון הא אתמר מהו בו"ז. דא יומא תניינא ויומא שתיתאה ויומא שביעאה דסכות (כב) דבהון הוו מנסכי מיא ויין [למיהב חולקא לשאר עמין. אוף הכי] שבע יומין דסכות דבהון הוו מקרבין ישראל שבעין פרים. לכפרא על שבעין ממנן. בגין דלא ישתאר עלמא חרוב מנייהו: (ז"ג פנחס רנו.) ועם כל דא לא אתקרבא כלא אלא לקב"ה בלחודוי. אינון אתקרבי תמן ואינון פליג לון. וע"ד כתיב (משלי כה) אם רעב שונאך האכילהו לחם. אלין אינון קרבנין דחג. ואם למא השקהו מים. אלין מיא דרשימין הכא ביומי דחג. ביומא

זין הזהר

(יז) פי' שהרוח או הנשמה מבקשת כך שתזכה לזה: (יח) היינו חסד. כי מים רמז על חסד. ושעם הדרש שבזכות המים רבים דהיינו מצות הנחת תפילין לא יוכלו המכבים לכבות את האהבה שאוהב הקב"ה לישראל: (יט) היינו חוסעת האורות הגדולים של עולם הבינה לא יוכלו לכבות את האהבה של התפארת למלכות כלתה. וענין הבבוי הוא לשון ביטול במציאות כמו שאבוקה מבטלת שלהבת הנר. ונהרות. היינו עדה"ב נשאו נהרות ה'. כלומר שאורות הבינה נשאו והביאו והולידו את התפארת וכן כאן אותן הנהרות לא ישטפה לאהבה הזאת: (כ) כי לכאורה פירושו שהקב"ה יבוז לו להנותן: (כא) פי' שישפיע השפע לעולם בלי זווגו עם המלכות. זאת היה לא תוכל להיות. והרעיון של אמונה כזו תבטל. כי בריאת העולם היה שיתתקן רק במלכו"ת שדי מן תפאר"ת עוז. וזהו שאנו אומרים על כן נקוה לך ה"א לראות מהרה בתפאר"ת עוזך להעביר גלולים מן הארץ וכו' לתקן עולם במל"כו"ת שדי. וברוך שהבדילנו מן התועים והטועים. וד"ל: (כב) אין כוונת הזהר שרק באותן הימים היה ניסוך המים כמו שחשבו קלי הדעת מבקרי הזהר. אלא כוונתו להשוות ניסוך המים של אותן ג' הימים להקרבת הע' פרים. ששניהם באו לתת חלק לע' השרים של ע' אומות העולם:

ביומא תיינא וביומא שתיתאה וסביעאה. וסימנא בוז יבוזו לו. מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה. אלין מיון מים די מנסכי ישראל בחג בחדוה וברחימו דקב"ה. דכתיב ושאבתם מים בששון. ונהרות לא ישטפוה. אלו הם נהרי אפרסמון הטהור. שכלם דבקים ומקושרים באהבה זו. אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה. איש. זה סמא"ל. באהבת ישראל להיות לו חלק עמהם. באותן מים הנרשמים כאן בפרשה. בו"ז יבוזו לו בודאי. שהרי כלם נחשבים אצלנו חר"ש נשבר שאין לו תקנה לעולם. מים שלהם נתחלקו בימים בו"ז. נשארו שאר הימים שהם ג' ד' ה'. וסימנך חר"ש את חרשי האדמה. (נוטריקון "חמישי "רביעי "שלישי). ואין להם תיקון עמנו ולא לעולמים. בו"ז יבוזו לו (כג) כמו שכתוב (תהלים כב) כי לא בזה ולא שקץ ענות עני. ואם תשאל יום הראשון מה נעשה לו. הוא לא נקרא ראשון ולא נקרא אחד (כד) אלא חמשה עשר סתם בלי רושם של מים כלל. אבל תחלת רושם המים מיום שני היה. וכך ראוי לפי שאין טוב בשני. ולכך [אף ברושם סדר הימים] לא נרשם ראשון ולא אחד כלל אלא בסתם. והתחיל רשימת הימים ביום שני. ונתחלקו המים בבו"ז. ונשארו הימים חר"ש כמו שנתבאר. והכל כראוי. אשר חלקם של ישראל שיודעים ליכנס לתוך מוח האגוז. ובשביל ליכנס לתוך המוח משברים אלו הקליפות ונכנסים: (ג—רנט.)

אחות לנו קטנה ושדים אין לה וגו'. פתח רבי אבא ואמר אחות לנו קטנה. זו כנסת ישראל שנקראת אחות להקב"ה. ושדים אין לה. זהו שלמדנו בשעה שקרבו ישראל להר סיני לא היה בהם זכיות ומעשים טובים להגן עליהם. שכתוב ושדים אין לה. שהרי הן התיקון והיופי של האשה. ואין יופי האשה אלא בהן. מה נעשה לאחותנו. מה יהיה נעשה ממנה בשעה שהקב"ה יתגלה על הר סיני לדבר בדברי התורה ותפרח נשמתם מהם. א"ר יוסי בזמן ההוא שקרבו ישראל להר סיני בלילה ההוא היה שלשה ימים שלא נזדוגו לנשותיהם. באו מלאכים עליונים וקבלו פני ישראל באחוה. הם מלאכים למעלה וישראל מלאכים למטה. הם מקדשים שם העליון למעלה. וישראל מקדשים שם העליון למטה. ונתעטרו ישראל בשבעים כתרים בלילה ההוא. ומלאכים העליונים אמרו. אחות לנו קטנה ושדים אין לה. שאין בהם זכיות ומעשים טובים. מה נעשה לאחותנו. כלומר מה יקר וגדולה נעשה לאחותנו הזאת ביום שהקב"ה יתגלה על הר סיני ליתן להם התורה: (ב—פ)

אמר רבי שמעון כתוב (משלי ז) אמור לחכמה אחותי את. יש חכמה ויש חכמה. מדרגה זו בחינת נקבה נקראת חכמה הקטנה לעומת האחרת. ולכך כתוב אחות לנו קטנה ושדים אין לה וגו'. שהרי היא בגלות נמשכה. אחות לנו קטנה. ודאי קטנה נראית. אבל גדולה היא ורבה היא. שהרי היא

ביומא תיינא וביומא שתיתאה וסביעאה. וסימנא בוז יבוזו לו. מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה. אלין מיון מים די מנסכי ישראל בחג בחדוה וברחימו דקב"ה. דכתיב ושאבתם מים בששון. ונהרות לא ישטפוה. אלין מיון נהרי דאפרסמונא דכיא. דכלהו דבקי ואתקשרי ברחימו דא. אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה. איש. דא סמא"ל. באהבה דישראל למהוי ליה חולקא בהדייהו. באיון מים דרשימין הכא בפרשתא. בו"ז יבוזו לו ודאי. דהא כלהו אתחשיבו לגבן חר"ש נשבר דלית ליה תקונא לעלמין. מים דילהון אתפלגו ביומין בו"ז. אשתארו שאר יומין דאיון ג' ד' ה'. וסימנא חר"ש את חרשי האדמה. (נוטריקון "חמישי "רביעי "שליש). ולית לון תקונא בהדן ולא לעלמין. בו"ז יבוזו לו (כג) כמה דכתיב (תלים כב) כי לא בזה ולא שקץ ענות עני. ואי תימא יומא קדמאה מאי עביד ליה. איהו לא אקרי ראשון ולא אקרי אחד (כד) אלא חמשה עשר סתם בלא רשומא דמיין כלל. אבל שירותא דרשימו דמיין מיום שני הוה. והכי אתחזי בגין דלית טוב בשני. וכגו"כ [אף ברשומא דיומין] לא רשים ראשון ולא אחד כלל אלא בסתם. והתחיל רשימת הימים ביום שני. ונתחלקו המים בבו"ז. ונשארו הימים חר"ש כמה דאתמר. והכל כראוי. אשר חלקם של דישראל דידעי לאעלא גו מוחא דאגוזא. ובגין למיעל לגו מוחא מתבריין קליפין אלין ועאלין: (ג—לנט.)

אחות לנו קטנה ושדים אין לה וגו'. פתח רבי אבא ואמר אחות לנו קטנה. דא כנסת ישראל דאקרי אחות לקב"ה. ושדים אין לה. סיינו דתיינא בשעתא דקריבו ישראל לטורא דסיני לא הוה בהון זכוון ועובדין טבין לאגנא עלייהו. דכתיב ושדים אין לה. דהא איהו תקונא ושפירו דאתתא. ולית שפירו דאתתא אלא איהו. מה נעשה לאחותנו. מאי יתעביד מינה בשעתא דקב"ה יתגלי בטורא דסיני למלא בפתגמי אורייתא ויפרח נשמתהון מנייהו. א"ר יוסי בהיא שעתא דקריבו ישראל לטורא דסיני בההוא ליליא נגהי תלתא יומין דלא אזדווגו לאנתתייהו. אתו מלאכין עלאין וקבילו לישראל באחווה. איהו מלאכין לעילא וישראל מלאכין לתתא. איהו מקדשין שמא עלאה לעילא. וישראל מקדשין שמא עלאה לתתא. ואתעטרו ישראל בשבעין כתרין בההוא ליליא. ומלאכי עלאי אמרו. אחות לנו קטנה ושדים אין לה. דלית בהו זכוון ועובדין טבין. מה נעשה לאחותנו. כלומר מה יקר ורבו נעביד לאחתנא דא ביומא דקב"ה יתגלי בטורא דסיני למיהב להו אורייתא: (ג—פ.)

אמר רבי שמעון כתיב (משלי ז) אמור לחכמה אחותי את. איה חכמה ואית חכמה. האי נוקבא אתקרי חכמה זעירא לגבי אחרא. וע"ד כתיב אחות לנו קטנה ושדים אין לה וגו'. דהא דא בגלותא אתמשכא. אחות לנו קטנה. ודאי קטנה אתחזי. אבל רברבא היא ושגיאה היא. דהא היא

השלימות

זין הזהר

(כג) פ" מביא ראיה שאין זה משמעות ביזה ושלל. אלא משמעות בזיון כמו כי לא בזה: (כד) כוונתו על פרשת המועדים דפנחס

שלימות מקבלת מכלם (כה) כמו שכתוב אני חומה ושדי כמגדלות. ושדי הרי מלאות הן להניק לכל. כמגדלות. כאותן נהרות גדולים (כו) היוצאים מאם העליונה: (ג—רצו.)

כרם היה לשלמה בבעל המון נתן את הכרם לנוטרים וגו'. אמר רבי יוסי זה הכרם זו היא נשמה הקדושה שנתעטרת למעלה תחת כסא הכבוד. לשלמה. מלך שכל השלום שלו. בבעל המון. זה כסא כבודו השולט על כל צבאות השמים וארץ. והוא אדון כל צבאות נותן נשמה הזאת. למי. לנוטרים את פריו (כז) אלה שומרי מצותיו. ויש לו להקב"ה הרבה עולמות למעלה על כל צבאות השמים. ואלף ומאתים עולמות אחרים שנכנס בהם להשתעשע עם הצדיקים בגן העדן. זש"כ איש יביא בפריו אלף כסף. אלו אלף העולמות שהקב"ה משתעשע בהם:

שלימו דנפיל מכלא (כה) כמה דכתיב אני חומה ושדי כמגדלות. ושדי הא מליין מיכון ליקרא לכלא. כמגדלות. דאיכון נהרין רברבין (כו) דנפקין מאמא עלאה: (ג—רלו)

כרם היה לשלמה בבעל המון נתן את הכרם לנוטרים וגו'. אמר רבי יוסי האי כרם דא היא נשמתא קדישא דאתעטרת לעילא תחות כורסי יקריה. לשלמה. מלכא דשלמא כלא דיליה. בבעל המון. דא כורסי יקריה דשליטא על כל חילי שמיא וארעא. והוא מאריה דכל חילא יהיב נשמתא דא. ליי. לנוטרים את פריו (כז) אלין נטרי פקידוי. ואית ליה לקב"ה עלאין סגיאין לעילא על כל חילי שמיא. ואלף ומאתן עלמין אחרנין דעייל בהון לאתעטעא עם צדיקיא בגנתא דעדן. הה"ד איש יביא בפריו אלף כסף. אלין אלף עלאין דכסיף בהון קב"ה:

אמר רבי יצחק מטייע אני לדבר זה שאמר רבי יוסי. וכך הוא ממה דכתיב אחריו. כרמי שלי לפני האלף לך שלמה ומאתים לנוטרים את פריו. שכסא הכבוד מכרזת ואומרת. רבש"ע זו הנשמה ניטלה ממני והרי היא לפני. האלף לך שלמה. שלך הם אותן האלף עולמות ואינם ראוים לאחר. ומאתים לנוטרים את פריו. זה העדן שיש בו מאתים עולמות הנאות וכיסופין לנפשות הצדיקים. דתנן אמר רבי בכל לילה ולילה נכנס הקב"ה בכל אותן העולמות. ובשעת חצי הלילה נכנס במאתים העולמות של גן העדן להשתעשע עם הצדיקים. שנאמר חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך. ודוד המלך ע"ה נכסף לבו כשראה מעלות הצדיקים ואמר. רבש"ע אשרי תבחר ותקרב ישכן חצריך: (ד"ח מדה"ג פרשת נח) רב שלום בר מניומי אמר אין לך כל צדיק וצדיק מאותן הצוסקים בתורה שאין לו מאתים עולמות וכסופין בשביל התורה. הה"ד ומאתים לנוטרים את פריו. ומאתים. על שמוסרים עצמם בכל יום כאילו נהרגו על קדושת שמו בהאי פסוקא. דכתיב ואהבת את ה"א בכל לבבך ובכל נפשך וגו'. ותאנא כל המכוון לבו בהאי פסוקא למסור נפשו על קדושת שמו. מעלה עליו הכתוב כאילו נהרג בכל יום עליו. הה"ד (תהלים מד) כי עליך הורגנו כל היום. רב נחמן אמר כל המוסר נפשו בפסוק הזה נוחל ארבע מאות עולמות לעולם הבא. א"ר יוסף הלא למדנו מאתים. א"ר נחמן מאתים על התורה. ומאתים על שמסר עצמו בכל יום על קדושת שמו: (מדה"ג א—קכד ו)

היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמעיני. אמר רבי שמעון מקרא זה סוד של חכמה יש בו. היושבת בגנים. זו כנסת ישראל שהיא בגלות עם ישראל והולכת עמהם בצרתם. חברים מקשיבים לקולך. מחנות העליונים כלם מקשיבים לקולך. לקול תשבחות שלך בגלות. השמעיני. כמש"כ הראיני את מראיך השמעיני את קולך. השמעיני את הקול של אותן חברים העמלים בתורה. שהרי אין שבחה לפני כאותן העמלים בתורה. ואמר רבי שמעון כל אותן הזוכים לעסוק בתורה משהגיע חצות הלילה. ובאים עם השכינה כשהאיר היום לקבל פני המלך (כח) כביכול שהם מאמצים ומנחילים בשכינה. ולא עוד אלא ששורה עליו חוט של חסד כמו שביארנו: (ד"ג פנחס ריג) ואמר רבי שמעון בוא וראה דוד המלך כל ימיו היה מתיגע בעבודת הקב"ה. והיה קם בחצות הלילה ומשבח ומודה בשירות ותשבחות. בשביל לתקן מקומו במלכות העליונה. שכאשר נתעורר רוח צפון בחצות הלילה. היה יודע שהקב"ה מתעורר באותה שעה בגן עדן להשתעשע עם

דיושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמעיני. אמר רבי שמעון הא קרא רזא דחכמתא אית ביה. דיושבת בגנים. דא כנסת ישראל דאיהי בגלותא עם ישראל ואזלא עמהון בעקיתייהו. חבריא מקשיבים לקולך. מסריין עלאין כלהו לייתין לקולך. לקול תשבחתך בגלותא. השמעיני. כד"א הראיני את מראיך השמעיני את קולך. השמעיני קלא דאיכון חבריא דמשתדלי באורייתא. דהא ליית תושבחתא קמאי כאיכון דמשתדלי באורייתא. ואמר רבי שמעון כל איכון דזכאין לאשתדלא באורייתא מכד פליג ליליא. ואתיין במטרוניתא כד נהיר יומא לקבלא אנפי מלכא (כח) כביכול אתקיף ואחסין בשכינתא. ולא עוד אלא דשריא ביה חוט של חסד כמה דאוקימנא: (ז"ג פנחס ריג) ואמר רבי שמעון תא חזי דוד מלכא כל יומוי הוה משתדל בפולחנא דקב"ה. והוה קם בפלגות ליליא ומשבח ומודה בשירין ותושבחן. בגין לאתתקנא דוכתיה במלכו דלעילא. דכד אתער רוח לפון בפלגות ליליא. הוה ידע דקב"ה בהאי שעתא יתער בגנתא דעדן לאשתעשעא עם

דין הזהר

(כה) שהמלכות מקבלת השפע מכל הספירות של עלמא דדכורא ומשפעת בעולם הזה לכל הנבראים: (כו) המופיעים מעולם הבינה. (כז) כי לאו כל אדם זוכה שנשמתו תשרה בקרבו. יש שזוכים רק לרוח. ויש שזוכים רק לנפש האלוהית: (כח) זה בתפלת שחרית:

עם צדיקיא. ואיהו סוף כל בסתי שעתא ואתגבר בשירין ותושבחן עד דסליק לפרא. בגין דכד קב"ה אשתכח בגנתא דעדן הא אוקמוה דאיהו וכל צדיקיא דבגנתא כלהו לייתין לקליה. כדכתיב חברים מקשיבים לקולך השמיעיני. ולא עוד אלא דמותא דחסד משיך עליה ביממא. כמה דאתמר דכתיב (תהלים מב) יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי. ולא עוד אלא דאיהו מלין דאורייתא דאיהו אמר כלהו סלקין ומתעטרין קמי קב"ה. ובג"כ דוד מלכא הוה מתגדל בלילה בפולחנא דמאריה: (ל—קפח)

רבי יוסי פתח (תהלים כב) למנצח על אילת השחר מזמור לדוד. כמה חביבה אורייתא קמי דקב"ה. דכל מאן דאשתדל באורייתא רחים הוא לעילא. רחים הוא לתתא. וקב"ה אתית ליה למלווי. לא שביק ליה בסתי עלמא. ולא שביק ליה בעלמא דאתי. ואורייתא בעי למלעי בה ביממא ובלילה. דכתיב (יהושע א) והגית בו יומם ולילה. וכתיב (ירמי' לג) אם לא בריתי יומם ולילה וגו'. תיכף ביממא. בלילה אתמי. בגין דישא שכיח לגביה שמא קדישא שליט (כט) כמה דלית יומם בלא לילה. ולאו איהו שליט אלא דא עם דא. כך בעי אורייתא לאשתכחא עמיה דבר נש יממא ולילה. למהוי שלימותא לגבי דב"נ יומם ולילה. והא אתמר דעקרא דלילה מפלגותא ואילך. ואע"ג דפלגו קדמיתא בכללא דלילה הוא. אבל בפלגות לילה קב"ה עאל בגנתא דעדן לאשתעשע עם צדיקיא. והא אתמר דקב"ה וכל צדיקיא דבגנתא דעדן כלהו לייתין לקליה. הה"ד יושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעיני. והא אוקמוה. יושבת בגנים. דא כנסת ישראל. דאיהי משבחת ליה לקב"ה בשבחא דאורייתא בלילה. זכאה חולקיה מאן דאשתתף בהדה בשבחא ליה לקב"ה בשבחא דאורייתא. וכד אתי לפרא כנסת ישראל אתיא ואשתעשע ביה בקב"ה. ואושיט לה לגבה שרביטא דחסד. ולא עלה בלחודהא. אלא עלה ועל איהו דמשתתפין בהדה. והא אתמר דכתיב (תהלים מב) יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי. וע"ד אילת השחר אקרי: (ג—מו.)

רבי אלעזר אמר כל מאן דאשתדל באורייתא בסתי עלמא. זכי דיפתחון ליה כמה תרעין לסטוא עלאה בכמה נהורין. ובשעתא דיפוק מסתי עלמא היא אקדימת קמיה. ואזלא לכל נטורי תרעין. מכרזת ואומרת (ישעי' כו) פתחו שערים ויבא גוי צדיק. הכינו כסא לפלוני עבד המלך. דלית חדו לקב"ה אלא מאן דאשתדל באורייתא. כל שכן בר נש דמתער בלילה לאשתדלא באורייתא. והא כל צדיקיא דבגנתא דעדן לייתין לקליה. וקב"ה משתכח ביניהו. כמה דאוקמוה יושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעיני: (ג—ריג)

ברח דודי ודמה לך לצבי או לעופר האילים על הרי בשמים. אמר רבי שמעון ברח דודי ודמה לך

עם הצדיקים. והוא היה קם בשעה הזאת והתחזק בשירות ותשבחות עד שהאיר הבקר. לפי שכאשר הקב"ה נמצא בגן העדן הרי ב'ארו שהוא וכל הצדיקים שבגן העדן כלם מקשיבים לקולו. ככתוב חברים מקשיבים לקולך השמעיני. ולא עוד אלא שחוט של חסד נמשך עליו ביום. כמו שדרשו בהכתוב (תהלים מב) יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי. ולא עוד אלא שאותן דברי תורה שהוא אומר כלם עולים ונתעטרים לפני הקב"ה. ולפיכך דוד המלך היה מתיגע בלילה בעבודת רבונו: (א—קעח)

רבי יוסי פתח (תהלים כב) למנצח על אילת השחר מזמור לדוד. כמה חביבה התורה לפני הקב"ה. שכל מי שעמלו בתורה אהוב הוא למעלה. אהוב הוא למטה. והקב"ה מקשיב את דבריו. אין עוזבו בעולם הזה. ואין עוזבו בעולם הבא. והתורה נצרכה לעסוק בה ביום ובלילה. שנאמר (יהושע א) והגית בו יומם ולילה. ונאמר (ירמי' לג) אם לא בריתי יומם ולילה וגו'. וזה נכון ביום. אבל בלילה למה. לבעבור שיהיה נמצא אצלו שם הקדוש בשלמות (כט) כי כמו שאין יום בלא לילה. ואין הוא שלם אלא זה עם זה. כך נצרכה התורה להמצא אצל האדם יומם ולילה. שתהיה השלמות אצל האדם יומם ולילה. והרי אמרו שעיקר הלילה הוא מחצות ואילך. ואע"פ שחצי הראשון בכלל הלילה הוא. אבל בחצות הלילה נכנס הקב"ה בגן העדן להשתעשע עם הצדיקים. ואז צריך האדם לקום ולהגות בתורה. והרי אמרו שהקב"ה וכל הצדיקים שבגן עדן כלם מקשיבים לקולו. זש"כ היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמעיני. וזה נתבאר. היושבת בגנים. זו כנסת ישראל. שהיא משבחת לו להקב"ה בשבח התורה בלילה. אשרי חלקו מי שמשתתף עמה לשבח לו להקב"ה בשבח התורה. וכאשר מאיר הבקר באה כנסת ישראל ותשתעשע בו בהקב"ה. והוא מושיט לה שרביט החסד. ולא עליה בלבדה. אלא עליה ועל אותן שנשתתפו עמה. וכך נדרש בהכתוב (תהלים מב) יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי. ולכך נקראת אילת השחר: (ג—מו.)

רבי אלעזר אמר כל מי שמתיגע בתורה בעולם הזה. זוכה שיפתחו לו כמה שערים לעולם ההוא בכמה אורות. ובשעה שיצא מעולם הזה היא תקדים לפניו. והולכת לכל שומרי השערים. מכרזת ואומרת (ישעי' כו) פתחו שערים ויבא גוי צדיק. הכינו כסא לפלוני עבד המלך. שאין שמחה להקב"ה אלא באותן המתיגעים בתורה. כל שכן כשיתעורר אדם בלילה להגות בתורה. שהרי כל הצדיקים שבגן העדן מקשיבים לקולו. והקב"ה נמצא ביניהם. כמו שביארו המקרא היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמעיני: (ג—ריג)

ברח דודי ודמה לך לצבי או לעופר האילים על הרי בשמים. אמר רבי שמעון ברח דודי ודמה לך

זין הזהר

(כט) היינו שם הוי"ה ושם אדנ"י או שם הוי"ה ושם אלהים שניהם יחדו. כי שם הוי"ה מאיר ביום. ושם אדני או שם אדרים מאיר בלילה.

לך לצבי או לעופר האילים. כל תשוקה שמשתוקקים ישראל ויא להקב"ה. שהרי תשוקת ישראל היא שהקב"ה לא ילך מהם ולא יתרחק מהם. אלא כשיברח יהיה כצבי או כעופר האילים. מה הטעם. לפי שאין חיות בעולם שיעשו כמו הצבי או עופר האילים. שבשעה שהוא בורח הולך הוא זעיר זעיר. ומחזיר ראשו למקום שיצא ממנו. ולעולם בתמידות הוא מחזיר ראשו לאחוריו. וכך אומרים ישראל. רבון העולמים אם אנחנו גרמנו שאתה תתעלה מאתנו. יהי רצון מלפניך שתברח כמו הצבי או כמו עופר האילים. שהוא בורח ומחזיר ראשו למקום שעזב (ג) זש"כ (ויקרא כו) ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלותם: דבר אחר צבי זה כאשר הוא ישן. הוא ישן בעין אחת. והשניה היא ערה. וכך אומרים ישראל להקב"ה. עשה כמו צבי זה. שכתוב (תהלים קכא) הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל.. שמע רבי חייא מה שא"ר שמעון. ישב בכה ונאנח. כאשר יצא אמר. קול נשמע בכל הרקיעים. וכל עליונים ותחתונים כלם בשעה אחת תמהים ואומרים. הזה הוא רבי שמעון בן יוחאי שהוא מרעיש לכל. מי יכול לעמוד לפניו. זה הוא רבי שמעון בן יוחאי שבשעה שפותח פיו ומתחיל להגות בתורה. מקשיבים לקולו כל כסאות וכל הרקיעים וכל המרכבות. וכל אותן המשבחים לרבונם אין פותחים ואין גומרים. כלם נשתתקים עד שלא נשמע בכל הרקיעים שלמעלה ושלמטה פתחון פה. וכאשר מסיים רבי שמעון להגות בתורה. מי יכול לראות המשוררים. מי יכול לראות השמחה של המשבחים לרבונם. מי יכול לשמוע הקולות שהולכים בכל הרקיעים. כלם באים בשביל רבי שמעון וכורעים ומשתחוים לפני רבונם. ומעלים ריחות בשמים של העדן עד עתיק יומין. וכל זה בשביל רבי שמעון: זכותו תגן עלינו ועל כל ישראל אמן: (ב—יד.)

לך לצבי או לעופר איילים. כל תשוקה דכסיפין ישראל לקודשא בריך הוא איהו. דהא כיסופא דישראל היא דיהא קב"ה לא אזיל ולא אתרחיק מנייהו. אלא עריק כלבי או כעופר איילים. מאי טעמא. בגין דלית חיוותא בעלמא דעבדת כמה דלבי או עופר איילים. בשעתא דהוא עריק אזיל זעיר זעיר. ואסדר רישיה לאתרא דנפיק מניה. ולעלמין בתדירא איהו אסדר רישיה לדבתרוהי. והכי אמרו ישראל. רבונא דעלמא אי אנן גרמין דאנת תסתלק מבינונא. יהא רעוא קדמך דתערוק כמה דלבי או כמה דעופר איילים. דאיהו עריק ואסדר רישיה לאתרא דנפיק (ג) הה"ד (ויקרא כו) ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלותם: דבר אחר צבי זה כד איהו דמיך. הוא דמיך בעינא חדא. ותנייתא היא מתערא. והכי אמרו ישראל לקב"ה. עביד כמה דעביד דא. דכתיב (תהלים קכא) הנה לא ינום ולא ייישן שומר ישראל.. שמע רבי חייא מה דא"ר שמעון. יתיב בכה ואתנגח. כד נפיק אמר. קלא אשתמע בכל רקיעין. וכל עלאין ותתאין כלהו בזמנא חדא תוהין ואמרין. הדין הוא רבי שמעון בר יוחאי דאיהו מרעיש כלא. מאן יכיל למיקם קמיה. דין הוא רבי שמעון בר יוחאי דבשעתא דפתח פומיה למשרי למלעי באורייתא. לייתין לקליה כל כרסוון וכל רקיעין וכל רתיכין. וכל אינון דמשבחי לאתריהון לית דפתחין ולית דמסיימין. כלהו משתככין עד דלא אשתמע בכל רקיעיא דלעילא ותתא פסרא. וכד מסיים רבי שמעון למלעי באורייתא. מאן חמי שירין. מאן חמי חדוותא דמשבחין לאתריהון. מאן חמי קלין דאזלין בכלהו רקיעין. אתיין כלהו בגינה דרבי שמעון וכרעין וסגדין קמי מאריהון. וסלקין ריחין דבוסמין דעדן עד עתיק יומין. וכל דא בגינה דרבי שמעון: זכותיה תגין עלנא ועל כל ישראל אמן: (ג—יד)

זין הזהר

(ג) כן הקב"ה אל יסיר השגחתו מעמו ישראל לעולם בכל מקום שהם אמן ואמן:

אברך ליוצרי על שגמרתי העתקת הזוה"ק על שיר השירים בחודש ניסן דשנת תרפ"ח.
והסימן „כרם היה לשלמה" לפ"ק. בפה עיר מאנטריאל מדינת קאנאדא.

ספר

הזהר הקדוש

מאת התנא רבי שמעון בר יוחאי וחבריא קדישא

על ספר

משלי

עם העתקה בלשון הקודש ועם הפירוש

זיו הזהר

מאת הרב המפורסם מוה"ר

יהודה יודל ראזענבערג

החופ"ק מאנטרעאל מדינת קאנאדא

ביל'נוריא

נדפס בדפוס המשובח של האחים ווינבערג

בשנת תר"צ לפ"ק

א

משלי

שלמה בן דוד מלך ישראל. אמר רבי יוסי כתיב (מלכים א' ה') וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף. הא קרא אוקמוה חברייא. אבל וידבר שלשת אלפים משל. ודאי על כל דבר ודבר דאיהו הוה אמר הוו בים תלת אלף משלי. דהא משל אתפשט לתלת אלפי משלים : (ב—קמה.)

יראת ה' ראשית דעת. ירא"ת ה' אקרי ראשית. כמה דכתיב ראשית חכמה ירא"ת ה' (ז) בגין דאלה דא ראשית אקרי. ודא איהי תרעא לאעלא גו מסתרוותא. ירא"ה אתפרש לתלת סטרין. תרין מנייהו לית בהו עקרא כדקא יאות. וחד עקרא דירא"ה. איהי ב"כ דדחיל מקב"ה בגין דייחון בנוהי ולא יתוון. או דחיל מעונשא דנוסיף או דממונים. וע"ד דחיל ליה תדיר. אשתכח דירא"ה דאיהו דחיל לקב"ה לא שוי לעקרא. ואיהי ב"כ דדחיל מן קב"ה בגין דדחיל מעונשא דסטרא עלמא ועונשא דגיהנם. תרין אלין לאו עקרא דירא"ה איהו ובגין דאיהו דחיל. ירא"ה דאיהי עקרא למדחל למאריה בגין דאיהו רב ושליט עקרא ובגין דכל עלמין. וכלא קמיה כלא חשיבין. כמה דאתמר (דניאל ד) וכל דיירי ארעא כלא חשיבין. ולשאר רעותיה בסטרא אחר דאקרי ירא"ה. דעלה כתיב ירא"ת ה' לחיים. דא עקרא ויסודא לכל שאר פקודין דאורייתא (ב) מאן דנסיב ירא"ה נסיב כלא. לא נסיב ירא"ה לא נסיב פקודי דאורייתא. דהא דא תרעא דכלא. ובג"כ אתר דאקרי ירא"ת ה' ראשית דעת אקרי : (ז—יא.)

שמע בני מוסר אביך ואל תטש תורת אמך. פתח רבי אלעזר ואמר. שמע בני מוסר אביך. דא קב"ה. ואל תטש תורת אמך. דא כנסת ישראל. מהו מוסר אביך. דא אורייתא דאית בה כמה תוכחין כמה עונשין. כד"א מוסר ה' בני אל תמאס ואל תקוץ בתוכחתו. וכל מאן דאשתדל באורייתא בהאי עלמא זכי דיפתחון ליה כמה תרעין לסטרא עלמא וכמה נהורין. ובשעתא דינפוק מהאי עלמא היא אקדימת קמיה ואזלא לכל נפורי תרעין. מכרזת ואומרת (ישעי' כו) פתחו שערים ויבא גוי צדיק. אתקינו כרסיין לפלגיא עבדא דמלכא. דלית חדו לקב"ה אלא במאן דאשתדל באורייתא. כל שכן בר נש דאתער בלילה לאשתדלא באורייתא. דהא כל לדיקיא דבגנתא דעדן לייתין לקליה. וקב"ה משתכח ביניהו. כמה דאוקמוה דכתיב הוסבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעיני : (ג—ריג.)

חכמות

א

משלי

שלמה בן דוד מלך ישראל. אמר רבי יוסי כתוב (מלכים א' ה') וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף. מקרא זה ביארו החברים. אבל וידבר שלשת אלפים משל. ודאי על כל דבר ודבר שהוא היה אומר היו בו שלשת אלפים משל. שזה המשל נתפשט לשלשת אלפים משל : (ב—קמה.)

יראת ה' ראשית דעת. יראת ה' נקראת ראשית. כמו שכתוב ראשית חכמה יראת ה' (ז) לפי שמדרגה הזאת נקראת ראשית. וזה הוא השער ליכנס תוך האמונה. יראה מתחלקת לג' אופנים. שנים מהם אין בהם עיקר כראוי להיות. ואחד הוא עיקר היראה. יש אדם היראה מהקב"ה בשביל שיחיו בניו ולא ימותו. או שמפחד מעונש הגוף או מהפסד ממונו. ולכך ירא ממנו תמיד. נמצא שהיראה שהוא ירא מהקב"ה אינו מחשב לעיקר. ויש אדם שירא מן הקב"ה לפי שמפחד מעונש של עולם ההוא ועונש הגיהנם. שתי אלה אין עיקר היראה הן ואינן שורש שלה. עיקר היראה הוא לפחד מרבונו לפי שהוא אדון המושל והוא העיקר והשורש של כל העולמות. והכל לפניו כאפס חשוב. כמו שכתוב (דניאל ד) וכל דיירי ארצא כלא חשיבין. ולהשים מחשבתו במקום ההוא שנקרא ירא"ה. שעליה כתוב יראת ה' לחיים. וזהו העיקר והיסוד לכל שאר מצות התורה (ב) מי שנוטר ליראה נוטר הכל. אינו נוטר ליראה אינו נוטר מצות התורה. שהרי זה הוא השער לכל. ולפיכך המקום שנקרא יראת ה' נקרא ראשית דעת : (א—יא ז)

שמע בני מוסר אביך ואל תטש תורת אמך. פתח רבי אלעזר ואמר. שמע בני מוסר אביך. זה הקב"ה. ואל תטש תורת אמך. זו כנסת ישראל. מהו מוסר אביך. זו התורה שיש בה כמה תוכחות כמה עונשין. כמש"כ מוסר ה' בני אל תמאס ואל תקוץ בתוכחתו. וכל מי שמתיגע בתורה בעולם הזה זוכה שיפתחו לו כמה שערים בעולם ההוא וכמה הארות. ובשעה שיצא מעולם הזה היא מקדמת לפניו והולכת לכל שומרי שערים. מכרזת ואומרת (ישעי' כו) פתחו שערים ויבא גוי צדיק. הכינו כסאות לפלוני עבד המלך. שאין שמחה להקב"ה אלא במי שמתיגע בתורה. כל שכן אדם שנתעורר בלילה לעסוק בתורה. שהרי כל הצדיקים שבגן העדן מקשיבים לקולו. והקב"ה נמצא ביניהם. כמו שביארנו שכתוב היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעיני : (ג—ריג)

חכמות

א (ז) פירוש מדת המלכות שהיא יראת ה' כיון שהיא בחינת דין וגבורה. היא נקראת ראשית. כי היא ספירה הראשונה ממטה למעלה. כמו שנקראת כשביל זה שערי צדק כי היא השער ליכנס לסוד האמונה : (ב) כי בנין המלכות היא מן תרי"ג אורות של תרי"ג מצות :

חכמות בחוץ תרנה ברחבות תתן קולה. אמר רבי שמעון מקרא זה סוד עליון הוא. מהו חכמות. אלו חכמה העליונה וחכמה זעירה שנכללה בה בעליונה. ושורה בה (ג) בחוץ תרנה. בוא וראה חכמה העליונה היא נסתר כל הנסתרות. לא נודעה ואינה בהתגלות. כמש"כ (איוב כח) לא ידע אנוש ערכה וגו'. כאשר נתפשטה להאיר האירה בסוד עולם הבא. ועולם הבא נברא ממנה (ד) כמו שלמדנו עולם הבא נברא ביו"ד (ה) ונסתרה חכמה ההיא שם והם אחד (ו) ובזמן שנתעטר הכל בסוד עולם הבא כמו שאמרנו אז יש שמחה שתופיע הארה. והכל בחשאי שלא נשמע החוצה לעולם. עוד נצרכה להתפשט. ויצא ממקום ההוא אש מים ורוח כמו שנתבאר (ז) ונעשה קול אחד שיצא לחוץ ונשמע. כמו שנתבאר. ובכן משם ולהלאה הוא חוץ. שהרי לפנים בחשאי הוא שלא נשמע לעולם. עכשו שנשמע סוד ההוא נקרא חוץ. ומכאן צריך האדם לתקן בעבודתו ולשאול להבין. ברחבות. איזו רחובות. זה הוא הרקיע שבו כל כוכבי אור. והוא מעין שמימיו אינם פוסקים. כמש"כ ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן (ח) וזה הוא רחובות. ושם תתן קולה חכמה העליונה והתחתונה. והכל אחד. ולפיכך אמר שלמה (משלי כד) הכן בחוץ מלאכתך ועתדה בשדה לך אחר ובנית ביתך. הכן בחוץ. כמו שנתבאר שכתוב בחוץ תרונה. שהרי מכאן קיימת העבודה לתקן (ט) ומכאן קיים הענין לשאול. שנאמר (דברים ד) כי שאל נא לימים ראשונים וגו' ולמקצה השמים ועד

חכמות בחוץ תרנה ברחבות תתן קולה. אמר רבי שמעון מאי קרא רזא עלאה איהו. מהו חכמות. אלין חכמה עלאה וחכמתא זעירא דאתכלילת בה בעלאה. ושריא בה (ג) בחוץ תרנה. תא חזי חכמה עלאה איהי סתימא דכל סתימין. לא אתידע ולא איהי באתגלגלא. כד"א (איוב כח) לא ידע אנוש ערכה וגו'. כד אתפשטת לאתגלגלא אתגלגלא ברזא דעלמא דאתי. ועלמא דאתי אתברי מנה (ד) כדתניא עלמא דאתי אתברי ביו"ד (ה) ואתכסיא ההיא חכמה תתין ואיהון חד (ו) ובזמנא דאתעטר כלא ברזא דעלמא דאתי כדקאמרן כדין איהי חדוה לאתגלגלא. וכלא בחשאי דלא אשתמע לבר לעלמין. תו בעיא לאתפשטא. נפיק מהתם אתר אשא מיא ורוחא כמה דאתמר (ז) ואתעביד חד קלא דנפקא לבר ואשתמע. כמה דאתמר. כדין מתמן ולהלן איהו חוץ. דהא לגו בחשאי איהו דלא אשתמע לעלמין. השתא דאשתמע אתוא רזא אקרי חוץ. ומכאן בעי בר"נ לאתקנא בעבידתיה ולשאלא. ברחבות. מאן רחובות. דא אתוא רקיעא דביה כל ככביא דנהרין. ואיהו מבועא דמימוי לא פסקין. כד"א ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן (ח) ודא איהו רחובות. ותמן תתן קולה עלאה ותתאה. וכלא חד. ובגין דא אמר שלמה (משלי כד) הכן בחוץ מלאכתך ועתדה בשדה לך אחר ובנית ביתך. הכן בחוץ. כמה דאתמר דכתיב בחוץ תרונה. דהא מכאן קיימא עבידתא לאתתקנא (ט) ומכאן קיימא מלה לשאלא. דכתיב (דברים ד) כי שאל נא לימים ראשונים וגו' ולמקצה השמים

ועד

זין הזהר

(ג) מפרשי הזהר פירשו כאן פירושים שונים בענין חכמה זעירא. יש מפרשים דהיינו מלכות. וי"מ דהיינו חכמה דתפארת. ואני הפעוט איגני כדאי לבטל דבריהם הקדושים אמנם כדי שלא יהיו דברי הזהר הקדוש נלפע"ד לפרש בעזהש"י דכאן חכמתן של חכמה זעירא על הבינה ועליה שפיר שייך הלשון דאתכלילת בה בעלאה. כי ידוע שאות יו"ד במילואו רמז על חכמה ובינה. כי האות י' היינו חכמה. והאותיות וד נפרשו ונעשה מהן אות ה הראשונה של השם הוי"ה ב"ה. ולכך שפיר שנקראת הבינה חכמה זעירא הנכללת בחכמה עלאה. כי גם היא בגימטריא עשרה כמו האות י' שהיא שורש החכמה. וכזה מוכן בלי דוחק מה שאמר ושריא בה. או שכוונתו שהבינה שורה בהחכמה. כיון שהאותיות ו"ד הן המילואין של האות י'. או שכוונתו שהחכמה שורה ונסתרת בהבינה. ושניהן אחת. ועפ"ז יוכן מה שמבאר אח"כ המכוון של בחוץ תרנה פירוש שרק בהספירות שאחר הבינה שהן ששת ימי המעשה והן נקראות חוץ. בהן נשמע קול הרנה של חכמות התורה וקול הרנה של תפלה וכן מעשה קיום המצות. כי התחלת הספירות שאחר הבינה הן חסד גבורה תפארת שורש מים אש ורוח שמזה נעשה קול הפה ושאר הספירות הן שורש מעשה קיום המצות בפועל ממש. ולכך אלו הספירות שאחר הבינה שנקראות חוץ הן מתפעלין ומקבלין ענין של תיקון מן הקול תורה ותפלה ומן מעשה קיום המצות בפועל ממש ששפיעו שפע רב למדת המלכות ומן המלכות לעולם הזה. וזהו סוד הכתוב תנו עוז לאלהים וגו'. אבל ספירות הנבוהות מן ששת ימי המעשה הן בחשאי וברוחניות יתרה. ובהן העיקר היא מחשבה הטהורה וכוונות יחודים גבוהים. ולפ"ז כך הוא המכוון של ג' תיבות הראשונות חכמות בחוץ תרנה. בלומר שהחכמה והבינה שהולידו את החוץ. היינו הספירות של ששת ימי המעשה שהן אחר הבינה וספירת התפארת שנקרא קול הוא הכולל שלהן. כהן נשמע קול הרנה של חכמות התורה וקול הרנה של תפלה וכן מעשה קיום המצות ורק בהן שייך ענין התיקון ע"י קול תורה ותפלה ומעשה קיום המצות לפעול המשכת שפע למלכות; והמכוון של ג' תיבות ברחבות תתן קולה כך הוא. ברחבות. היינו בעולם הבינה שם תתן החכמה את קולה. כלומר בהבינה שנקראת אמא תתן ותוליד החכמה שנקרא אבא את קולה שהוא התפארת הנולד מן הבינה וזהו שאמר אח"כ ותמן תתן קולה עלאה ותתאה כיון שהקול בא משניהם מן חכמה ובינה. וכדי לתרץ מה שמתחיל בלשון רבים חכמות ואח"כ מדבר בלשון יחיד. תרנה תתן. לכך מוסיף לומר וכלא חד. שהחכמה והבינה הן תרין רעין דלא מתפרשין והן כמו אחד נחשבים. כמו שהאות יו"ד היא אחת שהיא שתים ע"י המילואין. לכך מסיים הפעולה בל"י. עד כאן פירשתי בקיצור בדרך כלל המשך המאמר העמוק הזה. ומכאן יוכן מפני מה תפלת השמ"ע צריך לחיות בלחש דוקא. כיון שהיא באצילות עולם החכמה. וענין זה מבואר ג"כ בזוהר פרשת וינש בהפסוק והקל נשמע בית פרעה. והמבין יבין: (ד) פירוש מן החכמה אתברא ונבראת הבינה שנקראת עולם הבא: (ה) היינו האות יו"ד במילואו. אות י' רמז על חכמה. והאותיות ו"ד שהן ג"כ בגימטריא י' רמז על בינה. כי מן וד נעשה אות ה: (ו) כאן יש לפרש בלי דוחק כוונתו. או שהחכמה אתכסיא בהבינה. או שהבינה נכללת בהחכמה ונכסית בו. כיון שהאותיות ו"ד נעלמות באות יו"ד. וזהו שאמר ואינון חד. כמו ששניהן נכללות באות אחת שהיא האות יו"ד במילואו: (ז) עתה מבאר איך שהשם יה נתפשט עוד להוליד את הקול שהוא האות ו'. והיינו שש הספירות שאחר הבינה. שהתפארת שנקרא קול הוא הכולל שלהן. והתחלתן הן חסד גבורה תפארת. דהיינו מים אש ורוח. ולפיכך נקרא התפארת קול. כי התפארת בו אש מים ורוח שהוא חסד דין ורחמים. וכן לקול הפה נצרך אש מים ורוח. גם מבאר שאותן שש הספירות של ששת ימי המעשה נקראות חוץ. כי לעומת ג' הראשונות שהן יותר פנימיות נקראות אותן שש הספירות היצוניות. כי הן בהתגלות והראשונות נעלמות: (ח) עולם הבינה נקרא רחובות. והיא ע"י שפע החכמה שבה תתן את קולה היינו התפארת. וכיון ששניהן אחד כתוב תתן בלשון יחיד: (ט) פי' שעיקר מלאכת העבודה בקיום המצות בפועל ממש וכן

קול

ועד קצה השמים. ועתדה בשדה לך. דא שדה אשר ברכו ה׳ (י) ובתר דיגדע ב״כ לזא דחכמתא ויתקין גרמיה בה. יתי כתיב. אחר ובנית ביתך. דא נשמתא דב״כ בגופיה. דיתתקן ויתעביד גבר שלים: (ג–קמא.)

ועד קצה השמים. ועתדה בשדה לך. זה השדה אשר ברכו ה׳ (י) ולאחר שידע האדם סוד החכמה ויתקן עצמו בה. מה כתוב. אחר ובנית ביתך. זו נשמת האדם שבגופו. שיתתקן ויהי׳ נעשה אדם שלם: (ב–קמא.)

ג

רפאות תהי לשרך ושקוי לעצמותיך. פתח רבי יהודה ואמר רפאות תהי לשריך. התורה היא רפואה לאדם לגוף ולעצמות בעולם הזה ובעולם הבא. דאמר רבי נחמיה א״ר נהוראי רפואה לאדם בעולם הזה מי שקורא קריאת שמע בכל יום כתיקונו. וא״ר נהוראי בקריאת שמע יש רמ״ח תיבות כמנין רמ״ח אברים של אדם. והקורא קריאת שמע כתיקונה כל אבר ואבר נוטל תיבה אחת לעצמו ומתרפא בו. וזהו שכתוב רפאות תהי לשרך וגו׳. ואם תאמר הלא בקריאת שמע אין שם אלא רמ״ה תיבות. א״כ חסר שלשה למנין איבריו של אדם. מה תקנתו. לזה תקינו שהש״צ הוור שלש תיבות. ואיזו הן. ה׳ אלהיכם אמת. כדי להשלים רמ״ח על הקהל. וכל האומר קריאת שמע שלא עם הצבור אינו משלים איבריו. מפני שחיסר השלש תיבות שהש״צ חוזר. מה תקנתו. יכוון בס״ו ווי״ן דאמת ויציב ונכון וכו׳: (ז״ח מדרש רות)

כבד את ה׳ מהונך. אמר רועה הנאמן כבד את ה׳ מהונך. זו תורה ומצות. דכתיב אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד. שאין האדם עני אלא מן התורה ומן המצות. שעשרו של אדם הוא תורה ומצות. ובשביל זה כתוב כבד את ה׳ מהונך. ואל תעסוק בתורה כדי להתגדל בה. כמו שהזהרו החברים ואל תעשם עטרה להתגדל בהם. שלא תאמר אלמד בעבור שיקראוני רבי. אלא (תהלים לד) גדלו לה׳ אתי: (ב–צג.)

מוסר ה׳ בני אל תמאס ואל תקוץ בתוכחתו. א״ר יוסי כמה חביבים ישראל לבני הקב״ה. שהקב״ה רוצה להוכיחם ולהנהיגם בדרך הישר. כאב האוהב לבנו. ומתוך אהבתו להם השבט מוסר בידו תמיד לנהג אותם בדרך הישר. שלא יסורו לשמאל. דכתיב כי את אשר יאהב ה׳ יוכיח וכאב את בן ירצה. ומי שאין הקב״ה אוהב אותו אלא שונאו. מסיר ממנו תוכחה. מסיר ממנו השבט. כתוב (מלאכי א) אהבתי אתכם אמר ה׳ וגו׳. ומתוך אהבתו שבט מוסר בידו תמיד להנהיגם. ואת עשו שנאתי. לפיכך הסרתי ממנו השבט. הסרתי ממנו תוכחת מוסר. לפי שלא אתן לו בי חלק. געל נפשי הוא. אבל אתם אהבתי אתכם בודאי. ולפיכך מוסר ה׳ בני אל תמאס ואל תקוץ בתוכחתו. מהו ואל תקוץ. אל תמאסו בו כמו זה הבורח מבין הקוצים. שאותן דברי מוסר הם אליו כקוצים בגופו: (ג–קיד.)

ארך ימים בימינה בשמאלה עשר וכבוד. אמר רבי יהודה בוא וראה ארך ימים בזה שעוסק בתורה לשמה. שיש לו ארך ימים בעולם ההוא. שבו היא אריכת

כבד את ה׳ מהונך. אמר רועה הנאמן כבד את ה׳ מהונך. זו תורה ומצות. דכתיב אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד. דעני לאו מיסו בר כם אלא מן סתורה ומן סמצות. דעתרא דב״כ אורייתא ומצות. ובגין דא כבד את ה׳ מהונך. ולא תסתדל באורייתא כדי לסתגדל בה. כמה דאוקמיה חבריא ואל תעשם עטרה לסתגדל בהם. ולא תאמר אקרא בעבור שיקראוני רבי. אלא (תהלים לד) גדלו לה׳ אתי (ב–צג.)

מוסר ה׳ בני אל תמאס ואל תקוץ בתוכחתו א״ר יוסי כמה חביבין ישראל קמי קב״ה. דקב״ה בעי לאוכחא לסו ולדברא לסו בארח מישר. כאבא דרחים לבריה. ומנו רחימו דיליה לגבייהו שרביטא בידיה תדיר לדברא לסו בארח מישר. דלא יסטי לשמאלא. הה״ד כי את אשר יאהב ה׳ יוכיח וכאב את בן ירצה. ומאן דלא רחים ליה קב״ה וסאני ליה. סליק מניה תוכחה. סליק מניה שרביטא. כתיב (מלאכי א) אהבתי אתכם אמר ה׳ וגו׳. ומנו ריחימותא דיליה שרביטא בידיה תדיר לדברא ליה. ואת עשו שנאתי. בג״כ סליקית מניה שרביטא. סליקית מניה תוכחתא. בגין דלא אתן ליה בי חולקא. רחיקא דנפשאי מיסו. אבל אתון אהבתי אתכם ודאי. ובג״כ מוסר ה׳ בני אל תמאס ואל תקוץ בתוכחתו. מהו ואל תקוץ. לא תקוצון ביה כמאן דעריק מנו גידין. דאינון מלין כגידין בגרמיה לגביה. (ג– קיד:)

ארך ימים בימינה בשמאלה עשר וכבוד. אמר רבי יסודה תא חזי אורך ימים בהיא דאסתדל באורייתא לשמה. דאית ליה אורך ימים בההוא עלמא. דביה אורכא

זין הזהר

קול רנת תורה ותפ״ה המה בחוץ פי׳ בשש הספירות של ששת ימי המעשה ובאותן שש הספירות שייך לומר ענין תיקון שנעשה בהן ענין תיקון ע״י קיום המצות וע״י קול תורה ותפלה שישפיעו שפע רעדת המלכות עדה״כ תנו עוז לאלהים וגו׳. וכן מאותן שש הספירות ולמטה שייך לשאול להבין ולעיין בהן והן נקראין ימים הראשונים כ דוש. אבל בהספירות שלמעלה מהן אין להשיג (י) כאן מבאר שע״י התיקון שנעשה באותו החוץ מן קיום המצות ומן הקול תורה ותפלה לגרום היחוד של תפארת עם מלכות הנה ע״ז יהיה מוכן בהשדה. היינו במדת המלכות שנקראת שדה תשוחים. הרבה שפע לך מנ״ל טוב בעולם הזה. וגם תיקון הנשמה שתוכה להארת קדושה ותקנה שלמות. והמבין יבין שזה הכאמר עמוק מאד והוא ספר שלם. והכרתתי לקצר. ואם שגיתי הש״י:

אריכת ימים. ואותן הימים הם ימים בודאי. שם הוא בטחון הקדושה שלמעלה. שהאדם בוטח בעוה"ז לעסוק בתורה למען יתחזק בעולם ההוא. בשמאלה עשר וכבוד. שכר טוב ושלוה יש לו בעולם הזה [למי שעוסק בה שלא לשמה]. וכל מי שעוסק בתורה לשמה כאשר יוצא מעוה"ז הולכת התורה לפניו. ומכרזת לפניו ומגינה עליו שלא יקרבו אליו בעלי הדין. כאשר שוכב הגוף בקבר היא שומרת לו. כאשר הנשמה הולכת להתעלות לחזור למקומה היא הולכת לפני אותה הנשמה. וכמה שערים נפרצים מלפני התורה עד שהנשמה נכנסת למקומה. והיא קיימת על האדם עד שיתעורר בזמן שיקומו המתים שבעולם. והיא מלמדת זכות עליו. זש"כ (משלי ו) בהתהלכך תנחה אותך בשכבך תשמר עליך והקיצות היא תשיחך. בהתהלכך תנחה אותך כמו שנתבאר. בשכבך תשמר עליך. בזמן ששוכב הגוף בקבר. שהרי אז בזמן ההוא נדון הגוף בקבר. ואז התורה מגינה עליו. והקיצות היא תשיחך. כמו שנתבאר בזמן שיתעוררו מתי העולם מן העפר היא תשיחך להיות ממליץ עליך. רבי אלעזר אמר מהו היא תשיחך. מפני שאע"פ שאז יקומו מעפר. התורה אל תשכח מהם. שהרי אז ידעו כל אותה התורה שהניחו כאשר נפטרו מן העולם. אותה התורה נשמרת להם מזמן ההוא. ותכנוס במיעיהם כמקדם. והיא תשיח במיעיהם. וכל הענינים יהיו מתוקנים להם יותר מכמה שהיו לפנים. שהרי כל אותן הענינים שהוא לא יכל להשיגם כראוי. והוא היה מתיגע בהם ולא יכל להשיג אותם. כלם יהיו נכנסים במיעיו מתוקנים. והתורה תשיח בקרבו. זש"כ

והקיצות היא תשיחך: (א—קפד:)

ארך ימים בימינה בשמאלה עשר וכבוד. א"ר אלעזר זכאים הם הצדיקים שיודעים דרכי הקב"ה ללכת בהם. לפי שהם עוסקים בתורה יומם ולילה. שכל מי שעוסק בתורה יומם ולילה נוחל שני עולמות. עולם העליון ועולם התחתון. נוחל עוה"ז אע"פ שלא עסק בה האיש לשמה. ונוחל עולם עליון ההוא כאשר עסק בה האיש לשמה. בוא וראה מה כתוב ארך ימים בימינה בשמאלה עשר וכבוד. ארך ימים בימינה. מי שהולך לימין התורה הוא מאריך חיים לעולם הבא. שזוכה שם לכבוד התורה. שהיא הכבוד והכתר להתעטר על הכל. שכתר התורה הוא בעולם ההוא. בשמאלה עשר וכבוד. בעולם הזה. שאע"פ שלא עסק בה לשמה זוכה בעוה"ז לעשר וכבוד: (א—קצ)

דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום. א"ר חזקיה דרכיה דרכי נעם. אלה דרכי התורה. כי מי שהולך בדרכי התורה משרה עליו הקב"ה נעימות השכינה. שלא תסיר ממנו לעולם. וכל נתיבותיה שלום. שכל נתיבות התורה כלם שלום. שלום לו למעלה. שלום לו למטה. שלום לו בעולם הזה. שלום לו בעולם הבא: פתח יהודי ההוא ואמר. מקרא זה בשני אופנים הוא ובשני צדדים. נקרא בו דרכים ונקרא בו נתיבות. נקרא בו נעם ונקרא בו שלום. איזה דרכים ואיזה נתיבות. איזה נעם ואיזה שלום. אלא דרכיה דרכי נעם. זש"כ (ישעי' מג) הנותן בים

אורחא דיומין. ואיכון יומין איכון יומין ודאי. תמן איכ' רחלנו דקדושה דלעילא. דאתרמיך ב"נ בהאי עלמא לאשתדלא באורייתא לאתתקפא בהסיא עלאה. בשמאלה עשר וכבוד. אגר טב ושלוה איה ליה בהאי עלמא [למאן דעסיק בה שלא לשמה]. וכל מאן דאשתדל באורייתא לשמה כד נפיק מהאי עלמא אורייתא אזלת קמיה. ואכרזת קמיה ואגינת עליה דלא יקרבון בהדיה מאריכון דדינא. כד שכיב גופא בקברא היא נטרת ליה. כד נשמתא אזלא לאסתלקא למיתב לאתרה איהי אזלה קמה דהסיא נשיתא. וכמה תרעין אתברו מקמה דאורייתא עד דעאלת לדוכתהא. וקיימא עליה דב"נ עד דיתער בזיגא דיקומון מתיא דעלמא. ואיהי מלפא סניגורא עליה. הה"ד (משלי ו) בהתהלכך תנחה אותך בשכבך תשמר עליך והקיצות היא תשיחך. בהתהלכך תנחה אותך כמה דאתמר. בשכבך תשמר עליך. בשעתא דשכיב גופא בקברא. דהא כדין בהסוא זמנא אתדן גופא בקברא. וכדין אורייתא אגינת עליה. והקיצות היא תשיחך. כמה דאתמר בזמנא דיתערון מתי עלמא מן עפרא היא תשיחך למהוי סניגורא עלך. רבי אלעזר אמר מהו היא תשיחך. בגין דאע"ג דהשתא יקומון מעפרא. אורייתא לא תתנסי מנהון. דהא כדין ינדעון כל הסיא אורייתא דשבקו כד אסתלקו מהאי עלמא. הסיא אורייתא נטירא להו מהסוא זמנא. ותיעול במעייהו כמלקדמין. ואיהי תמלל במעייהו. וכל מלין להוו מתתקנין יתיר מכמה דהוו בקדמיתא. דהא כל איכון מלין דאיהו לא יכיל לאדבקא לון כדקא יאות. ואיהו אשתדל בהו ולא אתדבק להו. כלהו להוו עאלין במעוי מתתקנן. ואורייתא תמלל ביה. הה"ד

והקיצות היא תשיחך: (א—קפד:)

ארך ימים בימינה בשמאלה עשר וכבוד. א"ר אלעזר זכאין איכון לדיקיא דידעי אורחוי דקב"ה למיזל בהו. בגין דאיכון משתדלי באורייתא יממא ולילא. דכל מאן דאשתדל באורייתא יומי ולילי אחסין תרין עלמין. עלמא עלאה ועלמא תתאה. אחסין האי עלמא אע"ג דלא אתעסק בה ב"נ לשמה. ואחסין הסוא עלמא עלאה כד אתעסק בה ב"נ לשמה תא חזי מאי כתיב ארך ימים בימינה בשמאלה עשר וכבוד. ארך ימים בימינה. מאן דאזיל לימינא דאורייתא אריכא דחיין איהו לעלמא דאתי. דזכי תמן ליקרא דאורייתא. דאיהו יקרא וכתרא לאתעטרא על כלא. דכתרא דאורייתא בהסוא עלמא איהו. בשמאלה עשר וכבוד. בהאי עלמא. דאע"ג דלא אתעסק בה לשמה זכי בהאי עלמא לעותרא ויקרא: (א—קצ.)

דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום. א"ר חזקיה דרכיה דרכי נעם. אלין אורחין דאורייתא. דמאן דאזיל באורחי דאורייתא קב"ה אשרי עליה נעימותא דשכינתא. די לא תעדי מניה לעלמין. וכל נתיבותיה שלום. דכלהו נתיבין דאורייתא כלהו שלם. שלם ליה לעילא. שלם ליה לתתא. שלם ליה בעלמא דין. שלם ליה בעלמא דאתי: פתח הסוא יודאי ואמר. האי קרא בתרין גווונין איהו ובתרין סגנין. קרי ביה דרכיה וקרי ביה נתיבות. קרי ביה נעם וקרי ביה שלום. מאן דרכיה ומאן נתיבות. מאן נעם ומאן שלום. אלא דרכיה דרכי נעם. סיימו דכתיב (ישעי' מג) הנותן בים

ורך. דסא בכל אתר דאקרי באורייתא דרך סוא אורח פתיחא לכלא. כסאי ארחא דאיסו פתיח לכל ב"נ. כך דרכיס דרכי נעס. אלין דרכיס דאיסון פתיחן מאבסן דכולאן בימא רבא ועאלין בגויס. ומאיסון אורחין מתפתחין לכל עיבר ולכל סטרי עלמא. וסאי נעס סוא נעימו דנפק מעלמא דאתי (ח) ומעלמא דאתי נסרין כל בוליסין ומתפרסן לכל עיבר. וססוא סיבו וססוא נהורא דעלמא דאתי דיקרן אבסן אקרי נעס. דסא עלמא דאתי אקרי נעס (ב) וכד אתער עלמא דאתי כל חידו וכל סיבו וכל נהורין וכל חידו דעלמא אתערין. ובג"כ אקרי נעס. וע"ד תיסן חייבין דניסנס בשעתא דעאל שבתא ייתין כלסו ואית להו חירות וייתא. ובשעתא דנפק שבתא אית לן לאתערא חירו עלאס עלגא. דנשתויב מססוא עונגא דחייביא דאסדר מססיא שעתא ולאלאס. ואית לן לאתערא ולימא ויסי נעס ס' אלסיסו עליסו. דא סוא נעס עלאס חידו וחירו דכלא. וע"ד דרכיס דרכי נעס. וכל נתיבותיס שלוס. מאן נתיבותיס. אלין איסון שבילין דנפקין מלעילא (ג) וכלסו נקיס לון ברית יחידאי דאיסו אקרי שלוס. שלאא דביתא. ואעיל לון לימא רבא כד איסו בתוקפיס. וכדין יסיב לס שלמא.

סס"ד וכל נתיבותיס שלוס: (ח—קנו:)

דרכיה דרכי נעס וכל נתיבותיס שלוס. רבי חייא שאל לרבי אלעזר ואמר ליס. מסו דכתיב דרכיס דרכי נעס ונו'. א"ל כמס ספסין בני עלמא דלא ידעין ולא משגיחין במלוי דאורייתא. דסא אלין דאורייתא איסון ארחא לחזאי בססוא נעס ס'. דכתיב דרכיס דרכי נעס ונו'. דרכי נעס ודאי. כמס דכתיב (תהלים כז) לחזות בנעם ס'. וסא אוקמוס בגין דאורייתא ואורחוי מססוא נעס אתיין. ואיסון ארחין פריסן ביס. וע"ד דרכיס דרכי נעס וכל נתיבותיס שלוס. א"ר חייא תיסן בשעתא דקב"ס יסב אורייתא לישראל נפק נהורא מססוא נעס ואתעבר ביס קב"ס. ומססוא נעס אבסיקו זיוון דכלסו עלמין. דכלסו רקיעין. דכלסו כתרין. על ססיא שעתא כתיב לאיסו ולאיסו בנות ציון במלך שלמס בעטרס שעטרס לו אמו ונו'. וססיא שעתא דאתבני מקדשא אתעבר קב"ס בססיא עטרס. ויתיב בכרסיא דיליס ואתעבר בעטרוי. ומססוא זמנא דאתחרב בי מקדשא לא אתעבר קב"ס בעטרוי. וססוא נעס אתמר ואתנגיז: (ב—ו:)

עץ חיים היא למחזיקים בה ותמכיס מאשר. אמר רבי יהודה עץ חיים. דא אורייתא דאיסי אילנא עלאא רבא

דרך. שהרי בכל מקום שנזכר בתורה דרך הוא דרך פתוח לכל. כדרך הזה שהוא פתוח לכל איש. כך דרכיה דרכי נעם. אלו הדרכים שהם פתוחים מהאבות אשר כרו בים הגדול ונכנסו בתוכו. ואותן הדרכים נפתחים לכל עבר ולכל צדדי העולם. ונעם הזה הוא נעימות שיצא מעולם הבא (ח) ומעולם הבא מאירים כל המאורות ונפרשים לכל עבר. והטוב ההוא והאור ההוא של עולם הבא שיונקים האבות נקרא נעם. כיון שהעולם הבא נעם נקרא (ב) וכאשר נתעורר עולם הבא כל שמחה וכל שוב וכל המאורות וכל חירות שבעולם נתעוררים. ולפיכך נקרא נעם. וע"כ למדנו שרשעי גיהנם בשעת כניסת השבת נוחים כלם ויש להם חירות ומנוחה. ובשעת מוצאי שבת אנו צריכים לעורר חירות עליון עלינו. שנגנל מאותו ענש של הרשעים שחוזר עליהם משעה ההיא ולהלאה. ויש לנו להתעורר ולומר ויהי נועם ה' אלהינו עלינו. זהו נעם העליון שמחה וחירות של הכל. ולכך דרכיה דרכי נעם. וכל נתיבותיה שלום. איזה נתיבותיה. אלו הם הנתיבות שיוצאים מלמעלה (ג) וכלם לוקחם ברית היחידי שהוא נקרא שלום. שלום בית. ומכניסם לים הגדול כאשר הוא בתוקפו. ובכן נותן לה שלום.

וש"כ וכל נתיבותיה שלום: (א—קנו:)

דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום. רבי חייא שאל לרבי אלעזר ואמר לו. מהו שכתוב דרכיה דרכי נעם וגו'. א"ל כמה טפשים בני העולם שאין יודעים ואין משגיחים בדברי התורה. שהרי דברי התורה הם הדרך לזכות באותו נעם ה'. שכתוב דרכיה דרכי נעם וגו'. דרכי נעם ודאי. ככתוב (תהלים כז) לחזות בנעם ה'. וזה נתבאר לפי שהתורה ודרכיה מנעם ההוא באים. והם דרכים שמתפשטים בו. וע"כ דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום. א"ר חייא למדנו שבשעה שנתן הקב"ה את התורה לישראל יצא אור מן נעם ההוא ונתעטר בו הקב"ה. ומאותו נעם הבריק זיום של כל העולמות. של כל הרקיעים. של כל הכתרים. על אותה שעה כתוב צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו וגו'. ובזמן ההוא שנבנה המקדש נתעטר הקב"ה בעטרה ההיא. וישב בכסא כבודו מוכתר בכתרו. ומזמן ההוא שנחרב בית המקדש לא נתעטר הקב"ה בכתר שלו. ונעם ההוא נסתר ונגנז: (ב—נז:)

עץ חיים היא למחזיקים בה ותמכיה מאשר. אמר רבי יהודה עץ חיים. זו התורה שהיא עץ העליון גדול

זיו הזהר

ג (ח) פי' אלו דרכי האכות. היינו ג' הספירות חסד גבורה תפארת שכל העולם מתנהג על פי אותן ג' הדרכים חסד דין ורחמים כפי השפע שנמשך להן מן נעם העליון שהוא עולם הבינה. ומאותן ג' הספירות נמשך דרכים לים הגדול שהוא המלכות עם השפע הנצרך להנהגת העולם כפי הכנת עולם הבינה: (ב) גירסת הזהר ד"א עלמא דאתי אקרי נעם. וקשה לישבו כדוהק. ויותר נראה שהוא מעות הדפוס וצ"ל דהא במקום ד"א. ומוכן בנקל כוונתו שלכך נקראת שפע הזאת נעם הגם ששפע ספירת הגבורה אין בה נעימות. והוא משום שכל פיני השפע נמשך מן הבינה שנקראת נעם. כי הגם שלפעמים דינין מתערין מינה היינו שהשפע שלה יכול להתתפך על דינין כשתגיע השפע לספירת הגבורה ומלכות. אבל שם במקומה הכל נעם ורחמים וכל טוב שמחה וחירות וגם מיתוק הדינין בא מן הבינה: (ג) אין שבילין דנפקין מלעילא. היינו ג' ספירות השניות נצח הוד ויסוד שמכניסין השפע למלכות. וכיון שאין הן בפרסום כמו ג' הספירות חג"ת לכך נקראין נתיבות. וכיון שעיקר שלשתן היא ספירת יסוד שנקרא שלום על שם שלום בית דהיינו בית המלכות שנקראת ים דגדול כיון שספירת היסוד מכניס השפע לים הגדול כשהוא כתוקפו ונותן לה שלימות. ולכך שלשתן דהיינו כל נתיבותיה נקראין שלום. ומפני שכל זה נעשה בכח התורה לכך נאמר את הפסוק דרכיה ונתיבותיה על כבוד התורה:

גדול וחזק. תורה מפני מה נקראת תורה. לפי שהיא מורה ומגלה במה שהיה נסתר ולא נודע. חיים. שכל החיים שלמעלה בה נכללים וממנה יוצאים. למחזיקים בה. לאותן שנאחזים בה. כי מי שמתדבק בתורה נדבק בכל. נדבק למעלה ולמטה. ותומכיה מאושר. מי תומכיה. אלה הם המטילים רוחים לכיסם של תלמידי חכמים כמו שנתבאר. ותומכיה. שזוכים לנביאי אמת שיצאו מהם. מאושר. אל תקרא מאושר אלא מראשו. שהם תומכים לתורה מראשו ועד סופו (ד) מראשו. זה ראשית הכל שנקרא ראש. ככתוב (משלי ח) מעולם נסכתי מראש. וראש זו חכמה שהיא הראש לכל הגוף. והגוף נתפשט מן הראש עד סוף שש הצדדים ותומכיה. כמש"כ (שיר ח) שוקיו עמודי שש. שאותן המטילים רוחים לכיסם של ת"ח הם תומכים לתורה מן הראש עד סוף הגוף. וכל האמונה בזה תלויה. והוא נתמך וזוכה לבנים הראוים להיות נביאי אמת: (ג—נג י)

ו"ו בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה. אמר יהודי ההוא וחזקיה שמו. בוא וראה כשברא הקב"ה העולם. ראה שלא יוכל להתקיים עד שברא התורה. לפי שממנה יוצאים כל משפטי עליונים ותחתונים. ובה מתקיימים עליונים ותחתונים. זש"כ ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה. שהרי בחכמה מתקיים כל קיום העולם וכלם יצאו מתוכה: ד"א ה' בחכמה יסד ארץ. עולם העליון לא נברא אלא מתוך חכמה העליונה. ועולם התחתון לא נברא אלא מתוך חכמה התחתונה (ה) וכלם יוצאים מתוך חכמה העליונה ומתוך חכמה התחתונה. כונן שמים בתבונה. מהו כונן. אלא גונן כל יום ויום ואינו פוסק. ולא נתתקן בפעם אחת אלא בכל יום ויום התקינו. וזהו הסוד שכתוב (איוב ט") ושמים לא זכו בעיניו. ואל תחשוב שיש חסרון בשמים. אלא שזה החשיבות של שמים. כי זה מפני החביבות ורצון הגדול שהקב"ה רוצה בהם וחביבותם אצלו. שהרי אע"פ שהוא מתקנם בכל יום ויום. אינם דומין בעיניו שהם מתוקנים כראוי. מפני האהבה שלהם אצלו. ורצונו להאיר להם תמיד בלי הפסק. שהרי עולם הבא מוציא אורות בהירים בכל יום ויום ימיד בלי הכסק. השביל להאיר להם תמיד (ו) וע"כ לא זכי בעיניו. לא זכו בלבד לא כתוב. אלא לא זכי בעיניו. ולפיכך כונן שמים בתבונה: (ז—רז.)

ו"ז בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה. אמר רבי אלעזר כל מי שעוסק בתורה בכל יום. זוכה להיות לו חלק בעולם הבא. ונחשב לו כאילו בונה עולמות. שהרי בתורה נבנה העולם ונתיסד. זש"כ ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה. וכתוב (משלי ח) ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום ויום. וכל מי שמתיגע בה הוא מייסד עולמות ומחזיקים. ובוא וראה ברוח

רבא ותקיף. תורה אמאי אקרי תורה. בגין דאורי ונלי באמאי דהוה סתים ולא אתידע. חיים. דכל חייס דלעילא בה אתכלילו ומינה נפקין. למחזיקים בה. לאינון דאחדין בה. דמאן דאחיד באורייתא אחיד בכלא. אחיד לעילא ותתא. ותומכיה מאושר. מאן תומכיה. אלין אינון דמסילין מלאי לכיסן של תלמידי חכמים כמה דאוקמוה. ותומכיה. דזכי לנביאי מהימני דיפקון מנה. מאושר. אל תקרי מאושר אלא מראשו. אינון תמכין לאורייתא מראשו ועד סופו (ד) מראשו. דא ריש דכלא דאקרי ראש. דכתיב (משלי ח) מעולם נסכתי מראש. וראש דא חכמה דאינה ריש לכל גופא. ונופא אתפשט בה עד סיומא דשית סטרין ותומכיה. כד"א (שיר ה) שוקיו עמודי שש. דאינון דמסילין מלאי לכיסן של ת"ח אינון תמכין לאורייתא מריש עד סיומא דגופא. וכל מהימנותא בה תליא. ואתמך וזכי לבנין דיתחזון לנביאי מהימני: (ג—נג י)

ו"ו בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה. אמר חסדא יודאי וחזקיה שמיה. תא חזי כד ברא קב"ה עלמא. מאן דלא יכיל לאתקיימא עד דברא אוריתא. בגין דמינה נפקין כל קיומין עלאין ותתאין. ובה קיימי עלאי ותתאי. סס"ד ס' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה. דהא בחכמה קיימין כל קיומין דעלמא וכלהו נפקי מנוה: ד"א ס' בחכמה יסד ארץ. עלמא עלאה לא אתברי אלא מנו חכמה עלאה. ועלמא תתאה לא אתברי אלא מנו חכמה תתאה (ה) וכלהו נפקין מנו חכמה עלאה ומנו חכמה תתאה. כונן שמים בתבונה. מהו כונן. אלא כונן כל יומא ויומא ולא פסיק. ולא אתתקן בזמנא חדא אלא בכל יומא ויומא אתקין ליה. ואיהו רזא דכתיב (איוב טו) ושמים לא זכו בעיניו. וכי ס"ד דגריעותא איהו בשמים. אלא חשיבו דשמים איהו. בגין חביבו ורעו סגיא דקב"ה רעי בהו וחביבותייהו לגביה. דהא אע"ג דאיהו מתקין לון כל יומא ויומא. לא דמי בעיניו דאינון מתתקנן כדקא יאות. בגין דרחימותא דלהון לגביה. ורעותיה לאנהרא לון תדיר בלא פסיקי. דהא עלמא דאתי אפיק נהורין זהירין כל יומא ויומא תדיר בלא פסיקו. בגין לאנהרא לון תדיר (ו) וע"ד לא זכו בעיניו. לא זכו בלחודוי לא כתיב. אלא לא זכו בעיניו. ובגין כך כונן שמים בתבונה: (ז—רז.)

ו"ז בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה. אמר רבי אלעזר כל מאן דאשתדל באורייתא בכל יומא. יזכי למהוי ליה חולקא בעלמא דאתי. ויתחשב ליה כאילו בני עלמין. דהא באורייתא אתבני עלמא ואשתכלל. סס"ד ס' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה. וכתיב (משלי ח) ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום ויום. וכל דאשתדל בה שכליל עלמין וקיים ליה. ותא חזי ברוחא

ויו הזהר

(ד) כי שמעתא בעיא צלותא ואם הת"ח אין לו דאגת פרנסה יש לו דרחבת הדעת לתורה. מוחו צלול וגופו בבריאות. והו שאומר שהתומכים לת"ח בפרנסה הם תומכים להם מן הראש עד סוף הגוף ויש להם חלק בתורת שהת"ח לומד כמו זכולן ויששכר. וישמח זבולי בצאתו דמסחר כאשר יישבר יושב על ידו באהלה של תורה: (ה) פי' מעולם המלכות: (ו) זו בינה ותבונה:

ברוחא עביד קב"ה עלמא וברוחא מתקיימא (ז) רוחא דאינון דלעלא באורייתא. וכל שכן רוחא דהבלא דרביי דבי רב: (א—מז.)

כבוד חכמים ינחלו וכסילים מרים קלון. אמר רבי אלעזר כבוד חכמים ינחלו. זכאין אינון דמתעסקי באורייתא. דכל מאן דאשתדל באורייתא זכי לירתא ירותא דאחסנא דלעילא ביקרא דמלכא עלאה קדישא. וזכי למירת ירותא דאחסנא בהאי עלמא. ומאי איהו. ההוא דאקרי כבוד ה' דלא פסק מנייהו לעלמא. הה"ד כבוד חכמים ינחלו. ההוא דאקרי כבוד ה' (ח) וכסילים מרים קלון. מאי הוא. תא חזי כד בר נש אזיל באורח מישר קמי קב"ה ואשתדל באורייתא. הא ההוא כבוד ה' ירית לגרמיה. וכמה אפטרופסין סניגורין אשתכח לעילא עליה דב"נ. וכלהו אולפין עליה זכו קמי מלכא קדישא. ומי ב"נ לא אשתדל באורייתא ולא אזיל באורחא דמאריה הוא עביד קטיגורא עליה. והאי קטיגורא שאף באוירא ולא סליק לעילא. דלאת יתיב אדם מחובוי. כיון דחמי דבר נש לא תב ולא בעי לאשתדלא באורייתא. כדין הוא סליק לעילא ואוליף עליה חובא. הה"ד וכסילים מרים קלון. סליק לעילא ועביד קטרוגא: (ג—רפח.)

ד

בלכתך לא יצר צעדך ואם תרוץ לא תכשל. תנו רבנן כד בר נש אזיל באורחי דמאריה. סגיאין אינון דמסייעין ליה. כשמתיה דבר נש מסייעת ליה. מלאכי השרת מסייעין ליה. שכינתא קדישא מסייעת ליה. וכלהו מכריזי קמיה ואמרין. בלכתך לא יצר צעדך ואם תרוץ לא תכשל. תא חזי מאי כתיב באדם. לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו. אר"י דא היא נשמתא. דהיא סעדא לגביה דבר נש לדברא יתיה באורחי דמאריה. כמה דאוקמוה חבריא הכא לטהר מסייעין אותו: (ז"ח מדה"נ נח)

וארח צדיקים כאור נגה וגו'. א"ר שמעון מאי בין ארח לדרך. ארח. הוא דאשתא אתפתח ואתגלי ואתעביד בהאי אתר ארח. דלא כתיבו ביה רגלין מקדמת דנא. דרך. כד"א (ישעי' סג) כדורך בגת. דכתיבין ביה רגלין כל מאן דבעי. וע"ד לצדיקיא קאמרי ארח. דאינון הוו קדמאי למפתח ההוא אתר. ולא על כל אתר איהו. אלא אע"ג דאחרנין בני עלמא אזלי בהאי אתר. השתא דאולין ביה לדיקיא איהו אתר חדתא. דהשתא אתר חדתא איהו האי אתר. כמה דלא אזיל ביה ב"נ אחרא לעלמין. בגין דלדיקיא עבדין חדתא לכל אתר בכמה מלין עלאין דקב"ה אתרעי בהון. ותו דשכינתא אזלא בההוא אתר מאי דלא היה מקדמת דנא. ובג"כ ארח לדיקים

ברוח עשה הקב"ה את העולם וברוח מתקיים (ז) זה הרוח של אותן המתיגעים בתורה. וכל שכן הרוח של הבל פי התינוקות של בית רבים: (א—מז)

כבוד חכמים ינחלו וכסילים מרים קלון. אמר רבי אלעזר כבוד חכמים ינחלו. זכאים הם העוסקים בתורה. שכל מי שמתיגע בתורה זוכה לנחול ירושה נחלה שלמעלה בכבוד מלך עליון הקדוש. וזוכה לנחול ירושת נחלה בעולם הזה. ומהו הנחלה. זהו מה שנקרא כבוד ה' שלא יפסק מהם לעולם. וזש"כ כבוד חכמים ינחלו. היינו מה שנקרא כבוד ה' (ח) וכסילים מרים קלון. מה הוא. בוא וראה כשהאדם הולך בדרך הישר לפני הקב"ה ועוסק בתורה. הרי אותו כבוד ה' הוא נוחל לעצמו. וכמה מלאכים סניגורים נמצאים למעלה על זה האדם. וכלם מלמדים עליו זכות לפני המלך הקדוש. ואם האדם אינו עוסק בתורה ואינו הולך בדרך רבונו הוא עושה מקטרג עליו. וזה המקטרג משוטט באויר ואינו עולה למעלה. כי אפשר שישוב האדם מחטאיו. כיון שרואה שהאדם אינו חוזר בתשובה ואינו רוצה לעסוק בתורה. אז הוא עולה למעלה ומלמד עליו חוב. וזש"כ וכסילים מרים קלון שהמקטרג עולה למעלה ועושה קטרוג: (ג—רסח:)

ד

בלכתך לא יצר צעדך ואם תרוץ לא תכשל. שנ' החכמים כאשר האדם הולך בדרכי רבונו הרבה הם העוזרים לו. נשמתו של אדם עוזרת לו מלאכי השרת עוזרים לו. שכינה הקדושה עוזרת לו. וכלם מכריזים לפניו ואומרים. בלכתך לא יצר צעדך ואם תרוץ לא תכשל. בוא וראה מה כתוב באדם. לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו. אר"י זו היא הנשמה. שהיא עוזר לנגד האדם להנהיג אותו בדרכי רבונו. כמו שדרשו החברים ואמרו הבא לטהר מסייעין אותו: (ז"ח מדה"נ נח)

וארח צדיקים כאור נגה וגו'. א"ר שמעון מה בין ארח לדרך. ארח. הוא שעכשו נתפתח ונתגלה ונעשה במקום הזה ארח. שלא כתוב בו רגלים מקודם לזה. דרך. כמש"כ (ישעי' סג) כדורך בגת. שמכתתים בו רגלים כל מי שרוצה. וע"כ לצדיקים קורא ארח. שהם היו הראשונים לפתוח מקום ההוא. ולא על כל מקום כך הוא. אלא אע"פ שאחרים בני העולם הלכו במקום זה. אבל עכשו שהולכים בו צדיקים הוא מקום חדש. שעכשו נעשה מקום חדש זה המקום. כאילו לא הלך בו איש אחר לעולם. לפי שהצדיקים עושים חדשות לכל מקום בכמה דברים עליונים שהקב"ה רוצה בהם. ועוד שהשכינה הולכת בזה המקום מה שלא היה מקודם לזה. ולפיכך ארח צדיקים

זיו הזהר

(ז) פי' ברוח פיו: (ח) זו השראת השכינה עליו:

צדיקים נקרא. לפי שמתארח בו אורח עליון הקדוש (ה) דרך הוא פתוח לכל ומכתתים רגליהם בו כל מי שרוצה אפילו אותן הרשעים. דרך זהו סוד (ישעי' מג) הנותן בים דרך. לפי שדורך בו צד הטומאה שלא נצרך ושולט לטמא המשכן. וע"כ הצדיקים בלבדם עומדים ושולטים במקום ההוא שנקרא ארח כמו שנתבאר (ג) דרך פתוח לכל לצד זה ולצד זה : (ב—רטו.)

וארח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום.
אמר רבי שמעון זכאים הם הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא. שהקב"ה חפץ בכבודם. בוא וראה מה כתוב וארח צדיקים כאור נגה. מהו כאור נוגה. באותו אור המאיר שברא הקב"ה במעשה בראשית. זה הוא שגנז אותו לצדיקים לעולם הבא. הולך ואור. שהוא נתעלה באורו תמיד ולא נגרע ממנו. אבל ברשעים מה כתוב. דרך רשעים כאפלה לא ידעו במה יכשלו. לא ידעו. וכי אין יודעים. אלא שהרשעים הולכים בדרך עקום בעולם הזה. ואין רוצים להסתכל שעתיד הקב"ה לדונם בעולם הבא ולהביאם בדינו של גיהנם. והם צועקים שם בכל יום ואומרים אוי לנו אוי. ועל שכר הצדיקים כתוב (ישעי' סד) עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו : (א—נט.)

ה

שתה מים מבורך ונוזלים מתוך בארך. אמר רבי שמעון מפני מה בורך בתחלה ואח"כ בארך. שהרי בור לא נקרא אלא כשהוא ריק בלי מעין. באר בה מים נובעים. אלא הכל מקום אחד הוא. מקום העוני שהעניים נאחזים בו נקרא בור (ה) שאין לו משלו אלא מה שנותנים בתוכו. ומי הוא. דל"ת. ואח"כ נעשה באר שהוא מעין נובע ומלאה מכל הצדדים. ומי הוא. ה"א. שנתמלאית מלמעלה ונובעת מלמטה (ב) נתמלאית מלמעלה. מהמקום העמוק מכל. ונובעת מלמטה. מנשמות הצדיקים : דבר אחר שתה מים מבורך. זה דוד המלך שכתוב בו (שמואל ב' כג) מי ישקני מים מבור בית לחם. ונוזלים. זה אברהם. מתוך. זה יעקב שהוא באמצע. בארך. זה יצחק. שנקרא באר מים חיים. הרי שבמקרא זה נרמזת מרכבה הקדושה העליונה שהיא מהאבות. ודוד המלך שנתחבר

לדיקים לקרי. בגין דאתארח ביה אושפיזא עלאה קדישא (ה) דרך איהו פתוח לכלא וכתשין ביה כל מאן דבעי אפילו איהו חייבין. דרך. דזא דא (ישעי' מג) סגותן ביה דרך. בגין דדריך ביה ספרא אחרא דלא אלמריך ושלים לסאבא משכנא. וע"ד לדיקיא בלחודייהו קיימי ושלטי בההוא אתר דאקרי ארח כמה דאוקימנא (ב) דרך פתוח לכלא להאי סטרא ולהאי סטרא : (ב—רטו.)

וארח לדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום.
אמר רבי שמעון זכאין איון לדיקיא בעלמא דין ובעלמא דאתי. דקב"ה בעי ביקריהון. תא חזי מאי כתיב וארח לדיקים כאור נגה. מהו כאור נוגה. כההוא נהורא דנהיר דברא קב"ה בעובדא דבראשית. דא הוא דגניז לון לדיקיא לעלמא דאתי. הולך ואור. דאיהו סליק בנהוריה תדיר ולא נגרע מניה. אבל בחייביא מאי כתיב. דרך רשעים כאפלה לא ידעו במה יכשלו. לא ידעו. וכי לא ידעין. אלא חייביא אזלי בעקימו דארחא בהאי עלמא. ולא בעאן לאסתכלא דזמין קב"ה למידן להו בעלמא דאתי ולאעלאה לון בדינא דגיהנם. ואינון לווחין תמן בכל יומא ואמרי ווי לן ווי. ועל אגרא דלדיקיא כתיב (ישעי' סד) עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו : (א—נט.)

ה

שתה מים מבורך ונוזלים מתוך בארך. אמר רבי שמעון אמאי בורך בקדמיתא ולבתר בארך. דהא בור לא אקרי אלא ריקניא דלא נביע. בתר מיין דנבעין. אלא כלא אתר חד הוא. אתר דמסכנותא דמסכני אחידן ביה אקרי בור (ה) דלית ליה מדיליה אלא מאי דיהבין בגווה. ומאן איהו. דל"ת. ולבתר אתעביד בור דאיהו נביע ומליא מכל סטרין. ומאן איהו. ה"א. דאתמליא מלעילא ונביע מלתתא (ב) אתמליא מלעילא. מאתר דעמיקא דכלא. ונביע מתתא. מנשמתהון דלדיקיא : דבר אחר שתה מים מבורך. דא דוד מלכא דכתיב ביה (שמואל ב' כג) מי ישקני מים מבור בית לחם. ונוזלים. דא אברהם. מתוך. דא יעקב דאיהו באמצעיתא. בארך. דא יצחק. דאקרי באר מים חיים. הא בהאי קרא אשתכח רתיכא קדישא עלאה מאבהן. ודוד מלכא אתחבר

זיו הזהר

ד (ה) כי בכל מקום שהצדיקים הולכים ועוסקים בדבר שבקדושה משיבים שם השראת השכינה וגם פועלים בעבודתם לעשות ארח חדש מן השמים למקום ההוא ופותחים ציגור חדש להמשיך הארה מן השמים אל השכינה הקדושה (ב) הרח"ו ולה"ה כתב. פי' כי הדרך היוצא מן ים המלכות אל התחתונים למיון לון אפשר שישלמו בו החיצונים ליטול שפע. וזהו דרך דדרכין ובתתין ביה אפילו רגלין דחייביא. אבל ארח הוא שביל הנשפע מיסוד למלכות הנקרא אורח צדיקים ולזה הסוד נקרא מדת היסוד אורח. והתפארת נקרא בעל הבית. והנה בארח זה אין משיגין אותו אלא הצדיקים דומיא האורח בעצמו צדיק יסוד עולם. עכ"ל :

ד (ה) זו מדת המלכות : (ב) פי' כהגיע אליה הארה מעבודת הצדיקים תגרום אתערותא דלתתא הזאת לאתערותא דלעילא שיהיה נעשה מן ד' אות ה' כי הצדיקים גורמים בעבודתם ההזדוגות של המלכות עם תפארת ויסוד הנרמזים באות ו' ובאות י' ויכך על ידי ההתחברות אל ד' האות ו' או האות י' נעשה מן ד' אות ה'. ונתמלאית בהשפע שלמעלה עם הארת עבודת הצדיקים מלמטה :

ואתחבר עמהון. וכמה דתיאובתא דזוקבא לגבי דכורא לאו איהי אלא כד עייל רוחא בה ואתדבק מיא לקבלא מיין דכורין. כך כנסת ישראל לא אתערת תיאובתא לגבי קב"ה אלא ברוחא דצדיקיא דעאלין בגווה (ג) וכדין כבעין מיא מגווה לקבלא מיין עלאין דדכורא. וכלא אתעביד לרורא חדא וקשורא חדא. ודא הוא רעותא דכלא. ופיולא דמפייל קב"ה בנשמתהון דצדיקיא: (ת—פ.)

ו

בהתהלכך תנחה אתך בשכבך תשמר עליך והקיצות היא תשיחך. א"ר יהודה בוא וראה כל בר נש דאשתדל באורייתא כד נפיק מהאי עלמא כשמתיה סלקא באינון ארחין ושבילין דאורייתא. ואינון ארחין ושבילין דאורייתא ידיען איהו. ואינון דידעי ארחוי דאורייתא בהאי עלמא יהכון בהו בההוא עלמא כד יפקון מהאי עלמא. ואי לא אשתדלו באורייתא בהאי עלמא ולא ידעין ארחין ושבילין דילה. כד יפקון מהאי עלמא לא יכדעון למיהך באינון ארחין ושבילין וכשלין בהון. כדין יהך באורחין אחרנין דלאו אינון ארחין דאורייתא. ויתערון ליה בכמה דינין ואתענש בהו. תא"ד כי ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם (הושע יד) ומאן דאשתדל באורייתא מאי כתיב. בהתהלכך תנחה אתך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך. בשכבך בקברא אורייתא תנור עליך מדינא דההוא עלמא. והקיצות. כד קב"ה יתער רוחין ונשמתין לאחיא מתיא. כדין היא תשיחך. היא תהא סניגוריא על גופא. בגין דיקומון אינון גופין דאשתדלו באורייתא כדקא יאות. ואלין אינון דיקומין בקדמיתא לחיי עלמא. כד"א (דניאל יב) ורבים מישני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם וגו'. ואלין אינון לחיי עולם. בגין דאתעסקו בחיי עולם דאינון אורייתא. ותא חזי כל אינון דאשתדלו באורייתא סלי גופא יתקיים ואורייתא תגין עליה. מאי טעמא. בגין דבהאי שעתא יתער קב"ה חד רוחא דכליל מארבע רוחין. וההוא רוחא דכליל מארבע רוחין אזדמן לכל אינון דאשתדלו באורייתא לאחיא לון בההוא רוחא. בגין דיתקייס לעלמין: (ת—קפה:)

כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחת מוסר.

פתח רבי יוסי ואמר כי נר מצוה. כל מאן דאשתדל בהאי עלמא באינון פקודין דאורייתא. אתסדר קמיה בכל פקודא ופקודא חד שרגא לאנהרא ליה בההוא עלמא. ותורה אור. מאן דאתעסק באורייתא זכי לההוא נהורא עלאה דאדליקת שרגא מיה. דהא שרגא בלא נהורא לא כלום. נהורא בלא שרגא אוף הכי לא יכיל לאנהרא. אשתכח דכלא דא לדא אלעריך. אלעריך עובדא לאתקנא שרגא. ואלעריך למלעי באורייתא

שנתחבר עמהם. וכמו שתשוקת האשה לבעלה אינה אלא כאשר מכניס הרוח בה ומגרת מים לקבל מימי הזכרות. כך כנסת ישראל אינה נתעוררת בהשתוקקת אל הקב"ה אלא ברוח הצדיקים שמכניסים בה (ג) ואז נובעים מים מתוכה לקבל מימי זכרות העליונים. והכל נעשה צרור אחד וקשר אחד. וזה הוא הנחת רוח של הכל. וזה ענין הטיול שמטייל הקב"ה בנשמות הצדיקים: (ת—פ.)

ו

בהתהלכך תנחה אתך בשכבך תשמר עליך והקיצות היא תשיחך. א"ר יהודה בוא וראה כל אדם המתיגע בתורה כאשר יוצא מעולם הזה תעלה נשמתו באותן דרכים ונתיבות התורה. ואותן הדרכים ונתיבות התורה ידועים הם. ואותן היודעים דרכי התורה בעולם הזה ילכו בהם בעולם ההוא כאשר יצאו מעולם הזה. ואם לא התיגעו בתורה בעולם הזה ואין יודעים הדרכים והנתיבות שלה. כאשר יצאו מעולם הזה לא ידעו ללכת באותן הדרכים והנתיבות ויכשלו בהם. אז ילכו בדרכים אחרים שאין הם דרכי התורה. ויעוררו להם בכמה דינים ויענשו בהם. זש"כ כי ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם (הושע יד) ומי שהתיגע בתורה מה כתוב. בהתהלכך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך. בשכבך בקבר התורה תשמור עליך מדין עולם ההוא. והקיצות. כאשר הקב"ה יעורר רוחות ונשמות להחיות מתים. אז היא תשיחך. היא תהי' סניגור להמליץ על הגוף. למען יקומו אותן הגופות שעסקו בתורה כראוי. ואלו הם אשר יקומו תחלה לחיי עולם. כמש"כ (דניאל יב) ורבים מישני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם וגו'. ואלה הם שיקומו לחיי עולם. לפי שעסקו בחיי עולם שהיא התורה. ובוא וראה כל אותן שעסקו בתורה זה הגוף יתקיים והתורה תגין עליו. מה הטעם. לפי שבזמן ההוא יעורר הקב"ה רוח אחד שנכלל מארבע רוחות. ואותו הרוח שנכלל מארבע רוחות יזדמן לכל אותן שעסקו בתורה להחיותם באותו הרוח. לבעבור שיתקיים לעולם: (א—קפה:)

כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחת מוסר.

פתח רבי יוסי ואמר כי נר מצוה. כל מי שמתיגע בעולם הזה באותן מצות התורה. נסדר לפניו בכל מצוה ומצוה נר אחד להאיר לו בעולם ההוא. ותורה אור. מי שעוסק בתורה זוכה לאותו אור העליון שממנו נדלקים הנרות. שהרי נר בלי אור אינו כלום. אור בלי נר גם כן אינו יכול להאיר. נמצא ששניהם זה לזה נצרכים. נצרך עשיה להכין נר. ונצרך לעמול בתורה

(ג) תיגנו האות עבודת הצדיקים שמגיע אליה ונאחדת מזה:

בתורה להאיר הנר (ח) זכאי הוא מי שעוסק בשניהם באור ובנר. ודרך חיים תוכחת מוסר. ארח חיים לכנוס בו לעולם הבא הוא אותן תוכחות שמקבל האדם (כ) להתרחק מדרך הרע וללכת בדרך הטוב: עוד ודרך חיים תוכחת מוסר. אותן תוכחות מוסר שמביא הקב"ה על האדם לנקותו מחטאיו באותן תוכחות זהו דרך החיים. זכאי הוא מי שמקבל אותן ברצון הלב: ד"א כי נר מצוה. זה נר המנורה של דוד שהוא נר מצות התורה שבעל פה. שנצרכה להתתקן תמיד. והיא אינה מאירה אלא מתוך תורה שבכתב. שהרי התורה שבע"פ אין לה אור אלא מתוך תורה שבכתב שהיא אור להאיר: (ב—קסו)

כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר. פתח עלם ההוא ואמר. כי נר מצוה. זו היא משנה. כמש"נ (שמות כד) והתורה והמצוה. והתורה זו תורה שבכתב. והמצוה זו משנה. שהיא נר (ג) נר העומד לדלוק. ולמה נקראת נר. אלא כאשר מקבלת מבין שתי הזרועות דמ"ח אברים העליונים. היא פותחת לעומתם שתי הזרועות שלה. ואז נכללות בהם שתי אלה הזרועות ונקראת נר (ד) ותורה אור. שהתורה מאירה לאותה הנר ונדלקת מן התורה מצד האור הראשון שהוא הימין (ה) שהרי התורה מן צד הימין ההוא של אור הראשון ניתנה. שנאמר (דברים לג) מימינו אש דת למו. כי מן צד הימין ניתנה אע"פ שנכלל בה גם צד השמאל. שהרי בכן היא שלימות הכל. ואור זה נכלל במאתים ושבעה עולמות (ו) שהם גנוזים בצד האור ההוא שנתפשט בכלם. תחת כסא העליון הנסתר (ז) שרוים אותן העולמות מצד הימין ההוא. ושלש מאות ועשרה הם. שתי מאות ושבעה הם בצד הימין. ומאה ושלשה הם בצד השמאל (ח) והם כלם שלש מאות ועשרה. אלה הם שהקב"ה מכין תמיד לצדיקים. ומאלה מתפשטים כמה וכמה אוצרות חמדה. וכלם גנוזים להתעדן מהם הצדיקים לעולם הבא. ועל אלה כתוב (משלי ח) להנחיל אוהבי י"ש ואוצרותיהם אמלא. ועל אלה כתיב (ישעי' סד) עין לא ראתה אלהים זולתך וגו'. י"ש אלו שלש מאות ועשרה עולמות שהם גנוזים תחת עולם הבא. ואותן ר"ז שהם מצד הימין נקראים אור הראשון. לפי שאפילו אור השמאל נקרא אור. אבל אור הראשון הוא מוכן לעשות תולדות לעולם הבא. ואפשר תאמר לעולם הבא ולא יותר. לא כן אלא אפילו בכל יום ויום. שאם לא היה אור ההוא לא היה העולם יכול להתקיים. שכתוב (תהלים פט) כי אמרתי עולם חסד יבנה. וזה האור זרע אותו הקב"ה בגן העדן זש"כ אור זרוע לצדיק וגו'. וכתוב (ישעי' סא) וכגנה זרועיה תצמיח. איזה זרועיה. אלו זרועי האור הראשון שהוא זרוע תמיד

בתוריתא לאנהרא שרגא (ט) זכאה איהו מאן דאתעסק בה בנהורא ובשרגא. ודרך חיים תוכחות מוסר. ארח חיים לאעלא ביה לעלמא דאתי איהו תוכחות דמקבל ב"נ (כ) לאתרחקא גרמיה מארח ביש ולמיהך באורחא טבא: תו ודרך חיים תוכחות מוסר. איהו תוכחות מוסר דאיתי קב"ה עליה דב"נ לדכאה ליה מחובוי באיהו תוכחות דרך חיים איהו איהו. זכאה איהו מאן דקביל להו ברעו דלבא: ד"א כי נר מצוה. דא שרגא דוגיתא דדוד דאיהו נר מצוה אוריתא דבע"פ. דאצטריך לאתתקנא תדיר. ואיהי לא נהרא אלא מגו תורה שבכתב. דהא אוריתא דבעל פה לית לה נהירו אלא מגו תורה שבכתב דאיהי אור לאנהרא. (ב—קסו)

כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר. פתח סתום רבינו ואמר. כי נר מצוה. דא איהי משנה. כד"א (שמות כד) והתורה והמצוה. והתורה זו תורה שבכתב. והמצוה זו משנה. דאיהי נר (ג) שרגא דקיימא לאדלקא. ואמאי אתקרי נר. אלא כד מקבלא תרין תרין דרועין דמ"ח שייפין עלאין. איהי פתחת לגבייהו תרין דרועין דילה. כדין אתכלילו אלין תרין דרועין בהו ואתקרי נר (ד) ותורה אור. דקא נהיר לההוא נר ואדליקת מניה מסטרא דאור קדמאה דאיהו ימינא (ה) דהא אוריתא מסטא סטרא דימינא דאור קדמאה אתיהיבת. דכתיב (דברים לג) מימינו אש דת למו. דמסטרא דימינא איתיהיבת אע"ג דאתכליל ביה שמאלא. דהא כדין איהי שלימו דכלא. ואור דא אתכליל במאתן ושבעה עלמין (ו) דאיהו גנוזין בסטרא דהסוא אור ואתפשט בכלהו. תחות כורסיא עלאה סתירא (ז) שריין איהו עולמות מסטרא דהסוא ימינא. ותלת מאה ועשר איהו. מאתן ושבע איהו בסטרא דימינא. ומאה ותלת איהו בסטרא דשמאלא (ח) ואיהו תלת מאה ועשר. אלין איהו דקב"ה מתקן תדיר לצדיקיא. ומאלין מתפשטן כמה וכמה אוצרי חמדה. וכלהו גנוזין לאתעדנא מנהון צדיקיא לעלמא דאתי. ועל אלין כתיב (משלי ח) להנחיל אוהבי י"ש ואוצרותיהם אמלא. ועל אלין כתיב (ישעי' סד) עין לא ראתה אלהים זולתך וגו'. י"ש אלין תלת מאה ועשר עולמות גנוזין תחות עלמא דאתי. ואיהו ר"ז דאיהו מסטרא דימינא אקרון אור קדמאה. בגין דאפילו אור שמאלא אקרי אור. אבל אור קדמאה איהו זמין למעבד תולדין לעלמא דאתי. ואי תימא לעלמא דאתי ולא יתיר. לאו הכי אלא אפילו בכל יומא ויומא. דאי לא הוי הסוא אור עלמא לא יכיל למיקם. דכתיב (תהלים פט) כי אמרתי עולם חסד יבנה. והאי אור זרע ליה קב"ה בגנתא דעדן.. הה"ד אור זרוע לצדיק וגו'. וכתיב (ישעי' סא) וכגנה זרועיה תצמיח. מאן זרועיה. אלין זרועי דאור קדמאה דאיהו זרוע תדיר

זיו הזהר

(ח) קיום המצוה במעשה הוא תקון מרת המלכות שכה תרי"ג מצות. ותלמוד תורה של ענין כל מצוה תקונו הוא בתפארת. ושניהם יחד נר מצוה ותורה אור גורמים יחוד תפארת ומלכות. כי המלכות בחינת נר והתפארת בחי' אור: (ג) היינו סיגופים שמקבל האדם על עצמו מדרכי התשובה (ג) זו המלכות והשכינה הקדושה. כי מלכות פה ותורה שבע"פ קרינן לה: (ד) כי רמ"ח עם כ' בגימטריא נ"ר: (ה) פי' שהמלכות שהוא הנר נשפעת מן התפארת להיותה דולקת ומאירה. כמו שהתורה שבע"פ נשפעת מן התורה שבכתב (ו) אר"ר בני' ר"ן. (ז) פי' תחת עולם הכינה שנקראת עולם הבא. (ח) למען יתבטלו הגבורות ברוב רוב כפל של החסדים ועוד אל"ף יתר הרומז לאור החכמה:

תדיר .. וסטוא אור דמיסו זרוע תדיר עביד מיכין תדיר. ומיס ומגרמיס אודרע כקדמיתא (ט) ולא סכיך תדיר [אוף בזמנא דגלותא]. כגנתא דעביד תולדין. ומסאי זרע נפיל ביס בתריס. ומגרמיס עביד תולדין כדבקדמיתא .. ואוף דלאו סכי כמס דסוס בזמנא דכנסת ישראל פוות בתרסא. אבל לא אתמנע זרוע דא לעלמין. וכגוונא דא ותורס אור. אורייתא דאתיסיבת מסטרא דסטוא אור קדמאס סכי אודרע תדיר בעלמא. ועביד תולדין ומיכין ולא סכיך לעלמין. ומסטוא מיכא דילס אתון עלמא. ודרך חיים תוכחות מוסר. מאן מיסו תוכחות מוסר. דכד בעא קב"ס לנטרא לסטוא מרא חיים שוי עליס סטוא דאלקי ועביד תוכחת מוסר לבני עלמא. ומאן מיסו. סאי דכתיב (בראשית ג) ואת להט החרב המתהפכת לשמר את דרך עץ החיים. וע"ד דרך חיים מיסו תוכחות מוסר. אוף סכי בר נס דאית ביס תוכחות. ודאי דאתערי ליס למסך בסטוא מרא חיים דאמרי תתן תוכחות מוסר:

ותו כי נר מצוס ותורס אור ודרך חיים תוכחות מוסר. סאי קרא לאו ריסיס סיפיס ולאו סיפיס ריסיס (י) אלא כלא רזא דמסימנותא בסאי קרא. כי נר מצוס. דא רזא דסמור. ותורס אור דא רזא דזכור. ודרך חיים תוכחות מוסר. אלין גזרין ועינסין דאורייתא. וכלא רזא דסימנותא (יא) ואצטריך דא לדא למסוי רזא דכלא כדקא יאות: (ב—קסו)

כי נר מצוס ותורס אור ודרך חיים תוכחת מוסר.

א"ר אלעזר כד סטוא סטרא ביסא אתי למפתי ליס לבר נס. יסא משיך ליס לגבי אורייתא ויתפרס מיס. תא חזי דסא תנינן דכד סאי סטרא ביסא קיימא קמיס דקב"ס לאסטאס על עלמא בגין עובדין ביסין. קב"ס חס על עלמא ויסיב עיטא לבני נסא לאסתזבא מיס. ולא יכיל לאטאס עליסון ולא על עובדיסון. ומאי מיסי עיטא. לאסתדלא באורייתא ויסתזבו מיס. מאן. דכתיב כי נר מצוס ותורס אור ודרך חיים תוכחת מוסר. מאי כתיב בתריס. לשמרך מאשת רע מחלקת לשון נכריס. ודא סוא סטרא מסאבא סטרא אחרא דאיסי קיימא תדיר לאסטאס לתתא לבני נסא. וקיימא תדיר לעילא קמיס קב"ס לאסטאס על חוביהון ועל עובדיסון דבני נסא. וכן קיימא עלייסו לאסטאס ולאדכרא חוביסון בכל מה דעבדו. באיסון זמנין דקב"ס קיים עלייסו בדינא. כדין קאיס לאסטאס לון ולאדכרא חוביסון. וקב"ס חס עלייסו דישראל ויסב לון עיטא לאסתזבא מיס. ובאיסי. בשופר ביומא דר"ס ובשעיר המשתלח ביומא דכפורי. דיסבין ליס בגין לאתפרסא מנייסו ולאסתדלא בסאי חולקיס. וסא אוקמוס. תא חזי מאי כתיב (משלי ה) רגליס יורדות מות שאול לעדיס יתמוכו ובזרזא דמסימנותא מאי כתיב (שם ג) דרכיס דרכי נועם וכל

נתיבותיס

תמיד .. ואור ההוא שהוא זרוע תמיד עושה פירות תמיד. וממנו ומעצמו מזריע כבתחלה (ט) ואינו שוקט תמיד [אף בזמן הגלות]. כמו גן שעושה פירות. ומן הזרע שלו נופל בו במקומו. ומעצמו עושה פירות כבתחלה .. והגם שאינו כך כמו שהיה בזמן שכנסת ישראל היתה שרויה במקומה. אבל לא נמנע זרוע זה לעולם. וכדמיון זה ותורה אור. שהתורה שניתנה מצד אותו אור הראשון כך היא זרוע תמיד בעולם. ומוציאה תנובה ופירות ואינה שוקטת לעולם. ומאותן הפירות שלה ניזון העולם. ודרך חיים תוכחות מוסר. איזה הוא תוכחות מוסר. שכאשר חפץ הקב"ה לנטור דרך חיים ההוא יניח עליו אותו שמכה ועושה תוכחת מוסר לבני העולם. ומי הוא. זה שכתוב (בראשית ג) ואת להט החרב המתהפכת לשמר את דרך עץ החיים. וע"כ דרך חיים הוא תוכחות מוסר. ואף כך האדם שיש עליו תוכחות. ודאי שמעוררים אותו ללכת בארח החיים ההוא ששוכן שם תוכחות מוסר:

ועוד כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר. מקרא זה אין תחלתו סופו ואין סופו תחלתו (י) אלא כל סוד האמונה במקרא הזה. כי נר מצוה. זה הסוד של שמור. ותורה אור. זה הסוד של זכור. ודרך חיים תוכחות מוסר. אלו גזרות ועונש"ן שבתורה. והכל סוד האמונה (יא) ונצרך זה לזה להיות סוד של הכל כראו": (ב—קסו.)

כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחת מוסר.

א"ר אלעזר כאשר צד הרע ההוא בא לפתות לו לאדם. ימשיך אותו אל התורה ויפרד ממנו. בוא וראה הרי למדנו שכאשר צד הרע ההוא עומד לפני הקב"ה לקטרג על העולם בשביל מעשים רעים. חס הקב"ה על העולם ונותן עצה לאנשים להנצל ממנו. שלא יוכל לשלוט עליהם ולא על מעשיהם. ומה היא העצה. לעסוק בתורה וינצלו ממנו. מניין. שכתוב כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחת מוסר. כה כתוב אחריו. לשמרך מאשת רע מחלקת לשון נכריה. וזה הוא צד האחר צד הטומאה שהוא עומד תמיד לפתות למטה לאנשים. ועומד תמיד למעלה לפני הקב"ה לקטרג על חטאותיהם ועל מעשים רעים של האנשים. וכן עומד עליהם לקטרג ולהזכיר חטאותיהם כל מה שעשו. באותן הזמנים שהקב"ה דן את העולם. ואז עומד לקטרג עליהם ולהזכיר חטאותיהם. והקב"ה חס על ישראל ונתן להם עצה להנצל ממנו. ובמה. בשופר ביום ראש השנה. ובשעיר המשתלח ביום הכפורים שנותנים לו כדי שיפרד מישראל ויתענג בחלקו הזה. וענין זה נתבאר. בוא וראה מה כתוב (משלי ה) רגליה יורדות מות שאול צעדיה יתמוכו. ובסוד האמונה מה כתוב (שם ג) דרכיה דרכי נועם וכל

נתיבותיה

זיו הזהר

(ט) כאן גילה רביא ההוא סוד גדול ונורא איך שהשפע נשפע בזמן הגלות שהצדיק אבד ומן המשל יבין הנמשל ליחודי סגולה אשר חננם השי"ת בתכסית הקבלה. (י) פי' שמתהיר בגדלות וחשיבות התורה ומסיים בדבר לא טוב דה יגו יסורין והלא במקום שיש תורה ומצוה יסורין למה ומתרץ שהכל מוסב על התורה (יא) שמור זו המלכות זכור זה התפארת דרך חיים הסד. תוכחות מיסר גבורה. ועל פי זה מובן שהכל רמז על הספירות הקדושות שהן רזא דמסימנותא:

נתיבותיה שלום. אלו הדרכים והנתיבות של התורה והכל אחד. כאן שלום ושם מות. ובכל הפוכים זה מזה (א–קא)

ז

ואראה בפתאים וגו'. עבר בשוק אצל פנה וגו'. בנשף בערב יום וגו'. והנה אשה לקראתו שית זונה ונצורת לב. שית זונה. זה הוא אותו היכל הששי מאותן ז' היכלות הנקראים שבעה מדורי גיהנם. ובהיכל הזה נמצא רוח אחד שנקרא רוח זנינים. והיא הזונה לפתות פתאים לזנות. והיא בהיכל הזה נמצאת ולא נמצאת. יורד ומפתה עולה ומקטרגת. כמש"כ בביתה לא ישכנו רגליה פעם בחוץ פעם ברחובות כאשר עולה למעלה. ואצל כל פנה תארב כאשר נוטלת הנשמה. מה כתוב. והחזיקה בו ונשקה לו. אלו הן נשיקות לטמא ולהטעות אנשים אחריה. מתיקות הן לפי שעה. אוי לסופם. כמו שכתוב (משלי ה) וחלק משמן חכה. וכתוב ואחריתה מרה כלענה. מהו מרה כלענה. אלא כאשר האדם נתפתה אחריה בעולם הזה. כשהגיע זמנו לצאת מעולם הזה. היא עומדת לפניו ונצטיירת לפניו בצורת גוף של אש. וחרב שנונה בידה ושלש טיפות תלויות בה כמו שנתבאר. ובה טפה אחת מאותן הטיפות שהיא מרה. ובשעה שמטילה לפי האיש נכנסת במיעיו. ואז הנשמה מתבלבלת. ואותה הטפה נשוטטת והולכת בתוך הגוף ועוקרת לנשמה ממקומה. ולא תניח לנשמה מקום לשבת בגוף. זאת הטפה מרה כלענה וטועם אותה האיש במרירות. תחת זאת המתיקות שטעם ממנה בעולם הזה כשנמשך אחריה. אח"כ זורקת בו טפה אחרת והנשמה יוצאת והאיש מת. אח"כ זורקת בו עוד טפה אחרת שממנה מוריקים פניו ונבאש. ומפני שהנשמה היא קדושה. לכן כאשר שולט עליה זה צד אחר הטמא היא בורחת מלפניו ולא מתישבת יחדו. וכמו שהאיש נמשך אחריה בעולם הזה והתדבק באותן נשיקות הרעות ועזב לצד הקדושה. כמו כן שולט צד הטומאה על נשמתו. ואז נשמתו יוצאת כפטורי וכו'. וכל זה בשביל אותן נשיקות מתיקות שנשקה לו בעולם הזה. ככתוב והחזיקה בו ונשקה לו העזה פניה ותאמר לו וגו'. על כן יצאתי לקראתך וגו'. כי ידעתי שאתה חסר לב חסר טוב. לשחר פניך. להתחבר עמך בכל רעות העולם. ויאתה לך ליהנות ולהמשך אחר תאות עולם הזה. כך היא מושכתו מענין לענין ומרעה לרעה. לכה נרוה דודים וגו'. כי אין האיש בביתו. זה יצר הטוב שאינו שוכן בקרבך. צרור הכסף לקח בידו. ועלה למעלה. ליום הככא יבא ביתו. מתי יבא אצלך. ליום הכסא שהוא יום הדין לעיין בדין. כמו שכתוב בכסה ליום חגנו. בזמן שנצרך האיש להתענג בעולם וליהנות בו מתרחק היצ"ט ממנו. ובזמן ששורה הדין בעולם אז בא אליו לעשות עמו דין. וע"כ הטתו ברב לקחה וגו'. עד יפלח חץ כבדו. זכאים הם הצדיקים שיודעים דרכים הקדושים ללכת בהם

נתיבותיה שלום. אלין ארחין ושבילין דאורייתא וכלא חד. סאי שלום וסאי מות. ובכלא סתוכן דא מן דא: (א–קא.)

ז

ואראה בפתאים וגו'. עבר בשוק אצל פנה וגו'. בנשף בערב יום וגו'. והנה אשה לקראתו שית זונה ונצורת לב. שית זונה. דא איסו סאי היכלא שתיתאה מסני ז' היכלין דאתקריין שבעה מדורין לגיהנם. ובסאי היכלא קיימא חד רוחא דאקרי רוח זנינים. איסי זונה לאפתאה פפסין לזנות. ואיסי בסאי היכלא קיימא ולא קיימא. נחתא ומפתי סלקא ואסתיאת. כד"א בביתה לא ישכנו רגליה פעם בחוץ פעם ברחובות כד סלקא נטלא לעילא. ואצל כל פנה תארב כד נטלא נשמתא. מאי כתיב. והחזיקה בו ונשקה לו. אלין איגון נשיקין לסאבא ולאטעאה בני נשא אבתרה. מתיקין איגון לפום שעתא. ווי לסופייהו. כמה דכתיב (משלי ה) וחלק משמן חכה. וכתיב ואחריתה מרה כלענה. מהו מרה כלענה. אלא כד ב"נ אתפתא אבתרה בסאי עלמא. מטא זמניה לאסתלקא מסאי עלמא. איסי קיימא עליה דב"נ ואתגלימת קמיה בגלימו דגופא דאשא. וחרבא שנונה בידה ותלת טיפין בה כמה דאוקמוה. ובה טפה חדא מאיגון טיפין דאיסי מרירא. ובשעתא דאטיל לה לפומיה דב"נ עאלת ביעוי. וכדין נשמתא אתבלבלא. ואסיא טפה שטיא ואזלא בגו גופא ואעקרת לה לנשמתא מאתרה. ולא שבקא לנשמתא אתר למיתב בגופא. הסיא טפה מרה כלענה ואטעיה לה ב"נ במרירו. חלף סאי מתיקא דטעם מינה בסאי עלמא כד אתמשך בתרה. לבתר אתדי טפה אחרא ונשמתא נפקאת ומית בר נש. ולבתר אתדי טיפה אחרא דמינה ירוקין אנפוי ואבאיש. דבגין דנשמתא איא קדישא. כד שלטא עלה דא סטרא אחרא מסאבא ערקת מקמיה ולא אתישבא כחדא. וכמה דב"נ אתמשך אבתרה בסאי עלמא ואתדבק באיגון נשיקין ביישין ושבק סטרא קדישא. הכי נמי שלטא על נשמתיה. וכדין נשמתיה נפקא כפטורי וכו' .. וכל דא בגין איגון נשיקין מתיקין דנשקא ליה בסאי עלמא. כדכתיב והחזיקה בו ונשקה לו העזה פניה ותאמר לו וגו'. על כן יצאתי לקראתך וגו'. דידענא דאנת חסר לבא חסר טובא. לשחר פניך. לאתחברא בסדך בכל ביישין דעלמא. ויאתא לך לאהנאה ולמטעי בתר תיאובתין דסאי עלמא. הכי איסי דחיא ליה ממלה למלה ומבית לבית. לכה נרוה דודים וגו'. כי אין האיש בביתו. דא יצר טוב דלא שריא בגווך. לרור הכסף לקח בידו. ועליה לעילא. ליום הכסא יבא ביתו. איתא יבא לקבלך. ליום הכסא דאיסו יומא דדינא לאתנחא בדינא. כמה דכתיב בכסה ליום חגנו. בזמנא דאצטריך ב"נ לאתענגא בעלמא ולאתאסי ביה אתרחקא מניה. ובזמנא דשריא דינא בעלמא כדין אתי לגביה לאתעבד עמיה דינא. וע"ד הטתו ברב לקחה וגו'. עד יפלח חץ כבדו. זכאין איגון לדיקיא דידעין ארחין קדישין למסך

בהם. ולא יהו לימין ולשמאל. זכאים הם בעולם הזה ובעולם הבא: (ב—רסז)

ח

ליי עצה ותושיה אני בינה לי גבורה. אמר רבי יצחק התורה נקראת תושיה בתחלה ואח"כ גבורה. שנאמר לי עצה ותושיה וגו'. תדע לך כי בתחלה נקראת תושיה שמתשת כחו של אדם. מפני שיש לו להלחם עם יצר הרע ולבתת כל גופו בבית המדרש עד שירגיל אותו בתורה. כיון שהוא רגיל לעסוק בתורה אז יש לו שמחה וגבורה. שנאמר אני בינה לי גבורה. רוצה לומר כשאדם רגיל בתורה ובחכמה אז יש לו גבורה להלחם מלחמות ה'. שנאמר (במדבר כא) על כן יאמר בספר מלחמות ה'. שם תהא המלחמה והגבורה: (ז"ח מדה"נ בראשית)

להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא. א"ר שמעון זכאין אינון בני עלמא דאינון דמשתדלי באורייתא. דכל מאן דאשתדל באורייתא אתרמיס לעילא ואתרמיס לתתא. ואתחסין בכל יומא ירותא דעלמא דאתי. סס"ד להנחיל אוהבי יש. מהו יש. דא עלמא דאתי דלא פסיק מימוי לעלמין. וגמל אגר סב עלאה דלא זכי ביה ב"נ אחרא. ומאי איהו. י"ש. וכגוני כך רמיז לן שמא דישכר דאשתדל באורייתא י"ש שכ"ר. דא הוא אגרא דאינון דמשתדלי באורייתא י"ש: (א—רמב:)

להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא. אמר רבי שמעון להנחיל אוהבי יש. מהו יש. דא רזא דיובל ושמטה י"ש. דלא מסר יתהון קב"ה לשאר עמין אלא לעמא קדישא. ובשעתא דישראל נטרין שתא דשמטה כדקא יאות. כשמתהון דלדיקיא משתעשען בגנתא דעדן ואתחדלן חדתין. ועלייהו אתמר וקוי ה' יחליפו כח וגו': (ז"ח בהר)

להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא. אמר רבי שמעון אוהבי יש. מהו יש. דא רזא דיובל ושמטה י"ש. דלא מסר יתהון קב"ה לשאר עמין אלא לעמא קדישא. ובשעתא דישראל נטרין שתא דשמטה כדקא יאות. כשמתהון דלדיקיא משתעשען בגנתא דעדן ואתחדלן חדתין. ועלייהו אתמר וקוי ה' יחליפו כח וגו': (ז"ח בהר)

להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא. אמר עלם ההוא. י"ש אלו שלש מאה ועשר עולמות הגנוזים תחת עולם הבינה. תחת כסא עליון הנסתר שרוים אותן העולמות. ד"ז הם בצד הימין. ואור הראשון ההוא שהוא בבחינת הימין נכלל בהם ומתפשט בכלם. ק"ג הם בצד השמאל. ואף האור של בחינת השמאל נקרא אור. ואלו הם שהקב"ה מכין תמיד לצדיקים. ומאלה מתפשטים כמה וכמה אוצרות חמדה. וכלם גנוזים להתעדן מהם הצדיקים לעולם הבא. ועל אלה כתוב להנחיל אוהבי י"ש ואוצרותיהם אמלא. ועל אלה כתוב (ישעי' סד) עין לא ראתה אלהים זולתך וגו': (ב—קסו)

ואהיה אצלו אמון וגו'. אמר רבי חייא הרי ביארו החברים אל תקרא אמון אלא אומן. וכי התורה אומן היתה. כך הוא. משל למלך שבקש לעשות היכל. אם לא יזמין אצלו אומן לא יוכל לעשות ההיכל. לאחר שנעשה ההיכל לא נקרא עליו שם אחר אלא שם המלך. זה ההיכל שעשה המלך. המלך השים בזה ההיכל מחשבתו. כך הקב"ה כאשר חפץ לברוא העולם הסתכל באומן. ואע"פ שהאומן עשה את ההיכל לא נקרא בשם אחר אלא בשם המלך. זה ההיכל שעשה המלך. ודאי שהמלך בנה את ההיכל. התורה מתפארת ואהיה אצלו אמון. בי ברא הקב"ה את העולם. כי קודם בריאת העולם קדמה התורה שני

אלפים

כסו. אלא יסמון לימינא ולשמאלא. זכאין אינון בעלמא דין ובעלמא דאתי: (ב—רסז)

ח

להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא. א"ר שמעון זכאין אינון בני עלמא אינון דמשתדלי באורייתא. דכל מאן דאשתדל באורייתא אתרמיס לעילא ואתרמיס לתתא. ואתחסין בכל יומא ירותא דעלמא דאתי. סס"ד להנחיל אוהבי יש. מהו יש. דא עלמא דאתי דלא פסיק מימוי לעלמין. וגמל אגר סב עלאה דלא זכי ביה ב"נ אחרא. ומאי איהו. י"ש. וכגוני כך רמיז לן שמא דישכר דאשתדל באורייתא י"ש שכ"ר. דא הוא אגרא דאינון דמשתדלי באורייתא י"ש: (א—רמב:)

להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא. אמר רבי שמעון להנחיל אוהבי יש. מהו יש. דא רזא דיובל ושמטה י"ש. דלא מסר יתהון קב"ה לשאר עמין אלא לעמא קדישא. ובשעתא דישראל נטרין שתא דשמטה כדקא יאות. כשמתהון דלדיקיא משתעשען בגנתא דעדן ואתחדלן חדתין. ועלייהו אתמר וקוי ה' יחליפו כח וגו': (ז"ח בהר)

להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא. אמר רבי שמעון אוהבי יש. מהו יש. דא רזא דיובל ושמטה י"ש. דלא מסר יתהון קב"ה לשאר עמין אלא לעמא קדישא. ובשעתא דישראל נטרין שתא דשמטה כדקא יאות. כשמתהון דלדיקיא משתעשען בגנתא דעדן ואתחדלן חדתין. ועלייהו אתמר וקוי ה' יחליפו כח וגו': (ז"ח בהר)

להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא. אמר רבי שמעון אוהבי יש. י"ש אלין תלת מאה ועשר עולמות דגניזין תחות עלמא דאתי. תחות כורסיא עלאה סמירא דריין אינון עולמות. ר"ז אינון בסטרא דימינא. והאוא אור קדמאה דאיהו ימינא אתכליל בהו ואתפשט בכלהו. ק"ג אינון בסטרא דשמאלא. ואוף אור שמאלא אקרי אור. ואלין אינון דקב"ה מתקן תדיר לצדיקיא. ומאלין מתפשטן כמה וכמה אוצרי חמדה. וכלהו גניזין לאתעדנא מנהון צדיקיא לעלמא דאתי. ועל אלין כתיב להנחיל אוהבי י"ש ואוצרותיהם אמלא. ועל אלין כתיב (ישעי' סד) עין לא ראתה אלהים זולתך וגו': (ב—קסו:)

ואהיה אצלו אמון וגו'. אמר רבי חייא הרי ביארו חברי'א אל תקרי אמון אלא אומן. וכי אורייתא אומנא הוה. אין. למלכא דבעי למעבד פלטרין. אי לא שוי לגביה אומנא לא יכיל למעבד פלטרין. כיון דפלטרין אתעבידו לא סליק שמא אלא דמלכא. אלין פלטרין דעבד מלכא. מלכא שוי באינון פלטרין מחשבה. כך קב"ה בעי למברי עלמא אסתכל באומנא. ואע"ג דאומנא עבד פלטרין לא סליק שמא אלא דמלכא. אלין פלטרין דעבד מלכא. ודאי מלכא בנה פלטרין. אורייתא נוהה ואסיה אצלו אמון. בי ברא קב"ה עלמא. דעד לא אתברי עלמא אקדימת אורייתא תרין

אלפי

אלפים שנה לעולם. וכאשר חפץ הקב"ה לברוא העולם היה מסתכל בה בתורה בכל דיבור ודיבור ועשה כנגדה אומנות העולם. לפי שכל הענינים והמעשים של כל העולמות בתורה הם. ולכך היה הקב"ה מסתכל בה וברא את העולם. לא שהתורה בראה לעולם. אלא הקב"ה בהסתכלותו בתורה ברא את העולם. נמצא שהקב"ה הוא האומן. וגם התורה לנגדו ואצלו אומן. שכתוב ואהיה אצלו אמון. ואהיה אמון לא כתוב. אלא אצלו. כיון שהקב"ה הסתכל בה היתה היא אצלו אומן בתורה כתוב בה בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ. הסתכל בפסוק הזה וברא שמים וארץ. בתורה כתוב בה ויאמר אלהים יהי אור. הסתכל בפסוק הזה וברא אֶת האור. וכן בכל דבר ודבר שנאמר בה בתורה הסתכל בה הקב"ה ועשה דבר ההוא. וע"כ כתוב ואהיה אצלו אמון. כדמיון זה נברא כל העולם. וכיון שנברא העולם כל דבר ודבר לא היה מתקיים. עד שעלה ברצונו לברוא את האדם שיהי' עוסק בתורה. ובעבורו נתקיים העולם. ועכשו כל מי שמעיין בה בתורה ומתיגע בה. כביכול הוא מקיים לכל העולם. הקב"ה הסתכל בתורה וברא את העולם. והאדם המסתכל בתורה מקיים את העולם. נמצא שבריאת העולם וקיום כל העולם היא התורה. לפיכך זכאי הוא האדם שעמלו בתורה. שהרי הוא מקיים העולם: (ב—קסא ז)

אשרי אדם שומע לי לשקד וגו' לשמר מזוזות פתחי.

א"ר יהודה הרי למדנו לעולם יכנס אדם לביהכ"נ שני פתחים וכו' ויתפלל תפלתו. וז"כ לשמר מזוזות פתחי. התעלה על דעתך שני פתחים. אלא אמור שיעור שני פתחים. כאן נרמז למה שאמר דוד (תהלים כד) שאו שערים ראשיכם ושאו פתחי עולם. הם מעון ומכון (ח) שהנם זה לפנים מזה התחלת

מדרגות

אלפי שנין לעלמא. וכד בעא קב"ה לאברי עלמא סוס מסתכל בה באורייתא בכל מלה ומלה ועבד לקבלה אומנותא דעלמא. בגין דכל מלין ועובדין דכל עלמין באורייתא אינון. וע"ד קב"ה סוס מסתכל בה וברא עלמא. לאו דאורייתא ברא עלמא. אלא קב"ה באסתכלותא דאורייתא ברא עלמא. אסתכח דקב"ה איהו אומנא. ואוריתא לקבליה ולגביה אומנא. דכתיב ואהי' אצלו אמון. ואהיה אמון לא כתיב. אלא אצלו. הואיל וקב"ה אסתכל בה אצלו סות אומנא. באורייתא כתיב בה בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ. אסתכל בהאי מלה וברא שמים וארץ. באורייתא כתיב בה ויאמר אלהים יהי אור. אסתכל בהאי מלה וברא את האור. וכן בכל מלה ומלה דכתיב בה באורייתא אסתכל בה קב"ה ועבד ההיא מלה. וע"ד כתיב ואהיה אצלו אמון. כגוונא דא כל עלמא אתברי. וכיון דאתברי עלמא כל מלה ומלה לא הוה מתקיים. עד דסליק ברעותא למברי אדם דיהא משתדל באורייתא. ובגינה אתקיים עלמא. והשתא כל מאן דאסתכל בה באורייתא ואשתדל בה. כביכול הוא מקיים כל עלמא. קב"ה אסתכל באורייתא וברא עלמא. בר נש מסתכל בה באורייתא ומקיים עלמא. אסתכח דעובדא וקיומא דכל עלמא אוריתא איהי. בג"כ זכאה איהו ב"נ דאשתדל באורייתא. דהא איהו מקיים עלמא: (ב—קסא ז)

אשרי אדם שומע לי לשקד וגו' לשמר מזוזת פתחי.

א"ר יסודה הא תנינן לעולם יכנס אדם שני פתחים וכו' וילני ללותיה. הה"ד לשמר מזוזת פתחי. שני פתחים סלקא דעתך. אלא איעא שיעור שני פתחים. הכא רמיזא למאי דאמר דוד (תהלים כד) שאו שערים ראשיכם ושאו פתחי עולם. איגון מעון ומכון (ח) דאיהון גו לגו שירותא

דדרגין

זין הזהר

ח (ח) דברי ר' יהודה במאמר הזה הם קשה ההבנה והביאו לפרשי הזהר בסבובה וכתב בעל אור ההמה וז"ל אית רגרסי ב' פתחים ס"ד וכו'. עד ואלין תרין כתרין. ונראה שהיתה הגהה מבחוץ ורוב ספרים המדויקים לא גרסי ליה ובאמת שאין פירוש זה מכוון עם מה שפי' הרשב"י בזהר. כי הוא מפרש ב' פתחים חסד וגבורה והתפלה בכינה בסוד היכל קדש הקדשים ואין זה אמת כי מי הכניסו בפתחים האחרים דאמר יכנס ב' פתחים הי"ל יכנס ז' פתחים וכו' ומה שפירוש בפ' פקודי שהתפלה בהיכל קדש הקדשים היינו מפני שכבר נכנס שיעור ההיכלות בתפלה דמיושב וכו' עכ"ל ובעל נצוצי אורות מפרש דשני פתחים הם ארני אלהים ואין סובן השייכות לכאן. ובמקדש מלך ג"כ מפרש פירוש שאינו מוכן וכבודם במקומם מונח כי קטנם עבה מפתני אבל הי' קשה בעיני להודות שכל זה המאמר הוא שבוש ושא"א מן הזהר הם. ולאחר עיון רב עזר לי השי"ת להבין פירוש אמת בלי שום שבוש. ואשר אני רואה הוא שפרשי הזהר נדחקו כאן מפני שחסר בזהר סוף הפסוק ש"ל שאו שערים ראשיכם כי עיקר כוונת הזהר היא להביא ראיה מן סוף הפסוק ושאו פתחי עולם ומשמעותו בקיצור כך הוא שכמו ושאו פתחי עולם שאמר דוד מרמז על ב' פתחים שהם ב' רקיעים מן ב' מדרגות או כתרים של חסד ופחד. כן גם כאן בשיעור ב' פתחים הרמז על ב' מדרגות או כתרים של חסד ופחד. אבל יש חילוק ביניהם. כי שם ב' פתחי עולם הם חסד וגבורה וכאן בשיעור ב' פתחים היינו נ"ב ב' מדרגות וכתרים של חסד ופחד. אבל אין הן אותן שעליהן אמר דוד ושאו פתחי עולם אלא שהם ב' הכתרים שני השמות הוי"ה שהוא חסד וארני או אלהים שהוא פחד. שנצרך לכוון קודם התפלה שע"י כונת התפלה נפעל לעשותן שם אחד כידוע בסוד של לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה. וזהו כוונת המאמר בקצור.

וכדי להבין היטב נצרך להקדים ב' הקדמות הקדמה א' דאיתא בסב' חגיגה י"ב ארל"ז רקיעים הן וילון רקיע שחקים זבול מעון מכון ערבות וכו' יעו"ש היטב כל המאמר וכדי להשוות דברי ר"ל עם שיטת הקבלה ש"ל עשר ספירות שכהן שש ספירות שהוציאה הבינה מן חסד עד מלכות הנקראין ששת ימי המושה והחלכות הוא סוד השכת נצרך להאריך מאד ואין כאן מקומו. לכן אבאר רק מעט מה שנצרך להבנת עניננו דהנה י"ל שאותן ז' הרקיעים חושבם ר"ל ממטה למעלה. והם באמת שמנה דהיינו מן מלכות עד הבינה ועד בכלל. אלא דר"ל חושב לשהקים ששוחקים מן דצריקים רקיע אחד וע"פ שיטת הקבלה הן ב' הספירות נצח והוד וזבול היינו תפארת כמו שמביא ר"ל להפסוק הבט משמים וראה מזבול קדשך ותפארת"ך ומעון היינו ספירת חסד. שעל זה הרקיע מביא ר"ל להפסוק יומם יצוה ה' חסדו וגו'. חוט של חסד וכו' ומכון היינו ספירת גבורה ופחד כמו שמחשב ר"ל שבו אוצרות שלג וברד וכו' ודליתותיהן אש וכו'. וערבות זה הרקיע של ספירת הבינה כמו שמחשב ר"ל שבו גנזי חיים ושל של תחה"מ ואופנים ושרפים וכו' וכסא הכבוד ומלך אל חי רם ונשא שוכן עליהם וכו' יעו"ש היטב ועתה מובן שדוד המע"ה בשהתפלל על הופעת אורו של מל"ך הכבוד מן רקיע הערבות אל ביתמ"ק שיבנה שלמה בנו. אמר ראשית מלמטה למעלה שאו ראשיכם עדה"כ פתחו לי שערי

דדרגין חסד ופחד. ולאיזון פתחין דעלמא (ב) ועל דא אצטריך בר נש דיתכוון בצלותיה לקבל קדם קודשין דאיזון שמא קדישא ויצלי צלותיה. והכהו אלין שיעור ב׳ פתחין ב׳ כתרין: (ג—ת.)

המדרגות חסד ופחד. והם פתחי עולם (ב) ועל כן צריך האדם שיתכוון בתפלתו כנגד קדש קדשים שזהו שם הקדוש ויתפלל תפלתו. ואלו הם שיעור ב׳ פתחים שני כתרים: (ג—ח)

ט

אם חכמת חכמת לך ולצת לבדך תשא. אמר רבי אלעזר תא חזי ווי לאיזון חייבי עלמא דלא ידעין ולא משגיחין במלי דאורייתא. וכד איזון משגיחין בה. בגין דלית לון סכלתנו דמיין בעיניהון מלין דאורייתא באילו כלהו מלי ריקניא ולית בהו תועלתא. ולא די לון דלא ידעי אלא דאיזון אתכין דאיהו מלין פגימין. מלי דלית בהו תועלתא. ועל דא אמר שלמה. אם חכמת חכמת לך. דכד ב״נ יתחכם באורייתא תועלתא דיליה איהי. דהא באורייתא לא יכיל לאוספא אפילו אות אחת. ולצת לבדך תשא. דהא אורייתא לא יגרע משבחהא כלום. ולילנותא דיליה איהי. ואשתאר ביה לאובדא ליה מהאי עלמא ומעלמא דאתי: (א—קסג.)

ט

אם חכמת חכמת לך ולצת לבדך תשא. אמר רבי אלעזר בוא וראה אוי לאותן רשעי עולם שאין יודעים ואין מבינים בדברי התורה. וכאשר הם מסתכלים בה. מפני שאין להם דעת יחשבו בעיניהם דברי התורה כאילו כלם דברים בטלים ואין בהם תועלת. ולא די להם שאין יודעים אלא שהם אומרים שדברי תורה הם ענינים גרועים. דברים שאין בהם תועלת. וע״ז אמר שלמה. אם חכמת חכמת לך. שכאשר יחכם האדם בתורה התועלת שלו היא. שהרי בתורה אין ביכולת להוסיף אפילו אות אחת. ולצת לבדך תשא. שהרי התורה לא תגרע משבחה כלום. והלצנות ללצים היא. ונשארה הלצנות בהם להאבידם מעולם הזה ומעולם הבא: (א—קסג)

י

משלי שלמה בן חכם ישמח אב ובן כסיל תוגת אמו. אמר רבי שמעון חמי מאי כתיב. בן חכם ישמח אב. בעוד דהאי בר אזיל באורח מישור והוא חכימא. ישמח אב

י

משלי שלמה בן חכם ישמח אב ובן כסיל תוגת אמו. אמר רבי שמעון ראה מה כתוב. בן חכם ישמח אב. כאשר זה הבן הולך בדרך הישר והוא חכם. ישמח אב

זיו הזהר

צדק בידוע. ואח״כ אמר ושאו פתחי עולם על ב׳ רקיעים הראשונים מעון ומכון חסד ופחד ש״אחר רקיע הערבות והם נקראים פתחי זה העולם שנברא עם שש הספירות הנקראות ששת ימי המעשה והם גו לגו. פי׳ שאותן פתחי עולם הם זה לפנים מזה ולא זה אצל זה. בידוע שכל ספירה הגבוה יותר היא פנימיות לספירה שאחריה. וכאן מדבר בספירות שהן מקיפין זה לזה בגדרי בציר״ם. ור״ל. ע״ב הקדמה א׳:

הקדמה ב׳ צריך לדעת שיש בו עניני קדש קדשים והם דמעלה חכמה קדש ובינה קדשים וכמו כן יש קדש קדשים למטה. והם מלכות קדש ותפארת קדשים וידוע כי שם הוי״ה הוא בתפא״ת והוא חסד ורחמים והשם אדני או השם אלהים הוא במלכות והוא דין פחד ויראה וזה לשון הזוה״ק פ׳ תרומה קס״ד קדש הקדשים איהו לעילא רזא דחכמתא עלאה ויובלא בגוונא דא ירתין התן וכלה ירותא דאבא ואמא ואתהדר אחסנת ירותא בגוונא אחרא ירותא דאבא ירתא ברתא בס״יקו דשמא קדישא דא ואתקרי אוף הבי קדש. ירותא דאמא ירית ברא ואקרי קדשים בגין דנטיל בל איגון קדשים עלאין וכניש דון לגביה. ולבתר יהיב לון ואעיל לון לגבי כלה. עכ״ל.

ועתה אחר שתי אלה ההקדמות יוכל ב״ מבין להבין מאמר העמוק הזה דר׳ יהודה בא לפרש המכוון של שיעור ב׳ פתחים. ואומר שזהו בעין שהתפלל דהמע״ה שאו שערים ראשיכם ושאו פתחי עולם אשר שם מרמז פתחי עולם על ב׳ ספירות הראשונות של ששת ימי המעשה שהם הרקיעים מעון ומכון חסד ופחד דאינון גו לגו. פי׳ בבחי׳ מקיפים זה לפנים מזה ואינון פתחון דעלמא כמו שקודא להן דהמע״ה. ובעין זה יפורש גם כאן דשיעור ב׳ פתחים מרמז על ב׳ מדרגות שהן ב׳ כתרים ב׳ ספירות וב׳ רקיעים ואחר זה מפרש בוונתו מה הן הב׳ פתחים. ואומר ועל דא אצטריך ב״נ דיתכוון בצלותיה לקבל קדש קודשין דאינון שמא קדישא ויצלי צלותיה. רצה לומר דשיעור ב׳ פתחים דכאן היינו ב׳ המדרגות והכתרים שנקראים קדש הקדשים והיינו קדש קדשים דלמטה שהן קדש מלכות אדני או אלהים. וקדשים היינו תפארת השם הוי״ה ב״ה דאינון שמא קדישא פי׳ לבוון קודם התפלה שאנו מבקשים לפעול בתפלתנו שאותן ב׳ פתחים שהן ב׳ הכתרים של חסד ורחמים ודין ופחד יתאחדו על שמא קדישא פי׳ שיהי׳ נעשה מהם שם איחד. כמו שאנו מכוונים באמירת לשם יחוד קב״ה ושכינתיה בידוע. זהו עיקר גדול בכוונת התפ״ה ואח״כ יצלי צלותיה באותה הכוונה. תהו שמסיים עוד ואומר. והנהו אלין שיעור ב׳ פתחים ב׳ כתרים והיינו ב׳ הכתרים תפארת ומלכות שיתיחדו באחד ביחודא שלים. ודוק היטב: ובלתי ספק שאם הי׳ זוכר בעל אור החמה דברי הזהר הנ״ל דפ׳ תרומה לא הי׳ משבש זה המאמר. ואני יהודה הקטן שבקטנים הנני הודה ומודה לאל עליון שהשפיע עלי הארה דלעילא להבין דברי ר׳ יהודה בלי שיבוש.

(ב) עד כאן פירש המשל של תפ״ת דוד שקרא לב׳ מדרגות שהן ספירות ורקיעים וכתרים בשם פתחים ועתה בא ר׳ יהודא לפרש הנמשל דכן גם כאן הרמז של שיעור שני פתחים מרמז על ב׳ מדרגות שהן ספירות רקיעים וכתרים של חסד ורחמים ודין ופחד. אבל אין הן אותן פתחי עולם שאמר דהמע״ת על ב׳ הספירות חסד ופחד שאחר הבינה. אלא שכאן המכוון על ב׳ הכתרים שהם תפארת ומלכות

אב. זה מלך עליון הקדוש. ישמח אב סתם. ואם נמצא זה הבן בדרך עקלתון מה כתוב. ובן כסיל תוגת אמו. תוגת אמו ודאי. זו כנסת ישראל. וסוד הדבר שנאמר (ישעי' ג) ובפשעכם שלחה אמכם. משל למלך שהיה לו בן ממטרונה. כל זמן שזה הבן עשה רצון המלך. עשה המלך מדורו אצל המטרונה. וכאשר זה הבן אין עושה רצון המלך. מסיר המלך מדורו מן המטרונה. כך הקב"ה וכנסת ישראל. כל זמן שישראל עושים רצונו של הקב"ה. עושה הקב"ה דירתו בכנסת ישראל. וכאשר ישראל אין עושים רצונו של הקב"ה. אין הקב"ה עושה דירתו בכנסת ישראל. מה הטעם. לפי שישראל הוא בן בכורו של הקב"ה. שנאמר בני בכורי ישראל. והאם זו כנסת ישראל. ככתוב (משלי יא) ואל תטוש תורת אמך: (ג—צד)

לא יועילו אוצרות רשע וצדקה תציל ממות. א"ר יוסי לא יועילו אוצרות רשע. אלו הם שאין עוסקים בתורה. והולכים אחר הבלי העולם לאסוף אוצרות רשע. מה כתוב (קהלת ה) ואבד העושר ההוא בענין רע. לפי שהם אוצרות רשע. וצדקה תציל ממות. אלו העוסקים בתורה ויודעים דרכיה לעסוק בה. שהרי התורה עץ חיים נקראת ונקראת צדקה. שנאמר (דברים ו) וצדקה תהי' לנו וגו'. ד"א וצדקה תציל ממות. זו צדקה ממש. ובשני אופנים הוא ובשני צדדים. י"ל זו תורה ויש לומר זו צדקה והכל אחד: (א—קצט.) עוד פתח רבי יוסי ואמר. כתוב (תהלים לז) בטח בה' ועשה טוב שכן ארץ ורעה אמונה. אשרי חלקו של אדם שעושה טוב משלו. שהרי נתעורר המדה טו"ב בכנסת ישראל. ובמה. בצדקה. שכאשר נתעורר צדקה הרי אז נתעורר טו"ב אצל כנסת ישראל. וע"ז כתוב וצדקה תציל ממות. מה הטעם. לפי שצדקה עץ חיים הוא. ונתעורר על עץ ההוא של מיתה. ולוקח אותן הנאחזים בו ומצילם מן המיתה. מי גרם לעץ חיים ההוא שיתעורר על עץ ההוא של מיתה. הוה אומר זאת הצדקה שהוא עושה: (ז"ג בהר קיא) רבי אלעזר אמר אדם העושה צדקה עם אנשים. בזמן שהדין שורה בעולם הקב"ה זוכר לו צדקה ההיא שעשה. לפי שבכל שעה שזוכה האדם לעשות צדקה עם אנשים נכתב עליו זה הזכות למעלה. ואפילו בשעה שהדין שורה עליו הקב"ה זוכר לו טוב ההוא שעשה וזכה עם אנשים. כמש"כ וצדקה תציל ממות: (א—קד.)

ברכות לראש צדיק וגו'. שאל ר' ייסא הקטן לרבי שמעון. מהו לראש צדיק. לצדיק היה לו לומר. אמר לו רבי שמעון אדם הזה שזוכה לנטור את הברית הקדוש. ומקיים מצות התורה. נקרא צדיק. ומראשו ועד רגליו נקרא כך. וכאשר הברכות נשפעין לעולם יניחו על ראשו. וממנו מתקיימות הברכות בעולם ע"י בנים צדיקים וקדושים שהוא מעמיד: (א—קסב.)

הולך בתום ילך בטח ומעקש דרכיו יודע. א"ר אבא הולך בתום ילך בטח. זה הוא אדם ההולך בדרכי התורה. ילך בטח. שאין נזקי העולם יכולים להרע לו. ומעקש דרכיו יודע. מהו יודע. זה הוא מי שנוטה מדרך האמת ורוצה לגזול מה ששייך לחברו. יודע. הוא יהיה ניכר בעיניהם של כל שרי הדין.

אב. דא מלכא קדישא לעילא. ישמח אב סתם. אשתכח סלי בר באתרא תקלא מאי כתיב. ובן כסיל תוגת אמו. תוגת אמו ודאי. דא כנסת ישראל. ורזא דמלה כתיב (ישעי' ג) ובפשעכם שלחה אמכם. למלכא דסוס ליה בר ממסרוניתא. כל זמנא דסלי ברא עביד רעותא דמלכא. מלכא עביד מדוריה במסרוניתא. וכד סלי ברא לא עביד רעותא דמלכא. מלכא פריש מדוריה ממסרוניתא. כך קב"ה וכנסת ישראל. כל זמנא דישראל עבדין רעותא דקב"ה. קב"ה שוי מדוריה בכנסת ישראל. וכד ישראל לא עבדין רעותא דקב"ה. קב"ה לא שוי מדוריה בכנסת ישראל. מאי טעמא. בגין דישראל הוא ברא בוכרא דקב"ה. דכתיב בני בכורי ישראל. אימא דא היא כנסת ישראל. דכתיב (משלי יא) ואל תטוש תורת אמך: (ג—עד.)

לא יועילו אוצרות רשע וצדקה תציל ממות. א"ר יוסי לא יועילו אוצרות רשע. אלין אינון דלא משתדלין באורייתא. ואזלי בתר מלי דעלמא ולמכנס אוצרין דחיובא. מאי כתיב (קהלת ה) ואבד העושר ההוא בענין רע. בגין דאינון אוצרות רשע. ולדקה תציל ממות. אלין דמשתדלין באורייתא וידעין ארחהא לאשתדלא בה. דהא אורייתא עץ חיים אקרי ואתקריאת לדקה. דכתיב (דברים ו) ולדקה תהי' לנו וגו'. ד"א ולדקה תציל ממות. דא לדקה ממש. ובתרין נווזין איהו ובתרין סברין. קרי ביה אורייתא וקרי ביה לדקה וכלא חד: (א—קצט.) תו פתח רבי יוסי ואמר. כתיב (תהלים לז) בטח בה' ועשה טוב שכן ארץ ורעה אמונה. זכאה חולקיה דבר נש דעביד סב מדידיה. דהא אתער טו"ב בכנסת ישראל. ובמה. בצדקה. דכד אתער לדקה הא כדין אתער טו"ב לגבי כנסת ישראל. וע"ד כתיב ולדקה תציל ממות. מאי טעמא. בגין דלדקה אילנא דחיי הוא. ואתער על הסוא אילנא דמותא. וגמיל אינון דאחידן ביה ושזיב לון מן מותא. מאן גרים להסוא אילנא דחיי דאתער על הסוא אילנא דמותא. הוי אימא האי לדקה דאיהו עביד: (ז"ג בהר קיא.) רבי אלעזר אמר בר נש דזכי בלדקה עם בני נשא. בשעתא דדינא שריא בעלמא קב"ה אדכר ליה להסוא לדקה דעבד. בגין דבכל שעתא דזכי בר נש בבני נשא אכתיב עליה לעילא. ואפילו בשעתא דדינא שריא עלוי קב"ה אדכיר ליה להסוא סיבו דעבד וזכה עם בני נשא. כד"א ולדקה תציל ממות: (א—קד.)

ברכות לראש לדיק וגו'. שאל ר' ייסא לרבי שמעון. מהו לראש לדיק. לדיק מבעי ליה. אמר ליה רבי שמעון האי בר נש דזכי למנטר את קיימא קדישא. ועביד פקודי דאורייתא. לדיק אקרי. ומריש ועד רגלוי הכי אקרי. וכד ברכאן נגדין לעלמא שריין על ריש. ומיה קיימי ברכאן לעלאה בגין זכאין קדישין דאיהו אוקיר: (א—קסב.)

הולך בתום ילך בטח ומעקש דרכיו יודע. א"ר אבא הולך בתום ילך בטח. דא איהו ב"נ דאזיל באורחין דאורייתא. ילך בטח. דלא יכילו מזקי דעלמא לאבאשא ליה. ומעקש דרכיו יודע. מהו יודע. דא הוא מאן דאסטי מאתרא דקשוט ובעי גבי מאי דחבריי. יודע. יתחמודע איהו בעיניהון דכל מארי דדינא.

דלא יתאביד מייסו דיוקנא דמלי ב"נ. בגין לאיתאה ליס לאתרא דינקמון מניה. ובג"כ יודע. ותא חזי מלי דאזיל באתרא קדוס קב"ה חפי עליה. בגין דלא אתידע ולא אסתמודע לגבי מאריסון דדינא. אבל מעקש דרכיו יודע ויסתמודע לגבייסו. זכאין אינון בני נשא דאזלי באתרא קדוס. ואזלי לרוחלן על עלמא. דלא דחלי אינון בעלמא דין ולא בעלמא דאתי: (א—רא:)

ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה. אמר רבי אבא ברכת ה' זו השכינה. שהיא נפקדה על ברכות העולם. וממנה יוצאין ברכות לכל. היא תעשיר בודאי. ולא יוסיף עצב עמה. עצב ורוגז הם כאשר אין הארת הפנים (א) שכאשר הלבנ"ה נחשכת אז העצבות שהיא מצד הטומאה תמנע הברכות מן העולם. ולפיכך ולא יוסיף עצב עמה: (א—עא.)

כעבור סופה ואין רשע וצדיק יסוד עולם. אמר רבי יצחק אין העולם עומד אלא על צדי"ק אחד. שכתוב וצדיק יסוד עולם. ועליו העולם עומד ובשבילו העולם נתמך ועליו נשתל (ב) אמר רבי יהודה הלא למדנו שעל שבעה עמודים העולם עומד. שכתוב (משלי ט) חצבה עמודיה שבעה. א"ל רבי יוסי כך הוא בודאי. אבל כלם האחרים בשביעי קיימים. שהוא עמוד העולם והוא צדי"ק (ג) וזה משקה ומשביע לעולם וזן את הכל. ועליו כתוב (ישעי' ג) אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו. וכתוב טוב ה' לכל (ד) ורחמיו על כל מעשיו: (א—סב:)

כעובר סופה ואין רשע וצדיק יסוד עולם. א"ר יצחק לרבי שמעון איך יתכן לפניך האדון זה שלמדנו במה שכתוב וצדיק יסוד עולם. שיש מי שאומר שעל שבעה עמודים עומד העולם. ויש מי שאומר שעל עמוד אחד העולם עומד. איך יתישב הענין. א"ל הכל ענין אחד הוא. שהרי ד' הם. ובהם יש עמוד אחד שנקרא צדיק. והשאר קיימים עליו. והעולם בזה מתקיים. וכאשר העולם מתקיים עליו הרי זה כאילו מתקיים על כל השבעה. וע"ז כתוב וצדיק יסוד עולם. והרי ביארתי זה הענין בכמה מקומות: (ג—סט)

יא

בטוב צדיקים תעלץ קריה ובאבד רשעים רנה. אמר רבי אלעזר אין שמחה לפני הקב"ה כזמן שנאבדים

שלא יהיה נאבד מהם צורת איש הזה. בשביל להביא' למקום שינקמו ממנו. ולפיכך יודע. ובוא וראה מי שהולך בדרך האמת הקב"ה מכסה עליו. כדי שלא יהיה נודע וניכר אצל שרי הדין. אבל מעקש דרכיו יודע ויהיה ניכר אצלם. זכאים הם האנשים שהולכים בדרך האמת. והולכים לבטח על העולם. שאין להם לפחד בעולם הזה ולא בעולם הבא: (א—רא:)

ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה. אמר רבי אבא ברכת ה' זו השכינה. שהיא נפקדה על ברכות העולם. וממנה יוצאין ברכות לכל. היא תעשיר בודאי. ולא יוסיף עצב עמה. עצב ורוגז הם כאשר אין הארת הפנים (א) שכאשר הלבנ"ה נחשכת אז העצבות שהיא מצד הטומאה תמנע הברכות מן העולם. ולפיכך ולא יוסיף עצב עמה: (א—עא.)

כעבור סופה ואין רשע וצדיק יסוד עולם. אמר רבי יצחק אין העולם עומד אלא על צדי"ק אחד. שכתוב וצדיק יסוד עולם. ועליו העולם עומד ובשבילו העולם נתמך ועליו נשתל (ב) אמר רבי יהודה הלא למדנו שעל שבעה עמודים העולם עומד. שכתוב (משלי ט) חצבה עמודיה שבעה. א"ל רבי יוסי כך הוא בודאי. אבל כלם האחרים בשביעי קיימים. שהוא עמוד העולם והוא צדי"ק (ג) וזה משקה ומשביע לעולם וזן את הכל. ועליו כתוב (ישעי' ג) אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו. וכתוב טוב ה' לכל (ד) ורחמיו על כל מעשיו: (א—סב:)

כעובר סופה ואין רשע וצדיק יסוד עולם. א"ר יצחק לרבי שמעון איך יתכן לפניך האדון דמר דא דתנינן במאי דכתיב וצדיק יסוד עולם. דאית מאן דאמר דעל שבעה קיימין קיימא עלמא. ומאן דאמר דעל חד קיימא קיים עלמא. איך מתישבן מלי. א"ל כלא מלה חד הוא. דהא שבעה אינון. ובהו אית חד קיימא דאקרי צדיק. וקיימי עליה. ועלמא בהאי אתקיימא. וכד אתקיים עלמא עליה כאילו אתקיים על כלהו שבעה. וע"ד כתיב וצדיק יסוד עולם. והא אוקימנא מלי בכמה אתר: (ג—סט.)

יא

בטוב לדיקים תעלץ קריה ובאבד רשעים רנה. אמר רבי אלעזר לית חדוה קמי קב"ה כזמנא דאתאבידו

זיו הזהר

ו (א) פי' מדת המלכות נחשבת שאין התפארת משפיע לה הארה מלמעלה כאשר ישראל אין עובדי השם בראוי. ועי' זה כתוב ואמר המתר אסתיר את פני וגו'. (ב) זהו ספירת היסוד שנקרא צדיק שעל ידו משפיעין כל שאר הספירות השפע דדעיא דמדת המלכות: (ג) ר' יהודה הקשה שהלא ז' ספירות הן של בריאת העולם. ותירץ ר' יוסי שהיסוד הוא העיקר כי הוא המשביר מכין לארץ: (ד) פי' כל הטוב של הור"ה ב"ה בא תחיה לכ"ל זה היסוד שנקרא כ"ל. ומזה נעשה ורחמיו על כל מעשיו. שע"ז מל הנבראים מקבלים השפע בפרטיות מן המלכות:

שנאבדים רשעי עולם ואותן שהרגיזו לפניו. וש"כ ובאבד רשעים רנה. וכן בכל דור ודור שעושה דין ברשעי עולם. חדוה ושבחה לפני הקב"ה. ואם תשאל הלא למדנו שאין שמחה לפני הקב"ה כשהוא עושה דין ברשעים. אבל בוא וראה בזמן שנעשה דין ברשעים שמחות ותשבחות לפניו על שנאבדו מן העולם. וכל זה כשהגיע זמן ההוא שהמתין להם ולא חזרו אליו בתשובה מחטאותיהם. אבל אם נעשה בהם דין טרם שהגיע זמנם. קודם שנתמלאה סאתם. כמש"כ (בראשית טו) כי לא שלם עון האמרי עד הנה. אז אין שמחה לפניו. וירע לפניו על שנאבדו. ואם תשאל מפני מה עשה בהם דין טרם שהגיע זמנם. אלא שהם גרמו הרעה לעצמם. שהרי הקב"ה לא היה עושה בהם דין טרם שהגיע זמנם. אלא לפי שהתגברו ביותר להרע להם לישראל. לפיכך עשה בהם דין והאבידם מן העולם בלא זמנם. וזהו שהרע לפניו. ולפיכך הטביע למצרים בים. והאביד לשונאי ישראל בימי יהושפט וכן כלם. שהרי בשביל שלחצו לישראל נאבדו קודם זמנם. אבל כאשר נשתלם הזמן שהמתין להם ולא חזרו בתשובה. חדוה ושבחה לפניו על שנאבדו מן העולם (א—סא')

הולך רכיל מגלה סוד ונאמן רוח מכסה דבר. אמר רבי שמעון מקרא זה קשה. הולך רכיל. איש רכיל היה צריך לומר. ומי הוא ההולך. אלא מי שאין בו ישוב הדעת ואין הוא איש מהימן. דבר זה ששמע מתהלך בקרבו כקוץ במים. עד שמשליכו לחוץ. מה הטעם. לפי שאין רוחו רוח של קיום. אבל מי שרוחו הוא רוח של קיום. בו כתוב ונאמן רוח מכסה דבר. ונאמן רוח. קיום של רוח. כמש"כ (ישעי' כב) ותקעתיו יתד במקום נאמן. מכסה דבר. בהסוד תולה עוד ענין אחר (ת) ככתוב (קהלת ה) אל תתן את פיך לחטיא את בשרך: (ג—קכח.)

מונע בר יקבהו לאום וברכה לראש משביר. פתח עלם ההוא ואמר מקרא זה הוא כפשוטו (ג) אבל למדנו כל איש חייב בברכת המזון. ואם אינו יודע. אשתו או בניו מברכים עמו. ותבא מארה לאיש הזה שאינו יודע לברך עד שנצרך לאשתו ולבניו שיברכו עמו. ואם הוא יודע לברך צריך לחנך לבנו וליתן לו כוס לברך. ומי שמונע ממנו שלא יתחנך יקבהו לאום. המונע בר שלא לברך להקב"ה (ג) ולא יתחנך במצות יקבהו לאום. יקבוהו. יקבהו צריך לומר או יקבוהו לאומים. שהרי לאום אחד הוא. כמש"כ (בראשית כה) ולאם מלאם יאמץ. מהו יקבוה לאום. אלא לאם כתוב (ד) להאם הקדושה יקבוהו לאיש הזה שמנע להאי בן מלברך להקב"ה ומהו יקבוהו. כמש"כ (ויקרא כד) ויקוב בן האשה הישראלית את השם. אף כאן יקבוהו ויפרשו אותו אל האם. יפרשו חטאו להאם הקדושה

דתתאכידו חייבי עלמא ומיכון דתרגיזו קמיה. סס"ד ובתבר רשעים רנה. וכן בכל דרא ודרא דעביד דינא בחייבי עלמא. חדוה ותושבחתא קמי קב"ה. ומי תימא הא תיכון דלית חדוה קמי קב"ה כד מיסו עביד דינא בחייבא. אלא תא חזי בשעתא דתתעביד דינא בחייבא חדוון ותושבחן קמיה על דתתאכידו מעלמא. והכי מלי כד מטא הסוא זמנא דתוריך לון ולא תתבו לגביה ממוביסו. אבל מי תתעביד בסו דינא עד לא מטא זמנייסו. בעוד דלא אשתלים מוביסו. כד"א (בראשית טו) כי לא שלם עון האמורי עד הנה. כדין ליה חדוה קמיה. ובתיב קמיה על דתתאכידו. ומי תימא אמאי עביד בסו דינא עד דלא מטא זמנייסו. אלא מיכון דגרמין ביסא לגרמייסו. דהא קב"ה לא עביד בסו דינא עד דלא מטא זמנייסו. אלא בגין דמתתקפי יתיר לאבאשא לון ליסראל. בג"כ עביד בסו דינא ואביד לון מעלמא בלא זמנא. ודא הוא דאבאיס קמיה. ובג"כ אטבע מצראי ביסא. ואביד שלאיסון דיסראל ביסי יהושפט וכן כלסו. דהא בגיניסון דיסראל אתאכידו בלא זמנא. אבל כד אשתלים זמנא דאוריך לון ולא תתבו. כדין חדוה ותושבחתא קמיה על דתתאכידו מעלמא: (ת—פא')

הולך רכיל מגלה סוד ונאמן רוח מכסה דבר. אמר רבי שמעון אמאי קרא קשיא. הולך רכיל. איש רכיל מבעי ליה למימר. מאן הולך. אלא מאן דלא אתיסד ברוחיה ולא הוה מסימנא. אמאי מלה דשמע אזיל בגוויה כחיזרא ביתא. עד דרמי ליה לבר. מאי טעמא. בגין דלית רוחיה רוחא דקיומא. אבל מאן דרוחיה רוחא דקיומא. ביה כתיב ונאמן רוח מכסה דבר. ונאמן רוח. קיומא דרוחא. כד"א (ישעי' כב) ותקעתיו יתד במקום נאמן. מכסה דבר. בדרזא תליא מלתא (ת) כדכתיב (קהלת ה) אל תתן את פיך לחטיא את בשרך: (ג—קכח)

מונע בר יקבהו לאום וברכה לראש משביר. פתח הסוא יבוקא ואמר אמאי קרא כמשמעו (ג) אבל תיכון כל בר נש חייב בברכת המזון. ואי לא ידע. אתתיה או בניו מברכין ליה. ותבא מארה לאמאי גברא דלא ידע לברכא עד דילמריך לאתתיה ולבניו דיברכון ליה. ואי הוא ידע לאמריך לאכנא לברים ולמסב ליה כסא לברכא. ומאן דמנע ליה דלא יתחנך יקבהו לאום. מונע בר דלא לברכא לקב"ה (ג) ולא יתחנך במצות יקבהו לאום. יקבוהו. יקבהו מבעי ליה או יקבוהו לאומים. דהא לאום חד הוא. כד"א (בראשית כה) ולאם מלאם יאמץ. מהו יקבוהו לאום. אלא לאם כתיב (ד) לאמא קדישא יקבוהו לאמאי ב"נ דמנע לאמאי בר מלברכא לקב"ה. ומהו יקבוהו. כד"א (ויקרא כד) ויקוב בן האשה הישראלית את השם. אוף הכא יקבוהו ויפרשון ליה לאם. יפרשו חטאוי לאמא קדישא

זיו הזהר

יא (ת) כונתו שברית הלשון וברית הסעור זה לעומת זה. ומי שפוגם ברית הלשון הוא פוגם גם ברית הסעור. (ב) כונתו בזה להודיע שאינו רוצה להוציא המקרא ממשמעותו הפשוט. כי בר היינו תבואה ולא בן. ומשכיר היינו משביע ולא שוכר ומשכר. אלא שרוצה לומר ענין אחר ולהסמיכו כדרך רמז ואסמכתא על מקרא הזה (ג) היינו בדרך רמז כי בר בארמית משמעותו הוא בן: (ד) בזה מחולק עם הסמורה שלנו כי בסמורה שלנו לאום מלא בוא"ו. וכעין זה הרבה

קדישא (ה) וברכה לראש משביר. להאי ב"נ דיתחיל בריה לברכא לקב"ה ולחנכא ליה בפקודי אורייתא. ותו וברכה לראש משביר. מאן דמברך ואזמין בכסא דברכה למאן דאצטריך ליה בהאי אתבר אסרא אחרא ואתכפיא בתבירו ואסתלק סטר קדישא. ודא הוא דכתיב וברכה לראש משביר. כמה דאיהו מסלק ומברך לקב"ה ועביד לסטר אחרא דיתבר. הכי קב"ה משיך עליה ברכאן מלעילא. והאיא דאקרי ברכה (ו) שריא על רישיה: (ג—קלא)

יב

אשת חיל עטרת בעלה וכרקב בעצמותיו מביישה. א"ר יוסי אשת חיל. דא כנסת ישראל. וכרקב בעצמותיו מביישה. אלין עמין עכו"ם. דקב"ה לא יכיל למסבל לון בעלמא. כד"א (ויקרא כ) ואקוץ בם. כהני קולין וגובין דדחקין ליה לב"נ ולא יכיל למסבל לון. א"ר אבא הכי הוא ודאי. אשת חיל. דא כנסת ישראל. דהיא גברת מכמה חיילין וכמה משריין דמשתכחי בעלמא. עטרת בעלה. כד"א עטרת תפארת. וכלא חד: (ג—מב.)

טוב נקלה ועבד לו ממתכבד וחסר לחם. אמר רבי שמעון האי קרא על ילד הרע אתמר. בגין דאיהו מקטרגא תדיר לגבי בני נשא. וילה"ר איהו אריה לביה ורעותיה דב"נ בגאותא. ואזיל אבתריה מסלסל שעריה. עד דאיהו אתגאי עליה ומשיך ליה לגיהנם. אבל טוב נקלה. הסוא דלא אזיל אבתריה דילה"ר. ולא אתגאי כלל ומאיך רוחיה ולביה ורעותיה לגבי קב"ה. וכדין האי ילה"ר מתספך לעבד לו. דלא יכיל לאלמאה עלוי. והאי ב"נ שליט עלוי כד"א ואתה תמשל בו. ממתכבד. כמה דאמרן דאיהו אוקיר גריתיה מסלסל בשעריה אתגאי ברוחיה. ואיהו חסר לחם. חסר מהימנותא. כד"א (ויקרא כא) לחם אלהיו וגו'. לחם אלהיהם הם מקריבים וגו': (ד—קסו:)

עבד אדמתו ישבע לחם ומרדף רקים ישבע ריש. האי קרא קשיא. וכי שלמה מלכא דאיהו חכים מכל בני עלמא. היך אמר דישתדל ב"נ לאפלחא ארעא ולאשתדלא אבתריה וישבוק חיי עלמא. פתח הסוא יודאי ואמר כתיב ויקח ה' אלהים את האדם ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה. ואוקמוה ברזא דקרבנין איהו (ה) תא חזי לעבדה. דא מלכא עלאה. ולשמרה. דא מלכא תתאה. עלמא עלאה ועלמא תתאה (ב) לעבדה. ברזא דזכור. ולשמרה. ברזא דשמור (ג) ובג"כ עבד אדמתו. דא גן עדן דאצטריך למעבד ולמפלח לאמשכא לה ברכאן מלעילא (ד) ישבע לחם

הקדושה (ה) וברכה לראש משביר. לאיש הזה שמחנך את בנו לברך להקב"ה ולחנכו במצות התורה. ועוד וברכה לראש משביר. מי שמברך ומזמין בכוס של ברכה למי שנצרך לו. בזה נשבר צד הטומאה ונכנעת בשברון ונתעלה צד הקדושה. וזה הוא שכתוב וברכה לראש משביר. כמו שהוא מעלה ומברך להקב"ה ועשה לצד הטומאה שישבר. כך הקב"ה ממשיך עליו ברכות מלמעלה. וזאת שנקראת ברכה(ו)תשרה על ראשו: (ג—קצא.)

יב

אשת חיל עטרת בעלה וכרקב בעצמותיו מבישה. א"ר יוסי אשת חיל. זו כנסת ישראל. וכרקב בעצמותיו מבישה. אלו עמים עכו"ם. שהקב"ה אינו יכול לסבול אותם בעולם. כמש"כ (ויקרא כ) ואקוץ בם. כאותן קוצים וחוחים שדוחקים לו לאדם ואינו יכול לסובלם. א"ר אבא כך הוא בודאי. אשת חיל. זו כנסת ישראל. שהיא גברת מכמה חיילות וכמה מחנות הנמצאים בעולם. עטרת בעלה. כמש"כ עטרת תפארת. והכל אחד: (ג—מב:)

טוב נקלה ועבד לו ממתכבד וחסר לחם. אמר רבי שמעון מקרא זה על יצר הרע נאמר. לפי שהוא מקטרג תמיד אצל האנשים. והיצה"ר הוא מגביה לבם ורצונם של האנשים בגאות. והאיש הולך אחריו ומסלסל בשערו. עד שהיצה"ר מתגאה עליו וממשיכו לגיהנם. אבל טוב נקלה. זה שאינו הולך אחר היצה"ר. ואינו מתגאה כלל ומשפיל רוחו ולבו ורצונו אל הקב"ה. ואז אותו יצה"ר נהפך לעבד לו. שאינו יכול לשלט עליו. וזה האיש שולט על יצה"ר כמש"כ ואתה תמשל בו. ממתכבד. כמו שאמרנו מזה שהוא מתכבד עצמו מסלסל בשערו מתגאה ברוחו, והוא חסר לחם. חסר אמונה. כמש"כ (ויקרא כא) לחם אלהיו וגו'. לחם אלהיהם הם מקריבים וגו': (א—קסו)

עבד אדמתו ישבע לחם ומרדף רקים ישבע ריש. מקרא זה קשה. וכי שלמה המלך שהוא חכם מכל בני העולם. איך אמר שיתיגע האדם לעבוד האדמה וכל עמלו יהי אחריה ויניח חיי העולם. פתח יהודי ההוא ואמר כתוב ויקח ה' אלהים את האדם ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה. וביארו מקרא זה בסוד הקרבנות (ה) בוא וראה לעבדה. זה מלך העליון. ולשמרה. זה מלך התחתון. עולם העליון ועולם התחתון (ב) לעבדה. בסוד של זכור. ולשמרה. בסוד של שמור (ג) ולפי זה עבד אדמתו. זה גן עדן שנצרך לעבוד ולפעול להמשיך לה ברכות מלמעלה (ד) ישבע לחם

זיו הזהר

(ה) פירוש שעי"ז פוגם במדת המלכות והשכינה הקדושה: (ו) השכינה הקדושה נקראת ברכה:

יב (א) פי' לקרב ולייחד עלמא דדכורא עם עלמא דנוקבא דהיינו תפארת ומלכות: (ב) מלכא עלאה תפארת. מלכא תתאה מלכות: (ג) רזא דזכור היינו רס"ח מ"ע ורזא דשמור היינו שס"ה מל"ת: (ד) מדת המלכות נקראת גן עדן. ומ"י עבודת ישראל נקשר כה עלמא דדכורא ומשפיע אליה הברכות דלעילא וזהו פי' הפסוק ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה. ר"ל שנתן באדם זה הכח לפעול תיקון ההוא בעולם המלכות ע"י עבודתו:

לחם. שכאשר נתברכת ונמשכות לה ברכות מלמעלה גם אדם זה מתברך עמה. בו וראה שהכהן המברך מתברך. כמש"כ ואני אברכם. ולפיכך עובד אדמתו ישבע לחם. זהו המזון העליון. ומרדף רקים. מי שמתדבק בצד הטומאה שהוא מרדף רקים. ישבע

ריש בודאי: (א–קצט)

שפת אמת תכון לעד ועד ארגיעה לשון שקר. א"ר חייא שפת אמת תכון לעד. אלו ישראל שהם שפת אמת. שאומרים ה' אלהינו ה' אחד. הכל הוא אמת וזהו הסוד של אמת. וגומרים ה' אלהיכם אמת. וזה הוא שפת אמת תכון לעד. ועד ארגיעה. ועד רגע צריך לומר. מהו ארגיעה. אלא עד כמה יהיה הקיום של לשון שקר בעולם. עד שיבוא הזמן שיהי' לי מנוחה מעבודה הקשה אשר עלי. ובזמן שארגיעה אז יכלה לשון שקר. של אלו הקוראים אלהים למי שאין הוא אלהים. אבל ישראל שהם שפת אמת נאמר בהם (ישעי' מג) עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו.. ולפיכך כתוב תכון ולא כוננת. עתידה שפת אמת שתכון. מה שאין כן עכשו. כי עתה שפת שקר מתקיים ושפת אמת שוכבת לעפר. ובזמן ההוא שאז האמת יקום על מעמדו ויצמח מתוך הארץ. אז שפת אמת תכון לעד: (ב–קפח.)

יג

תוחלת ממושכה מחלה לב ועץ חיים תאוה באה. אמר רבי חייא זהו שלמדנו שאין לו לאדם לעיין בתפלתו לפני הקב"ה אם תבא משאלתו או לא תבוא. מה הטעם. לפי שכאשר האדם מעיין בתפלתו כמה שרי הדין באים לעיין בו במעשיו. וזהו הסוד שהרי זאת ההסתכלות שהוא מעיין בתפלה ההיא גורמת לו למחלת לב. מהו מחלה לב. זה הוא מי שעומד תמיד אצל האדם לקטרג עליו למעלה ולמטה. ועץ חיים תאוה באה. למדנו מי שרוצה שהקב"ה יקבל תפלתו יעסוק בתורה שהיא עץ חיים. ואז תאוה באה. איזו תאוה. זאת היא המדרגה שכל תפלות העולם בידיה (ה) ומכנסת אותן לפני מלך העליון. כתוב כאן באה. וכתוב שם בערב היא באה (ב) וזהו תאוה באה. שבאה לפני מלך העליון להשלים רצון זה האיש: ד"א תוחלת ממושכה מחלה לב. זה הוא מקום (ג) שניתן דבר ההוא [שביקש] במקום אחר שלא נצרך. ונמשך עד שניתן המבוקש מיד ליד. ולפעמים לא יבוא כלל. מה הטעם. לפי שנתפשט ונתמשך בכל אותן הממונים להוריד הדבר לעולם הזה. ועץ חיים תאוה באה. זהו התוחלת שאינה נמשכת בתוך אותן מושלי המרכבות. אלא שהקב"ה נותן לו מיד. לפי שכאשר

לחם. דכד אתברכת ואתמשכת לה ברכאן מלעילא איהו כמי אתברך בסדה. תא חזי דכהנא דמברך מתברך. כד"א ואני אברכם. ובג"כ עובד אדמתו ישבע לחם. דא הוא מזונא דלעילא. ומרדף רקים. מאן דיתדבק בסטרא אחרא דאיהו מרדף רקים. ישבע

ריש ודאי: (א–קצט)

שפת אמת תכון לעד ועד ארגיעה לשון שקר. א"ר חייא שפת אמת תכון לעד. אלין ישראל דאיקרון שפת אמת. דאמרין ה' אלהינו ה' אחד. כלא איהו אמת וזא דאמת. ומסיימי ה' אלהיכם אמת. ודא היא שפת אמת תכון לעד. ועד ארגיעה. ועד רגע מבעי ליה. מהו ארגיעה. אלא עד כמה יהא קיומא דלשון שקר בעלמא. עד זמנא דייתי ויהא לי נייחא מפולחנא קשיא דעלווי. ובזמנא דארגיעה יתאלי לשון שקר. איהו דקרא אלהא למאן דלאו הוא אלהא. אבל ישראל דאיקרון שפת אמת כתיב בהו (ישעי' מג) עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו. ובגין דא כתיב תכון ולא כוננת. זמינא שפת אמת דתכון. מאי דלאו הכי השתא. דהשתא שפת שקר קיימא ושפת אמת שכיבת לעפרא. ובההוא זמנא דאמת יקום על קיומיה ומגו ארץ תצמח. כדין שפת אמת תכון לעד: (ב–קפח.)

יג

תוחלת ממושכה מחלה לב ועץ חיים תאוה באה. אמר רבי חייא דא הוא דתנן דלית ליה לב"ל לאסתכלא בבעותיה לגבי קב"ה אי אתי אי לא אתי. מאי טעמא. בגין דאי איהו אסתכל ביה כמה מאריהון דדינא אתו לאסתכלא ביה בעובדוי. ודא איהו דהא האי אסתכלותא דאיהו מסתכל בההיא בעותא גרם ליה למחלת לב. מהו מחלה לב. דא איהו מאן דקאים תדיר עליה דב"ל לאסטאה לעילא ותתא. ועץ חיים תאוה באה. תינן מאן דבעי דקב"ה יקבל צלותיה ישתדל באורייתא דאיהי עץ חיים. וכדין תאוה באה. מאן תאוה. דא היא דרגא דכל צלותין דעלמא בידיה (ה) ועאיל לון קמי מלכא עלאה. כתיב הכא באה. וכתיב התם בערב היא באה (ב) ודא הוא תאוה באה. באה קמי מלכא עלאה לאשלמא רעותא דהאי בר נש: ד"א תוחלת ממושכה מחלה לב. דא הוא אתר (ג) דאתיהיב ההיא מלה [דבעי] באתר אחרא דלא אצטריך. ואתמשכא עד דאתיהיב מידא לידא. ולזמנין דלא ייתי. מאי טעמא. בגין דאתפשטא ואתמשכא בכל איכון ממנן לנחתא ליה לעלמא. ועץ חיים תאוה באה. דא היא תוחלת דלא אתמשכא בגו איכון ממנן רתיכין. אלא דקב"ה יהיב ליה לאלתר. בגין

דכד

זיו הזהר

יג (ה) השכינה הקדושה היא חמדתו של הקב"ה והיא מעלה תפלות ישראל לפני הקב"ה: (ב) אסתר המלכה שרתה השכינה עליה כידוע בסוד הכתוב ותלבש אסתר מלכות: (ג) פי' מקום הדין הקשה שמביא לאנשים מחלת לב:

דכד אתמסכא בנו איכון ממכן רתיכין. כמה איכון מארי דדינא דאתיסיב לון רשותא לעיינא ולאסתכלא בדיניה עד לא יתתכון ליה. ומאי דנפיק מבי מלכא ואתיסיב ליה לב"כ. בין דזכי בין דלא זכי אתיסיב ליה מיד. ודא הוא ועץ חיים תאוה באה: (א–רב:)

ויש נספה בלא משפט. אמר רבי שמעון תא חזי דכל רוחין דנפקין מלעילא דכר ונוקבי נפקי ומתפרשן. ולזמנין תפוק נשמתא דנוקבא עד לא נפקת דכר דהוא בר זוגה. וכל זמנא דדכורא לא מטא זמניה לאזדווגא בהדי נוקביה. ואתי אחרא ואתנסיב בהדה. כיון דמטא זמנא דהאי לאזדווגא. כד אתער לד"ק בעלמא למפקד על חובי עלמא. כמה ליה להאי אחרא דהוה נסיב בהדה. ואתי אחרא ונטיל לה. ועל דא קנין זווגין קמי קב"ה. וכל דא בגין דסרח דכורא עובדוי. ואע"ג דלא סרח כל כך עובדוי בחטאים אתכנים בההוא זמנא עד לא מטון יומוי. מה דלא עביד הכי במשפט. ועליה כתיב ויש נספה בלא משפט. דאערע ביה דינא דלד"ק בחובוי בגין דמטא זמניה דאחרא ונסיב לה. דהא דידיה היא. א"ל רבי אלעזר ואמאי. יפרים לון קב"ה וייתי אחרא ויסיב ליה. א"ל דא הוא תועלתא דב"נ ומיבו דעביד עמיה. דלא יחמי אתתיה בידא אחרא. ותא חזי אי האי לא כסרן עובדוי. אע"ג דדיליה היא הסיא אתתא. לא אתדחי האי אחרא מקמיה: (א–רפג:)

צדיק אוכל לשובע נפשו. אמר רבי יצחק מהו לשובע נפשו. בתר דשבע נפשיה למלאי ולמקרי באורייתא: (ב–סב:)

יד

ברב עם הדרת מלך ובאפס לאום מחתת רזון. רבי יהודה פתח ברב עם הדרת מלך. אלין איכון ישראל. דכתיב בהו (דברים ז) כי עם קדוש אתה לה"א. ואיכון עמא דהקלקין לכמה אלפין ולכמה רבוון. דלית עייל בכל עלמא רב הני כישראל. עמא בדירא ויחידאה בלא ערבובא אחרא כלל. וכד איכון הנגיאין בהוהבניסון יקרא דקב"ה איהו. דהא עלאין ותתאין משבחן שמיה דמלכא עלאה. ומשבחן ליה בגין עמא קדישא. הה"ד (שם ד) רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה. וע"ד ברב עם הדרת מלך. הדורא איהו דמלכא עלאה קב"ה: ותו בזמנא דקב"ה אתי לבי כנישתא. וכל עמא אתיין כחדא ומצלאן ומודן ומשבחן ליה לקב"ה. כדין הדורא דמלך איהו. דמלך סתם דא מלכא קדישא דאתתקן בספירו ובתקונא לסלקא לעילא (ז) ובאפס לאום מחתת רזון. וכד איהו אקדים לבי כנישתא

שכאשר נתמשך בתוך אותן מושלי המרכבות. יש כמה שרי הדין שניתנה להם רשות לעיין ולהסתכל בדינו טרם שינתן לו. אבל מה שיוצא מבית המלך להנתן לו לאדם. בין שהוא זוכה בין שאינו זוכה ניתן לו מיד. וזהו ועץ חיים תאוה באה: (א–רב:)

ויש נספה בלא משפט. אמר רבי שמעון בוא וראה שכל הרוחות היוצאים מלמעלה זכר ונקבה יוצאים ומתפרשים. ולפעמים תצא נשמה של נקבה טרם שיוצאת נשמת הזכר שהוא בן זוגה. וכל זמן שהזכר לא הגיע זמנו להזדווג עם הנקבה שלו. ובא אחר ונושא עמה. כאשר מגיע זמנו של זה הזכר להזדווג. בכן כאשר נתעורר צד"ק בעולם להעניש על עונות העולם. מאסף לו לזה האחר שנשא עמה. ובא בן זוגה ולוקח אותה. ובשביל זה קשה ענין הזיוג לפני הקב"ה. וכל זה בשביל שקלקל זכר הראשון את מעשיו. ואע"פ שלא קלקל כל כך מעשיו בחטאים נאסף בזמן ההוא קודם שהגיע זמן פטירתו. מה שבלתי זאת לא הי' נעשה כך במשפט. ועליו כתוב ויש נספה בלא משפט. שפגע בו הדין של צד"ק בשביל חטאו לפי שהגיע זמנו של השני ונושא עמה. שהרי היא שלו היא. א"ל רבי אלעזר ומדוע. יפריד אותם הקב"ה ויבוא השני ותנתן לו. א"ל זאת היא תועלת לאיש וטובה עושה עמו. שלא יראה אשתו נמצאת ברשות אחר. ובוא וראה אם זה השני אין מעשיו מוכשרים. אע"פ ששלו היא אותה האשה. בל ידחה הראשון שנשאה מלפני השני: (א–רפג:)

צדיק אוכל לשובע נפשו. אמר רבי יצחק מהו לשובע נפשו. לאחר שהשביע נפשו בתפלה ובתלמוד תורה: (ב–סב:)

יד

ברב עם הדרת מלך ובאפס לאום מחתת רזון. רבי יהודה פתח ברב עם הדרת מלך. אלו הם ישראל. שנאמר בהם (דברים ז) כי עם קדוש אתה לה"א. והם עם העולים לכמה אלפים ולכמה רבבות. שאין עם בכל העולם יר ועצום כישראל. עם מבורר ויחידי בלי תערובות כלל. וכאשר הם רבים במספרם הרי זה כבודו של הקב"ה. שהרי עליונים ותחתונים משבחים שמו של מלך העליון. ומשבחים לו בשביל עם הקדוש. זש"כ (שם ד) רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה. וע"כ ברב עם הדרת מלך. זה הוא הדרת מלך עליון הקב"ה: ועוד בשעה שהקב"ה בא לבית הכנסת. וכל העם באים יחדו ומתפללים ומודים ומשבחים לו להקב"ה. אז הדרת מלך הוא. כי סתם מלך זה מלך הקדוש שמתתקן בהדר ובתקון להתעלות למעלה (ז) ובאפס לאום מחתת רזון. וכאשר הוא מקדים ובא לבית הכנסת

הערות הזהר

יד (ז) מלך הקדוש שמתתקן להתעלות למעלה ע"י תפלות ישראל זו מדת המלכות והשכינה הקדושה שעליה נאמר יצנו עוז לאל"הים על ישראל גאותו. ועי"ז לעומת זה אל ישראל הוא נותן עוז ותעצומות לעם:

הכנסת. וגם ישראל אין באים להתפלל ולשבח לו להקב"ה. בכן כל אותן הממונים והמחנות של ממשלת העליונה כלם נגרעים מאותה הטבה שמתתקנים בתקונו של המלך ההוא (כ) מה הטעם. לפי שבאותה שעה שישראל למטה מסדרים תפולותם ותחנונותם ומשבחים למלך העליון. אז גם כל אותן מחנות העליונים מסדרים שבחות ומתתקנים באותו תקון הקדוש. לפי שהמחנות העליונים כלם חברים הם לישראל שלמטה לשבח להקב"ה יחדו. להיות התעלות של הקב"ה למעלה ולמטה כאחד. וכאשר הם מזדמנים להיות חברים להם לישראל. וישראל למטה אין באים לסדר תפולותם ותחנונותם ולשבח לרבונם. בכן כל מחנות קדושים של ממשלת העליונה נגרעים מן תקונם. שהרי אין עולים בהתעלות ואין יכולים לשבח לרבונם כראוי. לפי שתשבחות של הקב"ה צריך להיות למעלה ולמטה עליונים ותחתונים בשעה אחת. וע"כ מחתת רזון ולא מחתת מלך (ג) ואפילו אם לא באו הרבה לבית הכנסת אלא עשרה. באותן עשרה נזדמנים מחנות עליונים להיות עמהם חברים. מה הטעם. לפי שכל תקוני מלך ההוא הם בעשרה (ד) וע"כ די בעשרה אם אין הם יותר: (כ—קסד ')

צדקה תרומם גוי וגו'. הרי למדנו שכאשר הקב"ה רוצה לרחם על בריותיו. הוא מרחם עליהם במדת הצדקה. ואין צדקה אלא תפלה. שהיא צ תשעים אמנים. ד ארבע קדושות בכל יום ויום. ק מאה ברכות. ה חמשה חומשי תורה. וש"כ צדקה תרומם גוי. ועל כן נאמר לו לאברהם ויחשבה לו צדקה: (ז"ח תיקונים)

טז

ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו. אמר רבי שמעון בוא וראה כמה יש לו לאדם לתקן דרכיו לפני הקב"ה בשביל לעשות מצות התורה. הרי נתבאר שבודאי שני מלאכים שלוחים יש לאדם מלמעלה להזדווג עמו. אחד לימין ואחד לשמאל. והם מעידים על האדם בכל מה שהוא עושה. הם נמצאים אצלו ונקראים יצר טוב ויצר רע. אם בא האדם להטהר ולעמול במצות התורה. בכן אותו יצר הטוב שנזדווג עמו כבר הוא מתגבר על יצר הרע ההוא. ומשלים עמו ונהפך לו לעבד. וכאשר האדם הולך להטמא אז אותו יצה"ר נתחזק ומתגבר על יצר טוב ההוא. וזה נתבאר שבודאי כאשר האדם בא להטהר אז הוא נתחזק בכמה כחות כאשר נתגבר יצר טוב ההוא. ובכן אויביו ישלים אתו. שאותו יצה"ר נכנע לפני יצר הטוב. וע"ז אמר שלמה (משלי יב) טוב נקלה ועבד

כניסתא. ועמא ישראל לא אתיין לגלאה ולשבחא ליה לקב"ה. כדין כל אינון ממנן ומסריין דשלמנותא עלאה כלהו אתבדו מסהדותא עלויא דמתתקני בתקוני דסהדותא מלך (כ) מאי טעמא. בגין דבסהדותא שעתא דישראל לתתא קא מסדרי צלותהון ובעותהון ומשבחין למלכא עלאה. כל אינון מסריין עלאין מסדרין שבחין ומתתקנן בסהדותא תקונא קדישא. בגין דמסריין עלאין כלהו חברין אינון לישראל לתתא לשבחא לקב"ה כחדא. למהוי סלוקא דקב"ה עילא ותתא כחדא. וכד אינון מזדמנן למהוי חבריה דהו לישראל. וישראל לתתא לא אתיין לסדרא צלותהון ובעותהון ולשבחא למאריהון. כלהו מסריין קדישין דשלמנותא עלאה אתבדו מתקוניהון. דהא לא סלקין בסלוקא ולא יכלין לשבחא למאריהון כדקא יאות. בגין דשבחא דקב"ה אצטריך למהוי כחדא עילא ותתא עלאין ותתאין בשעתא חדא. וע"ד מחתת רזון ולא מחתת מלך (ג) ואפילו דלא אסגיאו בני כנשתא אלא עשרה. באינון עשרה מזדמנן מסריין עלאין למהוי עמהון חבריה. מאי טעמא. בגין דכל תקוני דסהדותא מלך אינון בעשרה (ד) וע"ד די בעשרה אי לאו אינון יתיר: (כ—קסד ')

צדקה תרומם גוי וגו'. הא אתמר דכד בעי קב"ה למרחם ית בריותיה. הוא מרחם עליהון במדת הצדקה. ולית צדקה אלא תפלה. דאינון צ תשעין אמנין. ד ארבע קדושתא בכל יומא ויומא. ק מאה ברכתא. ה חמשה חומשי תורה. הה"ד צדקה תרומם גוי. וע"ד אתאמר לאברהם ויחשבה לו צדקה: (ז"ח תיקונים)

טז

ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו. אמר רבי שמעון תא חזי כמה איתי ליה לבר נש לאתתקנא שבילוי דיה בקב"ה בגין למעבד פקודי דאורייתא. דהא אוקימוה דודאי תרי מלאכין שליחן איתן לבר נש מלעילא לאזדווגא בהדיה. חד לימינא וחד לשמאלא. ואינון סהדין ביה בבר נש בכל מאי דאיהו עביד. אינון משתכחי תמן וקריין לון יצר טוב ויצר רע. אתי בר נש לאתדכאה ולאשתדלא בפקודי דאורייתא. הסוא יצר טוב דאזדווג ביה בבר נש איהו אתתקף על הסוא יצה"ר. ואשתליש בהדיה ואתפיך ליה לעבדא. וכד בר נש אזיל לאסתאבא הסוא יצה"ר אתתקף ואתגבר על הסוא יצר הטוב. והא אוקימנא ודאי כד בר נש אתי לאתדכאה כמה תקיפו אתתקף ב"נ כד אתגברא הסוא יצר הטוב. וכדין אויביו ישלים אתו. דהסוא יצה"ר אתכפיא קמיה דיצר הטוב. וע"ד אתיר שלמה (משלי יב) טוב נקלה ועבד

זין הזהר

(כ) מפרש הין מלשון רוזנים דהיינו ישרים שלמעלה: (ג) ענין גדול יתבאר בזה שלא נחשוב ח"ו שהבורא נצרך בעצמיותו לתיקון של ישראל וכאם לאו הוא כדלות ח"ו לא כן הדבר כי אין זה ענין שנוגע לעצמיות האלהות אלא להמראכים שנקראים רוזנים:
(ד) כי מדת המלכות בעצמה יש לה עשר ספירות וכשיש עשרה ישראלים אין פרצופיהן ואין דיעות הן שוות לכן יש ביניהם עשרה כחות של עשר ספירות וראוים להשראת השכינה עליהם '

ועבד לו. מהו ועבד לו. דא ילר הרע. וכדין כד אזיל ב"כ בפקודי דאורייתא. כדין גם אויביו ישלים אתו. דא ילר הרע ודאתא מספרוי : (א—קמד :)

חמת מלך מלאכי מות ואיש חכם יכפרנה. אמר רבי חייא כמה יש להם לאנשים להשמר מחטאותיהם ולהיות נזהר במעשיהם. שהרי בהרבה זמנים העולם נידון. ובכל יום ויום מעלים מעשה האנשים במשקל ומשגיחים עליהם למעלה ונכתבים לפניו. וכאשר מעשה האנשים אין מוכשרים לפני המלך. מעלה חימה והדין נתעורר. זש"כ חמת מלך מלאכי מות. וע"כ בכל יום ויום צריך האדם להזהר מחטאיו. ואיש חכם יכפרנה. בזמן ששרי הדין עומדים על העולם ורוגז תולה. אם נמצא בדור צדיק שנרשם למעלה. הקב"ה מביט בו ונשתכך הרוגז. משל למלך שכעס על עבדו. והיה מפקד על הסנטר לעשות בו דין. בתוך זה נכנס אוהב המלך ויעמד לפניו. כיון שראה אותו המלך האירו פניו. התחיל אותו אוהב המלך לדבר עמו והמלך היה שמח. וכאשר בא הסנטר ראה שפני המלך בשמחה. חזר והלך לו ולא עשה הדין להעבד. ואז היה אוהב ההוא מבקש למלך על עבדו ונסלח לו. ולפיכך ואיש חכם יכפרנה.. ועוד ואיש חכם יכפרנה. ינקה ויטהר לאותו הרוגז ורחמים נתעוררים : (ג—קנז.)

איש תהפכות ישלח מדון ונרגן מפריד אלוף. אמר רבי שמעון. איש תהפכות ישלח מדון. כמו שאמרנו שהרשעים גורמים פגם למעלה (ה) ונרגן מפריד אלוף. מפריד אלופו של עולם (ב) וזה הקב"ה : ד"א איש תהפכות ישלח מדון. מהו ישלח. ישלח לאותן הנטיעות מדון. שיהיו יונקים מצד הדין (ג) ונרגן מפריד אלוף. כמו שאמרנו שהרשעים עושים פגם למעלה. מפריד שלא יהיה נמצא היחוד. מפריד להמטרונה מן המלך ולהמלך מן המטרונה. ובשביל זה לא נקרא אחד. שאחד לא נקרא אלא כאשר הם בזיוג אחד. אוי לאותן הרשעים שגורמים פרוד למעלה. וזכאים הם הצדיקים שהם מקיימים הקיום שלמעלה. וזכאים הם בעלי התשובה שמחזירים הכל למקומותם : (ג—טז :)

יז

עטרת זקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם. פתח רבי אלעזר ואמר. בנים הרי ביארנו (ה) בני בנים. אלו שאר כתרי המלך. כמש"כ (ישעי' נד) וכל בניך למודי ה'. וכתיב (איכה ד) בני ציון היקרים. זש"כ

ועבד לו. מהו ועבד לו. זה יצר הרע. ואז כאשר האדם הולך לפי מצות התורה. בכן גם אויביו ישלים אתו. זה יצר הרע והבאים מצדו : (א—קמד :)

חמת מלך מלאכי מות ואיש חכם יכפרנה. אמר רבי חייא כמה אית להו לבני נשא לאסתמרא מחוביהו ולנטרא עובדייהו. דהא בכמה זמנין עלמא אתדן. ובכל יומא ויומא עובדין במתקלא סלקין ומשגיחין עלייהו לעילא ואכתיבן קמיה. וכד עובדייהו דבני נשא לא מתכשרן קמי מלכא. סליק רוגזא ודינא אתער. סה"ד חמת מלך מלאכי מות. וע"ד בכל יומא ויומא בעי ב"נ לאזדהרא מחובוי. ואיש חכם יכפרנה. בשעתא דמארי דינין קיימין על עלמא ורוגזא תלי. אי אשתכח בדרא זכאה דרשים לעילא. קב"ה אסגח ביה ואשתכך רוגזא. לאלכא דאתרגו על עבדוי. והוה תבע על סנטירא למעבד ביה דינא. אדהכי עאל רחימא דמלכא וקם קמיה. כיון דחמא ליה מלכא אתנהירו אנפוי. שאלי סהוא רחימא דמלכא לאשתעי בסדיה ומלכא חדי. לבתר כד אתא סנטירא חזא אנפוי דמלכא חדאן. אסתלק ואזיל ליה ולא עביד דינא. וכדין סהוא רחימא בעי למלכא על עבדוי ומכפר להו. ובג"כ ואיש חכם יכפרנה.. ותו ואיש חכם יכפרנה. ינקי וידכי לאלין רוגזא ורחמין מתערין : (ג—קנז.)

איש תהפכות ישלח מדון ונרגן מפריד אלוף. אמר רבי שמעון. איש תהפכות ישלח מדון. כמה דאמרן דחייבא עבדין פגימו לעילא (ה) ונרגן מפריד אלוף. מפריד אלופו של עולם (ב) ודא קב"ה : ד"א איש תהפכות ישלח מדון. מהו ישלח. ישלח לאינון נטיען מדון. דיהון ינקין מסטרא דדינא (ג) ונרגן מפריד אלוף. כמה דאמרן דחייבא עבדין פגימו לעילא. מפריד דיחודא לא ישתכח. מפריד למטרוניתא ממלכא ולמלכא ממטרוניתא. ובג"כ לא אקרי אחד. דאחד לא אקרי אלא כד אינון בזווגא חדא. ווי לאינון חייבא דעבדין פרודא לעילא. וזכאין אינון לדיקיא דאינון מקיימין קיומא דלעילא. וזכאין אינון מאריהון דתשובה דתייבין כלא לאתרייהו : (ג—טז :)

יז

עטרת זקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם. פתח רבי אלעזר ואמר. בנים הא אוקימנא (ה) בני בנים. אלין שאר כתרי מלכא. כד"א (ישעי' נד) וכל בניך למודי ה'. וכתיב (איכה ד) בני ציון היקרים. סה"ד

זיו הזהר

טז (ה) ענין הפגם הוא שמונע אור השפע מלהשפיע למדת המלכות ומגביר כח השפחה לרשת גבירתה לעשות השפע דקדושה עבור הסטרא אחרא : (ב) פי' שמפריד קב"ה מן שכינתיה : (ג) פי' ישלח הוא מלשון נטיעות וענפים בכתוב שלחיך פרדס רמונים. והמכוון שהרשע גורם ברשעו שהספירות דקדושה שהן כמו ענפים מן התפארת שנקרא עץ חיים יהיו יונקים מי צד הדיי וישפיעו למדות דינים ועונשין עבור עולם הזה :

יז (ה) פי' שהספירות נחלקות על אבות או זקנים שהן ספירות הראשונות חב"ד. וגם אבות או בנים שהן הספירות חג"ת. וגם בנים או בני בנים שהן הספירות נה"י. ומביא ראיה מן פסוק א' שנצח והוד נקראים בנים של התפארת שנאמר וכל בניך למודי ה'. ומוסב על נצח והוד שהן כמו בנים להשם הוי"ה ב"ה דהיינו התפארת. וכן מביא ראי' מן פסוק ב' בני ציון היקרים שמוסב ג"כ על נצח והוד שהן כמו סעיפים מן ספירת היסוד שנקרא ציון. וכל השלשה בכלל אחד נקראים בנים של התפארת. ולעומת חב"ד הן בני בנים :

זש"כ ותפארת בנים אבותם (כ) שאין הבנים מתעטרים אלא בהאבות. מכאן למדנו שהבנים אין מתעטרים ואין נשפעים משפע הנחל. אלא בזמן שהאבות מתעטרים ומתברכים (נ) זש"כ עטרת זקנים בני בנים וגו' : (ג—לו.)

בכל עת אהב הרע ואח לצרה יולד. א"ר חזקיה בכל עת אהב הרע. זה הקב"ה שכתוב בו (משלי יז) רעך ורע אביך אל תעזב. ואח לצרה יולד. בזמן שילחצו אותך שונאיך הקב"ה מה אומר (תהלים קכב) למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך. שישראל נקראים אחים ורעים להקב"ה. יולד. מהו יולד. וכי עכשו יולד. אלא שבזמן שיולד צרה בעולם יהי' הקב"ה אח לנגדך. להצילך מכל אותן הלוחצים אותך : (ב—נח ;)

יט

גם בלא דעת נפש לא טוב ואץ ברגלים חוטא. פתח רבי אבא ואמר. כתוב (תהלים לב) אל תהיו כסוס כפרד אין הבין. במה נפרשים האנשים מן סוס ופרד. בקדושת עצמם להמצא שלמים ומצוינים מהכל. וע"ז נאמר בהם בישראל (ויקרא כ) אשר הבדלתי אתכם מן העמים להיות לי. ונאמר (שם) והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני ה'. וע"כ זווגם של האנשים הוא בזמנים ידועים לכוון הרצון להתדבק בו בהקב"ה (ח) והרי העירו שבחצות הלילה נכנס הקב"ה בגן העדן להשתעשע עם הצדיקים. וכנסת ישראל משבחת לו להקב"ה. ואז עת רצון להתקדש בקדושת הקב"ה ולכוון הרצון להתדבק בו. ואותן החברים העמלים בתורה. עת זווגם בשעה שזיוג אחר נמצא. וזה משבת לשבת לכוון הרצון להתדבק בו בהקב"ה ובכנסת ישראל. שאז הוא עת רצון שמתברכים כלם עליונים ותחתונים. ואותן האנשים שמתרחקים ממנו ועושים כבהמות. איה היא הקדושה שלהם להיות קדושים. איה אותן נפשות קדושות שנמשכות מלמעלה. וע"ז צוח שלמה המלך ואמר גם בלא דעת נפש לא טוב. איזה הוא דעת. זה הקב"ה. נפש לא טוב. נפש הזאת שהם מושכים במעשיהם לא טוב

סה"ד ותפארת בנים אבותם (כ) לא מתעטרין בנין אלא באבהן. מכאן אוליפנא דבנין לא מתעטרין ולא מתקיין משקיו דנחלא. אלא בזמנא דאבהן מתעטרין ומתברכאן (נ) סה"ד עטרת זקנים בני בנים וגו' : (ג—לו.)

בכל עת אהב הרע ואח לצרה יולד. א"ר חזקיה בכל עת אהב הרע. דא קב"ה דכתיב ביה (משלי יז) רעך ורע אביך אל תעזב. ואח לצרה יולד. בשעתא דיעיקון לך שנאך קב"ה מאי אומר (תהלים קכב) למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך. דישראל אקרון אחים ורעים לקב"ה. יולד. מהו יולד. וכי עכשו יולד. אלא בשעתא דעקתא יולד בעלמא אח יהא לקבלך. לאזדא לך מכל איגון דאעקין לך : (כ—נח ;)

יט

גם בלא דעת נפש לא טוב ואץ ברגלים חוטא. פתח רבי אבא ואמר. כתיב (תהלים לב) אל תהיו כסוס כפרד אין הבין. במאי אתפרשן בני נשא מסוס ופרד. בקדושה דגרמייהו לאשתכחא שלימין ורשימין מכלא. וע"ד כתיב בהו בישראל (ויקרא כ) אשר הבדלתי אתכם מן העמים להיות לי. וכתיב (שם) והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני ה'. וע"ד זווגא דבני נשא הוא בזמנין ידיען לכווגא רעותא לאתדבקא ביה בקב"ה (ח) והא אתערו בפלגות ליליא קב"ה עאל בגנתא דעדן לאשתעשע עם לדיקיא. וכנסת ישראל משבחת ליה לקב"ה. כדין עידן רעותא לאתקדשא בקדושה דקב"ה ולכווגא רעותא לאתדבקא ביה. ואינון חבריא דמשתדלי באורייתא. זווגא דילהון בשעתא דזווגא אחרא אשתכח. והאי משבת לשבת לכווגא רעותא לאתדבקא ביה בקב"ה ובכנסת ישראל. דהוא עידן רעותא דמתברכאן כלא עלאי ותתאי. אי בני נשא אתרחקן מניה ועבדן כבעירי. אן הוא קדושה דלהון לאשתכחא קדישין. אן אינון נפשאן קדישין דמשכן מלעילא. וע"ד צוח שלמה מלכא ואמר גם בלא דעת נפש לא טוב. מאן הוא דעת. דא קב"ה. נפש לא טוב. דא נפשא דאינון משכין בעובדייהו לא טוב

זיו הזהר

(כ) כצ"ל ואין צריך לשבש הגירסא לגמרי כדברי המקדש מלך. כי כוה מפרש המכוון של ותפארת בנים אבותם. ר"ל שאין הבנים חג"ת נשפעים בהארת השפע אלא מן אבותם שהם חב"ד : (נ) עתה מפרש המכוון וההתקשרות של כל הפסוק. שמשמיענו דאין מגיע הארת השפע מן האבות והיינו מן שקיו דנחלא שהיא הבינה האם הקדושה היונקת להבנים חג"ת בשפע העליונה. אלא כאמנא דאבהן מתעטרין ומברכאן מן הבני בנים. דהיינו בזמן שיש אתערותא דלתתא מן עבודת הצדיקים והנביאים ששרשם הוא בנצח והוד כמו משה ואהרן ומשם יניקת הנביאים בידוע וכאשר הם באתערותא דלתתא ע"י עבודתם ותפלותם שעולה למעלה גורמים שיתעטרו מהם הזקנים. בידוע מן המלאך שקושר כתרים לקונו מן תפלות ישראל. או נעשה אתערותא דלעילא שהיה ותפארת בנים אבותם. פי' שהבנים יתעטרו בשפע מן אבותם חב"ד. כדפירוש קודם לזה. ושעם הכתוב בקצור כך הוא. עטרת זקנים בני בנים. פי' כאשר הזקנים חב"ד מתעטרים מן הבני בנים. דהיינו מן עבודת הצדיקים והנביאים ששרשם בנצח והוד. אז נעשה אתדל"ע שיהי' ותפארת בנים אבותם. שישפע הארת השפע להבנים חג"ת מן אבותם חב"ד. ועפי"ז יבין כל מבין שלבסוף צריך להיות העיקר התחלת הפסוק ולא רק סופו בלבד

יט (ח) כי ענין העונה בזמנה היא אחת מן המצות. וכל מצוה צריך האדם לעשות לשם שמים. פי' לכוון שיגרום יחוד הש"ם עם השמי"ם שזהו יחוד קוב"ה ושכינתיה. והן במצות העונה שבזמנה צריך לכוון כך אם אינו עושה מעשה בהמה כסוס ופרד. וע"ז נאמר כל ערום יעשה בדעת. ואיתא בס"ק הפירוש שאדם החכם אפילו העשיה גשמיות שלו היא בדעת. ובסל יפרש אולת. פירוש שהכסיל שהוא בלא דעת אף הפרישות שלו היא ג"כ אולת.

טוב איסי. דסא מסטרא אחרא אתמסכאן עלייהו נפשתא. לאו איסי טוב בגין דלא מכווני לבייהו לקב"ה. מאן דאתלסיס ביצר הרע בלא רעותא וכוונא דלבא לקב"ה. אתמשך עליה מסטרא דיצר הרע נפשא דלאו איסי טוב. ואף ברגלים חוטא. מאן דאיסו אף ודחי שעתא בלא רעותא קדישא חוטא איסו. חוטא ודאי בכלא. ועי"ד שריין מכתשין ביסין בכמי נשא ואסטידו באנצי הו חליפותא דילהון. לאחזאה דסא קב"ה מאיס בהו ולאו דעתיס בהון. עד דאיכון זכאן. דמכטרלאן עובדייהו כמלקדמין ומתדכאן: (ג—מא ז)

בית והון נחלת אבות ומה'. אשה משכלת. א"ר חייא בית והון נחלת אבות. וכי נחלת אבות אינהו. והא קב"ה יהיב כלא לב"נ. אלא דכיון דאחסין ביתא לבר נש וממונא. לזמנין דיהסין כלא לברים ויהא אחסנא דאבות. אבל ומה' אשה משכלת. בגין דאתתא כד אחסין לה ב"נ. מעם קב"ה אחסין לה. דהא לא יחסין לה קב"ה לב"נ אלא כד מכריזין עליה ברקיעא. דקב"ה מזווג זווגין עד לא ייתון לעלמא. וכד זכו בני נשא לפום עובדיהון הכי יהבי לון אתתא. ולזמנא דקא סליקו בקלופין (ג) ואסתי הסוא ב"נ ארחיה. סליק זווגיה לאחרא עד דיכסר עובדוי. וכד יכסר עובדוי אז דמסי זמניה אתדחי גבר מקמי גבר. ואתי הא ונסיל דילה. ודא קא קמי קב"ה מכלא לדחיא ב"נ מקמי גברא אחרא. ובג"כ קב"ה איסו יהיב אתתא לב"נ. ומניה אתיין זווגין. וע"ד ומה' אשה משכלת. ובג"כ קב"ה יהיב כלא לבר נש. ותא חזי דאי ב"נ אסתי ארחוי מעם קב"ה לגבי סטרא אחרא. ייתי ליה מסטרא סטרא אחרא כל קטרוגין וכל ביסין. ולא אתיין ליה מעם קב"ה אלא מסטרא סטרא ביסא דאתדבק ביה באיסון עובדין דעבד. וע"ד אתתא דלא איסי משכלת קרא לה שלמה (קהלת ז) ומוצא אני מר ממות את האשה. דבגין חובוי דב"נ איסו מסיך לה עליה באיסון עובדין דעבד. וכד קב"ה אתרעי ביה בב"נ בגין עובדוי דכשרן. איסו אזמין ליה אנתו דאיסי משכלת. ופריק ליה בפורקן מנו סטרא אחרא: (ת—רכט.)

רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום. א"ר שמעון בסטרא זמנא דלריך בר נש ליחדא לקב"ה בשכינתיה. לריך לאפשיס מיה כל מחשבין דאיסון קליפין. דאתמר בהון רבות מחשבות בלב איש. ולסלקא שכינתא לגביה במחשבתא חדא. הה"ד ועצת ה' היא תקום. כגוונא דבר נש דמתיחד בבת זוגיה אתפשט מלבושוי למסוי עמה חד. כמה דכתיב והיו לבשר אחד. הכי לריך לאפשטא מיה כל מחשבין אחרנין בזמנא דיתייחד לקב"ה בכל יומא תרין זמנין. שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד: (ת"ז תיקון סו)

לאת

טוב היא. שהרי מצד הטומאה נמשכות עליהם נפשות. אין היא טוב לפי שאין מכוונים לבם להקב"ה. מי שנלהב ביצר הרע בלי רצון וכוונת הלב להקב"ה. נמשך עליו מצד של יצר הרע נפש שאין היא טוב. ואף ברגלים חוטא. מי שהוא אף ודוחה את השעה בלי מחשבה קדושה חוטא הוא. חוטא ודאי בכל. ולכך נמצאים נגעים רעים באנשים המעידים בהפנים שלהם על העזות שבהם. להראות שהלא הקב"ה מואס בהם ואין דעתו בהם. עד שחוזרים להיות זכאים. שמטיבים מעשיהם כמקדם ונטהרים: (ג—מא ז)

בית והון נחלת אבות ומה' אשה משכלת. א"ר חייא בית והון נחלת אבות. וכי נחלת אבות הם. הלא הקב"ה נותן הכל לאנשים. אלא דכיון שהקב"ה מנחיל בית לאיש וממון. יכול היות לפעמים שמוריש הכל לבנו ותהי נחלת אבות. אבל ומה' אשה משכלת. לפי שהאשה אשר יסגל אותה האיש. מעם הקב"ה הוא מסגל אותה. שהרי אין הקב"ה ממציא אשה לאיש אלא כאשר מכריזים עליו ברקיע. כי הקב"ה מזווג זויגים טרם שבאים לעולם. וכפי שזוכים האנשים לפי מעשיהם כך נותנים להם אשה. ולפעמים שהיו עולות מקושרות (ג) ואיש ההוא הרע דרכו. אז עולה זווגו לאחר עד שיטיב את מעשיו. וכאשר יטיב מעשיו ויגיע זמנו נדחה איש מפני איש. ובא זה ולוקח את שלו. וזה קשה לפני הקב"ה מהכל לדחות איש מלפני איש אחר. ולפיכך הקב"ה הוא הנותן אשה לאיש. וממנו באים הזווגים. ולכך ומה' אשה משכלת. ולפי זה הקב"ה נותן הכל לאנשים. ובוא וראה שאם האדם נוטה דרכו מעם הקב"ה אל צד הטומאה. באים לו מן צד הטומאה ההוא כל מצירים וכל רעות. ואין באים לו מעם הקב"ה אלא מאותו צד הרע שהתדבק בו על ידי מעשים רעים שעשה. ולכן האשה שאין היא משכלת קרא עליה שלמה (קהלת ז) ומוצא אני מר ממות את האשה. שבשביל חטאי האיש הוא משך אותה עליו ע"י מעשים הרעים שעשה. וכאשר הקב"ה יורצה בו באיש בשביל מעשיו הטובים. הוא מזמין לו אשה שהיא משכלת. ופודה אותו בפדיון מתוך צד הטומאה: (א—רכט)

רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום. א"ר שמעון בשעה ההיא שצריך האדם לייחד להקב"ה בשכינתו. צריך להפשיט מעצמו כל מחשבות אחרות שהן קליפות. שעליהן נאמר רבות מחשבות בלב איש. ולהעלות השכינה אליו במחשבה אחת. וש"כ ועצת ה' היא תקום. כדמיון האדם כשמתיחד עם בת זוגו מפשיט בגדיו להיות עמה אחד. כמו שנאמר והיו לבשר אחד. כך צריך להפשיט מעצמו כל מחשבות אחרות בשעה שמייחד להקב"ה בכל יום שני פעמים. שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד: (ת"ז תקון סו)

יראת

זין הזהר

(ג) מפרשי הזהר נדרקו כאן על הנפ בתיבת קלופין. ועשו גירסאות שונות ולפענ"ד הוא פשוט שצריך להיות קלוטין בוא"ו ויא בגדפס בזהר קלי-ין בשתי יודי"ן. וקלוטין בוא"ו הוא כמו קלוטות בעברית שצרשו קלוט. וכשמעותו מקושר שהשתי פרטות מקושרות ונראית כאחת. וכן הנשמות;

יראת ה' לחיים ושבע ילין בל יפקד רע. רבי יהודה פתח (תהלים ה) כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע. מקרא זה נדרש ונתבאר. אבל בוא וראה מי שמתדבק ביצר הרע ונמשך אחריו ומטמא את עצמו משמאין לו כמו שנתבאר. ומי הם. אלו שמשחיתים דרכם על הארץ. שהרי זה שמשחית דרכו ומטמא את עצמו הרי הוא מגביר לו לרוח הטומאה. ולפיכך כאשר נטמא נקרא רע. כמו שנאמר ויהי ער בכור יהודה רע בעיני ה'. עליהם כתוב לא יגורך רע. שאינו נכנס לתוך ההיכל ואינו רואה פני השכינה (ג) לפי שבזה נדחית השכינה מן העולם. ובוא וראה כשנטמא האדם אינו נפקד מעם הקב"ה לטוב. ובכל שעה נפקד מזה שנקרא רע לרעה. וש"כ ושבע ילין בל יפקד רע. שכאשר האדם הולך בדרך הישר אז בל יפקד רע (ד) וכתוב גם כי אלך בגי צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי: (א–ג)

כ

אל תאמר אשלמה רע קוה לה' ויושע לך. אמר רבי שמעון בוא וראה הקב"ה ברא את האדם להתגבר בה בהתורה. וללכת בדרך אמת לצד הימין. ולא ילך לצד השמאל. ולפיכך יצר הטוב ויצר הרע זה ימין וזה שמאל. וישראל צריכים להגביר יצר הטוב על יצה"ר ע"י מעשים טובים. ואם נוטה האדם לשמאל אז מגביר יצה"ר על יצר הטוב. וכאשר יצה"ר הוא מגום משלים לו האדם בחטאיו. שהרי לא נשתלם נבל זה אלא בחטאות האנשים (ה) ולפיכך צריך האדם להזהר שלא ישתלם זה יצר הרע בחטאיו וישתמר מזה ימין וזה שמאל. וישראל צריכים להגביר יצר הטוב על יצה"ר ע"י מעשים טובים. ואם נוטה האדם לשמאל אז מגביר יצה"ר על יצר הטוב. וכאשר יצה"ר הוא מגום משלים לו האדם בחטאיו. שהרי לא נשתלם נבל זה אלא בחטאות האנשים (ה) ולפיכך צריך האדם להזהר שלא ישתלם זה יצר הרע בחטאיו וישתמר מזה תמיד. שהרי ליצר הטוב נצרך להשלימו בשלמות תמיד ולא ליצר הרע. ולפיכך אל תאמר אשלמה רע קוה לה' ויושע לך: ד"א אל תאמר אשלמה רע. ככתוב (תהלים לח) ומשלמי רעה תחת טובה וגו'. מי שהשלים לך טובה אל תשלמנו רעה. לפי שכתוב (משלי יז) משיב רעה תחת טובה לא תמוש רעה מביתו. ואפילו לאלה ששלמו לך רעות [תחת טובה] אינך צריך לשלם להם רעה תחת אותה רעה ששלמו לך. אלא קוה לה' ויושע לך: (א–רא)

נר ה' נשמת אדם חפש כל חדרי בטן. אמר רבי שמעון אוי להם לאנשים שהולכים כבהמות השדה בלי דעת. בדבר הזה ניכרות נשמות הקדושות של ישראל בין הנשמות של אומות עכו"ם. נשמות של ישראל נגזרו מתוך מנורה הקדושה שדולקת. ככתוב נר ה' נשמת אדם. וזה הנר בשעה שנדלק מתוך התורה העליונה

יראת ה' לחיים ושבע ילין בל יפקד רע. רבי יהודה פתח (תהלים ה) כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע. הא קרא אתמר ואתקיים. אבל תא חזי מאן דאתדבק ביצר הרע ואתחשיך אבתריה יסתאב טוב ויסאבון ליה כחש דאתמר. ומאן איהו. איהו דמחבלין ארחייהו על ארעא. דהא הא דמסאב ארחיה וסאיב גרמי איהו אתקיף ליה לרוחא מסאבא. ובגין כך כד אסתאב אקרי רע. כמה דכתיב ויהי ער בכור יהודה רע בעיני ה'. עלייהו כתיב לא יגורך רע. דלא עאל בפלטרין ולא חמי אפי שכינתא (ג) בגין דבהאי אסתלק שכינתא מעלמא. ותא חזי כד בר נש אסתאב לא יתפקד מעם קב"ה לטב. ובכל זמנא אתפקיד מסטוא דאתקרי רע לבים. הה"ד ושבע ילין בל יפקד רע. דכד בר נש אזיל באורח מישר כדין בל יפקד רע (ד) וכתיב גם כי אלך בגי צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי: (א–ג)

כ

אל תאמר אשלמה רע קוה לה' ויושע לך. אמר רבי שמעון תא חזי קב"ה עביד ליה לבר נש לאתתקפא בה באורייתא. ולאהך באורח קשוט לסטר ימינא. ולא יהך לסטר שמאלא. ובג"כ איהו ילר טוב ויצר רע דא ימינא ודא שמאלא. וישראל בעיין לאתקפא ליצר טוב על יצר רע באיהו עובדין דכשרין. ואי סגי ב"נ לשמאלא כדין אתתקף יצר רע על יצר טוב. ומאן דטוא פגים משלים ליה [illegible]. דהא לא אשתלים מגוולא דא אלא בחטאין דבני נשא (ה) ובג"כ בעי ב"נ לאזדהרא דלא יתשלים הטוא יצר רע בחטאוי וישתמר תדיר. דהא יצר טוב בעי לאשלמא ליה בשלימות תדיר ולא יצר הרע. ובג"כ אל תאמר אשלמה רע קוה לה' ויושע לך: ד"א אל תאמר אשלמה רע. כדכתיב (תהלים לח) ומשלמי רעה תחת טובה וגו'. למאן דשלים ליה טובה לא יתלים ליה רע. בגין דכתיב (משלי יז) משיב רעה תחת טובה לא תמוש רעה מביתו. ואפילו למאן דאשלימו ליה ביתין [חלף טובה] לא אית ליה לאשלמא להו ביתא חלף הטוא ביתא דשלימו ליה. אלא קוה לה' ויושע לך: (א–רא)

נר ה' נשמת אדם חפש כל חדרי בטן. אמר רבי שמעון ווי לבני נשא דאלין כבעירי חקלא בלא סוכלתנו. במלה דא אשתמודען נשמתהון קדישין דישראל בין נשמתהון דעמין עכו"ם. נשמתהון דישראל אתגזרו מגו בוציא קדישא דדליק. דכתיב נר ה' נשמת אדם. והאי נר בשעתא דאתדליק מגו אורייתא דלעילא

זין הזהר

(ג) פי' אם לא עשה תשובה גדולה כראוי. אבל אין לחשוב שאין מועיל לזה תשובה ח"ו. וכן איתא בזהר במקום אחר שמועיל לזה תשובה בהילא מני. פירוש בכח גדול. ואין לנו כח יותר גדול מן הכח להתיגע בתלמוד תורה: (ד) י"ל ושבע ילין רצה לומר שמשביע עצמו בדברי תורה בלילה. ועוד י"ל ושבע ילין על דרך שאמרו חז"ל אבר קטן יש באדם. משביעו רעב. מרעיבו שבע:

כ (ה) כי ע"י שהאדם חוטא יש רשות ליצה"ר לגזול מן האדם דברי קדושה שעשה. והוא בולע חיל הזה להשביע עצמו מזה ולהתלבש ממנו. וזהו שאומר שהיצה"ר נשתלם ע"י חטאי האנשים. אבל אם האדם עושה תשובה הוא מוכרח להחזיר הגזלה. ועל זה כתוב חיל בלע ויקיאנו וגו' בידוע:

דלעילא לא שכיך נהורא עליה אפילו רגעא. ורזא דא (תהלים פג) אלהים אל דמי לך. כגוונא דא כתיב (ישעי' סב) המזכירים את ה' אל דמי לכם. לא שכיכו לכון. נהורא דשרגא כיון דאתאחדא גו פתילה. ההוא נהורא לא שכיך לעלמין. אלא מתנענע נהורא לכאן ולכאן. כגוונא דא ישראל דנשמתייהו מנו ההוא נהורא דשרגא דלעילא. כיון דאמר מלה חדא דאורייתא הא נהורא דליק. ולא יכלין איזין לאשתכחא. ומתנענען לכאן ולכאן ולכל ספרין כנהורא דשרגא. דהא כד ה' נשמת אדם כתיב. וכתיב (יחזקאל לא) אדם אתם. אתם קרויין אדם ולא אומין עכו"ם. נשמתין דעמין עכו"ם משתכחין ולא מתנענען. דהא ליית להון אורייתא. לא דלקין בה ולא נהורא שריא בהון. ועל דא משתכחין ולא עבדין נענועא. אלא ישראל בלחודייהו כד לעאן באורייתא מתנענען הכא והכא. ולא יכלין למיקם בקיומייהו: (ג—ריח:) תא חזי מית בני נשא דמלגן בנענוע דעינין. ואחרנין בנענוע דידין. ואחרנין בנענוע דרישא. ואחרנין בנענוע דגופא. ואחרנין בנענוע דרגלין. דא איהו דבכל אתר דנשמתיה ביה תמן עביד נענוע יתיר בההוא אתר. א"ל רבי אלעזר אבא וכי נשמתא לא איהי באתר ידיעא בלבא. ואתפשטותה בכל אברין דלבא. א"ל ברי והא כתיב בה (רות ג') ותגל מרגלותיו ותשכב. דכפוס עובדוי דבר נש הכי נפיק לה מאתרהא ונחית לה לבר מאתרהא. כגוונא דשכינתא דאתמר בה (ישעי' ג) ובפשעיכם שלחה אמכם. ותיובתא שלימתא איהי מאן דאתיב לה לאתרהא דהות בקדמיתא. דבזמנא דנשמתא איהי בלבא אתקריאת מסרוניתא. כד נפקת מלבא לא אתקריאת מסרוניתא. וכפוס חובוי דב"נ הכי נחית לה מדרגא לדרגא ומאבר לאבר עד דנחית לה לרגלוי. וכפוס זכוון דילה הכי סליק לה עד דסליקת לאתרה. ובג"ד בכל אתר דנחתת תמן עבדת תנועה יתירה בההוא אבר יתיר מאחרנין: (ת"ז תקון פ')

נך ה' נשמת אדם וגו'. פתח ההוא סבא ואמר. תא חזי כל נשמתין מאילנא דברכא ותקיפא דההוא נהר דנפיק מעדן נפקי. וכל רוחין מאילנא אחרא זעירא נפקין. נשמה מלעילא רוח מלתתא. ומתחברן כחדא כגוונא דדכר ונוקבא. וכד מתחברן כחדא כדין נהרין בנהירו עלאה. ובחבורא דתרווייהו אקרי נר. הה"ד נר ה' נשמת אדם. מהו נ"ר. "נשמה "רוח. ועל חבורא דתרווייהו כחדא אקרי נ"ר. נשמה ורוח דכר ונוקבא לאנהרא כחדא. ודא בלא דא לא נהרין ולא אקרי נר (ג) וכד מתחברן כחדא כדין אתעטף נשמה ברוח לקיימא תמן לעילא בהיכלא סמירא. דכתיב (ישעי' נז) כי רוח מלפני יעטף וגו'. יתעטף לא כתיב אלא יעטף (ג) מאי טעמא בגין דנשמות

העליונה אין שוכך האור שעליו אפילו רגע אחד. וזה הסוד (תהלים פג) אלהים אל דמי לך. וכדמיון זה כתוב (ישעי' סב) המזכירים את ה' אל דמי לכם. אל תשככו לכם. אור הנר כיון שנאחז תוך הפתילה. זה האור אינו שוכך לעולם. אלא מתנענע האור לכאן ולכאן. וכן כדמיון הזה ישראל שנשמותיהם מתוך אותו המאור של נר העליון. כיון שאומר דבור אחד של התורה הרי נרו נדלק. ואין אודו יכול לשכך. לפיכך מתנענעים לכאן ולכאן ולכל הצדדים כמו אור הנר. שהרי נר ה' נשמת אדם כתוב. ונאמר (יחזקאל לא) אדם אתם. אתם קרוים אדם ולא האומות עכו"ם. נשמות האומות עכו"ם משתככות ואין מתנענעות. שהרי אין להם תורה. אין אש דולק בנשמותיהם ואין האור שוכן בהן. וע"כ הם משתככים ואין עושים נענועים. אלא ישראל בלבדם כאשר לומדים בתורה מתנענעים הנה והנה. ואין יכולים לעמוד במנוחה: (ג—ריח:) בוא וראה יש אנשים שמדברים בנדנוד עינים. ואחרים בנדנוד ידים. ואחרים בנדנוד הראש. ואחרים בנענועת הגוף. ואחרים בנדנוד רגלים. זה הוא שבכל מקום שנשמתו שורה בו שם הוא עושה נדנוד יותר במקום ההוא. א"ל רבי אלעזר אבי וכי הנשמה אין היא במקום ידוע בלב. והתפשטותה בכל אברי הגוף. א"ל בני והלא כתוב בה (רות ג') ותגל מרגלותיו ותשכב. שכפי מעשה האדם כך הוא מוציאה ממקומה ומורידה לחוץ ממקומה. כדמיון השכינה שנאמר בה (ישעי' ג) ובפשעיכם שלחה אמכם. ותשובה שלימה היא מי שמחזירה למקומה שהיתה בתחלה. שבזמן שהנשמה היא בלב נקראת מטרונה. וכאשר יוצאת מן הלב אינה נקראת מטרונה. וכפי חטאי האדם כך מורידה ממדרגה למדרגה ומאבר לאבר עד שמורידה לרגליו. וכפי הזכיות שלו כך הוא מעלה אותה עד שתעלה למקומה. ולפיכך בכל מקום שיורדת שם תעשה תנועה יתירה באבר ההוא יותר מאבר אחר: (ת"ז תקון ע')

נך ה' נשמת אדם וגו'. פתח סבא ההוא ואמר. בוא וראה כל הנשמות מעץ הגדול והתקיף של הנהר ההוא היוצא מן העדן יוצאות. וכל הרוחות מעץ אחר הקטון מן הראשון יוצאים. הנשמה מלמעלה והרוח מלמטה. ומתחברים יחדו כדמיון זכר ונקבה. וכאשר מתחברים יחדו אז מאירים באור עליון. ובהתחברות של שניהם נקראים נר. זש"כ נר ה' נשמת אדם. מהו נ"ר. "נשמה "רוח. ועל התחברות שניהם יחדו נקראים נ"ר. נשמה ורוח הם זכר ונקבה להאיר ביחד. וזה בלא זה אין מאירים ולא נקראים נר (ג) וכאשר מתחברים יחדו אז מתעטפת הנשמה ברוח להתקיים שם למעלה בהיכל הנסתר. שנאמר (ישעי' נז) כי רוח מלפני יעטף וגו'. יתעטף לא כתוב אלא יַעטף (ג) מה הטעם. לפי שהנשמות

(ג) דמיון בזה אנו רואים בעוה"ז מעת שנתגלה מאור האלקטרין שהוא מורכב משני זרמים של שני מינים אחד מושך ואחד דוחה ורק בהתחבר שני הזרמים יחד אז ויהי אור: (ג) יתעטף הוא בנין התפעל שהפעולה נעשית בעצם הפועל בלי שני. והי' במשמע שהרוח מתעטף בעצמו. אבל יעטף הוא בנין קל נסתר. ומשמעותו שיש מי שיעטף עצמו עם הרוח. והיא הנשמה. או י"ל שלפי הכתוב ידרש בבנין נפעל. הי"ד בציר"ה וחע"ן בקס"ץ. והיינו שהרוח נעטף מן הנשמה:

שהנשמות אני עשיתי. שם למעלה בגן בהיכל הנסתר מתעטפת ומתלבשת הנשמה ברוח כראוי לה: (ז"ג משפטים צט) ובוא וראה רוחו של אדם זכאי נתעטר בצורתו בגן עדן שלמטה. ובכל שבתות ומועדים וראשי חדשים נתעטרים הרוחות ומתפשטים וצולים למעלה (ד) וכמו שעושה הקב"ה עם אותה נשמה עליונה הקדושה למעלה. כך הוא עושה עם הרוח למטה בגן עדן שלמטה. וכאשר הרוח עולה לפניו ואומר זה הוא רוחו של הגוף פלוני. מיד מעטר הקב"ה לרוח הזה בכמה עטרות ומשתעשע בו: (ב–צז:)

כא

שמר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו. אמר שלם ההוא שומר פיו ולשונו וגו'. לפי שאם שפתיו ולשונו מדברים דברים רעים. אותן הדיבורים עולים למעלה. ובשעה שעולים כלם מכריזים ואומרים היעלו מסביב דבור הרע של פלוני. פנו מקום לדרכו של נחש התקיף. ואז הנשמה הקדושה [שעליה נאמר ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה. ותרגומו לרוח ממללא] פורחת ממנו ונדחית ואין יכולה לדבר. כמש"כ (תהלים לט) נאלמתי דומיה החשיתי מטוב. ונשמה הזאת עולה בבושה ובצער גדול. ואין נותנים לה מקום כמקדם. וע"כ כתוב שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו. נפשו ודאי. זו שהיתה מדברת נעשית אלמית בשביל דבור הרע: (ג–מו:)

כב

ערום ראה רעה ונסתר ופתיים עברו ונענשו. א"ר שמעון מה הענין שיסתתר האיש. אלא בוא וראה בזמן שיש רשות למשחית להשחת נאמר בו (שמות כב) כי תצא אש ומצאה קוצים וגו'. ובאותו זמן (בראשית יח) והיה כצדיק כרשע. ומפני זה יש לו לאיש בזמן ההוא להטמן ולהסתתר שלא יהי' נמצא ביניהם. כי בזמן ההוא יש נספה בלא משפט. ובמה יסתתר האיש מאותן הדינים והמקטרגים שלא ישלטו עליו. בתשובה. זש"כ יושב בסתר עליון. זו האם העליונה שהיא סתרה להעליון ממנה. זה חכמ"ה שאינו מושג. אלא בבינה: (ת"ז תקון סב)

ערום ראה רעה ונסתר ופתאים עברו ונענשו. רבי חייא אמר מקרא זה נאמר על נח. שנכנס לתיבה ונסתר בה בזמן שהמים דחקו לו. והרי אמרו שטרם שנכנס לתיבה ראה לו למלאך המות שמתהלך ביניהם וסובב אותם. כיון שראה לו נכנס לתיבה ונסתר

דכשמות אני עשיתי. תמן לעילא בגנתא בהיכלא סמירא אתעטף ואתלבש כשמה ברוח כמה דאתחזי: (ז"ג משפטים צט) ותא חזי רוחא דצ"ל וכלא אתעטר בדיוקנא בגן עדן לתתא. ובכל שבתי וישועדי וריחי ירחי מתעטרן רוחי ומתפשטן וסלקין לעילא (ד) וכמה דעביד קב"ה בההיא נשמתא עלאה קדישא לעילא. הכי נמי עביד בהאי רוחא לתתא בגן עדן לתתא. וקא סלקא קמיה ואמר דא איהי רוחא דפלניא נופא. מיד מעטרא לה קב"ה להאי רוחא בכמה עטרין ואשתעשע בה: (ב–צז:)

כא

שמר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו. אמר דא רבינא שומר פיו ולשונו וגו'. בגין דאי שפוותיה ולישניה ממללן מלין בישין. אינון מלין סלקין לעילא. ובשעתא דסלקין כלהו מכריזין ואמרין אסתלקו מסוחרניה דמלה בישא דפלניא. פנון אתר לארחיה דחויא תקיפא. וכדין נשמתא קדישא [דעלה כתיב ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה. ותרגומו לרוח ממללא] איהי אתעברת מניה ואסתלקת ולא יכלא למללא. כד"א (תהלים לט) נאלמתי דומיה החשיתי מטוב. והאי נשמתא סלקא בכסופא בעאלקו דכלא. ולא יהבין לה אתר כמלקדמין. וע"ד כתיב שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו. נפשו ודאי. סיגיא דסות ממללא אתעבידת משתוקא בגין מלולא בישא: (ג–מו:)

כב

ערום ראה רעה ונסתר ופתיים עברו ונענשו. א"ל שמעון מאי סתירה דבר נש. אלא תא חזי בזמנא דאית רשו למחבלא לחבל אתמר ביה (שמות כב) כי תצא אש ומצאה קוצים וגו'. ובההוא זמנא (בראשית יח) והיה כצדיק כרשע. ובגין דא אית ליה לב"נ בההוא זמנא לאתטמרא ולאתכסיא דלא יתתכח ביניהון. דבההוא זמנא יש נספה בלא משפט. ובמאי נסתר בר נש מאלין דינין וקטרוגין דלא ישלטון עליה. בתיובתא. הה"ד יושב בסתר עליון. דא אמא עלאה דאיהי סתר לעליון מינה. דא חכמ"ה דלא אשתמודע אלא בה: (ת"ז תיקון סב)

ערום ראה ונסתר ופתאים עברו ונענשו. רבי חייא אמר מקרא דא אתמר על נח. דעאל לתיבותא ואסתתר בה בזמנא דמיא דחקו ליה. והא אתמר דעד לא עאל לתיבותא חמא ליה למלאך המות דאזיל ביניהון ואסחר לון. כיון דחמא ליה עאל לתיבותא ואסתתר

(ד) פי' שהרוח מתפשט מן הגוף שהשיג בגן העדן שהוא בצורת הגוף של עוה"ז כיון שעולה לגן עדן העליון למען תתעטף בו הנשמה. ולזה הענין מעכב אפילו הגוף של גן עדן התחתון. לכן מתפשט הרוח מזה הגוף ועולה להתאחד עם הנשמה אשר לו:

ואסתתר בגוה. הס"ד ערום ראה רעה ונסתר. ראה רעה. דא מלאך המות ונסתר מקמיה. הס"ד מפני מי המבול (א) רבי יוסי אמר ערום ראה רעה ונסתר. ויסתר כתיב (ב) אהדר על מאי דאתמר דבזמנא דמותא שריא בעלמא בר נש מכיס יסתר. ולא יקום לבר ולא יתחזי קמי מחבלא. בגין דכיון דאתיסיב ליה רשו יחבל כל אינון דיסתכון קמיה ויעברון קמיה באתגלית. וסיפיה דקרא ופתאים עברו ונענשו. עברין קמיה ואתחזיין קמיה ונענשו: (א—סט.)

חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה.

פתח רבי נהוראי ואמר. כתוב ויתהלך חנוך את האלהים ואיננו כי לקח אתו אלהים. קב"ה סליק ליה מנו עלמא דא דבמי נשא. ואתמשך חנוך זעיר זעיר עד דאתעביד מאי דאתעביד. ומארי בדוכתיה כדקא יאות **מטטרון** רברבא ותקיפא ממנא דאנפין. ומיניה אודעזען עילאין ותתאין ומליאין ומשמשין עלאין. דקריבין ליה לבלבאה ולאפקא מיניה מילא ועפרין קדישין. וקרא ליה **נער**.. ומולפני דיליה בתרין ספרין. אחידא לתתא ואחידא לעילא (ג) הס"ד חנוך לנער. דא הוא **מטטרון** דמשיך ליה קב"ה מתתא. ואנהיג ביה לאיתבא לעילא. על פי דרכו. לפוש אורחיה דלתתא. גם כי יזקין. דכתיב נער הייתי גם זקנתי. ותיכון דהאי קרא בר העולם אמרו. וע"ד גם כי יזקין לא יסור ממנה. לא יעדי מהסוה אורח. בגין דאית לאתמשכא (בגין דאתמשכא) לתתא: (ז"ח מדרש רות)

כג

גיל יגיל אבי צדיק ויולד חכם ישמח בו: ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך. אמר רבי פנחס גיל יגיל אבי צדיק. דא קב"ה. ויולד חכם ישמח בו. דא אביו דלתתא: ד"א גיל יגיל אבי צדיק. דא אביו דלתתא. ויולד חכם ישמח בו. וישמח כתיב בתוספת וא"ו. דא קב"ה לעילא: ישמח אביך ואמך וגו'. כיון דכתיב ישמח אביך ואמך. מהו ותגל יולדתך. דהא באמך סגיא. אלא ישמח אביך. דא קב"ה. ואמך. דא כנסת ישראל. ות.ל יולדתך. דא יולדתך דלתתא: (ג—קיט.)

כד

כי בתחבולות תעשה לך מלחמה וגו'. א"ר חזקיה מאן מלחמה. דא מלחמה דסטרא סמרא ביתא. דאיתמר

ונסתר בתוכה. זש"כ ערום ראה רעה ונסתר. ראה רעה. זה מלאך המות ונסתר מפניו. זש"כ מפני מי המבול (א) רבי יוסי אמר ערום ראה רעה ונסתר. ויסתר כתוב (ב) זה מוסב על מה שאמרו שבזמן שמיתה שורה בעולם אדם החכם יסתר עצמו. לא יעמד בחוץ ולא יתראה לפני המשחית. לפי שכיון שניתנה לו רשות ישחית לכל אותן שיהיו נמצאים לפניו ויעברו לפניו בהתגלות. וסוף המקרא ופתאים עברו ונענשו. עברו לפניו והתראו לפניו ונענשו: (א—סט.)

חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה.

פתח רבי נהוראי ואמר. כתוב ויתהלך חנוך את האלהים ואיננו כי לקח אתו אלהים. הקב"ה העלהו מתוך עולם הזה של האנשים. ונתעלה חנוך זעיר זעיר עד שנעשה ממנו מה שנעשה. והוא שוכן במקומו כראוי וזהו **מטטרון** הגדול והתקיף שר הפנים. וממנו מזדעזעין עליונים ותחתונים והשרים ושמשים העליונים. הקרובים אליו למשול ולהוציא ממנו כח ועטרות קדושות. והוא נקרא **נער**.. והממשלה שלו היא בשני צדדים. נאחזת למטה ונאחזת למעלה (ג) זש"כ חנוך לנער. זהו **מטטרון** שמשך אותו הקב"ה מן התחתונים. והנהיגו לשבת למעלה. על פי דרכו. לפי דרכו שלמטה. גם כי יזקין. שכתוב נער הייתי גם זקנתי. ולמדנו שמקרא זה שר העולם אמרו. ולכך גם כי יזקין לא יסור ממנה. אל יסיר מדרך ההוא. בשביל שירצה להמשך (לפי שיתמשך) למטה: (ז"ח מדרש רות)

כג

גיל יגיל אבי צדיק ויולד חכם ישמח בו: ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך. אמר רבי פנחס גיל יגיל אבי צדיק. זה הקב"ה. ויולד חכם ישמח בו. זה אביו של מטה: ד"א גיל יגיל אבי צדיק. זה אביו שלמטה. ויולד חכם ישמח בו. וישמח כתוב בתוספת וא"ו. זה הקב"ה למעלה: ישמח אביך ואמך וגו'. כיון שכתוב ישמח אביך ואמך. מהו ותגל יולדתך. הלא באמך די. אלא ישמח אביך. זה הקב"ה. ואמך. זו כנסת ישראל. ותגל יולדתך. זו יולדתך שלמטה: (ג—קיט.)

כד

כי בתחבולות תעשה לך מלחמה וגו'. א"ר חזקיה איזו מלחמה. זו המלחמה של צד הרע ההוא. שצריך

זין הזהר

כב (א) מפני מי המבול. יתור לשון הוא. שהיל"ל מפני המבול או מפני המים. ודורש יתור התבה לרבות מפני מלאך המות או אפשר לומר המבוון בדרך רמז. כי הראשי תיבות מי המבול היינו הך ר"ת של מלאך המות. (ב) ר"ל שבלבד הדרשה על לשעבר הרי זה אזהרה ועצה טובה תמידית. (ג) פי' כיון שהשכינה הקדושה מתלבשת בו הוא בכח השכינה מעלה מעשים הטובים בעולם הזה דעולמות העליונים. וכן בכח השכינה מוריד השפע לעולם הזה. וזהו הסוד של שמי בקרבו (שמות כג) והמבין יבין:

שצריך האיש להתגר בו מלחמה. לשלוט עליו ולהנצל ממנו : (א—קס)

התרפית ביום צרה צר כחכה. רבי יהודה פתח ואמר (נחום א) טוב ה׳ למעוז ביום צרה ויודע חוסי בו. אשרי חלקו של האיש שמתחזק בו בהקב״ה. לפי שההתחזקות בהקב״ה היא מעוז. וביארו טוב ה׳. כמש״כ טוב ה׳ לכל. למעוז. זה הוא מעוז שיש בו ישועות שכתוב (תהלים כח) ומעוז ישועות משיחו הוא. ביום צרה. ביום של צרה ששאר האומות לוחצים לישראל. בוא וראה מה כתוב התרפית ביום צרה צר כחכה. מהו התרפית. מי שנרפו ידיו מן הקב״ה לבלתי התחזק בו. ואיך יתחזק איש בו בהקב״ה. יתחזק בתורה. שכל מי שמתחזק בתורה מתחזק בעץ החיים. כביכול נתן עוז ותעצומות לכנסת ישראל להתחזק (ה) ואם האיש מתרפה מן התורה מה כתוב. התרפית. אם היית מתרפה מן התורה. ביום צרה צר כחכה. ביום שתבוא אליך צרה. כביכול הוא מיצר להשכינה (ב) שהיא הכח של העולם : ד״א צר כחכה. בוא וראה בזמן שהאיש מתרפה מן התורה והולך בדרך לא טוב. הרבה שונאים נזדמנים לו להיות מקטריגים עליו ביום צרה. ואפילו נשמת האיש שהיא הכח והתוקף שלו. היא נעשית לו שונא כנגדו. שכתוב צר כחכה. שהיא נעשית צר אליו. א״ר אבא בשעה שהאדם הולך בדרכי התורה. וכל דרכיו מתוקנים כראוי. כמה מליצים טובים עומדים לו להזכירו לטוב .. ולפיכך ביום צרה. כאשר האדם מתרפה מן התורה כביכול צר לו להקב״ה עם אותו יצר הרע. שהוא נעשה מקטרג (ג) זש״כ צר כחכ״ה. צר כ״ח כ״ה. לפי שהמקטרג מתקרב לפניו לקטרג ונחלש הכח של כ״ה : (א—קעד ·)

התרפית ביום צרה צר כחכה. רבי אבא פתח ואמר (תהלים קו) אשרי שומרי משפט עושה צדקה בכל עת. אשרי שומרי משפט. זכאים הם ישראל שהקב״ה נתן להם תורת אמת לעסוק בה יומם ולילה. שהרי כל מי שעוסק בתורה יש לו חירות מהכל. חירות מן מיתה שאין יכולה לשלוט עליו. וזה נתבאר לפי שכל מי שעוסק בתורה ונקשר בה. הרי הוא מקושר בעץ החיים. ואם מרפה עצמו מעץ החיים. הרי עץ המות שורה עליו ונתקשר בו. זש״כ התרפית ביום צרה צר כחכה. התרפית. מי שמרפה ידו מן התורה. ביום צרה צר כחכה. מהו צר כחכה. צר כ״ח כ״ה (ד) שהרי היא תמיד לימין. ושמירה שלה תמיד על האיש כאשר הולך בדרכי התורה. ואז נדחה הרע לחוץ שלא יקרב אצל האיש ולא יוכל לקטרג עליו. וכאשר יסיר האיש מדרכי התורה ומתרפה ממנה. אז צר כח כ״ה. לפי שהרע ההוא שהוא לשמאל שולט

דלמסריך ב״נ לגנחא ביה קרבא. לסלקאה עלוי ולאסתזבא מניה : (ה—קס)

התרפית ביום צרה צר כחכה. רבי יהודה פתח ואמר (נחום א) טוב ה׳ למעוז ביום צרה ויודע חוסי בו. זכאה חולקיה דב״נ דאתתקף ביה בקב״ה. בגין דתוקפא דקב״ה איהו תוקפא. ואוקמוה טוב ה׳. כד״א טוב ה׳ לכל. למעוז. דא הוא תוקפא דאית ביה ישועות דכתיב (תהלים כח) ומעוז ישועות משיחו הוא. ביום צרה. ביומא דעקו דסאר עמין עקין לישראל. תא חזי מאי כתיב התרפית ביום צרה צר כחכה. מהו התרפית. מאן דאתרפו ידוי מקב״ה דלא לאתתקפא ביה. והיך יתתקף ב״נ ביה בקב״ה. יתקיף באורייתא. דכל מאן דאתתקף באורייתא. אתתקף באילנא דחיי. כביכול יהב תוקפא לכנסת ישראל לאתתקפא (ה) ואי הוא יתרפי מאורייתא מאי כתיב. התרפית. אי איהו אתרפי מן אורייתא. ביום צרה צר כחכה. ביומא דייתי ליה עקו. כביכול דחיק ליה לשכינתא (ב) דאיהי חילא דעלמא : ד״א צר כחכה. תא חזי בשעתא דב״נ אתרפי מאורייתא ואזיל באורחא דלא כשרא. כמה בעלי דבבו זמינין ליה למהוי ליה קטיגורין ביומא דעקו. ואפי׳ נשמתיה דב״נ דאיהי חילא ותוקפא דיליה. איהי מארי דבבו לקבליה. דכתיב צר כחכה. בגין דאיהי צר לגביה. א״ר אבא בשעתא דב״נ אזיל באורחי דאורייתא. וכל אורחוי מתתקנן כדקא יאות. כמה סניגורין קיימין עליה לאדכרא ליה לטב .. ובגין דא ביום צרה. כד ב״נ אתרפי מאורייתא כביכול דחיק ליה קב״ה בהדיה דההוא יצר הרע. דאיהו אתעביד קטיגורא (ג) הס״ד צר כחכ״ה. צר כ״ח כ״ה. בגין דאתקרב קמיה לקטרגא ואתחלש חילא דכ״ה : (ה—קעד ·)

התרפית ביום צרה צר כחכה. רבי אבא פתח ואמר (תהלים קו) אשרי שומרי משפט עושה צדקה בכל עת. אשרי שומרי משפט. זכאין איון ישראל דקב״ה יהב לון אורייתא דקשוט לאשתדלא בה יממא ולילי. דהא כל מאן דאשתדל באורייתא אית ליה חירו מכלא. חירו מן מותא דלא יכלא לשלטאה עליה. והא אוקמוה בגין דכל מאן דאשתדל באורייתא ואתאחיד בה. אתאחיד באילנא דחיי. ואי אתרפי גרמיה מאילנא דחיי. הא אילנא דמותא שריא עלוי ואתאחיד ביה. הס״ד התרפית ביום צרה צר כחכה. התרפית. אי אתרפי ידו מאורייתא. ביום צרה צר כחכה. מהו צר כחכה. צר כ״ח כ״ה (ד) דהא איהי תדיר לימינא. ונטירו דילה תדיר על בר נש כד אזיל באורחוי דאורייתא. וכדין דחי ליה לרע לבר דלא יקרב לגבי דב״נ ולא יכיל לקטרגא ליה. וכד ב״נ אסתי מאורחוי דאורייתא ואתרפי מינה. כדין צר כח כ״ה. בגין דהסוא רע דאיהו שמאלא

שלים

זין הזהר

כד (ה) פירוש על דרך הכתוב תנו עוז לאלהים וגו׳ כדי שלעומת זה יהיה אל ישראל הוא נותן עוז ותעצומות לעם וגו׳ : (ב) פי׳ על דרך שאמרו חז״ל אפילו אם פושעי ישראל בצער שכינה מה אומרת קלני מראשי קלני מזרועי וכו׳ : (ג) כי הקב״ה יריא טוב ומטיב והוא רצונו אך להטיב. ואם נעשה מניעה מן מדת הדין הרי כביכול ויתעצב אל לבו : (ד) זו השכינה הקדושה שנקראת כה :

שליט עלוי דב"ב. ודמי לס לסטיא כ"ס לבר. עד דדמיק ליס אתר בעקו: ד"א לר כחכס. דכד ב"כ אחיד באתרמי דאורייתא אתרמיס לעילא ואתרמיס לתתא. ורחימא דקב"ס טוי. כד"א (שמואל ב' יב) וס' אסבו. דסוס רחימוי דקב"ס ורמיס ליס. וכד ב"כ אסמי מאתרמי דאורייתא. כדין לר כח כ"ס. לר דיליס ומאתרי דבבו איסו לגביס. ושליט עלוי סטוא דאקרי רע. עד דמקטרג ביס בהאי עלמא ובעלמא דאתי: (א—קנב:)

כי שבע יפול צדיק וקם ורשעים יכשלו ברעה. א"ר שמעון כתיב (איוב לג) הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר. סטיא נפשא דלא חזרא בתיובתא בתלת גלגולין אתמר בס והאבדתי את הנפש ההיא מקרב עמה. דיתיין לה בז' מדורין דגיהנם. ותמן אתנסי לדרי דרין. ואס סוא צדיק אתמר ביס כי שבע יפול צדיק וקם. א"ל רבי אלעזר ואס סוא צדיק אמאי נחית תמן. אלא בגין לאפקא מתמן כל נפשא ונפשא מאלין דסרסרו בתיובתא ומיתו בקלרות שמין. איסו מרח בגיהיסו לסלקא לון מתמן: (ת"ז תל"ב)

שולט על האיש. ומדחה לה להיא כ"ה לחוץ. עד שצר לה המקום ביום צרה: ד"א צר כחכה. שכאשר האדם אוחז בדרכי התורה הרי הוא אהוב למעלה ואהוב למטה. ונקרא אוהבו של הקב"ה. כמש"כ (שמואל ב' יב) וה' אהבו. שנעשה אהובו של הקב"ה ואוהב לו. וכאשר יסיר האדם מדרכי התורה. אז צר כח כ"ה. צר שלו ושונא נעשה זה הכ"ה אליו. ושולט עליו זה שנקרא רע. עד שמקטרג עליו בעולם הזה ובעולם הבא: (א—קנב:)

כי שבע יפול צדיק וקם ורשעים יכשלו ברעה. א"ר שמעון כתוב (איוב לג) הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר. הסיא נפשא דלא חזרא בתיובתא בתלת גלגולין אתמר בס והאבדתי את הנפש ההיא מקרב עמה. דיתיין לה בז' מדורין דגיהנם. ותמן אתנסי לדרי דרין. ואס סוא צדיק אתמר ביס כי שבע יפול צדיק וקם. א"ל רבי אלעזר ואס סוא צדיק אמאי נחית תמן. אלא בגין לאפקא מתמן כל נפשא ונפשא מאלין דסרסרו בתיובתא ומיתו בקלרות שמין. איסו מרח בגיהיסו לסלקא לון מתמן: (ת"ז תל"ב)

הכן בחוץ מלאכתך ועתדה בשדה לך אחר ובנית ביתך. רבי יוחנן פתח (משלי כד) בחכמה יבנה בית וגו'. שלשה דברים צריך אדם לעשות בדרכי העולם. ואלו הן. לבנות בית מושבו וליטע כרם להתפרנס בו. ואח"כ לקחת לו אשה ולהוליד בנים לפרנסם בהם. ולא כדרך השוטים הלוקחים אשה בתחלה ואח"כ נוטעים כרם ואח"כ בונים בית. כי הא דא"ר סימון כל הלוקח לו אשה ואין לו בתחלה במה שיוכל לפרנסה. הרי זה חפשי מן המצות כמתים הנקראים חפשים. שנאמר (תהלים פח) במתים חפשי. ולמה נקרא חפשי לפי שהוא חפשי מן המצות. מפני שלא יוכל להשתדל בעבודת בוראו אלא בעבודת אשתו. רבי יהודה אמר כאלו לוקח ע"ז לעצמו. שהרי בתחלה היו החכמים והחסידים לוקחים אשה. ואם לא היה להם די פרנסתם היו ממיתים עצמם ברעב ובצמא. והיו מניחים כל חיי העוה"ז ועוסקים בתורה ובמצות ובעבודת בוראם. אבל בזמן הזה שהעולם טרוד אחר הפרנסה ולהוט אחר הפרוטה צריך לכונן בית בתחלה ולזמן מזונותיו. ואח"כ לקחת אשה. כדי שיוכל לעבוד בוראו ולעסוק בתורה. כי הא דאמרו רז"ל אם אין קמח אין תורה. וזהו שדרשו רז"ל הכן בחוץ מלאכתך וגו' אחר ובנית ביתך. ביתך זו אשתך: (ז"ח ע"ד)

כה

כבד אלהים הסתר דבר וכבוד מלכים חקר דבר. אמר רבי יהודה כבוד אלהים הסתר דבר. דלית רשו לב"כ לגלאה מלין סתימין דלא אתמסרו לאתגליא. מלין דמפא לון עתיק יומין. כד"א (ישעי' כג) לאכל לשבעה ולמכסה עתיק. לאכל לשבעה. עד הסוא אתר דאתיהיב רשו ולא יתיר (ה) ועל כל דא ולמכסה עתיק. למכסה עתי"ק ודאי: ד"א לאכל לשבעה. איזון חבריא דידעין ארחין ושבילין למיסך באתרא מסימנותא כדקא יאות. כגון דרא דרבי שמעון שאני בגויס. ולמכסה עתיק. מדרין אחרנין. דהא כלהון לא אתחזון לאכל לשבעה ולאתגליא מלין סתימין בגווייסו. אלא למכסה עתיק. כד"א (קהלת ה) אל תתן את פיך לחטיא את בשרך. ביומוי דרבי שמעון הוס ב"כ אמר לחבריס פתח פיך ויאירו דבריך. בתר דשכיב ולמכסה עתיק. דחבריא מגמגמי ולא

כה

כבד אלהים הסתר דבר וכבוד מלכים חקר דבר. אמר רבי יהודה כבוד אלהים הסתר דבר. שאין רשות לאדם לגלות ענינים נסתרים שלא ניתנו להתגלות. דברים שכסה אותם קדמון הימים. כמש"כ (ישעי' כג) לאכל לשבעה ולמכסה עתיק. לאכל לשבעה. עד המקום ההוא שניתנה רשות ולא יותר (ה) ועל כל זה ולמכסה עתיק. למכסה עתי"ק ודאי: ד"א לאכל לשבעה. אלו החברים שיודעים הדרכים והנתיבות ללכת בדרך האמונה כראוי. כגון הדור שרבי שמעון נמצא בו. ולמכסה עתיק. אלו דורות אחרים. שהרי אין כל הדורות ראוים לאכל לשבעה ולהתגלות ענינים הנסתרים ביניהם. אלא למכסה עתיק. כמש"כ (קהלת ה) אל תתן את פיך לחטיא את בשרך. בימיו של רבי שמעון היה אדם אומר לחברו פתח פיך ויאירו דבריך. לאחר פטירתו ולמכסה עתיק. שהחברים מגמגמים ואין

כה (ה) בזוה"ק נזכר כמה פעמים שמותר לעיין בז' הספירות מן מלכות עד הבינה. אבל על הבינה גרמז שלא תשלח את האם. וגו' ספירות הראשונות נכללות בחשם עתיקא:

ואין עומדים על עומק הענינים: ד״א לאכל לשבעה. באותן ענינים הנגלים (ג) ולמכסה עתיק. באותן ענינים הנסתרים: (ג—קח.)

דגלך רגלך מבית רעך. א״ר ייסא כמה יש לו לאדם לאהוב לו להקב״ה. שהרי אין עבודה להקב״ה כמו אהבה. וכל מי שאוהב לו ועובד העבודה באהבה קורא לו הקב״ה אוהב. ומה שנאמר הקר רגלך מבית רעך. כלומר הוקר יצרך שלא ירתח לנגדך ולא ישלוט בך (ג) ואל תחשוב מחשבות של עבירה. מבית רעך. איזה בית רעך. זו הנשמה הקדושה שהכניסה בך רעך ונתנה בגופך: (ב—גח:)

מים קרים על נפש עיפה ושמועה טובה מארץ מרחק. אמר רבי שמעון הרי עיינתי בדבריו של שלמה המלך וכלם בחכמה נאמרו. בוא וראה שלשה ספרים של חכמה הוציא שלמה לעולם. וכלם בחכמה העליונה. **שיר השירים חכמה. קהלת תבונה. משלי דעת.** כנגד שלשת אלה עשה שלשה ספרים. שיר השירים כנגד חכמה כך הוא. קהלת כנגד תבונה כך הוא. אבל משלי כנגד דעת במה ניכר. אלא כל אותן פסוקי משלי בשני אופנים הם. ההתחלה והסוף בשני אופנים נראים. ולאחר העיון נראה שהמקראות זה נכלל בזה וזה נכלל בזה. לפיכך יתכנו כנגד דעת. מים קרים על נפש עיפה וגו׳. מקרא זה אין ראשו סופו ואין סופו ראשו. וכאשר נעיין בו נראה שכלו נכלל זה בזה. בין מסופו לראשו בין מראשו לסופו. שמועה טובה מארץ מרחק ומים קרים על נפש עיפה. מים קרים על נפש עיפה ושמועה טובה מארץ מרחק. זה וזה נחת רוח. כמו שזה נחת רוח כך זה נחת רוח: עוד פתח ואמר מים קרים על נפש עיפה. זו התורה. שכל מי שזוכה לעמול בתורה ומשביע עצמו ממנה. מה כתוב ושמועה טובה מארץ מרחק. הקב״ה מכריז עליו הרבה טובות להטיב לו בעוה״ז ובעולם הבא. זש״כ ושמועה טובה. מאיזה מקום. מארץ מרחק. מהמקום שהקב״ה הי׳ רחוק ממנו בתחלה. מהמקום שאנשים היו שונאים לו בתחלה. ככתוב (איוב כ) וארץ מתקוממה לו. מהמקום ההוא מקדימים לו שלום. זש״כ מארץ מרחק. ונאמר (ירמי׳ לא) מרחוק ה׳ נראה לי ואהבת עולם אהבתיך על כן משכתיך חסד: (ג—סד.)

יהלך

ולא קיימי במלין: ד״א לאכל לשבעה. באיזון מלין דאתגליין (ג) ולמכסה עתיק. באיזון מלין דאתחפיין: (ג—קח:)

הקר רגלך מבית רעך. א״ר ייסא כמה אית ליה לב״נ לרחמא ליה לקב״ה. דהא ליה פולחנא לקב״ה כמה רחימותא. וכל מאן דרחים ליה ועביד פולחנא ברחימותא קאמרי ליה קב״ה רחימא. והא דאתמר הקר רגלך מבית רעך. כלומר הוקר יצרך דלא ירתח לקבלך ולא ישלוט בך (ג) ולא תעביד הרהורא אחרא. מבית רעך. מאן בית רעך. דא נשמתא קדישא דאעיל בך רעך ויהבה בגוך: (ב—נח:)

מים קרים על נפש עיפה ושמועה טובה מארץ מרחק. אמר רבי שמעון הא אסתכלנא במלוי דשלמה מלכא. וכלהו בחכמתא אמרן. תא חזי תלת ספרין דחכמתא אפיק שלמה לעלמא. וכלהו בחכמתא עלאה. **שיר השירים חכמה. קהלת תבונה. משלי דעת.** לקבל תלת אלין עביד תלתא ספרין. שיר השירים כנגד חכמה הכי הוא. קהלת לקבל תבונה הכי הוא. משלי לקבל דעת במאי אתחזי. אלא כל אינון קראי דמשלי בתרי גווני אינון. רישא וסיפא בתרי גווני אתחזיא. וכד מסתכלי קראי דא כליל בדא ודא כליל בדא. בג״כ שקיל לקבליה דדעת. מים קרים על נפש עיפה וגו׳. הא קרא לאו ריש סיפא ולאו סיפא ריש. וכד אסתכלנא ביה כלא כליל חד בחד. בין מסיפא לריש בין מריש לסיפא. שמועה טובה מארץ מרחק ומים קרים על נפש עיפה. מים קרים על נפש עיפה ושמועה טובה מארץ מרחק. דא ודא נייחא דרוחא. כמה דהאי נייחא דרוחא כך האי נייחא דרוחא: תו פתח ואמר מים קרים על נפש עיפה. דא אורייתא. דכל מאן דזכי למלאי באורייתא ומרוי נפשא מינה. מאי כתיב ושמועה טובה מארץ מרחק. קב״ה אכריז עליה כמה מבאן לאומבא ליה בעלמא דין ובעלמא דאתי. הה״ד ושמועה טובה. מאן אתר. מארץ מרחק. מאתר דקב״ה הוה רחיק מניה בקדמיתא. מאתר דהוה ב״נ בדבבו עמיה בקדמיתא. דכתיב (איוב כ) וארץ מתקוממה לו. מהתם אתר מקדימין ליה שלם. הה״ד מארץ מרחק. וכתיב (ירמיה לא) מרחוק ה׳ נראה לי ואהבת עולם אהבתיך על כן משכתיך חסד: (ג—סד.)

יהלך

זין הזהר

(ג) אמת שמבאן משמע שאין כל דור בבלי ואין בל אדם בפרט ראוי ללמוד חכמת הקבלה. אבל כבר נאמרו ונשנו דברים האלה בכמה ספרים קדושים ובפרט בזוה״ק בכמה מקומות שלימוד חכמת הקבלה הוא דבר נחוץ מאד מאד. וע״ז שואלים לאדם אחר פטירתו צפית במרכבת כידוע. ואדם נתחייב לבוא בגלגול בשביל שלא למד חכמת הקבלה אמנם צריך לדעת שאין בל נשמה מסוגלת ללמוד חכמת הקבלה של שיטת האריז״ל. לכן לפעמים יכולה להיות יצא שכרו בהפסדו. אבל ללימוד חכמת הקבלה של שיטת הרמ״ק ז״ל כגון בספרו **פרדס רמונים** ושאר חיבוריו אין בהם סכנה כלל וכל בר אורין מחויב ללמוד בהם. וכבר הודעתי בזהר תורה שהוצאתי לאור שראשית הכל נחוץ ללמוד הספר **שערי אורה** מאת הר״י נוקטליא זצ״ל. כי זה הספר הוא כמו הקדמה לזוהר הקדוש וזהא קלורין לעינים ופתח הראשון לחכמת הקבלה. ולכן נראה לי לפרש מה שסמיים כאן הזהר. לאכל לשבעה. באינון מלין דאתגליין. דהיינו חכמת הקבלה על פי שיטת הרמ״ק זצ״ל. ולמכסה עתיק. באינון מלין דאתחפיין. היינו על פי שיטת האריז״ל: (ג) דורש תוקר במשמעות קירות. לחבר רתיחות יצר הרע שלא ישלוט בביתך ובנשמתך. ורגלך. רמז על יצר הרע שהוא בת הנחש הקדמוני הכרוך בעקבי של אדם ככתוב ואתה תשופנו עקב

כז

יהלל זר ולא פיך. אמר רבי שמעון בספרא דחכמתא דשלמה מלכא הכי אמר. תלת סימנין איכון. סימן לעבירה ירקון. סימן לשטות מלין. סימן דלא ידע כלום שבוחי. ודא אכרע לשאר. שוטה ובעל עבירות הכל יש בו. ומה שכתוב יהלל זר ולא פיך. ויש אומרים שאם אין זר. יהלל פיך. לא כן. אלא אם לא נמצא מי שיכירך תפתח פיך לדבר בתורה ולהודיע דברי אמת בתורה. ובכן אם תפתח פיך בתורה ישבחוך דבריך ויכירו מי אתה. שאין דבר בעולם שעל ידו יהיה ניכר האדם אלא בשעה שפותח פיו בתורה. פיו יודיע לאנשים מי הוא: (ג—קצג:)

טובה תוכחת מגלה מאהבה מסתרת. א"ר חייא אותן יסורין הנראים מבחוץ באנשים מצד הטומאה הם באים. ואין הם יסורין של אהבה. וש"כ מאהבה מסתרת. זאת התוכחת שהיא מאהבה מסותרת היא מאנשים (ח) כדמיון הזה מי שמזכיה לחברו באהבה צריך להסתיר דבריו מאנשים. שלא יתבייש מהם חברו. ואם דבריו הם בהתגלות לפני אנשים אין הם באהבה: (ג—מו:)

נאמנים פצעי אוהב ונעתרות נשיקות שונא. א"ר יהודה מהו ונעתרות נשיקות שונא. אלא מי שמנשק באהבה מתדבק רוח ברוח בדביקות של אהבה. ומי שאינו מנשק באהבה אין זה בדביקות. אלא ונעתרות. מהו נעתרות. נסות. שאין דביקות הרוח בזאת הנשיקה ולא נדבק בו כלל: (ג—קכו:)

כח

נסו ואין רודף רשע וצדיקים ככפיר יבטח. אמר רבי שמעון הלא לדיקיא לא מתרחלן בעובדיהון כלל. ותדיר דחלין כאברהם דכתיב ביה (בראשית יב) ויהי כאשר הקריב לבא מצרימה וגו'. כיצחק דכתיב ביה (שם כו) כי ירא לאמר אשתי. כיעקב דכתיב ביה (שם לב) ויירא יעקב מאד ויצר לו. ומי הכי לא אתרחילו בעובדיהון כל שכן שאר לדיקי עלמא. ואת אמרת ולדיקים ככפיר יבטח. אלא ודאי ככפיר כתיב. דהא מכל איכון שמהן לא כתיב אלא כפיר. ולא כתיב לא אריה ולא שחל ולא שחץ. אלא כפיר דאיהו חלש מכלהו ואינו בוטח בכחו אע"פ שהוא תקיף. כך הצדיקים אין בוטחים במעשיהם עכשו אלא ככפיר ולא יותר. אבל לעתיד לבא מה כתוב (תהלים קכה) הבטחים בה' כהר ציון לא ימוט וגו'. לא ככפיר ולא כאריה ולא ככל שאר שמות החיות. אלא כהר ציון. וביארו מה הר ציון הוא חזק ולא ימוט לעולם. אף כך בזמן ההוא יהיו הצדיקים כהר ציון: (ב—קמג.)

אשרי

כז

יהלל זר ולא פיך. אמר רבי שמעון בספר החכמה של שלמה המלך כך נאמר. שלשה סימנים הם. סימן לעבירה ירקון. סימן לשטות מלין. סימן שאינו יודע כלום התפארות. וזה מכריע לשאר. שוטה ובעל עבירות הכל יש בו. ומה שכתוב יהלל זר ולא פיך. ויש אומרים שאם אין זר. יהלל פיך. לא כן. אלא אם לא נמצא מי שיכירך תפתח פיך לדבר בתורה ולהודיע דברי אמת בתורה. ובכן אם תפתח פיך בתורה ישבחוך דבריך ויכירו מי אתה. שאין דבר בעולם שעל ידו יהיה ניכר האדם אלא בשעה שפותח פיו בתורה. פיו יודיע לאנשים מי הוא: (ג—קצג:)

טובה תוכחת מגלה מאהבה מסתרת. א"ר חייא אותן יסורין דאתחזון לבר בבני נשא מסטרא דמסאבא קא אתיין. ולאו איכון יסורין דאהבה. הה"ד מאהבה מסתרת. האי תוכחת דאיהי מאהבה מסותרת היא מבני נשא (ח) כגוונא דא מאן דאוכח לחבריה ברחימותא בעי לאסתרא מלוי מבני נשא. דלא יכסוף מגייהו חבריה. ואי מלוי איכון באתגליא קמי בני נשא לאו איכון ברחימותא: (ג—מו.)

נאמנים פצעי אוהב ונעתרות נשיקות שונא. א"ר יהודה מהו ונעתרות נשיקות שונא. אלא מאן דנשיק באהבה אתדבק רוחיה ברוחיה בדבקותא דאהבה. ומאן דלא נשיק באהבה לאו בדבקותא הוא. אלא ונעתרות. מהו נעתרות. נסותא. דלא דביק רוחיה בהאי נשיקה ולא אתדבק ביה כלל: (ג—קכו:)

כח

נסו ואין רודף רשע ולדיקים ככפיר יבטח. אמר רבי שמעון הא לדיקיא לא מתרחלן בעובדיהון כלל. ותדיר דחלין כאברהם דכתיב ביה (בראשית יב) ויהי כאשר הקריב לבא מצרימה וגו'. כיצחק דכתיב ביה (שם כו) כי ירא לאמר אשתי. כיעקב דכתיב ביה (שם לב) ויירא יעקב מאד ויצר לו. ומי הכי לא אתרחילו בעובדיהון כל שכן שאר לדיקי עלמא. ואת אמרת ולדיקים ככפיר יבטח. אלא ודאי ככפיר כתיב. דהא מכל איכון שמהן לא כתיב אלא כפיר. ולא כתיב לא אריה ולא שחל ולא שחץ. אלא כפיר דאיהו חלש מכלהו ולא אתרחיץ בחיליה אע"ג דאיהו תקיף. כך לדיקיא לא אתרחלן בעובדיהון השתא אלא ככפיר ולא יתיר. אבל לזמנא דאתי מאי כתיב (תהלים קכה) הבטחים בה' כהר ציון לא ימוט וגו'. לא ככפיר ולא כאריה ולא ככלהו שמהן. אלא כהר ציון. ואוקמוה מה הר ציון איהו תקיף ולא ימוט תדיר. אף הכי בההוא זמנא להוו לדיקיא כהר ציון: (ג—קמג.)

אשרי

זיו הזהר

כז (ח) לפי זה טעם המקרא כך הוא. תוכחת מגולה גם היא טובה כיון שמסתרקין עונותיו. אבל אם הם יסורין של אהבה אז התוכחת היא מסתרת ולא מגולה

אשרי אדם מפחד תמיד ומקשה לבו יפול ברעה.
א"ר אלעזר זה ודאי שאין האדם צריך לשכוח מדת היראה. ולהכליל יראה באהבה. שהרי אהבה מצד אחד היא טובה. שבעבורה נושע באריכת ימים בבנים ומזונות. ובכן נצרך לעורר יראה ולפחד שלא יגרום החטא קלקול. וע"כ כתוב אשרי אדם מפחד תמיד. כדי להכליל יראה באהבה. וכאשר רואה האדם שדין הקשה שורה עליו. אז יעורר יראה ויפחד מרבונו כראוי. ואל יקשה לבו. ועל זה כתוב ומקשה לבו יפול ברעה. בצד הטומאה ההוא שנקרא רעה: (א—יב.)

אדם עשוק בדם נפש עד בור ינוס אל יתמכו בו.
פתח סבא ההוא ואמר. שלמה המלך צוח ואמר. אדם שהוא עשוק בדם נפש. הוא או בנו או בן בנו יהיו נעשקים במשקל (ח) וש"כ עד בור ינוס אל יתמכו בו. עד בור רק ההוא ינוס ממקום הקדוש. ואל יתמכו בו בעוה"ז. כיון שהוא עשוק בדם נפש. הוא או זרעו יהיו עשוקים מצד הטומאה ההוא: (ב—קיג)

איש אמונות רב ברכות ואץ להעשיר לא ינקה. אמר יהודי ההוא איש אמונות רב ברכות. זהו איש שיש בו אמונת הקב"ה. כגון רבי ייסא סבא. שאע"פ שהיה לו מזון על יום הזה לאכול. לא היה מכין לו את המזון עד שהתפלל על מזונו לפני המלך הקדוש. ולאחר שהתפלל תפלתו וביקש מזונו מלפני המלך אז הי' מכין המזון. והיה אומר תמיד לא אכין לי המזון עד שינתן לי מבית המלך. ואץ להעשיר לא ינקה. לפי שאינו רוצה לעסוק בתורה שהיא חיי עוה"ז וחיי עולם הבא: (ב—קצט)

גוזל אביו ואמו ואומר אין פשע חבר הוא לאיש משחית. רבי חייא פתח ואמר גוזל אביו ואמו וגו'. אביו. זה הקב"ה. ואמו. זו כנסת ישראל. מה גוזל. כמש"כ (ישעי' ג) גזלת העני בבתיכם. ומי הוא. זה החומד אשה אחרת שאינה בת זוגו. שם למדנו כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה. כאילו גוזל להקב"ה וכנסת ישראל. שכתוב גוזל אביו ואמו וגו'. כל הנהנה מן העולם הזה. מי שמתדבק באשה ליהנות ממנה. אע"פ שהיא פנויה. אם ניהנה ממנה בלי ברכה. כאילו גוזל להקב"ה וכנסת ישראל. מה הטעם. לפי שהזיוג שלהם בשבע ברכות הוא. ואם על פנויה כך. מי שמתדבק באשה אחרת שקיימת כדמיון שלמעלה בזיוג של שבע ברכות על אחת כמה וכמה (ג) חבר הוא לאיש משחית. זה ירבעם. וכמו שנתבאר. ואומר אין פשע. שאומר הלא פנויה היא ומדוע אסורה. בשביל זה גוזל אביו ואמו הוא. ולא עוד אלא שחבר הוא לאיש משחית. מי הוא איש משחית. זה הפוגם את הצורה והתקון שלמעלה. כל שכן מי שחומד לאשת חברו ומתדבק בה. שהוא פוגם יותר. וע"כ פגום הוא לעולם

אשרי אדם מפחד תמיד ומקשה לבו יפול ברעה.
א"ר אלעזר ודאי לא אצטריך ב"כ לאתכסי יראה. ולאכללא יראה באהבה. דהא אהבה בספרא חד מב. דיהב עותרא אורכא דחיי בני ומזוני. וכדין אצטריך לאתערא יראה ולמדחל דלא יגרום חובא. וע"ד כתיב אשרי אדם מפחד תמיד. בגין דהא כליל יראה באהבה. וכד חמי ב"נ דדינא קשיא שריא עלוי. כדין יתער יראה וידחל למאריה כדקא יאות. ולא יקשה לביה וע"ד כתיב ומקשה לבו יפול ברעה. בההוא סטרא אחרא דאקרי רעה: (א—יב.)

אדם עשוק בדם נפש עד בור ינוס אל יתמכו בו.
פתח סבא נפש עד בור ימוס אל יתמכו בו. אדם דהוא עשוק בדם נפש. הוא או בנו או בן בנו יהון עשוקין במיקלא (ח) סב"ד עד בור ימוס אל יתמכו בו. עד בהוא בור רק ימוס מאתר קדישא. ואל יתמכו בו בהאי עלמא. כיון דאיהו עשוק בדם נפש. איהו וזרעיה להון עשוקים מההוא סטרא אחרא: (ב—קיג.)

איש אמונות רב ברכות ואץ להעשיר לא ינקה. אמר
בהוא יודאי איש אמונות רב ברכות. דא הוא ב"נ דמסיימותא דקב"ה ביה. כגון רבי ייסא סבא. דאע"ג דהוה ליה מיזונא דהאי יומא למיכל. לא הוה מתקין ליה עד דבעיל מזוניה קמי מלכא קדישא. לבתר דצלי אותיה ובעיל מזוניה קמי מלכא כדין הי' מתקין. והוה אמר תדיר לא אתקין עד דיתן מבי מלכא. ואץ להעשיר לא ינקה. בגין דלא בעא לאשתדלא באורייתא דאיהי חיין דעלמא דין וחיין דעלמא דאתי: (ב—קצט:)

גוזל אביו ואמו ואומר אין פשע חבר הוא לאיש
משחית. רבי חייא פתח ואמר גוזל אביו ואמו וגו'. אביו. דא קב"ה. ואמו. דא כנסת ישראל. מאי גוזל. כד"א (ישעי' ג) גזלת העני בבתיכם. ומאן איהו. מאן דחמיד אתתא אחרא דלאו איהו בת זוגיה. תמן תניין כל סגיסה מן העולם הזה בלא ברכה. כאילו גוזל לקב"ה וכנסת ישראל. דכתיב גוזל אביו ואמו וגו'. כל דנהנה מן העולם הזה. מאן דאתדבק באתתא למהני מינה. ואע"ג דאיהי פנויה. אי אהני מינה בלא ברכה. כאילו גוזל לקב"ה וכנסת ישראל. מאי טעמא. בגין דזווגא דלהון בשבע ברכות הוא. ומה על פנויה כך. מאן דיתדבק באתתא אחרא דקיימא כגוונא דלעילא בזווגא דשבע ברכות על אתת כמה וכמה (ג) חבר הוא לאיש משחית. דא ירבעם. וכמה דאוקמוה. ואומר אין פשע. דאמר הא פנויה היא אמאי אסור. בגין דא גוזל אביו ואמו הוא. ולא עוד אלא דחבר הוא לאיש משחית. מאן הוא איש משחית. דפגיס דיוקנא ותקונא דלעילא. כל שכן מאן דחמיד לאתתא דחבריה ואתדבק בה. דפגיס יתיר. וע"ד אתפגיס הוא לעלמין

זין הזהר

כח (ח) בטיקלא פירשו מפורשי דזהר שהוא ענין מאונים. ואפשר שהוא לפי שאות ט' מתחלפת באות ת' באותיות דט"ג"ת והוא כמו תיקלא שמשמעותו משקולת. וטעמו הוא שנענש מדה כנגד מדה על דרך מטופיך ימופון: (ג) היינו אשת איש שנאמר עליה שבע ברכות בחתונתה:

לעלמין. מיהו מיש משחית. דפגיס לעילא ופגיס לתתא ופגיס לנפשיה. כמה דכתיב מיש משחית. וכתיב (משלי ו) משחית נפשו הוא יעשנה: (ג—מד ו)

לעולם. הרי הוא איש משחית. שפוגם למעלה ופוגם למטה ופוגם לנפשו. כמו שכתוב איש משחית. וכתוב (משלי ו) משחית נפשו הוא יעשנה: (ג—מד ו)

כט

מלך במשפט יעמיד ארץ ואיש תרומות יהרסנה. א"ר חייא בוא וראה כאשר ברא הקב"ה עולם העליון התקין הכל כראוי. והוציא מאורות עליונים המאירים לכל הצדדים. והכל הוא אחד. וברא שמים העליונים והארץ העליונה שיתתקנו כלם כאחד לתועלת התחתונים. בוא וראה מלך במשפט יעמיד ארץ. איזה מלך. זה הקב"ה. במשפט. זה יעקב שהוא הקיום של אר"ץ (ה) וע"כ ו ניזון מן ה העליונה. ה התחתונה ניזונת מן ו. כי הקיום של אר"ץ הוא במשפט. שהרי משפט יעמיד אר"ץ בכל תקוניו וזן לה: (ב—קצג)

מלך במשפט יעמיד ארץ ואיש תרומות יהרסנה. פתח עלם ההוא ואמר מלך במשפט יעמיד ארץ. איזה מלך. זה הקב"ה. במשפט. זה יעקב שהוא הכולל של האבות. ואיש תרומות. תרומת כתיב. על דרך הכתוב וזאת התרומה (ב) ואיש תרומות. זה עשו ששאל על תרומות ועל מעשרות כל היום ולא עשה מאומה

כט

מלך במשפט יעמיד ארץ ואיש תרומות יהרסנה. א"ר חייא בוא אות מה מזי כד ברא קב"ה עלמא עלאה אתקין כלא כדקא יאות. ואפיק נהורין עלאין מנהרין לכל סטרין. וכלא איהו חד. וברא שמיא דלעילא וארץ דלעילא לאתתקנא כלהו כחדא לתועלתא דתתאי. תא חזי מלך במשפט יעמיד ארץ. מאן מלך. דא קב"ה. במשפט. דא יעקב דאיהו קיומא דארעא (ה) וע"ד ו אתזן מן ה עלאה. ה אתאה אתזנת מן ו. דקיומא דארעא איהו במשפט. דהא משפט יעמיד אר"ץ בכל תקונוי וזן לה: (ב—קצג)

מלך במשפט יעמיד ארץ ואיש תרומות יהרסנה. פתח סטרא רבא ואמר מלך במשפט יעמיד ארץ. מאן מלך. דא קב"ה. במשפט. דא יעקב דאיהו כללא דאבהן. ואיש תרומות. תרומת כתיב. כמה דאת אמר וזאת התרומה (ב) ואיש תרומות. דא עשו דבעי על תרומות ועל מעשרות כל יומא ולא עביד מדי

זיו הזהר

כט (ה) צריך לדעת זה הכלל שהזה"ק קורא למשפט רחמים התפארת זה המלך זה הקב"ה וזה יעקב. גם ידוע ששורש התפארת הוא אות ו מן השם הוי"ה ב"ה שמקבל השפע מן הבינה אשר שורשה הוא אות ה הראשונה מן השם הוי"ה והתפארת משפיע השפע למלכות שנקראת ארץ ששורשה הוא אות ה האחרונה מן השם הוי"ה וכזה נתבאר כל המאמר: (ב) דברי הרביא קשה להבין ורבו הפירושים. ובס"ד עלה על רעיוני שכך פירושו. הנה מה שמבאר התחלת הפסוק מלך במשפט יעמיד ארץ. היינו בדליל שהתפארת מעמיד ומחזק למדת המלכות שנקראת ארץ שהיא מדת הדין ע"י משפט ידוע דאיהו רחמי ונמתקים הדינים ונשפע השפע והכל טוב. אבל מה שמבאר חצי השני של הפסוק צריך עיון להבין. וג"כ בונתו שכמו שיעקב ששרשו בתפארת היתה עבודתו הקדושה לזווג התפארת במלכות ולהשפיע רחמים להמתיק מדת הדין של המלכות. כן היה כנגדו עשו ששרשו מדת הדין הקשה להיפוך יעקב. כי היה כחו גדול בצד הטומאה ועשה מעשים רעים לגרום פירוד התפארת מן המלכות שלא יושפע לה רחמים רק שתהיה בבחינת דין הקשה. לכך דורש הרביא ואיש תרומות זה עשו. ודבריו מיוסדים על תיבת תרומות שהקרי הוא תרומות והכתוב הוא תרומת (ובזה מחולק הזהר עם המסורה שלנו) לכך דורש כשני אופנים על פי הקרי ועל פי הכתוב שהכל רמז על עשו. זה מוכן שתרומות הוא לשון יחיד וזה רמז על מדת המלכות שנקראת תרומה כמו שמוכא בזוה"ק עה"פ וזאת התרומה בידוע ובתחלה דורש הרביא לשון רבים של תרומות שמרמז על עשו כיון שלפני אביו בדי לרמותו היה דרכו לעסוק בדברי תורה בשאלות ובפלפולים חדופים בענינו תרומות ומעשרות. אבל לא למען לשמור ולעשות ולקיים. וזה מתאים בראיתא במדרש תנחומא פרשת תולדות עה"פ כי ציד בפיו שהיה צד את יצחק הצדיק בפיו. וזה לשון המדת"ג כשהיה בא עשו מן החוץ היה אומר לאביו אבא המלח מהו שתהא חייבת במעשר. והיה תמה יצחק ואומר ראה בני זה במה מדקדק במצות. והיה אומר לו אביו בני היכן היית היום הזה. והוא אומר לו בבית התלמוד. לא כך הוא הלכה מן כך וכך. לא כך איסורו. לא כך התירו וכו' יעו"ש. ולכך נאה לו השם איש תרומות בלשון רבים. ונראה לי כי מה שדיבר לפני אביו שאלות ופלפולים ביותר בענין תרומות ומעשרות הוא לפי שידוע שכל ענין תרומה ומעשר הוא תקוני מדת המלכות שהיא ספירה העשירית להיות קודש לה' והנה יצחק הגם ששרשו בספירת גבורה שהיא דין ופחד מ"מ מוכן שבודאי רצה שיהיו הדינים נמתקים במדת המלכות ע"י המשכת חסדים ורחמים. ולמען לא יבין יצחק שעשו מתנגד לזה לפיכך היה מרמהו בשאלות ופלפולים בהלכות תרומות ומעשרות כדי שיסכור יצחק שעשו עוסק בתיקוני מדת המלכות להמתיק הדינים ע"י הפרשת תרומות ומעשרות בענין יפה. וידוע כי מל"ח ולח"ם הד הוא. והבן:

אחר זה דורש ההוא רביא על פי הכתוב בלשון יחיד איש תרומת שמרמז על עשו. כי תרומת מוסב על מדת המלכות על דרך הכתוב וזאת התרומה וזהו שאומר ואיש תרומת דלאו איהו משפט. ר"ל שהוא היה היפוך המשפט כנגדו' של יעקב. וכל מעשיו הרעים היה להפריד המלכות מן המשפט שהוא רחמים של התפארת. ולכך נאה לו גם השם איש תרומת בלשון יחיד. כי תיבת תרומ"ת היא צירוף תר"ו מ"ת. על דרך הכתוב הארץ אשר תרו אותה. כי המרגל הוא צופה וחוקר. ועשו היה צופה וחוקר רק שיהיה בהמלכות הענין מת. בידוע שרגליה יורדות מות שהוא דין הקשה כחו של עשו וידוע שהתפארת נקרא עץ החיים היפך המיתה. ובאשר התפארת מזווג עם המלכות נשפע לה חיים ובטלה המיתה כמו שחשך מתבטל בפני אור. אבל עשו שהיה נרגן מפריד אלוף וגרם במעשיו הרעים להפריד את המשפט ידוע שהוא עץ החיים מן המלכות לכן נקרא איש תר"ו מ"ת. נמצא שנקרא איש תרומות בשביל שהיה צד את אביו בפיו בהלכות תרומות. ונקרא ג"כ איש תרומת על שם מעשיו הרעים שתתגבר במדת המלכות הענין מת דהיינו דינים הקשים. ויש עוד להסביר בטוב טעם שיסוד דרשת הרביא הוא כי בודאי אם התיבה תרומת דבוקה לתיבה שלאחריה כן צריך להיות על פי דקדוק לשון הקודש כמו תרומת ה'. אבל תרומת בלבדה אין לפרש על פי פשוט אלא בדרך רמז שמרמז על עשו. שהוא ע"י מעשיו הרעים יהרסנה לארץ שהיא מדת המלכות. וכזה יבין כל מבין דרשת הרביא שהם דברים עמוקים וברורים בס"ד ולא אכוש לאפרם בפני הרביא אם אזכה לראותו שם בעולם העליון.

מאומה. ואיש תרומת. שאינו רוצה משפט. רק שזאת התרומה תהיה בלי רחמים. ולפיכך אינו בא במשפט. על דרך הכתוב (משלי יג) ויש נספה בלא משפט. ועל כן ואיש תרומת יהרסנה. ואם תשאל הלא דוד המלך איש תרומה היה (ג) אלא שהוא ברחמים היה. ולא עוד אלא (ס"א הלא דוד המלך איש תרומה היה והארץ נתקיימה בעבורו. כך הוא בודאי אבל הכל ברחמים ה"ה) שהרי כתוב (ישעיה נה) חסדי דוד הנאמנים. כמו שהיה דבוק בזה כך היה דבוק בזה (ד) בוא וראה כל ימי דוד המלך היה מתיגע שזאת התרומה תתקשר במשפט ויזדוגו כאחד. (בשביל שיתקיים בארץ) בא שלמה וזווג אותם כאחד. ועמדה הלבנ"ה בשלימות ועמדה הארץ בקיום. בא צדקיהו והפרידם ונשארה הארץ בלי משפט. ונפגמה הלבנה ונחרבה הארץ. ובכן ואיש תרומת יהרסנה: (ג–ט ז)

ל

מי עלה שמים וירד מי אסף רוח בחפניו מי צרר מים בשמלה מי הקים כל אפסי ארץ מה שמו ומה שם בנו כי תדע. פתח רבי שמעון ואמר מקרא זה כבר ביארנו. והרבה אופנים יש בו והכל בהקב"ה נאמר. מה שמו ומה שם בנו כי תדע. זה הקב"ה. מה שמו. הוי"ה. ומה שם בנו ישראל. שנאמר (שמות ד) בני בכורי ישראל. וזה נתבאר. מי עלה שמים וירד. זה משה. שנאמר (שם כד) ואל משה אמר עלה אל ה': ד"א מי עלה שמים. זה אליהו. שנאמר בו (מלכים ב' ב) ויעל אליהו בסערה השמים. וכי איך יכל היה אליהו לעלות לשמים. והרי כל הרקיעים אין יכולים לסבול אפילו גרגיר כחרדל מעצמיות עולם הזה. ואתה אומר ויעל אליהו בסערה. השמים. אלא כמש"כ (שמות יט) וירד ה' על הר סיני. ונאמר (שם כד) ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר. וכי הקב"ה שהיה על הר סיני. וכתוב ומראה כבוד ה' כאש אוכלת בראש ההר. איך יכל משה לעלות אליו. אלא במשה כתוב ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר. שנכנס תוך הענן. וכמו זה שמתלבש בבגד כך התלבש משה בהענן ונכנס בתוכו. ובענן קרב אל האש ויכול היה לגשת. אף כך אליהו. שנאמר ויעל אליהו בסערה השמים. שנכנס בסערה ההוא והתלבש בו באותו סערה ועלה למעלה (ה) וסוד זה מצאתי בספר של אדם הראשון שאמר באותן תולדות העולם. רוח אחד יהיה שירד לעולם בארץ ויתלבש בגוף ואליהו שמו. ובגוף הזה יעלה ויתפשט מגופו וישאר הגוף בסערה. וגוף אחר של אור יזדמן לו להיותו בין

מדי. ואיש תרומת. דלאו איהו משפט. דהא תרומה אסתלקותא דרחמי. וכגון דא לא אתיא במשפט. כמה דאת אמר (משלי יג) ויש נספה בלא משפט. ועל דא ואיש תרומת יהרסנה. ואי תימא הא דוד מלכא איש תרומה הוה (ג) אלא ברחמי. ולא עוד אלא (ס"א הא דוד מלכא איש תרומה הוה וארעא אתקיימא בגויה. הכי הוא ודאי אבל כלא ברחמי הוה) דהא כתיב (ישעי' נה) חסדי דוד הנאמנים. כמה דאתדבק בהאי אתדבק בהאי (ד) תא חזי כל יומוי דדוד מלכא הוה מתגדל דהאי תרומה יתקשר במשפט ויזדווגון כחדא. (בגין דיתקיים בארעא) אתא שלמה וזווג לון כחדא. וקיימא הוה סיסר"א בשלמותא וקיימא ארעא בקיומא. אתא לדקיהו ואפרים לון ואשתארת ארעא בלא משפט. ואתפגימת סיסרא ואתחריבת ארעא. כדין ואיש תרומת יהרסנה: (ג–ט ז)

ל

מי עלה שמים וירד מי אסף רוח בחפניו מי צרר מים בשמלה מי הקים כל אפסי ארץ מה שמו ומה שם בנו כי תדע. פתח רבי שמעון ואתר הא קרא הא אוקימנא. וכמה סגיאין אית ביה וכלא בקב"ה אתמר. מה שמו ומה שם בנו כי תדע. דא קב"ה. מה שמו. הוי"ה. ומה שם בנו. ישראל. דכתיב (שמות ד) בני בכורי ישראל. והא אוקימנא. מי עלה שמים וירד. דא משה. דכתיב (שם כד) ואל משה אמר עלה אל ה': ד"א מי עלה שמים. דא אליהו. דכתיב ביה (מלכים ב' ב) ויעל אליהו בסערה השמים. וכי איך יכיל אליהו לסלקא לשמים. והא כלהו שמים לא יכלין למסבל אפילו גרעינא כחרדל מגופא דהאי עלמא. ואת אמרת ויעל אליהו בסערה השמים. אלא כד"א (שמות יט) וירד ה' על הר סיני. וכתיב (שם כד) ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר. וכי קב"ה דהוה בטורא דסיני. וכתיב ומראה כבוד ה' כאש אוכלת בראש ההר. איך יכיל משה לסלקא לגביה. אלא במשה כתיב ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר. דעאל גו ענגא. וכמאן דאתלבש בלבושא הכי אתלבש משה בענגא ועאל בגויה. ובענגא אתקריב לגבי אשא ויכיל למקרב. אוף הכי אליהו. דכתיב ויעל אליהו בסערה השמים. דעאל בהאי סערה ואתלבש ביה בהאי סערה סליק לעילא (ה) ורזא דאתכחנא בספרא דאדם קדמאה דאתר באינון תולדות דעלמא. רוחא חדא יהא דיהות לעלמא בארעא ויתלבש בגופא ואליהו שמיה. ובהאי גופא יסתלק ויסתליל מגופיה ויסתאר גופיה בסערה. וגופא דנהורא אחרא יזדמן ליה למהוי

בין

זיו הזהר

(ג) כידוע שדוד הסדר שרשו הוא מדת המלכות ונמצא שהוא ג"כ איש תרומה. ומתרץ אמת שהיה איש תרומה בצירוף תרום ה אבל לא בצירוף של איש תרומת כי דוד המלך הוא איש חי ועוד הוא דוד מלך ישראל חי וקים. (ד) פירוש כמו שהיה דבוק בדין כך היה דבוק ברחמים:

ל (ה) משמע שע"י הענן והסערה נזרכבו ד' היסודות שהגוף התומרי מורכב מהם ונעשו כעין רוחניות קיות לעוף ושלא יצוקו מן הא- או מן הקור ואע"פ כן לא היה לו אפשרות להיות עם זה הגוף שנזדכך בין המלאכים כיון שמקורו ייד אשה. ונצרך להתרב ביניהם בגוף של אור היינו המורכב מן יסודות רוחניים:

גו מלאכי. וכד יחות יתלבש בסהות גופא דאתתאר בסערה. ובהאי גופא יתחזי לתתא. ובגופא אחרא יתחזי לעילא. ודא איהו רזא דמי עלה שמים וירד. לא הוה בן אדם שרוח שלו עלה לשמים וירד אח"כ למטה. מלבד אליהו שהוא עלה למעלה וירד למטה: ד"א מי עלה שמים. זה אליהו. וירד. זה יונה שהורידו הדג תוך התהום לעומק הים. יונה מכחו של אליהו הוא בא (ג) אליהו עלה יונה ירד. זה שאל נפשו למות וזה שאל נפשו למות. ולפיכך נקרא בן אמתי. וכתוב (מלכים א' יז) ודבר ה' בפיך אמת. מי צרר מים. זה אליהו שצרר צרור המים בעולם ולא ירדו הטל ומטר משמים. בשמלה. זה אליהו שהיה מכה באדרתו לעשות נסים. מי אסף רוח בחפניו. זה אליהו שהשיב רוח איש לתוך מעיו. מי הקים כל אפסי ארץ. זה אליהו שלאחר שצרר המים משמים החזירם בתפלתו והקים כל העולם. שירד הגשם וניתן מזון לכל. מהו שמו. זה אליהו. ומה שם בנו. זה אליהו. מה שמו. כאשר עלה למעלה. אליהו. ומה שם בנו. כאשר ירד למטה ונעשה שליח לעשות נסים אליהו שמו (ג): ד"א מי עלה שמים. זה הקב"ה כמו שביארנו. וסוד הדבר מי וזה נתבאר (ד) וכאן יש סוד המרכבה העליונה. ארבעה צדדי העולם שהם יסודות הראשונים של הכל (ה) וכלם תלוים באותו מקום העליון שנקרא מי כמו שנתבאר: (ב—קצז)

לעלוקה שתי בנות הב הב. אלו שתי בנות של יצר הרע. שהן מעוררות לו לשלוט על הגוף. אחת היא הנפש שמתגדלת תמיד בגוף. ואחת היא הנפש המתאוה בתאוות רעות ובכל חמדות רעות של עולם הזה. ויצר הרע אינו מתחבר תמיד אלא בשתי אלה. בשביל לפתות לאנשים להאבידם מן העולם: (ס"ת א—קיא)

תחת שלש רגזה ארץ וגו' וגו' תחת עבד כי ימלוך וגו' ושפחה כי תירש גבירתה. אמר רבי שמעון איזו שפחה. הוא כתר זר שהרג הקב"ה לבכור שלהם במצרים (ו) זש"כ וכל בכור בהמה. והרי ביארנו עניני אותן כתרים תחתונים של עמים עכו"ם שהרג הקב"ה לבכור שלהם במצרים. ונאמר עד בכור השפחה אשר אחר הריחים. אחר הריחים היתה יושבת בתחלה (ו) ועכשו אותה שפחה תירש גבירתה. בכה רבי שמעון ואמר מלך בלי מטרונה לא נקרא מלך. מלך שהתדבק בשפחה באמתה של המטרונה איה

בין המלאכים. וכאשר ירד יתלבש בגוף ההוא שנשאר בסערה. ובאותו הגוף יתגלה למטה. ובגוף אחר יתראה למעלה. וזה הוא הסוד של מי עלה שמים וירד. לא היה בן אדם שרוח שלו עלה לשמים וירד אח"כ למטה. מלבד אליהו שהוא עלה למעלה וירד למטה: ד"א מי עלה שמים. זה אליהו. וירד. זה יונה שהורידו הדג תוך התהום לעומק הים. יונה מכחו של אליהו הוא בא (ג) אליהו עלה יונה ירד. זה שאל נפשו למות וזה שאל נפשו למות. ולפיכך נקרא בן אמתי. וכתוב (מלכים א' יז) ודבר ה' בפיך אמת. מי צרר מים. זה אליהו דלריך לרורא דמיא בעלמא ולא נחתו טלא ומטרא דשמיא. בשמלה. דא אליהו דסוס ממי באדרתיה למעבד נסין. מי אסף רוח בחפניו. דא אליהו דאסדר רוחא דב"נ לגו מעוי. מי הקים כל אפסי ארץ. דא אליהו דלבתר דלרר מיא משמיא אסדר בגלותיה ואוקים כל עלמא. ונחית מטרא ואתיהיב מזונא לכלא. מה שמו. דא אליהו. ומה שם בנו. דא אליהו. מה שמו. כד סליק לעילא. אליהו. ומה שם בנו. כד נחית לתתא ואתעביד שליחא למעבד נסין אליהו שמיה (ג): ד"א מי עלה שמיה. דא קב"ה כמה דאוקימנא. ורזא דמלה מי וה אוקימנא (ד) וסכא איהו רזא דרתיכא עלאה. ארבע סטרין דעלמא דאיהון יסודי קדמאי דכלא (ה) וכלהו תליין בהאי אתר עלאה דאקרי מי כמה דאתמר: (כ—קנו)

לעלוקה שתי בנות הב הב. אלין שתי בנות דילר הרע. דאיהון מתערין ליה לשלטא בגופא. חדא איהי נפש דאתרבייאת תדיר בגופא. וחדא איהי נפש דכסיפת בתיאובתין ביישין ובכל כסופין ביישין דהאי עלמא. וילר הרע לא אתחבר תדיר אלא בתרין אלין. בגין לפתאה לבני נשא לאובדא להו מעלמא: (ס"ת ח—קיח)

תחת שלש רגזה ארץ וגו' תחת עבד כי ימלוך וגו' ושפחה כי תירש גבירתה. אמר רבי שמעון מאן שפחה. היא כתרא זוכראה דקטל קב"ה בוכרא דלהון במצריה (ו) הה"ד וכל בכור בהמה. והא אוקימנא מלי דאיהון כתרין תתאין דעמין עכו"ה דקטיל קב"ה בוכרא דלהון במצריה. וכתיב עד בכור השפחה אשר אחר הריחים. אחר הריחים הות יתבא בקדמיתא (ו) והשתא הסיא שפחה תירש גבירתה. בכה רבי שמעון ואמר מלכא בלא מטרוניתא לא אקרי מלכא. מלכא דאתדבק בשפחה באמהון דמטרוניתא מן

זיו הזהר

(ג) כידוע שיונה הוא בן הצרפית שהחיהו אליהו: (ג) זהו מדרגה יותר גדולה ממדרגת מלאך. כי שם המלאך נשתנה כפי השליחות שנשלח לעשות ולפעול בעוה"ז ושמו הוא כחו האחד בלבד. ולכך אין מלאך אחר עושה ב' שליחות. אבל אליהו לא נשתנה שמו כשנשלח לזה העולם לעשות נסים ויש בכחו לעשות כמה מיני נסים בשליחות אחר: (ד) פי' ע"י כח הבינה שנקראת מ"י עלה שמים. משמעותו כמו גולד וגברא השמים שהוא ספירת התפארת עם כל שאר הספירות שנקראות ז' ימי הבנין. וכלן נקראין על שם התפארת שנקרא שמים כי הוא בעין מרכז להן. וזהו כדמיון שאנו רואים בעוה"ז השמש שהוא במקום ספירת התפארת ושאר כוכבי לכת סובבים אותו ע"י כח תנועת השמש במהלכו וכח המושך שלו נמצא שכלם תלוים בהשמש שהוא המרכז שלהם. וסוד הכח של התפארת הוא מ"י דהיינו הבינה שהיא תשפיע להתפארת זה הכח בתפידיות (ה) כזה ירצה לומר שד' פעמים מ"י ירמוז על ד' היסודות שנברא בהם כל הנמצאים הגשמיים והם אש רוח מים עפר. כמו שנתשבים כאן מי עלה שמים היינו אש. מי אסף רוח. היינו רוח. מי צרר מים. היינו מים. מי הקים כל אפסי ארץ. היינו עפר. ומרמז ששורש אותן ד' היסודות הוא במרכבה העליונה סוד ארבע החיות וסוד ארבעה צדדי העולם. דרום חסד. צפון גבורה. מזרח תפארת. מערב מלכות וכלם תלוים במקום העליון שנקרא מ"י שהוא עולם הבינה: (ו) ע שנקראת מלכות הרשעה: (ז) פי' שחיתה נקבעת ומושפלת ומרוחקת מן אור השכינה:

איה הוא כבודו (ה) ועתיד הקול לבשר להמטרונה ולומר (זכרי׳ ט) גילי מאד בת ציון הריעי בת ירושלים הנה מלכך יבא לך צדיק ונושע הוא. כביכול צדי״ק הוא נושע. הוא בודאי יותר מכלם. לפי שעד עתה היה רוכב צדי״ק במקום שאינו שלו. במקום נכרי והניק לשם (ט) ונשאר צדי״ק בלי צד״ק. ועכשו שיזדוגו כאחד צדי״קונושע הוא. שהרי לא ישב עוד בצד הטומאה .. ולמדנו שעתידה שפחה ההיא למשול בארץ הקדושה שלמטה. כמו שהיתה המטרונה מושלת בתחלה (י) ועתיד הקב״ה להחזיר את המטרונה למקומה כמקדם ויפרד מהשפחה. זש״כ גילי מאד בת ציון וגו׳ : (ג—סט.)

לא

דברי למואל מלך משא אשר יסרתו אמו. א״ר שמעון מקרא זה עוד לא נודע מהו הסוד שלו. אבל דברי למואל מלך. דברים שנאמרו בעבור אל שהוא מלך. ומי הוא זה (תהלים ז) אל זועם בכל יום. ואל שדי. כמו שנתבאר (ה) למואל. כמש״כ (איוב מ) למו פי. למו אל מלך שהוא בת שבע. משא אשר יסרתו אמו. כאשר נתגלה אליו בגבעון בחלום הלילה : (א—רמט.)

דברי למואל מלך משא אשר יסרתו אמו. אמר רבי שמעון אשר יסרתו אמו. זו בת שבע וזה נתבאר. בוא וראה לא נמצאה שמחה לפני הקב״ה כמו ביום שנתעלה שלמה בחכמה ואמר **שיר השירים**. שאז אורו פני המטרונה ובא המלך להשכן מדורו עמה. זש״כ (מלכים א׳ ז) ותרב חכמת שלמה וגו׳. מהו ותרב. שנתעלה יופי המטרונה ונתגדלה במדרגתה על כל שאר המדרגות. לפי שהמלך השים מדורו בה. וכל כך למה. לפי שהוציאה בן חכם הזה לעולם. שכאשר הוציאה לו לשלמה לכל ישראל הוציאה (כ) וכלם היו זכאים במדרגות עליונות. הקב״ה שמח עמהם והם עמו. וביום שיסד שלמה את בית המקדש למטה התקינה המטרונה בית למלך. ועשו מדורם ביחד. ואורו פניה בשמחה שלימה. ובכן נמצאה שמחה לכל למעלה ולמטה. וכל כך למה. לפי שכתוב משא אשר יסרתו אמו. שהנהיגה אותו לפי רצון המלך : (ג—עד :)

אשת חיל מי ימצא ורחוק מפנינים מכרה. רבי אבא פתח ואמר אשת חיל. זו כנסת ישראל שהיא אשת מכמה חילות וכמה מחנות הנמצאים בעולם (ג) מי ימצא. כמש״כ (דברים ד) ומצאוך כל הדברים האלה באחרית

מן הוא יקרא דיליה (ח) וזמינא קלא לבשרא למטרוניתא ולימא (זכרי׳ ט) גילי מאד בת ציון הריעי בת ירושלם הנה מלכך יבא לך צדיק ונושע הוא. כביכול לדי״ק הוא נושע. הוא ודאי יתיר מכלא. בגין דעד השתא הוא רכיב לדי״ק באתר דלאו דיליה. באתר נוכראה וינק ליה (ט) ושאר לדי״ק בלא לד״ק. והשתא דיזדווגון כחדא לדי״ק ונושע הוא. דהא לא יתיב תו בסטרא אחרא .. ותאנא הסיא שפחה זמינא לשלטאה בארעא קדישא דלתתא. כמה דהות מטרוניתא שלטא בקדמיתא (י) וזמין קב״ה לאתבא למטרוניתא לאתרהא ককדמיתא ויתפרש משפחה. הס״ד גילי מאד בת ציון וגו׳ : (ג—פט.)

לא

דברי למואל מלך משא אשר יסרתו אמו. א״ל שמעון הכי קרא לא אתידע מהו סתימא דיליה. אלא דברי למואל מלך. דברים דאתמר בגין אל דאיהו מלך. ומאן איהו דא (תהלים ז) אל זועם בכל יום. ואל שדי. כמה דאתמר (ה) למואל. כד״א (איוב מ) למו פי. למו אל מלך דאיהו בת שבע. משא אשר יסרתו אמו. כד אתגלי עלוי בגבעון בחלמא דלילא : (ה—רמט.)

דברי למואל מלך משא אשר יסרתו אמו. אמר רבי שמעון אשר יסרתו אמו. דא בת שבע ודא אתמר. תא חזי לא אשתכח חדוותא קמי קב״ה כיומא דסליק שלמה בחכמתא ואמר **שיר השירים**. כדין נהירו אנפהא דמטרוניתא ואתי מלכא למשרי מדוריה עמה. הס״ד (מלכים א׳ ז) ותרב חכמת שלמה וגו׳. מהו ותרב. דסלקא שפירו דמטרוניתא ואתרביאת בדרגהא על כל שאר דרגין. בגין דמלכא שוי מדוריה בה. וכל כך למה. בגין דאפיקת ברא חכימא דא לעלמא. דכד אפיקת ליה לשלמה לכל ישראל אפיקת (כ) וכלהו הוו זכאין בדרגין עלאין. קב״ה חדי בהו ואינון ביה. וביומא דסכלל שלמה ביתא לתתא אתקינת מטרוניתא ביתא למלכא. ושוו מדוריהון כחדא. ונהירו אנפהא בחדוה שלימו. כדין אשתכח חדוותא לכלא לעילא ותתא. וכל כך למה. בגין דכתיב משא אשר יסרתו אמו. דדברת ליה לרעותא דמלכא : (ג—עד :)

אשת חיל מי ימצא ורחוק מפנינים מכרה. רבי אבא פתח ואמר אשת חיל. דא כנסת ישראל דאיהי אשת מכמה חיילין וכמה מסריין דמשתכחי בעלמא (ג) מי ימצא. כד״א (דברים ד) ומצאוך כל הדברים האלה באחרית

זין הזהר

(ה) פי׳ רבי שמעון לא אמר כך כדרך התרגום ח״ו אלא שבכה והתפלל וצעק כענין עשה למען שמך עשה למען כבודך : (ט) פי׳ שכפירת היסוד שנקרא בשם צדי״ק השפיע השפע להשפחה ולא למדת המלכות שנקראת בשם צד״ק : (ו) פירוש של כמו מוסב על הזמן ולא על הכבוד :

לא (ה) זהו מדת המלכות שיסרה אותו שכינה הקדושה. כי המלכות והשכינה הקדושה נקראת בת שבע. כי היא עלמא דנוקבא. והיא ספירה השביעית מן ז׳ הספירות של ז׳ ימי הבנין. וכיון שהיא מדת הדין והצמצום לכן נקראת אל זועם אל שדי : (כ) פירוש שגם כל ישראל נתעלו על ידי שלמה המלך למדרגה גבוה במנוחה ובהרחבה : (ג) זו מדת המלכות והשכינה הקדושה מולדת נשמות ישראל. וכל החילות והמחנות מגתיגי עוה״ן בידה. מי ימצא. מי יזכה להשראת השכינה עליו :

באחרית הימים. מי ימצא. מאן יזכה למהוי בה בשלימו ולאתתכנא עמה תדיר. כד"א מי יעלה בהר ה' וגו'. ורחוק מפנינים מכרה. מכרה. מקחה מבעי ליה. אלא כל איתן דלא אתדבקן בה בשלימו. ולא שלמין בהדה. היא מכרה לון ואסגרא לון בידא דעממין אחרנין. כד"א ויעזבו בני ישראל את ה' (שמואל א' יב) וימכר אותם ביד סיסרא. וכדין כלהו רחיקין מאלין פנינים עלאין קדישין. דלא יהא לון מולקא בהו (ד) הס"ד ורחוק מפנינים מכרה: רבי חייא פתח קרא אחריו ואמר. בטח בה לב בעלה ושלל לא יחסר. בטח בה לב בעלה. דא קב"ה. דבגיניה כך מני לה על עלמא לאתדבקא עלה. וכל זיוכין דיליה אפקיד בידה וכל מינא מנימי קרבא. וע"ד ושלל לא יחסר: רבי יוסי פתח קרא אחריו ואמר. גמלתהו טוב ולא רע כל ימי חייה. גמלתהו טוב. היא זמינת טב לעלמא. זמינת טב להיכלא דמלכא ולבני היכלא. ולא רע. בגין דכתיב ועץ הדעת טוב ורע (ה) טוב לימתי. בזמנא דאיכון ימי השמים נהרין עלה ומזדווגן עמה כדקא יאות (ו) דאיכון ימי חייה. בגין דעץ החיים שדר לה חייה ואהיר לה. ובההוא זמנא גמלתהו טוב ולא רע. א"ר אבא נכון הוא.

וכל המקראות על כנסת ישראל נאמרו: (ג—מב ;)

דיתה כאניות סוחר ממרחק תביא לחמה. אמר רבי חייא היתה כאניות סוחר. זו כנסת ישראל (ו) ממרחק תביא לחמה. כמש"כ (ישעי' ל) הנה שם ה' בא ממרחק. תביא לחמה. במדרגה אחת השוכן עליה (ח) ובו נמשכים כל אותן הנחלים ומעיינות ההולכים בים. כמש"כ (קהלת א) כל הנחלים הולכים אל הים וגו'. אל מקום שהנחלים הולכים וגו'. אע"פ שכל הנחלים נמשכים באותה המדרגה. ומדרגה ההוא מושך אותן אל הים ההוא. אל תחשוב שהרי הריק אותם והרי לא יניחו בו עוד מים אחרים ולא יומשכו בו כמקדם. חוזר ואומר אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים (ט) אל מקום המדרגה ההוא שהנחלים הולכים פעם אחת שם הם שבים ללכת. שם הם שבים ממקום עליון ההוא ואין פוסקים לעולם. ונאספים כלם במקום ההוא. ולמה.

ללכת

בתחרית הימים. מי ימצא. מאן יזכה למהוי בה בשלימו ולאתתכנא עמה תדיר. כד"א מי יעלה בהר ה' וגו'. ורחוק מפנינים מכרה. מכרה. מקחה מבעי ליה. אלא כל איתן דלא אתדבקן בה בשלימו. ולא שלמין בהדה. היא מכרה לון ואסגרא לון בידא דעממין אחרנין. כד"א ויעזבו בני ישראל את ה' (שמואל א' יב) וימכר אותם ביד סיסרא. וכדין כלהו רחיקין מאלין פנינים עלאין קדישין. דלא יהא לון מולקא בהו (ד) הס"ד ורחוק מפנינים מכרה: רבי חייא פתח קרא אחריו ואמר. בטח בה לב בעלה ושלל לא יחסר. בטח בה לב בעלה. דא קב"ה. דבגיניה כך מני לה על עלמא לאתדבקא עלה. וכל זיוכין דיליה אפקיד בידה וכל מינא מנימי קרבא. וע"ד ושלל לא יחסר: רבי יוסי פתח קרא אחריו ואמר. גמלתהו טוב ולא רע כל ימי חייה. גמלתהו טוב. היא זמינת טב לעלמא. זמינת טב להיכלא דמלכא ולבני היכלא. ולא רע. בגין דכתיב ועץ הדעת טוב ורע (ה) טוב לימתי. בזמנא דאיכון ימי השמים נהרין עלה ומזדווגן עמה כדקא יאות (ו) דאיכון ימי חייה. בגין דעץ החיים שדר לה חייה ואהיר לה. ובההוא זמנא גמלתהו טוב ולא רע. א"ר אבא נכון הוא.

וכלהו קרא בכנסת ישראל אתמרו: (ג—מב ;)

דיתה כאניות סוחר ממרחק תביא לחמה. אמר רבי חייא היתה כאניות סוחר. דא כנסת ישראל (ו) ממרחק תביא לחמה. כד"א (ישעי' ל) הנה שם ה' בא ממרחק. תביא לחמה. בחד דרגא דשארי עלה (ח) ובה אתמשכו כל אלין נחלין ומבועין דאזלין בימא. כד"א (קהלת א) כל הנחלים הולכים אל הים וגו'. אל מקום שהנחלים הולכים וגו'. אע"ג דכלהו נחלין אתמשכאן בההוא דרגא. וההוא דרגא נגיד לון לההוא ימא. לא תימא דהא אריק לון והא לא שריין בים אתרנין ולא נגדין בים כמלקדמין. אהדר ואמר אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים (ט) אל מקום דההוא דרגא דנחלין אזלין זמנא חדא שם הם שבים ללכת. תמן איכון תייבין מההוא אתר עלאה ולא פסקין לעלמין. ומתכנשי כלהו בההוא אתר. ולמה.

ללכת

זיו הזהר

(ד) שאם אין השכינה שורה עליו אין ביכולתו להשיג הארת הספירות העליונות שנקראות פנינים: (ה) כי בה יכול להיות אחיזת הרע. אבל אם ישראל במדרגה הראויה היא פרחקת הרע ותגמול אך טוב: (ו) ימי השמים הם הספירות שסביב התפארת שנקרא שמים ונקרא עץ החיים וכלם בכלל היינו עלמא דדכורא המשפיעים למלכות: (ז) בס"ד אחר עיון גדול אפרש מאמר הנפלא הזה. כוונת רבי חייא לפרש. היתה כאניות סוחר. ששתי התיבות אניות סוחר הן תואר אחד משותף על סוחר גדול שמביא סחורות שלו באניות ממרחק רב מעבר לים. והכ"ף היא כ"ף הדמיון. ואם היה אומר כסוחר אניות היה במשמעות שזה סוחר שמסחרו הוא עם אניות. והנמשל הוא על מדת המלכות שנקראת ים שהיא מביאה אליה כל מיני השפעות כמו באניות ממרחק. דהיינו מהזדוגות חכמה ובינה. ומביא ראיה מהפסוק הנה שם ה' בא ממרחק. ושם ה' ידוע שמרמז על מדת המלכות שנקראת שם ה'. אשר בעת הגאולה תבוא ממרחק עם בה גדול שיתן לה משם להושיע לישראל. וכן כאן ענין הכתוב שמדת המלכות תביא לחמה מהזדוגות עולמות הגבוהים והרחוקים דהיינו ספירות הראשונות חכמה ובינה שהן כמו אבא ואמא: (ח) כונתו בזה לבאר מדאמר תביא לחמה ולא אמר תקח לחמה. משם הדבר יש כי לקיחה משמע יותר בידים בלי אמצעית כלי. אבל הבאה משמעותו יותר באמצעית כלי. ובזה ירמז שהשפע מכל האניות לא נשפע למלכות ישר כי אם באמצעות כלי המיוחד לענין הזה. והיינו ההוא דרגא ספירת היסוד. ורק על ידו נמשכים נחלי השפע אל ים המלכות. וכוונת רבי חייא להודיע בזה ענין עמוק ונסתר מאד. והוא שלא נחשוב שכאשר יש עליות העולמות בזמני עת רצון אז אין המלכות מקבלת השפע ע"י הזדוגותה עם התפארת ויסוד. אלא שהתפארת נכלל בחכמה והמלכות בבינה וע"י חזדוגות חכמה ובינה תבוא ממילא השפע למלכות. אבל לא כן הדבר אלא שבכל אופן שהוא אפילו באופן של עליות העולמות ג"ב אין השפע באה למלכות אלא ע"י הזדוגותה עם תפארת ויסוד. ורק באמצעית ספירת היסוד תביא לת פמרחק כל מיני השפעות. ודוק: (ט) כוונת רבי חייא להביא לדבריו ראיה מפסוק הזה מדלא אמר אל הים שהנחלים הולכים הנו' אלא אל מקום שהנחלים הולכים. משמע מזה שנחלי השפע אין הולכים לעולם ביושר אל ים המלכות רק שיש מקום לפנ' הים ששם נאספים נחלי השפע. והיינו ספירת היסוד שנקרא צדיק ומשם נמשכים למלכות

ללכת. לילך למקום ההוא של הים. כמו שנתבאר. ומה שם אותה המדרגה. נקרא צדיק. רבי יהודה אמר כתוב (תהלים קד) שם אניות יהלכון לויתן זה יצרת לשחק בו. שם אניות יהלכון בים ההוא. שהולכים ושטים עד שבאים להתחבר במדרגה ההיא (י) בכן כתוב לויתן זה יצרת לשחק בו. רבי יצחק אמר למעלה מעלה יותר יש זיוג אחר השוכן בחביבות ואין נפרדים לעולם (יא) א"ר יהודה מי יכול לזכות לזיוג ההוא (יב) א"ל מי שיש לו חלק בעולם הבא. בעולם הבא דוקא (יג) א"ל והלא מכאן נלמד שכתוב לויתן זה יצרת לשחק בו (יד) משמע כדברי ממה שאומר ז"ה. וז"ה וזא"ת ידועים הם. א"ר אבא שניכם יפה אמרתם. אבל מה שא"ר יהודה יפה מדויק בלשון המקרא (טו) והכל הכין הקב"ה להתענג בהם הצדיקים.

זש"כ (ישעי' נח) אז תתענג על ה' : (ב—ג :)

דרשה צמר ופשתים ותעש בחפץ כפיה. אמר רבי אלעזר דרשה. מהו דרשה. ששואלת ודורשת על אדות צמר ופשתים מי הוא שמחברם יחדו. ואם תשאל בציצית למה מותר. זה נתבאר. הרי שם הוא אותו המלבוש בתקונו בהשתלמות של עשיה כראוי. [וזה הוא] דרשה צמר ופשתים. לעשות נקמה במי שמחבר אותם יחדו. אבל מתי מותר. בשעה שהוא בהשתלמות. על זה כתוב ותעש בחפץ כפיה. וציצית הרי ביארנו ששם בכלל ההוא של השתלמות נמצא. ואינו פוגם כלום .. [אף כך הכהן] כאשר נכנס למקדש. מקום ששלמות נמצא וכל אותן עבודות של השתלמות. אע"פ שנתחברו אין בזה רע. כמו שאמרנו בציצית. לפי ששם נמצאו ונתחברו כל אותן המינים שלמעלה. וכל אותן כלי המקדש נמצאים בהם כמה מינים משונים זה מן זה. וכלם נתכללו שם כדמיון שלמעלה .. אבל

לכת. למסך לסיים אחר דימא. כמה דאתמר. ומאי שמיס דסיום דרגא. לדיק אתקרי. רבי יסודה אמר כתיב (תהלים קד) שם אניות יהלכון לויתן זה יצרת לשחק בו. שם אניות יהלכון בסיום ימא. דאזלין ומאטין עד דאתיין לאתחברא בסיום דרגא (י) כדין כתיב לויתן זה יצרת לשחק בו. רבי יצחק אמר לעילא לעילא יתיר אית זווגא אחרא דשאר בחביבותא ולא מתפרסן לעלמין (יא) א"ר יסודה מאן זכי לסיום זווגא (יב) א"ל מאן דאית ליה חולקא בעלמא דאתי. בעלמא דאתי דיקא (יג) א"ל וסא מסכא אוליפנא דכתיב לויתן זה יצרת לשחק בו (יד) משמע דקאמר ז"ה. וז"ה וזא"ת ידיען אינון. אמר רבי אבא תרוויכי שפיר קאמריתו. וסא דרבי יסודה שפיר דיקא (טו) וכלא זמין קב"ה לאתענגא בהו לצדיקיא.

סס"ד (ישעי' נח) אז תתענג על ה' : (ב—ג :)

דרשה אמר ופשתים ותעש בחפץ כפיה. אמר רבי אלעזר דרשה. מהו דרשה. דבעיא ודרים על אמר ופשתים מאן דמחבר לון כחדא. ואי תימא בציצית אמאי שרי. סא אוקמוה. אבל סתם סוא סיום לבושא בתקונוי בהשלמות עובדא כדקא חזי. [ודא סוא] דרשה אמר ופשתים. למעבד נוקמא במאן דמחבר לון כחדא. אבל אימתי שריא. בשעתא דאיסו בהשלימותא. דכתיב ותעש בחפץ כפיה. וציצית הא אוקימנא דסתם בסיום כללא דשלימותא אשתכח. ולא עביד מידי . [אוף הכי כהנא] כד עייל למקדשא. אתר דשלימו אשתכח וכל אינון פולחני דשלימותא. אע"ג דאתחברו לית בן בה. כמה דאמרן בציצית. בגין דתמן אשתכחו ואתחברו כל אינון זיינין דלעילא. וכל אינון מאני מקדשא משתכחין ביה כמה זיינין משניין דא מן דא. וכלהו אתכליל תמן כגוונא דלעילא.

חבל

דיו הזהר

(י) נלפע"ד שרבי יהודה אין מחולק עם רבי חייא אלא כוונתו להביא ראיה לרבי חייא גם מזה הפסוק שם אניות יהלכון וגו' שכתוב קודם זה הים גדול ורחב ידים וגו' דהיינו ים המלכות שכלם חיות קטנות וגדולות דהיינו מלאכים ונשמות ושרים וממונים מכל מיני מדרגות באים לשם לקבל שפע ואומר שם אניות יהלכון. היינו עם השפע הבא אל הים ממרחק. ואצל זה אומר לויתן זה יצרת לשחק בו. וידוע שהשם לויתן רמז על ספירת היסוד. הרי נלמד מבאן ראיה לרבי חייא שזה בלל גדול לעולם שהשפע אשר באניות הבא ממרחק נאסף תחלה אל ההוא דרגא שנקרא לויתן וזהו יסוד צדיק וממנו נמשכת לים המלכות • (יא) רבי יצחק רוצה לדחות הראיה שמביא רבי יהודה ואומר כי הלא לעילא ולעילא יתיר אית זווגא אחרא. דהיינו הזדוגות חכמה ובינה תרין רעין דלא מתפרשין. ובודאי ההזדוגות שלהם היא ע"י היסוד אשר שם ביניהם א"כ יכול להיות מה שכתוב זה הים גדול וגו' מוסב על הבינה כדמצינו במקום אחר שהבינה נקראת ים הגדול. והמלכות נמצא במקום אחר שנקראת ים האחרון. ומעתה יש לומר שהפסוק לויתן זה יצרת וגו' מוסב על היסוד שבין חכמה ובינה ולא על היסוד של שש הספירות שעם התפארת. ולפי"ז יכול להיות דלא כרבי חייא אלא שבזמן עליות העולמות בכלל התפארת בחכמה והמלכות בהבינה וע"י הזדוגות חו"ב באמצעות הדיתן אשר ביניהם נתמלאית ממילא המלכות בשפע שלא ע"י זיוג מיוחד של מלכות עם תפארת ויסוד שלו : (יב) רבי יהודא השיב לו איך תרצה לומר שהפסוק זה הים גדול וגו' מוסב על הבינה. ושם דמש ואין מספר חיות קטנות עם גדולות. דהיינו שכל מיני נשמות ומלאכים וממונים באים ליונק ממנה שפע. הלא מאן זכי לההוא זווגא. פי' מי יוכל לזכות לקבל ישר שפע מעולם הבינה שנקראת עולם הבא שזה ענין גבוה מאד טמיר ונעלם אשר עין לא ראתה. ולפיכך יותר מסתבר לומר שזה הים גדול לאו היינו בינה אלא מלכות. וזה הלויתן מוסב על הזדוגות המלכות עם תפארת ויסוד לקבלת השפע רק באופן זה ולא באופן אחר : (יג) תירץ לו רבי יצחק שאין זה קושיא ביון שיש נשמות גבוהות וגבוהות על גבוהות ששרשן בספירות העליונות בעולמות אצילות וכריאה שיש להם בודאי חלק בעולם הבא שהוא הבינה. ואפשר בלל נשמת ישראל שעליהם אמרו בל ישראל יש להם חלק בעוה"ב. ולכך יש בהם ליונק שפע גם מעולם הבינה • (יד) ורבי יהודה השיב לו דעיקר הלימוד שלו להביא ראיה מפסוק הזה הוא מדכתוב לויתן זה. דתיבות זה משמעותו ענין הנודע ומושג לבל בנקל. ולכך שפיר מסתבר שלויתן זה מוסב על הזדוגות ד"ה עם וא"ת דהיינו התפארת ויסוד עם המלכות. ולא על ענין הזדוגות חכמה ובינה שהוא טמיר ונעלם ואין שייך לומר עליו תיבת ד"ה ביון שאין לנו השגה בו בל כך ; (טו) רבי אבא מבריע שאלו ואלו דא"ה. ואומר שיבול להיות שצדיקים ישבעו ויתענגו ישר מעולם הבינה בדברי רבי יצחק. אבל משמעות הפסוק מדויק יותר בדברי רבי יהודה מדכתוב לויתן זה. ומביא ראי' לדברי יצחק שיבול להיות שצדיקים ישבעו ויתענגו מעולמות הגבוהים שנקראים על ה' בדכתוב אז תתענג על ה'. פי' שהם גבוהים ממעל לתתפארת ונקראים עתיקא קדישא. אבל נראה מדברי רבי אבא שגם הוא מסכים לשיטת רבי חייא ורבי יהודה. ודוק היטב כי הם ענינים עמוקים מאד. ואם שניתי השם הטוב יכפר : ועיין לקמן בפסוק וממה שרה ותקחהו. שם נראה דגם דעת רבי שמעון ברבי חייא

אבל בשעתא דלא אשתכח בשלימותא. מאן דאתי לאחברא לון כחדא אתער עליה רוחא דלא אלעריך. מלה דא מאן אוכח. קין והבל אוכחן. דדא אתי מסטרא חד ודא אתי מסטרא אחרא. ובגין כך לא לבעי לן לאחברא לון כחדא. וקרבנא דקין אתרחק מקמי קרבנא דהבל. וע"ד ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך. לא יעלה עליך סתם. לא יעלה עליך רוחא אחרא לאלעתא בך. ואלעריך ליה לב"נ לאחזאה עובדא דכסרא כמה דיאות. ובהאי עובדא שרית עליה רוח קדישא רוח עלאה לאתקדשא ביה .. ומאן דפרים לון בהסות גוונא כמה דאחרו דלא אשתכח שוע טווי וגוז כחדא. האי ב"נ אסגי שלמא עליה ועל כל עלמא. קרבנא דקין הוה פשתים. וקרבנא דהבל הוה למר. לאו דא כדא. רזא דמלה קין כלאים הוה. ערבוביא דלא אלעריך. סטרא אחרא דלא זיגא דחוה ואדם. וקורבניה מסהוא סטרא קא אתיא. הבל מזיגא חדא דאדם וחוה. ובמעשא דחוה אתחברו אלין תרין סטרין. ובגין דאתחברו כחדא לא אתיא מייהו תועלתא לעלמא ואתאבידו. ועד יומא דין סטרא דלהון קיימא. ומאן דאחזי גרמיה בעובדא דחבורא דא אתער עליה אינון סטרין כחדא. ויכיל לאתזקא. ושארי עלוי רוחא אחרא דלא אלעריך. ישראל בעאן לאתערא עלייהו רוחא קדישא למהוי קדישין. לאשתכחא בשלמא בעלמא דין ובעלמא דאתי : (ב—פו ז)

ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה. א"ר חזקיה תא חזי בשעתא דעאל לילה כדין אתפרסן תלת סטרין משריין לתלת סטרי עלמא (סז) ובכל סטרא וסטרא אלף אלפין ורבוא רבבן. וכלהו ממנן על שירתא. תלת משריין אינון וחד חיותא קדישא ממנא עלייהו וקיימא עלייהו (יז) וכלהו משבחן ליה לקב"ה עד דאתי לפרא. כד אתי לפרא כל אינון דבסטר דרום וכל ככביא דנהרי כלהו משבחן ואמרי שירתא לקב"ה. כד"א (איוב לח) ברן יחד ככבי בקר ויריעו כל בני אלהים. ברן יחד ככבי בקר. אלין ככביא דבסטר דרום. כד"א ושכם אברהם בבקר. ויריעו כל בני אלהים. אלין אינון דבסטר שמאלא דאתכלילו בימינא. וכדין לפרא נהיר וישראל נטלי שירתא ומשבחן ליה לקב"ה בימינא. תלת זמנין בימינא לקבל תלת זמנין דלילא (יח) וקיימין אלין לקבל אלין עד דיסתלק יקרא דקב"ה בימינא ובלילה כדקא יאות. וקב"ה אסתלק בהו בשית אלין. והאי חיותא קדישא דקיימא עלייהו לעילא קיימא על ישראל לאתא (יט) בגין לאתקנא כלא כדקא יאות. מאי כתיב בה ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה. ותתן טרף לביתה. אלין אינון משריין דלעילא. וחק לנערותיה. אלין משריין דישראל לאתא. ובג"כ יקרא דקב"ה אסתלק מכל סטרין מעילא ומתתא : (ג—קפט.)

וממה שדה ותקחהו וגו'. אמר רבי שמעון כתיב זממה שדה ותקחהו. הש"ד (איוב פ) וכל חית הטרף

אבל בעת שלא נמצא בהשתלמות. מי שבא לחברם יחדו נתעורר עליו רוח שאינו נצרך. ענין זה מי מוכיח. קין והבל מוכיחים. שזה בא מצד אחד וזה בא מצד אחר. ולפיכך אין אנו צריכים לחבר אותם יחדו. וקרבן של קין נתרחק מלפני קרבן של הבל. וע"כ ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך. לא יעלה עליך סתם. לא יעלה עליך רוח אחר לשלט בך. ונצרך לו לאדם להראות עשיה כשרה כראוי. ובזאת העשיה שורה עליו רוח קדוש רוח עליון להתקדש בו . ומי שמפריד אותם באופן ההוא כמו שאמרו שלא נמצא שוע טווי וגוז יחדו. זה האיש מרבה שלום עליו ועל כל העולם. קרבנו של קין היה פשתים וקרבנו של הבל היה צמר. אין זה כזה. סוד הדבר קין כלאים היה. תערובות שאינו נצרך. צד של טומאה שאינו אותו המין של חוה ואדם. וקרבנו מצד ההוא הי' בא. הבל מאותו המין של אדם וחוה. ובמעיה של חוה נתחברו אותן שני הצדדים. ולפי שנתחברו יחדו לא בא מהם תועלת לעולם ונאבדו. ועד יום הזה צד שלהם קיים. ומי שמראה עצמו בעשיה של התחברות הזאת מעורר עליו אותן הצדדים ביחד. ויכול להנזק. ושורה עליו רוח אחר שאינו נצרך. וישראל צריכים לעורר עליהם רוח קדוש להיותם קדושים. להמצא בשלום בעולם הזה ובעולם הבא : (ב—פו ז)

ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה. א"ר חזקיה בוא וראה בשעה שנכנס הלילה אז מתפשטים שלשה צדדי מחנות לשלשה צדדי העולם (סז) ובכל צד וצד אלף אלפים ורבוא רבבות. וכלם ממונים על שירה. ג' מחנות הם וחיה קדושה אחת ממונה עליהם וקיימת עליהם (יז) וכלם משבחים להקב"ה עד אור הבקר. כשהאיר הבקר כל אותן שבצד דרום וכל כוכבי אור כלם משבחים ואומרים שירה להקב"ה. כמש"כ (איוב לח) ברן יחד ככבי בקר ויריעו כל בני אלהים. ברן יחד ככבי בקר. אלו הככבים שבצד דרום. ככתוב וישכם אברהם בבקר. ויריעו כל בני אלהים. אלה הם שבצד השמאל הנכללים בימין. ואז הבקר מאיר וישראל מעלים שירה ומשבחים להקב"ה ביום. ג' פעמים ביום כנגד שלשה פעמים שבלילה (יח) ועומדים אלה לעומת אלו עד שיתעלה כבוד הקב"ה ביום ובלילה כראוי. והקב"ה נתעלה בהם בששת אלה. ואותה חיה הקדושה שקיימת עליהם למעלה קיימת על ישראל למטה (יט) בשביל שיתתקן הכל כראוי. מה כתוב בה ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה. ותתן טרף לביתה. אלה הם המחנות שלמעלה. וחק לנערותיה. אלו מחנות ישראל למטה. ולפיכך כבודו של הקב"ה מתעלה מכל הצדדים מלמעלה ומלמטה : (ב—קפט)

וממה שדה ותקחהו וגו'. אמר רבי שמעון כתוב זממה שדה ותקחהו. זש"כ (איוב פ) וכל חית השדד

(סז) ג' מחנות מלאכים בכל' משמורות הלילה למורת לדרום ולצפון : (יז) זו מדת המלכות הקדושה : (יח) ג' תפלות ביום. שחרית חסד לאברהם דרום. מנחה פחד יצחק צפון. מערבית אמת ליעקב מורת השירות ותשבחות של ג' מחנות המלאכים בג' משמרות שבלילה. מכאן ראיה שמותר להתפלל ערבית לאחר שקיעת החמה קודם צאת הכוכבים שקורא לג' התפלות זמן של יום : (יט) למעלה היינו מדת המלכות במרכבה שלה. ולמטה ע"י השראת שכינתא קדישא :

השדה ישחקו שם (כ) וע"ז כתוב (תהלים קד) זה הים גדול ורחב ידים וגו'. שם אניות יהלכון וגו'. כמ"ש היתה כאניות סוחר ממרחק תביא לחמה. ממרחק ודאי. מראשית המוח. וממעל להראש (כא) תביא לחמה. על ידי הצדי"ק כאשר מזדוגים יחד (כב) ואז שמחה בכל. זש"כ (תהלים קד) לויתן זה יצרת לשחק בו: (ג—ס)

לא תירא לביתה משלג כי כל ביתה לבוש שנים. אמר רבי יהודה בוא וראה כנסת ישראל יונקת משני צדדים. כאן ברחמים כאן בדין. כשהיא צריכה לינוק מן רחמים נמצא בה מקום להתישב בו. כשה"א צריכה לינוק מן דין מקום נמצא בה להתישב בו ולנוח עליו (כג) כי כך הוא בכל מקום. לא ינוח בה ענין שלמעלה עד שנמצא בה מקום לנוח עליו בהתישבות. וע"כ כנסת ישראל לא תירא לביתה משלג. מה הטעם. לפי שכל ביתה לבוש שנים. אין שורה זה אלא בזה. לבן באדום ואדום בלבן וזה נתבאר: (ג—קפד)

לא תירא לביתה משלג כי כל ביתה לבוש שנים. א"ר יהודה מקרא זה רבי חזקיה חברנו פירש בו. שאמר דין הרשעים בגיהנם י"ב חדשים. חצי מהם באש וחצי מהם בשלג. בשעה שנכנסים לאש הם אומרים זה הוא ודאי גיהנם. נכנסים לשלג אומרים זה הוא תגבורת החורף של הקב"ה. צועקים ואומרים וה. אח"כ אומרים

ויו

ששדה ישחקו שם (כ) וע"ד כתיב (תהלים קד) זה הים גדול ורחב ידים וגו'. שם אניות יהלכון וגו'. כד"א היתה כאניות סוחר ממרחק תביא לחמה. ממרחק ודאי. מריש דמוחא. ומעילא דרישא (כא) תביא לחמה. על ידא דצדי"ק כד מזדווגן כחד (כב) כדין חידו בכלא. הה"ד (תהלים קד) לויתן זה יצרת לשחק בו: (ג—ס.)

לא תירא לביתה משלג כי כל ביתה לבוש שנים. אמר רבי יהודה תא חזי כנסת ישראל יונקא מתרי סטרי. חדתא ברחמי חדתא בדינא. כד בעיא ליונקא מרחמי אתתכא אתר לאתישבא ביה. כד בעיא ליונקא מדינא אתר אתתכא לאתישבא ביה ולמשרי עלוהי (כג) דהכי הוא בכל אתר. לא שארי מלה דלעילא עד דאתתכא אתר למשרי עלוי. וע"ד כנסת ישראל לא תירא לביתה משלג. מאי טעמא. בגין דכל ביתה לבוש שנים. לא שריא הא אלא בהאי. חוור בסומק וסומק בחוור והא אוקמוה: (ג—קפד.)

לא תירא לביתה משלג כי כל ביתה לבוש שנים. א"ר יהודה האי קרא רבי חזקיה חברנא אוקים ביה. דאמר דינא דחייבי גיהנם תריסר ירחין. פלגא מיניהו בחיה ופלגא מנייהו בתלגא. בשעתא דעאלין לגוא אינון אמרין דא הוא ודאי גיהנם. עאלין לתלגא אמרי דא הוא חריפא דסיתוא דקב"ה. שרגן ואמרין וה. ולבתר אמרין

ווי

זיו הזהר

(כ) ר"ל שהמלכות נקראת ים כשהיא מחלקת השפע להנמצאים שבצד הקדושה והטהרה. ונקראת סתם שדה ולא שדה תפוחים כשהיא מחלקת שפע להנמצאים שבצד הטומאה ולכך נקראעשו איש שדה. והפסוק משמיענו כי מדת המלכות זממה להיותה גם בבחינת סתם שדה. היינו שהיא תחלק השפע גם לצד השמאל ולא המדרגה שנקראת שפחה. והקהה. פי' שהקב"ה עשה לה ברצונה וסמר בידה כל הנמצאים. וזהו שמביא רבי שמעון הפסוק וכל חית השדה ישחקו שם היינו אלו שבצד השמאל. אבל אלו שבצד הימין נקראין חיות הים קטנות עם גדולות: (כא) פי' שמקבלת שפע מן ג' ספירות הראשונות כח"ב שנקראין רישא דמוחא ועילא דרישא. (כב) בזה מבאר למה כתוב תביא ולא תקח וכל ענין זה נתבאר לעיל בפסוק היתה כאניות סוחר ומשמע מכאן דגם רבי שמעון דעתו כדעת רבי חייא הזקן ועיין שם לעיל היטב: (כג) פסוק זה הוא נפ"א דמה זו רפואה של שנים לשלג אבל גם דברי רבי יהודה קשה להבין והגרפע"ד בס"ד דמה דקאמר רבי יהודה אתר לאתיישבא ביה כך היא כוונתו דהנה מדת המלכות הגם שיסודתה בקודש הוא מדת הדין. אעפ"כ היא אם רחמניה ובכל צרת ישראל בביכול לה צר. וכמו שאמרו חז"ל שאפילו אם פושעי ישראל בצער שכינתא מה אומרת קלני מראשי קלני מזרועי. ולפיכך כשנשפע אליה שפע של עונש קשה מן ספירת הגבורה. והיא תראה בהשגחה פרטיות שלה שכאם תשלח העונש של דין הקשה לזה העולם כמו שנשפע אליה לא יוכל הנענש לנשוא ויתבטל ממציאותו לגמרי או שזה האיש הטיב מעט דרכו הרע. אז מדת המלכות משתמשת כמה שנמצא אצלה כח שד' חסד ורחמים להיותו גם המתנגד להשפעת זה העונש הקשה להמתיקו או להחלישו. כמו שמעורב מתוק כמר. הכל כפי מבונתה ורצונה. וכן גם להיפוך אם נשפע אליה רוב טובה להשפיע בפרטיות. וכשהיא תראה בהשגחתה שיכול להוולד מזה רוב הטובה איזו רעה לבסוף. אז היא משתמשת ג"כ כמה שנמצא אצלה כח הצמצום להיותו כח המתנגד להשפעת רוב הטובה שנשפע אליה עבור הפרט. והיינו שהיא רואה שהשפע הנשפע יתיישב אצלה להיות ממוזג לבלתי יפעל בזה העולם בדרך שובב:

ועפי"ז יש להבין דברי רבי יהודה באמרו שמדת המלכות ינקא מתרי סטרי מצד החסד ומצד הדין. פי' שאותן ב' מיני השפעות יהיו נמצאים באוצר שלה תמיד. לבעבור שבאשר היא צריכה לינוק השפע מן ספירת חסד שנשפע אליה. נמצא בה מקום להתישב בו. ר"ל שבאם תראה שזהו רוב טובה ויוכל להוולד רעה לבסוף. נמצא בה מקום שהשפעת החסד יתיישב בו. היינו למזג אותו בכח המתנגד שהוא כח הצמצום באופן שבזה העולם יבוא בדרך התישבות כלי תוצאת רעה וכן כאשר היא צריכה לינוק השפע מן ספירת הגבורה שנשפע אליה והיא תראה שקשה ביותר. נמצא בה מקום להתישב בו. היינו למזג את הדין הקשה ביותר עם כח של חסד ורחמים למען החלישו באופן שיהי' באפשרות לנשוא. וכענין זה מבאר רבי יהודה את הפסוק לא תירא לביתה משלג מה הטעם. לפי שכל ביתה לבוש שנים והמכוון הוא שהפסוק תפס בדרך משל שני בחות הפכים שמתנגדים זה לזה בידוע במחקרי הטבע שצבע לבן הוא כח המתנגד לחום השמש. וע"כ יצוו הרופאים בקיץ בעת חום השמש לבוש בגד פשתן מצבע לבן ועל הראש כובע לבן ואז לא ינוק מן חום השמש. וכמו כן לקרירת השלג כח המתנגד לו הוא בגד צמר צבוע אדום ולפיכך זה משל טוב להנמשל בהנהגת המלכות לעולם הזה בהשגחה פרטיות בטוב ובנעימות שלא תירא לביתה משלג. פי' מהשפעת דינים קשים שנשפע אליה מספירת הגבורה להענש. כי שלג היינו חריפת דין הקשה מספירת הגבורה. ונשתלשל משם לגיהנם להענש דרשעים בדכתיב תשלג בצלמון. וכדאיתא בסמ' חגיגה ר"ב שברקיע מכון בו אוצרות שלג ואוצרות ברד. והיינו ספירת הגבורה ולכך לא תירא לביתה משלג יען כי כל ביתה לבוש שנים. ר"ל שכמו שלבוש צמר צבוע אדום מתנגד ומחליש לקרירת השלג כן נמצא כח די כח של חסד ורחמים למזג את מדת הדין הקשה ולהחלישו. וזהו מה שסמיים רבי יהודה לא שריא האי אלא בהאי. הוחי בסומק וסומק בחוור פי' לרוב טובה שזהו חוור יש לה סומק. היינו כח המתנגד למזגו בצמצום אם היא רואה תוצאת רעה. וכן לעונש הקשה ביותר שזהו סומק יש לה חוור. היינו כח המתנגד למזגו בחסד וברחמים. ובזה נתבאר גלאות הפסוק על פי הדרש של רבי יהודה.

ויש להבין מכאן כי יען שבשכת קודש הוא זמן עליית המלכות להזדווג לקבלת השפע. ממרחק תביא לחמה וגו'. כמה פעמים לעני וגו'. ולהשגיח שהשפע תגיע למקום הראוי באופן לאתישבא בי'. לכן נוהגים ישראל לומר אשת חיל בליל שבת קודם הקידוש:

ווי. ודוד אמר (תהלים מ) ויעלני מבור שאון מטיט היון וגו'. מאתר דאמרי וס ולבתר ווי. וסיכן מסתלמי נפשייהו. בשלג. כד"א (שם סח) בפרש שדי מלכים בה תשלג בצלמן. יכול אף ישראל כן. תלמוד לומר לא תירא לביתה משלג. מאי קעמא. בגין דכל ביתה לבוש שנים. אל תקרא שנים אלא שנים. כגון מילה ופריעה. ציצית ותפילין. מזוזה ונר חנוכה וכו' : ובוא וראה לא תירא לביתה משלג. זו כנסת ישראל. שהרי היא כל ביתה לבוש שנים. כמו שכתוב (ישעי' סג) חמוץ בגדים וגו'. זה לבוש של דין הקשה להפרע מעמים עכו"ם. ועתיד הקב"ה ללבוש בגד אדום וחרב אדומה להפרע מן האדום. בגד אדום. ככתוב חמוץ בגדים. וכתוב (שם) מדוע אדום ללבושך. חרב אדומה. שנאמר (שם לד) חרב לה' מלאה דם. ולהפרע מן האדום. שנאמר (שם) כי זבח לה' בבצרה וגו'. ועוד כי כל ביתה לבוש שנים. שהרי מצד דין הקשה היא באה. א"ר יצחק ודאי כך הוא. אבל כי כל ביתה לבוש שנים. מהו שנים. אלו שנים קדמוניות (כד) לפי שהיא נכללת מכלן ויונקת מכל הצדדים. ככתוב (קהלת א) כל הנחלים הולכים אל הים : (א—רלח ;)

נודע בשערים בעלה בשבתו עם זקני ארץ. רבי יהודה פתח נודע בשערים בעלה. בוא וראה הקב"ה נתעלה בכבודו שהוא נעלם ונסתר בעילוי רבה. לא נמצא בעולם ולא היה מן היום שנברא העולם מי שיוכל לעמוד על חכמתו. ואין באפשרות להשיגו לפי שהוא נעלם ונסתר ונתעלה למעלה מעלה. וכל העליונים והתחתונים אין יכולים להשיגו. עד שכלם אומרים ברוך כבוד ה' ממקומו. תחתונים אומרים שהוא למעלה (תהלים קיג) על השמים כבודו. עליונים אומרים שהוא למטה. שכתוב (שם נז) על כל הארץ כבודך. עד שכלם עליונים ותחתונים אומרים ברוך כבוד ה' ממקומו. לפי שלא נודע ולא היה מי שיוכל להשיגו. ואתה אומר נודע בשערים בעלה. אלא ודאי נודע בשעורים בעלה. זה הקב"ה שהוא נודע ומושג לפי מה שכל אחד משער בלבו. כפי מה שיוכל להשיג ברוח חכמתו. ולפי מה שמשער בלבו כך הוא נודע בלבו. ולפיכך נודע בשערים באותן השערים [שבלבו]. אבל להיותו נודע כראוי לא היה מי שיוכל להשיגו ולדעת אותו :

רבי שמעון אמר נודע בשערים בעלה. איזה שערים. כמש"כ שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם. ובשביל אותן השערים שהם מדרגות העליונות בשבילם נודע הקב"ה. ואם לא אין יכולים להש"ג בו. בוא וראה שהרי נשמת האדם לא נמצא מי שיוכל לדעת אותה. אלא בשביל אותן האברים שבגוף. והם המדרגות שעושין האומנות של הנשמה. לפיכך היא נודעת ואינה נודעת.

כך

כך

וי. ודוד אמר (תהלים מ) ויעלני מבור שאון מטיט היון וגו'. מאתר דאמרי וס ולבתר ווי. וסיכן מסתלמי נפשייהו. בשלג. כד"א (שם סח) בפרש שדי מלכים בה תשלג בצלמן. יכול אף ישראל כן. תלמוד לומר לא תירא לביתה משלג. מאי קעמא. בגין דכל ביתה לבוש שנים. אל תקרא שנים אלא שנים. כגון מילה ופריעה. ציצית ותפילין. מזוזה ונר חנוכה וכו' : ותא חזי לא תירא לביתה משלג. דא כנסת ישראל. דאיהי כל ביתה לבוש שנים. כמה דכתיב (ישעי' סג) חמוץ בגדים וגו'. לבושא דדינא קשיא לאתפרעא מעמין עכו"ם. וזמין קב"ה למלבש לבושא סומקא וחרבא סומקא לאתפרעא מן סומקא. לבושא סומקא. כדכתיב חמוץ בגדים. וכתיב (שם) מדוע אדום ללבושך. סייפא סומקא. דכתיב (שם לד) חרב לה' מלאה דם. ולאתפרעא מן סומקא. דכתיב (שם) כי זבח לה' בבצרה וגו'. תו כי כל ביתה לבוש שנים. דהא מסטרא דדינא קשיא קא אתיא. א"ר יצחק ודאי הכי הוא. אלא כל ביתה לבוש שנים. מהו שנים. אלין שנים קדמוניות (כד) בגין דאיהי אתכלילת מכלהו ויונקא מכל סטרין. כדכתיב (קהלת א) כל הנחלים הולכים אל הים : (א—רלח .)

נודע בשערים בעלה בשבתו עם זקני ארץ. רבי יהודה פתח נודע בשערים בעלה. תא חזי קב"ה אסתלק ביקריה דאיהו גניז וסתים בעלויא סגיא. לאו איתא בעלמא ולא הוה מן יומא דאתברי עלמא דיכיל לקיימא על חכמתא דיליה. ולא יכיל לקיימא ביה בג דאיהו גניז וסתים ואסתלק לעילא לעילא. וכלהו עלאי ותתאי לא יכולין לאתדבקא. עד דכלהו אמרין ברוך כבוד ה' ממקומו. תתאי אמרי דאיהו לעילא (תהלים קיג) על השמים כבודו. עלאי אמרי דאיהו לתתא. דכתיב (שם נז) על כל הארץ כבודך. עד דכלהו עלאי ותתאי אמרי ברוך כבוד ה' ממקומו. בגין דלא אתידע ולא הוה מאן דיכיל לקיימא ביה. ואת אמרת נודע בשערים בעלה. אלא ודאי נודע בשעריה בעלה. דא קב"ה דאיהו אתידע ואתדבק לפום מאי דמשער בלביה כל חד. כמה דיכיל לאדבקא ברוחא דחכמתא. ולפום מאי דמשער בלביה הכי אתידע בלביה. ובג"כ נודע בשעריה באינון שערים. [דלבא] . אבל דאתידע כדקא יאות לא הוה מאן דיכיל לאדבקא ולמנדע ליה :

רבי שמעון אמר נודע בשעריה בעלה. מאן שערים. כד"א שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם. ובגין אלין שעריה דאיהו דרגין עלאין בגינייהו אתידע קב"ה. ואי לא לא יכלין לאתדבקא ביה. תא חזי דהא נשמתא דב"נ לא אית מאן דיכיל למנדע לה. אלא בגין אלין שייפין דגופא. ואיהו דרגין דעבדין אומנותא דנשמתא. בגינו כך אתידע ולא אתידע.

כך

זיו הזהר

(כד) שב"ה בנ' ספירה. ושנים קדמוניות היינו ג' ספירות הראשונות שהן חסד ורחמים גמורים. וכשהמלכות יונקת שפע מרחק הזה נעשה המשרת שלגים שנמתקים הדינים ונהפכים לחסדים ורחמים ועוד יש לומר המכוון על אור המקיף של המלכות שהוא כמו לבוש אליה. וידוע שאור המקיף שלה בא מן ספירות הגבוהות שנקראין שנים קדמוניות. ובלשון חכמת הקבלה נקראין עתיקא. ונתן תרגומו של קדמוניות. ואותו אור המקיף הוא כתרים בפני השואפים לשלול שלל כידוע :

5 10

כך הקב״ה נודע ולא נודע * לפי שהוא נשמה לנשמות רוח לרוחות נעלם ונסתר מהכל. אבל באותן שערים שהם פתחים להנשמה נודע הקב״ה : (א—קג)

פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה. א״ר יוסי פיה פתחה בחכמה. זו כנסת ישראל (כה) ותורת חסד על לשונה. אלו הם ישראל שהם לשונה של תורה שהוגים בה יומם ולילה :

פיה פתחה בחכמה. זו ב׳ של בראשית. וזה נתבאר (כו) ותורת חסד על לשונה. זה אברהם שבו ברא את העולם (כז) ועמו מדבר תמיד. ב׳ סתומה מצד זה ופתוחה מצד שני (כח) סתומה מצד אחד כמש״כ (שמות לג) וראית את אחורי. פתוחה מצד השני בשביל שתאיר פניה לעומת מעלה. ופתוחה מצד השני בשביל שתקבל מלמעלה. והיא אכסדרה לקבל. ולפיכך עומדת בהתחלת התורה ונתמלאית אחר כך :

פיה פתחה בחכמה. בחכמ״ה ודאי (כט) שנאמר בראשית

כך קב״ה אתידע ולא אתידע * בגין דאיסו נשמתא לנשמתא רוחא לרוחא גניז וטמיר מכלא. אבל באיסון שערים דאיסון פתחין לנשמתא אתידע קב״ה : (א—קג.)

פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה. א״ר יוסי פיה פתחה בחכמה. דא כנסת ישראל (כה) ותורת חסד על לשונה. אלין איסון ישראל דאיסון ליסנא דאורייתא דמסתעו בה יומי ולילי :

פיה פתחה בחכמה. דא ב׳ דבראשית. ואוקמוה (כו) ותורת חסד על לשונה. דא אכסדרה דביה ברא עלמא (כז) וביה מסתעי תדיר. ב׳ סתיה מסאי גיסא ופתיחא מסאי גיסא (כח) סתימא מסאי גיסא כד״א (שמות לג) וראית את אחורי. פתיחא מסאי גיסא בגין לאסדרא אנפיה לגבי עילא. ופתיחא מסאי גיסא בגין לקבלא מלעילא. ואיסי אכסדרא לקבלא. ובגין כך קיימא בריסא דאיסא דאוריי״ת ואתמליא לבתר :

פיה פתחה בחכמה. בחכמ״ה ודאי (כט) דכתיב בראשית

זיו הזהר

* דרגין ע״אין הן עשר הספירות שבכל עולם ועולם ואין משל יותר טוב להבין הנמשל כמו זה המשל של הנשמה שבאדם עם אברי הגוף. והיינו דראיתא בהמאמר פתח אליהו. שהמשיל עשר הספירות לאברי הגוף שבאדם שהם הכלים לאור הנשמה שמשכנה במוח. והיא מתפשטת באורה וכחה בתוך הכלים שהם אברי הגוף לפעול עמהם פעולות שונות ברצונה וכן הוא בהנמשל שאין באפשרות לאור א״ס ב״ה להנהיג העולמות וכפרט עולם העשיה אלא ע״י אמצעות ההשתלשלות של הספירות שבעולמות אצילות בריאה יצירה עשיה. כי ב״ערך לא היה ביכולת העולמות לסבול אורו הגדול. ובכתוב ישת חשך סתרו סביבותיו. וזה מובן לכל מבין שהנמנעות אין חסרון בחיקו ית׳ בידוע. ולכך נקראין הספירות בספרי הקב״ה בשם אורות וכלים כיון שאור א״ס ב״ה מתפשט בכלי הספירות והאור נשתנה בהן לפעול או חסד או דין אז רחמים הכל כפי מעשי הנבראים. ואין זה כלל השתנות בעצם אור האלהות אלא כמו למשל שאור החמה נשתנה גוון שלו ע״ פי צבע מראה הזכוכית שזורח ועובר בו. אבל עצם האור בעצמותו במקורו לא ישתנה ע״ז. וכמו למשל זרם הכל האלעקטרין נשתנה פעילתו כפי הכלים שנזרם בהם לכמה וכמה פעולות שונות. ז״ן ע״ז השתנות כלל בעצמותו ובמקורו של הכל האלעקטרין. ועוד כמו למשל המים שבפנימיות הארץ המשקה ומגיע לכל האילנות וצמחים מכמה מינים שונים בטעמם ובכחם וה מוה. יש עץ ועשב שבו רפואה וחיים ויש עץ ועשב שבו סם המות. וכ״ם יונקים מן משקה הארמה. היניקה אחת היא אלא שנשתנה ע״י הכלים שהיניקה באה בהם והם האילנות והעשבים השונים למיניהם. וזה משל השני המובא בהמאמר פתח אליהו שאמר „מלגאו איהו שם מ״ה דאיהו אורח אצילות ואיהו שקיו דאילנא בררעוי ואנאוי במיא דאשקי לאילנא ואתרבי בהאי שקיו״. והמבין יבין שכנה מתורצים כל הקושיות בעניני ההשגחה והנהגת הנבראים. וזהו שמסיים רשב״י ואמר כך קב״ה אתידע ולא אתידע וכו׳ אבל באיסון שערים דאיסון׳ פתחין לנשמתא אתידע קב״ה. וכוונתו על הספירות שאור א״ס ב״ה מתפשט בהן ועל ידן הנהגת העולמות כפי מצב הנבראים והדברים עמוקים (כה) זו מדת המלכות שורש תורה שבעל פה כדאיתא מלכות פה ותורה שבעל פה קרינן לה. ועליה נאמר פיה פתחה בחכמה. כידוע שהמלכות נקראת חכמה ועירא. ובדאיתא בגמרא דבר קטן הויות דאביי ורבא. וזהו שמסיים ותורת חסד על לשונה. כי התורה שבעל פה נקראת תורת חסד. וישראל הם לשונה שהוגים בה תמיד ומחדשים בה בכל דור חידושי הלכות : (כו) זה פירוש ב׳. וכזה שוה לפירוש א׳ שפיה פתחה בחכמה מוסב על מדת המלכות שנקראת פה. ודורש משמעות הכתוב על אות ב׳ של בראשית. שפתיחת התורה באות ב׳ מרמז על המלכות. וזה נתבאר בהרבה מקומות שבית רמז על מלכות. ועתה אומר רק בקיצור בדרך כלל. ואח״כ מבאר בפרטיות ענין האות ב׳ וענין המכוון של זה הפסוק (כז) כדכתיב עולם חסד יבנה. זו מדתו של אברהם. וכן דרשו אל תקרא בהבראם א״א באברהם. וזהו שאמר וביה משתעי תדיר היינו כמדת החסד. כאמור ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית. ובטובו היינו במדת חסדו. ולולי מדת החסד לא היה אפשר העולם להתקיים : (כח) עתה מבאר הענין שאות ב׳ רמז על מלכות פה. ואומר כי כמו האות ב׳ סתימא מאחוריה כמו כן כתוב כה וראית את אחורי. שרק ע״י הסתימא והסתרת אורה יש באפשרות לראות מעט במדרגת של אספקלריא שאינה מאירה. ולולי זאת לא היה באפשרות להביט בה בכלל. אחר זה מבאר עוד ענין פתיחת אות ב׳ מצד השני שהיא כעין חלון פתוח והנסיון יורה בחלון פתוח שמכא אויר הבית להמשך החוצה ממעל. ומבחוץ יכנוס האויר לבית פתחת. ובערך יציאת האויר החוצה ממעל כן ערך כניסת האויר מבחוץ לבית פתחת. ובכל ענין טבעי יש רמיזא דתכסתא בידוע. וזה רמז נפלא במוד מלכות פה שנאצלה מעצמיות האלהות עבור בריאת העולם. ובה נמצא תרי״ג אורות כנגד התרי״ג מצות. למען יקבלו ישראל התורה שבה תרי״ג מצות ויעסקו בתורה ובעבודה וישלחו למעלה מעלה ע״י השכינה הקדושה הכל פיהם של תורת ותפלת. ובשביל זה יומשך להם למטה שפע רבה ממדת החסד ע״י המלכות בכל מיני השפעות טובות. וזה ענין הפסוק הרחב פיך ואמלאהו. וע״ז מרמז תכנית אות ב׳ שהיא כמו הרון פתוח או כמו פה פתוח. ויפי שהאות כ״ת רמן על מלכות יאמר על זה הכתוב שפתיחת התורה באות ב׳ בא להורות שבאשר פיה פתחה בחכמה היינו שבאשר מדת המלכות פותחת פיה בחכמה. זו חכמת תורת ותפלה שמעלים ישראל על ידה למעלה מעלה. בשביל זה יהיה תורת חסד על לשונה. היינו שיומשך להם שפע רבה ממדת החסד כדתו של אברהם בכל טוב למטה ממה. וזהו שמסיים וכנ״ב קיימא בריאה דאורייתא ואתמליא לבתר. ר״ל שבשביל זה עופרת אות ב׳ בפתיחת התורה לחודיע ולהורות באות הראשונה של התורה הבלית בריאת העולם וקיום העולם שהוא ע״י עבודת ישראל בהעליאת הכל פיהם של תורה ותפלה ע״י האות ב׳ שהיא פרת המלכות ובשביל זה אתמליא לבתר מדת המלכות בשפע רבה ממדת החסד. בכתוב הרחב פיך ואמלאהו : (כט) זה פירוש ג׳ שדורש הפסוק פיה פתחה בחכמה על התורה שמתחלת בראשית. וכפירת החכמה נקראת ראשית כדכתוב ראשית חכמה. ומרמז שבכח ספירות החכמה נאצלו שאר הספירות ונבראו שמים וארץ. כדכתיב כלם בחכמה עשית. וזהו שאמר בחכמ״ה ודאי כונתו על ספירת החכמה. דכתיב בראשית ברא אלהים. בתרגומו. כונתו על תרגום הירושלמי שתרגם על בראשית בחוכמא אתר זה מבאר סוף הפסוק ותורת חסד על לשונה. שכנה מפרש מה זו חכמה שבבחה נבראו כלם. ל״ה אומר ותורת חסד על לשונה. רצה לומר שכח ספירת החכמה היינו תורת חסד שבה נברא העולם דראיתא באורייתא אסתבל קב״ה וברא עלמא. וידוע דאורייתא מחכמה עלאה נפקת. וזהו שאומר דהא לבתר משתעי ואמר ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור. ב׳ פעמים אור מרמז על ב׳ תורות תורה שבכתב ותורה שבע״פ. כדכתיב כי נר מצוה ותורה אור :

ברקמים ברא אלהים. כתרגומו. ותורת חסד על לשונה. דסא לבתר מסתעי ואמר ויאמר אלהים יסי אור ויסי אור:

פיה פתחה בחכמה. דא ה' קדמאה דשמא קדישא דכלא בה (ג) ואיסי סתים ונגלא. כללא דעילא ותתא. רזא דעילא ותתא. פיה פתחה בחכמה. בגין דאיסי סתימא דלא אתידע כלל. דכתיב (איוב כח) ונעלמה מעין כל חי ומעוף השמים נסתרה. וכד אמרי לאתפשטא בחכמ"ה דאתדבק בה ואיסו בגווה. אפיקת קלא דאיסו תורת חסד:

פיה פתחה בחכמה. דא ה' בתראה דאיסו דבור (לא) ומלה תליא בחכמה. ותורת חסד על לשונה. דא קול דקיימא על דבור לאנהגא ליה. ותורת חסד דא יעקב. דאיסו על לשונה לאנהגא מלה ולאסדא לה. דסא לית דבור בלא קול. ואוקמוה: (לא—קמה.)

בראשית ברא אלהים. כתרגומו. ותורת חסד על לשונה. שהרי אחר כך מספר ואומר ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור:

פיה פתחה בחכמה. זו ה' הראשונה משם הקדוש שהכל בה (ג) והיא נסתר ונגלה. כולל שלמעלה ושלמטה. סוד שלמעלה ושלמטה. פיה פתחה בחכמה. לפי שהיא נסתרת שלא נודעה כלל. ככתוב (איוב כח) ונעלמה מעין כל חי ומעוף השמים נסתרה. וכאשר התחילה להתפשט בחכמ"ה שנדבק בה והוא בתוכה. הוציאה את הקול שהוא תורת חסד:

פיה פתחה בחכמה. זו ה' האחרונה שהוא הדבור (לא) והדבור תולה בחכמה. ותורת חסד על לשונה. זה הקול שעומד על הדבור להנהיג לו. ותורת חסד זה יעקב. שהוא על לשונה להנהיג הדבור ולאחוז בה. שהרי אין דבור בלי קול. וזה נתבאר: (ז—קמה.)

זו הזהר

(ג) זה פירוש ד' שהפסוק פיה פתחה בחכמה מוסב על ספירת הבינה ששרשה ה' הראשונה מן השם הוי"ה ב"ה. והיא פתחה פיה להוציא שאר הספירות בכח אור החכמה שנסתר ונגנז בתוכה. והבינה היא סתימא ונסתרת בעצמותה שאין השגה בה. ונגלא מצד ההתלדות שהוציאה. ועל זה מביא הפסוק ונעלמה מעין כל חי וקודם לזה כתוב והחכמה מאין תמצא ואיזה מקום בינה. ואחר זה מפרש חצי פסוק השני ותורת חסד על לשונה שכאשר התחילה הבינה להתפשט בכח אור החכמה דאתדבק בה ושורה בגווה הוציאה קולא דאיהו תורת חסד רצה לומר שהוציאה שאר הספירות שד' ימי הבנין שהמרכז שלהן הוא ספירת התפארת שנקרא קול דאיהו תורת חסד פירוש שספירה הראשונה מן הספירות השייכות אל הקול היינו אל התפארת היא ספירת החסד. ולכך נקט שתי אלה הספירות חסד וקול. כיון שהתפארת הוא מרכז שלהן וכולל אותן. ויחס החסד הוא כי לו משפט הבכורה. נמצא שתורת חסד המכוון על כפירת החסד. ועל לשונה המכוון על קול הלשון דהיינו התפארת. ועוד י"ל כונתו דאיהו תורת חסד. רצה לומר שהקול דהיינו התפארת הוא תורת חסד. ולא תורת גבורה כידוע שהתפארת הוא מדת הרחמים ורחמים הוא תורת חסד ולא תורת גבורה לפ"ז צריך לומר שנקט רק הקול דהיינו התפארת בלבד. וממילא מוכן שהבינה הוציאה גם שאר הספירות של ימי הבנין כיון שהן נכללות בהתפארת: (לא) זה פירוש ה' שפיה פתחה בחכמה מוסב על ה' בתראה דהיינו מלכות פה ודבור. ואומר שהדבור תולה בחכמה ולפיכך נקראת המלכות חכמה ועירא. כי באין חכמה אויל שפתים ילבט אחר זה מפרש ותורת חסד על לשונה שמשמעות על הוא מלשון גבהות ושלטנות ומוסב על התפארת שנקרא קול ונקרא עלמא דדכורא שהוא עומד ומושל על הדבור שהיא מלכות פה לאנהגא לה. כדכתיב והוא ימשול בה וזהו שאומר ותורת חסד דא יעקב ורוצה להסביר בזה דלכאורה קשה שהי' לו לומר ותורת תפארת על לשונה ולמה זכר תורת חסד. ולכך אומר ותורת חסד דא יעקב. רצה לומר דכיון שכל ששת הספירות מן חסד עד מלכות נכלולות בהקול יעקב שהוא התפארת לפיכך נקט תורת חסד כיון שהיא ספירה הראשונה השייכה אל הקול יעקב. ואגב מרמז שעיקר הקול יעקב הוא התורת חסד דהיינו קול תורה ותפלה. וגם י"ל הכונה כפירוש הנזכר קודם במה שאמר דהקול איהו תורת חסד כיון שרחמים הוא תורת חסד. וכמו כן אומר בפירוש האחרון שתורת חסד דא יעקב כי חסד ורחמים כמעט שענין אחד לשניהם:

ועתה אני הצעיר יהודה מודה והודה ומשבח ליוצרי וכוראי על הסייעתא דשמיא לפרש לפי קט שכלי דברי רבי יוסי העטוקים מטי ים ופירשתי רק בעזר הממשש ומגשש באפלה ואם שגיתי השם יכפר ועוד אני נותן שבח והודיה לאל עליון על שזכיתי לגמור דעתקת הזהר משלי ללשון הקודש עם פירוש זו הזהר ביום ר"ח מרחשון דשנת התרס"ז. וסימנך ילמדו הזהר משלי לא"ם פה עיר מאנטריאל מדינת קאנאדא.

השמטה

[הותה כאניות סוחר ממרחק תביא לחמה. ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה.]

פתח רבי חייא ואמר (ישעיה מה) הרעיפו שמים ממעל ושחקים יזלו צדק תפתח ארץ ויפרו ישע וצדקה תצמיח יחד וגו׳. מקרא זה סוד של חכמה הוא שלמדתי ממנורה הקדושה. הרעיפו שמים ממעל. מהו הרעיפו. ככתוב (דברים לב) יערף כמטר לקחי. ועל ענין הגשם שהוא מזון של הכל נאמר (ח) ועל זה עיני כל העולם מצפות להקב״ה בשביל מזון. לפי שהוא נותן מזון לכל וזן לכל. ככתוב (תהלים קמה) עיני כל אליך ישברו וגו׳. ואפשר תאמר שבמקום זה שנקרא שמים תולה הדבר (כ) הלא למדנו שלא בזכות תולה הדבר. וזכות הרי ביארו שזהו צדקה. שתרגום צדקה הוא זכותא. וזכות ושמים ענין אחד הוא (ג) וכאן הרעיפו שמים ממעל כתוב. ממעל ודאי כי מן הקדמון הקדוש הוא בא (ד) ולא ממקום ההוא שנקרא שמים ונקרא זכות. אלא ממעל דוקא. ושחקים יזלו צדק. שכאשר השמים מקבל השפע ממעל. ממקום עליון ההוא ששורה עליו (ה) אז שחקים יזלו צדק. מהו שחקים. זה המקום שנטחן שם מן לצדיקים. ואיזה הם. נצ״ח והו״ד. שהם בודאי טוחנים מן לצדיקים. למי. למקום ההוא שנקרא צדי״ק (ו) שהרי הם טוחנים לאותו המן הבא ממעל. וכל הטוב ההוא נאסף בתוכם לתת לו להמדרגה שנקרא צדיק. בשביל שיתברכו הצדיקים מאותה השפע שלהם. וע״כ טוחנים מן לצדיקים. איזה צדיקים. זה צדיק וצדק יוסף ורחל (ז) שכאשר מזדוגים יחדו נקראים צדיקים. ואלו טוחנים מן לצדיקים בודאי. וע״ז נאמר ושחקים יזלו צדק (ח) ואז תפתח ארץ למטה (ט) ויפרו ישע בני העולם. וצדקה תצמיח יחד (י) כל רחמים וכל טוב שבעולם נתוסף. ומזון של ״אנשים נמצא בעולם. ואז שמחה על שמחה נתוסף וכל העולמות מתברכים. אמר רבי אחא לולא לא באתי אלא לשמוע דבר זה

די : (ג—כה ז)

[הותה כאניות סוחר ממרחק תביא לחמה. ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה.]

פתח רבי חייא ואמר (ישעיה מה) הרעיפו שמים ממעל ושחקים יזלו צדק תפתח ארץ ויפרו ישע וצדקה תצמיח יחד וגו׳. סתי קרא רזא סוא דחכמתא דאוליפנא מבוצינא קדישא. הרעיפו שמים ממעל. מסו הרעיפו. כד״א (דברים לב) יערף כמטר לקחי. ועל סגרא דמטרא דסוא מזונא דכלא קאמר (ח) ועל דא כל עיני עלמא מצפאן לקב״ה למזוני. בגין דאיהו יסיב מזונא לכלא וזן לכל. כד״א (תהלים קמה) עיני כל אליך ישברו וגו׳. ואי תימא דבאתר דא דאקרי שמים תלינא מלתא (כ) הא תנינן דלאו בזכותא תלינא מלתא. וזכותא הא אוקמוה לדקה. ותרגום לדקה זכותא. וזכותא ושמים חד מלה הוא (ג) והכא הרעיפו שמים כתיב ממעל. ממעל ודאי מעתיקא קדישא קא אתיא (ד) ולא מהאהוא אתר דאקרי שמים ואקרי זכותא. אלא ממעל דייקא. ושחקים יזלו צדק. דכד שמים נטיל ליה ממעל. מהאהוא אתר עלאה דשארי עלוי (ה) כדין שחקים יזלו לדק. מאן שחקים. אתר דטחנין מנא לצדיקיא. ומאן מינהו. נצ״ח והו״ד. דאינון ודאי טחנין מנא לצדיקיא. למאן. לאהוא אתר דאקרי צדי״ק (ו) דהא אינון טחנין ליה לאהוא מנא דאתיא מלעילא. וכל אהוא מידו מתכנים בגווייהו למיסב ליה לדרגא דצדיק. בגין דיתברכון צדיקיא מאהוא נזילו דלהון. וע״ד טחנין מנא לצדיקיא. מאן צדיקיא. דא צדיק וצדק יוסף ורחל (ז) דכד מזדווגן כחדא צדיקיא אקרו. ואלין טחנין מן לצדיקיא ודאי. ועל דא ושחקים יזלו צדק (ח) וכדין תפתח ארץ לתתא (ט) ויפרו ישע בני עלמא. ולדקה תצמיח יחד (י) כל רחמי וכל מידו דעלמא סגיאו. ומזוייהו דבני נשא מתכסי בעלמא. כדין חדוה על חדוה אתוסף וכל עלמין מתברכאן. אמר רבי אחא אלמלא לא אתינא אלא למשמע דא

דיי : (ג—כה ז)

זיו הזהר

(א) פי׳ נשם רמז על השפע שנשפע מן השמים. (כ) פי׳ בספירת תפארת שנקרא ד״א. (ג) נמצא שזכות ותפארת מדרגה אחת היא: (ד) פי׳ מספירת חכמה (ה) כונתו באשר התפארת שנקרא שמים מקבל שפע מן הבינה שהיא שורה ממעל להתיזרת: (ו) זה ספירת היסוד (ז) אלו יסוד ומלכות (ח) ד״ל כמו עבור צדק: (ט) פי׳ שהשכינה הקדושה אשר ממרחק תביא לחמה נתמלאית בשפע למען תתן טרף לביתה וחק לנערותיה ולכל יושבי תבל. (י) לפי זה יתבאר הכתוב וצדקה היינו התפארת יצמיח שפע בהמלכות ושכינה הקדושה ע״י הזדוגותם יחד:

ספר

הזהר הקדוש

מאת התנא רבי שמעון בר יוחאי וחבריא קדישא

על ספר

קהלת

עם העתקה בלשון הקודש ועם הפירוש

זיו הזהר

מאת הרב המפורסם מוה"ר
יהודה יודל ראזענבערג
ההופ"ק מאנטרעאל מדינת קאנאדא

ביל גורייא
נדפס בדפוס המשובח של האחים ווינבערג
בשנת תר"צ לפ"ק

א

קהלת בן דוד מלך בירושלים. אמר רבי יוסי כתוב (מלכים א׳ ה) וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף. מאי קרא לוקמוס חברית. אבל וידבר שלשת אלפים משל. ודאי שעל כל מלה ומלה דאיהו סוף אמר הוה ביה תלת אלף משלי. כגון ספרא דקהלת דאיהו ברזא עלאה ואיהו באורח משל. דלית ביה קרא דלאו איהו בחכמתא עלאה ובאורח משל. אפילו קרא זעירא דביה : (כ—קמה.)

הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל.

א״ר שמעון תמנא ז׳ שמות נקרא שלמה. שלמה. ידידיה. אגור. בן יקא. איתיאל. למואל. קהלת. קהלת כנגד כלם (ז) וכלם נקראו כעין שלמעלה. קהלת. כנסת קדושה של בי עשרה. דביכך אין קהל פחות מעשרה. וקהל אפילו מאה. וקהלת כולל של הכל כמש״כ (דברים לג) קהלת יעקב. ולמדנו כי שמותיו על שם החכמה נקראים. ולפיכך עשה ג׳ ספרים. **שיר השירים. קהלת. משלי.** שיר השירים נגד חסד. קהלת נגד דין. משלי נגד רחמים (כ) בשביל להשלים החכמה. והוא עשה כל מה שעשה בשביל להראות חכמה לעומת מדרגות העליונות : (ב—לח :)

הבל הבלים אמר קהלת וגו׳. אמר רבי אלעזר שלמה המלך עשה ספר הזה והעמידו על שבעה הבלים שהעולם עומד עליהם. והם שבעה עמודים יסודי העולם. כנגד שבעה רקיעים. ואלו הם **וילון. רקיע. שחקים. זבול. מעון. מכון ערבות.** וכנגדם הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל. וכמו שאותן ז׳ הרקיעים יש רקיעים אחרים הדבקים בהם ומתפשטים ויוצאים מהם. כך יש הבלים אחרים שמתפשטים ויוצאים מאלה. וכל הבלים אמר שלמה : (ב—י :)

הבל הבלים אמר קהלת וגו׳. **זרח השמש ובא השמש** וגו׳. מה היה רואה שלמה המלך שהתחלת ספר החכמה שלו מכאן היא. אלא אמר רבי אלעזר שלמה המלך העמיד לספר הזה על שבע הבלים שהעולם עומד עליהם. והם העמודים והיסודות של קיום העולם שבשביל זה נקראים הבלים.

כמו

א

קהלת בן דוד מלך בירושלים. אמר רבי יוסי כתוב (מלכים א׳ ה) וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף. מאי קרא לוקמוס חברית. אבל וידבר שלשת אלפים משל. ודאי על כל מלה ומלה דאיהו סוף אמר הוה ביה תלת אלף משלי. כגון ספרא דקהלת דאיהו ברזא עלאה ואיהו באורח משל. דלית ביה קרא דלאו איהו בחכמתא עלאה ובאורח משל. אפילו קרא זעירא דביה : (כ—קמה.)

הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל.

א״ר שמעון תמנא ז׳ שמות נקרא שלמה. שלמה. ידידיה. אגור. בן יקא. איתיאל. למואל. קהלת. קהלת כנגד כלם (ז) וכלם נקראו כעין שלמעלה. קהלת. כנסת קדושה של בי עשרה. דביכך אין קהל פחות מעשרה. וקהל אפילו מאה. וקהלת כולל של הכל כמש״כ (דברים לג) קהלת יעקב. ולמדנו כי שמותיו על שם החכמה נקראים. ולפיכך עשה ג׳ ספרים. **שיר השירים. קהלת. משלי.** שיר השירים נגד חסד. קהלת נגד דין. משלי נגד רחמים (כ) בשביל להשלים החכמה. והוא עשה כל מה שעשה בשביל להראות חכמה לעומת מדרגות העליונות : (ב—לח :)

הבל הבלים אמר קהלת וגו׳. אמר רבי אלעזר שלמה המלך עשה ספר הזה והעמידו על שבעה הבלים שהעולם עומד עליהם. והם שבעה עמודים יסודי העולם. כנגד שבעה רקיעים. ואלו הם **וילון. רקיע. שחקים. זבול. מעון. מכון. ערבות.** ולקבלייהו סבל סבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל. וכמה דאיהו שבעה רקיעין אית אחרנין דדבקי בהו ומתפשטי ונפקי מנייהו. הכי נמי אית הבלים אחרנין דמתפשטי ונפקי מאלין. וכלהו אמר שלמה : (ב—י :)

הבל הבלים אמר קהלת וגו׳. **זרח השמש ובא השמש** וגו׳. מאי קא חמא שלמה מלכא דשירותא דספרא דחכמתא דיליה מסכא איהו. אלא אמר רבי אלעזר שלמה מלכא דאי ספרא לאוקים ליה על שבע הבלים דעלמא קאים עלייהו. ואיהו עמודין דאיהו היומא דעלמא דבגין כך אקרון הבלים.

יח

ויו הזהר

א (ז) י״ל שהו׳ שמות הם כנגד ז׳ הספירות של ימי בנין העולם. ידידיה כנגד חסד שהוא לשון ידידות ואהבה. אגור כנגד גבורה ויראה מלשון יגרתי. בן יקא כנגד תפארת שנקרא בן. וגם כי יק״א עם כולל התיבה בני׳ הוי״ה אלהי״ם דהיינו חסד ודין שהתפארת שהוא רחמים ממוזג משניהם. איתיא״ל ולמוא״ל בני׳ עצ״ם השמי״ם. וכך נקראין ב׳ הספירות נצח והוד לפיכך הם כנגד נצח והוד. ועוד י״ל כי איתיאל למואל בני׳ תקפ״ם כמספר השמות אלהי״ם צבאות בצירוף מספר ארבעה של ד׳ אותיות השם הוי״ה שהם השמות של נצח והוד בידוד. שלמה כנגד יסוד שנקרא שלום. קהלת כנגד מלכות שהיא מקהלת בתוכה השפע מכל הספירות כשמודותת עם יעקב שאז נקראת קהלת יעקב : (כ) שיר השירים כנגד חסד כי כל דבריו מעניני אהבת הקב״ה וכנסת ישראל. קהלת כנגד דין כי כל דבריו עוזם והרשים מלאים דין והשבון. ולפיכך לא נזכר בו שם הוי״ה רק השם אלהים. משלי כנגד רחמים שכל דבריו מלי דחסידות איך להתנהג בחסד וברחמים. ולפיכך נזכר בו רק השם הוי״ה שהוא רחמים. ואף פעם אחת נזכר בו השם אלהים בפסוק ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם כי כזה יורה שאז גם השם אלהים יהיה רחמים וישפיע אר טוב :

כמו שהגוף אינו מתקיים בלי הבל. אף כך אין העולם מתקיים אלא על אותן הבלים שאמר שלמה המלך. והם שבעה. שכתוב הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל. הרי שבעה. ואם תשאל אם כן שהן מרגליות טובות שהעולם עומד עליהן. הלא במקום אחר כתיב הבלים רעים. והם קלקול העולם. כגון זה הבל וחלי רע הוא. זה הבל ורעות רוח. אלא ודאי כמו שאותן שבעה הבלים שהם קדושים הם קיום העולם. כך יש כנגדם ז׳ הבלים שכל הדינים שבעולם מהם יוצאים ומהם מתפשטים. להעניש האנשים ולהתקינם שילכו בדרך הישר. ונקראים הבל ששורה בו חולי רע. הבל שהוא רעות רוח. וגם הם לקיום העולם שבשבילם הולכים האנשים בדרך הישר ויראים מהקב״ה. וע״כ רבים הם ההבלים שמתפשטים מאותן ז׳. ובהתחלה מדבר בסוד השמש שהוא הבל של קיום העולם (ג) והוא הס״ד שיכנס האדם תוך אמונה העליונה של הקב״ה. ולפיכך כל מה שתחת אותה המדרגה אין הוא סוד האמונה. וע״כ כתוב ואין יתרון תחת השמש. בכל אשר נעשה תחת השמש. שהרי במה שתחת השמש לא נצרך להתדבק. והשמש עם הלבנה אחד הם בלי התפרדות. ואע״פ שהלבנה היא תחת השמש הכל הוא שמש בלי התפרדות. ותחת זה הכל הוא רעות רוח. ואסור להתדבק בו: (א—קמו:)

הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל. ודאי סוד עליון כאן. ז׳ הבלים הם במקרא הזה. הבל אחד. הבלים שנים הרי שלשה. הבל הבלים שלשה הרי ששה. הכל הבל הרי ז׳. והם בסוד ז׳ השמות **אבן יתץ** וכו׳. שיש בהם מ״ב אותיות כנגד ז׳ ימ בראשית. שיש בהם עשרה מאמרות ול״ב אלהים שהם מ״ב. ואלה ז׳ הבלים הם כפולים כנגד שבעת הנרות כפולים של המנורה. שנאמר בהם (זכרי׳ ד) שבעה ושבעה מוצקות לנרות וגו׳.. אשרי העם יודעי להעלות הבלים של תפלות בדבור ובמעשה. ועליו נאמר (ישעי׳ נא) ואשים דברי בפיך ובצל ידי כסיתיך לנטוע שמים וליסוד ארץ ולאמר לציון עמי אתה. וזה נתבאר אל תקרא עמי אלא עמי אתי בשותפות. כי כמו שנאמר בי (תהלים לג) בדבר ה׳ שמים נעשו וגו׳. כך אתה בשותפות עמי. שהרי בהבלים קדושים של דבורך נעשים שמים וארץ .. זכאים הם ישראל שמעלים הבלים של תפלות שמכוונים בהן אל אותיות של הקב״ה ושכינתו העליונה והתחתונה (ד) ומפני זה (קהלת ח) יש הבל אשר נעשה על הארץ. ויש הבל של רשעים שהם הבלים של שקר. ולוקחים אותם מלאכי חבלה ונוטעים בהם רקיעים וארצות של שקר. ועליהם נאמר (ירמיה י) הבל המה מעשה תעתועים .. וכאשר האדם מוציא הבלים ודיבורים בתפלתו. הרבה עופות

פותחין

מה גופא לא אתקיים בלא הבל. אוף הכי עלמא לא אתקיים אלא על הבלים דאמר שלמה מלכא. ואינון שבע. דכתיב הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל. הא שבע. ואי תימא אי הכי דאינון מרגלאן מבאן דעלמא קיימא עלייהו. הא באתר אחרא כתיב הבלים ביסין. ואינון סתירו דעלמא. כגון זה הבל וחלי רע הוא. זה הבל ורעות רוח. אלא ודאי כמה דהני שבע הבלים דאינון קדישין קיומא דעלמא. אית לקבל הני ז׳ הבלים דכל דינין דעלמא מנייהו נפקין ומנייהו מתפשטין. לאלקאה בני נשא ולאתקנא לון דיהכון באורח מישר. ואקרון הבל דשריא ביה חלי רע. הבל דאיהו רעות רוח. ואינון קיומא דבגינייהון בני נשא אזלין באורח מישר ודחלין מקב״ה. וע״ד סגיאין אינון הבלים דמתפשטי מהני שבע. ושיורתא דאיהו אמר רזא דשמשא דאיהו הבל דקיים עלמא (ג) ואיהו רזא לאתעלא ב״נ לגו מסיומתא עלאה דקב״ה. ובג״כ כל מאי דתחות הא׳ דרגא לא איהו רזא דמסיומתא. וע״ד כתיב ואין יתרון תחת השמש. בכל אשר נעשה תחת השמש. דהא תחות הא׳ לא אצטריך לאתדבקא. שמשא בסיהרא חדא איהו בלא פרודא. וסיהרא אע״ג דאיהי תחות שמשא כלא איהו שמשא בלא פרודא. ותחות הא׳ כלא איהו רשות רוח. ואסיר לאתדבקא ביה: (א—קמו:)

הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל. ודאי רזא עלאה הכא. ז׳ הבלים איהו בהא קרא. הבל חד. הבלים תרין הא תלת. הבל הבלים תלת הרי שית. הכל הבל הא ז׳. ואינון ברזא דז׳ שמהן **אבן יתץ** וכו׳. דבהון מ״ב אתוון לקבל ז׳ יומי בראשית. דאית בהו עשר אמירן ול״ב אלהים. איהו מ״ב. ואלין ז׳ הבלים איהו כפולין לקבל ז׳ שרגין כפולין דמנרתא. דאתמר בהון (זכרי׳ ד) שבעה ושבעה מוצקות לנרות וגו׳.. זכאה עמא דידעין לסלקא הבלים דלותין באמירה ובעובדא. ועליה אתמר (ישעי׳ נא) ואשים דברי בפיך ובצל ידי כסיתיך לנטוע שמים וליסוד ארץ ולאמר לציון עמי אתה. והא אוקמוה אל תקרא עמי אלא עמי אתי בשותפו. דכמה דאתמר בי (תהלים לג) בדבר ה׳ שמים נעשו וגו׳. הכי אנת בשותפי עמי. דהא בהבלים קדישין דמלולך אתעבידו שמיא וארעא .. זכאין אינון ישראל דסלקין הבלים דלותין דמכוונין בהון לגבי אתוון דקב״ה ושכינתיה עלאה ותתאה (ד) ובגין דא (קהלת ח) יש הבל אשר נעשה על הארץ. ויש הבל דרשיעיא דאינון הבלים דשקרא. ונטלין לון מלאכי חבלה ונטעין בהון רקיעין וארעין דשקרא. ועליהון אתמר (ירמיה י) הבל המה מעשה תעתועים .. וכד בר נש אפיק הבלים ודבורים בצלותיה. כמה עופין

פתחין

זיו הזהר

(ג) שורש זה השמש היינו מדת התפארת ששרשו הוא השם הוי״ה ב״ה. ומזהיר ראשית לדעת ליכנס בסוד האמונה שהוא לגרום בעבודתנו יחוד השמש עם הלבנה שהם תפארת ומלכות קב״ה ושכינתיה. אבל במה שלמטה מזה אסור להתדבק וזה היסוד והסוד אור אמונת ישראל (ד) שכינתא עלאה ותתאה היינו בינה ומלכות. ועל זה הכוונות של יחודא עלאה הוי״ה ואהיה. ושל יחודא תתאה הוי״ה ואדני או הוי״ה ואלהים:

פתחין גדפיהן ופיותן לקבל אותם (ה) זש"כ (קהלת י) כי עוף השמים יוליך את הקול ובעל כנפים יגיד דבר. והקב"ה מקבל אותן הדבורים ובונה בהם עולמות. שנאמר בהם (ישעי' סו) כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה: (ת"ז תקון סט)

מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמל תחת השמש.
אמר רבי שמעון ודאי מי שלוקח סם המות בלבדו עליו כתוב בכל עמלו שיעמל תחת השמש בודאי. השמ"ש מדרגת משה הוא. ומי הוא תחת השמש. יש להשיב שזהו הלבנה. ומי שאוחז הלבנה בלי השמש עמלו תחת השמש בודאי (ו) וזהו חטא הראשון שהיה בעולם. וע"כ מה יתרון לאדם בכל עמלו. לאדם. זה אדם הראשון. וכן לכלם הבאים אחריו שחטאו במקום הזה: (ג—קפב)

מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמל תחת השמש.
אמר רבי שמעון למדנו מה יתרון לאדם בכל עמלו. יכול אף עמלה של תורה. תלמוד לומר שיעמל תחת השמש. לא כן עמלה של תורה שלמעלה מן השמש היא. רבי חייא אמר אף עמלה של תורה שיעמל האדם בשביל אנשים או בשביל כבודו. על זה כתוב תחת השמש. שהרי אינה עולה למעלה. למדנו שא"ר אלעזר אפילו אם יחיה איש אלף שנה. אותו יום שנפטר מן העולם דומה לו כאילו לא חי אלא יום אחד: (א—רכג)

מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמל תחת השמש.
פתח סבא ההוא ואמר. וכי מה בא שלמה המלך ללמדנו בפסוק הזה. ועוד אילו אמר בעמלו שיעמל היה נכון. שהרי נשאר עמל שיש בו יתרון. אבל כיון שאמר בכל עמלו זה כולל הכל שלא נשאר דבר שיש בו יתרון. אלא לאו לכל אדם אומר שלמה דבר זה. יש אדם בעולם שהוא יעמל תמיד ברעה ולהרע. ואינו עמל בטובה אפילו רגע אחד. ועל אדם זה כתוב מה יתרון לאדם בכל עמלו. ולא כתוב יגיעו. עמלו. כמש"כ (תהלים ז) ישוב עמלו בראשו. (במדבר כג) ולא ראה עמל בישראל. יגיעו כמש"כ (תהלים קכח) יגיע כפיך כי תאכל וגו'. ונאמר (בראשית לא) ואת יגיע כפי ראה אלהים. אבל עמלו כתוב (תהלים י) עמל וכעס. וכיון שעמלו הוא תמיד לרעה ע"כ הוא תחת השמש. וכאשר אדם הזה עמלו ברעה כתוב עליו (איוב פח) לא נין לו ולא נכד בעמו וגו'. שהרי הקב"ה רוצה שלא יעשה תולדות. שאלמלי יעשה תולדות יהיו מבלי העולם. וע"כ כתוב מה יתרון לאדם בכל עמלו: (ג—קיב)

דור הולך ודור בא והארץ לעולם עומדת. א"ר שמעון בוא וראה כתוב (איוב לג) הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר. הרי כאן סוד הגלגול. נשמה רוח ונפש בשביל זה יבאו בגלגול עד שישובו שלמים למקומם כמו שניתנו. זש"כ

קהלת

פתחין גדפיהן ופיותן לקבל אותם (ה) הס"ד (קהלת י) כי עוף השמים יוליך את הקול ובעל כנפים יגיד דבר. וכתיל קב"ה אלין מלין ובני בהון עלמין. דאתיתר בהון (ישעי' סו) כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה: (ת ז תקון סט)

מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמל תחת השמש.
אמר רבי שמעון ודאי מאן דנטיל סמא דמותא בלחודוי עליה כתיב בכל עמלו שיעמל תחת השמש ודאי. השמ"ש דרגא דמשה איהו. ומאן הוא תחת השמש. הוי אימא דא סיהרא. ומאן דאחיד סיהרא בלא שמשא עמלו תחת השמש ודאי (ו) ודא הוא חובא קדמאה דעלמא. וע"ד מה יתרון לאדם בכל עמלו. לאדם. דא אדם קדמאה. וכן לכלהו דאתיין בתריה דחאבו באתר דא: (ג—קפב)

מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמל תחת השמש.
אמר רבי שמעון תאנא מה יתרון לאדם בכל עמלו. יכול אף עמלה דאורייתא. תלמוד לומר שיעמל תחת השמש. שאני עמלה דאורייתא דלעילא מן שמשא היא. רבי חייא אמר אף עמלה דאורייתא דאיהו עמל בגיהון דבני נשא או בגין יקרא דיליה. על האי תחת השמש כתיב. דהא לא סליק לעילא. תניא א"ר אלעזר אפילו אי ב"נ קיים אלף שנין. האי יומא דאסתלק מעלמא דמי ליה כאילו לא אתקיים בר יומא חד: (א—רכג.)

מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמל תחת השמש.
פתח הסוא סבא ואמר. וכי מאי אתא שלמה מלכא לאלפא במלה דא. ותו אילו אמר בעמלו שיעמל יאות. דהא אשתאר עמל דאית ביה יתרון. אבל כיון דאמר בכל עמלו הא כללא דכלא דלא אשתאר כלום דאית ביה יתרון. אלא לאו לכל אדם אמר שלמה מלה דא. אית אדם בעלמא דאיהו משתדל תדיר בדברים ולאבאשא. ולא אשתדל במב אפילו רגעא חדא. ועל אדם דא כתיב מה יתרון לאדם בכל עמלו. ולא כתיב יגיעו. עמלו. כד"א (תהלים ז) יסוב עמלו בראשו. (במדבר כג) ולא ראה עמל בישראל. יגיעו. כד"א (תהלים קכח) יגיע כפיך כי תאכל וגו'. וכתיב (בראשית לא) ואת יגיע כפי ראה אלהים. אבל עמלו כתיב (תהלים י) עמל וכעס. וכיון דאשתדלותיה היא תדיר לבישא ע"ד איהו תחת השמש. ובשעתא דהאי אדם אשתדל בבישא עליה כתיב (איוב כח) לא נין לו ולא נכד בעמו וגו'. דהא קב"ה בעי דלא יעביד תולדין. דאלמלי יעביד תולדין הוו מפסדא עלמא. וע"ד כתיב מה יתרון לאדם בכל עמלו: (ג—קיב.)

דור הולך ודור בא והארץ לעולם עומדת. א"ר שמעון תא חזי כתיב (איוב לג) הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר. הא הכא רזא דגלגולא. נשמתא רוחא ונפשא בגין דא ייתון בגלגולא עד דאתחזרן שלמין לאתרייהו כמה דאתיהיבו. כד"א

הכלת

(ה) היינו המלאכים והאשים הנקראים עופות השמים שפתפרנסים מן הבלים של תפלות ישראל כמו מן ריח ועשן הקרבנות: (ו) סוד נכתר יש כאן שמרמז על טעות של שתי האמונות כו"מ. הראשונה אינה רוצה בקידוש לבנה ולוקחת השמש בלבד. והשניה לוקחת הלבנה בלי השמש. ותחת לקדשה יטמאוה. וד"ל:

(קהלת יב) והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה. ומן הרוח נלמד קל וחומר על האחרים שהם הנשמה והנפש .. וכל הנשמות הבאות ג׳ פעמים ולא פתתקנות. נקראין פושעי ישראל ערב רב. אבל הצדיקים שבכל פעם באים מתוקנים. הם באים בגלגול עד ד׳ פעמים. ואפילו עד ששים דורות. וזהו דור הולך ודור בא:

זכאי הוא מי שישרה לו להקב״ה בכל אבר ואבר שלו. לעשות לו מקום לשכון שם. ולהמליכו בכל אבר ואבר. שלא יהיה בו אבר פנוי ממנו. שאם חסר אבר אחד שאין הקב״ה שורה עליו. בשביל אבר ההוא חוזר לעולם בגלגול. עד שנשתלם באברים שלו להיות כלם שלמים בצלמו של הקב״ה (*) כי אם חסר אבר אחד אין הוא בצלמו של הקב״ה .. א״ל רבי אלעזר. אבי שמעתי שיש נפש שמרכיבין לה בכלב. ובשביל זה אמר דוד (תהלים כב) הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי. מהו יחידתי. זו הנשמה. וכי הנשמת נרכבת בכלב. א״ל בני נכון. באותו ערל נחש הקדמוני שפיתה לחוה ומפתה לאנשים שהוא כלב. וזהו יצר הרע שבא בעולם ההוא מורכב על הנשמה שתקבל עונשין (**) ויש נשמות אחרות שהן באות בגלגול בכמה חיות. שנקראות מזל אריה מזל שור מזל נשר מזל בתולה מזל עקרב מזל טלה מזל מאדים מזל נחש מזל דגים. כמו שמצינו בשנים עשר השבטים שנמשלו לחיות. זה לאריה גור אריה יהודה. יוסף בכור שורו. יששכר חמור גרם. יהי דן נחש עלי דרך. בנימין זאב יטרף. ותדע בני שכל זה סוד הגלגול של יצה״ר. יש מי שיצה״ר נדמה לו לאריה. ויש מי שנדמה לו לנחש. ויש מי שנדמה לו כחמור. לכל הבריות נשתנה כפי מעשיהם [הקודמים] וכפי השעה שנעשו [או שנולדו] בה. ועם כל זה יש ביכולת הנשמה לזכות לשלוט על יצה״ר ולרכוב עליו. כאיש הרוכב על סוסו או על חמורו. אוי לזה שהנחש שולט עליו

(קהלת יב) וכרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה. ומיכח מוליפנא קל וחומר בלחרנין דלימון נשמתא ונפשא .. וכל נשמתין דלתיין תלת זמנין ולא מתתקנין. לתקריאו פושעי ישראל ערב רב. לבל לדיקיא דבכל זמנא דייתין מתתקנין. לימון ייתין עד לרבעה זמנין. ולפילו עד שתין דור. ולא לימון דור הולך ודור בא:

זכאה הוא מאן דישרי ליה לקב״ה בכל לבר ולבר דיליה. למעבדא ליה לתר לשריא תמן. ולאמלכא ליה בכל לבר ולבר. דלא יהא ביה לבר פנוי מניה. דאם חסר לבר חד דלא שריא עליה קב״ה. בגין דהוא לבר לתחזר לעלמא בגלגולא. עד דלשתלים בלברין דיליה למהוי שלהו שלמין בדיוקנא דקב״ה (*) דאם חסר חד לאו לימון בצלמו דקב״ה .. א״ל רבי אלעזר. אבא שמעינא דאית נפשא דמרכיבין לה בכלבא. ובגין דא אמר דוד (תהלים כב) הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי. מהו יחידתי. דא נשמתא. וכי נשמתא אתרכיבת בכלב. א״ל בני מין. בההוא ערל נחש הקדמוני דפתי לחוה ולבני נשא דלימון כלב. ודא יצר הרע דאתא בההוא עלמא מורכב עליה לקבלא עונשין (**) ואית נשמתין אחרנין דקא אתיין בגלגולא בכמה חיוון. דאתקריאו מזל אריה מזל שור יזל נשר מזל בתולה מזל עקרב מזל טלה מזל מאדים מזל נחש מזל דגים. כמה דאשכחנא בתרין עשר שבטין דאתמתילו לחיוון. דא לאריה גור אריה יהודה. יוסף בכור שורו. יששכר חמור גרם. יהי דן נחש עלי דרך. בנימין זאב יפרף. ותדע בני כל דא לאתא דגלגולא דילה״ר. אית למאן דלימון דמיא לאריה. ואית למאן דלימון דמיא לחויא. ואית למאן דלימון דמיא כחמור. לכל בריין אשתני כפום עובדיהון וכפום שעתא דלתעבידו בה. ועם כל דא זכאה נשמתא דשלים עליה ורכיב עליה. כבר נש דרכיב על סוסיה או על חמריה. ווי למאן דחויא שליט עליה

זיו הזהר

(*) כוונתו בענין אברים שלמים בדיוקנא דקב״ה הוא שהאדם מורכב מן רמ״ח אברים ושס״ה גידים כמנין תרי״ג והן כנגד התרי״ג מצות. ודיוקנא דקב״ה כאן היינו השכינה הקדושה ששורה בעוה״ז על מקומות הקדושים ועל אנשים צדיקים. ודיוקנא שלה חיינו התרי״ג אורות שבה. וכאשר האדם מתקן התרי״ג שלו ע״י קיום התרי״ג מצות נעשה מרכבה להשכינה הקדושה. ואם אבר אחד פנוי מניה ע״י שחיסר מצוה אחת יש בו פגם והוא כמו בע״ר מום. ואין השכינה שורה במקום פגום. ולפיכך מוכרח לבוא בגלגול בשביל זה אפנם ודאי שאין כוונתו קיום כל המצות בפועל ממש דוקא. כי זה דבר שאי אפשר. אבל ע״י תלמוד תורה מעניני המצות נחשב כאלו מקיים בפועל ממש. גם ענין הגלגול דכאן לאו דוקא גלגול ממש אלא שדבר הזה יכול להתקן ע״י ענין עיבור הנשמה באדם החי על אותה שעה שמקיים מצוה זו שחסר לה כמובא בספרים הקדושים: (**) שטחיות דברי ר״ש משמעותם הוא שאין הדברים כפשוטן שהנשמה תתגלגל בחיות או בבהמות טמאות. כי זה באמת דבר מתמיה כמו שתמה על זה רבי אלעזר. ואבין ר״ש השיבו שאין זה כפשוטו אלא שהיצר הרע המעניש לאחר מיתה נדמה לו בכלב. כי היצה״ר הוא המסית והוא המקטרג והוא המעניש. ועוד נראה כן ג״כ כוונת ר״ש באמרו על דבר גלגול הנשמות בדברים טמאים שענינם הוא שנולד במזל רע שניתן לו יצה״ר תקיף בעוה״ז לשלוט עליו. ותוקפו הוא כעין אותן דברים הטמאים שנחשבים כאן. ואומר דגים היינו דגים הטמאים שטומאתם גדולה כל כך שאף שהם תמיד במים ג״כ טמאים. וע״ז אומר ווי למאן דחויא שליט עליה שנקרא רשע גמור ועי״ז אויביו מושלים עליו. וממילא אין חסר לו רדיפות וצרות רבות ורעות. וזהו עונשו בעוה״ז. ואל יחשוב אדם שכיון שנולד במזל רע בזה הוא מוכרח לחטוא. לפיכך אומר ועם כל דא. פירוש אעפ״כ שנולד במזל כזה. מ״מ זכאה נשמתא דשליט עליה ורכיב עליה. כוונתו בזה להורות שמכל מקום יש ביכולת האדם להתגבר על יצרו. וזהו תיקונו האמיתי לעמוד בנסיון קשה שיצרו פורש רשת לרגליו. כך יש להבין בדברי ר״ש דכאן. אבל יש גדולים מקובלים שמפורשים ענין זה לגמרי באופן אחר. באמרם שהדברים כפשטן שהנשמה מתגלגלת לפעמים לאחר מיתה בבהמות וחיות ודגים. לפעמים בטהורים ולפעמים בטמאים וגם לפעמים ברשעים ופושעים הן זכרים והן נקבות הכל כפי רשעתם. וסובלים בזה צער וכאוב גדול לכפרת עונם. וכן יש הרבה גדולים החולקים על שיטה זו. באמרם הלא כיון שע״י החטא נפגמה הנשמה. ותחת קדושתה שלט עליה רוח טומאה. א״כ הרי ע״י גלגולה בדברים טמאים תטמא יותר ויותר ומה זה תיקון לה. ועוד מקשים הלא עיקר החטא בא ע״י הנפש ואפשר גם ע״י הרוח. אבל הנשמה הלא היא מתרחקת מלשכון ברשעים כי היא נקראת חלק אלוה ממעל א״כ מדוע תיענש הנשמה בגלגול טמא. והנה יש דעות שהגלגול טמא הוא רק להרוח או להנפש ולא להנשמה. קיצור הדבר שזה דבר נסתר מאד שקשה לעמוד על בירור הדבר ויש הרבה דעות מחולקות בענין הגלגולים האריל״ל והרח״ו ז״ל הם המחמירים בזה. וגם גם הרמ״ק ז״ל בספרו שיעור קומה פרק הגלגול האריך הרבה בענין זה:

עליה. סלי אתקרי רשע גמור. ומאן דאיהו עליה עליה דילה"ד איהו אתקרי לדיק גמור. ועליה אתמר (ישעי' מג) ואתן אדם תחתיך. אדם בליעל איש און. ולאומים תחת נפשך. דכד בר נש איהו עליה על יצריה הכי איהו עליה על כל שנאוי. ואם יצריה עליה עליה שנאוי עלמין עליה : (ת"ז תיקון ע')

וזרח השמש ובא השמש ואל מקומו שואף זורח הוא שם. פתח רבי שמעון ואמר. וזרח השמש. דא עמודא דאמצעיתא דאיהו משה בדיוקניה. וזרח. הה"ד (דברים לג) ה' מסיני בא וזרח משעיר למו. ובא השמש. כד אתכנש משה. ועם כל דא דאתכנש אל מקומו שואף זורח הוא שם (ז) ודא יהושע דהוה כגונא דסיהרא דאיהי שכינתא : ועוד וזרח השמש. דא משה כד ייתי בגלגולא בלדיק גמור. וכד לא איהו בלדיק גמור ובא השמש. אתכנש מניה ואזיל ואתי בגלגולא עד דאשכח אתריה (ת) ובג"ד אל מקומו שואף זורח הוא שם : ותו וזרח השמש. דא קב"ה. באן אתר. בבר נש דשכינתיה עמיה. כד"א (שמות כא) בכל המקום אשר אזכיר את שמי וגו'. ותרגם אונקלוס באתר דאשרי שכינתי תמן. ואי לית שכינתא תמן ובא השמש. אתכנש מניה קב"ה ואשתאר בחשוכא. ושלטין עליה כמה מחבלין וכמה יסורין ביתין. דלאו איהו יסורין אל אהבה. הה"ד (דברים לא) הלא על כי אין אלהי בקרבי מצאוני הרעות האלה. דאלין רעות ממונין על כל עתין ורגעין תבחננו. והדא הוא דאמר דוד. בידך עתותי הצילני וגו'. ומאי גרים דלא שריא שכינתא עליה ולא נסיר שמשא עליה. בגין הבל דשקרא ואלין דשקר דנפקין מפומיה. הה"ד (קהלת ח) יש הבל אשר נעשה על הארץ אשר יש לדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים. ויש רשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים. דאית הבל ואית הבל. אית הבל דשקרא אחרא ממארי דשקרא נבלות הפה ופתגמין בטלין דלית בהו תועלתא כלל. ואתמר בהון (ירמי' י) הבל המה מעשה תעתועים. דאיהון תועין בעובדא דשקרא. ואית הבל דאתמר ביה (דברים ח) כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם. ודא הוא הבל דאוריתא. דאיהו **ה** חומשי תורה מן **ב** דבראשית עד **ל** דלעיני כל ישראל .. ובגין דא יש הבל אשר נעשה על הארץ אשר יש לדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים. אמרו ליה חברייא. רבי רבי אי הכי דאיהון לדיקיא. אמאי מגיע אליהם כמעשה הרשעים. אמר לון גלגולא גרים לון דייתי לון כעובדא דרשיעיא כאילו הוו רשיעיא. ובגין גלגולא ייתי לון יסורין ודחקין .. ויש רשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים. דאית לון עותרא ושלם ואריכו דיומין בהאי עלמא. אמרו ליה חברייא. וכי בתר דאיהון רשעים אמאי אית לון כל הא יקר. אמר לון הא טובא דלהון איהו הבל ורעות רוח. דגלגולא דלהון

עליו. זה נקרא רשע גמור. ומי שהוא שולט על יצרו הרי הוא נקרא צדיק גמור. ועליו נאמר (ישעי' מג) ואתן אדם תחתיך. אדם בליעל איש און. ולאומים תחת נפשך. שכאשר האדם שולט על יצרו כמו כן הוא מושל על כל שונאיו. ואם יצרו שולט עליו אז שונאיו מושלים עליו : (ת"ז תקון ע')

וזרח השמש ובא השמש ואל מקומו שואף זורח הוא שם. פתח רבי שמעון ואמר. וזרח השמש. זה עמוד האמצעי שהוא משה בצורתו. וזרח. זש"כ (דברים לג) ה' מסיני בא וזרח משעיר למו. ובא השמש. כאשר נאסף משה. ועם כל כל זה שנאסף אל מקומו שואף זורח הוא שם (ז) וזה יהושע שהיה כצורת הלבנה שהיא השכינה : ועוד וזרח השמש. זה משה כאשר יבא בגלגול בצדיק גמור. וכאשר אין הוא בצדיק גמור ובא השמש. נאסף ממנו והולך ובא בגלגול עד שמוצא מקומו (ת) ולפיכך אל מקומו שואף זורח הוא שם : ועוד וזרח השמש. זה הקב"ה. באיזה מקום. באדם שהשכינה עמו. כמש"כ (שמות כא) בכל המקום אשר אזכיר את שמי וגו'. ותרגם אונקלוס באתר דאשרי שכינתי תמן. ואם אין שם השכינה ובא השמש. נאסף ממנו הקב"ה ונשאר בחשך. ושולטים עליו כמה משחיתים וכמה יסורים רעים. שאינן יסורין של אהבה. זש"כ (דברים לא) הלא על כי אין אלהי בקרבי מצאוני הרעות האלה. שאלו הרעות ממונים על כל שעות ורגעים שעליהם נאמר (איוב ז) ותפקדנו לבקרים ולרגעים תבחננו. וזהו שאמר דוד. בידך עתותי הצילני וגו'. ומה גורם שלא תשרה השכינה עליו ולא יאיר עליו השמש. מפני הבל של שקר ודברי שקר שיוצאים מפיו. זש"כ (קהלת ח) יש הבל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים. ויש רשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים. כי יש הבל ויש הבל. יש הבל של צד הטומאה מבעלי השקר נבלות הפה ודברים בטלים שאין בהם תועלת כלל. ונאמר בהם (ירמי' י) הבל המה מעשה תעתועים. שהם תועים בעבודה של שקר. ויש הבל שנאמר בו (דברים ח) כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם. וזה הוא הבל של תורה. שהוא **ה** חומשי התורה מן **ב** של בראשית עד **ל** של לעיני כל ישראל .. ובשביל זה יש הבל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים אשר מגיע עליהם כמעשה הרשעים. אמרו לו החברים. רבי רבי אם כן שהם צדיקים. מדוע מגיע אליהם כמעשה הרשעים. אמר להם הגלגול גרם להם שיבוא להם כמעשה הרשעים כאילו הם רשעים. ובשביל הגלגול יבא להם יסורים וצרות .. ויש רשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים. שיש להם עושר ושלום ואריכת ימים בעולם הזה. אמרו לו החברים. וכי מאחר שהם רשעים מפני מה יש להם כל הכבוד הזה. אמר להם זה הטוב שלהם הוא הבל ורעות רוח. שהגלגול שלהם

(ז) עפר"ן יובן מה דאיתא פני משה כפני חמה ופני יהושע כפני הלבנה שזה רמז לדעת ששורש משה בתפארת מלגו. היינו בפנימי ושורש יהושע במלכות : (ת) והוו שאמרו אתעטותא דמשה בכל דרא. ועוד איתא בגמרא משה שטיר קאמרת

שלהם גורם להם שהיו רשעים גמורים ועשו הרבה טובות. הביאם הקב"ה בגלגול לשלם להם שכרם בעולם הזה. כמש"כ (דברים ז) ומשלם לשנאיו אל פניו להאבידו. ועליהם נאמר (קהלת ה) ובכן ראיתי רשעים קבורים ובאו וממקום קדוש יהלכו וגו': (ת"ז תקון סט)

וזרח השמש ובא השמש ואל מקומו שואף זורח הוא שם. א"ר יצחק מקרא זה נדרש וביארנו אותו על נשמת האדם. בזמן שהיא קיימת עם האדם בעולם הזה. אז וזרח השמש ובא השמש (ט) ובשעה שהאדם יוצא מעולם הזה ונמצא בתשובה. אז ואל מקומו שואף זורח הוא שם. אם זכאי הוא. כמש"כ (ויקרא כב) ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים: (ג—נג)

וזרח השמש ובא השמש ואל מקומו שואף זורח הוא שם. אמר רבי יצחק וזרח השמש. זה השמ"ש המאיר אל הלבנ"ה (י) שכאשר הוא נראה עמה אז היא מאירה ונוארת. וזרח ממקום העליון שקיים עליו משם זורח תמיד. ובא השמש. להזדווג עם הלבנה. הולך אל דרום. שהוא בחינת הימין ויש תוקפו בו. ולפי שתוקפו בו כל הכח של הגוף בימין הוא ובו תולה. ואח"כ סובב אל צפון. מאיר לצד זה ומאיר לצד זה (יא) סובב סובב הולך הרוח. בתחלה כתוב שמש ועכשו רוח. אלא הכל אחד וסוד אחד (יב) וכל זה לפי שהלבנה נוארת ממנו ומתחברים שניהם: (ב—קלו.)

הולך אל דרום וסובב אל צפון סובב סובב הולך הרוח ועל סביבותיו שב הרוח. אמר רבי שמעון מקרא זה קשה. סובב סובב הולך השמש הי' צריך לומר. מהו הולך הרוח. אלא כל דברי שלמה המלך כלם בחכמה. וכלם לתוך תוכו של היכל הקדוש. והאנשים אינם מבינים בהם. ורואים דבריו כדברי איש אחר. א"כ מה זה שבחו של שלמה המלך בחכמתו יותר משאר אנשים. ובוא וראה הולך אל דרום וסובב אל צפון. זהו שכתוב (דברים לג) מימינו אש דת למו. ימינו זה דרום. אש דת זה צפון. וזה נכלל בזה. סובב סובב הולך הרוח. איזהו רוח הזה. זה

דלסון גריס לון דסוו רשעים גמורים ועבדו כמה מיני מבין. אייתי לסון קב"ה בגלגולא לאשלמא לון אגרייסו בהאי עלמא. כמד"כ (דברים ז) ומשלם לשנאיו אל פניו להאבידו. ועלייסו אתמר (קהלת ה) ובכן ראיתי רשעים קבורים ובאו וממקום קדוש יהלכו וגו': (ת"ז תקונא סט)

וזרח שמש ובא שמש ואל מקומו שואף זורח הוא שם. א"ר יצחק מאי קרא אתמר ואוקימנא ליה בנשמתא דבר נש. בשעתא דהיא קיימא עמיה דב"נ בהאי עלמא. כדין וזרח שמש ובא שמש (ט) ובזמנא דנפיק בר נש מהאי עלמא ואשתכח בתשובה. כדין ואל מקומו שואף זורח הוא שם. אי זכאי איהו. כד"א (ויקרא כב) ובא שמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים: (ג—נג)

וזרח שמש ובא שמש ואל מקומו שואף זורח הוא שם. אמר רבי יצחק וזרח שמש. דא שמש"א דנהיר לסיהר"א (י) דכד אתחזי בהדה כדין נהרא ואתנהיר. וזרח מאתר עלאה דקיימא עליה מתמן זרח תדיר. ובא שמש. לאזדווגא בהדה דסיהרא. שולך אל דרום. דאיהו ימינא ותוקפיה ביה. ובגין דתוקפיה ביה כל חילא דגופא בימינא הוא וביה תליא. ולבתר סובב אל צפון. נהיר לסטרא דא ונהיר לסטרא דא (יא) סובב סובב שולך רוח. בקדמיתא כתיב שמש ועכשו רוח. אלא כלא חד ורזא חדא (יב) וכל דא בגין דסיהרא אתנהירא מניה ואתחברון תרוויהו: (ב—קלו.)

הולך אל דרום וסובב אל צפון סובב סובב הולך רוח ועל סביבותיו שב רוח. אמר רבי שמעון מאי קרא קשיא. סובב סובב הולך שמש מבעי ליה. מהו הולך רוח. אלא כל מלוי דשלמה מלכא סתימין כלהו בחכמתא. וכלהו לגו בגו דהיכלא קדישא. ובני נשא לא מסתכלי בהו. וחמאן מלוי כמלין דב"נ אחרא. אי הכי מאי שבחא הוא לשלמה מלכא בחכמתיה משאר בני נשא. ותא חזי שולך אל דרום וסובב אל צפון. הייו דכתיב (דברים לג) מימינו אש דת למו. ימינו דא דרום. אש דת דא צפון. ודא כלל בדא. סובב סובב הולך רוח. מאן רוחא דא.

דא

זיו הזהר

(ט) מאמר זה יובן עפ"י הידוע דאדם כל אדם זוכה שתשרה בו נשמתו. בראיתא בזוה"ק בכמה מקומות זכה יתיר יהבין ליה רוח. וכה יתיר יהבין ליה נשמתא. ומה שאמר רבי יצחק בשעתא דהיא קיימא עמיה דבר נש בהאי עלמא. זה מוסב על הצדיק ואדם בשר. ואח"כ מדבר מן בעל תשובה ואומר שאם נמצא זכאי ע"י התשובה תבוא מזה תועלת לנשמתו שתזרח שם במקום שהיא נמצאת אע"פ שלא היתה בגופו. ומכלל הן נשמע לאו שבאם לא עשה תשובה ולא נמצא זכאי מגיע פגם לנשמתו שאורה נחשך ולא תזרח עם: (י) פי' השפעת אור התפארת אל המלכות מה שמקבל ממקום העליון היינו מהזדוגות חכמה ובינה שמשם זורח האור על התפארת בתמידיות: (יא) פי' שלמען הזדוגות התפארת עם המלכות הוא מתחזק תחלה עם שני הבחות של ימין ושל שמאל שהם אהבת חסד ואש הגבורה: (יב) יש לפרש עפ"י הידוע שג' ספורות הראשונות הן בבחינת ראש ומוח. ולכך הארתן היא במדרגת נשמה כמו למשל הארת הנשמה שבמוח האדם. והתפארת שבו נקטן האור עד שנקרא זעיר אנפין שהוא פני קטנות לכך הארתו הוא בבחינת רוח. והארת המלכות עם השכינה הקדושה היא בבחינת נפש וגוף. וזהו שאומר ששמש ורוח בלא חד ורזא חדא. רוצה לומר ששניהם מורים על התפארת. וכאן צריך לדעת כי מה שהתפארת נקרא גופא בבאמר פתח אליהו היינו רק לענין סדר עמדתן של העשר ספירות שמתאר אותן בתואר של אדם הנשמי ראש וגוף עם דרועא ימינא ודרועא שמאלא ותרין שוקין. כל זה רק לענין סדר עמדתן בחיצוניות שלהן שלענין זה נקראין בלים. ובסדר עמדתן כך הוא שהתפארת נקרא גוף כיון שהוא המרכז של שאר הספירות. אבל לענין הפנימיות שלהן שנקראין אורות בשבי' הארת אור א"ס ב"ה בתוכן היינו בנזכר לעיל. ואין כאן מקום להאריך בזה והמבין יבין:

דא סוף תחת השמש שנקרא רוח הקודש (יג) ודא רוח סולף וסובב לאלין תרין סטרין לאתחברא בגופא דאיהו שמשא. דסוף דאשתמודע חולקא דישראל. ועל סביבותיו שב הרוח. מאן סביבותיו. אלין אבהן דאיהון רביעאה קדישא. איהון תלת ודוד רוחא רביעאה דאתחבר בהו. הא איהון רתיכא קדישא שלימתא. ועליה כתיב אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה: (ג—קפב.)

כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא אל מקום וגו'. אמר רבי שמעון בוא וראה כתוב ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. ולמדנו מה שמו של אותו הנהר. יובל שמו. שנאמר (ירמי' יז) ועל יובל ישלח שרשיו (יד) ובספרו של רב המנונא סבא חיים שמו. כי משם יוצא חיים לעולם. והם נקראים חיי המלך. וזה נתבאר שאותו עץ הגדול והתקיף אשר מזון לכלם בו נקרא עץ חיים. עץ ששרשו נטוע באותן החיים. והכל הוא נכון (טו) ולמדנו שהנהר ההוא הוציא נחלים עמוקים בשמן המשחה להשקות את הגן. ולהרוות עצים ונטיעות. ככתוב (תהלים קד) ישבעו עצי ה' ארזי לבנון אשר נטע. ואותן הנחלים כתפשטים ונמשכים ונאספים בשני עמודים הנקראים יכי"ן ובוע"ז (טו) ומשם יוצאים כל אותן הנחלים ונוחים במדרגה אחד שנקרא צדי"ק (יז) ככתוב (משלי י) וצדיק יסוד עולם. וכלם הולכים ונאספים למקום ההוא שנקרא י"ם. והוא ים החכמה (יח) וש"כ כל הנחלים הולכים אל הים וגו'. ופן תאמר שהם מגיעים למקום הזה ונפסקים ואינם שבים אח"כ. כתוב אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים ללכת. לפי שהנהר ההוא אינו פוסק לעולם. הם שבים. לאיזה מקום שבים. לאותן שני העמודים נצ"חוהו"ד. ללכת בצדיק ההוא. להמציא ברכות וחדוה. וזהו הסוד שלמדנו (תהלים קד) לויתן זה יצרת לשחק בו. זה צדי"ק. כלם אליך ישברון לתת אכלם בעתו. איזו עתו. זו המטרונה שנקראת עת"ו של הצדי"ק (יט) ולפיכך כלם מחכים לעת"ו הזאת. כלם הניזונים למטה ממקום זה ניזונים. וסוד הזה ביארנו בהכתוב עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעת"ו. כמו שנתבאר: (ג—נח.)

כל ה חלים הולכים אל הים והים איננו מלא וגו'. זש"כ (איכה ג) חדשים לבקרים רבה אמונתך. האנשים חדשים הם בכל יום ויום. מה הטעם. לפי שרבה אמונתך. רבה היא ולא מצער. שיכולה לקבל לכל בני העולם ולהכליל אותם בתוכה (כ) עליונה ותחתונה

זה הוא תחת השמש שנקרא רוח הקודש (יג) ורוח הזה הולך וסובב לאותן שני הצדדים להתחבר בהגוף שהוא השמש. זה הידוע חלקם של ישראל. ועל סביבותיו שב הרוח. מי סביבותיו. אלו האבות שהם מרכבה קדושה. הם שלשה ודוד רוח הרביעי שמתחבר עמהם. הרי הם מרכבה קדושה שלימה. ועל דוד כתוב אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה: (ג—קפב)

כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא אל מקום וגו'. אמר רבי שמעון בוא וראה כתוב ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. ולמדנו מה שמו של אותו הנהר. יובל שמו. שנאמר (ירמי' יז) ועל יובל ישלח שרשיו (יד) ובספרו של רב המנונא סבא חיים שמו. כי משם יוצא חיים לעולם. והם נקראים חיי המלך. וזה נתבאר שאותו עץ הגדול והתקיף אשר מזון לכלם בו נקרא עץ חיים. עץ ששרשו נטוע באותן החיים. והכל הוא נכון (טו) ולמדנו שהנהר ההוא הוציא נחלים עמוקים בשמן המשחה להשקות את הגן. ולהרוות עצים ונטיעות. ככתוב (תהלים קד) ישבעו עצי ה' ארזי לבנון אשר נטע. ואותן הנחלים כתפשטים ונמשכים ונאספים בשני עמודים הנקראים יכי"ן ובוע"ז (טו) ומשם יוצאים כל אותן הנחלים ונוחים במדרגה אחד שנקרא צדי"ק (יז) ככתוב (משלי י) וצדיק יסוד עולם. וכלם הולכים ונאספים למקום ההוא שנקרא י"ם. והוא ים החכמה (יח) וש"כ כל הנחלים הולכים אל הים וגו'. ופן תאמר שהם מגיעים למקום הזה ונפסקים ואינם שבים אח"כ. כתוב אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים ללכת. לפי שהנהר ההוא אינו פוסק לעולם. הם שבים. לאיזה מקום שבים. לאותן שני העמודים נצ"חוהו"ד. ללכת בצדיק ההוא. להמציא ברכות וחדוה. וזהו הסוד שלמדנו (תהלים קד) לויתן זה יצרת לשחק בו. זה צדי"ק. כלם אליך ישברון לתת אכלם בעתו. איזו עתו. זו המטרונה שנקראת עת"ו של הצדי"ק (יט) ולפיכך כלם מחכים לעת"ו הזאת. כלם הניזונים למטה ממקום זה ניזונים. וסוד הזה ביארנו בהכתוב עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעת"ו. כמו שנתבאר: (ג—נח.)

כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא וגו'. דס"ד (איכה ג) חדשים לבקרים רבה אמונתך. בני נשא איהון חדשים בכל יומא ויומא. מאי טעמא. בגין דרבה אמונתך. רבה איהי ולא זעירא. דיכלא לכלא כל בני עלמא ולאכלא לון בגוה (כ) עלאה ותתאי

זין הזהר

(יג) רבי שמעון מבאר ענין זה הרוח כאופן אחר ואומר שזה הרוח היינו מה שנקרא רוח הקודש. וזהו המלכות שורש דוד המלך והיא תחת התפארת שנקרא שמש. וזאת הרוח כובב והולך להתחבר עם הגוף שהוא השמש תפארת שהוא הכולל של חסד גבורה ותפארת שורש אברהם יצחק ויעקב. ומה שמכיים על דוד הפסוק אבן מאסו הבונים וגו' מוסב על הבונים אברהם יצחק ויעקב אשר השתוקקו להיות מרכבה לחסד גבורה ותפארת. ובודאי זה כשביל שורש נשמתן. והניחו המלכות עבור דוד להיותו מרכבה אליה בהשראת השכינה עליו במדרגה היותר גבוה. וכלם יחד הם רתיכא קדישא שלימתא. והרוצה להבין ענין נפלא הזה יעיין בפרדס רמונים שער הכנויים פרק רביעי: (יד) בביאור עמוק הזה מבאר רבי שבעון בקיצור נפלא סדר המשכת השפע מהודזגות חכמה ובינה עד המלכות. וזהו ענינו ברמיזא. ונהר יוצא מעדן. ונהר **בינה** מעדן **חכמה**. (טו) עץ חיים הוא כולל **תפארת** עם **חסד וגבורה**: (טז) יכין ובועז היינו **נצח והוד**: (יז) צדיק זה **יסוד**: (יח) ים החכמה היינו חכמה ובינה. ע **מלכות**: (יט) מטרונותא עתו דצדיק זו המלכות. (כ) אמונהך זו המלכות סוד אמונת ישראל. ומה שאומר עליונה ותחתונה אפשר לפרש דהיינו המלכות והשכינה הקדושה.

ותחתונה ודאי מקום רב וגדול הוא שכולל הכל ואינו נתמלא יותר. וזהו הסוד כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא וגו'. הולכים אל הים והים מקבלם ובולעם בתוכו ולא נתמלא. ואח"כ מוציאם כמקדם והולכים. ולפיכך רבה אמונתך: (א—יט י)

כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים ללכת. אמר רבי אבא בוא וראה כאשר אותן הנחלים נכנסים לתוך הים. והים מקבלם ושואבם בתוכו. לפי שנקפאים המים בתוך הים. וקרירות הזאת תשאב כל המים שנכנסים בו (כח) אח"כ יוצאים המים בתוקף של דרום ומשקה לכל חיות השדה. כמש"כ (תהלים קד) ישקו כל חיתו שדי. ולפי שהים מקפיא ושואב כל המים וניתרים בתוקף הדרום כמו שנתבאר. לפיכך נאמר איננו מלא. והרי העירו בזה החברים. אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים ללכת. מפני מה הם שבים. לפי שאותו הנהר שנמשך ויוצא מן העדן אינו פוסק לעולם. והוא מוציא תמיד מים לים (כט) וע"כ המים שבים ללכת. שבים והולכים ושבים ואין פוסקים לעולם. וכאשר הם שבים ללכת בשביל לצאת ולהשקות לכל. ובא רוח צפון ומקפיא המים. אז רוח הדרום שהוא חם מתירם ללכת לכל צד. ולכך ים ההוא יושב בין שני הצדדים האלה ובשבילם מתקיים. והאניות יהלכון ונוסעים לכל צד: (ב—ל)

אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים ללכת. א"ר חייא אל מקום שהנחלים הולכים. אע"פ שכל הנחלים נמשכים במדרגה ההוא שנקרא צדי"ק. ומדרגה ההוא ממשיכם לים ההוא. אל תאמר שהרי הוייקם. ומעתה לא יבואו בו מים אחרים ולא יומשכו בו כמקדם. חוזר ואומר אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים. אל מקום אותה המדרגה שהנחלים הולכים פעם אחת. שם הם שבים להאסף שמה. הם שבים ממקום עליון ההוא ואין פוסקים לעולם. ונאספים כלם במקום ההוא. ולמה. ללכת. להמשך אל המקום שנקרא ים כמו שנתבאר: (ב—ג ז)

כל הדברים יגעים לא יוכל איש לדבר לא תשבע עין לראות ולא תמלא אזן משמע: מה שהיה הוא שיהיה וגו' ואין כל חדש תחת השמש. אמר רבי יוסי כל הדברים יגעים. וכי כל הדיבורים יגעים הם מלדבר. שאומר לא יוכל איש לדבר (כג) [ועוד] ולא תשבע עין לראות ולא תמלא אזן משמוע. מה הטעם של שתי אלה דוקא. אלא לפי ששתים מהן שהן העינים והאזנים אין עומדין ברשותו של אדם. והפה הוא ברשותו. וכל אלו השלשה אין ביכולתן להבין בשלמות הכל ולהשיג הכל (כד) אמר רבי חייא כך הוא. שכח הדבור של האדם לא יוכל לדבר והעינים לראות והאזנים לשמוע

ואין

ואתתא ודלמי אתר רב וסגי מיכו דכליל כלא ולא אתמלי יתיר. ורזא דא כל סמחלים הולכים אל הים והים מיכו מלא וגו'. אזלי לגבי ימא וימא כמיל לון ואכיל לון בגויה ולא אתמלי. ולבתר אפיק לון כמלקדמין ואזלי. וכנ"ד רבה אמונתך: (א—יט ט)

כל שנחלים הולכים אל הים והים מיכו מלא אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים ללכת. אמר רבי אבא תא חזי כד מיכון נחלין עאלין לגו ימא. וימא נקים לון ומאיב לון בגויה. בגין דקפאן מיא בגו ימא. והסוא גלידו שאיב כל מיא דעאלין ביה (כא) לבתר נפקין מיא בתוקפא דדרום ומשקי ית כל חיות ברא. כמד"א (תהלים קד) ישקו כל חיתו שדי. ובגין דימא קפא ומאיב כל מיא ומשתכי בתוקפא דדרום כמה דאתמר. בג"כ מיכו מלא אתמר. והא אתערו ביה חברייא. אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים ללכת. מאי טעמא הם שבים. בגין דהסוא נהר דנגיד ונפיק מעדן לא פסיק לעלמין. והוא אפיק תדיר מיא לימא (כב) וע"ד מיין שבין ללכת. תבין ואזלין ותבין ולא פסקין לעלמין. וכד מיכו תב ללכת בגין למסך לאתקאה לכלא. ואתי רוח צפון וקפי מיא. רוחא דדרום דאיכו חמימא שרי לון למסך לכל סטר. וע"ד הסוא ימא יתיב בין תרי סטרי אלין ובגיניכו קיימא. ואתרבין אזלין ומלין לכל סטר: (ב—ל)

אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים ללכת. א"ר חייא אל מקום שהנחלים הולכים. אע"ג דכלהו נחלין אתמשכאן בהסוא דרגא דאקרי צדי"ק. והסוא דרגא נגיד לון להסוא ימא. לא תימא דהא אריק לון. והא לא שריין ביה אחרנין ולא נגדין ביה כמלקדמין. אסדר ואמר אל מקום דהסוא דרגא דנחלין אזלין זמנא חדא. שם הם שבים לאתכנשא תמן. איכון אייתין מהסוא אתר עלאה ולא פסקין לעלמין. ומתכנשי כלהו בהסוא אתר. ולמה. ללכת. למסך להסוא אתר דימא כמה דאתמר: (ב—ג ז)

כל הדברים יגעים לא יוכל איש לדבר לא תשבע עין לראות ולא תמלא אזן משמע: מה שהיה הוא שיהיה וגו' ואין כל חדש תחת השמש. אמר רבי יוסי כל הדברים יגעים. וכי כל הדברים יגעים הם מלדבר. דקאמר לא יוכל איש לדבר (כג) [ותו] ולא תשבע עין לראות ולא תמלא אזן משמוע. מאי טעמא אלין אלא בגין דתרין מכהון ואיכון עייכין ואודכין לא קיימין ברשותיה דבר נש. ופומא איכו ברשותיה. וכל אלין תלת לא יכלין לאשלמא כלא ולאדבקא כלא (כד) אמר רבי חייא סכי הוא. דדבורא דב"נ לא יכיל למלא ועייכין למחמי ואודכין למשמע

ואין

זיו הזהר

(כא) ענין הקרירות הוא משל על כח מדת הדין צד השמאל צפון שמבנו בא כח הצמצום לעכב את השפע בעולם המלכות לבלתי התפשט לעולם הזה כמו כמשל שכח הקרירות מצמצם את המים ומקריש אותם לבל יובלו ללכת ולהתפשט. ומן צד הימין דרום נתעורר הסד ורחמים להשפיע השפע לעולם הזה (כב) פירוש הזרזגות חכמה ובינה היא תמידיות. לכן אין נפסק השפע מעולם הבינה אל התפארת לקיום העולם. (כג) פי' שרבאורה משמעות של דברים היינו דיבורים. ובי שייך בדיבורים ליאות ויגיעה: (כד) מסיק שהדברים משמעותו כמו דפצים. ויגעים משמעותו כמו קשים. רצה לומר שהם קשים להשיגם:

ואין כל מדם תחת השמש (כה) ותא חזי אפילו בריין וקסמורין דעבד קב"ה תחת השמש לא יכלין למללא כל מלין דעלמא. ועינא לא יכיל למסלם למחמי. ואודנא למשמע. ובג"כ שלמה דסוף ידע כל מלה הוה אמר דא. ותא חזי כל עובדין דעלמא בכמה קסמרין תליין. וכל בני עלמא לא ידעין ולא משגיחין על מאי קיימי בעלמא. ואפילו שלמה המלך שהיה חכם מכל בני העולם לא יכיל לקיימא בהו: (ב—קלה)

ראיתי את כל המעשים שנעשו תחת השמש והנה הכל הבל ורעות רוח. א"ר יוסי שלמה המלך דאסתלק בחכמתא יתירא על כל בני עלמא איך אמר דכל עובדין הבל ורעות רוח. והא אוקמוה יכול אף מעשה הצדקה. הא כתיב (ישע' לב) והיה מעשה הצדקה שלום. אלא כל המעשים שנעשו תחת השמש כתיב. ומאי מעשה הצדקה דאיהו לעילא מן שמשא. אבל והנה הכל הבל ורעות רוח מאי קא מיירי. אי תימא הכל הבל כמה דאוקימנא דאיהו ברזא. כד"א הבל הבלים אמר קהלת. דאיהו הבלים קיומא דעלמא דלעילא ותתא. מאי תימא בהאי דכתיב הכא הכל הבל ורעות רוח. אלא תא חזי בשעתא דעובדין מתכסרן לתתא. וב"נ אסתדל בפולחנא דמלכא קדישא. האי מלה דעביד הבל אתעביד מיניה לעילא. ולית לך הבל דלית ליה קלא דסליק ואתעבר לעילא. ואתעביד סיגורא קמי קב"ה. וכל איהו עובדין דאסתדל בהו ב"נ דאלו איהו פולחנא דקב"ה. האי מלה דעביד הבל יתעביד מיניה ואזלא ואחמת בעלמא. וכד נפקת נשמתיה דב"נ האי הבל מגלגלא ליה בעלמא כאבנא בקוספיתא. כמה דכתיב (שמואל א' כה) ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע. מאן יקלענה. דהוא הבל דמגלגל ליה סחרניה דעלמא (כו) ודהוא הבל איהו תבירא דרוחא. דמתבר לרוחא דסליק ונחית ומתגלגל בעלמא. דה"ד הבל ורעות רוח. אבל האי מלה דאיהו פולחנא דמאריה. דא

סליק

ואין כל חדש תחת השמש (כה) ובוא וראה אפילו השרים הגבורים והממונים שעשה הקב"ה תחת השמש אינם ביכולת לדבר כל הדברים שבעולם. והעין אינה ביכולת לשלוט ולראות. והאוזן לשמוע. ולפיכך שלמה שהיה יודע כל דבר אמר כך. ובוא וראה כל המעשים שבעולם בכמה ממונים הם תלוים. וכל בני העולם אין יודעים ואין משגיחים על מה מתקיימים בעולם. ואפילו שלמה המלך שהיה חכם מכל בני העולם לא היה יכול לעמד עליהם: (ב—קצה)

ראיתי את כל המעשים שנעשו תחת השמש והנה הכל הבל ורעות רוח. א"ר יוסי שלמה המלך שנתעלה בחכמה יתרה על כל בני העולם איך אמר שכל המעשים הבל ורעות רוח. והרי ביארו יכול אף מעשה הצדקה. הלא כתוב (ישעי' לב) והיה מעשה הצדקה שלום. אלא כל המעשים שנעשו תחת השמש כתוב. ולא כן מעשה הצדקה שהוא למעלה מן השמש. אבל והנה הכל הבל ורעות רוח מה ענינו. אפשר תאמר שהכל הבל הוא כמו שביארנו שהוא בדרך סוד. כמש"כ הבל הבלים אמר קהלת. שהם ההבלים של קיום העולם שלמעלה ושלמטה. מה תאמר בזה שכתוב כאן הכל הבל ורעות רוח. אמנם בוא וראה בזמן שהמעשים מוכשרים למטה. והאדם מתיגע בעבודת המלך הקדוש. דבר זה שעושה נעשה ממנו הבל למעלה. ואין לך הבל שאין לו קול שעולה ונתעטר למעלה. ונעשה מליץ טוב לפני הקב"ה. וכל אותן המעשים שמתיגע בהם האדם שאין בהם עבודת הקב"ה. דבר זה שעשה נעשה ממנו הבל והולך ומשוטט בעולם. וכאשר תצא נשמתו מגלגל אותה הבל הזה בעולם כאבן בכף הקלע. ככתוב (שמואל א' כה) ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע. מי יקלענה. הבל ההוא שמגלגלה סביב העולם (כו) והבל ההוא הוא שבר של הרוח. שמשבר להרוח שעולה ויורד ומתגלגל בעולם. וש"כ הבל ורעות רוח. אבל דבר זה שהיא עבודת רבונו. זה

עולה

זין הזהר

(כה) רבי חייא מוסיף שבזה יובן התקשרות ב' הפסוקים. שלא תאמר שמה שאי אפשר להשיג הכל הוא מפני שנולד ונברא בכל פעם נמצאים של יסודות חדשים. לא כן אלא שאי אפשר להשיג כל הנמצאים אע"פ שאין כל חדש תחת השמש (כו) תמצית דבריו הוא שמכל דבור ומעשה שאדם מדבר ועושה נעשה ממנו הבל למעלה בחלל העולם. ומן ההבל נעשה קול שהולך וסובב ומשוטט בעולם. מה שהוא טוב עולה ונמשך למעלה ונתקבל בשמים. ומה שאינו טוב נשאר בחלל העולם ונאסף אחת אל אחת והם מעגישים לרוח ונפש שהולידו אותם. כאן יש לראות כי סוד ה' אל יראיו. ומה שהחוקרים חכמי הטבע חדשו במשך אלפי שנה עד עתה איך שיש ביכולת להשמיע קול הדבור מאדם לאחן חברו במרחק של אלפים פרסאות ע"י כח המושך של „עלעקטריציטעט" עם „ראדיא" וע"י המכונה המגדיל לקול הדבור אלפי אלפים יותר. כי כמו שיש ביכולת להגדיל אלפי אלפים יותר מה שנראה לעינים כך יש באפשרות להגדיל מה שנשמע לאזנים אמנם כל החכמה הזאת יסודה הוא מה שנודע להחוקרים חכמי הטבע שחלל העולם מלא עם מין הבל שהם יקראו לו בשם „עטהער" מלבד אויר הנשימה. ומן הקול ודבור של אדם נעשה רעידות ודחיפות גלים אחר גלים באותו מין הבל במהירות יתירה עד שנודעזע זה ההבל במרחק רב מאד. ומן רעידות הגלים של אותו ההבל יש באפשרות ע"י מכונה להחזיר ולהפוך אותן רעידות הגלים על אותן הדיבורים והקולות שהולידו את רעידת הגלים של אותו ההבל ושיהיו נשמעים לאחן ע"י מכונה שיש לה כח המושך להמשיך לתוכה מן גובה האויר אותן הקולות והדיבורים. וכאן יש לראות שכל זה הסוד נכלל בדברי רבי יוסי בקיצור נמרץ בדרך רמז באמרו כי מן כל הקולות נעשה בחללו של עולם הכל פירוש שנרעד ונזדעזע אותו ההבל שהחוקרים יקראוהו בשם „עטהער" והוא משוטט וסובב בחלל העולם. ומן זה ההבל שנרעד ונזדעזע ונעשה גלים גלים ע"י קול הדבור או המעשה של האדם חוזר ונעשה ממנו קול ודיבור וקל להבין כי שם בשמים ממטל לא נצרך למכונה שתמשיך לתוכה את הקולות והדיבורים. כי כל רקיע השמים הוא מכונה אחת גדולה שיש לה כח המושך היותר גדול להמשיך לשם כל הקולות והדיבורים. ונקלט שם רק הטוב. והרע נדחה לשוטט בחלל העולם וזה פלא הנראה בימינו אלה דעין כל והתנאים הקדושים הבינו כל החכמות שבעולם: ואם תאמר איזו חילוק יש בין דברי תורה ותפלה לדברים בטלים מדע דברים שבקדושה פורחים לשטים ודברים בטלים משוטטים בחלל העולם. על זה יש תירץ נכון שיש מכונה טובה המוליך ופורח עמהם השמימה למקום שנשתרחים. הלא היא הכונה בדחילו ורחימו דאינון תרין נדפין הפורחין לעילא עם דברי תורה ותפלה ועם כל דבר שבקדושה:

צולה למעלה מן השמש ונעשה ממנו הבל קדוש. וזה הוא הזרע שזורע האדם בעולם ההוא. ומה שמו צדקה. שנאמר (הושע י) זרעו לכם לצדקה. וזאת מנהג לו לאדם כאשר תצא נשמתו ממנו. ומעלה אותה במקום הכבוד שלמעלה להצרר בצרור החיים. זש"כ (ישעי' נח) והלך לפניך צדקך. למען תנהג לך להעלותך אל המקום שנקרא כבוד ה'. ככתוב (שם) וכבוד ה' יאספך. וכל אותן הנשמות שההבל הקדוש ההוא מנהג אותן. זה שנקרא כבוד ה' מאספן בתוכו ונצררות בו. וזה נקרא נחת רוח. אבל האחר נקרא ורעות רוח: (ב–נט)

ב

וראיתי אני שיש יתרון לחכמה מן הסכלות כיתרון האור מן החשך. פתח רבי חייא ואמר מקרא זה יש לעיין בו. למה אמר וראיתי אני. וכי שאר בני עולם אין יודעים ואין רואים כך. והוא מתפאר עצמו ואמר וראיתי אני. אלא כך למדנו. מי החכם כשלמה שבשבע מדרגות של חכמה נקרא כדמיון שלמעלה. ששת ימים למעלה. והשביעי עליון עליהם (ה) ששת ימים למטה. והשביעי עליהם. שש מדרגות לכסא הכבוד והוא על הכסא. שכתוב (דה"א כט) וישב שלמה על כסא ה' למלך. שבעה כתרים של ימים למעלה. וכן כנגדם שבע שמות לשלמה. להראות בו חכמה הקדושה. ולפיכך נקרא בשבע שמות. שלמה. ידידיה. אגור. בן יקה. למואל. איתיאל. קהלת (ב) ואמר ז' הבלים. ומה שהוא ראה לא ראה איש אחר. וכאשר אסף חכמה ונתעלה במדרגות של חכמה נקרא קהלת. וז' הבלים אמר כנגד ז' כתרים שלמעלה. וכל הבל נעשה ממנו קול. והעולם אין מתקיים אלא בהבל. ולמדנו משמו של רבי שמעון דבל מוציא קול ברוח ומים [ואש] שבו. ואין קול אלא בהבל. ולמדנו שבשבעה הבלים מתקיימים עליונים ותחתונים. ולמד רבי יצחק בוא וראה שעל הבל נתקיים העולם. שאלמלא לא היה ההבל שיוצא מן הפה לא נתקיים האדם אפילו שעה אחת. וכדמיון זה אמר שלמה דבריו שהעולם מתקיים בהבל. כזה ההבל שמתקיים בו העולם. והבל הזה שמתקיים בו העולם מן הבלים שלמעלה הוא בא. זש"כ הבל הבלים. הבל מן הבלים שלמעלה. וכל דבריו כך היו. ובהבלים שלמעלה כתוב (דברים ז) כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם. מהו מוצא פי ה'. אלו ההבלים שלמעלה:

למדנו כתוב וראיתי אני שיש יתרון לחכמה מן הסכלות. מן הסכלות ממש באה תועלת להחכמה. שאלמלא לא נמצא שטות בעולם לא היו ניכרים דברי החכמה

סליק לעילא מן שמשא ואתעביד מניה כל קדישא. ודא סוא זרעא דזרע ב"כ בהסוא עלמא. ומאי שתיה לצדקה. דכתיב (הושע י) זרעו לכם לצדקה. ומאי מדבר ליה לב"כ כד תפוק נשמתיה מיניה. וסלקא לה באתרא דכבוד דלעילא לאתצררא בצרורא דחיי. הה"ד (ישעי' נח) והלך לפניך צדקך. בגין לדברא לך לסלקא לך לאתר דאקרי כבוד ה'. דכתיב (שם) וכבוד ה' יאספך. וכל אינון נשמתין דהסוא כל קדישא מדבר לסו. האי דאקרי כבוד ה' כנים לון בגויה ואתצרירן ביה. ודא אקרי נייחא דרוחא. אבל אחרא ורעוא רוח אקרי: (ב–נט.)

ב

וראיתי אני שיש יתרון לחכמה מן הסכלות כיתרון האור מן החשך.

סאור מן סחשך. פתח רבי חייא ואמר האי קרא אית לאסתכלא ביה. אמאי אמר וראיתי אני. וכי שאר בני עלמא לא ידעין ולא ממאן דא. והוא שבח גרמיה ואמר וראיתי אני. אלא הכי תאנא. מאן חכים כשלמה דבשבעא דרגין דחכמה אתקרי כגווגא דלעילא. שיתא יומין לעילא. שביעאה עלאה עלייהו (ה) שיתא יומין לתתא. שביעאה עלייהו. שיתא דרגין לכורסיא וסוא על כורסיא. דכתיב (דה"א כט) ויושב שלמה על כסא ה' למלך. ז' כתרין דיומין לעילא וכדין לקבליהון שבעא שמהן לשלמה. לאתחזאה ביה חכמתא קדישא. וכנ"כ אתקרי שבע שמהן. שלמה. ידידיה. אגור. בן יקה. למואל. איתיאל. קהלת (ב) ואמר ז' הבלים. ומאי דאיהו חמא לא חמא ב"כ אחרא. וכד כנים חכמתא ואסתלק בדרגין דחכמתא אתקרי קהלת. וז' הבלין אמר לקבל ז' כתרין דלעילא. וכל הבל קלא אתעביד מניה. ועלמא לא מתקיימא אלא בהבל. ותאנא משמיה דרבי שמעון הבל אפיק קלא ברוחא ומיא [ואשא] דביה. ולית קלא אלא בהבל. ותאנא בז' הבלין אתקיימין עלאין ותתאין. ותאנא רבי יצחק תא חזי דעל הבל אתקיים עלמא. דאלמלא לא הוה הבל דנפיק מפומא לא אתקיים ב"נ אפילו שעתא חדא. וכגווגא דא אמר שלמה מלוי דעלמא מתקיימא בהו. כהאי הבל דמתקיים ביה עלמא. והאי הבל דמתקיים ביה עלמא מהבלים דלעילא קאתי. הה"ד הבל הבלים. הבל מהבלים דלעילא. וכל מלוי הכי הוו. ובהבלים דלעילא כתיב (דברים ח) כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם. מהו מוצא פי ה'. דא הבלים דלעילא:

תניא וראיתי אני שיש יתרון לחכמה מן הסכלות. מן הסכלות ממש באתי תועלתא לחכמתא. דאלמלא לא אשתכח שטותא בעלמא לא אשתיודע חכמתא

זין הזהר

ב (ה) אלו שש הספירות חג"ת נה"י והכינה עליהן. ולפעמים גם המלכות נכנסת מהן. ולעומתם למטה ששת ימי המעשה ויום השבת עליהם: (כ) ז' שמות לשלמה כנגד ז' הספירות נתיאר לעיל בפסוק הבל הבלים אמר קהלת. ויש פירושים באופן אחר. ונמצא שגלפנ"ד כתבתי בס"ד:

חכמתא ומלוי. ותתא חיוכא הוא על ב"כ דתוליף חכמתא למילף זעיר מן שפותא ולמגדע לה (ג) בגין דתתי תועלתא לחכמתא בגיים. כמה דתתיא תועלתא לנהורא מחשוכא. דאלמלא חשוכא לא אשתמודע נהורא ולא אתחזי תועלתא לעלמא מגיס: תו תתא שיש יתרון לחכמה. לחכמה סתם. דא"ר שמעון לרבי אבא בוא חזי רזא דמלה. לא נהיר חכמתא דלעילא ולא אתנהיר. אלא בגין שפותא דאתעבר מאתר אחרא (ד) ואלמלא האי נהירו ורבו סגיא ויתירא לא הוה. ולא אתחזיא תועלתא דחכמתא. ובגין שפותא אתנהיר יתיר ונהירין ליה יתיר. הה"ד שיש יתרון לחכמה. לחכמה סתם מן הסכלות סתם. וכך לתתא אלמלא לא הוה שפותא שכיח בעלמא. לא הוי חכמתא שכיח בעלמא. הה"ד (קהלת י) יקר מחכמה מכבוד סכלות מעט (ה) בגין דהיא תקונא דחכמתא ויקרא דחכמתא: (ג—מז.)

והחכם עיניו בראשו והכסיל בחשך הולך. פתח עלם
הוה ואמר. החכם עיניו בראשו. וכי באיזה מקום עיני האיש עם לא בראשו. אבל מקרא זה כך הוא בודאי. שלמדנו לא יהלך אדם בגילוי הראש ד' אמות. מה הטעם. לפי שהשכינה שורה על ראשו. וכל חכם עיניו ודבריו בראשו הם. במה ששורה וקיים על ראשו. וכאשר עיניו שם צריך לדעת שהמאור ההוא הדולק על ראשו נצרך לשמן. לפי שגוף האדם הוא כמו פתולה והמאור דולק למעלה. ושלמה המלך מכריז ואומר (קהלת ט) ושמן על ראשך אל יחסר. שהרי המאור שעל ראשו נצרך לשמן. שהם מעשים טובים. וע"כ החכם עיניו בראשו. ולא במקום אחר: (ג—קכז)

חחכמה. ולמדנו שחיוב הוא על האדם הלומד חכמה שילמוד מעט מן שטות ולדעת אותה (ג) לפי שתבוא תועלת להחכמה בשבילה. כמו שבאה תועלת להאור מן החשך. שאלמלא החשך לא היה ניכר האור ולא היה נראה תועלת להעולם ממנו: עוד למדנו שיש יתרון לחכמה. לחכמה סתם. שא"ר שמעון לרבי אבא בוא וראה סוד הדבר. אין החכמה שלמעלה מאירה ואינה נוארת. אלא מפני שטות שנתעורר ממקום אחר (ד) ולולא זאת לא היה לה הארה ורוממות גדולה ויתרון. ולא היה ניכר תועלת החכמה. ומפני השטות נוארת יותר ונמשכים אליה יותר. זש"כ שיש יתרון לחכמה. לחכמה סתם מן הסכלות סתם. וכך למטה אלמלא לא היה שטות נמצא בעולם. לא היתה חכמה נמצאת בעולם. זש"כ (קהלת י) יקר מחכמה מכבוד סכלות מעט (ה) לפי שהסכלות היא תקון להחכמה ועל ידה מתכבדת החכמה: (ג—מז)

והחכם עיניו בראשו והכסיל בחשך הולך. פתח עלם
סהוא יונקא ואמר. החכם עיניו בראשו. וכי באיזה מקום עיני האיש עם לא בראשו. אלא מקרא סכי הוא ודאי. דתנן לא יהך בר נש בגלוי דרישא ד' אמות. מאי טעמא. בגין דשכינתא שריא על ריסיה. וכל חכים עיניו ומלוי בראשו איגון. בההוא דשריא וקיימא על ריסיה. וכד עיניו תמן ליגדע דההוא נהורא דדליק על ריסיה אלסריך למשמא. בגין דגופא דב"כ איהו פתולה ונהורא אדליק לעילא. ושלמה מלכא לוות ואמר (קהלת ט) ושמן על ראשך אל יחסר. דהא נהורא דבראשו אלסריך למשמא. ואיהו עובדין טבאן. וע"ד החכם עיניו בראשו. ולא באתר אחרא: (ג—קכז)

ג

לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים. אמר רבי
חזקיה בוא וראה כל מה שעשה הקב"ה למטה עשה זמן לכל וזמן קצוב. זמן עשה לאור ולחשך. זמן עשה להאור של שאר אומות המושלים עתה על העולם. וזמן עשה להחשך שהוא גלות ישראל תחת ממשלה שלהם. זמן עשה הקב"ה לכל. לפיכך לכל זמן ועת לכל חפץ. מהו ועת לכל חפץ. זמן ועת הוא לכל (ו) לכל הרצון ההוא שנמצא למטה: ד"א ועת לכל חפץ. ככתוב (תהלים קיט) עת לעשות לה' הפרו תורתך. וגאמר (ויקרא יז) ואל יבא בכל עת אל הקדש.

ומיהו

ג

לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים. אמר רבי
חזקיה בוא וראה כל מאי דעבד קב"ה לתתא לכלא שוי זמנא וזמן קלוב. זמן שוי לנהורא ולחשוכא. זמנא שוי לנהורא דשאר עמין דאיגון שלטין השתא על עלמא. וזמנא שוי לחשוכא דאיהו גלותא דישראל תחות שלטנותא דילהון. זמנא שוי קב"ה לכלא. בג"כ לכל זמן ועת לכל חפץ. מהו ועת לכל חפץ. זמנא ועדן הוא לכלא (ו) לכל הסיא רעותא דאשתכח לתתא: ד"א ועת לכל חפץ. כדכתיב (תהלים קיט) עת לעשות לה' הפרו תורתך. וכתיב (ויקרא יז) ואל יבא בכל עת אל הקדש.

ואיהו

זיו הזהר

(ג) אפשר לומר המכוון על מעט מן חכמות הטבעיות. ואפשר גם מעט מן החקירות כמו שאמרו ודע מה שתשוב לאפיקורס:
(ד) זו מדת המלכות נוארת יותר ויותר באשר יש תגבורת החיצונים להאחז בה עם ההשכות שלהם. וע"י תגבורת אור דקדושה דהה החשך ספגי האור: (ה) נמצא משמעות הכתוב כך הוא שמן החכמה וכבוד החכמה מגיע יקר לסכלות מעט. כיון שע"י הסכלות מעט ניכר טוב החכמה וכבודה.

ג (ו) שקשה דלשון כפול. ומפורש המכוון כי חפץ היינו רצון האנשים למטה. ועניינו שהגם שניתנה למטה רדפץ ודבחירה לאנשים שיתנהגו כרצונם אעפ"כ אין זה מוחלט. אלא שיש עת גם לכל חפץ היינו לכל רצון ובחירת למטה שאצל האנשים

והיא מדרגה השולטת (ב) וזה נתבאר. ולפיכך הע"ת היא מנהגת לכל חפץ תחת השמים: (ב—קצד.)

עת לאהב ועת לשנא. אמר טייעא ההוא. ע"ת היא ענין שלמעלה. כי זאת הע"ת סוד האמונה הוא (ג) וזהו שנקרא עת רצון. וזה הוא שמחויב האדם לאהוב להקב"ה תמיד. כמש"כ ואהבת את ה' אלהיך וגו'. וע"כ ע"ת לאהב. זאת היא ע"ת שמחויב האדם לאהב. ויש ע"ת אחר שהוא הסוד של אלהים אחרים. וחייב אדם לשנוא לו ולא יהיה נמשך לבו אחריו. ולפיכך ע"ת לשנא. ולפיכך כתוב דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקדש (ד) בזמן שישראל עוסקים בתורה ובמצות התורה. ע"ת הזאת שהיא סוד האמונה הקדושה מתתקנת בתיקוניה. ומתקשטת בשלימות כראוי. ובזמן שישראל בטלים מן התורה. כביכול זאת הע"ת אין היא בתיקוניה. אינה נמצאת בשלימות ואין מאירה.. לפי שזאת הע"ת כך קיימת. או שהיא עולה או שיורדת בשביל ישראל: (ב—קצה:)

את הכל עשה יפה בעתו. רבי שמעון פתח בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ. א"ת. זה היסון של הקב"ה. וא"ת. זה השמאל. למדנו שנטה הקב"ה ימינו וברא את השמים. ונטה שמאלו וברא את הארץ (ה) וש"כ (ישעי' מח) אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים קורא אני אליהם יעמדו יחדו. מהו יעמדו יחדו. האם תעלה על דעתך שמים וארץ. לא כן אלא ימין ושמאל שהם א"ת וא"ת. ואיך יעמדו יחדו. בזא"ת. זו השולטת בחצות חלילה. שנכללת א"ת בזא"ת (ו) וש"כ את הכל עשה יפה בעתו. א"ת. זו שאמרנו (ז) הכ"ל. כמש"כ וה' ברך את אברהם בכ"ל. ולמדנו שהיא הכתר שנקראת זא"ת הנכללת מא"ת וא"ת (ח) ושולטת בחצות הלילה בשני הצדדים ברחמים ובדין. רחמים לישראל ודין לעמים עכו"ם: (ב—לז)

את הכל עשה יפה בעתו גם את העלם נתן בלבם מבלי אשר לא ימצא האדם את המעשה אשר עשה האלהים מראש ועד סוף: ידעתי כי אין טוב בם כי אם לשמוח ולעשות טוב בחייו. אמר רבי חייא בוא וראה זכאים הם העוסקים בתורה ויודעים להסתכל בסוד החכמה. את הכל עשה יפה בעתו. כל המעשים שעשה הקב"ח בעולם בכל מעשה ומעשה יש

ומיסי דרגא ממנא (ט) וסא לוקמוס. ובג"כ ע"ת מיסי ממנא לכל חפץ תחת שמים: (ב—קצד.)

עת לאהב ועת לשנא. אמר רבי חייא. ע"ת מיסי לעילא. דהאי ע"ת רזא דתיקונוהא מיסו (ג) ודא מיקרי עת רצון. ואלי מיסו דאתחייב ב"נ למרחם לקב"ה תדיר. כד"א ואהבת את ה' אלהיך וגו'. וע"ד ע"ת לאהב. דא מיסי ע"ת דאתחייב ב"נ לאהב. ואית ע"ת אחרא דמיסו רזא דאלהים אחרים. ואתחייב ב"נ למשנא ליה ולא יתמשך לביה אבתריה. וע"ד ע"ת לשנא. ובג"כ כתיב דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקדש (ד) בזמנא דישראל משתדלי באוריתא ופקודי דאוריתא. האי ע"ת רזא דמיתקנא קדישא מתתקנא בתקונהא. ומתקשטא בשלימותא כדקא יאות. ובזמנא דישראל מתבטלי מאוריתא. כביכול האי ע"ת לאו איהו בתקונהא. לא אתחכתא בשלימו ולא בנהורא.. בגין דהאי ע"ת אי קיימא.

או סלקא או נחתא בגינייהו דישראל: (ב—קצה:)

את הכל עשה יפה בעתו. רבי שמעון פתח בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ. א"ת. דא ימינא דקב"ה. וא"ת. דא שמאלא. אוליפנא דהנא קב"ה ימינא וברא ית שמיא. והנא שמאלא וברא ית ארעא (ה) הה"ד (ישעי' מח) אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים קורא אני אליהם יעמדו יחדו. מאן יעמדו יחדו. סלקא דעתך שמיא וארעא. לאו הכי אלא ימינא ושמאלא דאינון א"ת וא"ת. ואיך יעמדו יחדו. בזא"ת. דאיהי דאתחברא בפלגות לילא. דכלילא א"ת בזא"ת (ו) הה"ד את הכל עשה יפה בעתו. א"ת. הא דאמרן (ז) הכ"ל. כד"א וה' ברך את אברהם בכ"ל. ותאנא דאיהי כתרא דאתקרי זא"ת דכלילא מא"ת וא"ת (ח) ואתחברא בפלגות לילא בתרין סטרוי ברחמי ודינא. רחמא לישראל ודינא לעמין עכו"ם: (ב—לז.)

את הכל עשה יפה בעתו גם את העלם נתן בלבם מבלי אשר לא ימצא האדם את המעשה אשר עשה האלהים מראש ועד סוף: ידעתי כי אין טוב בם כי אם לשמוח ולעשות טוב בחייו. אמר רבי חייא תא חזי זכאין אינון דמשתדלי באוריתא ויודעי לאסתכלא ברזא דחכמתא. את הכל עשה יפה בעתו. כל עובדין דעבד הב"ה בעלמא בכל עובדא ועובדא אית,

זין הזהר

(ב) רצה לומר שע"ת רמז על מדת המלכות שעליה נאמר עת לעשות לה'. היינו לייחדה עם שם הוי"ה ב"ה. וזהו שכתוב ואי' חפץ תחת השמים. כלומר שזאת העת היא ממונה על הכל: (ג) היינו מדת המלכות והשכינה הקדושה: (ד) פי' שלא תהיה לו מחשבה זרה על עת אחרת: (ה) כי זאת הוא לשון טפל. והשמאל טפל להימין. החסדים עיקר והגבורות טפל. וכיון שהעונשין והדינים והגים כיותר על הארץ לכן נבראת הארץ בשמאל: (ו) רצה לומר שמדת המלכות שנקראת אנ"י קורא אליהם. למי. לא"ת וא"ת דהיינו לחסד ולגבורה שיעמדו יחדו. במי. בזא"ת. היינו שמדת החסד השולט בחצות חלילה עד הבקר ישפיע חסדים במלכות דנקראת זא"ת. ובשביל זה נקראת המלכות זא"ת כיון שא"ת נכלל בזא"ת. פירוש שבתיבת זא"ת יש תיבת א"ת עם אות וי"ן. יהיינו שהחסד שנקרא א"ת משפיע באות וי"ן שהיא המלכות ספירה השביעית: (ז) את הא דאמרן. פי' היינו מדת החסד. הכ"ל זה היסוד. והמכוון שכאשר מדת החסד משפיע להיסוד אז הוא עושה יפה בעת"ו. ר"ל במדת המלכות שנקראת ע"ת ועל זה מביא ראיה מהפסוק וה' ברך את אברהם בכל שספירות היסוד נקרא כ"ל וזה מבואר במקומו: (ח) עתה מפרש יותר הפסוק את המל עשר יפה ב"ר שעתו היינו הכתר שנקראת זא"ת. זו מדת המלכות הנכללת מן א"ת וא"ת פי' מן חסדים וגבורות כאומן שהחסדים עיקר והגבורות טפל. ובשביל זה נקראת המלכות בשם זא"ת על שם העיקר כנזכר לעיל. ומפרש עוד שגם הגבורות נגרכין בה בשביל עמים עכו"ם שלא ירעו הא ישחיתו בהר קדשו.

אית דרגא ממנא על הסוא עובדא בעלמא סן לסב סן לבים. מנסון דרגין לימינא ומנסון דרגין לשמאלא. (א) אזיל ב"כ לימינא הסוא עובדא דעביד הסוא דרגא ממנא להסוא סמרא עביד ליס סיועא. וכיס אינון דמסייעי ליס. אזיל ב"כ לשמאלא ועביד עובדוי הסוא עובדא דעביד ממנא דאיסו להסוא סמרא קא מקטרג ליס. ואוביל ליס להסוא סמרא ואסמי ליס. ובג"כ סאי עובדא דעביד ב"כ כדקא חזי הסוא ממנא דסמר ימינא קא מסייע ליס. ודא הוא בעתו. יפה בעתו. דסאי עובדא מתקטרא בעתו כדקא חזי ליס. (ב) גם את העלם נתן בלבם כל עלמא וכל עובדוי דעלמא לאו אינון אלא ברעותא דלבא. כד סליק ברעותא דלבא דבר נס. (ג) זכאין אינון לדיקיא דאמסיכו עובדין סבין לאוסבא לון ולכל עלמא. ואינון ידעין לאתדבקא בע"ת שלו"ס. ובחילא דלדקה דעבדין לתתא אינון מסכין להסוא דרגא דאקרי כ"ל לאנהרא בעת"ו. (ד) ווי לון לחייביא דלא ידעין עת דהסוא עובדא. ולא מסגיחין למעבד עובדיהון בעלמא על תקונא דאלסריך ליס לעלמא. ולאתקנא עובדא בהסוא דרגא דאתחזי ליס. מאי סעמא. בגין דלא ידעין. וע"ד אתיסיב כלא ברעותהון דבני נסא. דכתיב מבלי אשר לא ימצא האדם את המעשה אשר עשה האלהים מראש ועד סוף. (ה) ובגין דאינון עובדין לא אתעבידו לאתקנא בדרגייסו כדקחזי. דיתכליל עובדא דא בדרגא דא כלא בתקונא. אלא דאתעבידו כפום רעותא דב"כ. מאי כתיב בתריה. ידעתי כי אין טוב בם כי אם לשמוח ולעשות טוב בחייו. ידעתי כי אין טוב בם באינון עובדין דלא אתעבידו כדקא יאות. כי אם לשמוח בכל מאי דייתי עלוי ולמיסב הודאה לקב"ה ולעשות טוב בחייו. דהא אי הסוא עובדא גריס ליס בישא בגין הסוא דרגא דקא ממנא עלוי. (ו) אית ליס למחדי ביס ולאודאה עליס. דאיסו גריס ליס לנפשיס. ואיסו אזל בלי ידיעא כליפרא דא בגו קוסמירא. וכל דא מגלן דכתיב (קהלת ט) כי גם לא ידע האדם את עתו כדגים הנאחזים במצודה רעה וכצפרים האחוזות בפח כהם יוקשים בני האדם לעת רעה כשתפול עליהם פתאם. כי גם לא ידע האדם את עתו. מהו עתו. עתו דהסוא עובדא דקא עביד. כד"א את הכל עשה יפה בעתו. ובג"כ אינון כלפרים האחוזות בפח. ובג"כ זכאין אינון דמשתדלי באורייתא וידעי אחוי ושבילוי דאורייתא דמלכא עלאה למסך בס באחא קשוט. ותא חזי לעולם אל יפתח ב"כ פומיס לבים. דאיסו לא ידע מאן נסיל הסיא מלה. וכד לא ידע ב"כ אתכסל בס. ולדיקיא כד פתחי פומייסו כלסו בשלם : (ב—קצה)

ידעתי כי כל אשר יעשה האלהים הוא יהיה לעולם עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע והאלהים עשה

יש מדרגה הממונה על אותו המעשה בעולם הן לטוב הן לרע. מהם מדרגות לימין ומהם מדרגות לשמאל. (א) כשהולך האדם לימין מעשה ההוא שעשה אותה מדרגה הממונה שלצד ההוא תעזור לו. והרבה הם העוזרים לו. וכשהולך האדם לשמאל ועושה מעשיו של שמאל מעשה ההוא שעשה הממונה שהוא לצד ההוא מקטרג לו. ומנהיגו לצד השמאל ומסירו מדרך הטוב. ולכן מעשה הזה שעושה האדם כראוי ממונה ההוא שלצד הימין הוא עוזר לו. וזה הוא בעתו. יפה בעתו. שהמעשה הזה מתקשר בעתו כראוי לו. (ב) גם את העלם נתן בלבם. כל העולם וכל המעשים שבעולם אין הם אלא ברצון הלב. כאשר עולה ברצון הלב של האדם. (ג) אשרי להם לצדיקים שמרבים מעשים טובים להטיב להם ולכל העולם. והם יודעים לחבר שלו"ם בע"ת. ובכח הצדקה שעושים למטה הם ממשיכים למדרגה ההוא שנקרא כ"ל להאיר בעת"ו. (ד) אוי להם לרשעים שאין יודעים העת של המעשה ההוא. ואין משגיחים לעשות מעשיהם בעולם לפי התיקון שנצרך להעולם. ולתקן המעשה במדרגה ההיא הראויה לו. מה הטעם. לפי שאין יודעים. ולכן ניתן הכל בבחירה כרצון האנשים. שכתוב מבלי אשר לא ימצא האדם את המעשה אשר עשה האלהים מראש ועד סוף. (ה) ולפי שאותן המעשים לא נעשו לתקן במדרגות שלהם כראוי. שיתכליל מעשה הזה במדרגה הזו הכל בתקון. אלא שנעשו כפי שרירות לבו של האיש. מה כתוב אחריו. ידעתי כי אין טוב בם כי אם לשמוח ולעשות טוב בחייו. ידעתי כי אין טוב בם באותן המעשים שלא נעשו כראוי. כי אם לשמוח בכל מה שיבוא עליו וליתן הודאה להקב"ה ולעשות טוב בחייו. שהרי אם מעשה ההוא גרם לו רעה בשביל אותה המדרגה הממונה עליו. (ו) יש לו לשמוח בעונשו ולהודות עליו. כי הוא גרם לו לעצמו. והוא הלך בלי ידיעה כצפור הזאת בתוך הפח. וכל זה מגיין שכתוב (קהלת ט) כי גם לא ידע האדם את עתו כדגים הנאחזים במצודה רעה וכצפרים האחוזות בפח כהם יוקשים בני האדם לעת רעה כשתפול עליהם פתאם. כי גם לא ידע האדם את עתו. מהו עתו. עתו של המעשה ההוא שהוא עושה. כמש"כ את הכל עשה יפה בעתו. ולפיכך הם כצפרים האחוזות בפח. ובשביל זה זכאים הם העוסקים בתורה ויודעים דרכי ונתיבות התורה של מלך העליון ללכת בה בדרך האמת. ובוא וראה אל יפתח אדם פיו לרעה. שהוא אינו יודע מי לוקח דיבור הזה. וכאשר אין האדם יודע נכשל בו. והצדיקים כאשר פותחים פיהם הכל בשלום : (ב—קצה י)

ידעתי כי כל אשר יעשה האלהים הוא יהיה לעולם עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע והאלהים עשה

זיו הזהר

(א) זה יצר הטוב וכל כת דיליה. ולשמאל יצר הרע וכל כת דיליה. (ב) כל מדרגה הממונה למעלה נקראת בשם ע"ת. כיון שהשתלשלותה מן המלכות שנקראת ע"ת : (ג) פי' שהכל ניתן בכחירת האיש : (ד) שלו"ם בע"ת וכן כ"ל בע"ת פירוש יסוד במלכות : (ה) פי' שאין יכול האדם למעון שיריעת הבורא שהיא מראש עד סוף הבריהו למעשיו : (ו) ככתוב עונותיו ילכדו את הרשע. וכן מעשה הטוב נברא מלאך טוב :

עשה שיראו מלפניו. וכי אין ידוע כי כל אשר יעשה האלהים הוא יהיה לעולם. ושלמה המלך שחכמתו יתירה על כל בני העולם אמר ידעתי מה שאין יודע איש אחר. אמר רבי יצחק ודאי שלמה המלך חכמתו עולה על כל בני העולם. ומקרא הזה סוד עליון הוא בין החברים וכך למדנו. מקרא זה כך היה צריך לומר. כי כל אשר עשה האלהים הוא יהיה לעולם. מהו כל אשר יעשה. והלא כתוב מה שהיה כבר הוא ואשר להיות כבר היה. ואתה אמרת כל אשר יעשה. אלא ממקרא אחר נשמע. כתוב (ישעי' סד) עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו. יעשה. עשית היה צריך לומר. למחכה לו. לך היה צריך לומר. אלא שזה מקום העליון הוא שנמשך ויוצא ומדליק לכל המנורות מכל צד (ט) ונקרא עולם הבא. וממנו יוצא עץ אחד שנצרך להשקותו ולהתתקן (י) וזה העץ הוא עליון ונכבד על כל שאר העצים. ועולם הבא ההוא שנמשך ויצא מתקן לו לעץ הזה תמיד. משקה אותו ומתקנהו במלאכתו ומעטר אותו בעטרות. ולא נפסק המעין ממנו לעולם ולעלמי עולמים. בעץ ההוא תלויה האמונה (יא) בו שורה מכל שאר העצים קיום של הכל. ועל זה כתיב כל אשר יעשה האלהים הוא יהיה לעולם. ודאי הוא היה הוא הוה והוא יהיה. עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע. ועל כן כתוב בתורה (דברים יג) לא תוסף עליו ולא תגרע ממנו. כי עץ הזה תורה שבכתב נקרא. ומקום הזה מתקן האלהים תמיד (יב) האלהים סתם זו הגבורה מאין סוף ומאין חקר. כמש"כ (ישעי' מ) אין חקר לתבונתו. האלהים ולא אלהים. וע"כ עשה עושה ויעשה תמיד. כמעין שאין פוסקים מימיו לדורי דורות. ולפיכך כתוב והאלהים עשה שיראו מלפניו. התקין לו לעץ ההוא בתיקון שלם שיאחז לכל צד למעלה ולמטה. בשביל שיראו מלפניו ולא יחלפו אותו בחלוף אחר לדורי דורות. א"ל רבי אבא ודאי יפה אמרת. אבל עוד יש לעיין. מדוע בתחלה יעשה ואח"כ והאלהים עשה (יג) ומה בין זה לזה. אמנם ודאי נכון שיעשה ויתקן לעץ הזה תמיד כיון שאין מימיו פוסקים לדורי דורות. אבל מה שכתוב אח"כ עשה. מהו עשה. אלא שעשה האלהים עץ אחר למטה ממנו. ולא יעשה כמו בעץ עליון ההוא (יד) שזה עץ התחתון עשה לו והתקינו. בשביל שמי שירצה ליכנס לעץ העליון יכנוס ברשות. וימצא תחלה לעץ התחתון ויפחד ליכנס אלא שיהיה כראוי. בוא וראה שזה עץ התחתון שומר הפתח הוא. וע"כ נקרא שומר ישראל. וזה עץ התחתון שעשאו יונק וניזון מהעץ שלמעלה. ועל כן לא כתוב יעשה אלא עשה. מה הטעם. בשביל שיראו מלפניו

בני

עשה שירצו מלפניו. וכי לא ידענא כי כל אשר יעשה האלהים הוא יהיה לעולם. ושלמה מלכא דחכמתיה יתיר על כל בני עלמא אמר ידעתי מאי דלא ידע ב"נ אחרא. אמר רבי יצחק ודאי שלמה מלכא חכמתיה סלקא על כל בני עלמא. ואמאי קרא רזא עלאה הוא בין חברא וכי אוליפנא. אמאי קרא אמי מבעי ליה. כי כל אשר עשה האלהים הוא יהיה לעולם. מאן כל אשר יעשה. והא כתיב מה שהיה כבר הוא ואשר להיות כבר היה. ואת אמרת כל אשר יעשה. אלא מקרא אחרא אשתמע. כתיב (ישעי' סד) עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו. יעשה. עשית מבעי ליה. למחכה לו. לך מבעי ליה. אלא אתר עלאה הוא דנגיד ונפיק ואדליק בוצינין כלהו לכל עיבר (ט) ואקרי עולם הבא. ומיה נפיק חד אילנא לאתשקיא ולאתתקנא (י) ואמאי אילנא עלאה ויקירא הוא על כל שאר אילנין. ואסוא עולם הבא דנגיד ונפיק אתקין ליה לאמאי אילנא תדיר. אשקי ליה ואתקן ליה בעבידתיה ואטער ליה בעטרין. ולא פסיק מבועי מיה לעלם ולעלמי עלמין. בהאי אילנא תליא מהימנותא (יא) ביה שריא מכל שאר אילנין קיומא דכלא. ועל דא כתיב כל אשר יעשה האלהים הוא יהיה לעולם. ודאי הוא היה הוא הוה והוא יהיה. עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע. ועל דא באורייתא כתיב (דברים יג) לא תוסף עליו ולא תגרע ממנו. דאילנא דא אורייתא דבכתב אקרי. ואתר דא אתקין האלהים תדיר (יב) האלהים סתם דא גבורה מאין סוף ומאין חקר. כד"א (ישעי' מ) אין חקר לתבונתו. האלהים ולא אלהים. וע"ד עשה עושה ויעשה תדיר. כמבוע דלא פסקן מימוי לדרי דרין. ובג"כ כתיב והאלהים עשה שיראו מלפניו. אתקין ליה לאהוא אילנא בתקונא שלים דאחיד לכל סטר עילא ותתא. בגין דיראו מלפניו ולא יחלפון ליה בחלופא אחרא לדרי דרין. א"ל רבי אבא ודאי שפיר קא אמרת. אבל תו אית לאסתכלא. בקדמיתא יעשה ולבתר והאלהים עשה (יג) מאי בין האי לאהי. אלא ודאי דיעשה ואתקין לאהי אילנא דלא פסקין מימוי לדרי דרין. ולבתר דכתיב עשה. מאו עשה. אלא עשה האלהים אילנא אחרא לתתא מיה. ולא יעשה כאהוא אילנא עלאה (יד) דאמאי אילנא תתאה עביד ליה ואתקין ליה. בגין דמאן דייעול לאילנא עלאה ייעול ברשו. ואסכח לאילנא תתאה ודחיל לאיעול אלא כדקא חזי. תא חזי דאמאי אילנא תתאה נפיר פתחא הוא. וע"ד אקרי שומר ישראל. ודא אילנא תתאה דעשה אתשקיא ואתזן מאילנא דלעילא. וע"ד לא כתיב יעשה אלא עשה. מאי טעמא. בגין שירצו מלפניו

כד

זיל הזהר

(ט) פירוש כי יעשה משמעותו עשיה תדירות בלי הפסק. לכן דורש זה על עולם הבינה שנקרא שולם הבא: (י) זה התפארת שנקרא עץ החיים ונצרך שהבינה תשפיע עליו תמיד הארתה: (יא) זו המלכות והיא תלויה בהתפארת שישפיע בה: (יב) נמצא שדורש האלהים דבאן בו"א הידיעה על הבינה שהיא מקבלת שפע מן אי"ן סו"ף ומאין חקר. והיינו מן כתר ומן חכמה: (יג) ב' קושיות מקשה. דאיך יתכן זמן עתיד קודם זמן עבר. ועוד מה החילוק בין אותן ב' השמות אלהים. דמשמע שהן ב' מדרגות שבאחת יתכן לשון עתיד ובחשנא אהן לשון עבר: (יד) מתרץ דש"יהם יסבו של הבינה אלא שיעשה היינו יתקן תמיד. ועשה היינו ברא כבר פעם אחת לעץ התחתון זו המלכות פרת הדין למען יראו מלפניו:

8 11

בני עלמא. ולא יקרבון לגביס אלא איכון דיתחזון לקרבא. איכון בני נשא דמתמרון אריי דאורייתא ולא
סמון ליסיא ולשמאלא: (ג—כלט:)

והאלהים עשה שיראו מלפניו. אמר **רעיא מהימנא** תא חזי דהא בידא דסטרא מקטרגא שוי קב"ה למתבע קמיס כל דינין דעלמא. דהא קב"ה עביד ליס ושוי ליס קמיס. למסוי דחילו דקב"ס סלקא ושריא על כלא. ורזא דא דכתיב והאלהים עשה שיראו מלפניו. מאי עשה. עשה לאלי מקטרגא ואתקין ליס קמיס למסוי סייפא שגגא על כל עלמא. וכל דא בגין דידחלון מקמי קב"ס כלהו. ודא איהו סגסירא דתבע חובי בני אנשא. ותבע דינא ותפיס בני נשא וקטיל לון ואלקי לון. כלא
כמה דנפיק מן דינא: (ג—לח:)

מה שהיה כבר הוא ואשר להיות כבר היה והאלהים יבקש את הנרדף. א"ר שמעון מה שהיה כבר הוא. מה שהיה קודם שיבא לזה העולם. כמש"כ אין כל חדש תחת השמש. כבר הוא מחויב למיתי בהאי עלמא. כד"א (ירמי' ח) בטרם אצרך בבטן ידעתיך. ואשר להיות כבר היה. ואשר איהו למסוי בהאי עלמא. כבר הוא מחויב למסוי קדם דייתי לעלמא הכא בגלגולא. והאלהים יבקש את הנרדף. זה הבל דאיהו
נרדף מקין וקם קין וקטל ליס: (ת"ז תקון סט)

מה שהיה כבר הוא ואשר להיות כבר היה וגו'.
אמר רבי חייא מה שהיה כבר הוא. שיכון דתיכון עד לא ברא קב"ס האי עלמא הוה בתרי עלמין ומחריבן. עד דקב"ס סליק ברעותיס למברי האי עלמא ואמליך באורייתא. כדין אתתקן הוא בתקונוי ואתעבר בעפרוי וברא האי עלמא (טו) וכל מאי דאשתכח בהאי עלמא הא הוה קמיס ואתתקן קמיס. ותא חזי כל איכון דברי עלמא דאשתכחו בכל דרא ודרא. עד לא ייתון לעלמא הא הוו קיימי קמיס בדיוקניהון. ואפילו כל איכון נשמתין דבני נשא עד לא ייתון לעלמא כלהו גליפין קמיס ברקיעא בהאי דיוקנא ממש דאיכון בהאי עלמא. וכל מאי דאולפין בהאי עלמא כלא ידעו עד לא ייתון לעלמא. ותיכנא האי באיכון זכאי קשוט. וכל איכון דלא משתכחין זכאין בהאי עלמא. אפילו תמן מתרחקין מקמי קב"ס ועאלין בנוקבא דתהומא רבא (טז) ודחקין שעתא ונחתין לעלמא. והאי חולקא קדושא דיהב לון רחמן ליס (יז) ואזלין ושאמין ואסתאבון בהאי נוקבא דתהומא רבא. ונאלי חולקהון מתמן ודחקין
שעתא

בני העולם. ולא יקרבו אליו כי אם אותן הראוים ליקרב. אלה האנשים השומרים דרכי התורה ואין
סרים לימין ולשמאל: (ג—רלט:)

והאלהים עשה שיראו מלפניו. אמר **רועה הנאמן** בוא וראה שהרי ביד המקטרג ההוא נתן הקב"ה שיתבע לפניו כל הדינים של העולם. שהרי הקב"ה עשה אותו והעמידו לפניו. להיות יראת הקב"ה עולה ושורה על הכל. וזהו הסוד שכתוב והאלהים עשה שיראו מלפניו. מה עשה. עשה לזה המקטרג והתקינו לפניו להיות חרב שנונה על כל העולם. וכל זה בשביל שיראו מלפני הקב"ה כלם. וזה הוא הסנטר שתובע על דבר חטאי האנשים. ותובע דין ולוכד אנשים והורגם ומכה אותם. הכל
כמו שיוצא מן הדין: (ג—צח:)

מה שהיה כבר הוא ואשר להיות כבר היה והאלהים יבקש את הנרדף. א"ר שמעון מה שהיה כבר הוא. מה שהיה קודם שיבא לזה העולם. כמש"כ אין כל חדש תחת השמש. כבר הוא מחויב לבוא בזה העולם. כמש"כ (ירמי' א) בטרם אצרך בבטן ידעתיך. ואשר להיות כבר היה. ואשר הוא להיות בזה העולם. כבר הוא נתחייב קודם שיבוא לעולם להיות כאן בגלגול. והאלהים יבקש את הנרדף. זה הבל שהוא
נרדף מקין שעמד קין והרג אותו: (ת"ז תקון סט)

מה שהיה כבר הוא ואשר להיות כבר היה וגו'.
אמר רבי חייא מה שהיה כבר הוא. זהו שלמדנו עד לא ברא הקב"ה עולם הזה היה בורא עולמות ומחריבן. עד שעלה ברצונו של הקב"ה לברוא עולם הזה ונמלך בתורה. אז נתתקן הוא בתיקוניו ונתעטר בכתריו וברא עולם הזה (טו) וכל מה שנמצא בעולם הזה היה תחלה לפניו ונתתקן לפניו. ולמדנו שכל אותן מנהיגי עולם הנמצאים בכל דור ודור. טרם שבאו לעולם הזה היו הם עומדים לפני הקב"ה בתבניתם. ואפילו כל נשמות אנשים טרם שיורדים לעולם הזה כלן מצוירות לפניו ברקיע באותה הצורה ממש שהן בעולם הזה. וכל מה שמחדשין בתורה בעוה"ז ידעו הכל טרם שבאו לעולם. ולמדנו שכך הוא באותן היכאים באמת. וכל אותן שאין נמצאים זכאים בעוה"ז. אפילו שם התרחקו מלפני הקב"ה ונכנסו בהקליפה שנקראת תהום רבה (טז) ודחקו השעה וירדו לעולם. ואותה חלק הקדושה שניתן להם משליכים אותו (יז) והולכים ומשוטטים ונטמאים באותה הקליפה של תהום רבה. ומקבלים חלקם משם ודוחקים
השע"

זיו הזהר

(טו) כתב הרב ז"ל בי סוד התיקון הוא המעטת האור כדי שיוכלו התתתונים לקבלו. מק"ם: (טז) זה פלא והפלא ואין מוכן מניין שם לנשמה עוזת כוז לדכת בשרורית לכה למרוד לצאת מן הקדושה וליכנס לטומאת. הלא אין שם יצה"ר להסית להטוא. ואולי אפשר להיות שבאשר נגזר על הנשמות לבוא בגלגול אין נשלחות חיכף לעוה"ז אלא שנקבצות להיכל אחד ושם מתחיגות עד שתבוא שעתן של כל אחת ואחת. ויכול להיות שיש נשמה שאין לה סבלנות להמתין וברצונה לסהר לרדת כדי שתקבל עונשה במוקדם האפשרי וכאשר לא תוכל לרדת לעוה"ז אלא שתהיה תחלה במדת המלכות בסוד העיבור. לכן מבקשת עצה לרדת לעוה"ז ע"י שפחת גבורתה שהיא תארב ללכוד ברשתה נשמות כאלה. ובכן נמצא שאין זה מחמת חטא של הסתת יצה"ר אלא מחמת בשלון כח הסבל להמתין כי תשאף לקבל עונשה במוקדם האפשרי: (יז) ההוא חולקא קדישא נראה שהוא המלבוש שיש להם קודם בואם לעוה"ז שאי אפשר שיהיו שם ערומים. מק"ם. ואפשר לומר עוד רהיינו חלק אור דקדושה של הנשמה שמקבלת כפי חלקה והשיבותה. ועם זה חולקא דקדושה אי אפשר לה ליכנס בהקליפה שפחת גבורתה:

השעה ויורדים לעולם. [אעפ"כ] אם זוכה אח"כ וחוזר בתשובה לפני רבונו. מחזירים לו אותו חלק הקדושה שלו ממש. וזש"כ מה שהיה כבר הוא ואשר להיות כבר היה וכתוב (קהלת ו) מה שהיה כבר נקרא שמו : (ג—פא)

כי מקרה בני האדם ומקרה הבהמה ומקרה אחד להם וגו'. א"ר חזקיה למדנו שכל דברי שלמה המלך יש בהם סודות ממדרגות החכמה. אם כן מקרא הזה יש לעיין בו. כי הלא פתח לאותן שאינם בני אמונה נמצא בו. א"ל רב חגי. שלמה לא אמר מקרא הזה מעצמו כשאר הדברים שלו. אלא שמביא אותן הדברים של השוטים שבעולם שאומרים כך. ומה אומרים. כי מקרה האדם ומקרה הבהמה וגו'. השוטים שאין יודעים ואין מבינים בחכמה אומרים שעולם הזה מתנהג במקרה. והקב"ה אין משגיח עליהם. אלא מקרה האדם ומקרה הבהמה ומקרה אחד וגו'. וכאשר הסתכל שלמה באותן השוטים שאומרים כך קראם בהמה. שהם עושים עצמם בהמה ממש. לפי שאומרים דברים כאלה. ומניין. מקרא הקודם מוכיח. שכתוב אמרתי אני בלבי על דברת בני האדם לברם האלהים ולראות שהם בהמה המה להם. אמרתי אני בלבי וחשבתי לעיין בזה. על מה. על דברת בני האדם. על אותן דברי אולת שהם אומרים. לברם האלהים בלבדם (יח) ולא יתחברו עם האנשים האחרים שיש להם אמונה. ולראות שהם בהמה המה להם. ולראות בהם אותן בני האמונה שהם בהמה ממש ודיעותם כבהמה. המה להם בלבדם. ואל יכנסו לבני האמונה בדעת האולת הזאת. ולכך המה להם ולא לאחרים. ומה דעת האולת שלהם. כי מקרה בני האדם ומקרה הבהמה ומקרה אחד לכלם וגו'. תתנפח רוחם של אותן הבהמות. שוטים הם מחוסרי אמונה הם. אוי להם ווי לנפשותיהם. מוטב להם שלא יבואו לעולם. ומה משיב להם שלמה על זה. המקרא שאחריו אומר. ומי יודע רוח בני האדם חעולה היא למעלה ורוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ. מי יודע באותן השוטים שאין מבינים בכבודו של מלך העליון ואין מסתכלים בתורה. רוח בני האדם העולה היא למעלה. למקום עליון למקום יקר למקום קדוש. ליזון מאור העליון מאורו של המלך הקדוש. להיות צרור בצרור החיים. להמצא לפני מלך הקדוש עולה תמימה. וזהו העול"ה היא למעלה. ורוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ. ולא למקום עליון ההוא שנשאב בו כל אדם. שנאמר בו כי בצלם אלהים עשה את האדם. וכתוב (משלי כ) נר ה' נשמת אדם. ואם כן איך אומרים אותן השוטים שאינם מבני האמונה ורוח אחד לכל. תתנפח רוחם. עליהם כתוב (תהלים לה) יהיו כמוץ לפני רוח ומלאך ה' דוחה. הם ישארו בגיהנם באותן מדרגות התחתונות. ולא יעלו לדורי דורות. עליהם כתוב

שעתא ונחתי לעלמא. [אפילו סכין] לי זכי לבתר ותב בתיובתא קמי מאריה. הוא נמיל ההוא חולקא דילים ממש. הה"ד מה שהיה כבר הוא ואשר להיות כבר היה. וכתיב (קהלת ו) מה שהיה כבר נקרא שמו : (ג—פא.)

כי מקרה בני האדם ומקרה הבהמה ומקרה אחד להם וגו'. א"ר חזקיה תנינן דכל מלוי דשלמה מלכא כלהו סתימין מדרגין דחכמתא. לי הכי הלי קרא לית לאסתכלא ביה. דהא פתחא לאינון דלאו בני מהימנותא אסתכא ביה. א"ל רב חגי. שלמה לא אמר הלי קרא מגרמיה כשאר אינון מלין. אלא דאהדר אינון מלין דשפטי עלמא דאמרי כך. ומאי אמרי. כי מקרה האדם ומקרה הבהמה וגו'. שפטי דלא ידעי ולא מסתכלן בחכמתא אמרי דהאי עלמא אזיל במקרה. וקב"ה לא אשגח עלייהו. אלא מקרה האדם ומקרה הבהמה ומקרה אחד וגו'. וכד שלמה אסתכל באלין שפטין דקאמרי דא קרא לון בהמה. דאינון עבדין גרמייהו בהמה ממש. בגין דאמרי מלין אלין. ומנלן. קרא דעלוי אוכח. דכתיב אמרתי אני בלבי על דברת בני האדם לברם האלהים ולראות שהם בהמה המה להם. אמרתי אני בלבי וחשיבנא בהאי לאסתכלא. על מה. על דברת בני האדם. על ההיא מלה דשפטותא דאינון אמרי. לברם האלהים בלחודייהו (יח) ולא יתחברון בהדי בני נשא אחרנין דאית לון מהימנותא. ולראות שהם בהמה המה להם. ולראות בהו אינון בני מהימנותא שהם בהמה ממש ודעתייהו כבעירא. המה להם בלחודייהו. ולא לאעלא לבני מהימנותא בדעתא דשפטותא דא. וע"ד המה להם ולא לאחרנין. ומאי דעתא דלהון. כי מקרה בני האדם ומקרה הבהמה ומקרה אחד לכלם וגו'. תיפח רוחיהון דאינון בעירי. שפטי אינון מחוסרי מהימנותא אינון. ווי לון ווי לנפשייהו. מב להו דלא ייתון לעלמא. ומאי אתיב לון שלמה על דא. קרא אבתריה אמר. ומי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה ורוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ. מי יודע באינון שפטי דלא ידעי ביקרא דמלכא עלאה ולא מסתכלי באורייתא. רוח בני האדם העולה היא למעלה. לאתר עלאה לאתר יקר לאתר קדישא. לאתזנא מנהירו עלאה. מנהירו דמלכא קדישא. למהוי צרור בצרור דחיי. לאשתכחא קמי מלכא קדישא עולה תמימה. ודא העול"ה היא למעלה. ורוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ. ולאו לההוא אתר עלאה דאשתאב ביה כל בני. דכתיב ביה כי בצלם אלהים עשה את האדם. וכתיב (משלי כ) נר ה' נשמת אדם. ומי הכי איך אמרי אינון שפטי דלאו מבני מהימנותא ורוח אחד לכל. תיפח רוחיהון. עלייהו כתיב (תהלים לה) יהיו כמוץ לפני רוח ומלאך ה' דוחה. אינון ישתארון בגיהנם באינון דרגין תתאין. ולא יסתלקון לדרי דרין. עלייהו כתיב

זיו הזהר

(יח) לברם דורש על דרך הכתוב וברותי מכם המורדים והפושעים בי ;

כתיב (שם קז) יתמו חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם ברכי נפשי את ה׳ הללויה: (ג—קנז:)

הכל הולך אל מקום אחד הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר. אמר רבי אלעזר הרי למדנו הכל היה מן העפר אפילו גלגל חמה. איזה עפר. אותו ששורה תחת כסא כבוד הקדוש (יט) בספרו של בי רב ייסא סבא נמצא. הכל היה מן העפר. זה המקום

כתיב (שם קז) יתמו חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם ברכי נפשי את ה׳ הללויה: (ג—קנז:)

הכל הולך אל מקום אחד הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר. אמר רבי אלעזר הרי למדנו הכל היה מן העפר אפילו גלגל חמה. איזה עפר. אותו ששורה תחת כסא כבוד הקדוש (יט) בספרא דבי רב ייסא סבא. הכל היה מן העפר. אמר לכנים

זין הזהר

(יט) דברי רבי אלעזר כאן עמוקים מאד. וספרשי הזהר במחילת כבודם נדחקו בפירושיהם. ולאחר יגיעה גדולה מצאתי בס״ד לפרש כל דברי זה המאמר בפרטיות. כי כמעט כל תיבה ותיבה צריכה ביאור רחב מחמת שנאמרו בקיצור נמרץ ראשית אקדים להודיע כי יש ב׳ מדרגות שנקראות בשם עפר. והן הבינה והמלכות. והשם עפר יתיחס להן יען כי זה משל טוב לבחות שלהן כי כמו העפר נאסף בתוכו הזריעה וכו׳ נשתנה הזרע המונח בתוכו בבחינת עיבור ואח״כ תצא משם תולדה חדשה בתבנית אחרת. והנמשל הוא ענין בזה בבינה ובמלכות: עוד צריך לדעת שיש ג׳ מדרגות שנקראות בשם בסא. סתם בסא זו המלכות שהיא בסא לתפארת. בסא רחמים הוא התפארת. ובסא כבוד לפעמים יסוב על התפארת שהוא בסא להבינה. ולפעמים יסוב על הבינה. אבל כשנתוסף תיבת קדוש בורסי יקרא קדישא בסא כבוד הקדוש זו בודאי הבינה. שהיא בסא להחכמה שמתפשטת ממנו ל״ב נתיבות פליאות חכמה אל הבינה בגר״ד בני ל״ב: עוד צריך לדעת שיש ב׳ מדרגות שנקראות בית המקדש. והן ג״כ הבינה והמלכות. רק חילוק אחד יש שבית המקדש סתם היינו מ״כות. והבינה נקראת בי מקדשא קדישא בית המקדש הקדוש ולא סתם בית המקדש. ועפ״י א״ו הקדמות ג״ך לבטח בביאור זה המאמר העמוק ולא נצרך לדחוק בדעת המק״מ שרבי אלעזר אספרא דבי רב ייבא סבא. אלא אדרבא שמביא ראי׳ מדברין לדעתו. ויסוד זה המאמר הוא שרבי אלעזר דוצה לתרץ כפל השם עפר. שהיה יכול לומר והכל שב אליו ולכך יבאר שהכתוב מדבר משני מיני עפר שהן ב׳ מדרגות או ספירות או עולמות. ובתחלה מביא ר״א כענין הקדמה מאמר חז״ל הכל היה מן העפר אפילו גלגל חמה. וידוע שהחמה רמז על התפארת. וכיון שגלגל החמה דהיינו התפארת נתהוה מן זה העפר הרי זו ראי׳ שזה העפר רמז על הבינה ולא על המלכות. כיון שהתפארת נגזה ומוקדם להמלכות. וזהו שאמר אח״כ ר״א „מאן העפר״. רצה לומר מאיזה עפר מדבר הכתוב שהכל היה מן העפר. מן הבינה או מן המלכות. וע״ז אומר בדרך תשובה „ההיא דשריא תחות בורסי יקרא קדישא״. זהו בסא כבוד הקדוש היינו הבינה ולא המלכות. וזה מתאים עם המר״ר ריש פרשת בא. שאל אבנימוס הגרדי ליוסף הכנאי האיך נבראת הארץ תחלה. א״ל נמל הקב״ה עפר מתחת כסא הכבוד וזרק על המים ונעשה ארץ וכו׳. אח״כ מביא ר״א ראיה לדבריו מספרא דבי רב ייסא סבא שאומר „הכל היה מן העפר. אתר דבגש לבלא״. בזה רוצה לבאר יחס השם עפר במאורות הרוחנים. ואומר שהוא כשביל הענין אתר דבגש לבלא. וזה שייך על המדרגה שהיא בבחינת נוקבא כי כמו למשל עפר הגשמי הוא אתר דבגש לבלא שמאסף הכל לתוכו. ויש בו הבחות של עיבור ולידה. כן הוא למעלה ענין אסיפת האורות כאותה המדרגה להתתקן בבחי׳ עיבור ולידה כדי שיוכלו התתתונים לקבל הארת השפע. ובאשר אין מוכן עוד באיזה מדרגה מדבר אם בינה או מ״כות בין שבשניהן שייך משל הזה. על זה אומר שם אח״כ „מלמד דנפקו שבילין להאי סטרא ולהאי סטרא״. ואלו השבילין הן הנתיבות פליאות הבכמה שמתפשטין מן החכמה אל הבינה בכל הצדדים שלה. כי יש בה הרבה צדדים ובחינות בידוע. והאורות באים מן החכמה אל הבינה להיותם שם בבחי׳ עיבור ולידה. „ואתבנשו לאנהרא בעפרא דא. דזרקין לה לכל עיבר״. בצ״ל בעפרא בגירסת אור החמה ולא בעפרא. ורצה לומר שהאורות של השבילין הבאים מן החכמה נאספים בעפר העליון שהיא הבינה להתתקן בה עד שתוכל להולידם להאיר ולהוריה בעפרא דא פי׳ בעפר של מדרגה השניה שהיא המ״כות ואומר דזרקין לה לכל עיבר. רצה לומר שכמו שבאים האורות מן החכמה אל הבינה ע״י הנתיבות פליאות ונפקו השבילין להאי סטרא ולהאי סטרא של הבינה. כדמיון זה נעשה בעפר השני המלכות שנזרקים בה האורות מן הבינה ג״כ ע״י נתיבות וצינורות שהן ששת הספירות לכל צד שבה. ומסיים „וע״ד הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר״. רצה לומר שעפ״ז מוכן למה כתוב ב׳ פעמים העפר. כי העפר הראשון היינו בינה והעפר הב׳ היינו מלכות. והיינו על דרך שנדרש לעיל בהפסוק אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים ללכת. עד כאן דברי הספרא. ועל זה בא רבי אלעזר עתה להוסיף ולחזק דבריו הראשונים ואומר „ודאי אלא מן העפר דבי מקדשא קדישא״. הנקודה בהזהר משובשת וצריכה להיות קודם תיבת ודאי. ומשמעותו של „ודאי אלא״ הוא כמו ודאי אין זה אלא כך. ורצה לומר כי מן דברי הספרא נראה ברור כי מן העפר היינו מן הבינה שנקראת בי מקדשא קדישא ולא בי מקדשא סתם. והיינו כמבואר לעיל. אח״כ אומר „והאי עפר מעפרא עלאה הוא״. דקדק לומר האי עפר ולא ההוא עפר. כי ההוא עפר היינו הבינה. והאי עפר היינו מלכות. ורצה לומר שהאי עפר שהיא המלכות מעפרא עלאה היא. פי׳ מהבינה. בידוע שהמ״כות נקראת ברתא להבינה שנקראת אימא קדישא. ואומר עוד „בר״א ועפרות זהב לו״. בזה מביא ראיה מדכתיב עפרות בלשון רבים הרי שיש ב׳ מיני עפר ושניהם בבחי׳ זהב המורה על דין. בידוע שהבינה הגם שהיא חסד ורחמים מ״מ דינין מתערין מינה. ומכל שכן המלכות. ואומר עוד „וכמה דאשתכח עובדא לתתא הכי נמי הוא לעילא כגוונא דא״. רצה בזה לבאר המוד והטעם מדוע הבינה והמלכות שתיהן נקראות עפר. ואופר שכמו שנמצא עובדא דהיינו מלאכה ועשיה למטה. פי׳ בעפר המלכות. וענין עשיה היינו תיקון ערדת״כ וכן הבקר אשר עשה. וענינו כי כמו שהאורות הנאספין בהעפר שלמטה שהיא המלכות יש בה עשיה ומלאכת התיקון בבחי׳ עיבור ולידה שיוכלו התתתונים לקבל שפע הארתה. כמו כן יש עשיה ומלאכת התיקון בהעפר שלמעלה שהיא הבינה. וכזה מוכן הטעם של שם העפר לשתיהן. והיינו על דרך שנזכר בספרא הטעם של אתר דבגש לבלא. ואומר עוד „ואוקימנא עפר. עפר דבי מקדשא״. רצה לומר שעל פי זה מוכן מה דכתיב והכל שב אל העפר. היינו עפר דבי מקדשא. שהיא המלכות. ולא העפר דבי מקדשא שהיא הבינה שנדרש קודם על הכל הי׳ מן העפר. ואומר עוד „דעלמא דא בה אתברי״. רוצה בזה להוסיף עוד לחזק את דבריו שהכל היה מן העפר מוסב על הבינה ולא על המלכות. וזהו שאומר הלא אפילו עלמא דא עולם הזה לא נברא מן המלכות שנוכל לומר כשביל עוה״ז הכל היה מן העפר שזהו המלכות. אלא שגם עוה״ז נברא כאות ה״ שהיא ה״ הראשונה מן השם הוי״ה ב״ה שורש הבינה. וכמאמר חז״ל עה״פ כי בית ה׳ צור עולמים. העוה״ב. נברא כיו״ד ועוה״ז נברא בה״א. וידוע שהשם י״ה היינו חכמה ובינה. ולכך ודאי שהכל היה מן העפר אין זה המלכות אלא הבינה. ואומר עוד „ועל דא אפילו גלגל חמה״. רצה לומר כמו שאמר רבי אלעזר בתחלת דבריו כעין הקדמה לראיה שמן העפר היינו בינה ולא מלכות. כי על פי דרך הזה יתכן שפיר אמרם אפילו גלגל חמה. רמז על התפארת שנקרא כן להבינה. אבל על המלכות לא יתכן לומר כך כיון שהמלכות היא תחת התפארת. אח״כ מביא עוד ראיה מן דפסוק א״ה תולדות וגו׳ בהבראם. שדרשו כה״ בראם. והיינו כנזכר לעיל באות ה״ מן י״ה. ומסיים דבריו „וכג״כ הכל היה מן העפר. מאן עפר ההוא דשארי תחות בורסי יקרא קדישא״. דקדק לומר ההוא ולא האי. וכוונתו בג״כ מן העפר שתחת הבינה. והיינו כמו שהשיב יוסף הכנאי לאבנימוס הגרדי. ויכול אני לומר כרוך השם שהנחני בדרך אמת בפירוש הזה. והמבין יבין:

המקום המאסף לכל. מלמד שיצאו נתיבות לצד זה ולצד זה ונאספו להאיר בעפר הזה. שזורקים לה לכל עבר. וע"כ הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר. ודאי אלא מן העפר של בית מקדש הקדוש. וזה העפר מעפר העליון הוא. כמו שכתוב (איוב כח) ועפרות זהב לו. וכמו שנמצא עשיה למטה כן גם הוא למעלה כדמיון זה. וביארנו עפר. עפר של בית המקדש. כי עולם הזה באות ה' נברא. וע"כ אפילו גלגל חמה. כמש"כ (בראשית ב) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם. בה' בראם. ולפיכך הכל היה מן העפר. איזו עפר. אותו ששורה תחת כסא כבוד הקדוש: (ג—לד:)

מי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה ורוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ. אמר רבי אבא מקרא זה הרבה אופנים יש בו. וכך הוא כל דברי התורה הרבה אופנים בכל דבור ודבור וכלם אמת. בוא וראה כאשר האדם הולך בדרך אמת הולך הוא לימין. וממשיך עליו רוח קדוש עליון מלמעלה. וזה הרוח עולה ברצון הקדוש להתחבר למעלה. ולהתדבק בקדושה העליונה שלא תסיר ממנו. וכאשר האדם הולך בדרך רע ומעקש דרכיו. הוא ממשיך עליו רוח טומאה של צד השמאל. ומטמא אותו ונטמא בו. כמש"כ (ויקרא יא) ולא תטמאו בהם ונטמתם בם. בא להטמא מטמאין לו. ובוא וראה בשעה שהאדם הולך בדרך אמת. וממשיך עליו רוח קדוש עליון ונדבק בו. הבן שיוליד ויצא ממנו לעולם הוא ממשיך עליו קדושה עליונה. ויהיה קדוש בקדושת רבונו. כמו שכתוב (שם כ) והתקדשתם והייתם קדושים וגו'. וכאשר הוא הולך בצד השמאל וממשיך עליו רוח הטומאה ונדבק בו. הבן שיצא ממנו לעולם הוא ממשיך עליו רוח טמא. ויטמא בטומאת הצד ההוא. וע"כ כתוב מי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה. כאשר הוא בדבקות עם הימין עולה היא למעלה. וכאשר הוא בדבקות עם השמאל. אותו צד השמאל שהוא רוח טמא יורד מלמעלה למטה. ועושה מדורו באיש הזה ואינו סר ממנו. והבן שיוליד בטומאה הזו מאותו רוח הטומאה יהיה זה הבן: (א—נד:)

ד

ושבתי אני ואראה את כל העשוקים אשר נעשים תחת השמש והנה דמעת העשוקים ואין להם מנחם וגו'. פתח סבא ההוא ואמר שבתי אני. וכי מאיזה מקום שב שלמה שאמר שבתי אני. אבל למדנו שכאשר חפץ שלמה המלך לדעת אותן חכמות חיצוניות. היה רוכב על נשר גדול ותקיף. ופרח ארבע מאה פרסאות עד שהגיע להרי חשך. ששם נמצאים אותן שני המלאכים שהקב"ה הפילם מן השמים. ונקראים נופל וגלוי עינים. והם הודיעו לו לשלמה כל מה שחפץ לדעת. ואח"כ רכב על הנשר ההוא ופרח ושב למקומו. וכאשר היה יושב על כסאו היה מתישב בדעתו והיה מדבר בחכמתו דברי חכמה יקרה. בשעה ההיא היה אומר שבתי אני מדרך ההוא. ונתישבתי בלבי ובדעתי.

דכתיב לכלא. מלמד דנפקו שבילין להאי ספרא ולהאי ספרא ואתכנשו לאנהרא בעפרא דא. דזרקין לה לכל עיבר. וע"ד הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר. ודאי אלא מן העפר דבי מקדשא קדישא. והאי עפר מעפרא עלאה איהו. כד"א (איוב כח) ועפרות זהב לו. וכמה דאשתכח עובדא לתתא הכי נמי הוא לעילא כגוונא דא. ואוקימנא עפר. עפר דבי מקדשא. דעלמא דא בה' אתברי. וע"ד אפילו גלגל חמה. כד"א (בראשית ב) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם. בה' בראם. וכג"כ הכל היה מן העפר. מאן עפר. ההוא דאתרי תחות כורסי יקרא קדישא: (ג—לד.)

מי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה ורוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ. אמר רבי אבא מקרא כמה גווונין אית ביה. והכי הוא כל מלוי דאורייתא כמה גווונין בכל חד וחד וכלהו יאות. תא חזי כד בר נש אזיל באורח קשוט הוא אזיל לימינא. ואמשיך עליה רוחא קדישא עלאה מלעילא. והאי רוח סליק ברעותא קדישא לאתאחדא לעילא. ולאתדבקא בקדושה עלאה דלא אתעדי מניה. וכד ב"נ אזיל באורח ביש וסטי אורחוי. הוא אמשיך עליה רוח מסאבא דלסטר שמאלא. ואתיד ליה ואסתאב ביה. כד"א (ויקרא יא) ולא תטמאו בהם ונטמתם בם. אתא לאסתאבא מסאבין ליה. ותא חזי בשעתא דב"נ אזיל באורח קשוט. ואמשיך עליה רוחא קדישא עלאה ואתדביק ביה. ברא דיוליד ויפוק מניה לעלמא הוא אמשיך עליה קדושה עלאה. ויהא קדיש בקדושה דמאריה. כמה דכתיב (שם כ) והתקדשתם והייתם קדושים וגו'. וכד אזיל בסטר שמאלא ואמשיך עליה רוח מסאבא ואתדבק ביה. ברא דיפוק מניה לעלמא הוא אמשיך עליה רוח מסאבא. ויסתאב במסאבא דההוא סטרא. וע"ד כתיב מי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה. כד אתדבקות ימינא סלקא היא לעילא. וכד אתדבקות שמאלא. ההוא סטר שמאלא דאתי רוח מסאבא נחית מעילא לתתא. ומוי דיוליד בהאי בר נש ולא אעדי מניה. וברא דאוליד בהאי מסאבא מההוא רוח מסאב איהו האי ברא: (ג—נד.)

ד

ושבתי אני ואראה את כל העשוקים אשר נעשים תחת השמש והנה דמעת העשוקים ואין להם מנחם וגו'. פתח ההוא סבא ואמר שבתי אני. וכי מאן אתר תב שלמה דאמר שבתי אני. אבל תינן דכד בעי שלמה מלכא למגדע אינון חכמתן חיצוניין. הוה רכיב על נשרא רברבא ותקיפא. ופאה ארבע מאה פרסין עד דמטן לטורי חשוך. דתמן אשכחאן הני תרי מלאכין דקב"ה אפיל להון מן שמיא. ואקרין נופל וגלוי עינים. והם אודיעו ליה לשלמה כל מאי דבעי למגדע. ולבתר רכיב על ההוא נשרא ופאה ותב לאתריה. כיון דהוה יתיב על כורסייה אתיב בדעתיה והוה ממלל בדעתיה מלין דחכמתא יקירא. בהיא שעתא הוה אמר שבתי אני מדרך ההוא. ואתישבת בלבי ובדעתי.

וכדין ואראה את כל העשוקים שהם רבים בעולם. רואה אני אותן התינוקות שמתים בחיק אמותיהם. שהם עשוקים מכמה צדדים. עשוקים במקום עליון שלמעלה ועשוקים למטה. כמש"כ (שמות ב) פוקד עון אבות על בנים ועל בני בנים על שלשים ועל רבעים: ועוד יש עשוקים בעולם שכתוב (משלי כו) אדם עשוק בדם נפש עד בור ינוס אל יתמכו בו. כיון שהוא עשוק בדם נפש. הוא או זרעו בנו או בן בנו יהיו עשוקים במשקל (ז) שכתוב עד בור ינוס אל יתמכו בו. עד בור רק ההוא ינוס ממקום הקדוש. ואל יתמכו בו בעולם הזה: עוד יש עשוק באותן העשוקים כמו שנאמר (ויקרא יט) לא תעשק את ריעך. וכיון שהוא עבר ועשק יהיה הוא עשוק בזרעו מצד הטומאה ההוא. וע"כ אמר שלמה ראיתי את כל העשוקים. חשבתי בכל מיני עשוקים בכל צדדי העשק למה הם עשוקים. אשר נעשים תחת השמש. אשר נעשים. אשר גרו או אשר נמצאו היה צריך לומר. מהו אשר נעשים. אלא כאן היה מרמז שלמה על אותן עשוקים אחרים אשר נעשים. שמטריחים אנשים לרבונם שיהיו נעשים בעשיה. ומי הם. מי שעושק אשת חברו בסתר או בפרהסיא. וזה הילד הנולד מהם הטריחו להקב"ה לעשות לו גוף ולצייר לו צורה. אלה הם העשוקים אשר נעשים. שהגופות שלהם ודאי שנעשים בעל כרחך: עוד יש עשוקים אשר נעשים. אותן שכבר נעשים בשנות הערלה עד י"ג שנים. שישגה הלוך וגדול הגוף. ואח"כ עושקים ולוקחים אותם ממנו. על כלם עמד שלמה המלך ואמר והנה דמעת העשוקים ואין להם מנחם. כלם שופכים דמעות עם טענה לפני הקב"ה. אלה שופכים דמעית שהלא שנות הערלה הגדילם עד י"ג שנים. ואח"כ נעשקים מערלה ולוקחם הקב"ה. ואם תאמר שמפני שעבר עבירה מתו. הלא יש להם טענה לומר. רבונו של עולם. תינוק בן יומו שחטא האם דנים אותו בדין. אני בן יומו נעשיתי ביום הזה. שהלא מיום הזה שנעשיתי בן שלש עשרה שנה קורא אותי הקב"ה בן. שכתוב (תהלים ב) ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך. וכי עושים דין לילד בן יומו. הרי דמעת אותן העשוקים ואין להם מנחם. אף כך זה העשוק שנקרא ממזר שופך דמעות לפני הקב"ה וטוען לפניו. רבונו של עולם אם אבותי חטאו. אני איזה חטא עשיתי. הנה דמעת העשוקים ואין להם מנחם. אף כך כל אותן העשוקים יש להם טענה לפני הקב"ה. ואין משיב דבר על לבם. ואותן שמתים בחיק אמותם הם עושים לשפוך דמעות לכל בני העולם. שכל בני העולם תמהים ואומרים. אלו ילדים עניים שלא חטאו למה מתו. איה דין אמת שעושה דבון העולם. ואם בחטאי אבותם נפטרו מן העולם מפני מה הם אשמים. ודאי אין להם מנחם: (ב—קיג)

ושבתי אני ואראה את כל העשוקים אשר נעשים תחת השמש והנה דמעת העשוקים ואין להם מנחם

וכדין ואראה את כל העשוקים דאיכון סגיאין בעלמא. אראה איכון יוקין דמתין בתוקפא דאמסון. דקא עשוקים מכמה סטרין. עשוקים באתר עלאה דלעילא ועשוקים לתתא. כמד"א (שמות כ) פוקד עון אבות על בנים ועל בני בנים על שלשים ועל רבעים: ותו איית עשוקין בעלמא דכתיב (משלי כח) אדם עשוק בדם נפש עד בור ינוס אל יתמכו בו. כיון דאיהו עשוק בדם נפש. איהו או זרעיה בנו או בן בנו יהון עשוקין במיקלא (ז) דכתיב עד בור ינוס אל יתמכו בו. עד סטרא בור רק ינוס מאתר קדישא. ואל יתמכו בו בסטרא עלמא: תו איית עשוק באיכון עשוקים כמה דאתאמר (ויקרא יט) לא תעשק את ריעך. וכיון דאיהו עבר ועשק להון איהו עשוק בזרעיה מסטרא אחרא. וע"ד אמר שלמה ראיתי את כל העשוקים. קאימנא בכל זיני עשוקים בכל סטרין דעשק אמאי איכון עשוקים. אשר נעשים תחת השמש. אשר נעשים. אשר גרו או אשר נמצאו מבעי ליה. מהו אשר נעשים. אלא הכא קא רמיז שלמה על איכון עשוקים אחרנין אשר נעשים. דאטרחו בני נשא לאטריהון דיהון נעשים בעשיה. ואלין איכון. מאן דעביד אתתא דחברים בסתירו או באתגליא. והאי ולדא דאתיליד מייהו אטרחו לקב"ה למעבד לון גופא ולציירא לון צורה. אלין איכון עשוקים אשר נעשים. דגופין דילהון ודאי דנעשים בעל כרחא: תו איית עשוקים אשר נעשים. איכון דכבר נעשים בשני דערלה עד תליתר שנין. דרבי ונסיל וגדיל גופא. ולבתר עשקין ונסלין לון מיניה. על כלהו קאים שלמה מלכא ואמר והנה דמעת העשוקים ואין להם מנחם. כלהו אוסדין דמעין עם טענה קמי קב"ה. הני אוסדין דמעין דהא ערלה רבי לון וגדיל לון עד י"ג שנין. ולבתר עשקין לון מערלה ונסיל לון קב"ה. ואי תימא דבגין דעבר עבירה קטלין ליה. לון איית טענה לומר. מארי דעלמא. תינוק בר יומיה דחב דיינין ליה בדינא. אנא בר יומיה דהוינא בר תליתר שנין קרי לי קב"ה בן. דכתיב (תהלים ב) ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך. וכי עבדין דינא לילד בר יומא. הרי דמעת איכון העשוקים ואין להם מנחם. אף הכי הני עשוק דאקרי ממזר אוסיד דמעין קמי קב"ה וטענין קמיה. מארא דעלמא אי אבהתי חטאו. אנא מאי חובא עבידנא. הנה דמעת העשוקים ואין להם מנחם. אף הכי כל איכון עשוקים איית לון טענה קמי קב"ה. ולית דיתיב מלה על לבהון. ואיכון דמתין באתוקפא דאמסון אלין עבדין לאוסדא דמעין לכל בני עלמא. דכל בני עלמא תוהין ואמרין. הני מסכני יוקי דלא חאבו אמאי מיתו. אן דינא דקשוט דעביד מארי עלמא. ואי בחובי אבהתהון אסתלקי מעלמא אמאי איכון חייבין. ודאי אין להם מנחם: (ב—קיג)

ושבתי אני ואראה את כל העשוקים אשר נעשים תחת השמש והנה דמעת העשוקים ואין להם מנחם

זיו הזהר

ד (ז) מפרשי הזהר פרשו שהוא מלשון מאזנים מדה ומשקל. ואפשר שהוא כמו תיקרא בתי"ו. כי חטי"ת מתחלפת בתי"ו עפ"י דשלנ"ת. וענינו מדה כנגד מדה:

מנחם וגו׳. פתח מנורה הקדושה ואמר. ואראה את כל העשוקים. מי הם העשוקים (ג) אלו הילדים שהם בחיק אמותם שנפטרים מן העולם על ידי מלאך המות. וכי מלאך המות הורג אותם שהוא עושק. אלא לכך חוזר ואומר ומיד עושקיהם כח ואין להם מנחם. מי זה כח ההוא. זה הוא שכתוב יהי מארת ברקיע חשמים. וזהו מארת חסר וא״ו. זו לילי״ת שהיא ממונה של עושק ההוא. והיא הולכת ומשחקת בילדים. ואח״כ תעשה בהם רוגז ודמעות לבכות עליהם: (ג—רלד)

ושבח אני את המתים שכבר מתו וגו׳. אמר רבי שמעון בוא וראה נטע הקב״ה עצים בעולם הזה. אם הצליחו הרי טוב. ואם לא הצליחו עוקרן ונוטען אפילו כמה פעמים (ג) ולפיכך כל דרכי הקב״ה לטוב ולתיקון העולם. ובשביל זה היא מצות יבום. ואף יהודה וכל השבטים היו יודעים זה. שנאמר בא אל אשת אחיך ויבם אותה. ועיקר הדבר והקם זרע לאחיך. לפי שאותה הזרע נצרך לתקן הדבר ולהכן חומר לתיקון (ד) שלא יפרד הגזע משרשו כראוי. זש״כ (איוב לד) ואדם על עפר ישוב. וכאשר נתתקן אח״כ כראוי משתבחים אלה בעולם ההוא. לפי שהקב״ה חפץ בהם. ולפיכך כתוב ושבח אני את המתים שכבר מתו. דוקא (ה) מן החיים אשר המה חיים עדנה. מהו עדנה. כמש״כ אחרי בלותי היתה לי עדנה. וכתוב (איוב לג) ישוב לימי עלומיו. וטוב משניהם את אשר עדן לא היה וגו׳. שלא שב לימי עלומיו ולא נצרך להתתקן ולא סבל על חטאיו הראשונים. לפי שהקב״ה נותן לו מקום מתוקן בעולם ההוא כראוי. בוא וראה מה כתוב (קהלת ח) ובכן ראיתי רשעים קבורים ובאו וגו׳. כמו שנתבאר. לפי שהקב״ה עושה טובה ואינו רוצה להשחית העולם. אלא כל דרכיו כלם אמת וזכות. להטיב להם בעוה״ז ובעולם הבא: (א—קפז.)

ושבח אני את המתים שכבר מתו מן החיים אשר המה חיים עדנה: וטוב משניהם וגו׳. א״ר חייא וכי שלמה המלך משבח למתים יותר מן החיים. והלא לא נקרא חי אלא מי שהוא בדרך האמת בעולם הזה. כמש״כ (שמואל ב׳ כג) ובניהו בן יהוידע בן איש חי. ורשע שאינו הולך בדרך האמת נקרא מת. ואיך הוא משבח למתים יותר מן החיים. אלא ודאי כל דברי שלמה המלך בחכמה נאמרו. אילו לא נכתב יותר אלא ושבח אני את המתים הייתי אומר כך. אבל כיון שכתוב שכבר מתו נמצא בזה ענין אחר של חכמה. שכבר מתו. שבפעם אחר נפטר מן העולם ושב לעולם הזה בשביל שיתתקן. ולאחר

מנחם וגו׳. פתח בולינא קדישא ואמר. ואראה את כל העשוקים. מאן אינון עשוקים (ג) אלין ינוקין דאינון בתוקפא דאמהון דאסתלקין מעלמא על ידא דמלאך המות. וכי מלאך המות קטיל לון דאינו עושק. אלא הדר ואמר ומיד עושקיהם כח ואין להם מנחם. מאן הסוא כח. דא הוא דכתיב יהי מארת ברקיע השמים. ודא הוא מארת חסר וא״ו. דא ליל״ת דאינו ממנא דהסוא עושק. ואינו אזלא ואיתא בינוקי. ובתרי עבדת בהו רוגזא ודמעא למבכי עלייהו: (ג—רלד.)

ושבח אני את המתים שכבר מתו וגו׳. אמר רבי שמעון תא חזי קב״ה נטע אילנין בהאי עלמא. אי אלנא יאות. לא אלנא אעקר לון ושתל לון אפילו כמה זמנין (ג) ובג״כ כל ארחוי דקב״ה כלהו לטב ולאתקנא עלמא. ובגין דא איהו פקודא דיבום. ואוף יהודה וכלהו שבטין הוו ידעו דא. דכתיב בא אל אשת אחיך ויבם אותה. ועקרא דמלתא והקם זרע לאחיך. בגין דהסוא זרע אצטריך לאתתקנא אלה ולאנגלא גולמא לתקונא (ד) דלא יתפרם גזעא מסרשיה כדקא יאות. הס״ד (איוב יד) ואדם על עפר ישוב. וכד מתתקן לבתר כדקא יאות אלין מתבחין בהסוא עלמא. בגין דקב״ה אתרעי בהו. ובג״כ כתיב ושבח אני את המתים שכבר מתו. דיקא (ה) מן החיים אשר המה חיים עדנה. כד״א אחרי בלותי היתה לי עדנה. וכתיב (איוב לג) ישוב לימי עלומיו. וטוב משניהם את אשר עדן לא היה וגו׳. דלא שב לימי עלומיו ולא אצטריך לאתתקנא ולא סביל חובין קדמאי. בגין דקב״ה יהב ליה אתר מתקנא בהסוא עלמא כדקא יאות. תא חזי מאי כתיב (קהלת ח) ובכן ראיתי רשעים קבורים ובאו וגו׳. כמה דאתמר. בגין דקב״ה עביד טיבו ולא בעא לשלאה עלמא. אלא כל ארחוי כלהו קשוט וזכו. לאוטבא להו בהאי עלמא ובעלמא דאתי: (א—קפז.)

ושבח אני את המתים שכבר מתו מן החיים אשר המה חיים עדנה: וטוב משניהם וגו׳. א״ר חייא וכי שלמה מלכא משבח למתייא יתיר מן חייא. והא לא אקרי חי אלא מאן דאיהו באורח קשוט בהאי עלמא. כד״א (שמואל ב׳ כג) ובניהו בן יהוידע בן איש חי. ורשע דלא אזיל באורח קשוט אקרי מת. ואיך איהו משבח למתים מן החיים. אלא ודאי כל מלוי דשלמה מלכא בחכמתא אתמרו. אילו לא כתיב יתיר אלא ושבח אני את המתים הוה אמינא הכי. אבל כיון דכתיב שכבר מתו אשתכח מלה אחרא בחכמתא. שכבר מתו. דבזמנא אחרא אסתלק מן עלמא ותב לאהאי עלמא בגין דיתתקן. ולבתר

זיו הזהר

(ג) נראה שיש כאן ב׳ קושיות. חדא שאין אותן ילדים הקטנים מתים ע״י מלה״מ. ועוד שאין שייך עושק אצל מלה״מ. כי למה לו לעשוק אותן הנשמות לקחת אותן לעצמו שאין זה עסק שלו. ומתרץ שזהו שנקראת מארת. והיא יש לה שליטה בשביל איזה חטא לעשוק אותן לרשותה. אבל ידוע שסופה להחזירן בעכ״ר: (ג) פירוש שבאים בגלגול אם לא הצליחו להוליד בנים. (ד) דכיון שהיבם הוא מן שורש אחד עם אחיו המת לפיכך זרע שלו חומר טוב להעשות ממנו גוף אחר עבור נשמת אחיו. כי כל דבר נמשך לשרשו ולמינו. כאמרם ז״ל זרוק חישרא לאוירא אעיקרו קאי: (ה) נמצא לפי זה משמעות הכתוב הוא ושבח לשון המבה ולא לשון הלל. ומעמו שמטיב ומשביח את המתים שכבר מתו דוקא פי׳ אלו שעוד בחייהם היו נקראים מתים כיון שלא הולידו בנים. וסמה באה להם המבה. מן החיים אשר המה חיים עדנה. פי׳ מזה שבאים בגלגול להחיות פעם שנית ע״י מצות יבום ואחרי בלותם בעפר היתה להם עדנה:

לבתר דאשתלים זמניה מית (ו) ודאי דא הוא שבחא דיליה יתיר משאר מתי עלמא. דהא קבילו עונשא דמיתה תרין זמנין. ודאי אתריה אתתקן בשבחא יתיר מאינון חיי דעד לא קבילו עונשא דמיתה. וע"ד כתיב ושבח אני את המתים שכבר מתו דייקא. אלין אינון חיין ואקרו מתים (ו) מאי טעמא אקרו מתים. בגין דהא טעמו טעמא דמותא כבר. ומבין מתייא אסדרו לאתתקנא. שבחא דלהון יתיר מן החיים אשר המה חיים עדנה. דעד לא טעמו טעמא דמותא ולא קבילו עונשייהו. ולא ידעין אי זכאן להוו בהדהוא עלמא אי לאו:

תא חזי זכאין דזכאן לאתקשרא בצרורא דחיי. אינון זכאן למחמי ביקרא דיקרא עלאה קדישא. כד"א (תהלים כז) לחזות בנעם ה' ולבקר בהיכלו. ואינון מדוריהון יתיר ועלאה מכל אינון מלאכין קדישין וכל דרגין דלהון. דהא הוה אתרא עלאה לא זכאן עלאין ותתאין למחמי ליה. הה"ד (ישעי' סד) עין לא ראתה אלהים זולתך וגו'. ואינון דלא זכאן לסלקא כל כך. דוכתא אית לון לתתא כפום אורחייהו. ואלין לא זכאן לאהוה אתר ולמחמי כמה דחמאן אינון דלעילא. ואלין קיימי בקיומא דעדן תתאה ולא יתיר. ואי תימא מאן עדן תתאה. אלא דא עדן דאקרי תחמה תתאה. ודא קיימא על גן דבארעא. ואשנחותא דהאי עדן עליה. ואלין קיימי בהאי גן ואתהכון מעדן דא. מאי בין עדן תתאה לעלאה. כיתרון האור מן החשך. עדן תתאה אקרי עדנה נוקבא. עדן עלאה אקרי עדן דכר. עליה כתיב עין לא ראתה אלהים זולתך. האי עדן תתאה אקרי גן לעדן דלעילא. והאי גן אקרי עדן לגן דלתתא. ואלין דמשתכחי בגן תתאה אתהכון מהאי עדן דעלייהו בכל שבת ושבת ובכל ירחא וירחא. הה"ד (שם סו) והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו וגו'. ועל אלין אמר שלמה מן החיים אשר המה חיים עדנ"ה (ח) דהא אלין בדרגא עלאה יתיר מנייהו. מאן אינון. אינון שכבר מתו וקבילו עונשא (דמיתה) תרי זמני. אלין אקרו כסף מזוקק דעאל לגורא תרין זמנין ונפיק מניה זוהמא ואתברר ואתנקי. וטוב משניהם את אשר עדן לא היה. האי רוחא דקאים לעילא בקיומיה ואתעכב מלכתתא לתתא. דלית ליה לקבלא עונשא. ואית ליה מזונא מהאהוא מזונא דלעילא לעילא. טב מכלהו מאן דלא אתפרס ולא אתגלי וכל מלוי בהתימא אינון. דא הוא זכאה חסידא דכבר פקודי אורייתא וקיים לון. ואשתדל באורייתא יממא ולילי. דא אתאחיד ואתקשיר בדרגא עלאה על כל שאר בני נשא (ט) וכלהו אתוקדן מהופס

דהאי: (ג—קפב י)

ושבח אני את המתים שכבר מתו וגו'. א"ר יצחק תאנא ברזא דרזין בנו רזא דספרא דשלמה מלכא. האי קרא דכתיב ושבח אני את המתים שכבר

ולאחר שנשלם זמנו מת (ו) ודאי זה הוא שבח שלו יותר משאר מתי העולם. שהרי קבל עונש של מיתה שני פעמים. ודאי מקומו נתתקן בשבח יותר מאותן החיים שעוד לא קבלו עינש של מיתה. וע"כ כתוב ושבח אני את המתים שכבר מתו דוקא. אלה הם חיים ונקראים מתים (ו) מפני מה נקראים מתים. לפי שהרי טעמו טעם של מיתה כבר. ומתוך המתים חזרו להתתקן. שבח שלהם יותר מן החיים אשר המה חיים עדנה. שעוד לא טעמו טעם של מיתה ולא קבלו עונשם. ואין יודעים אם יהיו זכאים בעולם ההוא או לא:

בוא וראה הצדיקים שזוכים להתקשר בצרור החיים. הם זוכים לראות בכבודו של מלך עליון הקדוש. כמש"כ (תהלים כז) לחזות בנעם ה' ולבקר בהיכלו. והם מדוריהם יותר עליון מכל אותן מלאכים הקדושים וכל המדרגות שלהם. שהרי מקום עליון ההוא אין זוכים עליונים ותחתונים לראותו. וז"כ (ישעי' סד) עין לא ראתה אלהים זולתך וגו'. ואותן שאין זוכים לעלות כל כך. מקום יש עבורם למטה לפי דרכיהם. ואלו אין זוכים למקום עליון ההוא ולראות כמו שרואים אותן שלמעלה. ואלה עומדים בקיום של עדן התחתון ולא יותר. ואם תשאל איזהו עדן התחתון. אלא זה העדן שנקרא חכמה התחתונה. וזה עומד על הגן שבארץ. והשגחת זה העדן עליו. והם עומדים בגן הזה ונהנים מאותו העדן. מה בין עדן התחתון להעליון. כיתרון האור מן החשך. עדן התחתון נקרא עדנה נקבה. עדן העליון נקרא עדן זכר. עליו כתוב עין לא ראתה אלהים זולתך. זה עדן התחתון נקרא גן לעדן העליון. וזה הגן נקרא עדן להגן שלמטה. ואלה הנמצאים בגן התחתון נהנים מאותו העדן שעליהם בכל שבת ושבת ובכל חודש וחודש. וז"כ (שם סו) והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו וגו'. ועל אלה אמר שלמה מן החיים אשר המה חיים עדנ"ה (ח) שהרי אלו במדרגה עליונה יותר מהם. מי הם. אותן שכבר מתו וקבלו עונש (המיתה) שני פעמים. אלו נקראים כסף מזוקק שנכנס לאש שני פעמים ויצא ממנו הזוהם ונתברר ונתלבן. וטוב משניהם את אשר עדן לא היה. זה הרוח שעומד למעלה בקיומו ונתעכב מלרדת למטה. שאין לו לקבל עונש. ויש לו מזון מאותו מזון העליון שלמעלה. טוב מכלם מי שלא נתפרסם ולא נתגלה וכל דבריו בהצנע הם. זה הוא צדיק וחסיד השומר מצות התורה ומקיים אותן. ועמ"ו בתורה יומם ולילה. זה הוא שנאחז ונקשר במדרגה עליונה על כל שאר אנשים (ט) וכלם נכוים מחופתו

של זה: (ג—קפב ז)

ושבח אני את המתים שכבר מתו וגו'. א"ר יצחק למדנו בסוד הסודות בין הסודות שבספר שלמה המלך. מקרא זה שכתוב ושבח אני את המתים

שכבר

זיו הזהר

(ו) נמצא לפי זה ושבח לשון הלל. שמהלל את המתים שכבר מתו פעם אחת ובאו בגלגול ותקנו מה שהיו צריכים לתקן ומתו פעם שנית: (ו) פי' שאפשר היה לקרוא להם מתים בחייהם יען כי כבר מתו פעם אחת ובאו בגלגול: (ח) נמצא לפי זה ג"כ ושבח לשון הלל שאותן שכבר מתו פעם אחת ובאו בגלגול ותקנו מה שהיו צריכים לתקן ומתו פעם שנית. להם יש להלל ולשבח יותר מאלו שמתו פעם אחת ולאחר מיתה חייהם הוא חיים של עדנה. ר"ל שנמצאים רק בגן עדן התחתון ואין זוכים לעליות יותר. אבל אותן שמתו שני פעמים ונקראים כסף מזוקק וזוכים לעלות במדרגה עליונה יותר מהם: (ט) פירוש אף אם ימותו רק פעם אחת:

שכבר מתו. כיון שכתוב ושבח אני את המתים. למה אמר שכבר מתו. אלא שמתו כבר בעולם הזה בעבודת רבונם (י) והן אותן נפשות הצדיקים שנמצאות בעולם הזה להשגיח ולדעת ולהגן על הדור. וזהו שאמרו החברים שהמתים יודעים בצער העולם. וכאשר נצרך העולם לרחמים ואלה החיים יושבים בצער. הם מתפללים תפלות עליהם. והולכים ומודיעים הדבר לאותן ישני חברון. ונתעוררים ונכנסים לגן העדן שבארץ. ששם רוחות הצדיקים מלובשים בעטרות של אור. ומתיעצים עמהם וגוזרים גזרה. והקב"ה עושה רצונם

ומרחם על העולם: (ג—ע ז)

יש אחד ואין שני גם בן ואח אין לו וגו'. אמר רבי שמעון יש אחד זה היא איש שהוא יחידי בעולם. ואין יחידי כראוי אלא שהוא בלי זיוג. ואין שני. שאין עמו עזר. גם בן. שיקים שמו בישראל. ואח. להביאו לידי תיקון לא הניח. ואין קץ לכל עמלו. שהוא עמל תמיד משכים ביום ומאחר בלילה. גם עינו לא תשבע עושר. ואין לו לב להתישב ולומר למי אני עמל ומחסר את נפשי מטובה. ואפשר תאמר שעמל בשביל שיאכל וישתה הרבה ויעשה משתה בכל יום תמיד. לא כן. שהרי הנפש אינה נהנית ממנו. אלא ודאי שהוא מחסר לנפשו מן האור הטוב של עולם הבא. לפי שזאת היא נפש חסרה שאינה נשתלמת כראוי: טובים השנים מן האחד אשר יש להם שכר טוב בעמלם. אלה הם שעוסקים בעולם הזה להוליד בנים. שבשביל אותן הבנים שהניד יש לו שכר טוב בעולם ההוא. ובעבורם נוחלים אבותיהם חלק בעולם הבא

וזה נתבאר: (א—קעז)

טוב ילד מסכן וחכם ממלך זקן וכסיל אשר לא ידע להזהר עוד. אמר רבי חייא טוב ילד. זה הוא יצר הטוב. שהוא ילד מימים מועטים עם האיש. שהרי מן י"ג שנה והלאה הוא בא אליו כמו שנתבאר. ממלך זקן וכסיל. זה הוא יצר הרע שהוא נקרא מלך ומושל בעולם על האנשים. והוא זקן בודאי כמו שביארו. שכאשר נולד האיש ויוצא לאויר העולם הוא נזדמן עם האיש. כמו שנאמר (בראשית ד) לפתח חטאת רובץ. והוא כסיל אשר לא ידע להזהר עוד. להזהיר לא כתוב אלא להזהר. לפי שהוא כסיל. ועליו אמר שלמה ע"ה והכסיל בחשך הולך. שהרי מעכירת החשך הוא בא. ואין לו אורה לעולם: רבי שמעון אמר בוא וראה כתוב טוב ילד מסכן וחכם. מי הוא ילד מסכן. הרי ביארו ואמרו שהוא יצר הטוב. אבל טוב ילד. זש"כ (תה"ים לז) נער הייתי גם זקנתי. וזה הוא נע"ר שהוא ילד מסכן שאין לו מעצמו כלום (יא) ומפני מה נקרא נע"ר. לפי

שיש

שכבר מתו. כיון דכתיב ושבח אני את המתים. אמאי שכבר מתו. אלא שכבר מתו בהאי עלמא בפולחנא דמאריהון (י) ואיהו נפקא לדיקיא דמשתכחין בהאי עלמא לאסתכלא ולאנדע ולאגנא על דרא. הדא הוא דאמרו חבריא דמתי ידעי בצערא דעלמא. וכד אצטריך עלמא רחמין ואיהו חיין יתבין בצערא. איהו מלין ללותא עלייהו. ואזלין ומודעין מלה לאיהו דמיכין דחברון. ומתערין ועאלין לגן עדן דארעא. דתמן רוחיהון דלדיקיא מתלבשן בעטרין דנהורא. ואתיעצין בהו וגזרין גזרה. וקב"ה עביד רעותא דלהון

ורחם על עלמא: (ג—ע ז)

יש אחד ואין שני גם בן ואח אין לו וגו'. אמאי רבי שמעון יש אחד דא היא בר נש דאיהו יחידאי בעלמא. לאו יחידאי כדקא יאות אלא דאיהו בלא זווגא. ואין שני. דלית עמיה סמך. גם בן. דיוקיס שמיה בישראל. ואח. לאייתאה ליה לתקונא לא שבק. ואין קץ לכל עמלו. דאיהו עמל תדיר דאקדים יממא וליליא. גם עינו לא תשבע עושר. ולית ליה לבא לאשגחא ולאימר למי אני עמל ומחסר את נפשי מטובה. ואי תימא דבגין דייכול ויתי יתיר ויעביד משתיא בכל יומא תדיר. לאו הכי. דהא נפקא לא אתהני מיניה. אלא ודאי איהו מחסר לנפשיה מטיבו דנהורא דעלמא דאתי. בגין דדא היא נפקא חסרא דלא אשתלמת כדקא יאות: טובים השנים מן האחד אשר יש להם שכר טוב בעמלם. אלין איהו דמתעסקין בהאי עלמא לאולדא בנין. דאיהו בנין דשבקו בגיניהון אית לון אגר טב בהאי עלמא. ובגיניהון ירתין אבהן דלהון חולקא בהאי עלמא

ואוקמוה: (לא—קעז)

טוב ילד מסכן וחכם ממלך זקן וכסיל אשר לא ידע להזהר עוד. אמר רבי חייא טוב ילד. דא הוא ילד טוב. דהוא ילד מיומין זעירין עמיה דבר נש. דהא מתליסר שנין ואילך אתי לגביה כמה דאתתר. ממלך זקן וכסיל. דא הוא ילד הרע דאיהו אקרי מלך ושליט בעלמא על בני נשא. ואיהו זקן ודאי כמה דאוקמוה. דכד אתיליד ב"נ ונפיק לאוירא דעלמא איהו אזדמן עמיה דב"נ. כמד"א (בראשית ד) לפתח חטאת רובץ. ואיהו כסיל אשר לא ידע להזהר עוד. להזהיר לא כתיב אלא להזהר. בגין דאיהו כסיל. ועליה אמר שלמה ע"ה והכסיל בחשך הולך. דהא מסותיתא דחשך קא אתיא. ולית ליה נהורא לעלמין: רבי שמעון אמר תא חזי כתיב טוב ילד מסכן וחכם. מאן ילד מסכן. הא אוקמוה ואתתר דאיהו ילר טוב. אבל טוב ילד. הכ"ד (תהלים לז) נער הייתי גם זקנתי. ודא הוא נע"ר דאיהו ילד מסכן דלית ליה מגרמיה כלום (יא) ואמאי אקרי נע"ר. בגין

דאית

זין הזהר

(י) זהו על דרך שורשו הד"ל על הפסוק אדם כי ימות באהל. באהלה של תורה: (יא) פי' בעון מדת המלכות והשכינה הקדושה שמתלבשת במלאך הגדול הזה לצורך הנהגת העולם וכעין זה הלבנה שאין לה אור של עצמה אלא מה שמקבלת הארה מן השמש כידוע

דאית ליה מדתותא דסיסרא דאתחדשא תדיר. ותדיר איהו ילד מסכן כמה דאמרן. וחכם. בגין דחכמה שריא ביה. ממלך זקן. דא הוא ילד הרע כמה דאתמר. דהא מן יומא דהוה לא נפק ממסאבותיה לעלמין. ואיהו כסיל. דכל ארחוי איהו לארח ביסא. אזיל וסגי לבני נשא ולא ידע לאזדהרא. ואיהו אתי עם ב"כ בתסקופין. בגין לאסתאה לון מארח מבא לארח ביסא. תא חזי על דא אקדים עם ב"כ ביומא דאתיליד בגין דיסימון ליה. דהא כד אתי ילד עוד לא יכיל ב"כ למסימנא ליה ודמי עליה כמעולא. כגוונא דא פגיכן מאן הוא רשע ערוס. דא הוא מאן דאקדים לאסעמא מלוי לקמי דיינא עד לא ייתי חבריה מארי דדינא. כד"א (משלי יח) לדיק הראשון בריבו וגו'. כגוונא דא איהו הא רשע ערוס. כד"א והנחש היה ערום. והוא אקדים ואמרי עמיה דב"כ עד לא ייתי חבריה לאסרא עליה. ובגין דאיהו אקדים ואמעיה מעמתיה עמיה. כד אתי חבריה דאיהו ילד עוד אבאיש ליה לב"כ בסדיה. ולא יכיל לזקפא ריסיה כאילו אמעון על כתפיה כל מעולין דעלמא. בגין הסוא רשע ערוס דאקדים עמיה. וע"ד אמר שלמה וחכמת המסכן בזויה ודבריו אינם נשמעים. בגין דהא אקדים אחרא. וע"ד כל דייני דקביל מבר נש מלה עד לא ייתי חבריה. כאילו מקבל עליה מעוות אחרא למסימנתא. אלא ובא רעהו [וכדין] וחקרו. ודא הוא ארח דב"כ זכאה. דהא ב"כ זכאה דא הוא דלא סימין לסטא רשע ערוס דאיהו ילד סרע. עד דייתי חבריה דאיהו ילד עוד. ובגין דא בני נשא איהו כשלין לעלמא דאתי. אבל אתי זכאה דאיהו דחיל למאריה. כמה ביסין סביל בהאי עלמא בגין דלא יסימין ולא ישתתף בהאי ילד סרע. וקב"ה שזיב ליה מכלהו. הה"ד (תהלים לד) רבות רעות לדיק ומכלם ילילנו ה' : (א—קפא.)

ה

כי בא החלום ברב עניין וקול כסיל ברב דברים. א"ר יוסי כי בא החלום ברוב עניין. הרי נתבאר שיש הרבה יסודות בהלום. וממינים מדרגות על מדרגות. עד שהחלומות יש בהם שכלם אמת. ומהם שיש בהם אמת ושקר. אבל לאותן צדיקי אמת אין מגלין להם דברי שקר כלל. אלא הכל אמת. בוא וראה דניאל מה כתוב בו (דניאל ב) אדין לדניאל בחזוא די לילה רזא גלי. וכתוב (שם ז) דניאל חלם חזה וחזוי ראשיה על משכביה באדין חלמא כתב. ואם יש בו דברי שקר מדוע נכתב בין הכתובים. אלא אותן צדיקי אמת בשעה שנשמותיהם עולות אין מתחברים בהם אלא דברים קדושים. שמודיעים להם דברי אמת. דברים קיימים שאין משקרים לעולם. ואם תשאל הלא למדנו שדוד המלך לא ראה חלום טוב. הרי נשמע שדוד היה רואה דברים שאינם אמת. אלא ודאי זה מפני שכל ימיו הי' עוסק בשפיכת דמים ולהתגר מלחמות. וכל חלומותיו לא היו אלא חלומות רעים חורבן ושממה ודם ושפיכת דמים. ולא חלום של שלום. ואם תשאל

הלא

שיש לו חידוש הלבנה שנתחדשית תמיד. ותמיד הוא ילד מסכן כמו שאמרנו. וחכם. לפי שהחכמה שורה בו. ממלך זקן. זה הוא יצר הרע כמו שאמרו. שהרי מן היום שנברא לא יצא מטמאתו לעולם. והוא כסיל. שכל דרכיו הם לדרך רע. שהולך ומסית לאנשים ולא ידע להזהר. והוא בא אל האיש בעלילות. בשביל להסירם מן דרך הטוב לדרך רע. בוא וראה שעל זה התקדם אל האיש ביום שנולד בשביל שיאמינו לו. שהרי כאשר בא יצר הטוב אין יכול איש להאמינו ודומה עליו כמשא. כדמיון זה למדנו מי הוא רשע ערום. זה הוא מי שמקדים להטעים דבריו לפני הדיין קודם שבא חבירו בעל הדין. כמש"כ (משלי יח) צדיק הראשון בריבו וגו'. כדמיון זה הוא זה רשע הערום. כמש"כ והנחש היה ערום. והוא מתקדם ושוכן עם האיש קודם שבא חבירו לשכון עליו. ולפי שהוא התקדם והטעים טענותיו אל האיש. כאשר בא חבירו שהוא יצר הטוב מרגיז לו לאיש עמו. ואינו יכול לזקוף ראשו כאילו עמוס על כתפו כל משאות שבעולם. בשביל רשע ערום ההוא שהתקדם אצלו. וע"ז אמר שלמה וחכמת המסכן בזויה ודבריו אינם נשמעים. לפי שהרי הקדימו אחר. וע"כ כל דיין שמקבל מן איש דבריו טרם שיבא חבירו. כאילו מקבל עליו עבודה זרה לאמונתו. אלא ובא רעהו [ובכן] וחקרו. וכך הוא דרך איש זכאי. שהרי איש זכאי זה הוא שאינו מאמין לאותו רשע ערום שהוא יצר הרע. עד שיבא חבירו שהוא יצר הטוב. ולפיכך אותן אנשים נכשלים הם לעולם הבא. אבל איש זכאי שהוא ירא שמים. כמה צרות הוא סובל בעולם הזה בשביל שלא יאמין ולא ישתתף עם יצר הרע. והקב"ה מצילו מכל הצרות. ככתוב (תהלים לד) רבות רעות צדיק ומכלם יצילנו ה' : (א—קפא.)

ה

כי בא החלום ברב עניין וקול כסיל ברב דברים. א"ר יוסי כי בא החלום ברוב עניין. הא אוקמוה דכמה איכון סמיכין בחלמא. וממנן דרגין על דרגין. עד דחלמין מנהון קשוט כלהו. ומנהון דאית בהון קשוט וכדיבו. אבל לאיכון זכאי קשוט לא אתגלי לון מלין כדיבן כלום. אלא כלהו קשוט. תא חזי דניאל מאי כתיב ביה (דניאל ב) אדין לדניאל בחזוא די לילא רזא גלי. וכתיב (שם ז) דניאל חלם חזה וחזוי ראשיה על משכביה באדין חלמא כתב. ואי אית ביה מלין כדיבן אמאי איכתב בין כתובים. אלא איכון זכאי קשוט בשעתא דנשמתהון סלקין לא מתחברן בהו אלא מלין קדישין. דאודעין להו מלי דקשוט. מלין קיימין דלא משקרין לעלמין. ואי תימא הא תנן דדוד מלכא לא חמא חלמא מבא. הא אתמא דהוה חמי דוד מלין דלא קשוט. אלא ודאי כל יומוי הוה משתדל לאוסדא דמין ואגא קרבין. וכל חלמוי לא הוו אלא חלמין ביסין חורבא ושממותא ודמא ואוסידו דדמין. ולא חלמא דשלם. ואי תימא

הלא אמרו לאיש טוב מראין לו חלום רע (ה) כך הוא בודאי. שכל אותן הרעות העתידות להתדבק על אותן העוברים על דברי התורה. ואותן העונשין העתידים לענוש בעולם ההוא הכל הם רואים. בשביל שבכל עת תהיה יראת רבונם עליהם. והרי העירו שכתוב (קהלת ג) והאלהים עשה שייראו מלפניו. זה חלום רע. וע"כ לאיש זכאי מראין לו חלום רע כמו שנתבאר:

בוא וראה הרי למדנו שזה האיש שראה חלום נצרך לו לפתוח פיו ולספר החלום לפני אנשים אוהביו. בשביל שיעלה הרצון שלהם אליו לטוב. ויפתחו הם את פיהם לטוב. ויהיה נמצא רצון ודיבור הכל לטוב. הרצון שהיא המחשבה זה התחלת הכל. והדיבור הוא גמר הכל. וע"כ נמצא בזה אותו השלימות שהיא בסוד העליון (כ) ובשביל זה יתקיים הכל. ונצרך לזה אנשים אוהבים למען יתקיים זה הפתרון הטוב. והכל הוא כראוי. ולפיכך מודיע הקב"ה לאנשים בחלום לכל אחד ואחד באותה המדרגה שלו כמו שהוא. ובאותו הגוון של כל אחד ואחד כמו שהוא:

אמר יהודי ההוא זה ודאי שענין החלום אינו אלא לאיש שהוא זכאי. שהוא רואה החלום כראוי. ובוא וראה שכאשר האדם ישן על מטתו. נשמתו יוצאה ומשוטטת בעולם למעלה ונכנסת במקום שנכנסת. וכמה מחנות של רוחות רעים עומדים ומתהלכים בעולם ופוגעים באותה הנשמה. אם זכאי היא יכולה לעלות למעלה ורואה מה שרואה. ואם לא נאחזת בצד הרע ומודיעים לה דברי כזב. או דברים העתידים לבא בזמן קרוב. וכשנתעורר מודיעה לו אותה הנשמה שבו מה שראתה. ועל כן לאיש שאין הוא זכאי מודיעים לו חלום טוב שאין הוא אמת כלו. בשביל להטעותו להסירו יותר מדרך האמת. וכאשר הוא יסיר דרכו מדרך האמת מטמאין אותו. שכל מי שבא להטהר מטהרין לו. ומי שבא להטמא מטמאין לו. וזה ודאי כך נתבאר: (א—קצט ')

אל תתן את פיך לחטיא את בשרך וגו'. כך אמר רב המנונא סבא. אל תתן את פיך. שלא יתן האדם את פיו לבוא להרהור רע. ויהיה גורם להחטיא לבשר קודש ההוא שנחתם בו ברית הקדוש. שאילו עושה כך מושכים לו לגיהנם. ואותו הממונה על גיהנם דומ"ה שמו. וכמה רבבות מלאכי חבלה עמו. והוא עומד על פתחו של גיהנם. וכל אותן שנטרו ברית הקודש בעולם הזה אין לו רשות ליקרב אליהם. דוד המלך בשעה שאירע לו אותו מעשה של בת שבע. עלה דומ"ה לפני הקב"ה וקטרג על דוד שפגם בריתו בערוה. א"ל הקב"ה דוד צדיק הוא וברית הקדוש על תיקונו קיים. שהרי גלוי לפני שזמינה לו בת שבע מיום שנברא העולם. ועוד שבהיתר היה מה שהיה. שהרי אוריה פטרה בגט. וכאשר נצח לו הקב"ה בדין נתבשר דוד (שמואל ב' יב) גם ה' העביר חטאתך לא תמות. מהו לא תמות. לא תמות

סא לבר נש עבא חזיתו ליה חלמא ביומא (ה) סבי סוא ודאי. כל מיון ביומין דזמינין לאתדבקא על מיון דעבדי על פתגמי דאוריתא. ומיון עונשין דזמינין לאתענשא בסהוא עלמא כלהו חמי. בגין דכל שעתא יהא דחילו דמריה עליה. וסא אתערו דכתיב (קהלת ג) והאלהים עשה שייראו מלפניו. זה חלום רע. וע"ד לסהוא זכאה אחזיו ליה חלמא ביומא כמה דאתמר:

תא חזי סא חזי תמינן דסהוא בר נש דחמי חלמא בעי ליה למפתח פומיה ביה קמי בני נשא דרחמי ליה. בגין דיסתלק רעותא דלהון לגביה לעבד. ויפתחון פומייהו לעבד. ויסתכא רעותא ומלה כלא לעבד. רעותא דאיהי מחשבה שרותא דכלא. ומלה איהי סיומא דכלא. וע"ד אסתכא דסא שלימו איהו בגוא עלאה (כ) ובג"כ אתקיים כלא. ובעינן בני נשא רחמין לאתקיימא סאי פגרא קבא. וכלא איהו כדקא יאות. ובג"כ קב"ה אודע ליה לב"נ כל חד וחד בסהוא דרגא דיליה כמה דאיהו. ובסהוא גווגא דכל חד וחד כמה דאיהו:

אמר סהוא יודאי ודאי דחלמא לאו איהו אלא לבר נש זכאה. דאיהו חמא חלמא כדקא חזי. ותא חזי דכד ב"נ נאים על ערסיה. נשמתיה נפקא ונסיא בעלמא לעילא ועאלת באתרא דעאלת. וכמה חבילי סטרין קיימין ואזלין בעלמא ופגעין בה בהאי נשמתא. אי זכאה היא סלקא לעילא וחמאת מאי דחמאת. ואי לאו אתאחדת בסהוא סטרא ומודיעין לה מלין כדיבין. או מלין דזמינין לאיתי לזמן קריב. וכד אתער סהיא נשמתא דביה איהו מודעא ליה מאי דחמאת. ועל דא לב"נ דלאו איהו זכאה מודיעין ליה חלמא עבא דלאו איהו קשוט כלא. בגין לאסטאה ליה מסהוא אורח קשוט. וכיון דאיהו אסטי אורחיה מאורח קשוט מסאבין ליה. דכל מאן דאתי לאתדכאה מדכאין ליה. ומאן דאתי לאסתאבא מסאבין ליה. וסא ודאי אתמר סבי: (א—קצט ')

אל תתן את פיך לחטיא את בשרך וגו'. רב המנונא סבא אמר סבי. אל תתן את פיך. דלא יסיב בר נש פומיה למיתי לסרסורא ביה. ויסא גריס למחבי לסהוא בשר קדש דחתים ביה ברית קדישא. דאילו עביד סבי משכין ליה לגיהנם. וסהוא דממונא על גיהנם דומ"ה שמיה. וכמה רבוא דמלאכי חבלא בהדיה. וקאים על פתחא דגיהנם. וכל איהו דנטרו ברית קדישא בהאי עלמא לית ליה רשו למקרב בהו. דוד מלכא בשעתא דאירע ליה סהוא עובדא דבת שבע. סליק דומ"ה קאי קב"ה ואקטרג עליה דדוד דקלקל ברית בערוה. א"ל קב"ה דוד זכאה הוא וברית קדישא על תקוניה קיימא. דהא גלי קדמי דאודמנת ליה בה שבע מיומא דאתברי עלמא. ותו דבסיתרא הוא מאי דהוה. דהא אוריה אפטר לה בגט. וכד נצח ליה קב"ה בדינא אתבשר (שמואל ב' יב) גם ה' העביר חטאתך לא תמות. מהו לא תמות. לא

תמות

זיו הזהר

ה (ה) א"כ נראה מזה ג"כ שמראים להם דברים שאינם אמת. (כ) כוונתו למו בסוד העליון שהוא סוד השער פעירות שחכמה פוחא איהי שחשבה מ"גאו והמלכות סוף מעשה חוא הדבור.

תמות צידא דדומ״ס. תו אמר דומ״ס. מאני דעלמא הא מלס חדא אית לי נביס. דאיסו אפתח פומיס ואמר (שם) חי ה׳ כי בן מות האיש העושה זאת. והוא דן לנפשו. שליטה יש לי עליו. א״ל הקב״ה אין לך רשות. שהרי התורה לפני ואמר חטאתי לה׳. ואע״פ שלא חטא. אבל במה שחטא באוריה כתבתי עליו עונש וקבלו. מיד חזר דומ״ה למקומו בפחי נפש. וע״ז אמר דוד (תהלים צד) לולי ה׳ עזרתה לי כמעט שכנה דומ״ת נפשי .. ולפיכך צריך האדם להזהר שלא יאמר דבר כמו שאמר דוד. לפי שלא יוכל לומר לדומ״ה כי שגגה היא כמו שאמר דוד. זש״כ ואל תאמר לפני המלאך כי שגגה היא. למה יקצף האלהים על קולך. על אותו הקול שהוא אמר. וחבל את מעשה ידיך. זה בשר קודש (ג) ברית הקדוש שפגם ויהיה נמשך בגיהנם על ידי דומ״ה : (א—ח)

אל תתן את פיך לחטיא את בשרך. אמר רבי יצחק כמה יש לו לאדם להזהר בדברי תורה. כמה יש לו להזהר שלא יטעה בהם. ולא יוציא מן התורה מה שלא ידע ולא קבל מרבו. שכל מי שאומר בדברי תורה מה שלא ידע ולא קבל מרבו (ד) עליו כתוב לא תעשה לך פסל וכל תמונה. והקב״ה עתיד להפרע ממנו בעולם הבא. בזמן שנשמתו תחפץ ליכנס למקום העליון דוחים לה לחוץ. ותכרת ממקום ההוא שנצררות בצרור החיים שאר הנשמות. זש״כ למה יקצף האלהים על קולך. קולך. זו היא נשמתו של אדם : (כ—פו.)

תמות בידו של דומ״ה. עוד אמר דומ״ה. רבון העולמים הלא דבר אחד יש לי אצלו. כי הוא פתח פיו ואמר (שם) חי ה׳ כי בן מות האיש העושה זאת. והוא דן לנפשו. שליטה יש לי עליו. א״ל הקב״ה אין לך רשות. שהרי התורה לפני ואמר חטאתי לה׳. ואע״פ שלא חטא. אבל במה שחטא באוריה כתבתי עליו עונש וקבלו. מיד חזר דומ״ה למקומו בפחי נפש. וע״ז אמר דוד (תהלים צד) לולי ה׳ עזרתה לי כמעט שכנה דומ״ת נפשי .. ובנ״כ בעי בר נש לאסתמרא דלא יימא מלס כדוד. בגין דלא יכיל למימר לדומ״ס כי שגגה היא כדאמר דוד. סס״ד ואל תאמר לפני המלאך כי שגגה היא. למס יקלף סאלהים על קולך. על סהוא קול דאיסו אמר. וחבל את מעשה ידיך. דא בשר קודש (ג) ברית קדישא דפגים ואתמשך בגיהנם על ידא דדומ״ס : (א—ח:)

אל תתן את פיך לחטיא את בשרך ואל תאמר לפני המלאך כי שגגה היא למה יקצף האלהים על קולך וחבל את מעשה ידך. אמר רבי רחומאי מקרא זה מקשים בו החברים שהיה צריך לכתוב אל תתן את פיך לחטיא את נפשך. כמו שנאמר נפש כי תחטא (ויקרא ה) ולא נמצא מקרא בלשון ובשר כי תחטא. ויפה הקשו. אבל כך הוא הענין שאסור לו לאדם לספר דברי זנות אפילו עם אשתו. לפי שיבא לידי קישוי ולהרהר בת־הורים דעים מנשים אחרות. וע״ז יהיה דש בגרנו ויזרע זריעה זרה. זש״כ אל תתן את פיך לחטיא את בשרך. זהו הבשר שעליו נאמר (בראשית יז) והיתה בריתי בבשרכם. ואל תאמר לפני המלאך. זה המלאך ההולך לימינו של אדם. אל תאמר דברים שאינן כהוגן. אלא כל דבריך בנחת ובמשקל. מה הטעם. מפני כי שגגה היא. וחייב על זה קרבן שגגה. ועוד שעל זה למה יקצף האלהים על קולך. מפני שזה הקול יוליך אותו עוף השמים ויעמיד אותו לפני הקב״ה לחבל את מעשה ידך בשביל חטא של הבשר. מה הטעם. מפני שכל אדם שיש לו ברית קודש אין יכולים אותן השולטים בגיהנם להכניסו שם. ובלבד אם ישמור אותו. ואם לא שמר אותו מעבירים אות הברית ממנו ומשחיתים ומחבלים אותו. שזה מעשה ידיו של אדם. ואח״כ מכניסים אותו בגיהנם. כי אין להם על מה שישגיחו : (ז״ח מדה״נ שה״ש)

רזא דאצילות

כי נבס מעל נבס שמר ונבסים עליסס (ה) א״ר שמעון תא חזי כמס עלות סתימין ולעילא ולעילא

סוד האצילות

כי גבה מעל גבה שמר וגבהים עליהם (ה) א״ר שמעון בוא וראה כמה עלות נסתרות ולמעלה מעלה

זין הזהר

(ג) כידוע שאברהם עומד בפתחו של גיהנם ואינו מניח לדון את הנטולים בגיהנם. אבל לפעמים יש רשות להממונה על גיהנם להבל אות הברית שבבשרו ולמשוך ערלתו שיהיה נראה בערל : (ד) זה מוסב על המחדש חידושים בתורה הן בהלכה הן בחכמת הקבלה והם בנוים על יסודות של שקר. אבל ודאי שיש רשות לחדש חידושים מה שלא שמע מרבו אם אך הם בנוים על הקדמות ויסודות אמיתים. וע״ז אנו מתפללים ותן חלקנו בתורתך. והקב״ה הראה למשה אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש : (ה) כאן נמצאתי עמי בצלחת. לא מפני עצלות אלא מפני עומק המושג וקוצר המשיג. ואף להבנה צנומה נצרך ספר שלם לפרשו כי מאמר הזה הוא יסוד חכמת הקבלה איך שכל העולמות והספירות לאלפים ולרבבות מיוחדים ומקושרים זה בזה. זה משפיע וזאת מקבלת. זה אב וזו תולדה. ותיכף זו המקבלת נעשית אב ומשפיע להעולם שלמטה ממנו. וכל זה כשביל להסתיר ולהחליש ולצמצם אור הא״ס ב״ה דאיהו מלגאו המחיה את כלם כמיא דאשקי לאילני. שהגם שאין בהמים שום השתנות מ״מ ע״י מיני האילנות נשתנה השקת המים לטעמים שונים בכמה מיני פירות. וכל ההשתלשלות הגדולה הזאת היא למען יהיה באפשרות להברא גם נבראים נשמיים דומם צומח חי מדבר. וגם

מעלה] שהם מתלבשים והם מורכבים בספירות. והספירות מרכבה להם. שהם נעלמים מן מחשבות האנשים. ועליהם נאמר כי גבה מעל גבה שמר וגבהים עליהם. שם מאורות מצוחצחים אלו על אלו. ואלו המקבלין הן כחשוכות לעומת האחרים שעליהן שמקבלין מהם. ואותו שנקרא עלת על כל העלות הוא גבוה על כל העליונים. ואין מי גבוה עליו. אין מאורי אור קיימים לפניו. ועוד כתר עליון אע״פ שהוא אור קדמון אור צח ואור מצוחצח. הוא חשוך לעומת עלת כל העלות. וכל החילות התלוים ממנו נאמר בהם (שיר ה) קוצותיו תלתלים שחורות כעורב. שאין מאור קיים לפני אורו. וכל מאורות המצוחצחים נחשכים לפניו. וכל המאורות שהם גבוהים מן המאורות שתחתיהם הם כתרים על ראשיהם. וסוד הדבר אלף הא יוד הא זה הסוד של עשרה כתרים שהם מורכבים על עשר ספירות. וזה הוא כי גבה מעל גבה שמר וגבהים עליהם. יוד הה וו הה. יוד הא ואו הא. יוד הי ואו הי. יוד הי ויו הי. הרי הם אלו על אלו. עשרה מאורות בעשרה. זש״כ (במדבר ז) עשרה עשרה הכף בשקל הקדש. למעלה על כלם עלת על כל העלות הרוכב על הכל ומושל על הכל. וכל השמות הם מרכבה אליו. ואין רוכב עליו. כי אין גבוה ממנו. ובשביל זה נקרא עלת על כל העלות. ושמות האלה הם צנורות. והשמות שעליהם הם מצינות שנמשכים להצנורות. וכל הצנורות הם כאברים של שיעור קומה שהולכים בשיעור במדה ובמשקל. זש״כ (איוב כח) ומים תכן במדה. וזה נתבאר שכל אחד הוא מקבל כפי שיעורו וכפי מדה שלו. והמעין ההוא שהוא גבוה על כלם אין לו מדה ושיעור ומשקל. וזה נתבאר: (ת״ז תיקון ע׳)

ויתרון ארץ בכל היא מלך לשדה נעבד. אמר רבי יוסי ויתרון אר״ץ בכ״ל היא ודאי. שהרי משם

ולעילא] דאיכון מתלבשין ואיכון מורכבין בספירין. וספירין מרכבה לגביהון. דאיכון סתירין ממחשבתין דבני נשא. ועליהון אתמר כי גבה מעל גבה שמר וגבהים עליהם. תמן נהורין מלוחלחין אלין על אלין. ואלין דמקבלין איכון כחשוכין לגבי אחרנין דעליהון דמקבלין מנייהו. והנהו דאקרי עלת על כל העלות דסליק על כל עלאין. ולית מאן דסליק עליה. לית נהורא קיימא קמיה. ועוד כתר עלאה אע״ג דאיהו אור קדמון אור לא ואור מלוחלח. איהו אוכם קדם עלת כל העלות. וכל חיילין דתליין מניה אתמר בהון (שיר ה) קוצותיו תלתלים שחורות כעורב. דלית נהורא קיימא קמי נהורוהי. וכלהו נהורין מלוחלחין מתחשבאן קמיה. וכל נהורין דאיכון לעילא מנהורין איכון כתרין על ריסייהו. ורזא דמלה אלף הא יוד הא דא רזא דעשרה כתרין דאיכון מורכבין על עשר ספירין. ודא איהו כי גבה מעל גבה שמר וגבהים עליהם. יוד הה וו הה. יוד הא ואו הא. יוד הי ואו הי. יוד הי ויו הי. הא איכון אלין על אלין. עשר נהורין בעשר. הה״ד (במדבר ז) עשרה עשרה הכף בשקל הקדש. לעילא על כלהו עלת על כל העלות דרכיב על כלא ושלים על כלא. וכלהו שמהן איכון מרכבה ליה. ולית דרכיב עליה. דלית לעילא מיניה. ובגין דא אתקרי עלת על כל עלאין. ושמהן אלין איכון לנורין. ושמהן דעלייהו מבועין דנהרין לנורין. וכל לנורין איכון כאברין דשיעור קומה דאזלין בשיעור במדה ובתקלא. הה״ד (איוב כח) ומים תכן במדה. והא אוקמוה דכל חד איהו מקבל כפי שעוריה וכפי מדה דיליה. והנהו נביעו דאיהו לעילא על כלהו לית ליה מדה ושיעור ומשקל. והא אוקמוה: (ת״ז תקונא שבעין)

ויתרון ארץ בכל היא מלך לשדה נעבד. אמר רבי יוסי ויתרון אר״ץ בכ״ל היא ודאי. דהא מתמן

זין הזהר

שיוכלו לקבל חיות מהארת אור האי״ס ב״ה בכתוב ואתה מחיה את כלם. בוא וראה זרם האלעקטרין שהוא הכל שאינו נראה כלל אם יפגע בדבר חי כמו שהוא ישרף כרגע. וכדי שנוכל להשתמש בו נצרך לכסות ולהטמין אותו ההכל עד שיהיה באפשרות ליגע בחוט המתכות שנזרם בו הכל האלעקטרין וכעין זה להכדיל כאלף אלפי אלפים ורבוא רבבות הבדלות אש אוכלה של אור האי״ס ב״ה נצרך לצמצומים והסתרות כדי שיעור ובאין מספר בכתוב ישת חשך סתרו סביבותיו רקיעים תחת רקיעים כדי להתלבש אור האי״ס ב״ה וכדי להקיר אשו האוכלה עד שיהיה באפשרות להברא נבראים נשמיים. וגם שיוכלו לקבל חיות מנביעת אור האי״ס ב״ה המחיה את כלם. ובשכיל זה יש ד׳ עולמות כוללים שנקראים אצילות בריאה יצירה עשיה. ובכל עולם ועולם יש כמה וכמה ספירות בפרטיות. ומקור אלו הד׳ עולמות כוללים הם אלו ד׳ מילואים של השם הוי״ה ב״ה. והשם אהי״ה כמילואו טמעל להם בעין בתר. וכן גם בשכיל זה נקראין הספירות חכמה וכינה אבא ואמא. והספירות תפארת ומלכות ברא וברתא או חתן וכלה שהן תולדות לאבא ואמא. ועניין זכר ונקבה הוא כמו בנבראים הגשמיים טפת זרע שנשפע מן הזכר להנקבה נשתנה בה לגמרי ע״י עיבור והולדה. וכן בעין זה באור האי״ס ב״ה שאך בעין טפה אחת נשפע ממנו באמצעות הכתר לספירת החכמה וממנו לספירת הבינה וע״י הזדוגות חכמה וכינה נשפעה זה האור לגמרי בספירת הבינה בבחינת עיבור והולדה. וכאשר זה היה מעט להחליש ולהקיר אור האי״ס ב״ה נצרך פעם שנית להשתנות כזאת ע״י ספירות תפארת ומלכות וכל זה בפרטיות בעולם האצילות וכן בכל העולמות. ובדרך כוללות נקרא כל עולם ואצילות לכל פרטיותו כשם אבא ועולם הבינה לכל פרטיותו כשם אמא. ומהם נמשך שפע האור האי״ס לעולם היצירה שנקרא על דרך הכלל בשם בן. וממנו נמשך האור לעולם המלכות שנקרא בכללו בשם בת. ורק אחר כל אותן מיני ההזדוגות מתפשטת השפע במדות ומזרות השמים שיפעלו בפרטיות בעולם הזה עפ״י השגחה העליונה במדד ואתה מחיה את כלם. ומוכן מזה שההיות הנובע ממקור החיים כשבא ומגיע להתפשט בעוה״ז אחר כל אותן הצמצומים אין לה דמיון כלל עם עצמיות אור האי״ס ב״ה מקור החיים כמו שהוא במקורו ובעצמיותו ואעפ״כ דבוקים ומקושרים כל העולמות אלה באלו כעין האברים שבגוף האדם באחדות הגמור. אף שאין לדמות אצבעות הרגלים עם המוח או עם הל״ב. וכמו שמצויר בהמאמר הנפלא והעמוק פתח אליהו. ומכאן יסבר פיות המליצים על חכמת הקבלה לאמר שהנוצרים מאמינים בשילוש ובעלי הקבלה בעשיריות ח״ו. כי אדרבא כל חכמת הקבלה היא להבין ב׳ שאלות הקשות בגתר. הייע איך הי׳ באפשרות להברא נשמיים מן הרוחני שברוחניות. וגם איך היה באפשרות להברא בח המוסאה שנקרא סמבא אנרא עם כל החילות שלהם מן הקדושה שבקדושה. ועפ״י חכמת הקבלה מובן היטב ענינים האלה למי שזוכה להבין באמת. ומובן היטב אחדות הגמור שהוא עתיק ואין שני. מגביהי לשבת ומשפילי לראות בשמים וארץ:

מתמן נפקין רוחין ונשמתין ותועלתא לעלמא (י) מלך לשדה נעבד. מאן מלך. דא קב"ה. לשדה נעבד. כד איהו אתתקן כדקא יאות. מלך. דא מלך עלאה אתחבר לשדה כד איהו נעבד. מאן שדה. דא שדה אשר ברכו ה'. דכתיב (בראשית כז) כריח שדה אשר ברכו ה'. דכד איהו נעבד ואתתקן בכל מאי דאצטריך ליה כדקא יאות. כדין מלך עלאה אתחבר עמיה: רבי אלעזר אמר מלך לשדה נעבד. כמה נווהי רזין עלאין הכא. מלך. דא שכינתא דלא שריא בביתא לאתתקנא ביה. אלא בזמנא דאתנסיב ב"נ ואזדווג באנתתיה לאולדא ולמעבד איבין. ואיהו אפיקא נשמתין לאשראה ביה. ובג"כ לשדה נעבד ולא לאחרא: ד"א מלך. דא אנס ירא ה'. כד"א (משלי לא) אנס ירא ה' היא תתהלל. לשדה נעבד. דא אנס זרה. כד"א (שם ז) לשמרך מאנס זרה. בגין דאית שדה ואית שדה. איך שדה דכל ברכאן וקדושין ביה שריין. כד"א כריח שדה אשר ברכו ה'. ואית שדה דכל חורבו ומסאבי ושילאה וקפולין וקרבין ביה שריין. והאי מלך זמין דאיהו נעבד לאלין שדה. וע"ד כתיב (שם ו) תחת שלש רגזה ארץ וגו' תחת עבד כי ימלך וגו' ושפחה כי תירש גבירתה. וכדין אלין מלך אתכסיא נהוריה ואתחשך. עד דאתדכי ואתחבר לעילא: (ב—קכב)

ויתרון ארץ בכל הוא. מה בכל. אמר אסור מייעא תא חזי אסור כבוד עלאה איהו רוח לרוח ונשמתא לנשמה. עד דמטי לאתר חד לתתא דאקרי גוף (ז) ובאלין עייל חד רוח דמקורא דחיים דאקרי כ"ל. ובדא איהו כל פוגא וכל מזונא וכל ספוקא דאסור גוף. אס"ד ויתרון ארץ בכ"ל הוא. באלין כ"ל דאיהו רוח לאסור גוף: (ב—קנו.)

יש רעה חולה ראיתי תחת השמש עשר שמור לבעליו לרעתו. אמר רבי אבא יש רעה חולה. וכי יש רעה דסיא חולה ויש רעה דלאו היא חולה. אלא ודאי יש רעה חולה. דתינן מסורא דשמאלא נפקי כמה גרדיני ימוסין דבקעין באוירא. וכד בעיין למיפק אזלין ואסתאבין בנוקבא דתהומא רבא (ח) לבתר נפקין ומתחברן כחדא ובקעין אוירין ושאטין בעלמא. ומתקרבין לגבייהו דבני נשא. וכל חד אקרי רעה. כד"א לא תאונה אליך רעה. מאן לא תאונה. בגין דאתיא בתסקופא על בני נשא. חולה. אמאי איא חולה. בגין דכד שריא האי על בני נשא עביד לון קמלין במיתויהון. אתיין גבאי לדקה גביה איא מחאת בידיה. אמרת ליה לא תפוק מדיך. אתיין מסכני איא

כשם יוצאים רוחות ונשמות וקיום לעולם (ו) מלך לשדה נעבד. איזה מלך. זה הקב"ה. לשדה נעבד. כאשר הוא בתיקון הראוי. מלך. זה מלך העליון מתחבר לשדה כאשר הוא נעבד. איזה שדה. זה השדה אשר ברכו ה'. שנאמר (בראשית כז) כריח שדה אשר ברכו ה'. שכאשר הוא נעבד ונתתקן בכל מה שנצרך לו כראוי. אז מלך העליון מתחבר עמו: רבי אלעזר אמר מלך לשדה נעבד. הרבה אופנים של סודות עליונים יש כאן. מלך. זו השכינה שאינה שורה בבית להתתקן בו. אלא בזמן שהאדם בעל אשה ומזדוג באשתו להוליד ולעשות פירות. והיא תוציא נשמות לשכון בהם. ולפיכך לשדה נעבד ולא לאחר: ד"א מלך. זו אשה יראת ה'. כמש"כ (משלי לא) אשה יראת ה' היא תתהלל. לשדה נעבד. זו אשה זרה. כמש"כ (שם ז) לשמרך מאשה זרה. לפי שיש שדה ויש שדה. יש שדה שכל הברכות והקדושות שוכנות בו. כמש"כ כריח שדה אשר ברכו ה'. ויש שדה שכל חורבה וטומאה וכליה והריגה ומלחמות שוכנות בו. וזה המלך לפעמים הוא נעבד לזה השדה. וע"ז כתוב (שם ל) תחת שלש רגזה ארץ וגו' תחת עבד כי ימלך וגו' ושפחה כי תירש גבירתה. ואז מלך הזה נתכסה אורו ונחשך. עד שנטהר ונתחבר למעלה: (א—קכב)

ויתרון ארץ בכל הוא. מהו בכל. אמר ההוא טייעא בוא וראה כבוד עליון ההוא הוא רוח לרוח ונשמה לנשמה. עד שמגיע למקום אחד למטה שנקרא גוף (ז) ובזה נכנס רוח אחד של מקור החיים שנקרא כ"ל. ובזה הוא כל טוב וכל מזון וכל פרנסה של הגוף ההוא. זש"כ ויתרון ארץ בכ"ל הוא. בזה הכ"ל שהוא רוח לגוף ההוא: (ב—קנז)

יש רעה חולה ראיתי תחת השמש עשר שמור לבעליו לרעתו. אמר רבי אבא יש רעה חולה. וכי יש רעה שהיא חולה ויש רעה שאינה חולה. אלא ודאי יש רעה חולה. שלמדנו מצד השמאל יוצאים כמה שרי עונשין שבוקעים באויר. וכאשר מבקשים לצאת הולכים ונבלעים בהקליפה שנקראת נקב תהום רבה (ח) אח"כ יוצאים ומתחברים יחד ובוקעים אוירים ומשוטטים בעולם. ומתקרבים אצל אנשים. וכל אחד נקרא רעה. כמש"כ לא תאונה אליך רעה. מהו לא תאונה. לפי שבאה בתואנה על האנשים. חולה. מפני מה נקראת חולה. לפי שכאשר היא שורה על האנשים תעשה אותם לקמצנים בממונם. באים גבאי צדקה אליו היא תמהה בידו. אומרת לו אל תוציא משלך. באים עניים היא

זיו הזהר

(י) פירוש המלכות שנקראת אר"ץ בא לה יתרון השפע ע"י ספירת היסוד שנקרא כ"ל. והמלך שהוא התפארת מתחבר ומזדוג לשדה שהיא המלכות להשפיע בה שפע כל טוב כאשר זה השדה נעבד בתיקון הראוי ע"י עבודת ישראל בתורה ותפלה ומצות (ז) הלשון קשה להבין אבל כוונתו מבואר וזהה דומר שהכבוד העליון שהוא עולם החכמה הוא רוח לרוח פירוש שהוא משפיע האדתו אל התפארת שנקרא רוח. ונשמתא לנשמה פירוש שזה נעשה ע"י שמשפיע קודם ז.ארתו אל הבינה שנקראת נשמה בהזדוגותו עמה. וכן נתפשט השפע הלאה והלאה עד שנאסף השפע אל תוך המלכות שנקראת גוף וגם נפש. וזה נעשה ע"י הרוח שנקרא כ"ל. והיינו ספירת היסוד שנקרא כ"ל שהוא מעביר השפע דלעילא מן התפארת אל המלכות ובשביל התפארת נקרא גם היסוד בשם רוח דאיגון חד כידוע: (ח) אלו שלוחי השטן שנשתלחים ממנו להתפשט בעולם לפתות האנשים לרע. וקודם שיוצאים לשוטט בעולם נאספים ונבלעים במקור הקליפה לקחת ממנה כחות למלאכתם:

היא תמחה בידו. בא חוא עצמו לאכול מממונו תמחה בידו. בשביל שיהיה נשמר לאחר. ומן היום שאותה הרעה שורה על האיש הוא חולה. כאיש החולה שאינו יכול לאכול ולשתות. וע"כ היא רעה חולה. ושלמה המלך צווח בחכמה ואמר (קהלת ו) איש אשר יתן לו האלהים עושר ונכסים וכבוד וגו' ולא ישליטנו האלהים לאכל ממנו וגו'. מקרא זה אין ראשו סופו ואין סופו ראשו. כתוב איש אשר יתן לו האלהים עושר ונכסים וכבוד וגו'. מהו ולא ישליטנו האלהים לאכול ממנו. שאם כן הלא אין זה ניתן ברשותו של האיש. אלא אם היה נכתב ולא יעזבנו האלהים לאכל ממנו יש להקשות כך. אבל ולא ישליטנו כתוב. שבשביל שהוא האמין לרעה ההיא ונאחז בה. לא השליטו הקב"ה עליה שתכנע תחתיו. כיון שהוא חפץ בה ונאחז בה. וכל דרכיו כאיש חולה שאינו אוכל ואינו שותה. ולא יקרב לממונו להוציא ממנו. רק ישמרנו עד שיצא מן העולם ויבא אחר ויקחנו שהוא בעליו. וע"ז שלמה המלך צווח ואמר. עשר שמור לבעליו לרעתו. איזה בעליו. זה האחר שיורש אותו. ומפני מה זכה אחר ההוא להיות בעליו של עושר הזה. לפי שזה הראשון האמין לרעה ההיא וחפץ בה ונדבק בה. ולפיכך זה האחר שלא נדבק ברעה ההיא זכה להיות בעליו של עושר הזה. וש"כ לרעתו. כלומר בשביל רעתו שהוא היה מתדבק בה. הרויח אחר ההוא את עושרו: (ג—סח)

ו

יש רעה אשר ראיתי תחת השמש וגו': איש אשר יתן לו האלהים עשר וגו'. אמר רבי אבא מקרא זה קשה. כיון שכתוב ואיננו חסר לנפשו מכל אשר יתאוה. מה זה ולא ישליטנו האלהים לאכל ממנו. הלא אינו מחסר לנפשו כלום. אלא מקרא זה כך פירושו. שהאיש הולך בעולם הזה והקב"ה נותן לו עושר. בשביל שיזכה על ידו לעולם הבא. וישאר אצלו הקרן. מהו קרן. זה שהוא מתקיים. שהוא המקום שהנשמה צרורה בו. לפיכך צריך האיש להשאיר אחריו עושרו לקרן ההוא. ואותו הקרן יקבלנו לאחר שיצא מעולם הזה. לפי שהקרן ההוא עץ החיים של עולם ההוא. ולא נמצא בעולם הזה אלא הפירות שיוצאים ממנו. וע"כ הפירות שלו אוכל האיש הזוכה בעולם הזה. והקרן קיימת לו לעולם הבא לזכות בו בחיים העליונים שלמעלה. ומי שמטמא עצמו ונמשך אחר שרירות לבו. ואינו מחסר לנפשו ולגופו כלום. ועץ ההוא נשאר ריק ולא ישימו לנגדו ביראה ודאגה שיקבלנו למעלה בעולם ההוא. בכן ולא ישליטנו האלהים לאכל ממנו ולזכות ע"י העושר שלו. אלא ודאי איש נכרי יאכלנו. כמש"כ (איוב כז) יכין וצדיק ילבש. לפיכך צריך האיש לראות שיזכה ע"י העושר שנתן לו הקב"ה לעולם הבא. ובכן יאכל ממנו הפירות בעולם הזה. וישאר עבורו קרן ההוא לעולם האחר. להיות נשמתו צרורה בצרור החיים: (ג—קנו)

ו

יש רעה אשר ראיתי תחת השמש וגו': איש אשר יתן לו האלהים עשר וגו'. אמר רבי אבא מאי קרא קשיא. כיון דכתיב ואינו חסר לנפשו מכל אשר יתאוה. אמאי ולא ישליטנו האלהים לאכל ממנו. הא אינו חסר לנפשו כלום. אלא מאי קרא אכי קאמר. דבר גם אזיל בהאי עלמא וקב"ה יהיב ליה עותרא. בגין דיזכי ביה לעלמא דאתי. ויתאחר לגביה קרן. מהו קרן. דהוא דאיהו קיים. דאיהו אתר לאתגלגלא ביה נשמתא. בג"כ בעי לאשאלא אבתריה עותריה לההוא קרן. וההוא קרן יקבל ליה בתר דיפוק מהאי עלמא. בגין דההוא קרן הוא אילנא דחיי דההוא עלמא. ולא קיימא בהאי עלמא אלא האי אינא דנפיק מיניה. וע"ד אינא דיליה אכיל ב"נ דזכי בהאי עלמא. והקרן קיימא ליה לההוא עלמא למזכי ביה בחיין עלאין דלעילא. ומאן דאתיב גרמיה ואתמשך בתר גרמיה. ולית ליה חסר לנפשיה ולגרמיה כלום. וההוא אילנא אשתאר ולא שוים לקבלא בדחילו דיקבל ליה לעילא בההוא עלמא. כדין ולא ישליטנו האלהים לאכל ממנו ולמזכי בעותרא דיליה. אלא ודאי איש נכרי יאכלנו. כד"א (איוב כז) יכין וצדיק ילבש. בג"כ בעי ב"נ למזכי בעותרא דיהיב ליה קב"ה לההוא עלמא. וכדין אכיל מניה אינא בהאי עלמא. ויתאחר לגביה ההוא קרן לעלמא אחרא. לאהוי צרורא בצרורא דחיי: (ג—קנו)

ז

טוב שם משמן טוב. מאי שמן דא. רבי יצחק אמר כד"א (תהלים קלג) כשמן הטוב על הראש יורד וגו'. רבי אלעזר אומר אלין תורי דאפרסמונא דכיא (ה) אמר רבי שמעון טוב שם. כמה טבא שמא עלאה דבוצינין עלאין קדישין כד כלהו נהרין משמן טוב. דשמא קדישא משמן נפקא לאתברכא ולאדלקא בוצינין קדישין : (ג—פז :)

טובה חכמה עם נחלה ויתר לראי השמש. א"ר שמעון טובה חכמה. דא היא חכמה דאיהי תחת השמש כורסיא מתתקנא ליה (ג) טובה חכמה עם נחלה. יאה ונפירא היא כד איהי שריא עמהון דישראל. דאינון נחלה ועדבא דילה לאתקשרא בה. אבל שובחה יתיר לרואי השמש. לאינון דזכו לאתחברא בשמשא ולאתקשרא ביה (ג) דהא דא אחיד באילנא דחיי. ומאן דאחיד ביה בכלא אחיד. בחיין דאתי עלמא ובחיי דעלמא דאתי. ודא הוא דכתיב ויתרון דעת החכמה תחיה בעליה. מהו ויתרון דעת. דא אילנא דחיי. יתרון דיליה מאי. החכמה ודאי. דא היא תורה דאיהי מחכמה עלאה נפקא : (ג—קפב.)

ביום טובה היה בטוב וביום רעה ראה גם את זה לעמת זה וגו'. פתח רבי אלעזר ואמר ביום טובה היה בטוב. בזמנא דאתגלי קב"ה חסד בעלמא בעי ב"נ למיסך בשוקי ולאתחזאה קמי כלא. דהא כד אתרי מיבותא דקב"ה בעלמא בכלא אתרי. ובכלא עביד מיבו ואתגלי ליה בעלמא. ובג"כ יתחזי בר נש בשוקי ויעביד מיבו. דלתרי עליה מיבו אחרא. הה"ד ביום טובה היה בטוב. היה בטוב ודאי. וביום רעה ראה. לא כתיב וביום רעה היה ברע. אלא וביום רעה ראה. דהא בשעתא דדינא תליא בעלמא לא לבעי ליה לאינש לאתחזאה בשוקא ולמיסך יחידאה בעלמא. דהא כד דינא שריא בעלמא על כלא שריא. ומאן דפגע ביה ואתערע קטיה יתדן בהאי דינא. וכדין כתיב (משלי יג) ויש נספה בלא משפט. דהא משפ"ט אסתלק מלד"ק (ד) ולא שריין דא בדא על עלמא. ועל דא ראה. ראה וחוס כמיר. אסגא ועיין לכל סמר. וחוס ידע דבכלהו שריא דינא. ולא תפוק לבר ולא תתחזי בשוקא. בגין דלא ישרי עלך. מאי טעמא. בגין דנס את אם לעומת זה עשה האלהים. כמה דכד

זין הזהר

ן (ה) נדפע"ד לפרש שרבי יצחק ורבי אלעזר שניהם דורשים טוב שם על מדת המלכות. כי כן הוא על פי רוב מקומות דסתם שם היינו שם כבוד מלכותו וכן ושמו אחד. אלא שרבי יצחק דורש שמן טוב שהוא השפע הנשפעת מן החכמה כי על פי רוב שמן מורה על חכמה. ומשמעותו ששוב להמלכות כשמגיע אליה שמן טוב. דהיינו שפע החכמה. כי כן הפסוק כשמן הטוב יורד וגו' מורה על שפע החכמה היורד בצנור החכמה בצד הימין על ספירת החסד דהיינו זקן אהרן. ורבי אליעזר דורש שמן טוב על הרי אפרסמון הטהור דהיינו שפע הבא מן הבינה. כיון שאין נשפע מן החכמה אל המלכות ישר כי אם ע"י הבינה ולפי זה טוב אינו כמו הטוב אלא מלשון הטבת חנרות שמשמעותו תיקון ויכוד כי שפע החכמה יש לה הטבה ותיקון בהבינה שתוכל להתפשט ולרדת הלאה למטה. אבל רבי שמעון דורש טוב שם. שאין זו המלכות שמא תתאה אלא שזו הבינה שמא עלאה שממנה תתפשט שפע החכמה לבוצינין עלאין קדישין שהן ספירות העליונות. וטוב שמן היינו שפע החכמה. ועל זה מסיים דשמא קדישא משמן נפקא. פירוש שהבינה נשתלשלה מן החכמה. כי מן תחילוי של אות יו"ד נעשה ה' כידוע : (ג) זו המלכות שנקראת חכמה זעירא. והיא כמא מתתקנא להשמש שהוא התפארת : (ג) אלו תלמידי החכמים שע"י התקשרותם בתורה הם דבקים בהשמש שהוא התפארת עץ החיים. והם בבחם להמשיך שפע וחיות מן החכמה העליונה לתפארת ומלכות. משא"כ מתם בני ישראל שהם רק בעלי נחלה : (ד) פי' התפארת נפרד מן המלכות :

ז

טוב שם משמן טוב. מהו שמן הזה. רבי יצחק אמר כמש"כ (תהלים קלג) כשמן הטוב על הראש יורד וגו'. רבי אלעזר אומר אלו הרי אפרסמון הטהור (ה) אמר רבי שמעון טוב שם. כמה טוב שם העליון של מאורות עליונים הקדושים כאשר כלם מאירים משמן טוב. כי השם הקדוש משמן יוצא להתברך ולהאיר מאורות הקדושים : (ב—פז :)

טובה חכמה עם נחלה ויתר לראי השמש. א"ר שמעון טובה חכמה. זו היא חכמה שהיא תחת השמש והיא כסא מתוקנת לו (ג) טובה חכמה עם נחלה. טוב ויפה היא כאשר היא שוכנת עם ישראל. שהם נחלתה וגורל שלה להתקשר בה. אבל שבחה יותר לרואי השמש. לאותן הזוכים להתחבר בשמש ולהתקשר בו (ג) שהרי זה נאחז בעץ החיים. ומי שנאחז בו בכל נאחז. בחיים של עולם הזה ובחיים של עולם הבא. וזהו שכתוב ויתרון דעת החכמה תחיה בעליה. מהו ויתרון דעת. זה עץ החיים. יתרון שלו מהו. החכמה ודאי. זו היא התורה שהיא מחכמה העליונה יוצאת : (ג—קפב.)

ביום טובה היה בטוב וביום רעה ראה גם את זה לעמת זה וגו'. פתח רבי אלעזר ואמר ביום טובה היה בטוב. בזמן שהקב"ה מרבה חסד בעולם צריך האיש ללכת בשוק ולהתראות לפני כל. שהרי כאשר שורה טובתו של הקב"ה בעולם בכל שורה. ועם הכל עושה טובה ומרבה החסד בעולם. ולפיכך יתראה האיש בהתגלות בשוק ויעשה טוב. כדי שישרה עליו טוב העליון. וז"ש ביום טובה היה בטוב. תהיה בטוב ודאי. וביום רעה ראה. לא כתוב וביום רעה היה ברע. אלא וביום רעה ראה. שהרי בזמן שהדין תולה בעולם. לא נצרך לו לאיש להתראות בשוק וללכת יחידי בעולם. שהרי כאשר הדין שורה בעולם על הכל שורה. ומי שפוגע בו ונתראה לפניו יהיה נידון באותו הדין. ובכן כתוב (משלי יג) ויש נספה בלא משפט. שהרי המשפ"ט נפרד מן צד"ק (ד) ואין שוכנים זה בזו בשביל העולם. ועל כן ראה. ראה והשמר. תשגיח ותסתכל לכל צד. ויתודע לך שבכלם שורה הדין. אל תצא לחוץ ולא תתראה בשוק. למען לא ישרה עליך. מה הטעם. לפי שגם את זה לעומת זה עשה האלהים. כמו שכאשר

שכאשר שורה הטוב בעולם שורה על הכל. כך כאשר שורה הדין בעולם שורה על הכל. ומי שפוגע בו נתפס : (ג—נד.)

גם את זה לעומת זה עשה האלהים. א״ר יהודה כדמיון שברקיע עשה הקב״ה בארץ. והכל דמו על מה שלמעלה. שכאשר ראה רבי אבא עץ אחד שהפרי שלו נעשה עוף הפורח ממנו היה בוכה ואמר. אם היו האנשים יודעים על מה זה הרמז. היו קורעין בגדיהם עד טבורם על שנשכח החכמה מהם. כל שכן בשאר הדברים שעשה הקב״ה בארץ. כמו שאמר ר׳ יוסי אותן עצים שנראה מהם חכמה. כגון חרוב. דקל. פסתוק (ה) וכדומה להם כלם מהרכבה אחת הורכבו. כל אותן שעושים פירות מלבד תפוחים סוד אחד למו. מלבד שיש ביניהם הפרש נתיבות. כל אותן שאין עושים פירות והם עצים גדולים. מלבד ערבי נהל שיש להם סוד מיוחד. כדמיון שלמעלה מן יניקה אחת יונקים. וכל אחד מאותן הקטנים. מלבד אזוב. מאם אחת נולדו. כל עשבים הארץ שנתמנו עליהם שרים תקיפים בשמים. כל עשב ועשב יש לו סוד מיוחד כדמיון שלמעלה. ולפיכך כתוב (ויקרא יט) שדך לא תזרע כלאים. כי כל אחד ואחד נכנס בלבדו ויוצא בלבדו. זש״כ (איוב לח) הידעת חקות שמים אם תשים משטרו בארץ : (ב—טו ו)

מקום יש בישוב שאין מלאך המות שולט בו. ולא ניתנה לו רשות ליכנס שמה. וכל אותן הדרים שם אין מתים עד שיוצאים חוץ לעיר. ואין לך איש מכל הדרים שם שלא ימיתו. וכלם מתים כשאר אנשים. אבל לא בעיר. מה הטעם. לפי שאין יכולים לשבת תמיד בעיר. אלא אלו יוצאים ואלו נכנסים וע״כ כלם מתים. ומפני מה אין שולט שם אותו מלאך המשחית. אפשר תאמר לפי שאין מקום זה ברשותו. הלא ארץ הקדושה שאין עומדת ברשות אחר ומתים שם. ומדוע במקום ההוא אין מתים. ואפשר תאמר בשביל קדושה. הלא אין מקום קדוש בכל הישוב כמו ארץ ישראל. ואפשר תאמר בשביל איש ההוא שבנה אותה. הלא כמה אנשים היו שזכותם יתירה משלו. א״ר יצחק אני לא שמעתי ולא אומר. באו ושאלו את רבי שמעון. אמר להם ודאי שמקום ההוא אין שולט עליו מלאך המות. והקב״ה אינו רוצה שבמקום ההוא ימות איש לעולם. ואפשר תאמר שמקודם לזה במקום ההוא טרם שנבנה העיר מתו שם אנשים. לא כן. אלא מיום שנברא העולם נתתקן מקום ההוא לקיום. ויש כאן סודי סודות לאותן המסתכלים בסוד החכמה :

כאשר ברא הקב״ה את העולם בראו בסוד האותיות. שנתגלגלו האותיות וברא העולם בחקיקת השם הקדוש. נתגלגלו האותיות וסובבו לעולם בהקיקתן. וכשנתגלה ונתפשט העולם ונברא. והיו האותיות סובבות לברוא

דכך שארי מיבו בעלמא שריא על כלא. כך כד שארי דינא בעלמא שריא על כלא. ומאן דאערע ביה אתפס : (ג—נד.)

גם את זה לעומת זה עשה האלהים. א״ר יהודה כגוונא דרקיעא עבד קב״ה בארעא. וכלהו רמיזא למאי דלעילא. דכד סוס חמי רבי אבא חד אילנא דאביש אתעביד עופא דפרח מיניה סוס בכי ואמר. אי סוס בני נשא ידעי למאי רמיזין. סוס מבזשן מלבושיהון עד שבוריהון למאי דאתנשי חכמתא מנהון. כל שכן בשאר מאי דעבד קב״ה בארעא. כדאמר רבי יוסי אלנין אינון דאתחזי מנהון חכמתא. כגון חרובא. דקל. פסתוקא (ה) וכדומה לון כלהו מחד רתיכא אתרכבו. כל אינון דעבדין פירין בר מתפוחין רזא חדא אינון. בר שבילין דאתפרשן. כל אינון דלא עבדין פירין ואינון רברבין. בר מערבין דנהלא דאית להו רזא בלחודוי. כגוונא דלעילא מחד יניקא יונקין. וכל חד מאינון דאינהו זוסרי. בר מאזובא. מאיזא חדא אתילדו. וכל עשבין דארעא דאתמני עליהון רברבין תקיפין בשמיא. כל חד וחד רזא בלחודוי כגוונא דלעילא. ובג״כ כתיב שדך לא תזרע כלאים (ויקרא יט). דכל חד וחד עאל בלחודוי ונפיק בלחודוי. הה״ד (איוב לח) הידעת חקות שמים אם תשים משטרו בארץ : (ג—טו ו)

אתר אית ביישובא דלא שלטא ביה הסוא מחבלא. ולא אתיהיב ליה רשו לאעלא תמן. וכל אינון דדיירי תמן לא מתין עד דנפקין לבר מקרתא. ולית לך בר נש מכל דדיירין תמן דלא מתין. וכלהו מתין כשאר בני נשא. אבל לאו בעתא. מאי טעמא. בגין דלא יכלין למיתב תדיר בעתא. אלא אלין נפקין ואלין עאלין וע״ד כלהו מתין. ומאי טעמא לא שלטא תמן הסוא מלאך מחבלא. אי תימא דלא קיימא ברשו אחרא ומתין. ובההוא אתר אמאי לא מתין. ואי תימא בגין קדושה. לית אתר בקדושה בכל ישובא כגוונא דארץ ישראל. ואי תימא בגין הסוא גברא דבני לה. כמה בני נשא הוו דזכותיהון יתיר מדיליה. א״ר יצחק אנא לא שמענא ולא אימא. אתו שאלו ליה לרבי שמעון. אמר לון ודאי הסוא אתר לא שלטא עליה מלאך המות. וקב״ה לא בעי דבההוא אתר ימות ב״נ לעלמין. ואי תימא דקדם לכן בההוא דוכתא עד לא אתבני מיתו ביה בני נשא. לאו הכי. אלא מיומא דאתברי עלמא אתתקן הסוא אתר לקיומא. ורזא דרזין הכא לאינון דמסתכלי ברזא דחכמתא :

כד ברא קב״ה עלמא ברא ליה ברזא דאתוון. ואתגלגלו אתוון וברא עלמא בגלופי דשמא קדישא. אתגלגלו אתוון ואסתרו עלמא בגלופי. וכד אתגלי ואתפשט עלמא ואתברי. וסוו אתוון סחרן

למברי

זיו הזהר

(ה) הייגו עצי אזוגים הגדולים :

למברי. אמר קב"ה דיסתייס ביו"ד (*) כיון דאמר קב"ה די יסתייס ביו"ד אסתאלת אות טי"ת בלחודהא תליא באוירא ע"ג ההוא דוכתא. טי"ת איהי את דכסילו חיין. בג"כ מאן דחמי טי"ת בחלמיה סימנא טבא הוא ליה וחיין אתתקנו ליה. ועי"ד בגין דהוה טי"ת תליא על גבי ההוא אתר לא שלטא ביה מותא .. ואי תימא אי הכי דבההוא אתר שריין חייה. אמאי לא אתבני תמן בי מקדשא למיהב חיין ליתבהא. אלא הכא בהאי אתר אתקייים בנין את חד דשריא עליה. בבי מקדשא כל אתוון כלהו שארן ביה. ובהו אתברי איהו בלחודוי כגוונא דכל עלמא. ותו דבי מקדשא יהיב חיין וכפרה ליתבהא בההוא עלמא. ואתר דא לאו הכי. יהיב חיין לההוא אתר בהאי עלמא ולא בעלמא דאתי. ובי מקדשא בהפוכא מתתן. דבגיניה אית חולקא לישראל בההוא עלמא ולא בעלמא דא. וע"ד קיימא בי מקדשא לכפרא חובין ולמזכי לון לישראל לעלמא דאתי. תא חזי טי"ת דהיא דחיין בכל אתר. וע"ד פתח בה קרא בטוב. דכתיב וירא אלהים את האור כי טוב. ומאלי את עריך מלאכא מחבלא. לא תימא עריך אלא דלא אתיהיב ליה רשו לאעלא תמן .. וע"ד אתר דא לא שלטא ביה כלל סטרא אחרא. ויהיב חיין דהאי עלמא ליתבי תחותיה דאת דא ולא יפוק לבר. וכד נפק לבר אית רשו לסטרא אח"א לשלטאה ביה: (ב—קנא:)

את הכל ראיתי בימי הבלי יש צדיק אובד בצדקו ויש רשע מאריך ברעתו. אמר רבי שמעון בוא וראה שלמה שהיתה חכמתו יתירה על הכל מה אמר במקרא הזה. אלא שלמה רמז של חכמה הוא מרמז. כי הלא אנו רואים שאין כן דרכי הקב"ה. שהרי כתוב (ירמיה יז) ולתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו. אלא שני ענינים הם שהוא מרמז כאן. שלמדנו כאשר עיני הקב"ה באות להשגיח בעולם לעיין בדינם. כמו שכתוב (דה"ב טז) כי ה' עיניו משוטטות בכל הארץ. ומוצא רשעים בעולם. אותו צדיק שנמצא בדור ההוא נתפס ברשעתם. והרשעים מאריך הקב"ה כעסו עליהם עד שישובו. ואם אין לא נמצא מי שיבקש רחמים עליהם. וז"כ יש צדיק אובד בצדקו. לפי שהוא צדיק נסתלק מן העולם. לפיכך למדנו לעולם אל ידור אדם אלא במקום שאנשי מעשה יושבים בתוכו. מה הטעם. לפי שאוי לו לזה שמדורו בין רשעים. שהוא נתפס ברשעתם. ואם מדורו בין זכאים מטיבים לו בשבילם: ד"א את הכל ראיתי בימי הבלי. וכי שלמה שמדרגות עליונות של חכמה היו בו על כל בני דורו. שנאמר (מ"א ה') ויחכם מכל האדם. ונאמר (דה"א כט) וישב שלמה על כסא ה' למלך. אמר בימי הבלי. הבל הבלים .. אלא הסוד של הבל יקר הוא. וזהו ההבל שיוצא מן הפה. וסוד ההבל שיוצא לברוא. אמר הקב"ה לגמור באות יו"ד (*) כיון שאמר הקב"ה לגמור ביו"ד נשארה אות טי"ת בלבדה תלויה באויר על גבי מקום ההוא. טי"ת היא אות המאירה חיים. לפיכך הרואה טי"ת בחלומו סימן טוב הוא לו וחיים נתתקנו לו. וע"כ מפני שנשארה טי"ת תלויה על גבי המקום ההוא אין שולט בו מיתה .. ואם תשאל אם כן שבמקום ההוא ישכון חיים. מדוע לא נבנה שם בית המקדש ליתן חיים ליושביה. אלא שכאן במקום הזה קיומו הוא רק בשביל אות אחת השוכנת עליו. אבל בבית המקדש כל האותיות שוכנות בו. ובהן נברא הוא בלבדו כדמיון של כל העולם. ועוד שבית המקדש נותן חיים וכפרה ליושביו בעולם ההוא. ומקום הזה לא כן. נותן חיים למקום ההוא בעולם הזה ולא בעולם הבא. ובית המקדש להיפוך משם. שבשבילו יש להם חלק לישראל בעולם ההוא ולא בעולם הזה. וע"כ עומד בית המקדש לכפרת עון ולזכותם לישראל בעולם הבא. בוא וראה טי"ת אור החיים בכל מקום. וע"כ פתח בה המקרא בטוב. שנאמר וירא אלהים את האור כי טוב. ומאות הזאת בורח מלאך המשחית. ואל תאמר בורח אלא שלא ניתנה לו רשות ליכנס שמה . וע"כ המקום הזה אין שולט בו כלל צד הטומאה. ונותן חיים של עולם הזה ליושבים תחת אות הזאת אם אינם יוצאים לחוץ. וכשיוצא לחוץ יש רשות לצד הטומאה לשלוט בו: (ב—קנא)

את הכל ראיתי בימי הבלי יש צדיק אובד בצדקו ויש רשע מאריך ברעתו. אמר רבי שמעון בוא וראה שלמה שהיתה חכמתו יתירה על כלא מאי קאמר בהאי קרא. אלא שלמה רמז דחכמתא קא רמז. דהא חזינן אורחוי דקב"ה דלאו הכי. דהא כתיב (ירמיה יז) ולתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו. אלא תרי עניני איהו דקא רמז הכא. דתנינן כד עיניו דקב"ה בעא לאשגחא בעלמא לעייגא ביה. כמה דכתיב (דה"ב טז) כי ה' עיניו משוטטות בכל הארץ. ואשכח חייבין בעלמא. ההוא לדיקא דאשתכח בדרא אתפס בחוביהו. וחייביא מאריך קב"ה רוגזיה עמהון עד דיתובון. ואי לאו לא ישתכח מאן דיתבע רחמי עליהון. הה"ד יש לדיק אובד בצדקו. משום דאיהו זכאה אסתלק מעלמא. בג"כ תניין לעולם אל ידור אדם אלא במקום שאנשי מעשה דריס בתוכו. מאי טעמא. בגין דווי לההוא דמדוריה בין חייביא. דהוא אתפס בחוביהו. ואי דיוריה בין זכאין אוסיפין ליה בגיניהון: ד"א את הכל ראיתי בימי הבלי. וכי שלמה דדרגין עלאין דחכמתא הוו ביה על כל בני דרא. דכתיב (מ"א ה) ויחכם מכל האדם. וכתיב (דה"א כט) וישב שלמה על כסא ה' למלך. אמר בימי הבלי. הבל הבלים .. אלא רזא דהבל יקירא הוא. והוא הבל דנפיק מפומא. ורזא דהבל דנפיק מפומא

זיו הזהר

(*) מי יוכל להבין סוד בריאת העולם. ורק בצלאל נתפאר בזה שידע לצרף האותיות שנברא בהן שמים וארץ אבל אך להבין משמעות לשון הזהר דכאן יש לומר כי כמו בענין התה"ת התורה אמרו חז"ל שנתגלגלו האותיות לספרע מן אות תי"ו ובקשה כל אדר שהתורה תהי' יד בה ונתקיים באות ב"ית. כך היה בענין בריאת זה העולם שנתגלגלו האותיות לספרע זוג זוג בתחלה תש אה"ל רק צש עם גם לב יט חז וח דג בא. וזהו שאומר שכאשר אמר הקב"ה שיסתיים הבריאה באות יו"ד נשארת אות טי"ת בלבדה. יי"ד כלי בו זוגת תלויה באויר נגד מקום עיר לון:

מן הפה שנעשה ממנו קול (ו) ולמדנו אין העולם מתקיים אלא בהבל פיהם של תינוקות של בית רבם שלא חטאו. שלא חטאו ממש. והבל נעשה ברוח ומים [ואש]. וכל מה שנעשה בעולם בהבל נעשה. וסוד הדבר שמזה ההבל של תינוקות נעשה קול ונתפשט בעולם (ז) והם שומרי העולם ושומרי העיר. זש"כ אם ה' לא ישמר עיר וגו'. ובוא וראה היינו הבל היינו קול. מה בין זה לזה. ההבל עומד בכח להוציא קול. והקול ממש עומד בקיומו להוציא דבור (ח) והבל ההוא שהיה נחלת אביו קרא לו שלמה הבלי. וממנו ראה כל מה שראה (ט) ואע"פ שעזר רב אחר מלמעלה היה לו. וכדי להודיע הדבר אמר בימי הבלי. כי דבר הזה משם הוא בא (י) וסוד הדבר הכל הבל. את הכל ראיתי בימי הבלי יש צדיק אובד בצדקו. זה הוא סוד הדבר שהיה מגלה ומפרסם שהכל תולה בימי הבלי. כלומר בזמן שהבל ההוא יונק מן הדין לעשות דין. אז צדיק אובד בצדקו. ובזמן שהבל ההוא יונק מן רחמים. אז רשע מאריך ברעתו. שניהם תלוים בהבל ההוא (יא) ולפיכך כתוב בימי הבלי ולא כתוב ביום. כי הכל תולה בימי הבל ההוא. מי שפוגע בדין. הוא בדין. מי שפוגע ברחמים. הוא ברחמים. ואם תשאל יש צדיק אובד. ואינו אומר אבוד (יב) שכך הוא אובד ממש. כי הדין ההוא מאביד לצדיק מן העולם ומן הדור. ויש רשע מאריך ברעתו. מאריך ממש. שההבל ההוא כשיונק מן רחמים מביא רחמים לרשע הזה ומאריך לו: (ב—לט.)

את הכל ראיתי בימי הבלי יש צדיק אבד בצדקו ויש רשע מאריך ברעתו. א"ר אלעזר מקרא זה ביארו החברים. אבל כאשר ניתנה חכמה לשלמה ראה הכל בזמן שליטת הלבנה (יג) יש צדי"ק. זה עמוד העולם. אובד. כמש"כ (ישעי' נז) הצדיק אבד. בזמן הגלות (יד) בצדק"ו. לפי שצד"ק שלו היא שוכבת לעפר. צד"ק הזאת כל זמן שישראל בגלות היא עמהם בגלות. ולפיכך צדי"ק אובד בצדק"ו. שהרי אין מגיעות אליו אותן ברכות העליונות. ויש רשע מאריך ברעתו. זה סמא"ל שמאריך שקט ושלוה לאדום. במה. ברעתו. באותו אשה רעה שלו נחש התקיף. שהרי לא הגיע עליהם שקט ושלוה אלא בשביל שהתדבקו בנקבה ההיא. וכדמיון הזה לשאר האומות. עד שהקב"ה יקימה מעפר לאותה

מפומא קלא אתעביד מיס (ו) ותמא אין העולם מתקיים אלא בהבל פיסס של תינוקות של בית רבן שלא חטאו. שלא חטאו ממש. והבל אתעביד ברוחא ומיא [ואשא] וכל מאו דאתעביד בעלמא בהבל אתעביד. ורזא דמלה דהאי הבל של תינוקות אתעביד קלא ואתפשט בעלמא (ז) ואינון נטורי עלמא ונטורי קרתא. הס"ד אם ה' לא ישמר עיר וגו'. ותא חזי הוא הבל הוא קלא. מאי בין האי לאלין. הבל קאים בחילא למיפק קלא. קלא ממש קאים בקיומיס לאפקא מלה (ח) והאוא הבל דהוה אחסנתיה דאבוי קרייס הבלי. ומניס חזא כל מאי דחזא (ט) ואע"ג דסיועין סגיאין אחרנין מלעילא הוו ליה. ולאתמודעא מלה אמר בימי הבלי. דמלה דא מתמן אתא (י) ורזא דמלה הכל הבל. את הכל ראיתי בימי הבלי יש לדיק אובד בצדקו. דא הוא רזא דמלה דגלי ופרסס דכלא תליא בימי הבלי. כלומר בזמנא דהאוא הבל יונקא מן דינא בגין למעבד דינא. כדין לדיק אובד בצדקו. ובזמנא דהאוא הבל יונקא מרחמי. כדין רשע מאריך ברעתו. תרווייהו תליין בהאוא הבל (יא) בג"כ כתיב בימי הבלי ולא כתיב ביום. דכלא תליא בימי הבל דא. מאן דאתרע בדינא. בדינא. ומאן דאתרע ברחמי. ברחמי. ואי תימא יש לדיק אובד. ולא קאמר אבוד (יב) הכי הוא אובד ממש. דהאוא דינא אובד לדיק מעלמא ומדרא. ויש רשע מאריך ברעתו. מאריך ממש. דהאוא הבל כד יונקא מרחמי עביד רחמי להאי רשע ומאריך ליה: (כ—לט.)

את הכל ראיתי בימי הבלי יש לדיק אבד בצדקו ויש רשע מאריך ברעתו. א"ר אלעזר הא קרא אוקמוה חבריא. אבל כד אתיהיב חכמה לשלמה חזא כלא בזמנא דשלטא סיהרא (יג) יש לדי"ק. דא עמודא דעלמא. אובד. כד"א (ישעי' נז) הלדיק אבד. בזמנא דגלותא (יד) בלדק"ו. בגין דהיא שכיבת לעפרא לד"ק דא כל זמנא דישראל בגלותא איהי עמהון בגלותא. ובג"כ לדי"ק אובד בלדק"ו. דהא לא מטאן לגביה איהון ברכאן עלאין. ויש רשע מאריך ברעתו. דא סמא"ל דאוריך שקט ושלוה לאדום. במאי. ברעתו. בהאיהי אתתיה רעה נחש תקיפא. דהא לא מטא עלייהו שקט ושלוה אלא בגין דאתדבקו בהאיהי נוקבא. וכגוונא דא לשאר מלכוון. עד דקב"ה יקים מעפרא להאיהי

זיו הזהר

(ו) רצה לומר על פי סוד שהמלכות היא בבחינת פה ודבור. והתפארת הוא בבחי' קול. ומן הבל פה של מלכות פה ותורה שבעל פה קרינן לה נעשה קול. כלומר שנתעלה אותו הבל פה אל התפארת. ועי"ז נתעורר התפארת להזדווג במלכות להוציא דבר. היינו להשפיע בה שפע דלעילא למען יהי' לה להוציא שפע לעולם התחתון. (ז) זה ענין אחר שמן הבל התינוקות של תלמיד תורה נעשה קול שמתפשט בעולם לקיום העולם והיינו שנבראים מזה מלאכים המורכבים מן אש מים ורוח היוצא מן פיהם של התינוקות. והן ג"כ ג' כחות של חסד גבורה ותפארת חסד דין ורחמים שכל עניני העולם נעשים על פי ההנהגה של חסד דין ורחמים. (ח) זהו אותו ענין שזכר קודם שהכל של מלכות פה מעורר הכח של הקול שהוא התפארת להמשיך ולהוציא שפע מן הבינה. והקול ממש שהוא התפארת נתחזק בכחו להוציא הדבור. רצה לומר להשפיע שפע למלכות שנקראת דבור: (ט) הבל של נחלת אביו זו מדת המלכות שדוד המלך נעשה לה מרכבה ושלמה קרא לזה ההבל הבלי. ומן זה ההבל ראה הבל ברוח הקודש. כי זה ההבל היינו הך רוח הקודש: (י) פירוש שדבר זה שבא לומר כא משם. היינו מן הנהגת המלכות. וזהו הסוד של הכל הבל. ענינו שמלכותו בבל משלה כיון שנמסר בידה הנהגת עולם הזה: (יא) כי המלכות יונקת לפעמים מן הימין שהוא חחסד ולפעמים מן השמאל שהוא דין ולפיכך אמר בימי הבלי בלשון רבים כיון ששני מיני ימים לה ימים טובים וימים רעים (יב) שלפי משמעות חשש הי"ל בלשון פעול או נאבד בלשון נפעל. ואומר מעמו שהפעל אובד אין מוסב על הצדיק אלא על ההבל שי' בחי' דין והוא פועל יוצא שלפעמים אותו ההבל אובד את הצדיק מן העולם ומן הדור. שאברתו קשה לעולם בכלל וקשה לה־יור בפרט: (יג) פירוש בימי שליטת מדת המלכות כשלימות: (יד) צדי"ק היינו ספירת היסוד. וצד"ק היינו מדת המלכות והשכינה הקדושה. והענין מובן מאליו למבין

סוכת דוד הנופלת. שנאמר (עמוס ט) ביום ההוא אקים
את סוכת דוד הנופלת: (ב—יא)

את הכל ראיתי בימי הבלי יש צדיק אובד בצדקו
ויש רשע מאריך ברעתו. פתח עלם ההוא ואמר.
את הכל ראיתי בימי הבלי. מקרא זה קשה. וכי שלמה המלך שהיה חכם על הכל. איך אמר כך שהוא ראה הכל בזמן שהיה הולך בחשכות העולם. הלא כל מי שעוסק בחשכות העולם אינו רואה כלום ואינו יודע מאומה. אלא כך יפורש. בימי שלמה המלך עמדה הלבנה בשלימות. ויחכם שלמה על כל בני העולם. ואז ראה הכל וידע הכל. ומה ראה. ראה שהמדרגה **כל** אינו סר מן הלבנ"ה והיה מאיר לה השמש (טו) וש"כ את **הכל** ראיתי בימי הבלי. איזה הבלי. זו הלבנ"ה שנכלל מן הכל. מן מים אש ורוח כאחד. כהבל היוצא מן הפה שהוא כולל מן הכל (טו) והוא ראה **הכל** שנאחז בו באותו הבל שלו. יש צדיק אובד בצדקו. בוא וראה בזמן שנתרבו צדיקים בעולם. זה **הכל** אינו סר מן הלבנ"ה לעולם. וזה **הכל** מקבל כל השפע וגדולה ושמחה שלמעלה. וכאשר נתמלא הוא שמח ונתגדל בשביל להזדוג בהלבנ"ה והוא מרויח בעבורה. אבל בזמן שנתרבו רשעים בעולם והלבנה נחשכת. אז צדיק אובד בצדקו. צדיק נאבד לא כתוב. אלא צדיק אובד. שהרי אינו מתחבר בהלבנה. ואינו מקבל שפע וגדולה ושמחה למלאותה ולהזדוג עמה. ולכך צדי"ק אובד. בצדק"ו. זו הלבנה. כי יען שהלבנה אינה נמצאת להזדוג עמו הוא אובד (יז) שאינו שואב מן השמחה שלמעלה כמו שהיה עושה. ואז כל צד ושמאל נתעורר והרשעים מאריכים בשלוה בעולם. וש"כ ויש רשע מאריך ברעתו. מהו ברעתו. בצד הרע ההוא שנדבק בו: ועוד יש צדיק אובד בצדקו. שכאשר הרשעים מתרבים בעולם והדין תולה. צדיק אובד בצדקו. הוא נתפס בעונות בני עירו. אם הוא לא הזהירם ולא היה מוחה בידם ולא היה מביישם
לעולם: (ג—מו.)

החכמה תעז לחכם מעשרה שליטים אשר היו בעיר.
אמר ההוא טייעא החכמה תעז לחכם. זה משה כשעלה לקבל התורה נזדעזעו אותן מחנות העליונים. ונאספו על משה לשורפו. ונתחזק משה כמו שביארו החברים שהקב"ה א"ל למשה וכו' (יח) אבל החכמה תעז לחכם. כל מי שעוסק בתורה ומתיגע בה לשמה. מתחזק בה בתורה בשעה שנצרך להיות לו התחזקות וכח להגן עליו. וההתחזקות והכח ההוא מאיזה מקום מתחזק. חוזר ואומר מעשרה שליטים. אלו עשרת הדברות הכתובים בתורה. שהם שליטים עליונים שהאדם מתחזק בהם בעולם הזה ובעולם הבא. כל רזי העולם וכל המצות וכל החכמה שלמעלה ושלמטה בהם תלוים. ובהם נכלל הכל. והכל נמצא בתורה. אשרי
חלקו

סוכת דוד הנופלת. דכתיב (עמוס ט) ביום ההוא אקים
את סוכת דוד הנופלת: (ב—יא)

את הכל ראיתי בימי הבלי יש צדיק אובד בצדקו
ויש רשע מאריך ברעתו. פתח הסוא רבא ואמר.
את הכל ראיתי בימי הבלי. הא קרא קשיא. וכי שלמה מלכא דהוה חכים על כלא. איך אמר הכי דאיהו חמא כלא בזמנא דאיהו אזיל בחשוכי עלמא. הא כל מאן דאתדל בחשוכי עלמא לא חמי חדי ולא ידע מדי. אלא הכי אתמר. ביומוי דשלמה מלכא קיימא סיהרא באשלמותא. ואתחכם שלמה על כל בני עלמא. וכדין חזא כלא וידע כלא. ומאי חזא. חזא **כל** דלא אעדי מן סיהר"א והוה נהיר לה שמשא (טו) הה"ד את **הכל** ראיתי בימי הבלי. מאן הבלי. דא סיהר"א דאתכלילת מן כלא. מן מיא אשא ורוחא כחדא. כהבל דנפיק מן פומא דכליל מכלא (טו) והוא חזא **כל** בהבלא הבל דיליה דאחיד ביה. יש צדיק אובד בצדקו. תא חזי בזמנא דאתסגיאו זכאין בעלמא. האי **כל** לא אעדי מן סיהר"א לעלמין. והאי **כל** נטיל כל משא ורבו וחדו דלעילא. וכד אתמלי חדי ורבי בגין לאזדווגא בסיהר"א והוא רווח בגינה. ובזמנא דאסגיאו חייבין בעלמא וסיהרא אתחשכת. כדין צדיק אובד בצדקו. צדיק נאבד לא כתיב. אלא צדיק אובד. דהא לא אתחבר בסיהרא. ולא נטיל משא ורבו וחדו למלי לה ולאזדווגא עמה. וע"ד צדי"ק אובד. בצדק"ו. דא סיהרא. דבגין דסיהרא לא אשתכחת לאזדווגא עמיה הוא אובד (יז) דלא שאיב מחידו דלעילא כמה דהוה עביד. וכדין כל סטר שמאלא אתער וחייבין מאריכין בשלוה בעלמא. הה"ד ויש רשע מאריך ברעתו. מהו ברעתו. בהסוא סטרא בישא דאתדבק ביה: תו יש צדיק אובד בצדקו. דכד חייבין סגיאו בעלמא ודינא תליא. צדיק אובד בצדקו. איהו אתפס בחוביהו דבני מאתיה. אי איהו לא אסהיד בהו ולא מחי בידן ולא אכסיף להו
לעלמין: (ג—מו)

החכמה תעז לחכם מעשרה שליטים אשר היו בעיר.
אמר הסוא סייעא החכמה תעז לחכם. דא משה כד סליק לקבלא אורייתא אזדעזעו איתון מסריין עלאין. ואתכנישו על משה לאוקדא ליה. ואתתקף משה כמה דאוקמוה חברייא דקב"ה א"ל למשה וכו' (יח) אבל החכמה תעז לחכם. כל מאן דאתעסק באורייתא ואשתדל בה לשמה. אתתקף בה באורייתא בשעתא דאצטריך למהוי ליה תקפא ואילא לאגנא עליה. והסוא תקפא ואילא מאן איתר אתתקף. הדר ואמר מעשרה שליטים. איתון עשר איתין דכתיבין בה באורייתא. דאיתון שליטין עלאין דב"נ אתתקף בהו בהאי עלמא ובעלמא דאתי. כל רזין דעלמא וכל פקודין וכל חכמתא דעילא ותתא בהו תליא. ובהו אתכליל כלא. וכלא איהו באורייתא. וכלא
חולקיה

זין הזהר

(טו) כ"ל זה ספירת היסוד. לבנה זו מדת המלכות. שמש זה התפארת: (טז) יבאר בזה הטעם שהכל מרמז על מדת המלכות. כיון שההבל יש בו ג' כחות. מים אש ורוח. וכן המלכות מנהגת העולם בחסד דין ורחמים. והיינו כעין זה שהמלכות נקראת הקל תפוחין קדישין כיון שהתפוח יש בו ג' גוונים לבן אדום ירוק המורים ג"כ על חד"ר: (יז) כוונתו שמשמעות אובד הוא כמו תליתי כשה אובד (תלים קי"ט) ליש אובד פבלי מרף (איוב ד): (יח) כדאיתא במסכת שבת דף (פח.)

חלקו מי שמתיגע בתורה להיות נתחזק בהתחזקות לעולם הבא : (ב—קנו ;)

כל זה נסיתי בחכמה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני. הרי למדנו ששלמה המלך נחל את הלבנ"ה מכל הצדדים. ובימיו עמדה בשלימות לבנה ההיא והיתה מבורכת מהכל . ובכל האירה הלבנה. זש"כ (מלכים א' ה') ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם ומכל חכמת מצרים. ותרב דוקא. מחכמת כל בני קדם. זה סוד עליון הוא. כמש"כ (בראשית לו) ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום וגו'. ואלה נקראים בני קדם. שכלם לא נתקיימו מלבד מזה הכולל זכר ונקבה שנקרא הדר. שנאמר וימלך תחתיו הדר וגו'. ולמדנו שאע"פ שהאירה הלבנה לא האירה בשלימות. עד שבא שלמה המלך שהיה ראוי לעומתה. כמו שביארנו שבשביל זה אמו בת שבע היתה (יט) ומכל חכמת מצרים. זו חכמה התחתונה שנקראת שפחה אשר אחר הריחים (כ) והכל היתה כוללת חכמת שלמה. חכמת בני קדם וחכמת מצרים . וכאשר בקש לעמוד להבין מצות התורה אמר. אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני : (א—רכח ;)

ח

ובכן ראיתי רשעים קבורים ובאו וממקום קדוש יהלכו וגו'. מקרא זה יש לעיין בו. שהלא אם הם רשעים אין להם חלק במקום של קדושה. אבל לא כל הרשעים שוים. יש רשע גמור ויש רשע שאינו גמור. רשע שאינו גמור יש לו חלק בקדושה ויש לו חלק בטומאה. שמעורבים בו שניהם. ועל זה נאמר ראיתי רשעים קבורים ובאו וממקום קדוש יהלכו. ולא אמר ראיתי רשעים גמורים. כי רשע גמור אין לו חלק בקדושה בודאי. אבל רשע שאין הוא גמור יש לו חלק בקדושה. ובשביל שיטהר מטומאתו מורידים לו בגלגול כמה פעמים עד שיטהר מזוהם ההוא. משל לאומן שהיה לו כלי כסף מעורב במין אחר. כשרוצה לבררו וללבנו מה עושה. הוא מתיך אותו בכור כמה פעמים עד שנתברר ונתלבן באש. וסוד הדבר (איוב כב) אשר קומטו ולא עת נהר יוצק יסודם. מהו נהר. זה נהר דינור ששם תוצק הנשמה עד שתתלבן. ומהו אשר קומטו ולא עת. אלו תתקע"ד דורות שנקמטו בלא עת ונסתלקו קודם זמנם. ומביאם הקב"ה בגלגול על כל דור ודור ומחזירם אל היסוד. וזה הוא נהר יוצק יסודם : (ז"ח תיקונים)

יש הבל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים וגו'. אמר רבי יוסי הרי ביארנו דרכי הקב"ה. שאם רואה שלאחר זמן יסרח. מקדים ומסלקו מן העולם בעוד שהוא זכאי קודם שהגיע

חולקיה מאן דאשתדל באוריתא למהוי מתתקף בהקפא לעלמא דאתי : (ג—קי ;)

כל זה נסיתי בחכמה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני. הא תנינן שלמה מלכא ידית סיהר"א מכל סטרוי. ובימוי קיימא בשלמותא סהיא סיהרא דאתברכא מכלא ובכלא אתנהיר סיהרא. הס"ד (מלכים א' ה') ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם ומכל חכמת מצרים. ותרב דייקא. מחכמת כל בני קדם. רזא עלאה הוא. כמד"כ (בראשית לו) ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום וגו'. ואלין אקרון בני קדם. דכלהו לא אתקיימו בר מהאי דכלילא דכר ונוקבא דאקרי הדר. דכתיב וימלך תחתיו הדר וגו'. ותאנא דאע"ג דאתנהירא סיהרא לא אתנהירא באשלמותא. עד דאתא שלמה מלכא דאתחזי לקבלהא. כמה דאוקימנא דבג"כ אמיה בת שבע הות (יט) ומכל חכמת מצרים. דא חכמה תתאה דאקרי שפחה דבתר ריחיא (כ) וכלא אתכלילא האי חכמה דשלמה. חכמת בני קדם וחכמת מצרים .. וכד בעא למיקם על כמוהי אוריתא אמר. אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני : (א—רכח ;)

ח

ובכן ראיתי רשעים קבורים ובאו וממקום קדוש יהלכו וגו'. האי קרא אית לאסתכלא ביה. דהא אי איכון רשעים לא איה לון חולקא באתר דקדושה. אלא לאו כל רשיעיא שוין. דאית רשע גמור ואית רשע שאינו גמור. רשע שאינו גמור אית ליה חולקא בקדושה ואית ליה חולקא במסאבו. דאתערבו ביה תרוויהו. ולהאי אתמר ראיתי רשעים קבורים ובאו וממקום קדוש יהלכו. ולא אמר ראיתי רשעים גמורים. דרשע גמור לית ליה חולקא בקדושה ודאי. אבל רשע דלאו איהו גמור אית ליה חולקא בקדושה. ובגין לאתדכאה ממסאבו נתתין ליה בגלגולא כמה זמנין עד דיתדכי מהאי זוהמא. לאומנא דהוה ליה מאנא דכספא מעורב במינא אחרא. בעא לברראה ולבנאה ליה מאי עביד. הוא יהיב ליה בכורא כמה זמנין עד דאתברר ואתלבן בנורא. ורזא דמלה (איוב כב) אשר קומטו ולא עת נהר יוצק יסודם. מהו נהר. דא נהר דינור דתמן יוצק נשמתא עד דאתלבנא. ומהו אשר קומטו ולא עת. אלין תתקע"ד דרין דאתקריבו בלא עת ואסתלקו קדם זמנייהו. וזריק לון קב"ה בגלגולא על כל דרא ודרא ומחזר לון ליסוד. ודא איהו נהר יוצק יסודם : (ז"א תיקונים)

יש הבל אשר נעשה על הארץ אשר יש לדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים וגו'. אמר רבי יוסי הא אוקימנא אמאי דקב"ה. דאי ידע דלבתר יומין יסרח. מקדים וסליק ליה מעלמא בשד דאיהו זכאה עד

לא

דין הזהר

(יט) בת שבע רומז על מדת המלכות ספירה שביעית ; (כ) היינו חכמות של כחות הטבע ;

לא מסת זמייסו. ועביד בהון דיין מגו רחימותא בהו. הס"ד יש לדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים. ויש רשעים אשר מגיע אליהם כמעשה הלדיקים. דקב"ה אוריך לון יומין ואוריך רוגזיה בהו בגין דלסדרו לגביה. לו בגין דיפוק מייסו בגין דמעלי: (ח—יז:)

יש הבל אשר נעשה על הארץ אשר יש לדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים וגו'. פתח רבי אלעזר ואמר יש הבל. שלמה המלך עשה ספר הזה ומוקים ליה על ז' הבלים דעלמא קיימא עלייהו. ואינון ז' עמודין סמכין דעלמא לקבל ז' רקיעים. ואלין אינון. וילון. רקיע. שחקים. זבול. מעון. מכון. ערבות (ח) ולקבלייהו הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל. וכמה דאינון שבעה רקיעין אית אחרנין דדבקי בהו ומתפשטי ונפקי מייסו. הכי נמי אית הבלים אחרנין דמתפשטי ונפקי מאלין. וכלהו אמר שלמה. והכא רזא דחכמתא אית ביה. יש הבל דנפקא מאינון הבלים עלאין דעלמא קיימא עלייהו (ג) ודא נעשה על הארץ. אתקיים בהיומיה ואתתקף בתוקפיה בעובדי ארעא ובסליקו דסלקא מארעא. ודא אתמנא על ארעא. וכל תוקפא וקיומא דיליה באינון נשמתין דלדיקיא דאתלקיטו מארעא כד אינון זכאין עד לא סרחו. בעוד דיסבי ריחא טבא (ג) כגון חנוך דכתיב ביה ואינכו כי לקח אותו אלהים. ובמה ליה עד לא מסת זמייה ואשתעשע ביה. וכן שאר זכאין דעלמא. דתינון על תרין מלין לדיקיא מסתלקי מעלמא עד לא מסי זמייסו. חד על חובי דרא דכד אסגיאו חייביא בעלמא אינון זכאין דמסתכמי ביניהו אתפסון בחוביהון. וחד כד אתגלי קמי קב"ה דיסרחון לבתר. סליק לון מעלמא עד לא מסת זמייסו. הס"ד אשר יש לדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים. מסי עלייהו דיבא דלעילא כאילו עבדו חובין ועובדין דרשיעיא. דסא זמנא חדא שאיל רבי יוסי ב"ר יעקב איש כפר אונו לרבי מאיר. בזמנא דרבי עקיבא וחבריו אסתלקו מעלמא ומיתו בהסות גווגא. ואמר ליה סיבי כתיבא דא בכל אורייתא כלא. א"ל ולא. וסא אמר שלמה אשר יש לדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים. מסי עלייהו דיבא מלעילא כאילו עבדו חובין ועובדין דרשיעיא. ויש רשעים שמגיע אליהם כמעשה הלדיקים. דיתבי בשקט ושלם בהאי עלמא. דיבא לא מסת עלייהו כאילו עבדו עובדין דלדיקיא. ואמאי.

אלא

שהגיע זמנו. ועושה בהם דין מתוך אהבתו להם. זש"כ יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים. ויש רשעים אשר מגיע אליהם כמעשה הצדיקים. שהקב"ה מאריך להם ימים ומאריך מלכעוס עליהם בשביל שישובו אליו. או לבעבור שעתיד לצאת מהם בנים טובים: (א—גו:)

יש הבל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים וגו'. פתח רבי אלעזר ואמר יש הבל. שלמה המלך עשה ספר הזה והעמידו על ז' הבלים שהעולם עומד עליהם. והם ז' עמודים יסודי העולם כנגד ז' רקיעים. ואלו הם. וילון. רקיע. שחקים. זבול. מעון. מכון. ערבות (ח) וכנגדם הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל. וכמו שאותן שבעה רקיעים יש רקיעים אחרים דבקים בהם ומתפשטים ויוצאים מהם. אף כך יש הבלים אחרים שמתפשטים ויוצאים מאלה. וכלם אמר שלמה. וכאן סוד של חכמה יש בו. יש הבל שיוצא מאותן הבלים העליונים שהעולם עומד עליהם (ג) וזה נעשה על הארץ. נתקיים בקיומו ונתחזק בתוקפו במעשים טובים שעל הארץ ובעלייתם שהם עולים מן הארץ. וזה ההבל נתמנה על הארץ. וכל תוקפו וקיומו באותן נשמות הצדיקים שנלקטים מן הארץ כאשר הם זכאים עד לא סרחו. בעוד שנותנים ריח טוב (ג) כגון חנוך שנאמר בו ואיננו כי לקח אותו אלהים. ולקחו טרם שהגיע זמנו ומשתעשע בו. וכן שאר צדיקי עולם. שלמדנו על שני דברים נסתלקים צדיקים מן העולם טרם שמגיע זמנם. אחד על עונות הדור. שכאשר מתרבים הרשעים בעולם אותן הצדיקים שנמצאים ביניהם נתפסים בשביל עונות הרשעים. ואחד כאשר נגלה לפני הקב"ה שיחטאו אחר זמן. מסלקם מן העולם טרם שמגיע זמנם. זש"כ אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים. מגיע עליהם דין שלמעלה כאילו עשו חטאים ומעשים של רשעים. שהרי פעם אחת שאל רבי יוסי ב"ר יעקב איש כפר אונו לרבי מאיר. בזמן שרבי עקיבא וחבריו נסתלקו מן העולם ומתו במיתות משונות. ואמר לו איה נמצא ענין זה בכל התורה כלה. א"ל ולא. והא אמר שלמה אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים. שמגיע עליהם דין מלמעלה כאילו עשו פשעים ומעשים של רשעים. ויש רשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים. שיושבים בשקט ושלוה בעולם הזה. דין אין מגיע עליהם כאילו עשו מעשים של צדיקים. ולמה

אלא

זיו הזהר

ח (ח) שבעה רקיעים שחושב כאן הוא במובא בסמכת חגיגה (יב:) אבל המפורשים ע"פ חכמת הקבלה יחשבו אותם לשמנה רקיעים. והגמרא חושב שחקים שהם שני רקיעים לרקיע אחד. וכן סדרם. וילון מלכות. רקיע יסוד. שחקים נצח והוד. זבול תפארת. מעון חסד. מכון גבורה. ערבות בינה. וכן חשב שלמה רק ז' הבלים. הכל א'. הבלים ב' הרי ג'. ועוד הפעם הבל הבלים הרי ששה. הכל הבל הרי ז' ומסתכר שהבל הבל נגד ערבות. כי הבינה הכל בה והיא מולדת הכל. (ג) זה הסוד הוא אותו הסוד שגרמו בהפסוק ואופן אחד בארץ בידוע דהיינו אור מדת המלכות שמתפשט בעוה"ז בשם שכינה. שכל תוקפה והתחזקותה בעוה"ז הוא ע"י עבודת ישראל בתורה ותפלה ומצות שהיא מעלה אותם לעילא ועל ידה תבא השפע לעוה"ז להתחלק כפרשיות. (ג) פי' שתוקפה וקיומה של השכינה בעוה"ז בזמן שרשעים מתרבים בעולם ואין לה מקום לשכון בארץ ומבקשת להסתלק ולעלות השמימה ואם יהיה כך יעשה מדת הדין חורבן גדול בארץ. ואז הקב"ה עושה רפואה הידועה שיורד בגנים ללקוט שושנים נשמות הצדיקים. וע"י אותו נשמות הצדיקים ניתן לה תוקף ועוז שלא תהיה ברוגז על זה העולם ולא תסתלק השמימה. ועפ"ז המשמעות של יש הבל אשר נעשה על הארץ. היינו שמדת המלכות והשכינה הקדושה נתתקנת ונתחזקת על הארץ ע"י עבודת הצדיקים:

אלא לפי שנגלה לפני הקב"ה שיחזרו בתשובה. או שיצא מהם זרע אנשי אמת בעולם. כגון תרח שיצא ממנו אברהם. אחז שיצא ממנו חזקיהו. ולפיכך הן מצד הצדיקים והן מצד הרשעים ההבל שאמרנו נעשה ונתחזק על הארץ כמו שנתבאר: ד"א יש הבל אשר נעשה על הארץ. כמו שאמרנו שנתחזק על הארץ. ובמה. מפני שיש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים. מגיע לידם שיעשו כמעשה הרשעים. כגון בת עכו"ם או אחד מאותן המעשים שהם מעשה הרשעים. והם עומדים בנסיונם מאימת רבונם ואין רוצים להטמא. כגון כמה צדיקי אמת שהגיע לידם כמעשה הרשעים. והם היו גבורי כח שעשו רצון קונם ולא חטאו. ובשביל זה ההבל נעשה על הארץ ונתחזק בתוקפו. ויש רשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים. שמגיע לידם מצוה אחת שהוא מעשה הצדיקים. וזוכים בה ועושים אותה. כגון גזלן מרצד היה נמצא בהרים עם גזלנים עכו"ם. וכאשר יהודי היה עובר שם היה מצילו ומשמרו מהם. והיה קורא עליו רבי עקיבא יש רשעים אשר מגיע אליהם כמעשה הצדיקים. וכגון אותו רשע שהיה בשכנותו של רבי חייא. שבלילה אחד פגע בה באשה ההיא שהיתה הולכת לבית בתה. רצה לאנסה. אמרה לו בבקשה ממך הוקיר לרבונך ואל תחטא עמי. הניחה ולא חטא עמה. ע"ז נאמר ויש רשעים אשר מגיע אליהם כמעשה הצדיקים. אמרתי שגם זה הבל. וכמו שמתחזק הבל ההוא עם אותן הצדיקים שמגיע לידם מעשה רשעים ואין חוטאים. אף כך מתחזק עם אותן הרשעים שמגיע לידם מעשים של צדיקים ועושים אותם. שלמדנו ברא הקב"ה צדיקים ורשעים בעולם. וכמו שהוא מתכבד בעולם במעשה הצדיקים. אף כך מתכבד הוא ברשעים באשר עושים מעשים טובים בעולם כמו שאמרנו.

וע"כ כתוב את הכל עשה יפה בעתו: (ב—י ז)

ושבחתי אני את השמחה אשר אין טוב לאדם תחת השמש כי אם לאכל ולשתות ולשמוח והוא ילונו בעמלו וגו'. אמר רבי שמעון וכי שלמה המלך משבח כל זה. אלא ושבחתי אני אוז השמחה. זו שמחת המלך הקדוש בזמנים של שבת וימים טובים. שמכל מעשים טובים שהאדם עושה אין טוב לאדם תחת השמש כי אם לאכול ולשתות. ולהראות שמחה באותן הזמנים. בשביל שיהיה לו חלק לעולם הבא. והוא ילונו בעמלו. מי ילונו. זה הקב"ה, הוא ילונו וילך עמו להכניסו לעולם הבא: ד"א והוא ילונו. מי. זה האדם שאוכל ושותה ושמח בשבת וימים טובים. כל מה שמוציא על אכילה ושתיה הוא ילונו להקב"ה בהלואה. והקב"ה יתן לו כפל כפלים מכל מה שהוציא על זה. בשני דברים מלוה האדם להקב"ה. כאשר מרחם על עניים. וכאשר מוציא על שבתות ומועדים להתענג בהם. בזה מלוה הכל להקב"ה. כמש"כ (משלי יט) מלוה ה' חונן דל וגמולו ישלם לו: (ב—רנח.)

אלא כגון דאתגלי קמי קב"ה דית בין בתיובתא. או דיפוק מנייהו זרעא דקשוט בעלמא. כגון תרח דנפק מנה אברהם. אחז דנפק מנה חזקיהו. ובגין כך בסטרא דא ובסטרא דא סבל דקאמרן נעשה ואתתקף על סאנא כדקאמרן: ד"א יש הבל אשר נעשה על סאנא. כדקאמרן דאתתקף על עלמא. ובמאי. בגין דיש לדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים. מסאן לידייהו כאינון עובדין דחייבין. כגון בת עכו"ם או חד מאינון עובדין דאינון מעשה הרשעים. ואינון קיימי בקיומייהו מדחילו דמאריהון ולא בעאן לאסתאבא. כגון כמה זכאי קשוט דמאי לידייהו כעובדין אלין. ואינון גבורי כח דעבדי רעותא דמאריהון ולא חסאן. ועל דא סבל נעשה על סאנא ואתתקף בתוקפיה. ויש רשעים שמגיע אליהם כמעשה הלדיקים. דמאי לידייהו מלוה חדא דאינון עובדא דלדיקיא. וזכאן בה ועבדין יתה. כגון לסטים מקפחא הוה מסתכא בטוריא בהדי לסטים עכו"ם. וכד הוה יודאי מעבר תמן הוה משזיב ליה ונטר ליה מנייהו. והוה קרי עליה רבי עקיבא יש רשעים אשר מגיע אליהם כמעשה הלדיקים. וכגון הוא חייבא דהוה בשבבותיה דרבי חייא. דלילא חד פגע בה בהיא אתתא דהוה אזלא לבי ברתה. בעא לאתקף בה. אמרה ליה במטו מינך אוקיר לאנרך ולא תחטי עמי. שבקה ולא חב בה. הוי אומר ויש רשעים אשר מגיע אליהם כמעשה הלדיקים. אמרתי שגם זה הבל. וכמה דאתתקף הוא הבל בהדי אינון לדיקיא דמאי לידייהו עובדי דחייבא ולא חסאן. אוף הכי אתתקף בהדי אינון חייבא דמאי לידייהו עובדי דאינון לדיקיא ועבדין לה. דתנינן עבד קב"ה לדיקים ורשעים בעלמא. וכמה דאתיקר אינון בעלמא בעובדי דלדיקיא. הכי נמי אתיקר אינון ברשעיא כד עבדי עובדא הכא בעלמא כדקאמרן.

וע"ד כתיב את הכל עשה יפה בעתו: (ב—י ז)

ושבחתי אני את השמחה אשר אין טוב לאדם תחת השמש כי אם לאכל ולשתות ולשמוח והוא ילונו בעמלו וגו'. אמר רבי שמעון וכי שלמה מלכא משבח כל דא. אלא ושבחתי אני את השמחה. דא חדוותא דמלכא קדישא בזמנא דשבתא ויומין טבין. דמכל עובדין טבין דב"נ עביד אין טוב לאדם תחת השמש כי אם לאכול ולשתות. ולאחזאה חדוותא בהאי זמנא. בגין דיהא ליה חולקא לעלמא דאתי. והוא ילונו בעמלו. מאן. דא קב"ה. הוא ילונו ויהך עמיה לאעלא ליה לעלמא דאתי: ד"א והוא ילונו. מאן. האי ב"נ דאכיל ושתי וחדי בשבתא ויומין טבין. כל מאי דאפיק למיכל ולמשתי הוא ילונו לקב"ה בהלואה. וקב"ה יהיב ליה כפלי כפלים מכל מאי דאפיק בהאי. בתרין מלין אחזיף ב"נ לקב"ה. כד חייס על מסכני. וכד אפיק בשבתי וזמני להתענגא בהו. דהא כלא אחזיף לקב"ה. כד"א (משלי יט) מלוה ה' חונן דל וגמולו ישלם לו: (ב—רנח.)

ומוצא אני מר ממות את האשה וגו' אסורים ידיה וגו'. מהו אסורים ידיה. רבי יצאי ורבי יהושע. חד אמר כל הנוגע באשה או מקבל ממנה מידה לידו [בשביל שיסתכל בה] לא ינקה מדינה של גיהנם. שנא' יד ליד לא ינקה רע. זש"כ אסורים ידיה ודאי. וחד אמר מן הנקבות באות כל מיני נחש וכישוף וכל הרהורים

רעים. ואלמלי שאסורים ידיה. שאין מגיחים אותה מן שמים. היו הורגין וממיתין כרצונן כל עת וזמן שהנקבות יודעות בכשפיהן להשביע לאנשים שישלימו רצון שלהן. ובמה בשמות של טומאה ובדברים עמוקים אחרים. לפיכך כתוב מכשפה לא תחיה ולא כתיב מכשף: (ז"ח מדרש רות)

ט

זה רע בכל אשר נעשה תחת השמש כי מקרה אחד לכל וגו'. אמר רב חגי מהו זה רע. דא הוא מאן דאוסיף זרעא בריקניא והכיל אורחוי. בגין דסלי לאו מדוריה בקב"ה. ולא יהא ליה מולקא בעלמא דאתי. הה"ד (תהלים ה) כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע. וע"ד אמר זה רע. דלא יהא ליה מדורא לעילא. כי מקר"ה אחד לכל וגם לב בני האדם מלא רע והוללות בלבבם בחייהם. שטות נשרש בלבבם. הם מחוסרי אמונה (ה) ואין להם חלק בהקב"ה ובאותן בני האמונה. לא בעולם הזה ולא בעולם הבא. זש"כ ואחריו אל המתים (ג) בוא וראה הקב"ה הזהיר לבני העולם ואמר (דברים ל) ובחרת בחיים למען תחיה וגו'. עיקרו של חיים בעולם הבא הוא. ואותן הרשעים מחוסרי אמונה מה הם אומרים. כי מי אשר יבחר אל כל החיים יש בטחון. כל החיים בעולם הזה הוא. ומסורת בידם כי לכלב חי הוא טוב מן האריה המת. וכיון שאומרים כך איך יהיה להם חיים בעולם ההוא. וע"כ זה רע ודאי. שלא ידורו אצל מלך העליון ולא יהיה להם הלק בו: (ג—קנח)

כי החיים יודעים שימותו והמתים אינם יודעים מאומה. אמר רבי פרחיה הרי אמרו שאכילו הרשעים יודעים בעולם ההוא. יודעים בצער שלהם ויודעים בכבוד הצדיקים ובדינם של הרשעים. אם כן מהו והמתים אינם יודעים מאומה. אלא זהו בעולם הזה כתוב. הצדיקים נקראים חיים. שמסתכלים ויודעים שימותו ושעתידים ליתן את הדין. שיש דין ויש דיין. כמש"כ והחי יתן אל לבו. אבל הרשעים נקראים מתים. שאין יודעים ואין משגיחים ואין מסתכלים בענייני עולם הבא. שהוא עולם של חיי הנשמות והרוחות. אלא מסתכלים במעשים של עולם הזה שהוא עולם הגוף. ולפיכך נקראים מתים. שאין הם מן בני החיים: (ז"ח מדרש רות)

לך אכל בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך כי כבר רצה האלהים את מעשיך. רבי חייא קם לילה אחד לעסוק בתורה. והיה עמו ר' יוסי זוטא כשהיה נער. פתח רבי חייא ואמר. לך אכל בשמחה לחמך וגו'. מה היה רואה שלמה שאמר מקרא הזה. אלא שלמה כל דברין בחכמה היו. וזהו שאמר לך אכול בשמחה

ט

זה רע בכל אשר נעשה תחת השמש כי מקרה אחד לכל וגו'. אמר רב חגי מהו זה רע. דא הוא מאן דאוסיף זרעא בריקניא והכיל אורחוי. בגין דסלי לאו מדוריה בקב"ה. ולא יהא ליה מולקא בעלמא דאתי. הה"ד (תהלים ה) כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע. וע"ד אמר זה רע. דלא יהא ליה מדורא לעילא. כי מקר"ה אחד לכל וגם לב בני האדם מלא רע והוללות בלבבם בחייהם. שטות נשרש בלבבם. הם מחוסרי אמונה (ה) ואין להם חלק בהקב"ה ובאותן בני האמונה. לא בעולם הזה ולא בעולם הבא. זש"כ ואחריו אל המתים (ג) בוא וראה הקב"ה הזהיר לבני העולם ואמר (דברים ל) ובחרת בחיים למען תחיה וגו'. עיקרא דחיין בהסוא עלמא דיכסו. ומיכון חיידין מחוסרי מהימנותא מאי קא אמרי. כי מי אשר יבחר אל כל החיים יש בטחון. כל החיים בהסוא עלמא. ומסירא בידייהו כי לכלב חי הוא טוב מן האריה המת. וכיון דאמרי הכי היך יהא להון חיין בהסוא עלמא. וע"ד זה רע ודאי. דלא ידורון במלכא עלאה ולא יהא לון מולקא ביה: (ג—קנח)

כי החיים יודעים שימותו והמתים אינם יודעים מאומה. אמר רבי פרחיה הא אתמר דאפילו הרשעים יודעים בהסוא עלמא. ידעין בלערא דידהו וידעין ביקרא דצדיקיא ובדינהון דרשיעיא. אי הכי מהו והמתים אינם יודעים מאומה. אלא דא בהאי עלמא כתיב. לדיקיא איקרון חיים. דמסתכלין וידעין דימותון וזמינין ליתיהב דינא. דאית דין ואית דיין. כד"א והחי יתן אל לבו. אבל רשעים איקרון מתים. דלא ידעין ולא מסגיחין ולא מסתכלין בעובדי דהסוא עלמא. דאיהו עלמא דחיי דנשמתין ורוחין. אלא מסתכלין בעובדי דהאי עלמא דאיהו עלמא דגופא. ובג"ד אקרין מתים. דלאו מבני חייא איכון: (ז"ח מדרש רות)

לך אכל בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך כי כבר רצה האלהים את מעשיך. רבי חייא קם לילה חד למלעי באורייתא. והוה עמיה ר' יוסי זוטא דהוה רבינא. פתח רבי חייא ואמר. לך אכל בשמחה לחמך וגו'. מאי קא חזא שלמה דאמר האי קרא. אלא שלמה כל מלוי בחכמה הוו. והאי דאמר לך אכול בשמחה

זיו הזהר

מ (ה) הם מחוסרי אמונה שוראים לישא אשה ולהוליד בנים שזה רחיים על צוארם. והם בעלי מקרה משחיתים דרכם ומוציאים זרע לבטלה. ומתים בלא בנים. ולכך אין להם הלק בעוה"ב. אבל מי שהוא איש אמונה בוטח על הקב"ה נושא אשה ומוליד בנים כי מאן דיהיב חיי יהיב מזוני: (ג) ואחריו אל המתים. כי מי שנושא אשה ומוליד בנים הרי נשאר אחריו דבר אל החיים אבל מי שאינו רוצה להוליד בנים הרי אחריו אל המתים:

בשמחה לחמך. שבשעה שהאדם הולך בדרכיו של הקב"ה. מקרבו הקב"ה אליו ונותן לו שלוה ומנוחה. ואז הלחם והיין שהוא אוכל ושותה בשמחת הלב. תהי' בשביל שהקב"ה רצה במעשיו (*) א"ל זה הנער אם כן הרי אמרת שכל דברי שלמה בחכמה היו. איה היא החכמה כאן (**) א"ל בני תבשל בשולך ותבין מקרא הזה (***) א"ל עוד טרם שאבשל ידעתי. א"ל מניין לך. א"ל שמעתי קול אחד מאבי שהיה אומר במקרא הזה. ששלמה הוא מזהיר לו לאדם להעטירה לכנסת ישראל בשמחה. שהוא צד בחינת ימין. והוא הלחם שיתעטר בשמחה. ואח"כ שיתעטר ביין שהוא בחי' שמאל. בשביל שתהי' נמצאת בהאמונה של הכל. שמחה שלימה בימין ושמאל. וכאשר תהיה בין שניהם אז כל הברכות שרויות בעולם (****) וכל זה כאשר הקב"ה מרוצה במעשה האנשים. זש"כ כי כבר רצה האלהים את מעשיך. בא דבי חייא ונשקו. אמר חייך בני שדבר הזה הנחתי בעבורך. ועתה אני יודע שהקב"ה רוצה לעטרך בתורה: (ב—כט)

בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר. אמר רבי אלעזר מקרא זה נתבאר ונדרש. אבל בוא וראה הקב"ה ברא את האדם בסוד של חכמה. ועשה אותו באומנות גדולה. ונפח באפיו נשמת חיים. להבין ולהשכיל בסודות החכמה לדעת בכבוד רבונו. כמש"כ (ישעי' מג) כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו. ולכבודי בראתיו דוקא (ג) וסוד הדבר של ולכבודי בראתיו למדתי. שהרי הכבוד שלמטה סוד כסא הקדוש אינו נתתקן למעלה אלא מתוך התקון של בני העולם. כאשר הם אנשים זכאים וחסידים ויודעים לתקן תקונים (ד) זש"כ ולכבודי בראתיו. בשביל כבודי הזה לתקנו בעמודים חזקים (ה) ולפארו בתקונים ועדיים שלמטה. למען יתעלה כבודי הזה בזכות הצדיקים אשר על הארץ. לפיכך בראתיו כדמיון של כבוד העליון שאלו התקונים בו (ו) בריאה לצד השמאל. יצירה בימין. כמש"כ (ישעי' מה) יוצר אור ובורא חשך. עשיה באמצע. כמש"כ אני ה' עושה כל. וכתוב עושה שלום ובורא

בשתיה לחתך. בשעתא דבר נש אזיל באורחוי דקב"ס. קב"ס מקרב ליה לגביה ויהיב ליה שלוה ומיחא. כדין נהמא וחמרא דאכיל ושתי בחדוה דלבא. בגין דקב"ס אתרעי בעובדוי (*) א"ל הא' רבינא מי הכי הא אתרת דכל מלוי דשלמה בחכמתא הוו. אן איה חכמתא הכא (**) א"ל בני תבשל בשולך ותתמי הא' קרא (***) א"ל עד לא בשילנא ידענא. א"ל מנא לך. א"ל קלא חד שמענא מאבא דהוה אמר בהאי קרא. דשלמה קא אזהר ליה לבר נש לאעטרא לה לכנסת ישראל בשמחה. דאיהו שבלא דימינא. ואיהו נהמא דיתעטר בחדוה. ולבתר דיתעטר בחמרא דאיהו שמאלא. בגין דתשתכח במהימנותא דכלא. חדוותא שלימתא בימינא ושמאלא. וכד תהוי בין תרוויהו כדין כל ברכאן שראן בעלמא (****) וכל דא כד אתרעי קב"ס בעובדיהון דבני נשא. הה"ד כי כבר רצה האלהים את מעשיך. אתא רבי חייא ונשקיה. אמר חייך ברי הא' אנא שבקנא בגיך. והשתא ידענא דקב"ס בעי לאעטרא לך באורייתא: (ב—כט)

בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר. אמר רבי אלעזר מקרא אוקמוה ואתמר. אבל תא חזי קב"ס ברא ליה לב"ל ברזא דחכמתא. ועבד ליה באומנותא סגי. ונפח באפוי נשמתא דחיי. למנדע ולאסתכלא ברזין דחכמתא למנדע ביקרא דמאריה. כד"א (ישעי' מג) כל הנקרא בשמי ולכבודי ברתיתי. יצרתיו אף עשיתיו. ולכבודי ברתיתי דייקא (ג) ורזא דא ולכבודי ברתיתי אוליפנא. דהא כבוד דלתתא רזא דכורסיא קדישא לא אתתקן לעילא אלא מגו תקונא דבני עלמא. כד איהו בני נשא זכאין וחסידין וידעין לתקנא תקוני (ד) הה"ד ולכבודי ברתיתי. בגין האי כבודי לתקנא ליה דעתודין תקיפין (ה) ולקשטא ליה בתקונא וקשוטא דלתתא. בגין דהאי כבודי יסתלק בזכו דלדיקיא די בארעא. בגין כך ברתיתי כגוונא דכבוד עלאה דתקונין אלין ביה (ו) בריאה לסטר שמאלא. יצירה בימינא. כד"א (ישעי' מה) יוצר אור ובורא חשך. עשיה באמצעיתא. כד"א אני ה' עושה כל. וכתיב עושה שלום ובורא

זיו הזהר

(*) פי' שלא תהי' השמחה בשביל טוב הגשמיות שנתן לו השי"ת אלא בעבור הרוחניות. שע"ז הוא מכין שרצה השי"ת את מעשיו. וזהו עד"ר שחשבו חז"ל הזמנים שיוצא כרוז מן השמים לישראל זה הפסוק. כמו לאחר יום הכפורים ועוד כרומה. (**) הוא לא הסתפק בכונה של חסידות בגשמיות. אלא הפ"ן דוקא להעמים כאן איזה טעם על פי סוד. (***) פי' עודך נער כמו פרי בוסר ט"ם הבישול (****) פי' שהשכינה הקדושה נקראת לחם. והמכוין הוא לעטרה תחלה במדת החסד והרחמים שזה מביא שמחה. ואח"כ לעטרה במדת הגבורה. כי יין מורה על גבורה. וע"י מה ע"י כי כבר רצה האלהים את מעשיך. פי' ע"י מצות ומעשים טובים. וכיון שנשקו רבי חייא זה מורה שיש להעמים כאן מכוין הזה. הגם שקשה להבין עפי"ז משמעות הכתוב ואולי אפשר לפרש ע"פ הכתוב לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי. כי לחם מורה על תורה שבכתב ויין מורה על תושבע"פ ואעפ"כ אין המדרש עיקר אלא המעשה: (ג) בראתיו דוקא. פירוש שעיקר תכלית בריאת האדם הוא כשביל שיוכה להגשמה ויתקנה והגשמה מקורה בעולם הבריאה בינה. אבל הרוח מקורו בעולם היצירה תפארת. וגוף ונפש מעולם העשיה מלכות. (ד) כמא עם שם התואר אחר היינו מלכות. ושם ב' שמות התואר כמו כרסיא יקירא קדישא או כרסיא קדישא עלאה היינו בינה וכרסיא קדישא היינו המלכות והשכינה הקדושה שנקראין כבוד תתאה תתעלה ותתתקן להזדווג עם התפארת כבוד עלאה ע"י עבודת ישראל בתורה תפלה ומצות כדי להמשיך שפע מלמעלה למטה: (ה) עמודים תקיפין הם תורה ועבודה וגמ"ח. והתבשיטין הם המחשבות בכוונת ויחודים (ו) רצה לומר שכדי שיהיה לאדם כח הגדול הזה לגרום תיקונים למעלה בעבודתו בראו הקב"ה עם כחות של בריאה יצירה ועשיה שיהיה בו נשמה ורוח ונפש אדהות כרסיין כבוד העליון שאלו ג' התיקונים בו וצ"ל שכבוד העליון דכאן היינו התפארת. ומה שאומר שתיקונים האלו בו. בריאה ב שמאל יצירה בימין ועשיה באמצע קשה להבין ומפרשי הזהר נרחקו בפירושו כי הלא התפארת הוא שורש עולם היצירה. ואולי יעשר לומר כונתו שהתפארת בעצמו יש בו ג"כ ג' מדרגות של נר"נ. וכיון שהוא עלול לעומת הבי"ח עילתו וכל עלול אינו יכול להשיג לגמרי עילתו וחשובה כחשך לעומתו לכך נקראת הבריאה אצל התפארת סטר שמאלא וחשך. כיון שהשגתו בה חלושת. כמו אדם התחתון שאין יכול להשיג נשמה שבראשי הגם שהיא אור אבל אצל השגת האדם היא חשך.

ובורא רע. וכתיב עושה שלום במרומיו. וע"כ בראתיו יצרתיו אף עשיתיו כתקונא עלאה. וע"ד הואיל ואדם איסו בארעא ואית ליה לתקנא הסוא כבודי. עבדית ביה תקונין דכבוד עלאה. דאית ביה אוף סכי בריאה. וע"ד בראתיו. ובהסוא כבוד עלאה אית ביה יצירה. וע"ד יצרתיו. תקונא דא יהבית ביה באדם לאסוי איסו בארעא כגוונא דהסוא כבוד עלאה. בהסוא כבוד עלאה אית ביה עשיה. וע"ד אוף סכי בבר נש כתיב עשיתיו. למסוי איסו כגוונא דהסוא כבוד עלאה דמתקן ובריך לכבוד תתאה. מגלן דהסוא כבוד עלאה אית ביה תלת אלין. דכתיב ביה יולר אור ובורא חשך עושה שלום. יולר אור הא יצירה. ובורא חשך הא בריאה. עושה שלום הא עשיה. ודא איסו כבוד עלאה דקא מתקן ובריך וספיק בכל צרכיו לכבוד תתאה (ז) וכגוונא דא ברא אדם בארעא דאיסו כגוונא דהסוא כבוד עלאה. לתקנא לאלין כבוד ולאתכללא מכל סטרין. כבוד עלאה אית ביה תלת אלין. אדם לתתא אית ביה תלת אלין. לאתכללא הסוא כבוד תתאה מעילא ומתתא למסוי שליט בכל סטרין (ח) זכאה איסו ב"נ דזכי בעובדוי למסוי כגוונא דא. וע"ד כתיב בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר. מה לכבוד עלאה הסוא משחא רבות קדשא לא אתמנע מיה מרזא דעלמא דאתי (ט) אוף הכי לבר נש דעובדוי מתלבנן תדיר. הסוא משח רבות קדשא לא יתמנע מיה תדיר. ובמאי זכי ב"נ לאתעדנא בהסוא עדונא עלאה. בשלחן דילים. כמה דאיסו מעדן על פתוריה נפשאן דמסכני. דכתיב (ישעיה נח) ונפש נענה תשביע. מאי כתיב בתריה. אז תתענג על ה' וגו'. דאוף הכי קב"ה רוי ליה בכל איכון עדונין דמשח רבות קודשא עלאה.

דגניד ואתמשיך תדיר להסוא כבוד עלאה: (נ—קנה.)

ראה חייס עם אשה אשר אהבת כל ימי חיי הבלך וגו'. אמר רבי שמעון דא סוא רזא. דבעי ב"נ לאתכללא חייס באתר דא. דא בלא דא לא אזלא. ובעי ב"נ לאתכללא מדת יום בלילה ומדת לילה ביום. ודא הוא דאה חייס עם אשה אשר אהבת (י) מאי טעמא. בגין כי הוא חלקך בחייס. דחייס לא שרגן אלא על דא. ובעמלך אשר אתה עמל תחת השמש. כמה דכתיב (משלי ג) בכל דרכיך דעהו והוא יישר ארחותיך: (ג—קעז:)

ראה חייס עם אשה אשר אהבת וגו' כי הוא חלקך בחייס וגו'. אמר רבי שמעון בא וראה מקרא זה בסוד עליון הוא ונתבאר. ראה חייס. אלו החיים של עולם הבא. שזכאי הוא אדם הזוכה בו כראוי. עם אשה אשר אהבת. זו כנסת ישראל. לפי שבת כתיב

ובורא רע. וכתוב עושה שלום במרומיו. וע"כ בראתיו יצרתיו אף עשיתיו כתקון העליון. ולכך מפני שהאדם הוא בארץ ויש לו לתקן כבודי ההוא. עשיתי בו תקונים של כבוד העליון. שיש בו ג"כ בריאה. וע"כ בראתיו. ובאותו כבוד העליון יש בו יצירה. וע"כ יצרתיו. תקון זה נתתי בו באדם להיות הוא בארץ כדמיון אותו כבוד העליון. בכבוד העליון ההוא יש בו עשיה. וע"כ אף גם באדם כתוב עשיתיו. להיות הוא כדמיון אותו כבוד העליון שמתקן ומברך לכבוד התחתון. ומניין שכבוד העליון ההוא יש בו שלשה אלה. שכתוב בו יוצר אור ובורא חשך עושה שלום. יוצר אור הרי יצירה. ובורא חשך הרי בריאה. עושה שלום הרי עשיה. וזה הוא כבוד העליון שמתקן ומברך ומפרנס בכל צרכיו לכבוד התחתון (ז) וכדמיון הזה ברא את האדם בארץ שהוא כדמיון אותו כבוד העליון. לתקן לזה הכבוד שיהיה נכלל מכל הצדדים. כבוד העליון יש בו שלשה אלה. האדם למטה יש בו שלשה אלה. שיהיה נכלל כבוד התחתון ההוא מלמעלה ומלמטה להיות שלם בכל הצדדים (ח) זכאי הוא האדם שזוכה במעשיו להיות כדמיון הזה. וע"כ כתוב בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר. כמו שלכבוד העליון ההוא שמן משחת הקודש לא נמנע ממנו מסוד עולם הבא (ט) אף כך להאדם שמעשיו מתלבנים תמיד. שמן משחת קודש ההוא לא יהיה נמנע ממנו תמיד. ובמה זוכה האדם להתענג בענג העליון ההוא. בשלחן שלו. כמו שהוא מענג על שלחנו נפשות עניים. שנאמר (ישעיה נח) ונפש נענה תשביע. מה כתוב אחריו. אז תתענג על ה' וגו'. שאף כך הקב"ה משביעהו בכל אותן התענוגים של שמן משחת קודש העליון. שנשפע ונמשך תמיד לאותו כבוד העליון: (נ—קנה)

ראה חיים עם אשה אשר אהבת כל ימי חיי הבלך וגו'. אמר רבי שמעון כאן יש סוד. שצריך האדם להכליל חיים במקום הזה. זה בלא זה אין יכול להיות. וצריך האדם להכליל מדת יום בלילה ומדת לילה ביום. וזהו ראה חיים עם אשה אשר אהבת (י) מה הטעם. מפני כי הוא חלקך בחיים. שהחיים לא ינוחו אלא על זה. ובעמלך אשר אתה עמל תחת השמש. כמו שכתוב (משלי ג) בכל דרכיך דעהו והוא יישר ארחותיך: (ג—קעז:)

ראה חיים עם אשה אשר אהבת וגו' כי הוא חלקך בחיים וגו'. אמר רבי שמעון בוא וראה מקרא זה בסוד עליון הוא ונתבאר. ראה חיים. אלו החיים של עולם הבא. שזכאי הוא אדם הזוכה בו כראוי. עם אשה אשר אהבת. זו כנסת ישראל. לפי שבת כתוב

זין הזהר

(ז) פי' שהתפארת משפיע למלכות כל הפרנסה שנצרכה לפרנס את התחתונים: (ח) התכללות המלכות והשכינה מעילא ומתתא היינו שנעשית כסולם שהיא מעידה מלמטה למעלה עבודת ישראל ומורידה מלמעלה למטה שפע הנצרכת לעולם הזה. והיינו עולים ויורדים בו. (ט) פירוש שמעולם הבינה שנקרא עלמא דאתי נשפע השפע מן החכמה דהתפארת ע"י הבינה ובשביל זה נקרא שפע החכמה שמן משחת קודש. (י) כונתו שאשה היינו מלכות מדת דילה וחיים זה התפארת שנקרא ע"ן חיים מדת יום וצריך האדם לגרום יחוד שניהם היינו יחוד קב"ה ושכינתיה וע"ז מביא הפסוק בכל דרכיך דעהו ר"ל שבכל דרכי האיש צריך לגרום היחוד של ה' עם וא"ו. וזהו דעה"ו. בלומר דע ה' ו'. דע הוא מישון והאדם ידע וגו'. ה' מלכות שכינתא קדישא. וא"ו תפארת:

כתוב אהבה. שנאמר (ירמי' לא) ואהבת עולם אהבתיך. מתי. בזמן שצד הימין אוחז בה. שנאמר על כן משכתיך חסד. כל ימי חיי הבלך (יח) לפי שהיא מתקשרת בחיים. והוא עולם שחיים שורה בו (יט) שהרי עולם הזה אין שורה בו חיים. לפי שהם תחת השמש. ואין מגיעים לכאן אותן האורות של השמש ההוא. ונעברו מן העולם מיום שנחרב בית המקדש. שנאמר (ישעי' יג) חשך השמש בצאתו וגו'. מהו חשך השמש. שהעלה אורו ואינו מאיר. כמש"כ (שם נז) הצדיק אבד וגו'. כי הוא חלקך בחיים. זה הוא הזדוגות השמ"ש בהלבנ"ה. ונצרך לחבר הלבנה בהשמש והשמש בהלבנה שלא להפרידם. וזה הוא חלקו של אדם ליכנס בו לעולם הבא. מה כתוב אחריו.

כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה. כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול אשר אתה הולך שמה. מקרא זה יש לעיין בו. כל אשר תמצא ידך לעשות. וכי הותרה רצועה שיעשה איש כל מה שיכול. אלא לעשות בכחך כתוב. מהו בכחך. זו נשמת האדם שהיא כחו של אדם לזכות בה לעוה"ז ולעולם הבא: ד"א בכחך. זו היא אותה האשה שאמרנו (יג) שהיא הכח להתחזק בה בעולם הזה ובעולם הבא. וצריך האדם לזכות בה בעוה"ז באותו הכח. בשביל שיתחזק בה בעולם ההוא. מה הטעם. לפי שלאחר שיוצא האדם מעולם הזה אין בו כח לעשות דבר. ולומר עתה מכאן והלאה אעשה מעשים טובים. כי בודאי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול וגו'. אם אין האדם זוכה בעוה"ז לא יזכה בה אח"כ בעולם ההוא. ויש מעשים טובים שאדם אוכל פירותיהם בעוה"ז. והקרן נשאר לו לעוה"ב להתפרנס מהם: (ב—קצו ·)

כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול וגו'. אמר רבי שמעון מקרא זה יש לעיין בו. וכי שלמה שחכמה עליונה היתה בו יותר על כל בני העולם יאמר מקראות המורים שהותרה רצועה. אלא ודאי כל דברי שלמה המלך על סודות החכמה נאמרו. בוא ודאה כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה. זה הוא שצריך האדם להכליל שמאל בימין. וכל מה שהוא עושה נצרך לו שלא יהיה אלא התכללות בימין (יז) כל אשר תמצא ידך. זו השמאל. לעשות בכחך. זה הוא הימין. כמש"כ ימינך ה' נאדרי בכח. וכיון שהאדם יהי' נזהר שכל מעשיו יהיו לצד הימין. ויכליל שמאל בימין. בכן ישרה הקב"ה שכינתו עליו בעוה"ז. ויאסוף אותו אליו לעולם הבא. ואל יאמר האדם בשעה שאבוא לעולם ההוא אז אבקש רחמים מאת המלך ואשוב לפניו. אלא כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה לאחר שנפטר האדם מעוה"ז. ואך אם

חפץ

כתיב אהבה. דכתיב (ירמי' לא) ואהבת עולם אהבתיך. אימתי. בשעתא דסטרא דימינא אחיד בה. דכתיב על כן משכתיך חסד. כל ימי חיי סבלך (יח) בגין דאיהי אתקשרת בחיים. ואיהו עולם דחיין שריין ביה (יט) דהא עלמא דא לא שריין ביה חיים. בגין דאינון תחת השמש. ולא מטאן הכא אינון נהורין דהשתא אמשא. ואסתלקו מעלמא מיומא דאתחריב בי מקדשא. דכתיב (ישעי' יג) חשך השמש בצאתו וגו'. מהו חשך השמש. דסליק נהוריה ולא נהיר. כד"א (שם נז) הצדיק אבד וגו'. כי הוא חלקך בחיים. דא הוא אמשא בשמשא בסיהרא. ובעינן למיעל סיהרא בשמשא ושמשא בסיהרא דלא לאפרשא לון. ודא הוא חולקא דב"נ למיעל ביה לעלמא דאתי. מאי כתיב בתריה.

כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה. כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול אשר אתה הולך שמה. האי קרא אית לאסתכלא ביה. כל אשר תמצא ידך לעשות. וכי אתרה רצועה למעבד ב"נ כל מאי דיכיל. אלא לעשות בכחך כתיב. מהו בכחך. דא נשמתיה דב"נ דאיהי חילא דב"נ למזכי בה לעלמא דין ולעלמא דאתי: ד"א בכחך. דא איהי אתה אשה דקאמר (יג) דאיהי חילא לאתתקפא בה בעלמא דין ובעלמא דאתי. ובעי ב"נ למזכי בה בהאי עלמא בהאי חילא. בגין דיתתקף בה בהאי עלמא. מאי טעמא. בגין דלבתר דיפוק ב"נ מהאי עלמא לית ביה חילא למעבד מדי. ולומר השתא מכאן ולהלאה אעביד עובדין טבין. דודאי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול וגו'. אי לא זכי ב"נ בהאי עלמא לא יזכי בה לבתר בהאי עלמא. ואית עובדין טבין דעביד ב"נ בהאי עלמא דייכול מייתי סכא. וכלא אשתאר לעלמא דאתי ולאתזנא מייתי: (ב—קצו ·)

כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול וגו'. אמר רבי שמעון האי קרא אית לאסתכלא ביה. וכי שלמה דחכמתא עלאה ביה יתיר על כל בני עלמא אמר קרא דאתחזון דאתרה רצועה. אלא ודאי כל מלוי דשלמה מלכא על רזא דחכמתא אתמרו. תא חזי כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה. דא הוא דבעי ב"נ לאכללא שמאלא בימינא. וכל מאי דאיהו עביד מבעי ליה דלא יהון אלא כלילן בימינא (יז) כל אשר תמצא ידך. דא שמאלא. לעשות בכחך. דא הוא ימינא. כד"א ימינך ה' נאדרי בכח. וכיון דבר נש יזדהר דכל עובדוי יהון לסטרא דימינא. ויכליל שמאלא בימינא. כדין קב"ה שארי בגוויה בהאי עלמא. ויכנס ליה לגביה להאי עלמא דאתי. ולא יימא ב"נ בשעתא דאתינא לאהאי עלמא. כדין אתבע מן מלכא רחמי ואיתוב קמיה. אלא כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה לבתר דיסתלק ב"נ מהאי עלמא. אלא אי

בעי

זין הזהר

(יח) כל ימי חיי הבלך יפורש על כל הימים שאתה גורם הארת אור החיים בהבלך. זו בנפת ישראל פרת המלכות שנקראת הבל כנזכר לעיל. והיא תשוקתה להתקשר בחיים פי' בהתפארת שנקרא עץ החיים. ע"י עבודת ישראל (יט) אם נגרום ואיהו בוא"ז לשון זכר יפורש שהתפארת הוא עולם דחיין שריין כיה ועלמא דא יפורש על המלכות וכו'. ואם נגרום ואיהי ביו"ד לשון נקבה יפורש על המלכות. שכאשר ישראל גורמים כעבודתם יהוד תפארת ומלכות אז נעשית היא עולם דחיין שריין ביה. ולפי"ז יפורש ועל"מא דא כפשוטו שמוסב על עה"ז וכו' (יג) זו השכינה הקדושה · (יד) פי' שכל המעשים יהיו מיוסדים על מדת החסד ומלבד זה גם בכל מ"אכה ועשיה פשוטה צריך ליתן קדימה לצד הימין בכוונה להגביר הימין על השמאל בהנהגת העולם:

בעי ב"נ דמלכא קדישא יהיר ליה לאסוא עלמא. ויתן ליה חולקא לעלמא דאתי. יסתדל בהאי עלמא לאכללא עובדוי בימינא. וכל עובדוי יסון לשמא דקב"ה. דהא לבתר כד יתכנס מהאי עלמא לאתדנא בדינא תקיפא בדינא דגיהנם. לית תמן עיסא ומכמה וסכלתנו לאסתזבא מן דינא:

ד"א כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול. בגיהנם אית בים מדורין על מדורין. מדורא תתאה שאול. מדורא תתאה מיסי אבדון. דא סמיך לדא. מאן דבאית לשאול ידונון ליה. ומתמן ילפלף ועולה. הס"ד (שמואל א' ב') מוריד שאול ויעל. ומאן דבאית לאבדון תו לא סליק לעלמין. ומאן דאית בים מעשה. דא היא עובדא קבא. או מאן דאיסו מן מארי דחושבנא. דבכל ליליא וליליא עד לא יסכב בעי ב"נ למעבד חושבנא מעובדוי ועבד כל ספוא יומא. ויתוב מייסו אי איכון ביסין ויבעי עלייהו רחמי. מאי טעמא בהאי שעתא. בגין דבהאי שעתא אילנא דמותא שריא בעלמא. וכל בני עלמא טעמין טעמא דמותא. ואלין אקרון מארי דחושבנא. או מאן דאסתדל בדעת ובחכמה למנדע למאריה. כל איכון כד יעברון לסו בדרגא דשאול לאסתכלא ולאסתכלא באיכון חייבין דאתערידו בגיהנם. איכון לא יסתאלון תמן ולא יסתכמו ביסיסו. הס"ד כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול. איכון לא יסתכמו לאסתאלא תמן. אלא יסתלקין מתמן לעילא לעילא באתר דכמה נסורין ובולינין וכמה כיסופין שאלין ביס. וקב"ה ייתי לאסתעשע ביס עם שאר לדיקיא די בגן עדן: (ג—קפת.)

כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול אשר אתה הלך שמה. אמר רבי אבא משם רבי פנחס בן יאיר. כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה וגו'. כמה יפה לו לאדם בעוד שהנר דולק ושורה על ראשו להתיגע ולעשות רצון קונו (טו) לפי שאור הנר ההוא נקרא **כח** השורה עליו. ועל זה כתוב יגדל נא כח ה'. כח ה' זה הוא **כח** השורה על ראשיהם של צדיקים. ועל כל אותן שמתיגעים לעשות רצון קונם. וזהו שלמדנו כל העונה אמן יהא שמיה רבא מברך בכל כחו וכו'. שהרי בודאי נצרך לעורר כל האיברים בכח חזק. לפי שבהתעוררות חזקה שמתחזק נתעורר אותו **כח** עליון הקדוש. ונתעלה בתוך הקדושה ונשבר הכח ותוקף של צד הטומאה. וע"כ בכחך אתה צריך לעשות רצון קונך. כי אין מעשה וחשבון וגו'. לפי שבאותו הכח יש מעשה היגיעה (טז) להתיגע בזה העולם שנקרא מעשה עולם המעשה להשלים סוף המחשבה וחשבון. זה הוא עולם שתולה בדבור. שהרי החשבון בדבור תולה. וע"כ כל גימטריאות ותקופות ועבורין שבעולם הם בהלבנה. ודעת. זה הוא הסוד של ששה צדדים התלוים במחשבה. ונקראים

חפץ האיש שהמלך הקדוש יאיר לו בעולם ההוא. ויתן לו חלק לעולם הבא. יעמל בעולם הזה להכליל מעשיו בימין. וכל מעשיו יהיו לשמו של הקב"ה. שהרי אח"כ כאשר יהי' נאסף מעוה"ז להיות נידון בדין תקיף בדינה של גיהנם. אין שם עצה וחכמה ודעת להנצל מן הדין:

ד"א כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול. בגיהנם יש בו מדורים על מדורים. מדור התחתון שאול. מדור תחתון ממנו אבדון. זה סמוך לזה. מי שיורד לשאול ידינו אותו שם. ומשם יצפצף ויעלה. וז"כ (שמואל א' ב') מוריד שאול ויעל. ומי שיורד לאבדון אינו עולה משם לעולם. ומי שיש בו מעשה. זהו מעשים טובים. או מי שהוא מן בעלי חשבון. כיון שבכל לילה ולילה טרם ישכב צריך האדם לעשות חשבון ממעשיו שעשה כל אותו היום. וישוב מהם אם הם רעים ויבקש עליהם רחמים. מפני מה באותה שעה. לפי שבשעה ההיא עץ של מיתה שורה בעולם. וכל בני העולם טועמים טעם מיתה. ואלה נקראים בעלי חשבון. או מי שמתיגע בדעת ובחכמה לדעת את קונו. כל אלה כאשר יוליכום במדרגה של שאול להבט ולהסתכל באותן הרשעים שנטרדו בגיהנם. הם לא ישארו שם ולא יהיו נמצאים ביניהם. זהו שכתוב כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול. הם לא יהיו נמצאים להשאר שם. אלא יעלו משם למעלה מעלה במקום שהרבה מאורות ומנורות והרבה תענוגים נמצאים שם. והקב"ה יבוא להשתעשע עמו עם שאר הצדיקים הנמצאים בגן עדן: (ג—קפח)

כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול אשר אתה הלך שמה. אמר רבי אבא משם רבי פנחס בן יאיר. כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה וגו'. כמה יפה לו לאדם בעוד דבולינא דליק ושריא על ריסיה לאסתדלא ולמעבד רעותא דמאריה (טו) בגין דסטוא נסורא דבולינא איסו **כח** דשריא עליה. וע"ד כתיב יגדל נא כח ה'. כח ה' דא סוא **כח** דשריא על ריסיהון דלדיקיא. ועל כל איכון דמסתדלין ברעותא דמאריהון. וע"ד תניינן כל סעונה אמן יהא שמיה רבא מברך בכל כחו וכו'. דהא ודאי אצטריך לאתערא כל שייפוי בחילא תקיף. בגין דבאתערותא תקיף דאתתקף אתער סטוא **כח** קדישא עלאה. ואסתלק גו קודשא ואתבר חילא ותוקפא דסטרא אחרא. וע"ד בכחך אצטריך למעבד רעותא דמאריך. כי אין מעשה וחשבון וגו'. בגין דבסטוא כח אית מעשה אסתדלותא (טז) לאסתדלא בהאי עלמא דאקרי מעשה עלמא דעובדא למשלם סופא דמחשבה. וחשבון. דא סוא עלמא דתליא בדבורא. דהא חשבון בדבורא תליא. וע"ד כל גימטריאות ותקופין ועבורין דעלמא בסיסרא סוו. ודעת. דא איסו רזא דשית סטרין דתליין במחשבה. ואקרון

זין הזהר

(טו) זה ניצוץ אור השכינה שנקראת כח ה' כיון שכל הנהגת עוה"ז מכח מדת המלכות והשכינה הקדושה היא ככתוב וס"כותו בכל מש"ה (טז) פי' כי כל הבא לטהר מסייעין לו מן השמים שיהיה לו כח להתיגע בעבודת הש"ת. וזה בא יו מן זה הכח של או השכינה.

ונקראים עולם המחשבה ההיא. וחכמה. שהכל תולה ממנו. וכל אלה נכללים באותו כח (יז) מה שאין כן בצד של שאול מדרגה של גיהנם. שהרי כל איש שאינו מתיגע באותו כח בעולם הזה להמצא בו במעשה וחשבון ודעת וחכמה. סופו ליכנס בשאול שאין בו מעשה וחשבון ודעת וחכמה. שהרי צד הטומאה דרך שאול הוא. שכתוב (משלי ז) דרכי שאול ביתה. מי שמתרפה מאותו כח הקדוש מתגברת בו צד הטומאה אשר שאול ביתה. אשר אתה הולך שמה. וכי כל בני עולם הולכים לשאול. כך הוא. אבל עולים מיד. שנאמר (שמואל א' ב') מוריד שאול ויעל. מלבד אותן הרשעים שלא הרהרו בתשובה לעולם שיורדים ואין עולים. ואפילו צדיקים גמורים יורדים שמה. ולמה יורדים. מפני שלוקחים כמה רשעים משם ומעלים אותן למעלה. ומי הם. אלו אותן שהרהרו בתשובה בעולם הזה ולא יכלו ונסתלקו מן העולם. והצדיקים יורדים בשביל אותן הרשעים לשאול ולוקחים אותם ומעלים אותם משם: (ג—רכ)

עיר קטנה ואנשים בה מעט ובא אליה מלך גדול וסבב אותה וגו'. פתח רבי אבא ואמר עיר קטנה. זה נתבאר. אבל עיר קטנה כמש"כ (ישעי' כו) עיר עז לנו ישועה ישית חומות וחיל וגו'. וכתוב (הושע יא) ולא אבא בעיר (יח) עיר קטנה. קטנה היא שהיא האחרונה מהכל תחתונה מהכל. חומותיה גדולות חזקות קדושות. עיר הקדש נקראת. ואנשים בה מעט. מעטים הם הצדיקים לעלות לתוכה ולשכון בה. כמש"כ מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו וגו'. וע"כ ואנשים בה מעט. ובא אליה מלך גדול. זה הקב"ה להזדווג בה ולשכון בה. וסבב אותה. כמש"כ (זכריה ב) ואני אהיה לה נאם ה' חומת אש סביב וגו'. ובנה עליה מצודים גדולים. שבנה חומותיה גדולות חזקות קדושות נאות ויפות. עיר הקדש נקראת. וכל היקר של מלך הכניס בתוכה (יט) ולפיכך היא לבדה נכללת מכל עטרות המלך. וכל עטרות המלך בה מתעטרות (כ) ומצא בה איש מסכן וחכם. זש"כ נקי כפים ובר לבב. מסכן. כמש"כ ויבן ערי מסכנות לפרעה (כא) שנתעטר בעטרות חזקות בעטרות של התורה ובעטרות של מצות תורת המלך. וחכם. שזכה בה בחכמה ההיא (כב) וחכם. שהוא חכם יותר מכלם לעיין בעבודת רבונו. בשביל לזכות בה וליכנס בה. זש"כ ומלט הוא את העיר בחכמתו. ומלט. כמש"כ (שמואל א' כ') אמלטה נא ואראה את אחי (בראשית יט)

אמלטה

ומקרון עלמא דסטיא מחסדא. וחכמה. דכלא תליא מיה. וכל אלין כלילן בסטוא כח (יז) מאי דלאו סכי בסטרא דשאול דרגא דגיהנם. דהא כל ב"נ דלא אשתדל בסטוא כח בהאי עלמא לאשתכחא ביה במעבד וחשבון ודעת וחכמה. סופיה לאעלא בשאול דלית ביה מעבד וחשבון ודעת וחכמה. דהא סטרא אחרא אתרא שאול איהו. דכתיב (משלי ז) דרכי שאול ביתה. מאן דאתרפי מסטוא כח קדישא אתקף ביה סטרא אחרא דשאול ביתה. אשר אתה סולך שמה. וכי כל בני עלמא אזלי לשאול. אין. אבל סלקין מיד. דכתיב (שמואל א' כ') מוריד שאול ויעל. בר איהו חייבין דלא סרסרו תשובה לעלמין דנחתין ולא סלקין. ואפילו לדיקיא גמורין נחתין תמן. אמאי נחתין. בגין דנסלין כמה חייבין מתמן וסלקין לון לעילא. ומאן איהו. אלין איהו דסרסרו בתשובה בהאי עלמא ולא יכילו ואסתלקו מן עלמא. ולדיקיא נחתין בגימיסון דחייבין נו שאול ונסלין לון וסלקין לון מן תמן: (ג—רכ.)

עיר קטנה ואנשים בה מעט ובא אליה מלך גדול וסבב אותה וגו'. פתח רבי אבא ואמר עיר קטנה. הא אוקמוה. אבל עיר קטנה כד"א (ישעי' כו) עיר עז לנו ישועה ישית חומות וחיל וגו'. וכתיב (הושע יא) ולא אבא בעיר (יח) עיר קטנה. זעירא היא דהיא בתראה מכלא תתאה מכלא. שורוי רברבין תקיפין קדישין. עיר הקדש אקרי. ואנשים בה מעט. זעירין איהו דזכאין לסלקא לגווה ולמסרי בה. כד"א מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו וגו'. וע"ד ואנשים בה מעט. ובא אליה מלך גדול. דא קב"ה לאזדווגא בה ולמסרי בה. וסבב אותה. כד"א (זכריה ב) ואני אהיה לה נאם ה' חומת אש סביב וגו'. ובנה עליה מצודים גדולים. דבנה שורוי רברבין תקיפין קדישין יאיתן ושפירין. עיר הקדש אקרי. וכל יקרא דמלכא עייל בגווה (יט) ובג"כ היא בלחודהא כלילא מכל עטרי דמלכא. וכל עטרי מלכא בה מתעטרין (כ) ומצא בה איש מסכן וחכם. הא"ד נקי כפים ובר לבב. מסכן. כד"א ויבן ערי מסכנות לפרעה (כא) דמתעטר בעטרין תקיפין בעטרין דאורייתא ובעטרין פקודי אורייתא דמלכא. וחכם. דזכי בה בחכמה חכמה (כב) וחכם. דהוא חכים יתיר מכלא לעייגא בפולחנא דמאריה. בגין למזכי בה ולאעלא בה. הא"ד ומלט הוא את העיר בחכמתו. ומלט. כמו (שמואל א' כ') אמלטה נא ואראה את אחי (בראשית יט)

אמלטה

זיו הזהר

(יז) יבאר בזה איך שזה הכח שהוא סוף מעשה הוא מקושר עד המחשבה תחילה שהיא ספירת החכמה והכל נכלל בה. הן כח המעשה. והן כח הדבור וההשכון. והן כח הדעת שהוא נסתר בהבינה ומקשר ששת הספירות להיותן תליות בג' ספירות הראשונות שנקראות בכלל עולם המחשבה. כי חכמה בינה דעת כלל המחשבה הם. והן כח החכמה ספירה הראשונה שהיא ראשית המחשבה והכל תולה ממנו. נמצא שזה הכח ניצוץ אור השכינה הקדושה השורה על ראשי הצדיקים והחסידים והישרים הוא כמו למשל חבל ארוך שנשתלשל ממקום גבוה מאד עד למטה מטה דרך כמה וכמה היכלות ונסרך מפנו איזו חיבור והתקשרות לכל היכל והיכל. נמצא שכשהאדם אוחז בקצה החבל למטה ומושך ומניע נעשה מזה התעוררות עד למעלה מעלה. והמבין יבין את הנמשל. (יח) מוסב על מדת המלכות ונקראת קטנה כי היא התחתונה שבספירות. והחומותיה היינו אור מקיף ומבחוץ להאור מקיף עוד חומות אחרים: (יט) זו השפע של התפארת (כ) פי' שהשפע בא אליה מן הארת כל הספירות: (כא) דורש איש ממכן' בעל אוצר. אדם שאוצרו יראת השם עם תורה ומצות: (כב) אור המלכות נקרא חכמה ועיקר:

אמלטה גא שמה. אף כאן ומלט הוא את העיר בחכמתו (כג) ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא. ואדם לא זכר לעשות מצות התורה ולעסוק בתורה כמו אותו איש מסכן שהתחבר בכל בשביל לזכות בה. ואמרתי אני טובה חכמה מגבורה. שהרי לעולם ההוא אין נותנים רשות ליכנס אלא לצדיקי אמת. אותן העוסקים בתורה יומם ולילה. ומתעטרים במצות התורה בעולם הזה ליכנס בהן לעולם הבא. וחכמת המסכן בזויה ודבריו אינם נשמעים. שהרי האנשים אין מסתכלים בו ואין חפצים להתחבר בו ולשמוע לדבריו: (ג—מח)

אמלטה גא שמה. אף כאן ומלט הוא את העיר בחכמתו (כג) ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא. ואדם לא זכר לעבד פקודי אורייתא ולאתדלא באורייתא כסהוא גבר מסכנא דאתחבר בכלא בגין למזכי בה. ואמרתי אני טובא חכמה מגבורה. דהא בההוא עלמא לא יהבין רשו למיעל בר הני זכאי קשוט. הני דמתדלי בה באורייתא יומא ולילי. ומתעטרי בפקודי אורייתא בהאי עלמא למיעל בהו לעלמא דאתי. וחכמת המסכן בזויה ודבריו לית כמעיין. דהא בני נשא לא מסתכלין ביה ולא בעאן לאתחברא ביה ולאצלית למלוי: (ג—מח.)

עיר קטנה ואנשים בה מעט ובא אליה מלך גדול וגו'. ומצא בה איש מסכן וחכם ומלט הוא וגו'. ואדם לא זכר וגו'. רבי חסדא פתח. כך אמר רבי יוסי משמיה דרבי יצחק. עיר קטנה. זה גופו של אדם. ואנשים בה מעט. אלו האברים. ובא אליה מלך גדול. זה יצר הרע. ומצא בה איש מסכן וחכם. זה יצר טוב שהוא מסכן ואין מאזין לו. וחכם. שהוא מחכים למאזין לו ומצילו מעונשה של גיהנם. ומלט הוא את העיר בחכמתו. זו נשמתו של אדם שלא תחטא לפני בוראה. ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא. אין זוכר אותו. וישוב האדם לחטוא בההוא יצר הרע: פתח ההוא ינוקא ואמר. עיר קטנה. זו ירושלים שהיא בזמן הזה קטנה וחריבה. ואנשים בה מעט. מועטים הם היהודים שיש בה. ובא אליה מלך גדול וסבב אותה. זה הוא מלך מבני ישמעאל שנאמר עליו בדניאל (דניאל ב) שקוהי די פרזל. וכפרזלא די מרעע כל אלין תדק ותרע. שזה המלך מהדק ומחליש כל אותן הממלכות. ובזמן שהוא יסובב את ירושלים ימצא בה איש מסכן וחכם. זה משיח ראשון משיח בן יוסף. ומלט הוא את העיר בחכמתו. זה משיח האחרון משיח בן דוד: (ז"ח מדרש רות)

דבר אחר עיר קטנה. זו התורה. ואנשים בה מעט. מפני מה היא קטנה. והכתוב ארוכה מארץ מדה וגו'. אלא לפי שאנשים בה מעט הם. ובא אליה מלך גדול וסבב אותה. זה שלמה המלך ע"ה שהתקין לה נד והאיר לה אור במשליו בספריו. ומלט הוא את העיר בחכמתו. מידי האפיקורסים ומינים. שהוא התקין אזנים לתורה. שלמדנו קודם שבא שלמה היתה התורה כיורה רותחת שאין לה אזנים. ומי שקרב אליה נשרף. כיון שבא שלמה ועשה לה אזנים וניצולו בני העולם בעצתו. נתן בעיר ההוא כביכול הצלה. ובמה. בחכמתו. וכל תיקון הזה שתיקן והיגיעה שהתיגע בעבורה [מפני שמצא בה איש מסכן חכם] איש מסכן חכם הוא דוד (כד) שלא היה אדם שהתיגע בה כמו דוד המלך. ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא. זה אדם הראשון שנתן לו משנותיו ע' שנה. ולמדנו ראוי היה דוד המלך להתקיים בעולם מאה שנה. ואלמלי נתקיים דוד מאה שנה היה מתקן להמנורה תקון חזק שלא יסיר לעולם ולא יחרב בית המקדש. אבל כמה חסרון הן אותן השנים שלא נתקיימו לדוד. לפי שאדם הראשון כאשר נתן לו משנותיו לא זכר עבורו אלא ע' שנה ולא יותר. ל' שנים היו שהלכו לבטלה. מהן במדבר ומהן בצאן. ובזמן ההוא וחכמת המסכן בזויה. ודבריו אינם נשמעים לפני שאול המלך. נמצא שלא נשארו בו אלא ארבעים חסר אחת

דבר אחר עיר קטנה. דא אורייתא. ואנשים בה מעט. למה היא קטנה. והכתיב ארוכה מארץ מדה וגו'. אלא בגין דאנשים בה מעט הן. ובא אליה מלך גדול וסבב אותה. דא שלמה המלך ע"ה דאתקין לה שרגא ואנהיר לה בנהירו במשליו בספריו. ומלט הוא את העיר בחכמתו. מידא דאפיקורסים ומינים. דאיהו אתקין אזנים לתורה. דתנינן עד לא אתא שלמה הות אורייתא כקלחת דלית לה אזנים. ומאן דקרב בהדה אתוקד. כיון דאתא שלמה ועבד לה אזנים ואשתזבון בני עלמא בעלתיה. יהב בההוא עיר כביכול שיזבותא. ובמה. בחכמתו. וכל תיקונא דא דאתקין ואשתדלותא דאשתדל אבתרה [בגין דמלא בה איש מסכן חכם] ההוא איש מסכן חכם איהו דוד (כד) דלא אית בר נש דאשתדל אבתרה כדוד מלכא. ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא. זה אדם הראשון דיהב ליה משנוי ע' שנין. ותנינן יאות הוה דוד מלכא לאתקיימא בעלמא מאה שנין. ואלמלי אתקייה איהו מאה שנין הוה מתקן לנהורא תקונא תקיף דלא אתעדי לעלמין ולא אתחריב בי מקדשא. אבל כמה גריעו איהו שנין דלא אתקיימו.. בגין דאדם קדמאה כד יהב ליה משנוי לא אידכר מינה בר שבעין שנין ולא יתיר. תלתין שנין הוו דהוה אזלו. מנהון במדברא ומנהון בענא. ובההוא זמנא וחכמת המסכן בזויה. ודבריו אינם נשמעים מקמי שאול מלכא. והאי דלא אשתארו ביה אלא ארבעין חסר אחת

זיו הזהר

(כג) דורש ומלט שמלט את עצמו והיינו ומלט הר"א. ודורש את העיר כלומר להיות עם העיר שנקראת עיר עוז לנו ישועה שזוכה לעלות על הר ה' ומקום קדשו. (כד) דוד המלך קרא עצמו עני ואביון על שם מדת המלכות דלית ליה מגרמה כלום ונקרא חכם על שם שהמלכות נקראת חכמה זעירא והוא שורש התורה שבעל פה ולואת עלה ביד שלמה לתקן אזנים לתורה שבכתב עי' ידי התורה שבעל פה:

אזת (כה) שהרי שנה אחת היה בורח מפני אבשלום בנו. ולפיכך נגרע תיקון המנורה עד שהיה כפשע בינו ובין המות. וכל זה לפי שאדם לא זכר אותו בתחלה להוסיף לו אותן שלשים שנה למטה להשלימו למאה. ונגרעו שלשים שנה למטה מאותן שבעים שנה. שהיתה חכמתו בזויה ודבריו אינם נשמעים: (ז"ח מדרש רות)

י

יקר מחכמה מכבוד סכלות מעט. אמר רבי יוסי יקר מחכמה מכבוד. כלומר כבוד החכמה ויופי שלה ויקר של כבוד העליון מה הוא. סכלות מעט. מעט של שטות מראה ומגלה יקר החכמה וכבוד העליון יותר מכל הדרכים שבעולם. כיתרון האור מן החשך. שתועלת האור לא נראה אלא מן החשך. התיקון של לבנונית מה הוא. שחור. שלולי השחור לא היה ניכר הלובן. ובשביל השחור נתעלה הלובן ונתכבד. וכן התנהג רב המנונא סבא. כאשר היו לומדים ממנו החברים סודות החכמה. היה מסדר לפניהם פרק של דברי שטות (ח) בשביל שיבינו תועלת החכמה מן השטות. וז"כ יקר מחכמה מכבוד סכלות מעט. לפי שהוא תקון של חכמה וכבודה של חכמה. וע"כ כתוב (קהלת ב) ולבי נוהג בחכמה ולאחוז בסכלות. א"ר יצחק משל למתוק ומר. שאין איש יודע בטוב טעם המתוק עד שטועם טעם המר. מי עשה להבין בטוב המתוק. הוה אומר זה טעם המר. וזש"כ (קהלת ז) כי גם את זה לעומת זה עשה האלהים. וכתוב (שם) טוב אשר תאחוז בזה וגם מזה אל תנח ידך: (ג—מז)

גם בדרך כשהסכל הולך לבו חסר ואמר לכל סכל הוא. אמר רבי שמעון כאשר האדם רוצה שדרכו יהיה נכון לפני הקב"ה. טרם שיצא לדרך צריך להמלך בו ולהתפלל לפניו על דרכו. כמו שלמדנו שכתוב (תהלים פה) צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו. שהרי השכינה לא תפרד ממנו. ומי שאין לו אמונה ברבונו מה כתוב בו. וגם בדרך כשהסכל הולך לבו חסר. איזה לבו. זה הקב"ה שאינו הולך עמו בדרך ונגרע מן עזרתו בדרכו. לפי שאיש הזה שאין לו אמונה ברבונו אינו מתפלל טרם שיצא לדרך על עזרת רבונו. ואף בדרך כשהוא הולך אינו עוסק בדברי תורה. ולפיכך לבו חסר. שאינו הולך עם רבונו ואין השכינה נמצאת עמו בדרכו. ואמר לכל סכל הוא. אפילו כשהוא שומע ענין אמונה של רבונו הוא אומר שזאת היא אולת לעסוק בו. כענין זה ששאלו לאיש על דבר אות הברית הרשום בבשר האדם. ואמר שאין בזה אמונה

לאחת (כה) דהא שתא חדא הוה עריק מקמי ברייה אבבליה. ובג"כ נחתך תקונא דמרגא עד דהוה כפשע בינו ובין המות. וכל דא בגין דאדם לא אידכר מיניה בקדמיתא לאוספא ליה איזון תלתין שנין לתתא לאשלמא ליה למאה ואתפגימו תלתין שנין לתתא מאיזון שבעין שנין. דהוה מכמתו בזויה ודבריו אינם נשמעים: (ז"ח מדרש רות)

י

יקר מחכמה מכבוד סכלות מעט. אמר רבי יוסי יקר מחכמה מכבוד. כלומר כבוד דחכמתא ויקרא דכבוד דלעילא מאי הוא. סכלות מעט. זעיר דשטותא אחזי וגלי יקרא דחכמתא וכבוד דלעילא יתיר מכל ארחין דעלמא. כיתרון האור מן החשך. דתועלתא דנהורא לא אתחזי אלא מן חשוכא. תקונא דחוורא מאי הוא. חוכמא. דאלמלי חוכמא לא אשתמודע חוורא. ובגין חוכמא אסתליק חוורא ואתיקיר. וסיינו דרב המנונא סבא. כד הוו ילפין מניה חבריא רזי דחכמתא. הוה מסדר קמייהו פרקא דמלי דשטותא (ח) בגין דייתי תועלתא לחכמתא בגיניה. הה"ד יקר מחכמה מכבוד סכלות מעט. משום דהיא תקונא דחכמתא ויקרא דחכמתא. וע"ד כתיב (קהלת ב) ולבי נוהג בחכמה ולאחוז בסכלות. א"ר יצחק מתלא למתיקא במרירא. דלא ידע איניש טעמא דמתיקא עד דטעים מרירא. מאן עביד להאי מתיקא. הוה אומר האי מרירא. וסיינו דכתיב (קהלת ז) כי גם את זה לעומת זה עשה האלהים. וכתיב (שם) טוב אשר תאחוז בזה וגם מזה אל תנח ידך: (ג—מז)

גם בדרך כשהסכל הולך לבו חסר ואמר לכל סכל הוא. אמר רבי שמעון כד בר נש בעי לאתקנא ארחוי קמי קב"ה. עד לא יפוק לארחא בעי לאמלכא ביה ולגלי קמיה על ארחוי. כמה דתנינן דכתיב (תהלים פה) צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו. דהא שכינתא לא אתפרשא מניה. ומאן דאיהו לא מהימנא במארייה מאי כתיב ביה. וגם בדרך כשהסכל הולך לבו חסר. מאן לבו. דא קב"ה דלא יהך עמיה בארחא וגרע מן סייעתיה בארחוי. בגין דהאי ב"נ דלא מהימן ביה במאריה עד לא יפוק בארחא לא בעי סייעתא דמאריה. ואפילו בארחא כד איהו אזיל לא אשתדל במלי דאורייתא. ובג"כ לבו חסר. דלא אזיל בהדיה דמאריה ולא אשתכח בארחוי. ואתר לכל סכל הוא. אפילו כד שמע מלה דמהימנותא דמאריה הוא אמר דספסותא הוא לאשתדלא ביה. כהאי דשאילו לב"נ על את קיימא דרשימו בבשריה דבר נש. ואמר לאו איהו מהימנותא

זיו הזהר

(כה) נמצא שחסר לו ל"א שנה. ואפשר שעשה זה החשבון לרמז על ואדם ל"א זכר. ל"א תרתי משמע. אחד כפשוטו. ועוד שהגימטריא של ל"א רמז על שלשים ואחת שנגרעו משנותיו של דוד. ואדם לא זכר גרעון הזה להשלימו:

ו (ח) היינו איזה הכמה מחכמות השכעיות ואיזה טעות של החוקרים איך זה בונה וזה סותר. זה חולם וזה פותר:

מסימנותא. שמע רב ייבא סבא ואסתכל ביה ואתעביד תלא דגרמי : (א—נח י)

אם יסך הנחש בלא לחש. אמר רבי אלעזר אין כשיך חויא לב"כ עד דלחשין ליה מלעילא ואמרין ליה זיל קטיל לפלניא. ולזמנין כמה דעביד האי הכי נמי שויב לבר נש ממלין אחרנין. ועל ידוי ארחיק קב"ה מיסא לבני נשא. וכלא ביד דקב"ה תליא. וכלא איהו עובדי ידוי ואלמלא עלמא לאו. ואי לאו דאלמלא לון עלמא לא עביד לון קב"ה : (ב—סח ז)

אשריך ארץ שמלכך בן חורים ושריך בעת יאכלו. אמר רבי שמעון תנא מהו ארץ. ארץ סתם (ב) האי ארץ היא רזא בגו כתרי מלכא קדישא. דכתיב ביה (בראשית ב) ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים (ג) והאי ארץ כל מאי דינקא ואתזנת מסהרא אתר דאקרי שמים סוא. ולא אתזנת ארעא דא אלא משלימותא קדישא דאקרי שמים .. הה"ד אשריך ארץ שמלכך בן חורים. דזן לך בסגיאות כלא בלא דחילו דאחרא. ומסהרא מלכא עלאה אתזן כלא (ד) ושריך בעת יאכלו. כד"א (במדבר כג) כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל (ה) אי לך ארץ שמלכך נער. כד"א (ישעי' יג) ונתתי נערים שריהם. דווי לארעא כד ינקא משמאלא. ושריך בבקר יאכלו. בסטיא קדרותא ועד לא נהיר ולא שלטא מאי דשלטא : (ג—קעה.)

אשריך ארץ שמלכך בן חורים ושריך בעת יאכלו. וכתיב אי לך ארץ שמלכך נער ושריך בבקר יאכלו. הני קרמי קשיין אהדדי. ולא קשיין. האי דכתיב אשריך ארץ. דא ארץ דלעילא דשלטא על כל איכון חיין דלעילא. ובג"כ אקרי ארץ החיים. ועלה כתיב (דברים יא) ארץ אשר ה' אלהיך דורש אותה תמיד. וכתיב (דברים ח) ארץ אשר לא בחסכנות תאכל בה לחם לא תחסר כל בה. לא תחסר כל. בה דייקא (ו) וכל כך למה. משום שמלכך בן חורין. דא קב"ה (ז) כד"א (שמות ד) בני בכורי ישראל. בן חורים. מהו בן חורים. כד"א (ויקרא כה) יובל היא קדש תהיה לכם. וכתיב וקראתם דרור בארץ. דהא כל חירו מיובלא קא אתי. בג"כ בן חורים (ח) ואי תימא אמאי בן חורים ולא כתיב בן חירות (ט) אבי סוא ודאי בן חירות מיבעי ליה. אלא במתניתא סתימאה דילן תנינא. כד מתחברן י בד' כדין כתיב ונהר יולא מעדן לסקות את הגן (י) ולא תימא כד מתחברן אלא מתחברן ודאי. ובג"כ בן חורים כתיב (יא) וע"ד אשריך ארץ שמלכך בן חורים ושריך בעת יאכלו. בחדותא בשלימו ברעוא. אי לך ארץ שמלכך נער. האי ארץ דלתתא. דתניא כל שאר ארצות דעמין

אמונה. שמע רב ייבא סבא והביט בו ונעשה גל של עצמות : (א—נח ז)

אם ישך הנחש בלא לחש. אמר רבי אלעזר אין הנחש נושך לאיש עד שמלחשים לו מלמעלה ואומרים לו לך הרוג לפלוני. ולפעמים כמו שעושה הריגה כן גם מציל לאיש ממיתה שעל ידי אחרים. ועל ידו מזמין הקב"ה נסים לאנשים. והכל ביד הקב"ה תולה. וכל הבריות הם מעשי ידיו והעולם צריך להם. ואם לא שהם נצרכים להעולם לא עשה אותם הקב"ה : (ב—סח ז)

אשריך ארץ שמלכך בן חורים ושריך בעת יאכלו. אמר רבי שמעון למדנו מהו ארץ. ארץ סתם (ב) ארץ זו הוא סוד שמוסב על הכתרים של המלך הקדוש. כמו שכתוב (בראשית ב) ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים (ג) וארץ הזאת כל מה שיונקת וניזונות הוא מן המקום ההוא שנקרא שמים. ולא ניזונית ארץ הזאת אלא מן השלימות הקדוש שנקרא שמים .. זש"כ אשריך ארץ שמלכך בן חורים. שזן אותך ברוב כל בלי יראה מאחר. ומאותו מלך העליון הכל ניזונים (ד) ושריך בעת יאכלו. כמש"כ (במדבר כג) כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל (ה) אי לך ארץ שמלכך נער. כמש"כ (ישעי' ג) ונתתי נערים שריהם. כי אוי לארץ כשהיא יונקת משמאל. ושריך בבקר יאכלו. בחשכות ההוא שעוד לא האיר ואין מושל הראוי למשול : (ב—קצה)

אשריך ארץ שמלכך בן חורים ושריך בעת יאכלו. וכתיב אי לך ארץ שמלכך נער ושריך בבקר יאכלו. מקראות האלה סותרים זה את זה. ואין קשה. מה שכתוב אשריך ארץ. זו ארץ שלמעלה המושלת על כל אותן החיים שלמעלה. ולפיכך נקראת ארץ החיים. ועליה כתוב (דברים יא) ארץ אשר ה' אלהיך דורש אותה תמיד. וכתוב (דברים ח) ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם לא תחסר כל בה. לא תחסר כל בה דוקא (ו) וכל כך למה. מפני שמלכך בן חורים. זה הקב"ה (ז) כמש"כ (שמות ד) בני בכורי ישראל. בן חורים. מהו בן חורים. כמש"כ (ויקרא כה) יובל היא קדש תהיה לכם. וכתוב וקראתם דרור בארץ. שהרי כל חירות מן יובל הוא בא. לפיכך בן חורים (ח) ואם תשאל מפני מה בן חורים ולא כתוב בן חירות (ט) כך הוא ודאי שבן חירות הי' צריך לומר. אבל בברייתא הנסתרת שלנו למדנו. כאשר מתחברין י בד' בכן כתוב ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן (י) ואל תאמר כאשר מתחברין אלא מתחברין ודאי. ולפיכך כתוב בן חורים (יא) וע"כ אשריך ארץ שמלכך בן חורים ושריך בעת יאכלו. בשמחה בשלימות ברצון. אי לך ארץ שמלכך נער. זו ארץ שלמטה. שלמדנו כל שאר ארצות העמים

זין הזהר

(ב) סתם ארץ יש לפרש כפשוטו וגם על פי סוד שזהו מדת המלכות ארץ העליונה כתר העשירי : (ג) ה' אלהים היינו תפארת ומלכות וכן ארץ זו מלכות ושמים זה התפארת : (ד) מלכא עלאה זה התפארת : (ה) עת הזאת מוסב על זמן הגאולה · (ו) ארץ היינו המלכות. ב"ל זה חיסור שמעכיר השפע למלכות : (ז) זה התפארת · (ח) עולם הבינה נקרא יובל מקור החירות. והתפארת הוא בן לאם הבינה : (ט) כי הלא הורים הוא לשון רבים . (י) ירד בה"א היינו הזרזנות חכמה עם בינה. עדן חכמה. נהר בינה. והזרזנות שלהם הוא תמידית : (יא) בזה מתורץ חורים בלשון רבים. כיומר בן שרים הגדולים. שהוא בן לחכמה ובינה :

העמים עכו"ם ניתנו לשרים מושלים הממונים עליהם. ולמעלה מכל זה שכתוב בו (תהלים לז) נער הייתי גם זקנתי (יב) ולמדנו שמקרא זה שר של עולם אמרו. וע"כ כתוב אי לך ארץ שמלכך נער. אוי לעולם כשיונק מצד זה (ג) וכאשר ישראל בגלות יניקתם כמו שיונק מרשות אחר. ושריך בבקר יאכלו. ולא בכל היום. בבקר ולא בזמן אחר של יום. שלמדנו בשעה שהחמה זורח ובאים ומשתחוים לו. רוגז תולה בעולם. ובשעת מנחה רוגז תולה בעולם (יד) מי גורם זה. מפני שמלכך נער. זה שנקרא נער: (א—צח:)

יא

בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך וגו'. אמר רבי חייא בוא וראה מקרא זה נתבאר. בבקר. זה הוא בזמן שהאדם עומד בכחו ועודנו בבחרותו. אז יעמל להוליד בנים עם אשה הראויה לו. שכתוב בבקר זרע את זרעך. שהרי אז זמן הראוי הוא. כמש"כ (תהלים קכז) כחצים ביד גבור כן בני הנעורים. לפי שיוכל ללמדם דרכי הקב"ה. ויהיה לו שכר טוב לעולם הבא. שכתוב אשרי הגבר אשר מלא את אשפתו מהם לא יבשו כי ידברו את אויבים בשער. לא יבושו בעולם ההוא בזמן ששרי הדין יבאו לקטרג עליהם. שאין לך שכר טוב בעולם ההוא כזה שמלמד לבניו יראת שמים בדרכי התורה. בוא וראה מה נאמר באברהם שכתוב (בראשית יח) כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט. ולכך עמדה לו זכות הזה בעולם ההוא לפני כל שרי הדין. ולפיכך בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך. אפילו בימי הזקנה שהוא הזמן שהאדם זקן מה כתוב. אל תנח ידך. אל ינוח מלהוליד בעולם הזה. מה הטעם. לפי כי אינך יודע אי זה יכשר הזה או הזה. לפני האלהים. כי יעמדו בעבורו בעולם ההוא. וע"כ כתוב (תהלים קכז) הנה נחלת ה' בנים. נחלת ה'. זה צרור של הנשמה צד של עולם הבא. ולאותה נחלה מי מזכה לו לאדם ליכנס בה. בנים. אותן בנים הטובים מזכים לו לנחלת ה'. וע"כ זכאי הוא אדם שזוכה ללמד לבניו דרכי התורה כמו שנתבאר: (א—קסח)

שמח בחור בילדותך ויטיבך לבך בימי בחורותך וגו'. א"ר יוסי ספר קהלת הוא בסוד העליון. והוא בדרך משל. שאין בו מקרא שלא יהיה בחכמה העליונה ובדרך משל. אפילו מקרא קטן שבו. שכאשר היה מגיע רב המנונא סבא הראשון למקרא הזה שמח בחור בילדותך. היה בוכה ואמר מקרא זה יפה הוא והוא בדרך משל. ומי יכול לעשות דרשה במשל הזה. ואם

דעמין עכו"ם אתיסיבו לרברבין תריסין דממנן עלייהו. ועילא מכלהו סהוא דכתיב ביה (תהלים לז) נער הייתי גם זקנתי (יב) ותאנא הא קרא שרו של עולם אמרו. וע"ד כתיב אי לך ארץ שמלכך נער. ווי לעמא דמסטרא דא יקא (יג) וכד ישראל בגלותא יקין כמאן דיניק מרשותא אחרא. ושריך בבקר יאכלו. ולא בכולי יומא. בבקר ולא בזמנא אחרא דיומא. דתניא בשעתא דחמה זורח ואתיין וסגדין ליה. רוגזא תליא בעלמא. ובשעתא דמנחה רוגזא תליא בעלמא (יד) מאן גרים הא. משום דמלכך נער. הסוא דאקרי נער: (א—לח:)

יא

בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך וגו'. אמר רבי חייא בוא וראה מה חזי הא קרא אוקמוה. בבקר. דא הוא בזמנא דבר נש אתקיים בחילוי ויהא בעוליתו. כדין ישתדל לאולדא בנין באיתתא דחזיא ליה. דכתיב בבקר זרע את זרעך. דהא כדין זמנא איהו. כד"א (תהלים קכז) כחצים ביד גבור כן בני הנעורים. בגין דיכיל למילף לסו אורחוי דקב"ה. ויהא ליה אגרא טבא לעלמא דאתי. דכתיב אשרי הגבר אשר מלא את אשפתו מהם לא יבשו כי ידברו את אויבים בשער. לא יבושו בהאוא עלמא בזמנא דמאריהון דדינא ייתון לקטרגא עלוי. דלית לך אגרא טבא בהאוא עלמא כהאי דאוליף ליה לבריה דחילו דמאריה באורחוי דאורייתא. תא חזי מאי אתמר באברהם דכתיב (בראשית יח) כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט. ועל דא הא זכו קיימא ליה בהאוא עלמא לגבי כל מאריהון דדינא. ובג"כ בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך. אפילו ביומי דזקנה דאיהו זמנא דסיב בר נש מאי כתיב. אל תנח ידך. לא ישבוק מלאולדא בהאי עלמא. מאי טעמא. בגין כי איך יודע אי זה יכשר הזה או זה. לפני האלהים. בגין דיקומון בניהא בהאוא עלמא. וע"ד כתיב (תהלים קכז) הנה נחלת ה' בנים. נחלת ה'. דא צרורא דנשמתא אסרא דעלמא דאתי. ולאתי נחלה מאן זכי ליה לבר נש לאעלא. בנים. אינון בנין זכאן ליה לנחלת ה'. וע"ד זכאי הא אדם דזכי לון דיוליף לון אורחוי דאורייתא כמה דאתמר: (א—קסח.)

שמח בחור בילדותך ויטיבך לבך בימי בחורותך וגו'. א"ר יוסי ספרא דקהלתא איהו ברזא עלאה. ואיהו באורח משל. דלית ביה קרא דלאו איהו בחכמתא עלאה ובאורח משל. אפילו קרא זעירא דביה. דכד הוה מפי רב המנונא סבא קדמאה לאתי קרא שמח בחור בילדותך. הוה בכי ואמר ודאי אתי קרא יאות הוא ואיהו באורח משל. ומאן יכיל למעבד דרשא במשל דא. ואי

(יג) זה המלאך הגדול ממטרון שר הפנים שנקרא נער ונקרא שר של זה העולם: (יג) הצרה היא שזה מורה שאין העולם כראוי להנון ישר מן מדת המלכות אלא ע"י שהמלכות שבמלכות פתלבשת ומתצמצמת בהמלאך ממטרון ועי"ז השפע בצמצום ומדת הדין בריות (יד) כי עוברי החטא משתחוים לחטא גם קודם השקיעה:

ומי מיסו דרשה לית ביס דרשה אלא כמס דמסיכן בעייסין. ומי חכמתא מיסו מאן יכיל למנדע לס. מיד סוס תב ואמר כתיב (בראשית לז) אלה תולדות יעקב יוסף בן שבע עשרה שנה וגו'. סאי קרא דקהלת מיסו משל לחכמתא דקרא דא דאורייתא. ודא משל לדא (ה) שמח בחור בילדותך. והוא נער. ויטיבך לבך. היה רעה את אחיו בצאן. בימי בחורותיך. את בני בלהה ואת בני זלפה נשי אביו. ודע כי על כל אלה. ויבא יוסף את דבתם רעה. יביאך אלהים במשפט. אלה תולדות יעקב יוסף. יוסף אתכליל ביעקב. ורזין דסתרי תורה מאן יכיל למנדע לון: (ב—קמה.)

ואם לעשות דרשה אין בו דרשה אלא כמו שנראה לעינים. ואם סוד של חכמה הוא מי יכול להבינו. מיד חזר ואמר כתוב (בראשית לז) אלה תולדות יעקב יוסף בן שבע עשרה שנה וגו'. מקרא זה של קהלת הוא משל להחכמה של מקרא ההוא שבתורה. וזה משל לזה (ה) שמח בחור בילדותך. והוא נער. ויטיבך לבך. היה רעה את אחיו בצאן. בימי בחורותיך. את בני בלהה ואת בני זלפה נשי אביו. ודע כי על כל אלה. ויבא יוסף את דבתם רעה. יביאך אלהים במשפט. אלה תולדות יעקב יוסף. שנכלל יוסף ביעקב. והסודות של סתרי תורה מי יוכל להבינם: (ב—קמה.)

יב

וזכור את בוראך בימי בחורותיך עד אשר לא יבאו ימי הרעה. אמר רבי יצחק איזה הם ימי הרעה. מאן מיכון יומין דרעה. לא כן שהרי ימי זקנה אם האדם זוכה בבנים ובני בנים ימים טובים הם. ואיזו הם ימי הרעה. אלא סוד הדבר כאשר ברא הקב"ה את העולם ברא אותו עם אותיות התורה. וכל אות ואות נכנסה לפניו עד שנתקיימו כל האותיות באות ב. וכל אותן אלפ"א ביתו"ת שנתגלגלו. עמדו כל האותיות לברוא בהן את העולם. כיון שנתגלגלו ונתחברו שתי אלה האותיות טר ביחד עלתה מ (ה) ולא נתישבה במקומה. אמרה לפניו. הלא בראת אותי להיות אות הראשונה בטוב. שהרי התורה פתחה בי כי טוב (כ) ואיך אני אתחבר להתישב באות ר שהיא רע. אמר לה שובי למקומך שהלא את צריכה לה. יען כי האיש שאני רוצה לברוא. בכן שניכן אכליל אותו יחד

יב

וזכור את בוראך בימי בחורותיך עד אשר לא יבאו ימי הרעה. אמר רבי יצחק מאן מיכון יומין דרעה. מי סלקא דעתך דמיכון יומי דסיבו. לאו סכי דסא יומי דסיבו מי זכס בבנין ובני בנין יומי דסב מיכון. מאן מיכון יומין דרעה. אלא רזא דמלה כד ברא קב"ס עלמא ברא ליס באתוון דאורייתא. וכל את ואת עאלת קמיס עד דאתקיימו כלסו אתוון באת ב. וכל מיכון אלפ"א ביתו"ת דאתגלגלו. אתוון כלסו קיימי למברי עלמא. כיון דאתגלגלו ואתחברו תרין אתוון אלין טר כחדא סלקא מ (ה) ולא אתיסבת בדוכתסא. אמרס קמיס. וסא עבדת לי למסוי את בריסא דטוב. דסא אורייתא פתח בי כי טוב (כ) סיך אנא מתחברא לאתיסבא באת ר דאיסי רע. אמר לס תוב לאתריך דסא את צריך לס. דסא בר נס דאנא בעי למברי. בכון תרוויכי אתכליל כחדא

זיו הזהר

יא (ה) יש לפרש כי מצוה לפרש מאמר הזה גם על דרך דרוש ורמז שיוכל כל בר דעת להבין. שבודאי רצון שלמה שנצריק את דבריו כל מה דיאפשר להבין בנקל כי הסוד העמוק הגנוז כאן לאו כל מותא סביל דא והנה על דרך דרוש ורמז יש לפרש שמוסב על יוסף התחתון עם יעקב והשבטים. שמח בחור בילדותך—והוא נער. היינו כשהיה יוסף בימי הילדות מסלסל בשערו: ויטיבך לבך—היה רועה את אחיו בצאן. היינו כשהיה חי עם כל השבטים באחדות ואז ראוי היה להקרא טוב לב: בימי בחורותיך—את בני בלהה ואת בני זלפה נשי אביו. רצה לומר שזהו כשהתחיל לעשות בחורות לחלק את השבטים ולחשוב אלה טובים יותר להתחבר עמהם טעם השאר: ודע כי על כל אלה—ויבא יוסף את דבתם רעה. רצה לומר כי תיכת אל"ת נזכר אצל עבודת זרה. וחמא לשון הרע כחטא של ע"ז: יביאך אלהים במשפט—אלה תולדות יעקב יוסף. זהו העונש שנכלל יוסף ביעקב כמו שדרשו חז"ל כל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף. עד כאן בפשטיות. וכדי שלא יתרעמו עלי המבינים בחכמת הקבלה שהסתרתי מהם הסוד העמוק שגרמו כאן על פי חכמת הקבלה לכן אביא לכאן דברי המק"ם. וזה לשונו. שמח בחור בילדותך—והוא נער. פירש מורינו שהוא מורת על יסוד דזעיר בהיותו בסוד הקטנות: ויטיבך לבך—היה רועה את אחיו בצאן. פי' מורה על יסוד בהיותו בסוד הגדלות והיא ספירה בשאר ספירות דזעיר וזהו שאמר היה רועה את אחיו: בימי בחורותיך—את בני בלהה וכו'. פי' מורה על יסוד כשמזדווג עם המלכות וכו' בסדרגת לאה ובסדרגת רחל: ודע כי על כל אלה—ויבא יוסף את דבתם רעה. פי' כשעה שישראל אינם הגונים אזי יוסף העליון מביא דבתם לפני א"ס ב"ה [נראה לי שמוטב לגרוס לפני הקב"ה] ודורש אל"ה כמו אלה אלהיך ישראל · יביאך אלהים כמשפט—אלה תולדות יעקב יוסף. פי' באותה שעה יסוד נכלל בתפארת. וזהו שאמר יביאך אלהים שהיא בינה במשפט שהוא התפארת. וזהו שאמר הזהר יוס"ף אתכליל כיעק"ב. ומה שאמר לעיל האי קרא דקהלת איהו משל לחכמתא רקיא. לכאורה קשה מה חידש לנו שלמה בזה אלא לפי שבכתוב הוא שלא בסדר שהתחיל אלה תולדות יעקב יוסף. שמורה על שישראל אינם הגונים שנכלל יוס"ף ביעק"ב. וחזר לומר את אחיו בצאן שמורה כהיותו ספירה כשאר הספירות. ואח"כ נער מורה על הקטנות. לכך שלמה סידר הכל על נכון. עכ"ל מורינו. העתקתי כל הפירוש כמו שמוכא במק"ם. הדברים עמוקים והמבין יבין.

יב (ה) ענין תמורות צירופי האלפ"א ביתו"ת נזכר בספר יצירה שהן ב"ב אלפ"א ביתו"ת שנברא כהן העולם. והן מתחלפות בסידורן וצירופן על הרבה אופנים בלי מספר ואיזו מהן יש שסידורן עולה ב' האותיות ט' בזוג אחד. כגון אל כם גג רם הע וש זי חק פר יש בת: (כ) שית פר"ת נזכרה פעם ראשון בתורה אצל תיבת טוב. והוא הפסוק וירא אלהים את האור כי טוב:

יחד ויברא (ג) אבל את לימין והיא לשמאל. ובכן שבה ונתישבו זו בזו יחדו. בשעה ההיא הפרישן הקב"ה בזה שברא להן לכל אחת ואחת ימים ושנים ידועים. אלו לימין ואלו לשמאל. אלו של ימין נקראים ימי הטוב. ואלו של שמאל נקראים ימי הרעה. וע"כ אמר שלמה עד אשר לא יבאו ימי הרעה. שאלו יסובבו לו לאדם בעבור חטאיו שהוא עושה. כיון שנבראו ימים של טוב וימים של רע. אז חזרו ונתישבו שיתכלל בהן האדם. ולפיכך אמר דוד (תהלים מט) למה אירא בימי רע עון עקבי יסבני: (ב—רד.)

כחדא ויתברי (ג) אבל את לימינא ואיהי לשמאלא. וכדין תבו ואתישבו דא בדא כחדא. בהיא שעתא פריש לון קב"ה וברא לון לכל חד וחד יומין ושנין ידיען. אלין לימינא ואלין לשמאלא. אלין דימינא אתקרון ימי הטוב. ואלין דשמאלא אתקרון ימי הרעה. וע"ד אמר שלמה עד אשר לא יבאו ימי הרעה. דאלין מסחרין ליה לבר נש בחובוי דאיהו עביד. כיון דאתברון יומין דטוב ויומין דרע. כדין תבו ואתישבו לאתכללא בהו בבר נש. ובגיני כך אמר דוד (תהלים מט) למה אירא בימי רע עון עקבי יסבני: (נ—רד.)

חורבן בית המקדש וגלות ישראל

וזכר את בוראך בימי בחורותיך. רבי רחומאי פתח ואמר. וזכור את בוראך. הוה מתתקן ומתרגל עצמך בתורה במצות ובמעשים טובים. בימי בחורותיך. בזמן שאותו המאור שלמעלה מאיר על ישראל כדוגמת האור על הפתילה. עד אשר לא יבאו ימי הרעה וגו'. זה הזמן שהלבנה מתמעטת ותשלט הרעה. והימים והשנים שלה אין בהם חפץ. עד אשר לא תחשך השמש. זה הנהר שיוצא מעדן. דכתיב ונהר יוצא מעדן. ועליו נאמר ונהר יחרב ויבש. והאור. זה האור שברא הקב"ה ונתעטף בו והוא ימינו. ועליו נאמר (איכה ב') השיב אחור ימינו. והירח. זה הים שנתמלא מאותו הנהר. ועליו נאמר (ישעי' יח) אזלו מים מני ים ונהר יחרב ויבש. והכוכבים. אלו שנים עשר המזלות הידועים לה. ושבו העבים. אלו שרי אומות העולם. אחר הגשם. אחר בכייתן של מלאכי השרת. שנאמר מלאכי שלום מר יבכיון (ישעי' לג) ביום שיזועו שומרי הבית. אלו שומרי החומות. שנאמר על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים (ישעי' סב) והתעותו אנשי החיל. אלו הם ששים גבורים סביב לה. ובטלו הטוחנות. אלו הם אוכלי הקרבנות. כי מעטו. כנפי החיות. וחשכו הראות בארובות. אלו הם עיני ה' המשוטטות בכל הארץ. והם שבעה עיני ה'. וסגרו דלתים בשוק. אלו הם השערים שכלם ננעלו זולתי שערי דמעות שלא ננעלו. בשפל קול הטחנה וגו'. זו סוכת דוד שנפלה ונשפלה לעפר. וקולה שהיתה משוררת תמיד בשיר האהבה נשפל. וישחו כל בנות השיר. הם המלאכים הנחלקים במשמרותם על השיר. מהם משוררים ביום ומהם משמרות משוררים בלילה. גם מגבוה ייראו. זהו שכתוב כי גבוה מעל גבוה שומר. שומר זה מזה ומקבל זה מזה בנעימה ובקדושה. ובחרבן בית המקדש יצאה מארה ודין חזק מצוי לפניו. וגבוה ייראו מגבוה ממנו ומן דינו. וחתחתים בדרך. זהו שכתוב (ישעי' מג) הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה. ובאותו דרך היה יורד ובא הטל מראשו של הקב"ה. וכל שמחה וכל טוב וכל רצון באותו הדרך היה בא. ובחרבן בהמ"ק תבירו על תבירו שבר על שבר באותו הדרך נמצא. וכל רוגז ופחד ותוקף הדין בדרך ההוא נתהוים. וינאץ השקד. כמו שנאמר (דניאל ט) וישקד ה' על הרעה. מקל שקד אני רואה. שיצמח השקד אחד ועשרים יום מן י"ז בתמוז עד תשעה באב. ומיום שהשקד נץ אין הפרח מוציא פרי עד כ"א יום. ויסתבל החגב. ינתן הסבל על שכמו של בית דוד. ותפר האביונה. זו עבודת בית המקדש למטה. והאנשים צועקים ואין נענים. מפני מה. כי הולך האדם אל בית עולמו וגו'. שנסתלק כבוד העליון למעלה. וישראל צועקים ואין מי שישגיח בהם. לפי שכבוד העליון נסתלק לבית עולמו שיצא ממנו. ולפיכך נמצא מארה ורעה ומות ומקרים רעים בעולם. ומספידים וצועקים בכל יום. שנאמר (ירמי' ט) כי עלה מות בחלוננו. עד אשר לא ירתק חבל הכסף. זה החוט של חסד הנמשך מלמעלה למטה. ותרץ גלת הזהב. אותה גלת הזהב שיורדת בחוט ההוא נרתק החוט ונפלה הגלה. ותשבר כד על המבוע. שהתורה נשתכחה בגלות. ואותו המשאב יופיאל (נ"א יפיפיד) השר אינו שואב ממעין התורה. ובני אדם נבוכים בה. ונרץ הגלגל אל הבור. שניתנה רשות למלאך המשחית לחבל בכל יום. וישוב העפר על הארץ כשהיה. שיכלו כל הנשמות והעולם יבלה. כי העפר שהכל נהיה ממנו ישוב כבתחלה ויהיה העולם חרב כשהיה. והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה. ויתחדש העולם כבתחלה. ועל אותו זמן כתוב ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו: (ז"ח מדה"ג שה"ש)

חורבן בית המקדש וגלות ישראל

וזכור את בוראך בימי בחורותיך עד אשר לא יבאו ימי הרעה וגו'. רבנן בני ארץ ישראל דרשו לה לפרשה זו בישראל כאשר היו בארץ הקדושה. וזכור את

חורבן בית המקדש וגלות ישראל

וזכור את בוראך בימי בחורותיך עד אשר לא יבאו ימי הרעה וגו'. רבנן בני ארעא קדישא אוקמוהו ליה לפרשתא דישראל כד הוו בארעא קדישא. וזכור את

זיו הזהר

(ג) פי' שיהי' לו יצר טוב ויצר רע,

את בוראך. הוו דכיר כל אינון סבלין וכל אינון אתין ונסין דעביד לך קב"ה ביומין קדמאין. כד סוות רביא במסימנותא. כד"א (הושע יא) כי נער ישראל ואהבהו. בימי בחורותיך. בזמנא דאיסו אתרעי בך מכל עמין דעלמא. עד אשר לא יבאו ימי הרעה. יומין דסלפון בך שאר עמין ויבדרון לך בכל עממיא. ותו בימי בחורותיך. אלין יומין דסתא דאינון ברירין לך ונפירו דלעילא עלך. ואינון ד' ירחי דסתא. אדר ניסן אייר סיון. אלין אינון יומין דבחר קב"ה בישראל ועבד בהון עמהון נסין. וכנסת ישראל מעטרא בבעלה ואתקריבת בסדיס. עד אשר לא יבאו ימי הרעה. אלין אינון תמוז [אב] טבת שבט. אע"ג [דשבט] לא אתגליא כל כך. וסימנך ושבט לגו חסר לב (משלי כו) והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ. אלין שנין דגלותא דאזלין ישראל מטולטלין. ולית בהו חפץ. דתנינן זמינין ביומא דגלותא דלא יסתכח בידא דב"נ למיזבן בשוקא. דכדין תכלה פרוטה מן הכיס. עד אשר לא תחשך השמש. דלא קלסתר פניס של שכינה מלעילא ומתתא. מאן אינון מתתא. אינון מארי מתניתין דהוו בארעא דישראל. פניסי דפרזלא מהדקין סגרין ואלסין עורין רמאין. ואמור. זה התלמוד ירושלמי דנהיר נהורא דאורייתא. ומבתר דאתכסא דא כביכול אסתאר בחשוכא. דכתיב (איכה ג) במחשכים הושיבני. זה תלמוד בבלי דאזלין ביה בני עלמא במחשכים. והירח. אלין אינון סברייתות דהוו נסירין נסירו דחכמה סתימאה. והכוכבים. אלין אינון משכילים דהוו בארעא קדישא. כל אינון תנאים ואמוראים שכל העולם נתקיים בזכותם. וכאשר היו עומדים יחד היה אומר אחד לחברו. מתוך דבור זה שפרח מפיו אני רואה מה שיהיה היום או למחר כך וכך. ד"א עד אשר לא תחשך השמש. זו הארת זיו פני השכינה שהיה האור מאיר לה בכל יום. ובשביל אותו האור נתקיים העולם וישראל היו שרוים על הארץ לבטח. והאור. זה האור שברא הקב"ה במעשה בראשית. שהיה מאיר מקצה העולם לסוף העולם ונגנז. והקב"ה היה מאיר והוציא ממנו חוט אחד של ימין הקב"ה שהיה נאחז בהלבנ"ה. ובזמן החורבן ההוא כתוב (איכה ב') השיב אחור ימינו. והירח. שכתוב צדק ילין בה. והכוכבים. אלו מלאכי השרת שהיו באים אצלה וכבדו אותה נתבטלו מקיומם. ושבו העבים אחר הגשם. אלה שנקראים מלאכי השלום. שכתוב (ישעי' לג) מלאכי שלום מר יבכיון. ביום שיזזו שומרי הבית. אלו שלשה בתי דינים שהיו מלמדים תורה בלשכת הגזית. והתעותו אנשי החיל. אלו סנהדרי גדולה וסנהדרי קטנה. ובטלו הטוחנות. אלו כהנים ולוים וכל המשמרות שהיו עומדים בירושלים. וחשכו הראות בארבות. אלו נביאים וצופים שהיו מסתכלים בנבואה וברוח הקודש. וסגרו דלתים בשוק. שאנשים צועקים ואין עונה להם. שהרי כל השערים נגעלו מן היום שחרב בית המקדש ובטלה עבודת בית אלהינו. בשפל קול הטחנה. אלו הם טוחני הקטרת שהיו משמיעים קול הטחנה בכל יום במכתשת שלו. ד"א קול הטחנה. זה קול השכינה שצעקה בכל יום שובו בנים שובבים ואין מי שישגיח בה. וישחו כל בנות השיר. אלו הם

את בוראך. הלא תזכר כל אותן הטובות וכל האותות והמופתים שעשה לך הקב"ה בימים הראשונים. כאשר היית נער בהאמונה. כמש"כ (הושע יא) כי נער ישראל ואהבהו. בימי בחורותיך. בזמן שהוא בחר בך מכל אומות העולם. עד אשר לא יבאו ימי הרעה. ימים שימשלו בך שאר העמים ויפזרו אותך בכל האומות. ועוד בימי בחורותיך. אלו ימי השנה שהם מאירים לך ושמירה עליונה עליך. והם ארבעה חדשי השנה. אדר ניסן אייר סיון. אלו אותן הימים שהקב"ה בחר בישראל ועשה בהם נסים לישראל. וכנסת ישראל נתעטרה בבעלה ונתקרבה אליו. עד אשר לא יבאו ימי הרעה. אלה הם תמוז [אב] טבת שבט. אע"פ [ששבט] לא נתגלה בו הרעה כל כך. וסימנך ושבט לגו חסר לב (משלי כו) והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ. אלו שנות הגלות שהלכו ישראל מטולטלים. ואין בהם חפץ. שלמדנו ימים יבאו בזמן הגלות שלא יהיה נמצא ביד איש במה לקנות בשוק. כי אז תכלה פרוטה מן הכיס. עד אשר לא תחשך השמש. זה זיו הפנים של השכינה מלמעלה ומלמטה. מי הם מלמטה. אלו בעלי משנה שהיו בארץ ישראל. פטישי ברזל מפוצצי סלעים ועוקרי הרים גבוהים. והאור. זה התלמוד ירושלמי המאיר אור התורה. ולאחר שנתבטל זה כביכול נשארו בחשכות. שכתוב (איכה ג) במחשכים הושיבני. זה תלמוד בבלי שהולכים בו בני העולם במחשכים. והירח. אלו הן הברייתות שהיו מאירות אור של חכמה נסתרת. והכוכבים. אלו הם המשכילים שהיו בארץ הקדושה. כל אלה תנאים ואמוראים שכל העולם נתקיים בזכותם. וכאשר היו עומדים יחד היה אומר אחד לחברו. מתוך דבור זה שפרח מפיו אני רואה מה שיהיה היום או למחר כך וכך. ד"א עד אשר לא תחשך השמש. זו הארת זיו פני השכינה שהיה האור מאיר לה בכל יום. ובשביל אותו האור נתקיים העולם וישראל היו שרוים על הארץ לבטח. והאור. זה האור שברא הקב"ה במעשה בראשית. שהיה מאיר מקצה העולם לסוף העולם ונגנז. והקב"ה היה מאיר והוציא ממנו חוט אחד של ימין הקב"ה שהיה נאחז בהלבנ"ה. ובזמן החורבן ההוא כתוב (איכה ב') השיב אחור ימינו. והירח. שכתוב צדק ילין בה. והכוכבים. אלו מלאכי השרת שהיו באים אצלה וכבדו אותה נתבטלו מקיומם. ושבו העבים אחר הגשם. אלה שנקראים מלאכי השלום. שכתוב (ישעי' לג) מלאכי שלום מר יבכיון. ביום שיזזו שומרי הבית. אלו שלשה בתי דינים שהיו מלמדים תורה בלשכת הגזית. והתעותו אנשי החיל. אלו סנהדרי גדולה וסנהדרי קטנה. ובטלו הטוחנות. אלו כהנים ולוים וכל המשמרות שהיו עומדים בירושלים. וחשכו הראות בארבות. אלו נביאים וצופים שהיו מסתכלים בנבואה וברוח הקודש. וסגרו דלתים בשוק. שאנשים צועקים ואין עונה להם. שהרי כל השערים נגעלו מן היום שחרב בית המקדש ובטלה עבודת בית אלהינו. בשפל קול הטחנה. אלו הם טוחני הקטרת שהיו משמיעים קול הטחנה בכל יום במכתשת שלו. ד"א קול הטחנה. זה קול השכינה שצעקה בכל יום שובו בנים שובבים ואין מי שישגיח בה. וישחו כל בנות השיר. אלו הם

העולים בדוכן בכל יום ומנגנים בנגינות השיר. כל. לרבות מלאכים העליונים למעלה. שהיו חלוקי משמורות למעלה לעומת אותן משמורות שלמטה. גם מגבוה ייראו. אע"פ שהם היו מן גבוהים. מן קטן כנגם היו יראים וישחו הם לפי שהרי פ' אלף לויים היו ידיהם מהורקות לאחור. וכאשר באו לנהרות בבל היו תולין כנורותיהם על העצים אשר שם. וכשהיו מבקשים אותם לנגן אמרו (תהלים קלז) איך נשיר את שיר ה' על אדמת נכר. נשכו בשיניהם בוהני ידיהם וכרתו אותן ולא יכלו לנגן והרגום. וחתחתים בדרך. שהרי היו הולכים עם ריחיים על צואריהם. ומן ההדוק שהיה חזק נפלו אצבעותיהם בדרך. ירמיהו הנביא היה לוקטן בטליתו. נשק אותן ובכה עליהן והיה אומר עליהן. בני בני. האם לא אמרתי לכם תנו לה' אלהיכם כבוד בטרם יחשיך וגו' (ירמי' יג) ועל זה כתוב על ההרים אשא בכי ונהי וגו' (ירמי' ט) וינאץ השקד. מן היום אשר יציצו עצים המלבלבים עד היום שעושים פירות כ"א ימים הם. אף כך מן י"ז בתמוז עד ט' באב כ"א ימים ביניהם. זש"כ מקל שקד אני רואה (ירמי' א) ויסתבל החגב. שניתן סבל על כתפות זרע דוד. ותפר האביונה. שנתבטלה עבודת בית אלהים. כי הולך האדם לבית עולמו וסבבו בשוק הסופדים. זהו כבוד העליון שנסתלק למעלה. והאנשים צועקים ואין מי שישגיח בהם. עד אשר לא ירתק חבל הכסף. זהו המקום שהיה הכהן מקטיר קטרת על המזבח שבפנים. ותרוץ גלת הזהב. זהו בית קדש הקדשים אשר שם כרובי הזהב. ותשבר כד על המבוע וגו'. זו מלכות בית דוד שנשבר. וישוב העפר על הארץ כשהיה. שיחרב בית המקדש ויהיה כעפר. והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה. זו השכינה והסתלקות רוח הנבואה מן העולם: (ז"ח מדרש איכה)

עד אשר לא תחשך השמש וגו'. א"ר חזקיה זו הנשמה הקדושה שנמנעת מן האדם שלשים יום קודם שיצא מן העולם. ואז צלמו נמנע ממנו ולא נראה. מפני מה נמנע ממנו. לפי שהנשמה הקדושה מסתלקת ועוברת ממנו. שלא תאמר שכאשר מת האדם לאחר מחלתו עוברת נשמתו ממנו. אלא כשהוא בחייו בתוקפו עוברת ממנו נשמתו שלשים יום קודם מותו. היא אינה מאירה להרוח. והרוח אינו מאיר לנפש. ואז הצלם נמנע ממנו. הנפש נחלשת ואכילה וכל תאוות הגוף נגרעות ממנו ועוברות: (א—רכז.)

וישוב העפר על הארץ כשהיה והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה. אמר רבי יצחק בוא וראה כאשר ברא הקב"ה לאדם נטל עפרו ממקום המקדש. ובנה גופו מארבע צדדי העולם שכלם נתנו לו כח. אח"כ נתן בו רוח של חיים. כמו שנאמר ויפח באפיו נשמת חיים וגו'. אח"כ עמד וידע שהוא מלמעלה ומלמטה. ואז התדבק בידיעת חכמה העליונה. כדמיון זה כל אדם שבעולם הוא כולל מלמעלה ומלמטה. וכל אותן היודעים להתקדש בעולם הזה כראוי כאשר מולידים בן. מושכים עליו רוח קדוש מהמקום שכל הקדושות יוצאות ממנו. ואלה נקראים בנים להקב"ה. לפי שהגוף נעשה בקדושה כראוי. כמו כן נותנים לו רוח ממקום עליון קדוש כראוי וזה נתבאר. ובוא וראה בשעה

דסלקין בדוכנא בכל יומא ומנגני מנגנא דשיר. כל. לאסגאה מלאכי עלאה לעילא. דסון מתחלקי משמרות לעילא לקבל מיכון משמרות דלתתא. גם מגבוה ייראו. ואע"ג דמגבוה מיכון סון. מכנסא סון דחלין ודחלי מיכון. בגין דהא פ' אלף לויים סון ידיסון מסדקן לאחורא. וכד מפו לנהרות בבל סון תליין כנוריסון על אילנין דתמן. וכד סון אמרין לון לנגנא אמרו (תהלים קלז) איך נשיר את שיר ה' על אדמת נכר. נשכו בשיניסון בוהני ידיסון וכרתו לון ולא יכילו לנגנא וקטלו לון. וחתחתים בדרך. דהא סון אזלין בריחיין על לוקריסון. וממהדוקא דסוס תקיף נפלו אצבעותיסו באורחא. ירמיסו סגיא סוס לקים לון בטליתיה. נשיק לון ובכי עלייסו וסוס אמר עליסון. בני בני. ולא אמרית לכון תנו לה' אלהיכם כבוד בטרם יחשיך וגו' (ירמי' יג) וע"ד כתיב על ההרים אשא בכי ונהי וגו' (ירמי' ט) וינאץ השקד. מן יומא דגלין אילני דלבלבין עד יומא דעבדין אינא חד ועשרים יומא מיכון. לוף סכי מן י"ז בתמוז עד ט' באב כ"א יומין ביניסו. סה"ד מקל שקד אני רואה (ירמי' א) ויסתבל החגב. דאתיהיב מסולא על כתפוי זרעא דדוד. ותפר האביונה. דאתבטיל עבידת בית אלהא. כי הולך האדם לבית עולמו וסבבו בשוק הסופדים. דא הוא כבוד עלאה דאסתלק לעילא. ובני נשא לוחין ולית מאן דיסגח בסו. עד אשר לא ירתק חבל הכסף. דא איהו אתר דכהנא מקטר קטרת על מדבחא לגאו. ותרוץ גלת הזהב. דא איהו בית קדש הקדשים דתמן כרוביס דדהב. ותשבר כד על המבוע וגו'. דא מלכות בית דוד דאתבר. וישוב העפר על הארץ כשהיה. דיתחרב בי מקדשא ויהא כעפרא. והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה. דא שכינתא ואסתלקותא דרוח נבואה מן עלמא: (ז"ח מדרש איכה)

עד אשר לא תחשך השמש וגו'. א"ר חזקיה דא נשמתא קדישא דאתמנעת מב"ל תלתין יומין עד לא יפוק מעלמא. וכדין צולמא אתמנעת מנוס ולא אתחזי. מאי טעמא אתמנעת מנוס. בגין דנשמתא קדישא סלקת ואתעברת מנוס. דלא תימא דכד מית ב"נ ואתהלם אתעברת נשמתא מנוס. אלא כד איהו בחייו בתוקפוס אתעברת מנוס סלי נשמתא תלתין יומין קדם מותיס. ולא נסרא לרוחא. ורוחא לא נסיר לנפשא. וכדין צולמא אתמנעת מנוס. נפשא אתחלשת ומיכלא וכל תיאובתא דגופא סלקא מנוס ואתעבר: (א—רכז.)

וישוב סעפר על סארץ כשסיס וסרוח תשוב אל סאלסיס אשר נתנה. אמר רבי ילחק תא חזי כד ברא קב"ה לאדם נטל עפרא מאתר דמקדשא. ובנה גופיס מארבע ספרין דעלמא דכלהו יסבו ליס חילא. לבתר אתרק עליס רוחא דחיי. כד"א ויפח באפיו נשמת חיים וגו'. לבתר קס וידע דאיהו מעילא ותתא. וכדין אתדבק וידע חכמתא עלאה. כגוונא דא כל ב"נ דעלמא איהו כליל מעילא ותתא. וכל איכון דידעין לאתקדשא בהאי עלמא כדקא יאות כד אולידו בר. משכין עליס רוח קדישא מאתר דכל קדישי נפקין מנוס. ואלין אקרון בנין לקב"ס. בגין דגופא אתעביד בקדושה כדקא יאות. סכי נמי יסבין ליס רוחא מאתר עלאה קדישא כדהא חזי וסא אתמר. ותא חזי בשעתא

דזמין ב״ג למיסב חוסבן עובדוי עד לא יפוק מעלמא. הא׳ יומא דחוסבן איהו דנופא וכמתא יסבי חוסבנא. לבתר כמתא אתפרשא מניה וגופא תב לארעא. וכלא תב לאתריה דאתכסיב מתמן והא אוקמוה. ועד זמנא דקב״ה זמין לאחיא מתייא כלא גניז קמיה. והסוא גופא ממש והסיא כמתא ממש זמין קב״ה לאתבא לעלמא כמלקדמין ולחדתא אנפי עלמא. סס״ד (ישעי׳ כו) יחיו מתיך נבלתי יקומון. והסיא כמתא ממש גניזא קמי קב״ה. ותבת לאתרה כפום ארחסא. כד״א והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה. ולזמנא דזמין קב״ה לאחיא מתייא זמין איהו לארקא אלא מריסיה עלייהו. ובהסוא אלא יקומון כלא מעפרא. סס״ד (שם) כי טל אורות טלך. מהו טל אורות. אורות ממש. מאיהו נהורין דלעילא דבהון זמין לארקא חיין לעלמא. בגין דאילנא דחיי יריק חיין דלא פסקין לעלמין: (א—קל:)

סוף הגלות

סוף דבר הכל נשמע. רבי זירא עאל קמי רבי אלעזר בן ערך. אסכמיה דהוה יתיב ועיניו נובעות מים והוה מלחש בשפתיו ובוכה. חזר רבי זירא לאחוריו ויתיב. חמי ליה לרבי אלעזר דעאל לאדריה. והוה קליה אזיל בביתא ובכי. שמע דהוה אמר. אבנא אבנא. אבן קדושא עלאה על כל עלמא. בקדושתא דמאריך זמינו בני עממיא לאתזלזלא בך. וזמינין לשואה עליך סאבית עממיא ופגרי מיתיא. וכל מסאבון יקרבון בך. מאן לא יבכי. ווי לעלמא ווי להסוא זימנא ווי להסוא דרא. בכה כד בקדמיתא אתנח ואשתיק. לבתר חזר ואמר ווי לאיהון דיהון זמינין בעלמא כד יתער מלכא עלאה מלכא דעלמא לפקדא איילתא קדישא דילה: (ז״ח מדפ״ג ויל״ל) רבי שמעון בר יוחאי כד מטי לסאי קרא. אראנו ולא עתה אשורנו ולא קרוב בכי ואמר. ווי דגלותא אתמשך ומאן יכיל למסבל ליה. אראנו ולא עתה. ראיה דא דאנא חמינא זמינא למחמי ליה לא עתה בגלותא דבבל בהסוא בתא דבנו עולי גולה. אשורנו. אנא זמינא לאסתכל ביה אנפין באנפין. ולא קרוב. בהסוא בתא בתרייתא. דבין האי ובין האי לא הוה מיתא ולא קורבא ואחדותא כדקא יאות. ווי ווי כמה קשיא מלה ואריך זימנא. כמה עאקו על עאקו זמינין לשנאיהון דישראל בגלותא. וכמה ישלטון חיותא וכמה יסאגון למסרף סרפין דישראל בכל זימנא וזימנא עד סוף יומיא: (ז״ח נלק)

סוד קץ האחרון

תו אמר רבי שמעון. לסוף יומיא כפוס שעתא דיומא. בעידן די זרח שמשא מן יומא שתיתאה. בשעתא דיזדמנון לפוס מיין שנין דיובל ושמט״ה כחדא. דאיהו **רעד** מן יומא שתיתאה (ד) זמינא קלא חדא לאתערא

שעתיד האדם ליתן חשבון על מעשיו טרם שיצא מן העולם. יום הזה יום החשבון הוא שהגוף והנשמה נותנים חשבון. אח״כ הנשמה נפרדת ממנו והגוף ישוב לארץ. והכל חוזר להמקום שנלקח משם וזה נתבאר. ועד הזמן שעתיד הקב״ה להחיות המתים הכל גנוז לפניו. ואותו הגוף ממש ונשמה ההיא ממש עתיד הקב״ה להחזיר לעולם כמקדם ולחדש פני העולם. זש״כ (ישעי׳ כו) יחיו מתיך נבלתי יקומון. ונשמה ההיא ממש גנוזה לפני הקב״ה וחוזרת למקומה כפי דרכה. כמש״כ והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה. ובזמן שעתיד הקב״ה להחיות מתים עתיד הוא להוריק טל מראשו עליהם. ובאותו הטל יקומו כלם מן העפר. זש״כ (שם) כי טל אורות טלך. מהו טל אורות. אורות ממש. מאותן האורות שלמעלה שבהם עתיד להוריק חיים לעולם. לפי שעץ החיים יריק חיים שאין פוסקים לעולם: (א—קל:)

סוף הגלות

סוף דבר הכל נשמע. רבי זירא נכנס לפני רבי אלעזר בן ערך. מצאו שהיה יושב ועיניו נובעות מים והיה מלחש בשפתיו ובוכה. חזר רבי זירא לאחוריו וישב. ראה לו לרבי אלעזר שנכנס לחדרו והיה קולו הולך בבית ובוכה. שמע שהיה אומר. אבן אבן. אבן קדוש עליון על כל העולם. בקדושת רבונך עתידים בני העמים לזלזל בך. ועתידים לשים עליך תועבת העמים ופגרי מתיהם. וכל הטמאים יקרבו אצלך. מי לא יבכה. אוי לעולם אוי לזמן ההוא אוי לדור ההוא. בכה כבתחלה נאנח ונשתק. אחר כך חזר ואמר אוי לאותן העתידים להיות בעולם כאשר יתעורר מלך העליון מלך העולם לפקוד אילת הקדושה שלו: (ז״ח מדה״ג ויצא) רבי שמעון בן יוחאי כאשר הגיע למקרא הזה. אראנו ולא עתה אשורנו ולא קרוב בכה ואמר. אוי שהגלות יתמשך ומי יוכל לסבלו. אראנו ולא עתה. ראיה זו שאני רואה עתיד אני לראותו לא עתה בגלות בבל בבית ההוא שבנו עולי גולה. אשורנו. עתיד אני להסתכל בו פנים בפנים. ולא קרוב. באותו בית השני. כי בין בראשון ובין בשני לא היתה מנוחה ולא התקרבות ואחדות כראוי. אוי אוי כמה קשה הדבר והזמן ארוך. כמה צרות על צרות עתידות לשונאי ישראל בגלות. וכמה ישלטו החיות וכמה ישאגו לטרוף טרף מישראל בכל זמן וזמן עד סוף הימים: (ז״ח בלק)

סוד קץ האחרון

עוד אמר רבי שמעון. לסוף הימים כפי חשבון שעות היום. בזמן זריחת השמש מן יום הששי. בעת שיזדמנו על פי חשבון מספר השנים של יוב״ל ושמט״ה כאחד. שהוא **רעד** מן יום הששי (ד) עתיד קול אחד להתעורר

(ד) כבר הייתי מגלה סוד בזהר שיר השירים פרשה ה׳ בפסוק השבעתי אתכם. ואמרתי המכוון בספר **רעד** מן יומא שתיתאה שאין כונתו שיעברו כל כך שנים כספר רע״ד מן אלף הששי כמו שהשבנו מפרשים הקדמונים. יען כי לא עלתה על דעתם שתמשוך

להתעורר משמי רום הרקיעים. קול נעצב במרירות. מה שלא היה כך מן היום שנברא העולם. וקול ההוא יהיה רק בלחש במרירות ועצבות. יורד ועולה עולה ויורד. וכזה יאמר. אילתי. אהובתי היית לי מן ימים הקדמונים ונשכחת ממני. אהבה קדומה היה לי עמה. זכורני שחותם צורתה היה חקוק על לבי ועל זרועי. והייתי תקיף בתוך אהבה שלה. ורשפי שלהבת שלה בוערים בקרבי. בשעה ההיא יגעה שלש ילדות זו אחר זו. ויורדעזו הרקיעים ויזדעזעו כל העולמות. ואז יהיו כל העולמות בערבוב. עמים בעמים אומות באומות. ומי שאינו ראוי למלוך יבא למשול. ויבאו עמו עמים זרים ולשונות אחרים. ולא יבינו לדון ולא ידעו משפטי מלכות. והרבה מלחמות יחשוב לעשות. ומתוך שפה רפה ולשון חלקלקות יעשה כרצונו. וימשל ויחשוב כמה מחשבות להרע. ועל עם היחידי יגזור גזרות רעות. אז תהיה צרה על צרה בתוך עם היחידי. בירים וחבלים יהיו להם כיולדה. ועל זמן ההוא כתוב יענך ה׳ ביום צרה. ובאותו הזמן יתגבר הקב״ה ויפייס לאילתו בכמה פיוסים. ויחזיק בה ויקימה מעפר. הוא ולא אחר: (ז״ח בלק)

שיאל רבי יהודה לרבי שמעון. כתוב (עמוס ח) נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל. מי שיש לו רוגז על אשתו. ויצאה ממנו האם לא תחזור לעולם. אם כן אוי לבנים שנגרשו עמה. אמר לו רבי שמעון בוא וראה בכל הגליות שגלו ישראל. לכלן ניתן זמן וקצבה. ובכלן היו ישראל חוזרים אל הקב״ה. ובתולת ישראל שבה למקומה בזמן ההוא שנגזרה הגאולה עליה. ועכשו בגלות זה האחרון לא כן. שהרי היא לא תשוב כך כמו בפעמים האחרים. ומקרא הזה מוכיח שכתוב לא תוסיף קום בתולת ישראל. נפלה ולא אוסיף להקימה לא כתוב. משל למלך שרגז על המטרונה וגירשה מהיכלו על זמן קצוב. כאשר הגיע אותו הזמן מיד נכנסת המטרונה וחוזרת לפני המלך. וכן פעם אחר ושנים ושלשה פעמים. בפעם האחרון נתרחקה מהיכל המלך. וגירשה המלך מהיכלו על זמן רחוק בלי קצבה. אמר המלך פעם הזה אין הוא כשאר פעמים שהיא תבא מעצמה לפני. אלא אני אלך עם כל בני היכלי ואתבע אותה. כאשר הגיע אצלה ראה אותה שהיא שוכבת לעפר. מי ראה כבוד המטרונה באותו הזמן ופיוסים של המלך לעומתה. עד שהחזיק בה המלך בידו והקים אותה והביאה אל היכלו. ונשבע לה שלא יפרד ממנה לעולם ולא יתרחק ממנה. כך הקב״ה בכל פעם שכנסת ישראל היתה בגלות. כאשר הגיע זמן הגאולה היתה שבה ובאה לפני המלך. ועכשו בגלות

לתעורר מרוס רומי רקיעין. קלא עליב במרירו. מאי דלא הוה כך מן יומא דאתברון עלמין. והוה קלא יהא דקיק בחשאי במרירו ועליבו. נחית וסליק סליק ונחית. וכדין יתאמר. אילתי. רחימתאי הוה לי מן יומין קדמאין ואתנסיאת מינאי. רחומי קדומין הוה לי בהדה. אדכרנא דחותמא דדיוקנהא הוה חתימא על לבאי ועל דרועאי. והוינא תקיף בגו רחימו דילה. ורשפי שלהובא דילה מוקדין בגוואי. בההיא שעתא געי תלת גוונין דא בתר דא. ויזדעזעון רקיעין ויזדעזעון עלמין כלהו .. כדין כל עלמא בערבובא. עמין בעמין אומין באומין. ומאן דלא אתחזי למלכא ייתון ליה למהלך. וייתון עמיה עמין נוכראין ולישנין אוחרנין. ולא יתמודעין דינא ולא נימוסי מלכותא. וכמה קרבין יחשבון למעבד. ובגו שפה רפיא וממלל רכיך יעביד כרעותיה. ויהלוש ויחשוב כמה מחשבין לאבאשא. ועל עמא יחידאה יעביד נימוסין בישין. כדין יהא עאקו על עאקו בהאי עמא יחידאה. לירין וחבלין יהון להון כיולדה. ועל ההוא זמנא כתיב יענך ה׳ ביום צרה. ביה זימנא יתתקף קב״ה ויפייס לאילתיה בכמה פיוסין. ויתקוף בה ויוקים לה מעפרא. מיהו ולא אחרא: (ז״ח בלק)

שיאל רבי יהודה לרבי שמעון. כתיב (עמוס ה) נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל. מאן דאית ליה רוגזא בדביתהו ונפקא מיניה לא תהדר לעלמין. אי הכי ווי לבנין דאתתרכו עמה. אמר ליה רבי שמעון תא חזי בכלהו גלוותא דגלו ישראל. לכלהו הוי זימנא וקצא. ובכלהו הוו ישראל תייבין לקב״ה. ובתולת ישראל הות תבת לאתרהא בההוא זימנא דנזר עלה. והשתא בגלותא דא בתראה לאו הכי. דהא היא לא תיתוב הכי כזמנין אחרנין. והאי קרא אוכח דכתיב לא תוסיף קום בתולת ישראל. נפלה ולא אוסיף להקימה לא כתיב. מתל למלכא דרגז על מטרוניתא ואתדי לה מהיכליה לזמנא ידיעא. כד הוה מטי ההוא זימנא מיד מטרוניתא עאלת ותבת קמי מלכא. וכן זמנא חד ותרין ותלת זמנין. לזמנא בתרייתא אתרחקת מהיכלא דמלכא. ואתדי לה מלכא מהיכליה לזמנא רחיקא. לבתר מלכא האי זמנא לאו הוא כשאר זמנין דהיא תיתי קמאי. אלא אנא אזיל עם כל בני היכלי ואתבע עלה. כד מטא לגבה חמא לה דהות שכיבא לעפרא. מאן חמא יקרא דמטרוניתא בההיא זימנא ובעותין דמלכא לקבלהא. עד דאחיד לה מלכא בידוי ואוקיה לה ואייתי לה להיכליה. ואומי לה דלא יתפרש מינה לעלמין ולא יתרחיק מינה. כך קב״ה כל זמנין דכנסת ישראל בגלותא. כד הוה מטי זימנא היא אתיא ואהדרת קמי מלכא. והשתא בגלותא

זין הזהר

שתמשוך הגלות כל כך. והם חשבו אך בהתקרבות הקץ כן חשבו על העברת השנים. אבל עתה לראמנגו נראה בעליל הכונה בפשוט על השארת שנים מן אלף הששי כמספר רע״ד אז יאחזנו רעד. ובשנת **תשכו** תבוא גאולה השלימה לעם ישראל בעתה אם לא נזכה לאחישנה ומה שאמר לפום מנין שנין דיובל ושמטה נכון הוא מאד. כי יובל ושמטה בגימטריא רע״ד והחשבון מוכן לבעלי חכמת הקבלה בפשוט בלי שום ספק ובלי שום דוחק וכבר כתבתי שם בזהר שיר השירים שיש מי שרצה להגיה שפ״ד במקום רע״ד. זה המגיה שכח תכלית עבודת יעקב אבינו אצל לבן הארמי לפיכך לא הבין כאן בחזנת הזהר.

בגלותא דא לאו הכי. אלא קב"ה יומיד בידהא ויוקים לה ויתפיים בהדה ויתיב לה להיכלה. וע"ד כתיב (עמוס ט) ביום ההוא אקים את סכת דוד הנופלת. היא לא תוסיף קום כמו בפעמים האחרים. אבל אני אקים לה לסכת דוד. מאן סכת דוד. דא בתולת ישראל. הנופלת. כמה דכתיב נפלה. ודא היא יקרא דבתולת ישראל ותובבתתא דילה: (ג—ו.)

בגלות הזה לא כן. אלא הקב"ה יאחז בידה ויקימה ויתפייס עמה ויחזיר אותו להיכלו. וע"כ כתוב (עמוס ט) ביום ההוא אקים את סכת דוד הנופלת. היא לא תוסיף קום כמו בפעמים האחרים. אבל אני אקים לה לסכת דוד. איזו סכת דוד. זו בתולת ישראל. הנופלת. כמו שכתוב נפלה. וזה הוא כבודה של בתולת ישראל ושבחה שלה: (ג—ו.)

זיו הזהר

אמנם יש להעיר שבזהר פנחס ברעיא מהימנא דף (ריט.) כותב שהגאולה שליטה תהיה במספר ער"ב מן אלף הששי בכתוב ער"ב וידעתם כי ה' הוציא אתכם. ופשוט ששם ג"כ המכוון על השארת השנים כל כך מן אלף הששי ולא על העברת השנים. והיינו בשנת תשכח ומה שמחולקים בשתי שנים ר"ל ששניהם סוברים שהגלות יכולה להמשך עד ר"ט מאות שנים. אם לא יזכו לאחישנה אלא שהרעיא מהימנא חושב התחלת הגלות מן שנת תתכ"ח באלף הרביעי בנזכר שם בפירוש. והזהר חדש כאן נראה שחושב התחלת הגלות מן שנת תתכ"ו באלף הרביעי והשי"ת ירחם עלינו ויחשוב לעשות את הקץ קודם. בעבור הצרות הגדולות והנוראות שסובל עם ישראל. וכן היה במצרים שהקב"ה חשב לעשות את הקץ קודם עבור צרות בישראל. ואין למי להשען אלא על אבינו שבשמים שיעורר רחמיו כרחם אב על בנים ויטהר לגאלנו בגאולה שלמה במהרה בימינו אמן:

לשון הזהר — השמטה — לשון קודש

פתח סטוא סבא ואמר (קהלת ה) יש הבל אשר נעשה על הארץ וגו'. תא חזי שמעתא דעובדא הוא בחד בר נש מאינון בעלי קבין דהוא אזיל באורחא. אערע בתרין חכימין מארי דדרא מארי דחכמתא דאורייתא. אמר לון שלמא עלייכו רבנן. שמעתא עלייכו דאתון חכימי דרא לאן אתר אזליתון. אמרו ליה לדוך פלן. וערב שבת הוא. אמר להון אנא אזילנא תמן ואתקין לכו אתר בי מותביכו אי אתון בעיתון. אמרו ליה והא אנן בסוסוון ואנת בלא רגלין איך יתכן למסוי סאי. אזל להון אע"ג דאתון רכיבין בבעירי דרסיסי סני ואנא מגר בלא רגלין אי אתון בעיתו אנא אקדים לתקנא לכו שבתא. הוויסו. אדסכי אחזרו ריכייהו לגביה והמי ליה דהוא רסיס כשרביטא דכבבא. עבד לון קפילה ואשכחו גרמייהו לפום מערתא כסרף עין. אמר להון. רבנן עולו. עאלו אבתריה מערתא גו מערתא עד דאעלו לחד פרדסא. והוא תמן. הוא בעל קבין מתפשם מהאי גופא והוא מתלבש בגופא אחרא דאנפוי הוו נהירין כשמשא. והוא יתיב על כרסייא דמלכותא. ותלת מאה תלמידוי תחות כרסייא לרגלוי. והוו קראן (קהלת ה) הבל הבלים אמר קהלת. והוו קראן האי קרא זמנין אגיאין בלא חושבנא. אמרו אינון חכימין מארי דדרא. מאי האי. וכי ליית לן קרא אחרא בספר קהלת. מיד קם האי מארי קבין דהוא יתיב על כרסייא ואחיד בידיהון ואעיל לון לשבעא היכלין. ובכל היכלא והיכלא הוא כתיב הבל הבלים. ובהיכלא שביעאה הוא נשרא ועמרא בפימהא. ודמות יונה בהיהא עמרא. והוא כתיב בעמרא. כל מאן דלא ידע באלין הבלים ובנרזא דלהון עליה אתמר (במדבר ה)

פתח סבא ההוא ואמר (קהלת ה) יש הבל אשר נעשה על הארץ וגו'. בוא וראה הן שמעתי מעשה שהי' באיש אחד מאותן בעלי קבין שהי' מהלך בדרך. ופגע בשני חכמים גדולי הדור שהיו גדולים בחכמת התורה. אמר להם שלום עליכם רבנן. שמעתי עליכם שאתם חכמי הדור לאיזה מקום אתם הולכים אמרו לו למקום פלוני. וערב שבת היה. אמר להם אני אלך שמה ואכין לכם מקום מנוחה אם אתם חפצים. אמרו לו הלא אנחנו רוכבי סוסים ואתה בלי רגלים איך אפשר להיות כך. אמר להם אע"פ שאתם רוכבים על בהמות הנמהרות מאד ואני חגר בלי רגלים אם אתם חפצים אני אקדים להכין לכם השבת. תמהו עליו. בתוך כך החזירו ראשיהם אליו וראו אותו שהיה רץ ככוכבא דשביט. עשה להם קפיצת הדרך ומצאו עצמם לפני מערה כהרף עין. אמר להם. רבנן בואו. נכנסו אחריו מערה תוך מערה עד שבאו לפרדס אחד. ושם הי' זה בעל קבין מתפשט מאותו הגוף והי' מתלבש בגוף אחר אשר פניו היו מאירים כשמש. והי' יושב על כסא מלכות. וג' מאות תלמידים ישבו לרגליו אצל הכסא. והיו קוראים (קהלת א) הבל הבלים אמר קהלת. והיו קוראים זה הפסוק הרבה פעמים בלי מספר. אמרו אותן החכמים גדולי הדור. מה זאת. וכי אין לנו מקרא אחר בספר קהלת. מיד עמד זה בעל קבין שהי' יושב על הכסא ואחז בידיהם והכניסם לשבעה היכלות. ובכל היכל והיכל היה כתוב הבל הבלים. ובהיכל השביעי היה נשר וכתר בפיו. ודמות יונה בכתר ההוא. והיו כתוב בהכתר. כל מי שאינו יודע באלו הבלים ובסוד שלהם עליו נאמר (במדבר א)

והזר

זיו הזהר

במעשה נפלא הזה רבו הדיעות. ויתכן דברי תרס"ע שזה הי' רוחו של שלמה המלך. ולפי שבקשו לגנוז ספר קהלת גא להראותם כי לא דבר רק הוא מהם. עכ"ל. והסכא אמר כרמז להחברייא שהשבעה הכלים ירמזו על ז' הספירות

של

והזר הקרב יומת. מיד חזרו הם לאחור. אמר להם זה בעל קבין אתם חכמי הדור שהלכתי אחריכם עד עכשו לדעת את חכמתכם. אכן בודאי אינכם חכמים. שהרי במקרא הזה עשיתי כל בנין הזה. ובו הייתי פורח העולם במעוף אחד. ולפעמים בשנים. ולפעמים בשלש. ולפעמים בארבע. ולפעמים בחמש. ולפעמים בשש. ולפעמים בז׳. ואנחנו בארץ הזאת כלם הולכים בעלי קבין. ומקרא זה ירשתי מאבי ואבי מאביו עד כל הדורות. נתן להם ממון הרבה והחזיר אותם למקומם כהרף עין:

אמרו החברים לסבא ההוא. רבי אמור לנו איזה רמז במקרא הזה. שלא תהי׳ נעלמה חכמה זו מן החברים. אמר להם. רבנן בודאי סוד עליון יש בו אבל אגלה לכם ברמז. ז׳ הבלים הם במקרא הזה. הבל אחד. הבלים שנים הרי שלשה. הבל הבלים ג׳ הרי ששה. הכל הבל הרי שבעה. ולעומתם ז׳ השמות אבניתץ וכו׳. אלו ז׳ השמות הם כפולים כנגד ז׳ קני המנורה הכפולים. שנאמר בהם (זכרי׳ ד) שבעה ושבעה מוצקות לנרות וגו׳. אלו באמירה ואלו בעשיה. והם יה יוד הא. וה ואו הא. אלו הם שבעה ושבעה מוצקות. והם ז׳ הויות שכתוב בהן באמירה ידי אור ומיד היו. והלבושים של אותן ז׳ הויות הם ז׳ השמות אבניתץ והשאר. הבל הוא להב. הבלים להבים. ועליהם נאמר (תהלים כט) קול ה׳ חוצב להבות אש. ומי שיודע בהבלים האלו כאשר מוציאם מפיו ומלבו. ידע לכוון בשכינה העליונה שכל ההבלים ממנה תלוים. ומתלבשים בשכינה התחתונה שכוללות ז׳ השמות אבניתץ והשאר. שהן האותיות שנבראו בהן שמים וארץ. ויש תלויות באמירה ויש בעשיה בהסוד שאומר ועושה מיד. אשרי העם שיודע להעלות תפלות באמירה ובעשיה. ועליו נאמר (שע׳ נא) ואשים דברי בפיך וגו׳ לנטע שמים וליסד ארץ ולאמר לציון עמי אתה. והרי ביארו אל תקרא עמי אלא עמי בש׳תפות. כמו שנאמר בו (תהלים לג) בדבר ה׳ שמים נעשו וגו׳. כן אתה בשותפות עמי. שבדבורך נעשים שמים וארץ: (ת״ז ס״ט)

וחזר הקרב יומת. מיד מתחזרו מיכון לאחורא. אמר להון הסוא בעל קבין אתון חכימין מארי דדרא דאזלינא אבתרייכו עד כען למנדע ית חכמתייכו. וכודאי לאו אתון חכימין. דהא בהאי קרא עבידנא כל בינא דא. ובית חוינא פלא עלמא בפיסא חדא. ולזמנא בתרין. ולזמנא בתלת. ולזמנין בארבעא. ולזמנין בחמשא. ולזמנין בשית. ולזמנין בז׳. ואנן בהאי ארעא כלהו אזלינן בעלי קבין. והאי קרא יריתנא מאבא ואבא מאבוי עד דרא כלהו. יהיב לון ממונא סגיא ושוי לון באתרייהו כהרף עין:

אמרו ליה חבריא לסבא. רבי אימא לן טוס רמיזא בהאי קרא. דלא אתכסיא חכמתא דא מן חבריא. אמר להון. רבנן בודאי רזא עלאה איא תמן אבל אימא לכו ברמיזא. ז׳ הבלים איכון בהאי קרא. הבל חד. הבלים תרין הא תלת. הבל הבלים תלת הרי שית. הכל הבל הא ז׳. ולקבלייהו ז׳ שמהן אבניתץ וכו׳. אלו ז׳ שמהן איכון כפולים לקבל ז׳ שרגין דמנרתא כפולים. דאתמר בהון (זכרי׳ ד) שבעה ושבעה מוצקות לנרות וגו׳. אלין באמירה ואלין בעשיה. ואיכון יה יוד הא. וה ואו הא. אלין איכון שבעה ושבעה מוצקות. ואיכון ז׳ הויות דאתמר בהון באמירה יהי אור והוו מיד. ולבושין דאיכון ז׳ הויות איכון ז׳ שמהן אבניתץ והכדרו. הבל איהו להב. הבלים להבים. ועלייהו אתמר (תהלים כט) קול ה׳ חוצב להבות אש. ומאן דידע באלין הבלים כד אפיק לון מפומוי ומלבוי. ידע לכוונא בשכינתא עלאה דכל הבלים מינה תליין. ומתלבשין בשכינתא תתאה דכליל ז׳ שמהן אבניתץ והכדרו. דאיכון אתוון דבהון אתבריאו שמיא וארעא. דאלין תליין באמירה ואלין בעשיה ברזא דאומר ועושה מיד. זכאה עמא דידעין לסלקא לאותין באמירה ועובדא. ועליי אתמר (ישעי׳ נא) ואשים דברי בפיך וגו׳ לנטע שמים וליסד ארץ ולאמר לציון עמי אתה. והא אוקמוה אל תקרא עמי אלא עמי בשותפו. כמה דאתמר ביה (תהלים לג) בדבר ה׳ שמים נעשו וגו׳. הכי אית בשותפו עמי. דבמלולך אתעבידו שמיא וארעא: (ת״ז פ״ט)

זין הזהר

של יסי בראשית שהן בפולין בבינה ובמלבות והן באמירה ובעשיה. הבינה אומרת ומיד תעשה המלבות. והמבין יבין:

בעזרת השי״ת נשלמה העתקת הזהר לספר קהלת ביום הלולא רבא דרבי שמעון בר יוחאי בשנת עזרתי לפ״ק. בפה עיר מאנטריאל מדינת קאנאדא:

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org

ע״י חיים תשס״ב